6 - 41

Digitized by Google

Digitized by Google

6
41-f
43

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
23 C
22

Digitized by Google

6-41-f-45

Digitized by Google

K.1. 6.

Digitized by Google

D. HIERONYMI STRIDONIENSIS

EPISTOLÆ SELECTÆ,

& in libros tres diſtributæ opera D. Petri Caniſij Theologi:

Ad exemplar Mariani Victorij Reatini, Epiſcopi Amerini, emendata, argumentiſq; illuſtrata.

Acceſsit etiam huic editioni poſtremæ Græcarum dictionum, locorúmque obſcuriorum expoſitio, & auctoris vita cum indice locupletiſsimo.

LVGDVNI,
APVD IAG. PILLEHOTTE.

M. D. CVI.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Ad usum . P. Sancti Danieli
Prioris Conventus.

Digitized by Google

PETRI CANISII

THEOLOGI, AD FLOrentis Academiæ Dilinganæ Rectorem, Profeſſores & ſtudioſos, Præfatio.

ETSI nihil hoc noui eſt, vt quidã interpretabuntur quod ad vos mitto, veſtroq; nomini nuncupatum & iam recognitum in publicum edo, cœtus ornatiſſime: tamen ob auctoris ſummam auctoritatem, ob raram operis elegantiam, ob ſingularem lectionis vtilitatem, ac demum ob nouam huius editionis & recognitionis commoditatem id fore cõfido, meum vt ſtudium (quæ veſtra eſt æquitas & prudentia) boni conſulatis. Ac ſanè auctorem commendare nec diſertiſſimus queat ſatis: tam ſpectata HIERONYMI *fuit, & eſt eritq; ſemper laus ac dignitas in Eccleſia Dei, Qui ſublimen ac propè inimitabilem doctrinam, vt nihil attingam de admiranda vita*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

componēs, hanc fert ſententiam: Quãquam ſecundum honorum vocabula quæ iam Eccleſiæ vſus obtinuit, Epiſcopatus presbyterio maior ſit: tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt. Alibi vocat eundem ſanctum Hieronymum, ſanctum presbyterum & doctiſſimum hominem, trium linguarum peritum, qui ſecundum gratiam, quæ data eſt ei, ſic in Eccleſia laborauerit, vt eruditionem catholicam multum in Latina lingua multis & neceſſariis libris adiuuerit. Atq; hæc de ſummi viri ſtudiis, & Hieronymianæ doctrinæ celebritate coætaneus Auguſtinus litteris prodidit. Poſteriorum verò teſtimonia & elogia qui clariſſimum hoc eccleſiæ lumen maximumq; doctorem miris ſæpe modis extulerunt, de cõſulto præterimus: quum vinum vendibile (vti vulgo inquiunt) ſuſpenſa hedera non egeat. Quid autem pulchrius, obſecro, quid in Eccleſia deſiderabilius videri queat, quam Hieronymi ſpiritum in multis hoc ſæculo reuiuiſcere, illiuſq; non modo eruditionem, ſed quod maius eſt, vitam & mores, veluti poſtliminio, in orbem reuocari poſſe? Quam lõgè autem, prô dolor, ab illius veſtigiis diſceſſum eſt, ſiue iuuenes, ſiue ſenes, ſiue mediæ ætatis omniſq; conditionis homines ritè contemplemur.

mur. Vt immenſa eſt turba ignauorum & imperitorum, dicam & ſtultorum adoleſcentum: ita perpauci huius ætatis inueniuntur, qui inde ab ipſis incunabulis Latinas & Græcas litteras, philoſophiam & linguas addiſcant, vt certè Hieronymus didicit, non in otio & luxu, ſed liberaliter ac ingenuè, nec apud ſuos Pannonios, ſed Romæ inſtitutus, perpetuoq; ſtudioſiſſimus. Vbi porrò nunc ſenes, qui cum Hieronymi ſanctiſſimo ſene paria faciant, vt grauitate, prudentia, pietate & Zelo domus Dei conuenienter inſtructi, erudiant iuniores: hiſq; præluceant ſanctitate, & mundum corruptiſſimum verbis, ſcriptis & exemplis æquè arguant, quemadmodum patres & ſeniores in prouecta illa ætate decebat? Vbi demum in ordinibus omnibus eos comperiamus, qui poſt contractas vitiorum labes ſeriò reſipiſcant, &, quod maius eſt, dignos pœnitentiæ fructus adferant: vt quemadmodum peccando ſecuti ſunt, imo & longè ſuperarunt Hieronymum, ſic etiam pœnitendo ſequantur? Quotuſquiſq; non dicam vltro ſubire, ſed aliqua ſaltem ex parte ferrè dignatur illum Hieronymianæ diſciplinæ rigorem, perpetuumq; ſtudium in contemnendis voluptatibus, in caſtigãda carne, in edomandis af-

Digitized by Google

fectibus, in vigiliis & chameuniis adhibendis, in precibus & lachrymis pro ſe aliiſq; nocte ac die ex ardenti pectore profundēdis? Quis doctrinæ Chriſtianæ modo cultus & vigor? Nos Euangelij verba iactamus, & opera carnis proferimus. De fide litigamus, fidei operibus deſtituti. Phariſæos & hypocritas alios inſimulamus: hoc interim Iudaicis Phariſæis deteriores, quod illi externa pietatis ſpecie commēdati, non tam aliis quam ſibi incommodarent: nos vero fœdè peccemus, multos ſæpè aperta improbitate offendamus, & in hac vita licētia nihil metuamus, ſed tuta nobis apud Deum omnia polliceamur. Quæ cura diuinæ legis & ſeruatio? Suaue illud iugum cum acerbo mundi iugo cōmutamus. Fingimus in præceptis diuinis laborem, immo & quandam impoſſibilitatem cum ea minimè grauia eſſe dicantur. Quæ illa, & quantula quæſo fides, quod pleriq; perſuaſum habent, ſe Chriſto adiuuante non poſſe mori peccato, fructus pœnitentiæ dignos facere, iuſtè caſteq; cum Hieronymo viuere, aut quod Paulus hortatur, carnē cū vitiis & concupiſcētiis crucifigere? Quæ porrò iſthæc caritas, quod luxui, quod ventri libidini, quæſtui, ambitioni, cæteriſque peſſimis cupiditatibus turpiter inſeruimus? Vbi iam pœnitentia ſuam vim explicat,

cat, atq; commonſtrat? Raro quidem priuatæ, vt nunc in Germania viuitur: ſolemnis autem & publicæ pœnitentiæ, quæ multos olim in officio continebat, veſtigium vix vllum apparet. Adeoq; tam ſalutaris, quam neceſſariæ pœnitentiæ nomē horremus, & in Bibliis Germanicis obliterauimus. Iā quæ ſacrorum reuerentia? Ridetur antiqua pietas, ſacramenta integra nobis reijciuntur, maiorū inſtituta religioſa non ſecus ac traditiones quædam Phariſaicæ flocci penduntur, cultus diuinus paſſim abolerur, aræ & templa profanantur, quicquid ad ſacras benedictiones & conſecrationes & ceremonias fore pertinet, nouis Eccleſiæ ritibus introductis, opprimitur: adeo nullum hodie inter ſacrum & profanum, fas & nefas propemodum diſcrimen habetur. Demum quæ pietas aut æquitas optimis Eccleſiæ Patribus, ſanctiſſimiſq; Maioribus exhibetur? Fidelium benefactis non ſua conſtant merita, dignis fraudantur ſancti honoribus, caritatis & beneuolentiæ erga nos ſuæ omni ſenſu ſpoliantur, vix eos cœlo dignamur, è viuis mortuos, ex triumphantibus ſurdos mutoſq; facimus, vix ferimus ſacras illorum Reliquias ſupereſſe. Et nos ſecuro interim ac bono animo ſumus, vt Hieronymi verbis vtar, qui per ſingula penè præcepta

Digitized by Google

inhonorātes Deum clementiſſimum ad iracundiam prouocamus, eiuſq́ imperium ſuperbiſſimè contemnēdo, in tanta maieſtatis imus iniuriam? Quidni? Chriſti gratiæ fidimus, & libertatem nobis euangelicam vendicamus, idcirco certò ſtatuendum eſt, ſi ſuperis placet, fide iuſtos & ſaluos eſſe nos oportere. Sed hæc ego miſſa nunc facio, ne aut Momus in reprehendendo videar, aut præpoſterus arguar in commendando Hieronymo encomiaſtes. Satis erit in præſentiarum, vt arbitror, de ratione huius operis conſilióque noſtro breuiter admonere. Videbam ego nec minus dolebam, ingentem diuinúmque theſaurum latere, hoc eſt, Hieronymianas epiſtolas prægrandibus voluminibus incluſas, à paucis emi, quia pretij magnitudo pleróſque deterreret: à paucioribus etiam euolui, quod ex vaſtis illis fontibus lectio incommoda peteretur, & faſtidium adderet ordo perturbatus. Viſum eſt igitur nobis operæpretium, ac vſui cum priuato lectoris, tum communi ſcholarum accommodatius fore, ſi ex variis operibus & tomis huius auctoris, quemadmodum nunc extāt, ſeligerentur epiſtolæ ſelectæ, aptius collocarentur, collocatæ autem modum tenerent, vt codice vno non valde ample, neque nimium onero-

roſo,

roſo, ſed mediocri, &, vt Auguſtinus loquitur, manuali comprehenderentur. Quod volumen tribus partibus diſtinctum, vt omnia conſtarent rectius, ita diſtribuimus: In primum librum eas reiecimus, quæ planè familiares videntur, ſiue argumentum, ſiue breuitatem & perſpicuitatem eorum quæ ſcribuntur, expendas. Secundo libro dantur epiſtolæ grauiores, quæ prolixius & accuratius de rebus magni momenti diſſerunt. Hic mirificè docet Hieronymus de vera pietate clericos, monachos, puellas, virgines, viduas, matronas, & omnis ferè conditionis, ſexus & ætatis Chriſtianos, dum nimirum Pauli inſtar, omnia factus omnibus, omnes in Chriſto lucrifacere ſtudet. Tertius porro liber hiſtorias continet, exemplaq́ præclara ſanctorum & ſanctarum oſtendit: in quibus legendis varius eſt fructus, & ſancta quædam piorum oblectatio. Alicubi quædam reſecuimus, non quod improbaremus illa quæ omittimus: ſed quod inſtituti noſtri ratio ſuaſerit, ea nunc prætermittere, quæ minus vulgari captui ſeruiunt ob myſteriorum & rerum quæ tractantur, difficultatem, quodq́ longior non rarò excurſus fiat auctoris, & ea commemorentur, quæ plus obſcuritatis quam commodi

modi

modi adferrent: quaque lectorem grauare potius ac impedire, quam iuuare poſſe videbantur, Petat ille qui velit, ex magnis & craſſis illis voluminibus ſeu tomis, qui nouem Hieronymo inſcripti paſſim reperiuntur. In calce viſum eſt addere quod idem ſcripſit aduerſus Vigilantium, vt noſtri homines hoc velut præſenti antidoto inſtructi, ſeſe alioſq; muniant, aduerſus peſtem Vigilantianam nunc latè graſſantem, in ſana vero Catholicaq; doctrina rectius confirmentur. Eſt enim hic ſenſus atque conſenſus Eccleſiæ perpetuo retinendus, Chriſtiani vt Diuos, eorumq; ſacras Reliquias piè colant, ſuamq; pietatem externis ritibus & catholico more teſtentur, velint nolint Vigilantiani. Quis autem pro dignitate ſatis explicet, quantum in his epiſtolis omnibus ingenij, quid quantumque doctrinæ prudentiæ, feſtiuitatis ſimul & pietatis inſit? quantum artis inſuper, tum neruorum & aculeorum vehat ſecum ſtylus vt plurimum extẽporaneus, ſed pulchrè quidem ac citra affectationem profluens? O ſanctum & Apoſtolicum pectus, quod pro Chriſto Chriſtiq; eccleſia tam ſolicitè vigilat, tanta contentione molitur, totq; ſubit diſcrimina, dum vir idem in eremo deliteſcit, ſimúlque toto ferè mundo diſcurrit, neque

neque ſine Apoſtolica ſolicitudine & induſtria tot Chriſti Eccleſias inuiſit, ſalutat, repurgat, confirmat atque ſanat. O fælix Bethleemitica cellula, quæ nobis huiuſmodi ſcripta & reſponſa, ferè dixeram oracula, edidit. Non eremum, ſed paradiſum vocari par eſt, vnde ad irrigandũ eccreſiæ hortum, tanta vi prorumpunt diuinæ humanæque ſcientiæ flumina, & ſalutares omnibus aquæ propinantur. Neque minus admiranda nobis & ſectanda venit diſciplinæ ſanctæ ſeueritas, cum quotidiana carnis caſtigatione coniuncta, quæ mirificum Hieronymi ſpiritum aluit, confirmauit, illuſtrauit, prouexit. Verum hic iam nobis occurret forte aliquis, qui & ordinis mutationem demiratus, & nihil ex prioribus, conſpicatus appendicibus, noſtram requiret de Eraſmo ſententiam, vt qui ſemel ac iterum edidit nobis Hieronymum. Vtinam vero edidiſſet ille ſolum, neq; ſuis etiam ſcholiis, dicam an ſcoriis, ſubinde conſpurcaſſet, ac pro antidotis toxica infundens, carbones (vt aiunt) pro auro vendidiſſet. Nemo Eraſmi Roterodami laudibus in politiori literatura inuidere, nemo detrahere meritò queat. Illud autem erat optandum, ſiquid votis poſſemus conſequi, Deſiderius vt profeſſionis huius terminis contentus, aut ſacris ſtu-

diis.

Digitized by Google

dijs penitus abſtinuiſſet, aut in iudicandis Patrum ſcriptis minore ſupercilio ac candidiori animo ſe præditum declaraſſet. Nam reuera poſtquam Eraſmus Theologum agere cœpit, abuſus ille ingenio, nimium ſibi tribuit ac ſumpſit: tum verborum quam rerum ſtudioſior, ſeuerum ſe præbuit ſæpe Ariſtarchum, vbi nihil erat neceſſe. Ita in cenſendis Theologorum quidem ſcriptis tantum ſibi permiſit, quantum hactenus nemo alius quantumuis doctus & ſapiens in Eccleſia vel ipſe poſtulare viſus eſt, vel aliis concedendum exiſtimauit. Scilicet, ne Luthero excludenda oua deeſſent, Eraſmus monachus monachos inſectatus eſt, & parum grauis ipſe philoſophus, doctores ſcholaſticos tantum non tractauit ſcurriliter: tũ neſcio quo ſpiritu ductus, non aliã in eccleſiaſticis ferè dogmatis, quam Pyrrhonicam ſequi voluit Theologiam. Quid, quod libẽter incuſat & oppugnat alios, ſi verò ipſe perpetuò excuſat & propugnat mordicus, vt nulli velit cedere? Vnde id quod videmus, conſecutus eſt tandem, vt Eraſmiani nominis auctoritatem nullus aduerſariorum vehementius, quam auctor ipſe labefactarit, vtque non plus ille ponderis apud pios ferè habeat, quam apud pleroſq; impios nunc ſolet obtinere. Moroſum eſſe cenſorem oportet, qui

Digitized by Google

arrepta velut virgula cenſoria, de præſentibus & ſuperioribus ætatum Theologis liberrimè cenſet, iam illis largitur, iam adimit plurima: nullamq́ue interim ipſe vel doctorum, vel ſcholarum cenſuram ferre dignatur. Sunt tamen adhuc Eraſmiani (ô mores, ô tempora) quos docet ſapere Moria, & corrumpunt Colloquia praua: qui ſatis docti ſcilicet, quando cum feſtiuitate norunt ſacrificulos, fraterculos & humanas conſtitutiunculas (ſic enim iſtis appellare libet) mordere atque conuellere: tum pulchrè diſerti, quando religioſis hominum ordinibus & inſtitutis obtrectando, irreligioſas vulgi aures ac mentes vtcumque demulcent: & belli demum actores, quando velut in theatro ob oculos ponunt alienam turpitudinem, vt iam perſonas Eccleſiaſticas ſatyricè perſtringant, iam de rebus & caremoniis ſacris impurè garriant, ne dicam & impiè cum ſuo rideant Luciano. Accedit mirabile ſupercilium, quo licet illis quod libet, de myſteriis diuinis & ſacramentis plerumque incognitis, etiam inter pocula, velut ex tripode pronuntiare. Sed modum excedit epiſtola, quæ mihi ad vos reflectenda, & aliquando claudenda eſt. Magnifice domine Rector, doctiſſimi viri, ſimul & ſtudioſiſſimi adoleſcentes. Quod

vobis,

Digitized by Google

vobis, hoc quicquid eſt operis, dedico, iure quodam mihi facere videor, nimirum vt iſtius gymnaſij ſanctiſſimus Patronus, qui noua veluti veſte commendatus prodit, veſtris primum excipiatur oculis, & amicis amplexibus foueatur. vtque vos eundem in epiſtolis adhuc ſpirantem agnoſcatis & docentem obſeruetis Hieronymum, quem in cælis cum Chriſto regnantem, ſtudijsq́ꝫ veſtris haud dubiè fauentem, piè colitis meritoq́ꝫ concelebratis. Noſtrum eſt interim, Dei Opt. Max. benignitatem agnoſcere & prædicare, qui vos diuerſis è locis collectos in hanc præclaram ſtudiorum communionem adſciuit: qui & ſedibus aliquando per alienam iniuriam pulſos mirè reſtituit: qui demum ex vobis hanc primam & eccleſiaſticam verè ſcholam in noſtra quidem Germania his annis conſtituit, prouexit, conſeruauit. Quod inſtitutum vt eſt per ſe longè pulcherrimum, ſic ad reformandas nunc Eccleſias in primis opportunum debet exiſtimari, & dignum ſanè, in quo cum Magiſtratus omnes, tum Epiſcopi ſuas operas & impenſas maximè locent. Ingentem ergo laudem & gratiam ille meretur Antiſtes qui ſuperioribus annis rem arduã, inuſitatam, ſumptuoſam, multis etiam repugnantibus, auſus eſt aggredi, idque perficere

potuit:

potuit, vt gymnaſium hoc D. Hieronymo ſacrum, in Sueuia extaret atque vigeret. Nec eſt obſcurus ille, quem honorum gratia nomino, vóſque liberaliſſimum Academiæ huius fundatorem & Mæcenatem eſſe veſtrũ haud temerè gloriamini, nimirum laudatiſſimus & ampliſſimus Heros, Cardinalis & Epiſcopus noſter D. OTTHO TRVCHSES, *quem vt præſentes æmuli maximè negligant, tamen poſteri multis nominibus inter eximios Antiſtites recenſebunt, ſuſpicient, atque celebrabunt. Certè fieri non poſſe cenſeo, quin hic ſapiens architectus domum vobis ſupra petram ritè fundauerit: domum, inquam, liberalibus ſacríſque ſtudiis conſecratam, domum ſelectis ac peritis profeſſoribus exornatam, præclaris & piis legibus inſtructam, decentique ſemper ordine adminiſtratam. Stetit illa Dei domus, & porrò inconcuſſa perſtabit, Chriſto duce, cuſtode atque protectore. Hunc in ſummis etiam oppugnationibus, in mediis hoſtiũ inſidiis & bellorum tumultibus, Academiæ veſtræ propitium adeſſe, & præeſſe re ipſa ſenſiſtis. Verùm quòd iam olim de populo Dei electo ſcriptum & factum legimus, in vos quidem id præclarè quadrat, & euentu comprobatum eſt: Quanto magis, inquit, opprimebant eos, aduerſarij videlicet, tanto*

Digitized by Google

magis multiplicabantur atque creſcebant. Chriſtum Ieſum Opt. Max. precor, vt quam cœpit in vobis gratiam, pro immenſa tum virtute, tum bonitate ſua confirmet, vtque ſtudiis veſtris honeſtiſſimis fructus optatos, ad ſui nominis gloriam, & in Eccleſiæ Catholicæ vtilitatem conferre dignetur.

Auguſtæ Vindelicorum, anno
poſt Chriſtum natum
M. D. LXV.

EPISTO

EPISTOLARVM, ET ALIORVM OPVSCVLORVM QVAE tribus his libris continentur, ordo & numerus.

LIBRO PRIMO.

HIERONYMVS in Nicæam hypodiaconũ Aquileiæ. epiſtol. j. Turpilius comicus. fol. 1.a
Hieronymus ad Iulianum Diaconum. epiſt. ij. Antiquus ſermo. fol. 2.a
Hieronymus in Chryſogonum, monachum Aquileiæ. epiſtol. iij. Qui circa. fol. 3.a
Hieronymus ad Florentium. epiſt. iiij. Quantus beatitudinis. fol. 4.a
Hieronymus ad Florentium. epiſt. v. In ea mihi parte. fol. 5.b

Hieronymus ad Antonium, de modeſtia. epiſt. vj. Dominus noſter. fol.7.a

Hieronymus ad Theophilum, Epiſcopum Alexandrinum. epiſt. vij. Ex eo tempore. fol.8.a

Hieronymus ad Paulum Concordienſem. epiſt. viij. Humanæ vitæ. f.9.a

Hieronymus Ruffino. epiſt. ix. Multũ in vtramque. fol.11.a

Hieronymus Paulino, Antiochenæ vrbis Epiſcopo. epiſt. x. Voce me prouocas. fol.15.a

Hieronymus Deſiderio. epiſt. xj. Lecto ſermone. fol.16.a

Hieronymus ad Gromatium, & Heliodorum, in Tobiam præfat. xij. Mirari non deſino. fol.17.b

Ad Domnionem, & Rogatianum, in librum Paralipomenon. præfat. xiij. Quo modo Græcorum. fol.17.a

Hieronymus ad Domnionem, & Rog. in Eſdram & Neemiam. præf. xiiij. Vtrum difficilius. fol.20.a

Hieronymus Mimerio, & Alexandro, monachis. epiſt. xv. In ipſo iam profectionis. fol.22.a

Hieronymus Bonaſo. epiſt. xvj. Medici

quos

quos vocant chirurgicos. fol.23.a
Auguſtinus Hieronymo. epiſt. xvij. Audiui perueniſſe. fol.24.b
Hieronymus Auguſtino. epiſt. xviij. In ipſo profectionis. fol.25.b
Hieronymus Auguſtino. epiſt. xix. Vtrum honorabilem. fol.27.a
Auguſtinus Præſidio. epiſt. xx. Sicut præſens rogaui. fol.28.b
Hieronymus Auguſtino. epiſt. xxj. Cum à ſancto fratre. fol.29.a
Hieronymus Auguſtino. epiſt. xxij. Anno præterito. fol.30.a
Hieronymus Ripario. epiſt. xxiij. Chriſti te aduerſum. fol.30.b
Hieronymus Apronio. epiſt. xxiiij. Neſcio qua tentatione. fol.31.b
Hieronymus Damaſo epiſt.xxv. Quoniam vetuſto oriens. fol.32.b
Hieronymus Damaſo. epiſt.xxvj. Importuna in Euangelio. fol.35.b
Hieronymo Damaſus Romanus Epiſcopus. epiſt. xxvij. Dormientem te longo. fol.36.b
Hieronymus Damaſo. epiſt. xxviij. Poſtquam epiſtolam tuæ. fol.38.a
Ad Exuperantiũ hortatoria. epiſt. xxix. Inter omnia. fol.39.b

Digitized by Google

Hieronymus Pammachio. epiſt. xxx. Legi in quadam contr. fol.41.a
Hieronymus Euſtochio. epiſt.xxxj. Nullus imperitus ſcriptor eſt. f.42.a
Hieronymus Euſtochio. epiſt. xxxij. Finitis in Eſaiam. fol.43.a
Hieronymus Euſtochio virgini. epiſt. xxxiij. Olim pueri legimus.fol.44.a
Euſtochio virgini. epiſt.xxxiiij. Nihil longum eſt. fol.45.a
Ad Euſtochium de acceptis ab ea munuſculis. epiſt.xxxv. Parua ſpecie. fol.46.a
Initium apologiæ D. Hieronymi aduerſus Ruffinum, ad Pammachium & Marcellinum. epiſt.xxxvj.Et veſtris & mult. fol.47.b
Hieronymus ad Chromatium, Iouinum, & Euſebium. epiſt. xxxvij. Non debet charta. fol.48.a
Hieronymus ad Caſtrutium. epiſtola. xxxviij. Sanctus filius. fol.51.a
Ad Caſtorinam materteram. epiſtola. xxxix. Ioannes, idem Apoſtolus. fol.53.a
Ad Theodoſium, & alios Anachoretas. epiſtola.xl. Quam vellem nunc fol.54. a

Ad

Ad Marcellam de acceptis munuſculis. epiſt.xlj. Vt abſentiam corporum. fol.55.a
Hieronymus Algaſiæ. epiſt.xlij. Filius meus Apodemius. fol.56.a
Hieronymus Marcellæ. epiſtola. xliij. Poſt priorem epiſtolam. fol.57.a
Hieronymus Marcellæ. epiſtol. xliiij. Epiſtolare officium eſt. fol.58.b
Hieronymus Aſellæ. epiſt. xlv. Si tibi putem gratias. fol.64.b
Hieronymus Exuperio Epiſcopo Tholoſano. epiſt. xlvj. Vltimo iam autumni tempore. fol.67.b
Hieronymus Theophilo. epiſt. xlvij. Meminit beatitudo tua. fol.68.b
Theophilus Hieronymo. epiſt. xlviij. Sanctus Epiſcopus Agatho. fol.69.a
Hieronymus Theophilo. epiſt. xlix. Nuper tuæ beatitudinis. fol.69.b
Hieronymus Theophilo. epiſt.l. Duplicem mihi gratiam. fol.70.b
Theophilus Hieronymo. epiſt.lj. Didici, quod & ſanctitas. fol.71.b
Epiphanius Hieronymo. epiſt.lij. Generalis epiſtola. fol.72.a
Hieronymus Marcellæ. epiſt. liij. Vt tam paruam epiſtolam. fol.73.a

Digitized by Google

Hieronymus Tranquillo. epiſt. liiij. Maiora ſpiritus vincula. fol.74.a
Hieronymus Marco presbytero Celedenſi. epiſt.lv. Decreueram quidem vtendum. fol.75.a
Hieronymus Alipio & Auguſtino. epiſtol. lvj. Sanctus Innocentius. fol.76.b
Hieronymus Auguſtino. epiſt. lvij. Omni quidem tempore. fol.78.a
Hieronymus Marcellino & Anapſychiæ. epiſt.lviij. Tandem ex Africa. fol.78.b

LIBRO SECVNDO.

Hieronymus magno oratori Romano. epiſt. j. Sebuſium noſtrum. fol.79.a
Hieronymus Paulino. epiſt.ij. Frater Ambroſius. fol.83.b
Ad Sabinianum, Diaconum, increpatoria. epiſt.iij.Samuel quondam legebat. fol.94.b
Hieronymi ad Domnionem Apologeticum. epiſtol. iij. Litteræ tuæ. fol.104.b

Hiero.

Hieronymus ad Pammachium pro libris ſuis aduerſum Iouinianum. epiſt.v. Chriſtiani interdum pudoris eſt. fol.109.a
Ad Heliodorum,de laude vitæ ſolitariæ. epiſt. vj. Quanto amore & ſtudio. fol.111.a
Hieronymus Marcellã inuitat ad rus Bethlehemiticum.epiſt. vij.Ambroſius,quo chartas. fol.119.a
Paula, & Euſtochium, Marcellæ, vt commigret Bethlehem. epiſt. viij. Menſuram charitas non habet. fol.122.a
De vitando ſuſpecto cõtubernio.epiſt. ix. Retulit mihi quidam. fol.132.a
Hieronymus ad Ruſticum. epiſtol.x. Quod ignotus ad ignotum. fol. 140.a
Hieronymus ad Ruffinum. epiſt. xj. Plus Deum tribuere. fol.149.b
Hieronymus ad Nepotianum, de vita clericorum,& ſacerdotum.epiſt.xij. Petis à me,Nepotiane. fol.153.a
Hieronymus Ruſtico, monacho, viuendi formam præſcribit. epiſt.xiij. Nihil Chriſtiano fœlicius. fol.166.b
Hieronymus ad Paulinum, de inſtitu-

tione monachi. epiſt. xiiij. Bonus homo de bono cordis. fol.180.a
Hieronymus ad Lætã de inſtitutione filiæ. epiſt. xv. Apoſtolus Paulus ſcribens. fol.187.b
Hieronymus ad Gaudentium, de Pacatulæ infantulæ educatione. epiſt. xvj. Cauſa difficilis paruulæ ſcribere. fol.197.b
Hieronymus ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis. epiſt. xvij. Audi filia, & vide. fol.202.b
Ad Demetriadem, de ſeruanda virginitate. epiſt. xviij. Inter omnes materias. fol 208.a
Hieronymus ad Furiam de viduitate ſeruanda. epiſt. xix. Obſecras litteris. fol.227.b
Ad Celantiam matronam, de ratione piè viuendi, fortè Paulini Nolani Epiſcopi. epiſt. xx. Vetus ſcripturæ celebrata. fol.239.a
Hieronymus ad Iulianum conſolatio. epiſt. xxj. Filius meus, frater tuus. fol.253.b
Hieronymi ad Heliodorum epitaphiũ Nepotiani. epiſt. xxij. Grandes materias. fol.261.a

LIBRO

LIBRO TERTIO.

VIta Pauli Eremitæ. j. Inter multos ſæpe dubitatum eſt. fol.275.b
Vita ſancti Hilarionis. ij. Scripturus vitam beati Hilarionis. fol.283.b
De vita Malchi, captiui, monachi. iij. Qui nauali prælio. fol.307.b
Hieronymus ad Fabiolam de veſtitu ſacerdotum. epiſt.iiij. Vſque hodie in lectione vet.teſt. fol.315.a
Hieronymus ad Saluinam, de ſeruãda viduitate. epiſt.v. Vereor ne officiũ. fol.331.a
Hieronymus ad Theodorã, epitaphiũ Lucinij Bœtici. epiſto. vj. Lugubri nuncio conſternatus. fol.341.a
Ad Innocentium de muliere ſepties icta. epiſt.vij. Sæpe à me Innocenti. fol.344.b
Ad Euſtochium virginem epitaphium Paulæ matris. epiſt.viij. Si cuncta corporis mei membra. fol.349.b
Ad Principiam virginem, Marcellæ viduæ epitaphium. epiſt.ix. Sæpe & multum flagitas. fol.180.a
Hieronymus ad Oceanũ, epitaphium Fabiolæ. ep.x. Plures anni ſunt. f.389.a

Hiero

Hieronymus ad Marcellam, aduerſus Montanum. epiſt. xj. Teſtimonia de Ioannis Euangelio. fol.398.a
Hieronymus aduerſus Vigilantium, ad Riparium presbyterum. epiſt. xij. Acceptis primum litteris fol.401.a
Hieronymus aduerſus Vigilantium. epiſt xiij. Multa in orbe monſtra. fol.404.b

VITA

Digitized by Google

VITA SANCTI HIERONYMI STRIDONIENSIS.

Ex Mariano Victorio Epiſcopo Reatino excerpta.

HIERONYMVS, ita dictus, quaſi Ἱερὸν ὄνομα, id eſt, ſacrũ nomen, natus eſt ſub finem Imperij Conſtantij, Conſtantini magni filij, oppido Stridonis, cõfinio Dalmatiæ Pannonię que: quòd à Gotthis quondam euerſum, nunc Strigna dicitur, poſitum intra Petram Piloſam, Portulam, & Primontem. Patri nomen Euſebius fuit, quod Græcè pium ſignificat. Ambo honeſti, Chri

D. Hieronymi natiuitas, patria, parentes.

Digitized by Google

Chriſtiani, & locupletiſſimi. Habuit materteram, nomine Caſtorinam: ſorororem itidem, (quæ caſtitatis propoſitum poſt lapſum, ſuſcepit) & Paulinianum fratrem, poſt eius acceſſum in Syriam, natum. Ab his inſtitutus, vnà cum lacte Chriſtum imbibit. Præceptorem habuit, quem Orbilium ab altero Beneuentano cognominat. Collectaneus eius, & adoleſcentiæ, & itineris comes, Bonaſus fuit. Romam puer, veluti ad primam, tum religione, tum doctrina vrbem, erudiendus mittitur. Vbi non ſolùm diſciplinas humaniores, Latinas & pariter Græcas litteras didicit, Præceptore vſus Donato. De Victorino rhetore, ambigitur. Tempus quod ſtudiis ſupererat, religioni impendebat, vt ipſe teſtatur. Diebus Dominicis

Educatio & inſtitutio.

Digitized by Google

nicis ſepulchra Apoſtolorum,& martyrũ circuibat. Ibidem Phi-*loſophos* omnéſque Poëtas percurrit:atque ita Rhetoricam, vt adoleſcentulus cõtrouerſias declamaret. Præcipuos ibi ſodales habuit Pammachium, Heliodorum,& Bonaſum, cum quo Gallias luſtrauit, eiúſque ſitum & vrbium nomina plenè didicit. At verò, antequam Gallias peteret, naufragium ſuæ virginitatis Romæ paſſus eſt, quam poſt ille, quoad vixit, conſtantiſſimè ſeruauit illibatam. Verum id ei contigit, ante ſecundam ſui per baptiſmum ibi ſuſceptum natiuitatem, vt ipſe verecundè, ingenuè tamen fatetur. Ex quo apparet illum Romæ baptizatum fuiſſe. Reuerſus è Gallia, moribus & litteris locuples, vtramque (vt credere par eſt) reuiſens

Sodales.

Baptiſmus.

reuiſens patriam, tam eam in qua natus, quàm illam in qua renatus, mundóque vale dicẽs, locupletiſſima bibliotheca, quam ſummo ſtudio, ſumptu, & labore cõfecerat, vnà cum viatico tantæ peregrinationi neceſſario, aſſumptis, è patria relictis ibi vtroque parente, ſorore, & cognatis, Hieroſolymam militaturus contendit. Comites itineris fuere, Heliodorus, Ruffinus Aquileiẽſis, Innocentius, Euagrius, & Hylas. Ex his primus Ruffinus ab eo defecit, poſtea Heliodorus. Innocentius & Hylas, paulo poſt quàm in Syriæ eremum ſeceſſerunt, mortui ſunt. Perluſtratis ſanctis Hieroſolymæ locis, antequam Syriæ ſolitudinem peteret, (inſtar Pythagoræ, Platonis, Apollonij Theanæi,) in Thraciam, Pontum, Bithiniam,

Bibliotheca.

Peregrinatio.

Galatiam,

Galatiam, Cappadociam, & Ciliciam acceſſit. In Tharſo autem Ciliciæ diutiùs manſit, vt Ciliců linguæ proprietates, quibus Diuus Paulus in epiſtolis vſus, dignoſceret. Antiochię item aliquandiu manſit, antequã vaſtam illam ſolitudinem ingrederetur, quæ poſita eſt in Chalcide Syriæ, vbi Syri ab Agarenis barbaris diſterminãtur. Tranſtulit ſtatim in eremo illius ſolitudinis, quædam ex Origene, deinde diſcere cœpit linguam Hebraicã, laboribus tamen & ieiuniis carnem continuò edomans. Quod cernés humani generis hoſtis, vt eum à propoſito optimo deterreret, variis eum tentationibus aggreditur. Præripuit ei imprimis quos ſecũ adduxerat omnes ſodales: addidit omnis generis morbos, ac præter cæteros, acutiſſimam febrem, adeò in media

In horridam eremum ingreſſus.

Studia & ieiunia.

Digitized by Google

Quadrageſima lethalem, vt parum abfuerit quin obierit. Nam exequię, veluti iam morienti parari cœperunt, tunc etiam ad tribunal Chriſti raptus, quòd Ciceronis lectioni vacaret, grauiter vapulauit. Sed, & quod in Iob facere prohibitus fuit diabolus, ita animam eius rerum venerearum ſtimulis perpetuis diuexare cœpit, vt in media eremo, vbi feræ tantum & Scorpiones, præruptæque duntaxat cautes viſebantur, ſibi tamen inter choros puellarum intereſſe videretur, quibus tentationibus, ieiuniis, verberibus, lachrymis, orationibus reſtitit. Videns autem idem leo rugiens, ſe nihil tot tentationibus profeciſſe, ad ſecretiores artes confugit. Incitauit aduerſus illum Campenſes & Tarſenſes, Arrianos hæreticos, qui cum ſe nihil promouere cernerent, ad

Grauiſſima tentationes.

In hæreticos conſtantia.

calum

calumnias confugientes, tanquam Sabellianus eſſet ita illum perſecuti ſunt: vt poſt quadriennium, ſolitudinem illam relinquere coactus fuerit. Inde Hieroſolymam, Antiochiámque repetiit, atque etiam Græciam vt nonnulli ſcribũt, tum adiit. Quin & Conſtantinopolim contendit, ad audiendum Gregorium Nazianzenum, quẽ idcirco præceptorum ſuum prædicat. Accidit hoc Theodoſio ſeniore imperante, antequam primum concilium in ea celebraretur vrbe, & Damaſo Papá Eccleſiam moderante. Triginta annorum vir factus, à Paulino Epiſcopo, vno ex tribus illis qui Antiochenam Eccleſiam exercebant, iuſſu Damaſi, ad quem ea de re ſcripſerat, Presbyter ordinatus eſt. Eo tempore, Romam, ob diſſentiones, cum Antiochenæ Eccleſiæ,

Preſbyteratus.

Aduẽtus in vrbem Romam pro cauſis fidei.

Digitized by Google

tum alias, vnà cum omnibus totius Occidentis Orientiſque Epiſcopis, accerſitur. Acceſſerunt cum eo, Eccleſiaſtica tracto neceſſitate, vt ipſe loquitur, Paulinus, qui eum ordinauerat Antiochiæ, & Epiphanius Cypri Epiſcopi: Poſtquam Romam venit, concurſus fit ad eũ vndique. Damaſo imprimis fuit chariſſimus, qui iuuenem ex tractatibus & litteris, quas ſæpe ad eũ miſerat, & ex ingenti fama ſatis nouerat. Solus Hieronymus Romæ, reperitur, in quo omnium oculi defigantur, ob linguarũ & ſcientiarũ cognitionẽ, præſertim ſcripturarum ſacrarũ, tum ob presbyterij dignitatẽ, & auſteram in eremo exactam vitã. Damaſus, remiſſis aliis ad ſedes proprias epiſcopis, Hieronymum, veluti alterũ Paulum, ſibi adiutorem deſignat, ſecúmque retinet. Huic functioni

Laus & fauor, ob doctrinã & linguarum cognitionẽ.

inſiſtens,

inſiſtens, nihil tamen vnquam de arcta ſui viuendi conſuetudine remiſit: exemplo omnes, verbo eos qui ad eum audiendum concurrebant, inſtruens. Conſtat illum ibidem, incruentum Chriſti ſacrificium, quam Miſſam nunc dicimus, Deo, pro ſalute omniũ obtuliſſe. Teſtis eſt Roma, quæ diu ſacrificij ſeruauit caſulam, & etiamnum calicem eius ſeruat, & in memoriam tanti viri, populo reuerenter oſtendit. Eo tũc inſtante, Alleluya ſecundùm Eccleſiarum Hieroſolymitanæ & Antiochenæ conſuetudinem, & in fine omniũ Pſalmorum, Gloria Patri, &c. Romæ cantari cœptum eſt. Eo emendante Roma canendos in Eccleſia 70. interpretum Pſalmos ſuſcipit: & tunc primùm Teſtamentum nouum, quod Romana Eccleſia poſtea ſemper legit, Damaſo rogante,

Caſula & calix Romæ aſſeruata.

Digitized by Google

Lectiones ſtudia, & acta, dum Romæ eſſet.

è Græco correxit. Legit Bleſillæ, Paulæ filiæ, Eccleſiaſten, & commentaria in illum inchoauit. Fabiolæ librum Numerorum interpretatus eſt: & opus de 40. manſionibus Iſrael, ſe expoſiturum pollicitus eſt Marcellæ. Expoſuit quoque decem Dei apud Hebræos nomina, & pleraque alia; & Paulæ Alphabetum Hebræum. Tunc etiã Paulinianum fratrem adoleſcentem in vrbem euocauit, vt illum melioribus litteris & moribus imbueret. Ad hæc, dum Romæ verſaretur, multos vitiis inquinatos, & matronas nobiles, ad ſanctioris vitæ propoſitum, reduxit. Inter quas Marcella, Melania, Aſella, Albina, Felicitas, Marcellináque celebrantur: ſed cæteris præſtantior Paula, Euſtochij & Bleſillæ mater, quæ veſtem mutauit, & monaſterio ſe deuouit, quod poſtea

adim

Digitized by Google

adimpleuit. Verum, ô tempora, ô mores! Cum Romæ ſanctiſſimè viuens, omnium ore, ſummo Pontificatu digniſſimus cenſeretur, Clerici inuidia æſtuantes, in quorum vitia ſæpe inuectus erat, & quos (quod durius illis videbatur) exemplo ſanctioris vitæ, viliores reddebat, vnà cum laicis quibuſdam eiuſdem farinæ, Hieronymo detrahere cœperunt: capta occaſione, quòd nobiles ac diuites matronas, lucri & libidinis cauſa, ſanctioris vitæ prætextu, Hieroſolymam ducere vellet. Subornatur quiſpiam rumigerulus, qui ſe, neſcio quid inhoneſti, de Hieronymo cum Paula, vel vidiſſe, vel audiſſe affirmaret: eóque factum proceſſit, vt vilis ille homuncio captus, quæſtioníque ſubiectus, inſontem Hieronymũ clamaret. Moritur interea Damaſus Pontifex.

Ab inuidis & maleuolis calumnioſa diffamatio.

Digitized by Google

Innocentia perſpecta.

Nec mora. Hieronymus regrediendi Hieroſolymam occaſionem, cum ex Pontificis obitu, tum ex impia hominum perſecutione, commodè nactus, relicta Roma, magna præſtantium, ſanctorúmque virorum comitãte caterua, nauem in Romano portu conſcendit,& per Ciciliæ & Italiæ fauces, Peloponneſum, promontoria & Cyprum nauigans, adoleſcentem ſecum fratrem ducens, Antiochiæ appellens, Hieroſolymam,& ſuam lætus Bethlehem reuertitur. Aduenit autem etiam eo, non multò poſtea, Paula, cum Euſtochio filia, Melania & Marcellina Conſulis nepte, multis comitata virginibus, Hieronymi nauigationem ſecuta. Ipſe autem flantibus Eteſiis abiit, Auguſto menſe, & media hyeme, à Paulino, Antiochiæ Epiſcopo, Hieroſolymam

In Palæſtinã regreſſus.

&

& Bethlehem rediit: Cuius profectionis ordinem, ipſemet Ruffino, qui eius diſceſſum ab vrbe canillabatur, deſcripſit. Manſit autem in Bethlehem Paula per triennium, ſatis anguſto hoſpitiolo, quouſque latius extruxerit monaſterium, vbi ipſa cum virginibus degeret, & aliud item pro Hieronymo, & viris. Prædiues enim erat Paula. Melania ab illo ad Ruffinum defecit, & Hieronymi vitæ detractauit. In eius nomen propterea aliquando ille inuehitur, & à tenebris perfidiæ dictam aſſeruit. Conſtruxit poſtea ibi Paula monaſteria quatuor, & diuerſas pro peregrinis, iuxta viam, poſuit manſiones. Monaſterium vnum virorum, reliqua tria virginum fuerunt. Quæ fuarit earum vita, latè Hieronymus in Epitaphio Paulæ. Ipſe autem Hieronymus, qui vſque ab ado-

leſcentia monachi egerat vitam, die noctúque ſtudiis, nunc legendo, nunc ſcribendo vacabat, & cum aliis fratribus, monaſterio labore deſudabat. Viuebat in paupertate, & vt ipſe Ruffino teſtatur, pecunias nec habebat, nec habere volebat: ſed habens victum & veſtitum, his contentus erat: In cellula latebat, eſſe, non autem apparere cupiebat. Hoſpites omnes benignè excipiebat, præterquam hæreticos, qui coram eo, vnà cum illorum doctrina, veluti coram ſole nebulæ, euaneſcebant. Corpus ieiuniis, mentem ſtudiis, animum oratione paſcebat. In duro cubabat, vili indumento tegebatur. Primò quinquennio Eccleſiaſten ex Hebræo tranſtulit, & libros aduerſus Iouinianum exarauit. Canis iam caput illius ſpargebatur, cum Didimum Alexandri

Indefeſſus labor.

In extraneos benignitas & hoſpitalitas.

Maceratio carnis & oratio.

Iter in Alexandriã ob Didimũ Alexãdrinũ.

Digitized by Google

xandrinum inuiſit, qui præter peritiam Eccleſiaſticam, tantum miraculum ſuis præbuit, vt quãuis cæcus à prima pueritia foret, Geometriam, quæ vel maximè viſu indiget, perfectè didicerit. Reuerſus Alexandria, rurſus Hieruſalem Bethlehémque ſuam repetens, magno labore, & impendio Barrabam, vel potius Barramina Hebræum, præceptorem noctu audiuit. Timebat enim Iudæos, propterea quod inſtar Nicodemi, clàm, ne factum reſciretur, hoc eſt noctu tantum Bethlehem veniens, Hieronymum edocebat, magno pretio ab eo conductus, vt eius linguæ beneficio Eccleſiæ, ſacrorum librorũ geminas relinqueret verſiones, quæ nunc tantum in Eccleſia leguntur, & citantur. Septuaginta autem, interpretatio exceptis Pſalmis, etiam à Hiero

Ad diſcẽdam linguam Hebraã, vehemẽs ſtudium.

Hieronymo emendatis, nullum apud Latinos obtinent locum. Sic Abrahã, in omni Chaldæorum, & Moyſes in Ægyptiorum doctrina clari fuere. Circuiuit etiã cum eruditiſſimis Hebræorum Palæſtinam omnem. Tunc commentarios in epiſtolas ad Epheſios, ad Philemonem, ad Galathas, ad Titum, in Euangelium Matthæi, in duodecim Prophetas minores, edidit: In quatuor autem maiores, poſtrema ferè ſenectute, vt in Abdian, iunior. Cum in ſua Bethlehem maneret, tantus erat concurſus peregrinorum, præſertim monachorum, vt diuerſorium magis amplum ædificaturus cogitans, fratrem Paulinianum in patriam, iam à Gotthis vaſtatam miſerit: vt parentum communium, qui iam fato conceſſerant, fundos & cenſus venderet. Nouæ oriuntur

Ad pios vſus opulenti patrimonij venditio.

cum

cum Iohanne Archiepiſcopo Hieroſolymitano, cum Hieronymo inimicitiæ, propter ordinationem Paulianani, licet inuiti, in Diaconatum & Preſbyteratum: quæ eouſque proceſſit, vt Ioannes excommunicaret omnes qui Paulinianum pro ſacerdote & presbytero haberent. Prolixius eſſet Hieronymi pro Eccleſia, & innocentia vitæ percurrere vigilias, labores, ſimultates, quæ omnia ex eius ſcriptis perueſtiganda relinquimus. Venerabatur imprimis totus piorum cœtus beatum ſenem. cuius rei locupletiſſimi teſtes ſunt, magnus Aurelius Auguſtinus, & Seuerus Sulpitius, quorum ille, vt ſua vice multa ab eo diſceret, ad eum miſit Paulum Oroſium. Alipium & Profuturum. Hic verò Seuerus, etiam ipſius propterea eum inuiſit, manſitque cum

eo

Digitized by Google

eo menſibus ſex, manſiſſétque, vt ait, perpetuò, ſi potuiſſet. Heditia, & Algaſia, ex vltimis Galliarum finibus, Apodemum, pro multarum quæſtionum ſolutione, ad eum miſerunt, vt ex Germania, Sumia & fretilla. Mittebant ad eum ex vrbe Pammachius & Oceanus. Circa id temporis Roma à Gotthis, duce Alarico, ſub Innocentio, capitur. Anno Domini 412. vt ipſemet in Ezechielem teſtatur. At verò præter tot labores, tam in commentariis quàm in verſionibus, & conſiliis dandis & dubiis diſſoluendis, exponebat etiam in conuentu fratrum ſacros libros à Septuaginta conuerſos. Taceo de incredibili concurſu litterarum quæ vndique ad eum ſcribebantur, quarum tabellarios, ſicut omnes Chriſtianos ad ea loca venientes, tanta cum charitate

ritate accipiebat, vt pedes eis etiam lauaret. Ad vltimam iam venerat ætatem, cum nil de conſuetis relinquens, in febriculam incidit. Hac aliquantulum exercitatus, cùm eos qui aderant, & qui ad tanti viri exitum vndique confluxerant, Monachos potiſſimum, & Chriſto dicatas virgines, vt Deo omni nixu ſeruirent, eſſet cohortatus: eóſque omnes alacri vultu conſpiciens, verſus ad ſponſum, quem ſibi iam adeſſe videbat, illi animam ſuam commendauit, & reddidit, die vltima Septembris menſis, ſub Honorio & Theodoſio iuniore, multis clarus miraculis: Vir cui, nec Græci, nec Latini, quem comparent, habent aliquem. Humatus eſt poſt mortem in Bethlehem, exequiis Chriſtiano ritu celebratis, vt Antonium Paulo feciſſe, ipſe teſtatur.

Humilitas.

Mors.

Inde

Digitized by Google

LIBER PRIMVS EPISTOLARVM BEATI HIERONYMI, quæ ſunt familiares.

ARGVMENTVM.

NICEAM, ſubdiaconum Aquileiæ, veterem ſodalem, vt ad ſe aliquando ſcribat, exemplo Chromatij, & Euſebij fratrum, hortatur.

HIERONYMVS AD Niceam, hypodiaconum Aquileiæ.

EPISTOLA I.

TVRPILIVS comicus, tractans de viciſſitudine litterarum, Sola, inquit, res eſt, quę homines abſentes præſentes facit. Nec falſam dedit, quamquam in re non ve-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

ra, ſententiam: quid enim eſt vt ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per epiſtolas & alloqui, & audire, quos diligas? nam & rudes illi Italiæ homines, quos caſcos Ennius appellat, qui ſibi, vt in rhetoricis Cicero ait, ritu ferino victum quærebant, ante chartæ, & membranarum vſum aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epiſtolarum alloquia miſſitabant, vnde & portitores earum tabellarios, & ſcriptores à libris arborum librarios vocauere. quanto magis igitur nos, expolito iam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi ſibi præſtiterunt, apud quos erat cruda ruſticitas, & qui humanitatem quodam modo neſciebant? Ecce beatus Chromatius cum ſancto Euſebio, non plus natura, quam morum æqualitate germano, litterario me prouocauit officio. tu, modo à nobis abiens, recentem amicitiam ſcindis potius, quam diſſuis, quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Niſi fortè ita tibi exoſus eſt oriens, vt litteras quoque tuas huc venire formides. Expergiſcere, expergiſcere, euigila de ſomno, præſta vnam chartæ ſchedulam caritati,

Charta vſus tempore D. Hierony mi.

Cicer. lib. de amicit.

tati, inter delicias patriæ, & comunes, quas habuimus, peregrinationes, aliquando ſuſpira, ſi amas, ſcribe obſecranti: ſi iraſceris, iratus licet ſcribe. magnum & hoc deſiderij ſolamen habebo, ſi amici litteras vel indignantis accipiam.

ARGVMENTVM.

Ex eremo, quo vna cum Heliodoro adoleſcens fere Hieronymus acceſſerat, Iulianũ diaconum Stridonienſem ſalutat, excuſanſq; ſe quod eius litteras non habuerit, cumq́; ipſe quid ageretur in patria neſciret, rogat, vt, an ſoror in propoſito virginitatis perſeueret, certiorem illum reddat, addens ſe obtrectatorem ſuum interea non timere.

HIERONYMVS AD Iulianum Diaconum.

EPISTOLA II.

ANTIQVVS ſermo eſt: Mendaces faciunt, vt nec vera dicentibus credatur. Quod mihi à te ego obiurgatus de ſilentio litterarum accidiſſe video. Dicam: ſæpe

Mendacibus facile non creditur.

Digitized by Google

ſcripſi, ſed negligētia baiulorum fuit? Reſpondebis: omnium non ſcribentium vetus iſta excuſatio eſt. Dicam: non reperi qui epiſtolas ferret? dices, hinc illhuc iſſe quamplurimos. Contendam, me etiam his dediſſe? At illi, quia non reddiderunt, negabunt: & erit inter abſentes incerta cognitio. Quid igitur faciā? Sine culpa veniam poſtulabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quam æquo gradu certamina concitare: quamquam ita me iugis tam corporis ægrotatio, quā animæ ægritudo conſumpſit, vt, morte imminente, nec mei pene memor fuerim quod ne falſum putes, oratorio more poſt argumenta teſtes vocabo. Sanctus frater Heliodorus hic affuit, qui cum mecum eremum vellet incolere, meis ſceleribus fugatus abſceſſit. Verum omnem culpam præſens verboſitas excuſabit nam, vt ait Flaccus in Satyra, Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos rogati, vt nunquam cantent, iniuſſi numquam deſiſtant. Ita te deinceps faſcibus obruam litterarum, vt econtrario incipias rogare, ne ſcribam. Sororem meam, filiā in Chriſto tuam, gaudeo, te primum

nuncia

nunciante, in eo permanere, quod cœperat. Hic enim, vbi nunc ſum, non ſolum quid agatur in patria, ſed, an ipſa patria perſtet, ignoro, & licet me ſiniſtro * , Hibera excetra ore dilaniet: non timebo hominum iudicium, habiturus iudicem meũ, iuxta illud, quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ. Quapropter quæſo, vt apoſtolici memor præcepti, quo docet opus noſtrum permanere debere, & tibi à Domino præmiũ in illius ſalute pares, & me de cõmuni in Chriſto gloria crebris reddas ſermonibus lætiorem.

** Al. Hydra excetra. vel Hiberia excetrarum,*

ARGVMENTVM.

Cum Chryſogono, Aquileiæ monacho, quod nihil ad ſe ſcripſerit, expoſtulat.

HIERONYMVS AD Chryſogonum, Monachum Aquileiæ.

EPISTOLA III.

QVi circa te affectus
meus ſit, cariſſimus
ambob' Heliodorus
tibi potuit fideliter
nunciare, qui non
minore te diligit a-
more, quam ego diligo: vt ſemper in
ore meo nomen tuum ſonem, vt ad
primam quamq; confabulationem iu-
cũdiſſimi mihi conſortij tui recorder,
vt humilitatẽ admirer, virtutem efferã,
prædicem caritatem. Verum tu, quod
Linces. natura lynces inſitum habent, ne poſt
tergum reſpicientes meminerint prio-
rum, & mens perdat, quod oculi vide-
re deſierint. ita noſtrę es neceſſitudinis
penitus oblitus, vt illam epiſtolã, quam
2. *Cor.* 5. in corde Chriſtianorum ſcriptã, Apo-
ſtolus refert, nõ parua litura, ſed imis,
vt aiunt, ceris eraſeris, & illæ quidem,
quas diximus, feræ, ſub frondente ca-
ptantes arboris ramo fugaces capreas,
* *Aliàs, ceruum.* aut timidum ceruos * animal compre-
hendunt, currẽ́mque fruſtra prędam,
dum hoſtem ſuum ſecum vehit, rabi-
do deſuper ore dilaniant, & tamdiu
meminere prædandi, quandiu venter
vacuus ſiccum fame guttur exaſperat,
vbi vero ſanguine paſta feritas viſcera
diſtenta

Digitized by Google

diſtenta compleuerit, cum ſaturitate ſuccedit obliuio, tamdiu neſcitura quid capiat,* donec memoriam reuocauerit eſuries, tu, necdum ſatiatus è nobis, cur finem iungis exordio? cur amittis ante, quam teneas? niſi forte, negligentiæ ſemper excuſatione ſocia, aſſeras te nō habuiſſe, quod ſcriberes, cum hoc ipſum debueris ſcribere, te non habuiſſe, quod ſcriberes.

* *Aliàs, cupiat.*

ARGVMENTVM.

Laudat Florentium Hieroſolymæ degentem, quod multorum pauperum neceſſitatibus ſubuenerit: & quia huic epiſtolæ alterā, quæ erat ad Ruffinum, reddendam iunxerat, Ruffini etiam laudes admiſcet.

HIERONYMVS AD Florentinum.

EPISTOLA IIII.

QVANTVS beatitudinis tuæ rumor diuerſa populorum ora compleuerit, hinc poteris æſtimare, quod ego te ante incipio amare, quā noſſe, Vt enim, ait Apoſto- *1. Tim. 1.*

Digitized by Google

lus, quorũdam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: ita è contrario tuæ dilectionis fama diſpergitur, vt non tam laudandus ſit ille, qui te amat, quam ſcelus putetur facere ille, qui non amat. Prætermitto innumerabiles, in quibus Chriſtum ſuſtẽtaſti, pauiſti, veſtiſti, viſitaſti. Heliodori fratris à te adiuta neceſſitas, mutorum etiam poteſt ora laxare, quibus gratiis, quo ille præcenio peregrinationis incommoda à te fota referebat? ita vt ego ille tardiſſimus, quem intolerabilis languor vexat, pennatis (vt aiunt) pedibus, certè caritate & voto te ſalutauerim, & etiam complexus ſim. Gratulor itaque tibi, & naſcentem amicitiã vt Dominus confœderare dignetur, precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum ſancta Melania ab Ægypto Hieroſolymã veniſſe narratur, indiuidua mihi germanitatis caritate connexus eſt: quæſo, vt epiſtolam meam, huic epiſtolæ tuæ copulatam, ei reddere non graueris. Noli nos eius æſtimare virtutibus, in illo conſpicies expreſſa ſanctitatis * veſtigia, & ego cinis, & viliſſima pars luti, & iam fauilla, dum vettor, ſatis habeo, ſi ſplendorem morum

Humilitas D. Hieronymi.

* *Aliàs, inſignia.*

rum

rum illius imbecillitas oculorum meorum ferre ſuſtineat. Ille modo ſe lauit, & mundus eſt, & tamquam nix dealbatus: ego, cunctis peccatorum ſordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere nouiſſimum quadrantem, ſed tamen quia Dominus ſoluit compeditos, & ſuper humilem & trementem verba ſua, requieſcit forſitan & mihi, in ſepulchro ſcelerum iacenti, dicat: Hieronyme, veni foras. Sanctus preſbyter Euagrius plurimum te ſalutat: & Martinianum fratrem iuncto ſalutamus obſequio: quem ego videre deſiderans, catena languoris innector.

Pſal. 50. Matth. 5. Pſal. 145. Eſa. 66.

ARGVMENTVM.

Scribit ad eundem Florentinum, cuius litteris reſpondens, petitq; ab eo libros quoſdam, offerens ipſe interea, quos habebat, de ſua bibliotheca.

HIERONYMVS AD Florentinum.

EPISTOLA V.

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, dilectionis tuæ ſcripta perlata ſunt, quibus lectis, ita redaccenſus eſt animus Hieroſolymam proficiſcendi, vt pene nocuerit propoſito, quod profuerat caritati. Nunc igitur, quo modo valeo, pro me tibi litteras repræſento: etſi corpore abſens, amore tamen & ſpiritu venio, impendiò, expoſcens, ne naſcentes amicitias, quæ Chriſti glutino cohæſerunt, aut temporis aut locorum magnitudo diuellat, quin potius fœderemus eas reciprocis epiſtolis, illæ inter nos currant, illæ ſibi obuient, illæ nobiſcum loquantur. Non multum perditura erit caritas, ſi tali ſecum ſermone fabuletur. Ruffinus autem frater, vt ſcribis, necdum venit, &, ſi venerit, non multum proderit deſiderio meo, cum eum iam viſurus nõ ſim ita enim & ille longo interuallo ſeparatus eſt vt huc non poſſit excurrere: & ego arreptæ ſolitudinis terminis arceor, vt cœperit iam mihi non licere quod volui. Ob hoc & ego obſecro, & tu vt petas, plurimum quæſo,

vt

Digitized by Google

vt tibi beati Rheticij, Auguſtudunen-
ſis epiſcopi, commentarios ad ſcriben-
dum largiatur, in quibus Canticum
canticorum ſublimiori ſenſu ille diſ-
ſeruit. Scripſit mihi & quidam de pa-
tria ſupradicti fratris Ruffini, Paulus
ſenex, Tertulliani ſuum codicem apud *D.Hiero-*
eum eſſe, quem vehementer repoſcit, *nymi ſtu-*
& ex hoc, quæſo, vt eos libros, quos *dium in*
me non habere breuis ſubditus edo- *antiquo-*
cebit, librarij manu in charta ſcribi iu- *rum patrũ*
beas. Interpretationem quoque pſal- *ſcriptis*
morum Dauidicorum, & prolixum *perquirẽ-*
valde librum de ſynodis ſancti Hila- *dis.*
rij, quem ei apud Treuiros manu mea
ipſe deſcripſeram, æque vt mihi tranſ-
feras peto. Noſti hoc eſſe Chriſtianæ
animæ pabulum, ſi in lege Domini *Pſal.1.*
meditetur die ac nocte. Cæteros hoſ-
pitio recipis, ſolatio foues, ſumptibus
iuuas. Mihi, ſi rogata præſtiteris, cun-
cta * largitus es. Et quoniam, largien- * *Aliàs,*
te Domino, multis ſacræ bibliothecæ *multa.*
codicibus abũdamus, impera viciſſim,
&, quodcunq; vis, mittã, nec putes mi- * *Aliàs,*
hi graue eſſe, ſi iubeas. habeo alumnos *qui anti-*
qui antiquariæ arti ſeruiunt * Neque *quæ me*
verò beneficiũ pro eo, quod polliceor, *arte eru-*
poſtulo. Heliodorus frater mihi indi *diunt.*
cauit,

cauit, te multa de ſcripturis quærere, nec ſic inuenire, aut, ſi omnia habes, incipit ſibi plus caritas vindicare, plus petere. Magiſtrum autem pueri tui, de quo dignatus es ſcribere, quem plagiatorem eius eſſe, non dubium eſt, ſæpe Euagrius presbyter, dum adhuc Antiochiæ eſſem, me præſente corripuit. cui ille reſpondit: Ego nihil timeo. Dicit ſe à domino ſuo fuiſſe dimiſſum: &, ſi vobis placet, ecce hic eſt, tranſmittite quo vultis, in hoc arbitror me non peccare, ſi hominem vagum non ſinam longius fugere. Quapropter, quia ego in hac ſolitudine conſtitutus, non poſſum agere quod iuſſiſti, rogaui cariſſimum mihi Euagrium, vt tam tui, quam mei cauſa inſtanter negotium proſequatur.

ARGVMENTVM.

Antonium quod, toties rogatus, nunquam reſcripſerit, reprehendit, & ſuperbia coarguit.

HIERONYMVS AD Antonium de modeſtia.

EPISTOLA VI.

Domi

DOMINVS noſter, humi-
litatis magiſter, diſceptan-
tibus de dignitate diſcipu-
lis, vnum apprehendit è
paruulis, dicens: Quicunque veſtrum *Matt. 18.*
non fuerit conuerſus ſicut infans, non
poteſt introire in regnum cœlorum.
Quod ne tantum docere, nec facere *Chriſti*
videretur, impleuit exemplo, dum diſ- *humilitas*
cipulorum pedes lauat, dum tradito- *Ioan. 13.*
rem oſculo excipit, dum loquitur cum *Luc. 22.*
Samaritana, dum ad pedes ſibi ſedente *Ioan. 4.*
Maria, de cœlorum diſputat regno; *Eſai. 14.*
dum ab inferis reſurgens primum mu- *40.*
lierculis apparet. Sathanas autem ex *Matt. 23.*
Archangeli faſtigio non aliam ob
cauſam, niſi ob contrariam humilitati
ſuperbiam ruit. Et Iudaicus populus
primas ſibi cathedras & ſalutationes
foro vendicans deputato antea in ſtil-
lam ſitulæ gentium populo ſucceden-
te, deletus eſt. Contra ſophiſtas quo-
que ſæculi & ſapientes mundi Petrus
& Iacobus piſcatores mittuntur. Cuius
rei cauſa ſcriptura ait, Superbis Deus
reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *1. Pet. 5.*
Vide * frater quale malum ſit, quod * *Aliàs,*
Deum habet aduerſarium. Ob quod *Vides.*
in Euangelio & Phariſæus arrogans *Luc. 18.*
ſperni

ſpernitur, & humilis publicanus auditur. Decem iam (niſi fallor) epiſtolas plenas tam officij quam precum miſi, cùm tu ne nutum quidem facere digneris, & Domino loquente cum ſeruis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquies, contumelioſè. Crede mihi niſi ſtyli verecundia prohiberet, tanta læſus ingererem, vt inciperes mihi reſcribere vel iratus. Sed quoniã & iraſci hominis eſt, & iniuriam non facere, Chriſtiani, ad antiquũ morem reuertens, rurſus precor, vt & diligentem te diligas, & vt conſeruo ſermonem conſeruus impartias. Vale in Domino.

Præclara ſententia.

ARGVMENTVM.

THEOPHILVS, Alexandrinæ eccleſiæ viceſimus primus Epiſcopus, miſerat ad D. Hieronymum paſchalem librum, vt eum in latinum ſermonem verteret excuſat ſe nunc ei, quod ſerius verterit, cum valetudine, tum Paulæ obitu impeditus, librum laudat, &, vt alia opera vel ſibi legenda, vel vertenda tranſmittat, rogat.

HIE

HIERONYMVS AD Theophylum, Epiſcopum Alexandrinum.

EPISTOLA VII.

EX eo tempore, quo beatitudinis tuæ accepi epiſtolas, iuncto paſchali libro, vſque in præſentem diem ita & mœrore luctus, & ſolicitudine, ac diuerſis ſuper ſtatu eccleſiæ hinc inde rumoribus exagitatus ſum, vt vix volumẽ tuum potuerim in latinum ſermonem vertere. optime enim noſti, iuxta veterem ſententiam, non eſſe triſtem eloquentiam, maximè ſi ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo. & hanc ipſam epiſtolam febre æſtuans, & quintum iam diem decumbens, lectulo, nimia feſtinatione dictaui, breuiter indicans beatitudini tuæ, magnum me laborem ſuſtinuiſſe in tranſlatione eius, vt omnes ſententias pari venuſtate transferrem, & Græcæ eloquentiæ Latinum aliqua ex parte reſponderet eloquium. In principio philoſopharis, & generaliter agens, dũ

Theophylus Alexand. librum de paſchate ſcripſit.

omnes

Digitized by Google

omnes erudis, vnum iugulas: in reliquis autem, quod vel difficillimum eſt, rhetoricæ eloquentiæ iungis philoſophos, & Demoſthenẽ, atque Platonem nobis conſocias. O quanta dicuntur in luxuriam, quantis præconiis extollitur continentia & de intimis ſapientiæ diſciplinis, diei ac noctis, lunæ curſus ac ſolis ratio, & mundi iſtius natura deſcribitur: & hanc ipſam diſputationem ad ſcripturarum refers auctoritatem, ne in Paſchali libro videaris de ſæcularibus quidquam fontibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te vereor, ne aſſentandi crimen incurram. Optimus liber eſt, & in philoſophis, & agens ſuſceptum cauſam abſque inuidia perſonarum. Vnde, obſecro te, ignoſcas tarditati meæ ita enim

Paula mortua

ſanctæ & venerabilis Paulæ confectus ſum dormitione, vt abſque tranſlatione huius libri, vſque in præſentiam, nihil aliud diuini operis ſcripſerim. perdidimus enim, vt ipſe noſti, repente ſolatium, quod, vt conſcientiæ noſtræ teſtis eſt Dominus, non ad proprias ducimus neceſſitates, ſed ad ſanctorum refrigeria, quibus illa ſollicite ſeruiebat. Sancta & venerabilis te filia

tua,

tua, Euſtochium, quæ nullam pro matris abſentia recepit conſolationem, te vniuerſa fraternitas ſuppliciter ſalutat. Libros, quos dudum ſcripſiſſe te nunciaſti, vel legendos nobis vel vertendos tranſmitte. Vale in Chriſto.

ARGVMENTVM.

PAVLVM Concordienſem, centeſimum agentem annum, virenti tamen, integróque corpore, laudat, & de vitæ termino docte multa admiſcens petit ab eo libros quoſdam, mittens et interea vitam Pauli Eremitæ, quam ipſe Hieronymus ediderat.

HIERONYMVS AD Paulum Concordienſem.

EPISTOLA VIII.

HVMANAE vitæ breuitas damnatio delictorum eſt: & in ipſo ſæpe lucis exordio, mors ſecuta naſcentem, labentia quoti- *Iob 14.*
die in vitium ſæcula profitetur. Nam *Geneſ. 3.*
cum primum paradiſi colonum, vipe-

rinis nexibus præpeditum, coluber deduxiſſet ad terras, æternitas, mortalitate mutata, in nongentos & eo amplius annos, ſecunda quodam modo immortalitate maledicti hominis diſtulerat elogium. exinde paulatim, recrude-
Gen.6.7. ſcente peccato, totius orbis naufragium gigãtum adduxit impietas: poſt
Gen.7.8. illud, vt ita dixerim, purgati baptiſma
1.Pet.3. mundi, in breue tempus hominum vita contracta eſt: hoc quoque ſpatium ſceleribus noſtris, ſemper contra diuina pugnantibus, pene perdidimus, quotus enim quiſque aut centenariam tranſgreditur ætatem, aut non ad eam ſic peruenit, vt perueniſſe pœniteat? ſecundum quod in libro Pſalmorum
Pſal.89. ſcriptura teſtatur: Dies vitæ noſtræ ſeptuaginta anni, ſi autem multum, octaginta: quicquid reliquum eſt, labor & dolor. Quorſum, ais, iſta tam alto repetita principio, & ita procul cœpta, vt merito quis Horatiano de nobis poſſit ſale ludere: Et gemino bellum Troianum orditur ab ouo? Videlicet vt ſenectutem tuam, & caput
Horat. in art. ad Chriſti ſimilitudinem candidum, dignis vocibus prædicemus. Ecce iam
Apoc.1. centenus ætatis circulus voluitur, &
tu

tu ſemper præcepta Domini cuſtodiens, futuræ beatitudinem vitæ per *præſentia exempla meditaris. Oculi puro lumine vigent: pedes imprimunt certa veſtigia: auditus penetrabilis, dentes candidi, vox * ſonora, corpus ſolidum, & ſucci plenum: cani cum rubore diſcrepant, vires cum ætate diſſentiunt, non memoriæ tenacitatem, vt in pleriſque cernimus, antiquior ſenecta diſſoluit: non calidi acumen ingenij frigidus ſanguis obtundit, non contractam rugis faciem arata frons exaſperat: non denique tremula manus per curuos ceræ tramites errantem ſtylum ducit. Futuræ nobis reſurrectionis virorem in te Dominus oſtendit, vt peccati ſciamus eſſe, quod cæteri adhuc viuentes præmoriuntur in carne, iuſtitiæ, quod tu adoleſcentiam in aliena ætate mentiris. Et quãquam multis iſtam corporis ſanitatem, etiã peccatoribus, euenire videamus: tamen illis hoc diabolus miniſtrat, vt peccent: tibi Dominus præſtat, vt gaudeas. Doctiſſimi quique Græcorum, de quibus pro Flacco agens luculenter Tullius ait: ingenita leuitas, & erudita vanitas: regum ſuorum ac prin-

* *Aliàs, præterita.*

* *Aliàs, canora.*

Cicer. pro Flac.

Digitized by Google

cipum laudes, accepta mercede, dicebant: hoc ego nunc faciens, pretium poſco pro laudibus. Et ne putes modica eſſe, quæ deprecor: margaritum de euangelio poſtularis: Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum: Scilicet cõmentarios Fortunatiani, & propter notitiam perſecutionum, Aurelij Victoris hiſtoriam, ſimúlque epiſtolas Nouatiani, vt, dum ſchiſmatici hominis venena cognoſcimus, libentius ſancti martyris Cypriani bibamus antidotum. Miſimus interim te tibi, id eſt, Paulo ſeni Paulum ſeniorem in quo propter ſimpliciores quoſque multum in deiiciendo ſermone laborauimus: ſed, neſcio quo modo, etiam ſi aqua plena ſit, tamen eundem odorem lagena ſeruat, quo, dum rudis eſſet, imbuta eſt. Si hoc munuſculum placuerit, habemus etiam alia condita, quæ cum plurimis Orientalibus mercibus ad te, ſi ſpiritus ſanctus afflauerit, nauigabunt.

Nouatianus.

ARGV

ARGVMENTVM.

HISTORIAM ſuper iurgio duarum mulierum meretricum, Salomonis iudicio ſapienter extricato, per allegoriam interpretatur pro Eccleſia ex gentibus congregata, & Synagoga Iudæorum.

HIERONYMVS Ruffino.

EPISTOLA IX.

MVLTVM in vtramque partẽ crebro fama mentitur, & tam de bonis mala, quam de malis bona, falſo rumore concelebrat: vnde & ego gaudeo quidem ſuper teſtimonio erga me ſanctitatis tuæ, & amore ſancti presbyteri Euſebij: nec dubito, quin me publicè prędiceris, ſed tacitum veſtræ prudentiæ iudiciũ pertimeſco: itaque obſecro, vt magis memineritis mei, & dignum veſtra laude faciatis. Quod primus ad officiũ prouocaſti: & mihi ſecundæ in reſcribendo partes datæ ſunt, non venit de in-

Digitized by Google

curia in amicos, ſed de ignorantia: ſi enim ſciſſem, præoccupaſſem ſermo-
3.Reg.2. nem tuum. Interpretatio iudicij Salomonis ſuper iurgio duarum mulierum meretricum, quantum ad ſimplicem hiſtoriam pertinet, perſpicua eſt, quod puer annorum duodecim contra ætatis ſuæ menſuram de intimo humanæ naturæ iudicarit affectu: vnde & admiratus eſt, & pertimuit illum omnis Iſrael, quod ſcilicet eum manifeſta non fugerent, qui tam prudenter abſcon-
1.Cor.10. dita deprehendiſſet. Quantum, autem ad typicos pertinet intellectus, dicente Apoſtolo: Hæc omnia in figura contingebant illis: (ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum decurrerunt) quidam Græcorum autumant ſuper ſynagoga & Eccleſia ſentiendum, & ad illud tempus cuncta referenda, quando, poſt crucem & reſurrectionem, tam in Iſrael, quam in gentium populo verus Salomon, id eſt, pacificus regnare cœperit. Quod autem adulteræ, & meretrices, ſynagoga & Eccleſia dicantur in ſcripturis, nulla dubitatio eſt, & hoc prima fronte videtur eſſe blaſphemum, cæterum, ſi recurramus ad Prophetas.

phetas, Oſee ſcilicet, qui accepit vxo- *Oſee* 1.
rem fornicariam, & generauit filios *Ezec.*16.
fornicationis, & deinde adulteram,
& ad Ezechielem, qui Hieruſalem,
quaſi meretricem, arguit, quod ſe-
cuta ſit amatores ſuos, & diuaricaue-
rit omni tranſeunti pedes, lupanárque
in loco celebri extruxerit: animad-
uertemus, Chriſtum icci̇rco veniſſe, *Epheſ.*2.
vt meretrices donaret matrimonio,
& de duobus gregibus vnum ouile
faceret, medióque pariete deſtructo,
in eaſdem caulas oues prius morbi-
das congregaret. Hæ ſunt duæ vir- *Ezec.*37.
gæ, quæ iunguntur in Ezechiele, & *Zach.*11.
de quibus per Zachariam Dominus
refert: Et aſſumpſi mihi duas virgas,
vnam vocaui decorem, & alteram vo-
caui funiculum: & paui gregem. Mu-
lier quoque illa meretrix in euange- *Luc.*7.
lio, quæ pedes Ieſu lacrymis lauat,
crine detergit, & cui peccata omnia
dimittuntur, manifeſtè pingit Eccle-
ſiam de gentibus congregatam. Hæc
icci̇rco in prima fronte replicaui, ne
cui videatur incongruum, ſi ſyna-
goga & Eccleſia meretrices dican-
tur, quarum vna Salomonis iudicio,
filij poſſeſſione donata eſt. Prudens

Digitized by Google

quæreat auditor, quo modo meretrix ſit Eccleſia, quæ non habet maculam, neque rugam? Non dicimus, Eccleſiam permanſiſſe meretricem, ſed fuiſſe. Nam & in Simonis leproſi domo Saluator ſcribitur iniſſe conuiuiū: vtique non quia leproſus erat eo tempore, quo habebat hoſpitem Saluatorem, ſed quia leproſus ante fuerat. Matthæus quoque in catalogo Apoſtolorum publicanus dicitur; non quod permanſerit publicanus poſt Apoſtolicam dignitatem: ſed quia prius fuerit publicanus: vt, vbi ſuperabundauit peccatum, ſuperabundaret & gratia. Simúlque conſidera, quid dicat Eccleſia contra ſynagogam calumniatricem. Ego & mulier hæc habitabamus in domo vna. Poſt reſurrectionem enim Domini Saluatoris, vna de vtroque populo Eccleſia congregata eſt: & quam eleganter: Peperi, inquit, apud eam in cubiculo. Eccleſia enim de gentibus, quæ non habebat prius legem, & prophetas, peperit in domo ſynagogæ: nec egreſſa eſt de cubiculo, ſed ingreſſa. Vnde dicit in Cantico canticorum: Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Et iterum. Et quidem

Eccleſia non permãſit, ſed fuit meretrix. *Epheſ.5.* *Matt.26.* *Marc.14.* *Luc.5.* *Rom.56.* *3.Reg.3.* *Cant.1.* *Cant.3.*

non

non ſpernam te. Aſſumens introducam te in domum matris meæ, & in cubiculum eius, quæ me genuit. Tertia autem die, poſtquam ego peperi, peperit & hæc. Si conſideres Pilatum lauantem manus, atque dicentem: Mundus ego ſum à ſanguine iuſti huius: ſi Centurionem ante patibulum confitentem, Verè hic erat filius Dei: ſi eos, qui ante paſſionem per Philippum Dominum videre, deſiderant: haud ambiges primam peperiſſe Eccleſiam, & poſtea natum populum Iudæorum, pro quo Dominus precabatur: Pater ignoſce eis, quod enim faciunt, neſciunt. Vnaque die credidere tria millia, & alia die quinque millia. Et eramus ſimul, (multitudinis enim credentium erat cor vnum, & anima vna) nullúſque alius in domo nobiſcum, exceptis nobis duabus, non blaſphemantium Iudæorum, non Gentilium idolis ſeruientium. Mortuus eſt autem filius mulieris huius nocte. Dum enim legis ſequitur obſeruantiam, & gratiæ euangelij iugum Moſaicæ doctrinæ copulat, tenebrarum errore cooperta eſt, oppreſſitque eum mater ſua dormiens, quæ non po-

Matt. 27. *Marc.* 15. *Ioan.* 12. *Luc.* 23. *Act.* 24.

Digitized by Google

Cant.5. terat dicere? Ego dormio, & cor meum vigilat. Media nocte conſurgens, tulit filium de latere Eccleſiæ dormientis, & in ſuum collocauit ſinum. Relege totam ad Galatas Apoſtoli epiſtolam: & animaduertes, quo modo filios Eccleſiæ ſuos facere ſyna- *Galat.4.* goga feſtinet, & dicat Apoſtolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Viuum tulit, non vt poſſideret, ſed vt occideret: non enim amore fecit hoc filij, ſed æmulæ odio, & ſuum mortuum per legis cærimonias in ſinum Eccleſiæ ſuppoſuit. Longum eſt, ſi velim ſingula percurrere, quo modo per Apoſtolum Paulum, & Eccleſiaſticos viros intellexerit Eccleſia, non eſſe ſuum filium, qui tenebatur in lege, & in luce cognouerit, quem in tenebris non videbat. Inde iurgium ortum eſt, & præſente rege, altera dicente: filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit: altera reſpondente, mentiris, filius quippe meus viuit, & filius tuus mortuus eſt: atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc Rex Salomon (qui manifeſte Saluator accipitur, ſecundum Pſalmum ſeptuageſimum

ſimum primum, qui titulo Salomonis inſcribitur: vbi nulla dubitatio eſt, quin cuncta, quæ dicantur, non Salomoni mortuo, ſed Chriſti conueniant maieſtati) ſimulant ignorantiam, & humanos pro diſpenſatione carnis mentitur affectus, ſicut in alio loco:
Vbi poſuiſtis Lazarum? Et ad mulie- *Ioan.* 11.
rem fluentem ſanguine: Quis me te- *Matth.* 9.
tigit? Gladium poſtulat de quo dixe- *Matt.* 10.
rat: Nolite putare, quod venerim pacem mittere ſuper terram: non veni pacem mittere, ſed gladiũ: veni enim diuidere hominem contra patrem ſuum, & filiam contra matrem ſuam, & nurum contra ſocrum ſuam: & inimici hominis domeſtici eius: & tentat naturam naturæ Dominus, vúltque ſecundum vtriuſque voluntatem, viuentem filium in legem gratiámque diuidere: non quod probet, ſed quod, ad arguendum calumniam ſynagogæ, hoc velle ſe dicat. Illa, quæ nolebat Eccleſiæ filium in gratia viuere, nec per baptiſmum liberari, libenter habet diuidi puerum, non vt poſſideat, ſed vt interficiat. Eccleſia, quem ſcit ſuum eſſe, libenter concedit æmulæ, dum viuat ſaltem apud

apud aduerſariam: ne inter legem diuiſus, & gratiam, Saluatoris mucrone
Galat. 5. feriatur. Vnde dicit Apoſtolus: Ecce ego Paulus dico vobis, quod ſi legem obſeruatis, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Hæc ſub allegoriæ nubilo dicta ſunt. Cæterum optime nouit prudentia tua, non eaſdem eſſe regulas in tropologiæ vmbris, quæ in hiſtoriæ veritate. Quod ſicubi pedem offendimus, & ſapienti lectori Friuolum videatur eſſe quod ſcripſimus, culpam in auctorem referat: nos enim & hæc ipſa, in lectulo decumbentes longáque ægrotatione confecti, vix notario celeriter ſcribenda dictauimus, non vt impleremus materiam, ſed ne tibi, in principio amicitiarum aliquid imperanti, videremur negare. Ora nobis à Domino ſoſpitatem, vt, poſt duodecim menſes quibus iugi languore confectus ſum, poſſim aliquid dignum veſtræ ſcribere voluntati: & ignoſce, ſi ſcatens oratio, curſu non ſolito fluat. non enim eodem lepore dictamus, quo ſcribimus: quia in altero ſæpe ſtylum vertimus, iterum quæ legi digna ſint ſcripturi, in altero, quidquid in buccam venerit, celeri ſermone conuoluimus.

voluimus. Caninium libenter vidi, qui narrare tibi poterit, quam difficile, & periculoſum manus dexteræ vſque in præſentem diem, quo iſta dictaui, vulnus ſuſtinuerim.

ARGVMENTVM.

PVRGATORIA eſt hæc epiſtola, quod non ſcribat exactius.

HIERONYMVS PAVlino Antiochenæ vrbis Epiſcopo.

EPISTOLA X.

VOCE me prouocas ad ſcribendum, terres eloquentia, & in epiſtolari ſtylo prope Tullium repræſentas. Quod quereris, me paruas & incomptas litterulas mittere, non venit de incuria, ſed de timore tui: ne verboſius ad te loquens, plura reprehendenda tranſmittam. Et nauigandi tempore tantæ à me ſimul epiſtolæ flagitantur, vt ſi cuncta ad

ſingulos

ſingulos velim ſcribere, occurrere nequeam. Vnde accidit, vt omiſſa compoſitione verborum, & ſcribentium ſolicitudine, dictem quicquid in buccam venerit, & amicum te tantum meorum dictorum, non iudicem, conſiderem, Et ſcis ipſe, non bene fieri, quod occupato animo fiat. Pileolum textura breue, caritate latiſſimum, ſenili capiti confouendo, libenter accepi, & munere, & muneris auctore lætatus.

ARGVMENTVM.

DESIDERIVM & Serenillam ſororem, à quibus litteras acceperat, ex nominum etymologia ducto initio, commendat: & quod ad ſancta loca, ſuum implentes propoſitum, accedant, hortatur: & cur ſuorum operum interea nihil illis mittat, rationem reddit: coniicitur autem ex epiſtola Romanos hos fuiſſe, quippe cum aſſerat quod à Marcella, & Domnione itidem Romanis, ac in vrbe degentibus, ſuorum operum exemplaria petere poſſunt.

HIERONYMVS Deſiderio.

EPIST

EPISTOLA XI.

LECTO ſermone dignationis tuæ, quem mihi nõ opinanti tua beneuolentia tribuit, gauiſus quidem ſum teſtimonio honeſti & eloquentis viri, ſed in memet reuerſus, ſatis dolui, indignum tantis laudibus atque præconio opprimi me potius, quam leuari: ſcis enim dogma noſtrum, humilitatis tenere vexillum, & per ima gradiẽtes ad ſummã nos ſcãdere: quotus igitur ego, vel quãtus ſum vt eruditæ vocis merear teſtimonium, vt mihi ab eo palma eloquentiæ deferatur, qui ſcribendo diſertiſſime, deterruit ne ſcriberem? Verumtamen audẽ- *1.Cor.13.*
dum eſt, vt caritas, quæ nõ quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ proximi, reddat ſalutationis officia, quoniam locum implere non valet præceptoris. Gratulor tibi, & ſanctæ atque venerabili ſorori tuæ Serenillæ, quæ ſeronymos calcatis fluctibus ſæculi, ad Chriſti tranquilla peruenit: quamquam hoc nominis vaticinio in te prædeſtinatum ſit.
Legimus enim, ſanctum quoque Da- *Dan.9.*
nielem

nielem appellatum deſideriorum virũ & amicum Dei, quia myſteria eius ſcire deſiderauit. Itaque quod venerabilis Paula me eſt deprecata vt facerem, ſponte facio: honórque vos, & precor per Domini caritatẽ, vt nobis veſtros tribuatis aſpectus, & per occaſionem ſanctorum locorum tanto nos ditetis
Pſal. 131. munere. Certè, ſi conſortia noſtra diſplicuerint, adoraſſe vbi ſteterunt pedes Domini, pars fidei eſt, & quaſi recentia natiuitatis & crucis ac paſſionis vidiſſe veſtigia. Opuſculorũ meorum, quia plurima euolauerunt de nidulo ſuo, & temerario editionis honore vulgata ſunt, nihil miſi, ne eadem forſitan mitterem, quæ habebas. quod ſi exemplaria libuerit mutuari, vel à ſancta Marcella, quæ manet in Auentino, vel à Lot temporis noſtri, Domnione, viro ſanctiſſimo accipere poterit. Ego autem, opperiens præſentiam tuam, aut totum tibi dabo cum affueris: aut, ſi hoc aliquæ impedierint difficultates, quæcunque præceperis, libens mittam. Scripſi librum de illuſtribus viris, ab apoſtolis vſque ad noſtram ætatem, imitatus Tranquillum, Grecúmque Apollonium: & poſt catalogum

logum plurimorum, me quoque in calce voluminis, quaſi abortiuum, & minimum omnium Chriſtianorum, poſui: vbi mihi neceſſe fuit vſque ad decimumquartum annum Theodoſij principis, quæ ſcripſerim, breuiter annotare: quem librum cum à ſupradictis ſumpſeris, quidquid de indice minus habueris, paulatim ſcribi faciam, ſi volueris.

ARGVMENTVM.

Quo modo ab eis rogatus, Tobiæ librum, qui inter hagiographa numeratur accito peritiſſimo quodam Chaldæo, ex Chaldæo ſermone tranſtulerit, Cromatio, & Heliodoro epiſcopis rationem explicat.

HIERONYMVS AD Cromatium, & Heliodorum, in Tobiam.

PRAEFATIO XII.

Digitized by Google

Tobia liber Chaldæo ſermone conſcriptus.

MIRARI non deſino exactionis veſtræ inſtātiam, exigitis enim, vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham, librum vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecantes, his, quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, nō tamen meo ſtudio, arguunt enim nos Hebręorum ſtudia, & imputant nobis contra ſuum canonem, Latinis auribus iſta transferre, ſed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. & quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui, &, quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

ARGVMENTVM.

Quanto ſtudio, & labore πυγχλειπο-

μένον

μένων librum ex Hebræo ſermone verterit, rationes explicat: quippe cum ob hoc & Iudææ prouinciam circumiens, propriis colluſtrauerit oculis, & eruditum quendam Hebræum doctorem acciuerit: neceſſarium autem fuiſſe opus ob vitiatam LXX. interpretum editionem, oſtendit.

AD DOMNIONEM & Rogatianum in librum Paralipomenon.

EPISTOLA XIII.

QVo modo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita ſanctam ſcripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. vnde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire, vt circumiremus prouinciam, quam vniuerſæ Chriſti

Qui Iudæam cõtemplati ſunt, lucidius ſacrã ſcripturã intuẽtur.

eccleſiæ ſonãt. Fateor enim, mi Dommion & Rogatiane cariſſimi, nunquã me in diuinis voluminibus propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionẽ meam, ſed ea etiã, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum. quanto magis de iis, ſuper quibus anceps eram? Denique cum à me nuper litteris flagitaſſetis, vt vobis Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendã legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi, & contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vſque ad extremum vnguem, & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, vt non tam Hebræa, quam Barbara quædam & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui, Spiritu ſancto pleni, ea, quæ vera fuerant, tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendũ, dum de emẽdatis inemendata ſcriptitãt, & ſæpe tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in vnum vocabulũ cogunt, vel è regione vnum nomen propter latitudinem ſuam in duo vel tria vocabu

Septuaginta interpretũ verſio corrupta.

vocabula diuidunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, vt plerique exiſtimant, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonãt, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum quædam narrantur hiſtoriæ. De quibus in Regnorum libro dicitur: Nónne ecce hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendũ, quod apud Hebræos liber Paralipomenon vnus ſit, & apud illos vocatus dibrehaiomin, id eſt, verba dierum, qui propter magnitudinem apud nos diuiſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes ſecent, cum vnus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, vt dixi, ſignificantius ſonant. Ad extremum, quod omnis eruditio ſcripturarum in hoc continetur, & hiſtoriæ, quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leuiter, hic per quædam verborum cõpendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſpli-

Digitized by Google

D. Hier. vtitur teſtimonio gẽtilium.

citurũ eſſe non ambigo. Optima enim quæq;, vt ait Plinius, malunt contẽmnere plerique, quam diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuã conſcientiam recolat, videat ordinem, textúmque ſermonis, & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt, ſtellas radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur: vbi vero obelus, trãſuerſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur, quid Septuaginta interpreres addiderint, vel ob decoris gratiam vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

ARGVMENTVM.

Eſdram, & Neemiam cum toties per triennium interpretatus tranſtulerit, qui eorum libri in canone ſint explicat, & cur poſt Lxx. interpretationem neceſſarium fuerit opus, rationes reddit.

HIERON. AD DOMnionem & Rogat. in Eſdram & Neemiam.

PRAEFATIO XIIII.

Vtrum

VTrum difficilius ſit facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. Nã neq;, vobis aliquid imperãtibus abnuere, ſentẽtiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruẽdum ſit, quam leuandum. Accedunt ad hoc inuidorũ ſtudia, qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant: &, interdũ contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerãt quod occultè legũt: intantũ vt clamare cõpellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt, quod ſemper ſcribitis, atque reſcribitis, vt Eſdrę librum & Heſter vobis de Hebræo transferam; quaſi non habeatis Græca & Latina volumina, aut quidquid illud eſt, quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem (vt ait quidam) niti, neque aliud fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domniõ & Rogatiane cariſſimi, vt, priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum: nec faſtidioſis cibos in-

Reprehẽſores habuit D. Hieronymus.

Terẽtius.

geratis: vitetíſque eorum ſupercilium, qui iudicare tantum de aliis, & ipſi facere nihil nouerũt. Si qui autem fratrũ ſunt, quibus noſtra non diſplicent: his tribuatis exemplar, admonentes vt Hebræa nomina quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtincte & per interualla tranſſcribant. Nihil enim
Apoc. c.4. proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia conſeruetur. Nec quemquam moueat, quod vnus à nobis liber editus eſt: nec apochryphorum tertij & quarti libri ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Neemiæque ſermones in vnum volumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquattuor ſenibus ſunt procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demõſtrat, nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eũ ad euangelia, in quibus multa ponuntur quaſi de veteri teſtamẽto, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut
Eſai. 11. illud: Quoniam Nazaræus vocabitur:
Oſee 11. Et, Ex Ægypto vocaui filium meum,
Zach. 12. Et, Videbunt in quem compunxerunt:
multa

multaque alia, quæ latiori operi reſeruam⁹:& quærite ab eo vbi ſcripta ſint. Cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certe, quod illaturus ſum, æquiſſimũ eſt: edidi aliquid, quod non habetur in Grȩco, aut aliter habetur, quam à me verſum eſt? quid interpretem laniant? interrogent Hebræos, &, ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porro aliud eſt, ſi, clauſis, quod dicitur, oculis, mihi volunt maledicere: & non imitantur Græcorum ſtudium, ac beneuolentiam: qui, poſt Septuaginta tranſlatores iam Chriſti euangelio coruſcante, Iudæos & Hebionitas, legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in ἐξαπλοῖς eccleſiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari. Primũ enim magnorum ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, &

Prouerbiorum.

D. Hiero. in tranſlatione Bibliorum Hebraicã litteram eſt ſequutus, non Græcam.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

Hebræi ſermonis ignari ſunt., magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Grȩcos accidit, vt, interdum ſcripturæ ſenſum relinquēs, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem paruā habemus ſcientiám, & Latinus nobis vtcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus iudicare, & ea, quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque, licet hydra ſibilet, victórque Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt, abiiciant, euentilent apices: litteras calumnientur. magis veſtra caritate prouocabor ad ſtudium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

ARGVMENTVM.

De reſurrectione ſcribens, excuſat occupationem & tabellarium.

HIERONYMVS Mimerio & Alexandro monachis.

EPISTO

EPISTOLA XV.

IN ipſo iam profectionis articulo ſancti fratris noſtri Syſinnij, qui veſtra mihi ſcripta detulerat, hęc quliacumque ſint, dictare compellor. Nec poſſum veſtram cælare prudentiam, & obſecro, ne hoc dictum referatis ad gloriam, quin potius ad plenam neceſſitudinem, dum ita vobis quaſi mihi loquor. Multas ſanctorum fratrum ac ſororum de veſtra prouincia ad me detulit quæſtiones, ad quas vſque ad diem Epiphaniorum, largiſſimo ſpacio me reſponſurum putabam. Cumque furtiuis noctium lucubratiũculis ad pleraſque dictarem, & expletis aliis, me ad veſtrã quaſi ad difficillimã reſeruarem ſubito ſuperuenit aſſerens ſe illico profecturũ. Cumque eum rogarem, vt differret iter, libere mihi famem obtendere monaſteriorũ, Ægypti neceſſitates, Nili nõ plenas aquas, multorum inediam, vt prope offenſa eſſet in dominum, illum vltra velle retinere. Itaque ſubtegmen & ſtamina, liciaque & telas, quæ mihi ad veſtram tunicam paraueram, vobis inconfecta

tranſ

tranſmiſi: vt quidquid mihi deeſt, veſtro texatur eloquio. Prudentes eſtis & eruditi: & de canina, vt ait Appius, facundia ad Chriſti diſertitudinē tranſmigraſtis. Nec mihi magno apud vos labore opus eſt, quod philoſophum quendam in ſuadendo ruſticum eſſe perpeſſum narrant fabulæ. Vix dum dimidium, inquit, dixeram, iam intellexerat. Itaque & ego tempore coarctatus, ſingulorum vobis, qui in ſacram ſcripturam commentariolos reliquerunt, ſententias protuli, & ad verbum pleraque interpretatus ſum: vt & me liberem quæſtione, & vobis veterum tractatorum mittatur auctoritas, *quò in legendis ſingulis ac probandis non meæ voluntati, ſed veſtro acquieſcatis arbitrio.

* *Aliàs, qui.*

ARGVMENTVM.

Bonaſum obtrectatorem quendam, ac naſutum rabulam, irridet, eo quod, quæ Hieronymus aduerſus vitia ſcripſerat, tamquam contra ſe ſcripta, interpretaretur.

HIERON. BONASO.

EPISTOLA XVI.

Digitized by Google

MEDICI, quos vocāt chirurgicos, crudeles putantur,& miſeri ſunt. An non eſt miſeria,alienis non dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi ſecare ferro? non horrere curantem, quod horret ipſe,qui patitur, & inimicum putari? Ita ſe natura habet, vt amara ſit veritas, blanda vitia exiſtimentur. Eſaias,in exemplum captiuitatis futuræ, nudus non erubeſcit incedere Hieremias de media Hieruſalem ad Euphratem, fluuium Meſopotamiæ, mittitur, vt inter inimicas gentes, vbi eſt Aſſyrius, & caſtra ſunt Chaldæorum, ponat περίζωμα* corrumpendum: Ezechiel ſtercore primum humano, deinde bubulo, panem de omni ſemente conſperſum edere iubetur,& vxoris interitum ſiccis oculis videt. Amos de Samaria pellitur cur quæſo? nempe ideo,quia chirurgici ſpirituales, ſecantes vitia peccatorum,ad pœnitentiam cohortabantur. Paulus Apoſtolus, Inimicus, inquit, vobis factus ſum verum dicēs. Et quia Saluatoris dura videbantur eloquia, plurimi diſcipulorum retrorſum abierunt. Vnde non mirum eſt, ſi & nos

Eſai. 20. *Hier.* 13. * *id eſt, lumbare.* *Ezech.* 4. 24. *Amos* 7. *Gal.* 4. *Ioan.* 6.

Digitized by Google

nos ipſi vitiis detrahentes, offendimus plurimos. Diſpoſui naſum ſecare fœtentem: timeat, qui ſtrumoſus eſt. Volo corniculæ detrahere garrienti: rancidulam ſe intelligat cornix Nunquid vnus in vrbe Romana eſt, qui habeat trũcas inhoneſto vulnere nares? Nunquid ſolus Bonaſus Segeſtanus caua verba, & in modum veſicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis? Dico quoſdam ſcelere, periurio, falſitate ad dignitatem neſcio quam perueniſſe? quid ad te, qui te intelligis innocentem? Rideo aduocatum, qui patrono egeat: quadrante dignam eloquentiam nareſubſanno. Quid ad te, qui diſertus es? Volo in nummarios inuehi ſacerdotes: tu, qui diues non es, quid iraſceris? Clauſum cupio ſuis ignibus ardere Vulcanum: numquid hoſpes eius es, aut vicinus, quod à delubris idoli niteris incendia ſubmouere? Placet mihi de laruis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis: quidquid dictum fuerit, in te dictũ putas in quodcumque vitium, ſtyli mei mucro contorquetur, te clamitas deſignari: conſerta manu in ius vocas, & ſatyricum ſcriptorem in proſa arguis. An ideo tibi

Digitized by Google

tibi bellus videris, quia fauſto vocaris nomine? quaſi non & lucus ideo dicatur, quod minimè luceat, & Parcæ, quod nequaquam parcant, & Eumenides furiæ, quod non ſint bebignæ, & vulgo Æthiopes vocentur argentei. Quod ſi in deſcriptione fœdorū ſemper iraſceris, iam tibi cum Perſio cantabo: Optent te generum rex, & regina, puellæ Te rapiant: quidquid calcaueris, hoc roſa fiat. Dabo tamen conſilium, quibus abſconditis poſſis pulchrior apparere. Naſus non videatur in facie: ſermo non ſonet ad loquendum: atque ita & formoſus, & diſertus videri poteris. *Lucus. Parca.*

ARGVMENTVM.

Suas ab Hieronymo acceptas litteras, ſcire ſe dicit, ſed cur non reſcripſerit ignorare, excuſans ſe contra eum librum minime ſcripſiſſe, niſi ſi, quod contra ſentētiam eius alicubi fortè ſcripſit, contrà eum ſe ſcripſiſſe interpretetur.

AVGVSTINVS Hieronymo.

EPISTOLA XVII.

AVDI

AVDIVI perueniſſe in manus tuas literas meas: ſed, quòd adhuc reſcripta non merui, nequaquã imputauerim dilectioni tuæ: aliquid proculdubio impedimenti fuit: vnde agnoſco, Dominum à me potius deprecandum, vt tuæ voluntati det facultatem mittendi, quod reſcripſeris: nam reſcribẽdi iam dedit, quia, cum volueris, facillime poteris. Etiam hoc, quod ad me ſanè perlatum eſt, verum quidem crederem, dubitaui: ſed hinc quoque tibi aliquid verum ſcriberem, dubitare nõ debui. Hoc autem breue eſt, ſuggeſtum eſſe caritati tuæ à neſcio quibus fratribus, mihi dictum eſt, quod librum aduerſus te ſcripſerim, Romãq; miſerim. Hoc falſum eſſe noueris: Dominum meum Ieſum teſtor, hoc me non feciſſe: ſed, ſi forte aliqua in aliquibus ſcriptis meis reperiuntur, in quibus aliter aliquid, quam tu, ſenſiſſe reperior, non cõtra te dictũ, ſed quid mihi videbatur à me ſcriptum eſſe, puto te debere cognoſcere, aut, ſi cognoſci non poteſt, credere debere. Ita ſanè hoc dixerim, vt ego non tan-

tum

tum paratus ſim, ſi quid te in meis ſcriptis mouerit, fraternè accipere, quid cōtra ſentias, aut de correctione mea, aut de ipſa tua beneuolētia gauiſurus, verùm etiam hoc à te poſtulem, & flagitem. O ſi licuiſſet, etſi non cohabitante, ſaltem vicino te in Domino perfrui, ad crebrum & dulce colloquium. Sed quia id non eſt datũ, peto, vt hoc ipſum, quod in domino, quam * poſſumus, ſimul ſumus, cōſeruari ſtudeas, & augeri, ac perfici, & reſcripta quamuis rara non ſpernere. Saluta obſequio meo ſanctum fratrem Paulianinum, & omnes fratres, qui tecũ ac de te in Domino gloriantur. Memor noſtri exaudiaris à Domino in omni ſancto deſiderio tuo, domine cariſſimè & deſideratiſſimè, * & honorande in Chriſto frater.

** Alias, quæ poſſumus.*

** Olim, deſideratiſſimè.*

ARGVMENTVM.

Epiſtola ab Auguſtino contra ſe ſcriptã, in qua ad παλινῳδίαν hortetur, ſe accepiſſe ait: non reſpondiſſe autem tum quia ſuam non credidit, tum quia Paulæ dormitione impeditus fuit: pollicens ſe reſponſurũ, ſi ſuam eſſe apertè ſcribat, cæterum vnumquemque in ſuo ſenſu abundare, & Entelli exemplo, ſi ad pugnam prouocetur, victoriã

Digitized by Google

ſibi promittit. Deinde exhortans illum ad mutuum amorem, nũciat ſe aduerſus Ruffinum, quem Calpurniũ rurſum nominat, breuiter ex parte reſpondiſſe.

HIERONYMVS Auguſtino.

EPISTOLA XVIII.

IN ipſo profectionis articulo ſancti filij noſtri Aſterij, hypodiaconi, neceſſarij mei, beatitudinis tuæ litteræ ad me peruenerunt, quibus ſatisfacis, te contra paruitatem meam librum Romam non miſiſſe. hoc nec ego factum audieram: ſed epiſtolæ cuiuſdam, quaſi ad me ſcriptæ, per fratrem noſtrũ Syſinnium diaconum huc exemplaria peruenerũt: in qua hortaris me, vt παλινῳδίαν ſuper quodam Apoſtoli capitulo canam, & imiter Steſichorum, inter vituperationem & laudes Helenæ fluctuãtem, vt qui detrahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego ſimpliciter fateor dignationi tuæ, licet ſtylus, & ἐπιχειρήματα tua mihi viderentur: tamen non temerè exemplaribus litterarum creden

credendum putaui ne fortè, me reſpõdente læſus, iuſtè expoſtulares quod probare ante debuiſſem tuum eſſe ſermonem, & ſic reſcriberem. Acceſſit ad morã ſanctæ & venerabilis Paulæ longa infirmitas. Dum enim languenti multo tempore aſſidemus, penè epiſtolæ tuæ, vel eius qui ſub tuo nomine ſcripſerat, obliti ſumus, memores illius verſiculi, MVSICA in luctu, importuna narratio. Itaque ſi tua eſt epiſtola, apertè ſcribe, vel mitte exemplaria veriora: vt abſque vllo rancore ſtomachi in ſcripturarum diſputatione verſemur, & vel noſtrum emendemus errorem, vel alium fruſtra reprehendiſſe doceamus. Abſit autem à me, vt quidquam de libris tuæ beatitudinis attingere audeam. Sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cæterũ optime nouit prudentia tua, vnumquemque in ſuo ſenſu abundare: & pueriliſ eſſe iactãtiæ, quod olim adoleſcentuli facere conſueuerãt, accuſando illuſtres viros ſuo nomini famam quærere. Nec tam ſtultus ſum, vt diuerſitate explanationũ tuarũ me lædi putem: quia nec tu læderis, ſi nos cõtraria ſenſerimus. Sed illa eſt vera inter amicos reprehenſio,

Eccl. 22.

ſic noſtram peram non videntes, aliorum (iuxta Perſium) manticam conſideremus. Supereſt, vt diligas diligentem te, & in ſcripturarum campo iuuenis ſenem non prouoces. Nos noſtra habuimus tẽpora. & cucurrimus quantum potuimus: nũc te currente, & longa ſpatia tranſmeante, nobis debetur otium: ſimúlque (vt cum venia & honore tuo dixerim) ne ſolus tibi aliquid de poëtis propoſuiſſe videaris, memẽto Daretis & Entelli, & vulgaris Prouerbij, Quod Bos laſſus fortius figat pedem. Triſtes hæc dictauimus: vtinam mereremur complexus tuos: & collatione mutua vel doceremus aliqua, vel diſceremus. Miſit mihi temeritate ſolita maledicta ſua Calphurnius, cognomento Lanarius, quæ ad Africam quoque ſtudio eius didici perueniſſe. Ad quæ breuiter ex parte reſpondi, & libelli eius vobis miſi exẽplaria, latius opus cum opportunũ fuerit, primo quoque miſſurus tempore: in quo illud caui, ne in quoquam exiſtimationem læderem Chriſtianam, ſed tantum, vt delirantis imperitíque mendacium ac væcordiam confutarem. Memento mei ſancte & venerabilis

Prouerb.

bilis

bilis papa, vide quantum te diligam, vt ne prouocatus quidem voluerim reſpondere: nec * crederem tuum eſſe, quod in altero fortè reprehenderem frater communis ſuppliciter te ſalutat.

* al. credam.

ARGVMENTVM.

Libros duos de origine animarum, ſibi ab Auguſtino dicatos, per Oroſium ſe accepiſſe teſtatur excuſans ſe, quod non reſponderit: firmam amicitiam pollicetur, & poſt admixtas ſalutationes, de quibuſdam ſuis rebus certiorem illum reddit.

HIERONYMVS Auguſtino.

EPISTOLA XIX.

VIRVM honorabilē, fratrem meum, filiū dignationis tuæ, Oroſium presbyterum & ſui merito & te iubente ſuſcepi: ſed incidit tempus difficillimum, quando mihi tacere melius fuit, quàm loqui, ita vt noſtra ſtudia ceſſarent; & iuxta Appium, canina exerceretur facundia. Itaque duobus libellis tuis, quos meo

Digitized by Google

nomini dedicaſti, eruditiſſimis & omni eloquentiæ ſplendore fulgentibus, reſpondere non potui: non quod quidquam in illis reprehendēdum putem:
Rom. 4. ſed quia, iuxta Apoſtolum, vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet, alius quidem ſic, alius autem ſic. Certè, quidquid dici potuit, & ſublimi ingenio de ſcripturarum ſanctarum hauriri fontibus, à te poſitum atque diſſertum eſt. Sed, quæſo reuerentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium. Nos enim inter nos eruditionis cauſa diſſerimus: cæterum æmuli, & maximè hæretici, ſi diuerſas inter nos ſentētias viderint, de animi calumniabuntur rancore deſcendere. Mihi autem decretum eſt, te amare, te ſuſpicere, colere, mirari, tuáque dicta quaſi mea defendere. Certè & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, vt dignum fuerat, recordatus ſum: magiſque demus operam, vt pernicioſiſſima hæreſis de Eccleſiis auferatur, quæ ſemper ſimulat pœnitentiam, vt docendi in Eccleſiis habeat facultatē: ne, ſi aperta ſe luce prodiderit, foras expulſa moriatur. Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ, Paula, & Euſtochium, & genere ſuo, &

 exhor

exhortatione tua dignæ gradiuntur, ſpecialitérque ſalutant beatitudinem tuam: omnis quoque fraternitas, quæ nobiſcum Domino Saluatori ſeruire conatur. Sanctum presbyterum Firmum, anno præterito ob rem earum Rauennam;& inde Africam, Siciliámque direximus: quem putamus iam in Africæ partibus commorari. Sanctos, tuo adhærẽtes lateri, vt meo obſequio ſalutes precor. Litteras quoque meas ad ſanctum presbyterum Firmum direxi: quæ ſi ad te venerint, ei dirigere non grauèris. Incolumem te, & mei memorem, Chriſtus dominus cuſtodiat, Domine verè ſancte & beatiſſime Papa. Grandem Latini ſermonis in iſta prouincia notariorũ patimur penuriam:& idcirco præceptis tuis parere non poſſumus, maxime in editione ſeptuaginta, quæ aſteriſcis verubuſque diſtincta eſt. Pleraque enim prioris laboris ob fraudem cuiuſdam amiſimus.

ARGVMENTVM.

Rogat vt ſuam epiſtolam Hieronymo reddendam curet, vt quæ illum ſuis quoque

Digitized by Google

litteris placet, & ſi quid ex litterarum exemplo, ſe aliquid illum offendiſſe cognouerit, ſibi renunciet.

AVGVSTINVS Præſidio.

EPISTOLA XX.

SICVT præſens rogaui ſinceritatẽ tuã, nunc quoque commoneo, vt litteras meas ſancto fratri & compresbytero noſtro Hieronymo mittere non graueris. Vt autem nouerit caritas tua, quemadmodum etiam tu illi pro mea cauſa ſcribere debeas, miſi exemplaria litterarum & mearum ad ipſum, & ad me ipſius. Quibus lectis, pro tua ſancta prudentia facilè videbis & modum meum, quem ſeruandum putaui, & motum eius, quem non fruſtra timui. Aut, ſi ego, quod non debui, aut quo modo non debui, aliquid ſcripſi, non ad illum de me, ſed ad me ipſum potius fraterna dilectione mitte ſermonem, quo correctus petam vt ignoſcat, ſi meam culpam ipſe cognouero.

ARGVMENTVM.

Benigne primum ſalutans, quod acriter reſponderit, accuſat: caritatiſque, non quæſtionum deinceps ſcripta efflagitans, ac ſalutationes admiſcens, rurſum de cucurbita meminit, & vt ſine mutuo dolore in ſcripturarum ludant campo, hortatur.

HIERONYMVS Auguſtino.

EPISTOLA XXI.

CVM à ſancto fratre noſtro Firmo ſolicitè quærerem, quid ageres, ſoſpitem te lætus audiui. Rurſum cum tuas litteras non dico ſperarem, ſed exigerem, neſciente te ex Africa profectum ſe eſſe dixit. Itaque reddo tibi per eum ſalutationis officia, qui te vnico amore complectitur: ſimúlque obſecro, vt ignoſcas pudori meo, quod diu vt reſcriberē præcipienti negare non potui: nec ego tibi, ſed cauſa cauſæ reſpondit: & ſi culpa eſt reſpondiſſe, quæſo, vt patienter audias: multo maior eſt prouocaſſe. Sed faceſſant iſtiuſmodi querimoniæ:

Digitized by Google

ſit inter nos pura germanitas: deinceps non quæſtionum, ſed caritatis ad nos ſcripta mittamus. Sancti fratres qui nobiſcum Domino ſeruiunt, affatim te ſalutant. Sanctos, qui tecum Chriſti leue trahunt iugum, præcipuè & ſanctum ſuſpiciendum Papam Alipium vt meo obſequio ſalutes, precor. Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus Deus noſter tueatur omnipotens. Domine verè ſancte & beatiſſime Papa. Si legiſti librum explanationum in Ionam, puto quod ridiculam cucurbitæ non recipias quæſtionem. Sin autem amicus, qui me primus gladio petiit, ſtylo repulſus eſt: ſit humanitatis tuæ, atque iuſtitiæ, accuſantem reprehendere, non reſpondentem. In ſcripturarum, ſi placet, campo ſine noſtro inuicem dolore ludamus.

ARGVMENTVM.

Nunciat ſe per Aſterium anno præterito ſcripſiſſe: nunc per Præſidium diaconũ rurſum ſcribens, eum illi commendat: & poſtquam conqueſtus eſt ſe ab hæreticis vexari, ſalutationes poſtremo admiſcet.

HIERO

Digitized by Google

HIERONYMVS Auguſtino.

EPISTOLA XXIX.

ANNO præterito per fratrem noſtrũ Aſterium hypodiaconum dignationi tuæ epiſtolam miſerã, promptum reddens ſalutationis officium: quam tibi arbitror redditam: nunc quoque per ſanctum fratrem meum Præſidium diaconum obſecro primum vt memineris mei: deinde, vt baiulum litterarum habeas commendatum, & mihi ſcias germaniſſimum, & in quibuſcunque neceſſitas poſtulauerit, foueas, atque ſuſtentes: non quo aliqua re, Chriſto tribuente, indigeat: ſed quo bonorum amicitias auidiſſimè expectat, & ſe in iis coniungendis maximum putet beneficium conſecutum. Cur autem ad Occidentem nauigauerit, ipſo poteris narrante cognoſcere. Nos in monaſterio conſtituti, variis hinc inde fluctibus quatimur, & peregrinationis moleſtias ſuſtinemus, ſed credimus in eo, qui dixit: Confidite, ego vici mundum: quod, ipſo tri- *Ioan.16.*

buente, & præſule, contra hoſtem diabolum victoriam * conſequemur. Sanctum & venerabilem fratrem noſtrum Papam Alipium vt meo obſequio ſalutes obſecro. Sancti fratres, qui nobiſcum in monaſterio domino ſeruire feſtinant, oppidò te ſalutant. Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus Dominus noſter tueatur omnipotens, Domine verè ſancte & ſuſpiciende Papa.

* *Olim conſequeremur.*

ARGVMENTVM.

Riparium presbyterum, cuius hortatu aduerſus Vigilantium ſcripſerat, quo modo Origenis dogmata reiecta, illorúmque diſſeminator Ruffinus, veluti alter Catilina, expulſus ſit: & quid ei illa contigerit in re, docet.

HIERONYMVS Ripario.

EPISTOLA XXIII.

CHRISTI te aduerſum hoſtes Catholicæ fidei bella bellare, & tuis litteris, & multorum relatione cognoui: ventóſque eſſe contrarios,

trarios, & in perditionem mutuam fautores eſſe perditionis, qui defenſores ſæculi eſſe deberent: tamen ſcias, in hanc prouinciam nullis humanis auxiliis; ſed propriè Chriſti ſententia pulſum eſſe, non ſolùm de vrbe, ſed de Palæſtinæ quoque finibus Catilinam, nóſque dolere plurimum; quòd cum Lentulo multi coniurationis ſocij remanſerunt, qui in Ioppe remorantur. Nobis autem melius viſum eſt, locum mutare, quàm fidei veritatem; ædificiorúmque, & manſionis amœnitatem amittere, quàm eorum communione priuari, quibus in præſentiarum aut cedendum erat, aut certè quotidie non lingua, ſed gladiis dimicandum. Quanta autem paſſi ſimus, & quomodo excelſa manus Chriſti pro nobis in hoſtem ſæuierit, puto te celebri nuncio omnium cognouiſſe. Quæſo ergo te, vt arreptum opus impleas: nec patiaris, te præſente, non habere Chriſti Eccleſiam defenſorem. Certè ſcit vnuſquiſque, quod vel tibi ſufficiat pro virili parte: quia non viribus corporis, ſed charitate animi dimicandum, quæ ſuperari nunquam poteſt. Sancti fratres, qui cum noſtra ſunt paruitate, pluri

plurimum te ſalutant. Puto autem & ſanctum fratrem Alentum diaconum tuæ dignationi cuncta narrare fideliter. Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus, Dominus noſter, tueatur omnipotens, Domine verè ſancte, & ſuſpiciende frater.

ARGVMENTVM.

Apronium quod in fide contra Origeniſtas manſerit laudat: & vt ſancta Hieroſolymæ loca petat, hortatur.

HIERONYMVS Apronio.

EPISTOLA XXIIII.

NEſcio qua tentatione diaboli factum ſit, vt & tuus labor, & ſancti Innocẽtij preſbyteri induſtria, & noſtrum deſiderium ad præſens nequaquam videatur habere effectum. Deo gratia, quod te ſoſpitem fidei calore feruentem, inter ipſa tentamenta diaboli cognoui. Hoc

meum

meum gaudium eſt, quando in Chriſto audio filios meos dimicare: & iſtũ zelum in nos ipſe confirmet, cui credimus, vt pro fide eius ſanguinem voluntariè fundamus. Euerſam nobilem domum ſubditus doleo: & tamen quid in cauſa ſit, ſcire non potui. Neque enim portitor litterarum ſcire ſe dixit. Vnde dolere poſſumus pro amicis communibus, & Chriſti, qui ſolus potens & dominus eſt, & eius clementiam deprecari: licet ex parte DEI mereamur offenſam, qui inimicos domini fouerimus. Optimum autem facies, ſi cunctis rebus omiſſis, orientem, & pręcipuè ſancta loca petas: hîc enim quieta ſunt omnia. Et licet venena pectoris non amiſerint, tamen os impietatis non audent aperire: ſed ſunt ſicut aſpides ſurdæ, & obturãtes aures ſuas. Sanctos fratres ſaluto. Noſtra autem domus ſecundum carnales opes hæreticorum perſecutionibus penitus euerſa, Chriſto proprio ſpiritualibus diuitiis plena eſt. MELIVS eſt enim panem mendicare, quàm fidem perdere.

ARGV

ARGVMENTVM.

Quanquam Ariana hæreſis profligata iam eſſet, reliquiæ tamen eius adhuc in aliquot Orientis Eccleſiis vigebant: eámque Antiochenus Epiſcopus, vna cum Campenſibus fouens, apud Hieronymum, vt tres confiteretur hypoſtaſes, acriter inſtabat. Nunc vir ſanctus pro ea re Romanam Eccleſiam, veluti cæterarum matrem, & ad quam maiores fidei quæſtiones referuntur, conſulens, quid credere debeat, poſtulat: & quo modo venenum in eo maneat verbo, docet.

HIERONYMVS Damaſo.

EPISTOLA XXV.

14. quæ. 1. Quoniam
Ioan. 9.
Eccleſia ab hæreticis diſcerpta.
Cant. 2.

QVONIAM vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit, & Chriſti vineam exterminãt vulpes, vt inter lacus contritos, qui aquã non habent, difficilè, vbi fons ſignatus, & hortus ille concluſus

ſus ſit, poſſit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, & fidem apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam, inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neque vero tanta vaſtitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum, me à pretioſæ margaritę potuit inquiſitione prohibere. Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Profligato à ſobole mala patrimonio, apud vos ſolos incorrupta patrum ſeruatur * hereditas. Ibi ceſpite terra fæcundo, dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta ſulcis frumenta in lolium auenáſque degenerant. Nunc in occidente ſol iuſtitiæ oritur: in oriente autem Lucifer ille, qui ociderat, ſupra ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa & argentea: hic teſtacea vaſa, vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. Quamquã igitur tui me terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis, à paſtore præſidium ouis flagito. Faceſſat inuidia: Romani culminis recedat ambitio: cum

Hier. 2. Cant. 4. Conſulit D. Hier. cathedrã Petri. Rom. 1. Luc. 17.

* *Aliàs, auctoritas*

Eſa. 14. Matth. 5.

ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo* crucis loquor. Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri, communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt, Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine diſterminat, nec poſſum ſanctum domini, tot interiacentibus ſpaciis, à ſanctimonia tua ſemper expetere: ideo hic collegas tuos Ægyptios confeſſores ſequor, & ſub onerariis nauibus parua nauicula delitesco. Non noui Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, antichriſti eſt. Nun igitur, pro dolor: Poſt Nicenam fidem, poſt Alexandrinum iuncto pariter occidente decretum, trium hypoſtaſeon ab Arianorum præſule & Campenſibus, nouellum à me, homine Romano, nomen exigitur. Qui, quæſo, iſta apoſtoli prodidere? quis nouus magiſter

* Chriſti.

Qui extra eccleſiã Romanã agnũ comedit, profanus eſt.

Matt. 16.
Exod. 12.

giſter gentium Paulus hæc docuit? interrogamus, quid tres hypoſtaſes poſſe arbitrentur intelligi. Tres perſonas ſubſiſtentes, aiunt, Reſpondemus nos ita credere. Non ſufficit ſenſus, ipſum nomen efflagitant: quia neſcio quid veneni in ſyllabis latet. Clamamus, ſi quis tres hypoſtaſes, aut tria enypoſtata, hoc eſt, tres ſubſiſtẽtes perſonas non confitetur, anathema ſit. Et quia vocabula non ediſcimus, hæretici iudicamur. Si quis autem hypoſtaſin vſiam intelligens, non in tribus perſonis vnam hypoſtaſin dicit, alienus à Chriſto eſt: & ſub hac confeſſione vobiſcum pariter cauterio vnionis inurimur. Diſcernite, ſi placet, obſecro: non timebo tres hypoſtaſes dicere: ſi iubetis: condatur noua poſt Nicenam fides: & ſimilibus verbis, cum Arianis confiteamur orthodoxi. Tota ſæcularium litterarum ſchola nihil aliud hypoſtaſin, niſi vſiam nouit. Et quis rogo, ore ſacrilego tres ſubſtantias prædicabit? Vna eſt Dei & ſola natura, quæ verè eſt, id enim, quod ſubſiſtit non habet aliunde, ſed ſuum eſt. Cætera quæ creata ſunt, etiam ſi videntur eſſe, non ſunt,

quia aliquando non fuerunt, & poteſt, rurſum non eſſe, quod non fuit. Deus ſolus, qui æternus eſt, hoc eſt qui exordium non habet, eſſentiæ nomen verè tenet. Iccirco & ad Moyſem de rubo loquitur: Ego ſum, qui ſum. Et rurſum: Qui eſt, me miſit. Erant vtique tunc angeli, cœlum, terra, maria. & quo modo commune nomen eſſentiæ propriè ſibi vindicat Deus? Sed quia illa ſola natura eſt perfecta. & in tribus perſonis deitas vna ſubſiſtit, quæ eſt verè, & vna natura eſt: quiſquis tria eſſe, hoc eſt tres eſſe hypoſtaſes, id eſt, vſias dicit, ſub nomine pietatis, tres naturas conatur aſſerere, & ſi ita eſt, cur ab Ario parietibus ſeparamur perfidia copulati? Iungatur cum beatitudine tua Vrſicinus, cum Ambroſio ſocietur[g] Auxentius. Abſit hoc à Romana fide: ſacrilegium tantum religioſa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere, vnam ſubſtantiam, tres perſonas ſubſiſtentes, perfectas, æquales, coæternas. Taceantur tres hypoſtaſes: ſi placet, & vna teneatur. Non bonæ ſuſpitionis eſt, cum in eodẽ ſenſu verba diſſentiunt. Sufficiat nobis memorata credulitas. Aut,

Exod. 3.

ſi

ſi rectũ putatis tres hypoſtaſes cũ ſuis interpretationibus debere nos dicere, non negamus:ſed, mihi credite, venenum ſub melle latet, transfigurauit ſe angelus ſatanæ in angelum lucis. Bene interpretantur hypoſtaſin, & cum id, quod ipſi exponunt,hàbere me dicam, hæreticus iudicor. Quid tam anxiè vnum verbum tenẽt? quid ſub ambiguo ſermone latitant? Si ſic credunt vt interpretantur:non damno,quod retinẽt. Si ſic credo, vt ipſi ſentire ſe ſimulant, permittant & mihi, meis verbis ſuum ſenſum loqui. Quamobrem obteſtor beatitudinem tuam per crucifixum, mundi ſalutem per homouſion trinitatem,vt mihi epiſtolis tuis ſiue tacendarum,ſiue dicendarũ hypoſtaſeon detur auctoritas. Et ne fortè obſcuritas loci,in quo dego, te fallat, per baiulos litterarum ad Euagrium presbyterum, quem optime noſti, dignare ſcripta tranſmittere,ſimul etiam,cui apud Antiochiam debeam cõmunicare,ſignifices: quia Campẽſes cum Tharſenſibus hęreticis copulati,nihil aliud ambiunt, quam vt auctoritate cõmunionis veſtræ fulti tres hypoſtaſes cum antiquo ſenſu prædicent. 2.Cor.11.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Iterum pro reſponſione eiuſdem quæſtionis, quod vehementer ab Arianis vexaretur, apud Damaſum inſtat.

HIERONYMVS Damaſo.

EPISTOLA XXVI.

Matt. 15. Luc. 18. Diſt. 1. de pœnit. c. import. Luc. 18. Ioan. 3.

IMPORTVNA in euangelio mulier, tandem meruit audiri & clauſo cum ſeruis oſtioq; media licet nocte ab amico panes amicus accipit. Deus ipſe, qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, publicani precibus vincitur Niniue ciuitas, quę peccato periit, fletibus ſtetit. Quorſum iſta tam longo repetita principia? videlicet, vt paruam magnus aſpicias: vt diues paſtor morbidam non contemnas ouem.

Luc. 23. Luc. 15. Latro martyr.

Chriſtus in paradiſum de cruce latronem intulit & ne quis aliquando ſeram conuerſionem putaret, fecit homicidij pœnam martyrium. Chriſtus, inquam, prodigum filium reuertentem lætus amplectitur, & nonaginta

ginta nouem pecudibus derelictis, vna ouicula, quæ remanſerat, humeris boni paſtoris aduehitur. Paulus ex perſecutore fit prædicator, oculis carnalibus excæcatur, vt mente plus videat: & qui vinctos Chriſti famulos ducebat ad concilium Iudæorum, ipſe poſteà etiam de Chriſti vinculis gloriatur. Ergo igitur, ante iam ſcripſi, Chriſti veſtem in Romana vrbe ſuſcipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor. Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſententiam, quid mererer, ipſe conſtitui. Verùm, vt ait gentilis poëta; Cœlum, non animum, mutat, qui trans mare currit. Ita me inceſſabilis inimicus poſt tergum ſecutus eſt, vt maiora in ſolitudine bella nūc patiar. Hinc enim præſidiis fulta mundi Ariana rabies fremit, hinc in tres partes ſciſſa eccleſia ad ſe rapere me feſtinat, monachorum circa manentium antiqua in me ſurgit auctoritas. Ego interim clamito, ſi quis cathedræ Petri iungitur, meus eſt. Meletius Vitalis, atque Paulinus tibi hærere ſe dicunt. poſſem credere, ſi hoc vnus aſſereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Iccirco obteſtor beatitudinem tuam per crucē

Act. 9.

2. Cor. 11.

D. Hier. Romæ baptiſatus.

Horatius.

Auctoritas eccleſiæ Romanæ.

Digitized by Google

domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus, per paſſionem Chriſti, vt qui apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito. ita in ſolio cum duodecim iudicaturus ſedeas, ita te alius ſenem cũ Petro cingat, ita municipatum cœli cũ Paulo cõſequaris, vt mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices. noli deſpicere animam, pro qua Chriſtus mortuus eſt.

ARGVMENTVM.

Diu reticentem Hieronymum, Lactantij ad ſe miſſos libros parum interea probans, quinque ex Geneſi motis quæſtionibus, ad reſpondendum excitat Damaſus: aſſerens ſe tali confabulatione nil iucundius, ſuauiusq́ in hac vita putare.

HIERONYMO DAmaſus Romanus Epiſc.

EPISTOLA XXVII.

DORMIENTEM te longo iam tempore, legentem potius, quam ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui, non quo & legere

legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit oratio: ſed quo lectionis ſit fructus iſte, ſi ſcribas. Itaque quoniam,* Etherio tabellario ad me remiſſo nullas iam te epiſtolas habere dixiſti, exceptis iis, quas aliquando in eremo dictaueras, quaſque tota auiditate legi, atque deſcripſi, & vltro pollicitus es te furtiuis noctium operis aliqua, ſi vellem, poſſe dictare, libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram * ſi negaſſes. Neque vero vllam puto digniorem diſputationis noſtræ confabulationem fore, quam ſi de ſcripturis ſermocinemur inter nos; id eſt, vt ego interrogem, tu reſpondeas. qua vita nihil puto in hac luce iucundius: quo animæ pabulo omnia mella ſuperãtur. Quam dulcia, inquit, propheta gutturi meo eloquia tua ſuper mel ori meo. Nam cum iccirco, vt ait præcipuus orator, homines à beſtiis differamus, quod loqui poſſumus: qua laude dignus eſt, qui in ea te cæteros ſuperat, in qua homines beſtias antecellunt? Accingere igitur, & mihi, quæ ſubiecta ſunt, ediſſere, ſeruans * vtrobique moderamen, vt nec propoſita ſolutio-

* *Olim, heri.*

**etiamſi.*

Pſal. 118.

* *vtrumque*

Digitized by Google

mina, quæ de ſynagoga quaſi lecturus acceperat. Et illico: Habes, inquit, quod poſtulaueras: meque dubium & quid facerem neſcientem ita feſtinus exterruit, vt omnibus prætermiſſis ad ſcribendum tranſuolarem: quod quidem vſque ad præſens facio. Verum quia heri diacono ad me miſſo, vt tu putas, epiſtolã, vt ego ſentio, commentarium te expectare dixiſti: breuem reſponſionem ad ea deſiderans, quæ ſingula magnorũ voluminũ prolixitate indigent, ἀυτοσχεδιασὶ, & tibi cõfeſtim diſcuſſi, duabus tantum quæſtiunculis prætermiſſis: nòn quo nõ potuerim & ad illas aliquid reſpondere, ſed quod ab eloquentiſſimis viris, Tertulliano noſtro ſcilicet & Nouatiano, Latino ſermone ſint editæ: & ſi noua voluerimus afferre, ſit ſatius diſputandum. Certè expecto quid placeat, vtrum ne epiſtolari breuitate ſententias tibi velis digeri, an ſingulorũ libros confici. Nam & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσεων τόμῳ de circunciſione magnifice diſputauit, & de mundis atque immundis animalibus in Leuitico plura diſſeruit: vt ſi ipſe inuenire nihil poſſem, de eius tamen fontibus

mutuarer. Et vt verius loquar, mi de ſpiritu ſancto librum in bus habeo, quem tranſlatum tibi dedicare: ne me exiſtimes tan nodo dormitare, qui lectionē ſine ſomnum putas. Antelatis itaque lematibus, quæ epiſtolæ tuæ ſub- as, quid mihi videretur annexui, am poſtulans & feſtinationis pa- ,& morarum. Feſtinationis, quia nam lucubratiũculam dictare vo- m multorum opus dierum: Tar- is, quia alio opere detentus, non m ad interrogata reſcripſi.

Didymi liber de ſpiritu ſancto.

ARGVMENTVM.

xuperantium, qui ſub paludamento, amide militari chriſtianam agebat, n, ad perfectionem hortatur, vt, di- utus diuitiis ſe ipſum Deo offerat, & cum fratre Quintiliano Bethlehem et.

EXVPERANTIVM hortatoria.

EPISTOLA XXIX.

INTER

mina, quæ de ſynagoga quaſi lecturus acceperat. Et illico: Habes, inquit, quod poſtulaueras: meque dubium & quid facerem neſcientem ita feſtinus exterruit, vt omnibus prætermiſſis ad ſcribendum tranſuolarem: quod quidem vſque ad præſens facio. Verum quia heri diacono ad me miſſo, vt tu putas, epiſtolã, vt ego ſentio, commentarium te expectare dixiſti: breuem reſponſionem ad ea deſiderans, quæ ſingula magnorũ voluminũ prolixitate indigent, ἀυλοσχεδιασὶ, & tibi cõfeſtim diſcuſſi, duabus tantum quæſtiunculis prætermiſſis: nòn quo nõ potuerim & ad illas aliquid reſpondere, ſed quod ab eloquentiſſimis viris, Tertulliano noſtro ſcilicet & Nouatiano, Latino ſermone ſint editæ: & ſi noua voluerimus afferre, ſit ſatius diſputandum. Certè expecto quid placeat, vtrum ne epiſtolari breuitate ſententias tibi velis digeri, an ſingulorũ libros confici. Nam & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσεων τόμῳ de circunciſione magnifice diſputauit, & de mundis atque immundis animalibus in Leuitico plura diſſeruit: vt ſi ipſe inuenire nihil poſſem, de eius tamen fontibus

tibus mutuarer. Et vt verius loquar, Didymi de ſpiritu ſancto librum in manibus habeo, quem tranſlatum tibi cupio dedicare: ne me exiſtimes tantummodo dormitare, qui lectionẽ ſine ſtylo ſomnum putas. Antelatis itaque problematibus, quæ epiſtolæ tuæ ſubieceras, quid mihi videretur annexui, veniam poſtulans & feſtinationis pariter, & morarum. Feſtinationis, quia ad vnam lucubratiũculam dictare voluerim multorum opus dierum: Tarditatis, quia alio opere detentus, non ſtatim ad interrogata reſcripſi. *Didymi liber de ſpiritu ſancto.*

ARGVMENTVM.

Exuperantium, qui ſub paludamento, & clamide militari chriſtianam agebat vitam, ad perfectionem hortatur, vt, diſtributis diuitiis, ſe ipſum Deo offerat, & vna cum fratre Quintiliano Bethlehem migret.

AD EXVPERANTIVM hortatoria.

EPISTOLA XXIX.

INTER

INTER omnia, quæ mihi ſancti fratris Quintiliani amicitiæ præſtiterint, hoc vel maximũ eſt, quod te mihi ignotum corpore, mente ſociauit. Quis enim nõ diligat eum, qui ſub paludamẽto, & habitu militari agat opera prophetarum, & exteriorem hominem, aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus eſt ad imaginem creatoris? Vnde & prior ad officium prouoco litterarum: & precor, vt mihi occaſionem tribuas ſæpius reſcribendi, quo de cætero ſcribam audacius. Illud autem prudentiæ tuæ breuiter ſignificaſſe ſufficiat, vt memineris apoſtolicæ ſententiæ: Vinctus es vxori, ne quæras ſolutionem: ſolutus es, ne quæras vxorem: id eſt, alligationem, quæ ſolutioni contraria eſt. Qui igitur ſeruit officio coniugali, vinctus eſt, qui vinctus eſt, ſeruus eſt. Qui autem ſolutus eſt, liber eſt. Cum ergo Chriſti gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac propemodum in domate conſtitutus ſis, non debes ad tollendam tunicam tecto deſcendere, nec reſpicere

poſt

poſt tergum, nec aratri ſemel arrepti ſtiuam dimittere: ſed ſi fieri poteſt, imitare Ioſeph, & Ægiptiæ dominæ palliũ relinque, vt nudus ſequaris dominum ſaluatorem, qui dicit in Euangelio: Niſi quis dimiſerit omnia, & tulerit crucem ſuam, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Proiice ſarcinam ſæculi, ne quæras diuitias, quæ camelorum prauitatibus comparantur. Nudus & leuis in cœlum euola, ne alas virtutum tuarũ auri deprimant pondera. Hæc autem dico, nõ quod te auarum didicerim: ſed quod intelligam idcirco adhuc te militiæ operã dare, vt impleas ſacculum, quem euacuare dominus præcepit. Si igitur qui habent poſſeſſionem & diuitias, iubentur omnia vendere & dare pauperibus, & ſic ſequi ſaluatorem: dignatio tua aut diues eſt, & debet facere quod præceptum eſt: aut adhuc tenuis, & non debet quærere, quod erogatura eſt. Certè Chriſtus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apoſtolis pauperior fuit, & nemo tantum pro domino dereliquit. Vidua illa in Euangelio paupercula, quæ duo minuta miſit in gazophi

zophilacium, cunctis præfertur diuitibus, quia totum quod habuit dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, ſed quæſita iam tribue, vt fortiſſium tyrunculum ſuum Chriſtus agnoſcat, vt lætus tibi de longiſſima regione venienti occurrat pater, vt ſtolam tribuat, vt donet annulum, vt immolet pro te vitulum ſaginatum, vt expeditum cum ſancto fratre Quintiliano ad nos cito faciat nauigare. Pulſaui amicitiarum fores: ſi aperueris, nos crebrò habebis hoſpites.

ARGVMENTVM.

Scribit ſenex hanc epiſtolam de ſenectutis commodis, & incommodis.

HIERONYMVS PAMmachio.

EPISTOLA XXX.

LEGI in quadam controuerſia, Imbecillitas corporis, animæ quoque vires ſecum trahit. E contrario Paulus ait Apoſtolus: Quando infirmor, inquit, tunc fortior ſum: & virtus in infirmitate perficitur. Spiritus enim contra carnem, & caro contra ſpiritum: hæc inuicem ſibi aduerſantur, ne quæ volumus, illa faciamus. Vnde & in Euangelio dicitur: Spiritus promptus eſt, caro autem infirma. Senectus multa ſecum & bona affert, & mala. Bona, quia nos ab impudentiſſimis dominis liberat voluptatibus gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget ſapientiam, dat maturiora conſilia: & frigeſcente corpore, dormit cum perpetua virgine Sunamite: luxuriámque contemnens cum Berzellai, delegat eam filio adoleſcenti Camaham: & non vult tranſire ordinem, atque in alios fines de ſuis finibus, id eſt, regionibus, exire. Quæ autem putãtur ſenectutis mala, iſta ſunt, crebræ infirmitates, pituita moleſtiſſima, quam Græcorum alij κόρυζαν, alij φλέγμα nuncupant: caligantes oculi, ac-

domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus, per paſſionem Chriſti, vt qui apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito. ita in ſolio cum duodecim iudicaturus ſedeas, ita te alius ſenem cũ Petro cingat, ita municipatum cœli cũ Paulo cõſequaris, vt mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices. noli deſpicere animam, pro qua Chriſtus mortuus eſt.

ARGVMENTVM.

Diu reticentem Hieronymum, Lactantij ad ſe miſſos libros parum interea probans, quinque ex Geneſi motis quæſtionibus, ad reſpondendum excitat Damaſus: aſſerens ſe tali confabulatione nil iucundius, ſuauiuſq́; in hac vita putare.

HIERONYMO DAmaſus Romanus Episc.

EPISTOLA XXVII.

DORMIENTEM te longo iam tempore, legentem potius, quam ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui, non quo & legere

legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit oratio: ſed quo lectionis ſit fructus iſte, ſi ſcribas. Itaque quoniam,* Etherio tabellario ad me remiſſo nullas etiam te epiſtolas habere dixiſti, exceptis iis, quas aliquando in eremo dictaueras, quaſque tota auiditate legi, atque deſcripſi, & vltro pollicitus es te furtiuis noctium operis aliqua, ſi vellem, poſſe dictare, libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram * ſi negaſſes. Neque vero vllam puto digniorem diſputationis noſtræ confabulationem fore, quam ſi de ſcripturis ſermocinemur inter nos; id eſt, vt ego interrogem, tu reſpondeas. qua vita nihil puto in hac luce iucundius: quo animæ pabulo omnia mella ſuperãtur. Quam dulcia, inquit, propheta gutturi meo eloquia tua ſuper mel ori meo. Nam cum iccirco, vt ait præcipuus orator, homines à beſtiis differamus, quod loqui poſſumus: qua laude dignus eſt, qui in ea te cæteros ſuperat, in qua homines beſtias antecellunt? Accingere igitur, & mihi, quæ ſubiecta ſunt, ediſſere; ſeruans * vtrobique moderamen, vt nec propoſita ſolutio-

* *Olim, heri.*

* *etiamſi.*

Pſal. 118.

* *vtrumque*

nem deſiderent, nec epiſtolæ breuitatem. Fateor quippe tibi: eos, quos mihi iam pridem Lactantij dederas, libros ideo non libenter lego, quia, & plurimæ epiſtolæ in eis vſque ad mille ſpacia verſuum tenduntur, & raro de noſtro dogmate diſputant: quo fit, vt & legenti faſtidium generet longitudo; &, ſi qua breuia ſunt, ſcholaſticis magis ſint apta, quam nobis, de metris & regionum ſitu & philoſophis diſputantia. Quid ſibi vult, quod in Geneſi ſcriptum eſt: Omnis, qui occiderit Cain, ſeptem vindictas exoluet. Si omnia Deus fecit bona valde, quare Noe de mundis & immundis animalibus præcipit, cum immundum nihil bonum eſſe poſſit. Et in nouo teſtamento poſt viſionem, quæ Petro fuerat oſtenſa dicenti, Abſit domine à me, quoniam commune & immundum numquam introiuit in os meum: vox de cœlo reſpondit: Quod Deus mundauit, tu ne commune dixeris. Cur Deus loquitur ad Abraham, quod quarta progenie filij Iſraël eſſent de Ægypto reuerſuri, & poſtea Moyſes ſcribit. Quinta autem progenie filij Iſraël exierunt de terra Ægypti: quod vtique niſi

Damaſus quaeſtionẽ D. Hiero. proponit diſcutiendam.

Gen. 1.9.

Act. 10.

Gen. 15.

Exod. 12.

Gen. 17.

niſi exponatur, videtur eſſe cõtrarium. Cur Abraham fidei ſuæ ſignum in circumciſione ſuſcepit? Cur Iſaac, vir iuſtus, & Deo carus, non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore benedixit? Gen. 27.

ARGVMENTVM.

Omiſſis duabus quæſtionibus primi, veluti à quibuſdam ſacris ſcriptoribus ante ſe plenè explicatis, ad tres poſteriores, per capita diſtinctas, ordinatè reſpondet.

HIERONYMVS Damaſo.

EPISTOLA XXVIII.

POſtquam epiſtolam tuæ ſanctitatis accepi, confeſtim accito notario, vt acciperet imperaui, quo ad officium præparato quod eram voce prompturus, ante mihi cogitatione pingebam. Interim tamen & ego linguam, & ille articulum mouebamus, cum ſubito Hebræus interuenit, deferens non pauca volumina,

mina, quæ de ſynagoga quaſi lecturus acceperat. Et illico: Habes, inquit, quod poſtulaueras: meque dubium & quid facerem neſcientem ita feſtinus exterruit, vt omnibus prætermiſſis ad ſcribendum tranſuolarem: quod quidem vſque ad præſens facio. Verum quia heri diacono ad me miſſo, vt tu putas, epiſtolã, vt ego ſentio, commentarium te expectare dixiſti: breuem reſponſionem ad ea deſiderans, quæ ſingula magnorũ voluminũ prolixitate indigent, ἀυτοσχεδιασὶ, & tibi cõfeſtim diſcuſſi, duabus tantum quæſtiunculis prætermiſſis: nòn quo nõ potuerim & ad illas aliquid reſpondere, ſed quod ab eloquentiſſimis viris, Tertulliano noſtro ſcilicet & Nouatiano, Latino ſermone ſint editæ: & ſi noua voluerimus afferre, ſit ſatius diſputandum. Certè expecto quid placeat, vtrum ne epiſtolari breuitate ſententias tibi velis digeri, an ſingulorũ libros confici. Nam & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσεων τόμῳ de circunciſione magnifice diſputauit, & de mundis atque immundis animalibus in Leuitico plura diſſeruit: vt ſi ipſe inuenire nihil poſſem, de eius tamen fontibus

tibus mutuarer. Et vt verius loquar, Didymi de ſpiritu ſancto librum in manibus habeo, quem tranſlatum tibi cupio dedicare: ne me exiſtimes tantummodo dormitare, qui lectionẽ ſine ſtylo ſomnum putas. Antelatis itaque problematibus, quæ epiſtolæ tuæ ſubieceras, quid mihi videretur annexui, veniam poſtulans & feſtinationis pariter, & morarum. Feſtinationis, quia ad vnam lucubratiũculam dictare voluerim multorum opus dierum: Tarditatis, quia alio opere detentus, non ſtatim ad interrogata reſcripſi.

Didymi liber de ſpiritu ſancto.

ARGVMENTVM.

Exuperantium, qui ſub paludamento, & clamide militari chriſtianam agebat vitam, ad perfectionem hortatur, vt, diſtributis diuitiis, ſe ipſum Deo offerat, & vna cum fratre Quintiliano Bethlehem migret.

AD EXVPERANTIVM hortatoria.

EPISTOLA XXIX.

INTER omnia, quæ mihi ſancti fratris Quintiliani amicitiæ præſtiterint, hoc vel maximũ eſt, quod te mihi ignotum corpore, mente ſociauit. Quis enim nõ diligat eum, qui ſub paludamẽto, & habitu militari agat opera prophetarum, & exteriorem hominem, aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus eſt ad imaginem creatoris? Vnde & prior ad officium prouoco litterarum: & precor, vt mihi occaſionem tribuas ſæpius reſcribendi, quo de cætero ſcribam audacius. Illud autem prudentiæ tuæ breuiter ſignificaſſe ſufficiat, vt memineris apoſtolicæ ſententiæ: Vinctus es vxori, ne quæras ſolutionem: ſolutus es, ne quæras vxorem: id eſt, alligationem, quæ ſolutioni contraria eſt. Qui igitur ſeruit officio coniugali, vinctus eſt, qui vinctus eſt, ſeruus eſt. Qui autem ſolutus eſt, liber eſt. Cum ergo Chriſti gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac propemodum in domate conſtitutus ſis, non debes ad tollendam tunicam tecto deſcendere, nec reſpicere

poſt

Digitized by Google

poſt tergum, nec aratri ſemel arrepti ſtiuam dimittere: ſed ſi fieri poteſt, imitare Ioſeph, & Ægiptiæ dominæ palliũ relinque, vt nudus ſequaris dominum ſaluatorem, qui dicit in Euangelio: Niſi quis dimiſerit omnia, & tulerit crucem ſuam, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Proiice ſarcinam ſæculi, ne quæras diuitias, quæ camelorum prauitatibus comparantur. Nudus & leuis in cœlum euola, ne alas virtutum tuarũ auri deprimant pondera. Hæc autem dico, nõ quod te auarum didicerim: ſed quod intelligam idcirco adhuc te militiæ operã dare, vt impleas ſacculum, quem euacuare dominus præcepit. Si igitur qui habent poſſeſſionem & diuitias, iubentur omnia vendere & dare pauperibus, & ſic ſequi ſaluatorem: dignatio tua aut diues eſt, & debet facere quod præceptum eſt: aut adhuc tenuis, & non debet quærere quod erogatura eſt. Certè Chriſtus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apoſtolis pauperior fuit, & nemo tantum pro domino dereliquit. Vidua illa in Euangelio paupercula, quæ duo minuta miſit in gazophi

zophi

zophilacium, cunctis præfertur diuitibus, quia totum quod habuit dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, ſed quæſita iam tribue, vt fortiſſimum tyrunculum ſuum Chriſtus agnoſcat, vt lætus tibi de longiſſima regione venienti occurrat pater, vt ſtolam tribuat, vt donet annulum, vt immolet pro te vitulum ſaginatum, vt expeditum cum ſancto fratre Quintiliano ad nos cito faciat nauigare. Pulſaui amicitiarum fores: ſi aperueris, nos crebrò habebis hoſpites.

ARGVMENTVM.

Scribit ſenex hanc epiſtolam de ſenectutis commodis, & incommodis.

HIERONYMVS PAMmachio.

EPISTOLA XXX.

LEGI in quadam controuerſia, Imbecillitas corporis, animæ quoque vires ſecum trahit. E contrario Paulus ait Apoſtolus: Quando infirmor, inquit, tunc fortior ſum: & virtus in infirmitate perficitur. Spiritus enim contra carnem, & caro contra ſpiritum: hæc inuicem ſibi aduerſantur, ne quæ volumus, illa faciamus. Vnde & in Euangelio dicitur: Spiritus promptus eſt, caro autem infirma. Senectus multa ſecum & bona affert, & mala. Bona, quia nos ab impudentiſſimis dominis liberat voluptatibus gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget ſapientiam, dat maturiora conſilia: & frigeſcente corpore, dormit cum perpetua virgine Sunamite: luxuriámque contemnens cum Berzellai, delegat eam filio adoleſcenti Camaham: & non vult tranſire ordinem, atque in alios fines de ſuis finibus, id eſt, regionibus, exire. Quæ autem putãtur ſenectutis mala, iſta ſunt, crebræ infirmitates, pituita moleſtiſſima, quam Græcorum alij κόρυζαν, alij φλέγμα nuncupant: caligantes oculi, ac-

ceſcentes cibi, tremens interdum manus, nudi gingiuis dentes & inter cibos cadentes. Ad hæc torminibus & aculeis ſtomachi podagræque & chiragræ doloribus ſæpe torquetur: ita vt ne ſtylum quidem aut calamum tenere queat, vt ſuis pedibus non poſſit incedere: magnáque parte vitæ videatur eſſe truncata, & multis membris præmortua. Cum hæc ita ſe habeant, in malorum cõparatione tolerabilius ſuſtinebo morbos dummodo vna & grauiſſima domina libidine caream. Patitur quidem & ſenectus nonnunquam incentiua vitiorum: nullúſque iuxta

Cyprian. ſanctum martyrem Cyprianum diu tutus eſt periculo proximus. Sed aliud eſt titillari, aliud obrui voluptatibus. Ibi cum Apoſtolo adoleſcentia loquitur, quæ nouit virentis corporis neceſſitates. Non enim quod volo bonum, hoc ago, ſed quod nolo malum, illud facio. Et, Miſer ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Hic autem raro inter emortuos cineres ſcintilla ſublucens reuiuiſcere nititur, & tamen incendia non poteſt ſuſcitare. Quamobrem Pammachi, cano iam mecum capite impetra mihi à domino, vt

no, vt commiſſum mihi merear habere ſapientiam, de qua ſcriptum eſt: Ama illam, & ſeruabit te: honora illam, & amplexabitur te.

ARGVMENTVM.

Conſolatur ſe teſtimonio paucorum verè amantium contra Lauinium, eiuſque ſimiles æmulos, & obtrectatores frequentes.

HIERONYMVS Euſtochio.

EPISTOLA XXXI.

NVLLVS imperitus ſcriptor eſt, qui lectorem non inueniat ſimilem ſui: multóque pars maior eſt Mileſias fabellas reuoluentium, quam Platonis libros. In altero enim ludus & oblectatio eſt, in altero difficultas & ſudor mixtus labori. Denique, Timæum de mundi harmonia, aſtrorúmque curſu, & numeris diſputantem ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius, ſe non intelligere confitetur. Teſtamentum autem Grunnij Corocottæ, porcelli, decantant in

ſcholis puerorum agmina cachinnantium. Igitur & noſter Luſcius Lauinius fruatur teſtibus, imò fautoribus ſuis: vincátque multitudine, quia forſitan vincit ingenio. Mihi ſufficit paucorum teſtimonium, & amicorum laude contentus ſum, qui in expetendis opuſculis meis amore noſtri labuntur, & ſtudio ſcripturarum. Ac nonnullos fore arbitror, qui hoc ipſum, quod ad te, Euſtochium, ſermonem facio, obtrectationi patere contendant: non conſiderantes Holdam & Annam ac Delboram, viris tacentibus, propheteſſe, & in ſeruitute Chriſti nequaquam differentiam ſexuum valere, ſed mentium.

ARGVMENTVM.

Euſtochio virgini dedicat ſuos in Ezechielem commentarios, ſimúlque triſtem amicorum Romæ ſtatum deplorat.

HIERONYMVS Euſtochio.

EPISTOLA XXXII.

FINITIS in Eſaiam decem & octo explanationum voluminibus, ad Ezechiel, quod tibi & ſanctæ memoriæ matri tuæ Paulæ ô virgo Chriſti Euſtochium ſæpe pollicitus ſum, tráſire cupiebam, & extremam (vt dicitur) manum operi imponere prophetali. Et ecce ſubito mors mihi Pammachij atque Marcellæ, Romanæ vrbis obſidio, multorúmque fratrum & ſororũ dormitio nunciata eſt. Atque ita conſternatus obſtupui, vt nihil aliud diebus ac noctibus niſi de ſalute omnium cogitarem: meque in captiuitate ſanctorum putarem eſſe captiuum: nec poſſem prius ora reſerare, niſi aliquid certius diſcerem, dum inter ſpem & deſperationem ſollicitus pendeo, aliorúmque malis me crucio. Poſtquam verò clariſſimũ terrarum omnium lumen extinctum eſt, imo Romani Imperij truncatum caput, & vt verius dicam, in vna vrbe totus orbis interiit, obmutui & humiliatus ſum, & ſilui de bonis, & dolor meus renouatus eſt: concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarſit *Roma capta.*

Digitized by Google

ignis: nec puraui illam ſententiam negligendam, Muſica in luctu importuna narratio. Verum quia tu indeſinenter hoc flagitas, & magno vulneri cicatrix paulatim obducitur, ſcorpiúſque inter Enceladum & Porphyrium Trinacriæ humo premitur, & hydra multorum capitum contra nos aliquando ſibilare ceſſauit, datúmque tempus, quo non hæreticorum reſpondere inſidiis, ſed ſcripturarum expoſitioni incumbere debeamus: aggrediar Ezechiel Prophetam, cuius difficultatem Hebræorum probat traditio. Nam niſi qui apud eos ætatem ſacerdotalis miniſterij, id eſt, triceſimum annum, impleuerit, nec principia Geneſeos, nec Canticum canticorum, nec huius voluminis exordiũ & finem legere permittitur, vt ad perfectam ſcientiam & myſticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat. Quod opus ſi per domini miſericordiam ad calcem vſque perduxero, tranſibo ad Hieremiam: qui in lamentationibus ſuis ſub typo Hieruſalem quatuor plagas mundi quadruplici plangit alphabeto.

Ezechiel.

Hierem.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Euſtochio mittit alios rurſus in Ezechielem commentarios, excuſans interim occupationes, & ſenilem ætatem, quibus in ſcribendo impediatur.

HIERONYMVS Euſtochio virgini.

EPISTOLA XXXIII.

OLIM pueri legimus, Nihil tam facilè eſt, quin difficilè fiat, quod inuitus facias. *Terent.* Fateor me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promiſiſſe, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non poſſe, dum nulla hora, nullúmque momentum eſt, in quo non fratrum occuramus turbis, & monaſterij ſolitudinem hoſpitum frequentia commutemus: in tantum, vt claudendum ſit nobis oſtium, aut ſcripturarum, per quas aperiendæ ſunt fores, ſtudia relinquenda. Itaque lucratiuis, imo furtiuis noctium horis, quæ hyeme appropinquante longiores eſſe cœperunt, hæc ad lucernulam

qualiacunque ſunt, dictare conamur: & æſtuantis animi tædium interpretatione digerere. Nec iactamus (vt quidam forſitan ſuſpicantur) fratrum ſuſceptionem, ſed morarum cauſas ſimpliciter cõfitemur: præſertim cum Occidentalium fuga, & ſanctorum locorum conſtipatio, nuditate atque vulneribus indigentium, rabiem præferat barbarorum: quod abſque lacrymis & gemitu videre non poſſumus, illam quondam potentiam & ignorantiam diuitiarum ad tantam inopiam perueniſſe, vt tecto, & cibo, & veſtimento indigeat. Et tamen nequaquam duri quorundã atque crudeles animi molliuntur, dum pannos eorum & ſarcinulas diſcutiunt, aurum in captiuitate quærentes. Accedit ad hanc dictandi difficultatem, quod caligantibus oculis ſenectute, & aliquid ſuſtinentibus beati Iſaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere: qui etiã ad ſolis dieique fulgorem, litterarum nobis paruitate cæcantur. Sed & Græcorum commentarios fratrũ tantum voce cognoſcimus. Nulliq́ue dubium, quod alienis dentibus commoliti cibi veſcentibus nauſeam

nauſeam faciant. Vnde obſecro te filia Euſtochium, vt iſta quæ notariorum ſtylo cudimus, & ad quæ emendanda ſpatium vix habemus; poſt interualla ſuſcipias.

ARGVMENTVM.

Deplorat Romæ vrbis calamitatem, & eorum, qui ex vrbe pauperes ad ſe veniebant, egeſtatem: tum Euſtochio dedicat tertium in Ezechielem volumen.

EVSTOCHIO Virgini.

EPISTOLA XXXIIII.

NIHIL longum eſt quod finem habet: & omnis retro temporũ ſeries tranſacta non prodeſt, niſi fortè bonorum operum ſibi viaticum præparauerit, quæ ſemper ad futura, imo ad æterna reſpiciũt: & nullis terminis coartantur. Vera ſententia eſt: Omnia orta occidunt, & aucta ſeneſcunt. Et alibi: Nihil eſt enim opere

Nihil diuturnum.

& manu factum, quod non conficiat & conſumat vetuſtas. Quis crederet, vt totius orbis extructa victoriis Roma corrueret, vt ipſa ſuis populis & mater fieret & ſepulchrum: vt tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim dominatricis vrbis, ſeruorum & ancillarum numero complerentur: vt quotidie ſancta Bethlehem, nobiles quondam vtriuſque ſexus, atque omnibus diuitiis affluentes, ſuſciperet mendicantes? Quibus quoniam opem ferre non poſſumus, condolemus, & lachrymas lachrymis iungimus: occupatíque ſancti operis ſarcina, dum ſine gemitu confluentes videre non patimur, explanationes in Ezechiel & penè omne ſtudium omiſimus: ſcripturarúmque cupimus verba in opera vertere: & nõ dicere ſancta, ſed facere. Vnde rurſus à te commoti, ô virgo Chriſti Euſtochium, intermiſſum laborem repetimus: & tertium volumen aggreſſi, tuo deſiderio ſatisfacere deſideramus: illud & te, & ceteros, qui lecturi ſunt, deprecantes, vt non vires noſtras, ſed votum conſiderent: quorum alterum fragilitatis humanæ, alterum ſanctæ eſt in Domino voluntatis.

ARGV

ARGVMENTVM.

Euſtochium in die feſto Petri Apoſtoli, qui 29. die Iunij celebratur, munuſcula quædam, inter quæ ceraſa erant, vna cum epiſtola ad Hieronymum miſerat: nunc is ei reſpondet, cunctáque ad inſtitutionem bonorum morum piè, ac feſtiuiter transfert.

AD EVSTOCHIVM de acceptis ab ea munuſculis.

EPISTOLA XXXV.

PARVA ſpecie, ſed caritate ſunt magna, munera accepiſſe à virgine, armillas, epiſtolam, & columbas, & quoniam mel in
Dei ſacrificiis non offertur, nimia dul- *Leuit. 2.*
cedo arte mutata eſt, & quadam, vt ita dicam, piperis auſteritate cõdita, apud Deum enim nihil voluptuoſum, nihil tãtũ ſuaue placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis. Paſcha Chriſti cum amaritudinibus manducatur.
Feſtus eſt dies & natalis B. Petri feſti- *Exod. 12.*
uius eſt ſolito cõdiendus, ita tamen, vt *Feſtus dies*
Scripturarum cardinẽ iocularis ſermo *B. Petri.*
non

non fugiat, nec à præſcripto palæſtræ noſtræ longius euagemur. Armillis in
Ezec. 16. Ezechiele ornatur Hieruſalem. Baruch
Hier. 36. epiſtolas accipit ab Hieremia. In co-
Ioan. 1. lumbæ ſpecie Spiritus ſanctus allabitur. Itaque vt te aliquid & piperis mordeat, & priſtini libelli etiam nunc recorderis, caue ne operis ornamenta dimittas, quæ vere armillæ ſunt brachiorum: ne epiſtolam pectoris tui ſcindas, quam à Baruch traditam nouacula rex prophanus incidit: ne ad ſimilitudine
Oſee 7. Ephraim per Oſeam audias: Facta es inſipiens vt columba. Nimium reſpondebis auſtere, & quod feſto non conueniat diei. Talibus ipſa muneribus prouocaſti, dum dulcibus amara ſociata ſunt, & à nobis paria recipies. Laudem amaritudo comitabitur. Verum ne videar dona minuiſſe, accepimus & caniſtrum ceraſis refertum, talibus & tam virginali verecundia rubentibus, vt ea nunc à Lucullo delata exiſtimarem. Siquidem hoc genus pomi,
Ceraſa. Ponto & Armenia ſubiugatis de Ce-
Sap. 24. raſunto primus Romam pertulit. Vnde & de patria arbor nomen accepit. Igitur quia in ſcripturis caniſtrum ficis plenum legimus, ceraſa vero non inuenimus,

uenimus, in eo quo allatũ eſt, id quod allatum non eſt, prædicamus: optamúſque te de illis pomis fieri, quæ contra templum Dei ſunt, & de quibus Deus dicit: * Quia bona valde. Nihil quippe Saluator medium amat. Et ſicuti frigidum non refugiens, calidis delectatur, ita tepidos in Apocalypſi euomere ſe velle loquitur. Vnde nobis ſollicitius prouidendum eſt, vt ſolennem diem non tam ciborum abundantia, quam ſpiritus exultatione celebremus. Quia valde abſurdum eſt, nimia ſaturitate velle honorare martyrem, quem ſcias Deo placuiſſe ieiuniis. Ita ſemper comedendum eſt, vt cibum & oratio ſequatur, & lectio. Quod ſi aliquibus diſplicet, Apoſtoli verba cãtato. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ancilla non eſſem.

** al. Ecce.*

Apoc. 3.

Feſta vt celebranda.

INITIVM APOLOgiæ D. Hieronymi aduerſus Ruffinum ad Pammachium & Marcellinum.

EPISTOLA XXXVI.

Ero

ET veſtris, & multorũ litteris didici, obiici mihi in ſchola tyrannica, lingua canum meorum ex inimicis ab ipſo, cur περὶ ἀρχῶν libros in Latinum verterim. O impudentiã ſingularem: accuſant medicum quod venena prodiderit; vt ſcilicet φάρμακον θανάσιμον ſuum non innocẽtiæ merito, ſed criminis communione tueantur: quaſi culpam numerus peccantium minuat, & in perſonis, nõ in rebus ſit accuſatio. Scribuntur contra me libri, ingeruntur omnibus audiendi, & tamen non eduntur; vt ſimplicium corda percutiant, & mihi facultatem pro me auferant reſpondendi. Nouum malitiæ genus, accuſare, quod prodi timeas, ſcribere, quod occultes. Si ſunt vera, quæ ſcripſit, cur publicũ timuit? ſi falſa, cur ſcripſit? Olim pueri legimus; Intemperantis eſſe arbitror, ſcribere quidquam, quod occultari velis. Rogo, quis eſt iſte dolor? quid æſtuant? quid inſaniunt? quod præconem repuli figuratum? quod nolui me ſubdolo ore laudari? quod ſub amici nomine, inimici inſidias deprehendi?

Pſal. 67.

ARGV

ARGVMENTVM.

Chromatium, & Euſebium fratres vna cum Iouino amico, nec non matre, & ſororibus virginibus eadem in domo ſanctè viuentes, omnes Stridonenſes reſalutat, Bonoſum laudat, & ſororem ſuam illis commendat.

HIERONYMVS AD Chromatium, Iouinum, & Euſebium.

EPISTOLA XXXVII.

NON debet charta diuidere, quos amor mutuus copulauit: nec per ſingulos officia mei ſunt partienda ſermonis, cum ſic inuicem vos ametis, vt non minus tres caritas iungat, quam duos natura ſociauit: quin potius, ſi rei conditio pateretur, ſub vno litterulæ apice nomina indiuiſa concluderem, veſtris quoque ita me litteris prouocantibus, vt & in vno tres, & in tribus vnum putarem, nam poſtquam ſancto Euagrio tranſmittente, in ea ad me eremi parte delatæ ſunt, quæ inter Syros ac Saracenos vaſtum limitem ducit,

Digitized by Google

ducit, ſic gauiſus ſum, vt illum diem Romanæ felicitatis, quo primũ Marcelli apud Nolam prȩlio poſt Cannenſem pugnam Hannibalis agmina conciderunt, ego vicerim: & licet ſupra dictus frater ſæpe me viſitet, atque me ita, vt ſua in Chriſto viſcera, foueat: tamen longo à me ſpatio ſeiunctus, non minus mihi dereliquit abeundo deſiderium, quam attulerit veniendo lætitiam. Nunc cum veſtris litteris fabulor, illas amplector: illæ mecũ loquuntur, illæ hic tantum Latinè ſciunt: hic enim aut barbarus ſemiſermo dicendus eſt, aut tacendum: quotieſcunque cariſſimos mihi vultus, notæ manus referunt impreſſa veſtigia, toties aut ego hic nõ ſum, aut vos hic eſtis. Credite amori vera dicẽti: & cum has ſcriberem, vos videbam. De quibus hoc primum queror, cur, tot interiacẽtibus ſpatiis maris, atque terrarum, tam paruam epiſtolam miſeritis, niſi quod ita merui, qui vobis, vt ſcribitis, ante non ſcripſit. Chartã defuiſſe nõ puto, Ægypto miniſtrante cõmercia. Et ſi alicui Ptolemæus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus mẽbranas à Pergamo miſerat, vt penuria chartæ pellibus penſaretur: vnde

vnde & Pergamenarum nomen ad hunc vſque diem, tradẽte ſibi inuicem poſteritate, ſeruatum eſt. Quid igitur? arbitrer baiulum feſtinaſſe? quamuis longæ epiſtolę vna nox ſufficit. An vos aliqua occupatione detentos? nulla neceſſitas maior eſt caritate. Reſtant duo, vt aut vos piguerit, aut ego non meruerim, è quibus malo vos incuſare tarditatis, quam me condẽnare non meritum: facilius enim negligentia emendari poteſt, quam amor naſci. Bonoſus, vt ſcribitis, quaſi filius ἰχθύος, id eſt, piſcis, aquoſa petit: nos, priſtina contagione ſordentes, quaſi reguli & ſcorpiones, arentia quæque ſectamur. ille iam calcat ſuper colubri caput: nõ ſerpẽti, terram ex diuina ſententia comedenti, adhuc cibus ſumus, ille iam poteſt ſummum graduum pſalmum ſcandere: nobis, adhuc in primo aſcenſu flentibus, neſcio an diſcere aliquando contingat: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ille inter minaces ſæculi fluctus in tuto inſulæ, hoc eſt, eccleſiæ gremio ſedens ad exemplum Ioannis librũ forte iam deuorat: ego, in ſcelerum meorum ſepulcro iacẽs, & peccatorum vinculis

Pergamenarũ nomẽ, vnde initium habuit.

Humilitas D. Hieron.

Gen. 3.
Pſal. 150.
Pſal. 120.

Eccleſia gremium tutiſſimũ præſidiũ.
Apoc. 10.

Ioan. 11. colligatus dominicũ de euangelio ex-
Iob 40. pecto clamorẽ: Hieronyme veni foras.
Hier. 17. Bonoſus, inquam, quia (ſecundum pro-
Pſal. 138. phetã, omnis diaboli virtus in lumbis
& 115. eſt) trans Euphratem tulit lumbare
4. *Reg.* 25. ſuum. Vbi illud in foramine petræ ab-
Pſal. 136. ſcondens, & poſtea ſciſſum reperiens,
& 145. cecinit: Domine, tu poſſediſti renes
meos: dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Me vero Nabuchodonoſor ad Babylonem, id eſt, confuſionem mentis meæ catenatum duxit: ibi mihi captiuitatis iugum impoſuit: ibi ferri circulum naribus meis innectens, de canticis Sion cantare præcepit. Cui ego dixi: Dominus ſoluit cõpeditos, Dominus illuminat cæcos. Et, vt breuiter cœptam diſſimilitudinem finiam, ego veniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, ſancti Iuliani in Chriſto fructus eſt.
1. *Cor.* 3. Ille plantauit, vos rigate: Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Ieſus pro eo vulnere, quod diabolus inflixerat, præſtitit, viuam reddẽdo pro mortua. Huic ægro, vt ait gentilis poëta, omnia etiam tuta timeo. Scitis ipſi lubricum adoleſcẽtiæ iter, in quo & ego lapſus ſum, & vos non ſine timore

transi

traſiſtis. Hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium eſt fulcienda præceptis, omnium eſt ſuſtentāda ſolatiis, id eſt, crebris veſtræ ſanctitudinis epiſtolis roboranda & quia caritas omnia ſuſtinet, obſecro vt etiam à Papa Valeriano ad eam confortandam litteras exigatis. Noſtis puellares animos his rebus plerumque ſolidari, ſi ſe intelligant curæ eſſe maioribus. Inter ea enim patria ruſticitatis vernacula, Deus venter eſt, & in diem viuitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt, accessit huic patellæ, iuxta tritum populi ſermone prouerbium dignum operculum: Lupicinus ſacerdos, ſecundū illud quoq;. de quo ſemel in vita Craſſum ait riſiſſe Lucilius: Similē habent labra lactucā, aſino carduos comedente: videlicet vt perforatā nauem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foueam, taliſque ſit rector, quales illi qui reguntur. Matrem cōmunem, quæ cū vobis ſanctitate ſocietur, in eo vos præuenit, quia tales genuit, cuius vere vēter aureus poteſt dici, eo ſalutamus honore, quo noſtis: vna quoq; ſuſcipiēdas cūctis ſorores, quæ ſexū vicere cū ſeculo, quæ oleo ad lāpadas largiter prępara-

Digitized by Google

to ſponſi operiuntur aduentũ. O beata domus, in qua morantur Adda vidua, virgines propheti ſſæ, geminus Samuel nutritus in templo; ô tecta felicia, in quibus cernimus Machabæorum martyrum coronis cinctam martyrem matrem. Nam licet quotidie Chriſtum cõfiteamini, dum eius præcepta ſeruatis: tamen ad priuatam gloriam publica hæc acceſſit vobis & aperta confeſſio, quòd per vos ab vrbe veſtra Ariani quondam dogmatis virus excluſum eſt. Et miramini forſitan, quod in fine iam epiſtolę rurſum exorſus ſim. Quid faciam? vocem pectori negare nõ valeo: epiſtolæ breuitas compellit tacere, deſiderium veſtri cogit loqui, præproperus ſermo: confuſa turbatur oratio: amor ordinem neſcit.

Matt. 25.
Luc. 2.
1. *Reg.* 1. 2.
2. *Mac.* 7.

ARGVMENTVM.

Caſtrutius Pannonius nauigare, vt Hieronymum inuiſeret, conſtituerat: agit nũc ei gratias, & de oculorum cæcitate conſolatur, docens tribulationes ob amorem à Deo immitti: & ſequenti ſe illum anno aſſerit expectare.

HIERO

HIERONYMVS ad Caſtrutium.

EPISTOLA XXXVIII.

SANCTVS filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quod cupiditate noſtri Ciſſam vſque veniſſes, & homo Pannonius, id eſt, terrenum animal nō timueris Adriatici maris ęſtus & Ægæi, atque Ionij ſubire diſcrimina, & niſi te pius fratrum retinuiſſet affectus, voluntatem opere compleſſes. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, ſed voluntas: quia alterum ab inimicis ſæpe præbetur, alterum ſola caritas tribuit. Simúlque obſecro, ne imbecillitatem corporis, quam ſuſtines, de peccato tibi exiſtimes eueniſſe, quod quidem & Apoſtoli ſuſpicantes de eo, qui natus cæcus ex vtero, interrogantéſque dominum ſaluatorem: Iſte peccauit, an parentes eius, vt cæcus naſceretur? audiunt: Neque hic peccauit, nec parentes eius, ſed vt manifeſtētur opera Dei in illo. Quātos enim cernim' ethnicos

Homo Pānonius animal terrenum.

Ioan. 9.

atque Iudæos, hæreticos, atque diuerſorum dogmatum homines, volutari in cœno libidinum, madere ſanguine, feritate lupos, rapacitate miluos vincere, & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec
Pſal. 90. eos cum hominibus verberari, & iccirco ſuperbire contra Deum, & tranſire vſque ad cœlum os eorum? Cum
Pſal. 92. ſanctos ecõtrario viros ſciamus ægrotationibus, miſeriis, & egeſtate torqueri, qui forſitan dicunt: Ergo fruſtra ſanctificaui animam meam, & laui inter innocentes manus meas. Statimque ſe reprehendentes aiunt: Si narrauero ſic, ecce, nationem filiorum tuorum reprobaui. Si cæcitatis cauſam putas eſſe peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebro medici remediantur: inſimulabis Iſaac, qui in tantum lucis iſtius expers fuit, vt, etiam cui nollet,
Gen. 27. errore deceptus benediceret. Referes
Gen. 24. crimen in Iacob, cuius caligauerat acies: & cum interioribus oculis, & ſpiritu prophetali longè poſt futura proſpiceret, & Chriſtum cerneret de ſtirpe regia eſſe venturum. Ephraim & Manaſſem videre non poterat. Quid in-
4. *Reg.* 23 ter reges Ioſia ſanctius? Ægyptio mucrone

crone interfectus eſt. Quid Petro, quid Paulo ſublimius? Neronianũ gladium cruentarunt. Et (vt de hominibus taceam) Dei filius ſuſtinuit ignominiam crucis, & tu putas beatos, qui felicitate iſtius ſæculi & deliciis perfruuntur? Magna ira eſt, quando peccãtibus non iraſcitur Deus. Vnde & in Ezechiele ad Hieruſalem: Iam, inquit, non iraſcar tibi, zelus meus receſſit à te. Quẽ enim diligit Dominus, corripit & caſtigat omnem filium, quem recipit. Non erudit pater, niſi quem amat. Non corrigit magiſter diſcipulum, niſi cũ quem ardentioris cernit ingenij. Medicus, ſi ceſſauerit curare, deſperat. Quod ſi reſponderis: quo modo Lazarus recepit mala in vita ſua: libenter nunc tormẽta patiar, vt futura mihi gloria reſeruetur. Non enim vindicabit Dominus bis in idipſum. Iob, vir ſanctus, & immaculatus, & iuſtus in generatione ſua, cur tãta perpeſſus ſit, ipſius volumine continetur. Et ne, veteres replicando hiſtorias, longum faciam, & excedam menſuram epiſtolæ, breuem tibi fabulam referã, quæ infantiæ meæ temporibus accidit. Beatus Antonius cum à ſancto Athanaſio, Alexandriæ epiſcopo,

Petrus & Paulus à Nerone interfecti.

Ezec. 16.

Hebr. 12.

Luc. 16.

Naum.

Nicephor. lib. 9. 17. Athan. in vita ſancti Ant.

propter confutationem hæreticorum in vrbem Alexandriam eſſet accitus,& iſſet ad eũ Dydimus, vir eruditiſſimus, captus oculis: inter cæteras ſermocinationes, quas de ſcripturis ſanctis habebant, cum eius admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, ſciſcitãs ait. Num triſtis es, quod oculis carnis careas? Cũ ille pudore reticeret, ſecundo tertióque interrogans, tandem elicuit, vt mærorem animi ſimpliciter fateretur. Cui Antonius, Miror ait prudentem virum eius rei dolere damno, quam formicæ,& muſcæ, & culices habent, & non lætari illius poſſeſſione, quam ſancti ſoli, & Apoſtoli meruerunt. Ex quo peruides, quod multo melius ſit ſpiritu videre, quam carne,
Luc. 6. & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere. Nos, licet hoc anno non veneris, tamen non deſperamus aduentum tuum, quod ſi ſanctus Diaconus, portitor litterarum, tuis amplexibus fuerit irretitus, & illo comitante huc veneris: libenter ſuſcipiam diſpenſationis moram, magnitudine fœnoris duplicatam.

ARGV

ARGVMENTVM.

Caſtorinam, materteram ſuam, cum qua neſcio quid diſſidij fuerat, ad pacem, & concordiam, quod per alias etiam fecerat litteras adhortatur.

AD CASTORINAM materteram.

EPISTOLA XXXIX.

IOANNES, idē Apoſto- *1. Ioan. 3.*
lus, & Euangeliſta, in epiſtola ſua ait: Quicumque odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et rectè, cum enim homici- *Homicidium ex odio naſcitur.*
dium ex odio ſæpe naſcatur, quicumque odit, etiamſi necdum gladio percuſſerit, animo tamen homicida eſt. Cur, ais, tale principium? Scilicet, vt, veteri rancore depoſita mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Iraſcimini, inquit, Dauid, & nolite pecca *Pſal. 4.*
re. Hoc quid velit intelligi, Apoſtolus *Epheſ. 4.*
plenius interpretatur: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Quid agemus nos in die iudicij, ſuper quorum iram non vnius diei, ſed tantorum annorum ſol teſtis occubuit? Dominus loquitur in euangelio: Si offers munus *Matth. 5.*
tuum ad altare, ibique recordatus fue-

Digitized by Google

ris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade reconciliari prius fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Væ mihi miſero. ne dicã & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut ita permanente, ſine cauſa obtuli. Quo modo in quotidiana prece vmquam diximus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: animo diſcrepante cum verbis, oratione diſſidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus litteris rogaueram, vt pacem quam nobis reliquit Dominus, habeamus, & meum deſiderium, & tuam mentẽ Chriſtus intueatur. In breui, ante tribunal eius, reconciliata, ſeu ſciſſa concordia aut præmium recuperabit, aut pœnam. Quod ſi tu, quod procul abſit, nolueris, ego liber ero. epiſtola me hæc mea, cum lecta fuerit abſoluet.

Matth. 6.

Cõtra illos qui inimicis nolunt remittere.

Ioan. 15.

ARGVMENTVM.

Theodoſium, & cæteros ſuos eo Anachoretas rogat, vt ſuis precibus à Deo impetrent, vt cum ipſis, ſicut habet in votis, in deſerto viuere poſſit.

AD

AD THEODOSIVM, & alios Anachoretas.

EPISTOLA XL.

QVAM vellem nũc veſtro intereſſe conuentui, & admirandum conſortium, licet iſti oculis nõ mereãtur aſpicere, tota cum exultatione complecti. Spectarem deſertum omni amœnius ciuitate: viderem deſolata ab accolis loca, quaſi ad quoddam paradiſi inſtar, ſanctorum cœtibus obſideri. Verum quia hoc mea faciunt delicta, ne conſortio beatorum inſeratur obſeſſum omni crimine caput, iccirco obſecro (quia vos impetrare poſſe non ambigo) vt me ex iſtius tenebris ſæculi veſtro liberetis oratu. Et ante dixeram præſens, & nunc per litteras votum indicare non ceſſo, quod mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiatur. Nunc veſtrum eſt, vt voluntatem ſequatur effectus: meum eſt, vt velim, obſecrationũ veſtrum eſt, vt, quod velim & poſſim. Ego ita ſum, quaſi à cuncto grege morbida aberrans ouis. Quod niſi me

bonus

bonus paſtor ad ſua ſtabula humeris impoſitum reportarit: lababunt greſ-
Luc. 15. ſus, & in ipſo conamine veſtigia concident aſſurgentis: ego ſum ille prodigus filius, qui, omni, quam mihi pater crediderat, portione profuſa, necdum me ad genitoris genua ſubmiſi, necdū cœpi prioris à me luxuriæ blādimenta depellere. Et quia paululum non tam deſiui à vitiis, quàm cœpi velle deſinere: nunc me nouis diabolus ligat retibus, nunc noua impedimenta proponens, maria vndique circundat, & vndique pontum: nunc in medio conſtitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi poſſum, ſupereſt, vt oratu veſtro ſancti ſpiritus aura me proueliat, & ad portum optatum optati litoris proſequatur.

ARGVMENTVM.

Marcella Hieronymo, Paulæ Euſtochiæ virginibus cum eis degentibus, miſerat ſellas, ſaccos, cereos, calices muſcariaq́; quibus muſcæ abiguntur, xeniola Hieronymus nūc ei reſpondens, omnia ἀλληγορικῶς ad animæ documentum in vtramq́; partem ſancte, ac feſtiuiter interpretatur.

AD

AD MARCELLAM DE acceptis munuſculis.

EPISTOLA XLI.

VT abſentiam corporum ſpiritus confabulatione ſolemur, facit vnuſquiſque quod præualet. Vos dona tranſmittis: nos epiſtolas remittimus gratiarum, ita tamē, vt quia velatarū virginum munus eſt, aliqua in ipſis munuſculis eſſe myſteria demōſtremus. *Virgines velatæ.* Saccus, orationis ſignū atq; ieiunij eſt. Sella vt foras pedes virgo nō moueat. Cerei, vt, accenſo lumine, ſponſi expectetur aduentus. Calices mortificationem carnis oſtendunt, & ſemper animum ad martyriū præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quam præclarus eſt. *Pſal. 22.* Quod autem & matronis * offertis muſcaria parua, paruis animalibus euentilandis: *Eccl. 10.* ** offerimus.* elegans ſignificatio eſt, debere luxuriam cito reſtinguere, quia muſcę morituræ oleum ſuauitatis exterminant. Hic typus ſit virginum, hęc figura matronarum. Nobis autem, licet in peruerſum, munera veſtra conueniunt.

Sede

Digitized by Google

ueniunt. Sedere, aptum eſt otioſis: in ſacco iacere, pœnitentibus: calices habere, potentibus. Licet & propter nocturnos metus, & animos ſemper malo conſcientiæ formidantes, cereos quoque accendiſſe ſit gratum.

ARGVMENTVM.

Algaſia nobilis, & ex vltimis Galliarum finibus orta fœmina, vna cum Hedibia Apodemium ad D. Hieronymum in Bethlehem vſque miſit, vt per ſanctiſſimum, & eruditiſſimum virum aliquot vtrique, quæ difficiles videbantur, ex nouo teſtamento ſoluerentur quæſtiones. Vndecim ergo Algaſia hoc eſt vna minus, quam fecerat Hedibia, ſibi explicandas proponit. D. ergo Hieronymus, laudato prius fœminæ ſtudio, ſuiq; ingenij excuſata tenuitate ad quæſtiones quas per capita diſtinctas inuenies, deſcendit ſingulaſq; illi non minus piè, quam doctè interpretando ſoluit.

HIERONYMVS Algaſiæ.

EPIST

EPISTOLA XLII.

FILIVS meus Apodemius qui, interpretationem nominis ſui, lõga ad nos veniens nauigatione ſignauit, & de Oceani littore atque vltimis Galliarum finibus, Roma prætetita, quæſiuit Bethlehem, vt inueniret in ea cœleſtem panem, & ſaturatus eructaret in Domino, ac diceret: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi: detulit mihi in parua ſchedula maximas quæſtiones quas à te datas, mihique tradendas diceret. Ad quarum lectionem intellexi ſtudium reginæ Saba in te eſſe completum, quæ de finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis. Non quidem ego Salomon, qui & ante ſe, & poſt ſe cunctis hominibus præfertur ſapientia: ſed tu regina appellanda es Saba, in cuius mortali corpore non regnat peccatum, & quæ ad dominum tota mente conuerſa, audies ab eo: Conuertere, conuertere Sunamitis. Etenim Saba in lingua noſtra conuerſionem ſonat. Simulque animaduerti, quod quæſtiunculæ tuæ, de euangelio tantum & de Apoſtolo pro

3.Reg.10.
Matt.12.
Cant.6.

propoſitę, indicant te veterem ſcripturam aut non ſatis legere, aut non ſatis intelligere: quæ tantis obſcuritatibus & futurorũ typis obuoluta eſt, vt omnis interpretatione egeat, & porta orietalis, de qua verũ lumen exoritur, &
Ezec. 43. 44. per quam pontifex ingreditur, & egreditur, ſemper clauſa ſit, & ſoli Christo
Apoc. 3. pateat, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit: vt, illo reſerante, introeas
Cant. 1. cubiculum eius, & dicas: Introduxit me
Eſai. 8. rex in cubiculum ſuum, Præterea ſatis miratus ſum, cur, puriſſimo fonte vicino relicto, noſtri tã procul riuuli fluẽta quæſieris, & omiſſis aquis Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, deſideres aquas Sihor, quæ turbidis ſæculi huius vitiis ſordidantur. Habes iſthic ſanctũ virum Aletium preſbyterũ, qui viua, vt aiunt, voce, & prudenti: diſertóque ſermone poſſit ſoluere, quæ requiris: niſi forte peregrinas merces deſideras, & pro varietate guſtus noſtrorum quoque condimentorum te alliamenta delectant. aliis dulcia placent: nonnullos ſubamara delectãt: horum ſtomachum acida renouant, illorum ſalſa ſuſtentant vidi ego nauſeam, & capitis ver-

C 3 tiginem

tiginem antidoto, quæ appellatur πί-κρα ſæpe ſanari,& iuxta Hippocratem contrariorum contraria eſſe remedia. Itaque noſtram amaritudinem illius nectareo melle curato:& mitte in Mara lignum crucis,ſenilémque pituitam *Exod.* 15.
iuuenili auſteritate compeſce, vt poſſis læta cantare: Quã dulcia gutturi meo *Pſal.* 118.
eloquia tua,ſuper mel ori meo.

ARGVMENTVM.

Reſpondet iis, qui diuo Hieronymo obtrectabant, quod quædam ex nouo teſtamento iam recepta mutaſſet, & virginum cum viris conſuetudinem vituperaſſet.

HIERONYMVS Marcellæ.

EPISTOLA XLIII.

POST priorem epiſtolam, in qua de Hebræis verbis pauca perſtringeram, ad me repente perlatum eſt quoſdam homunculo mihi ſtudioſè detrahere, cur, aduerſum auctoritatem veterum, & totius mundi opinionem, aliqua in euãgeliis emendare tentauerim. Quos ego cum poſſem meo iure contemnere: (aſino quippe lyra ſuperflue canit) tamen, ne

nos ſuperbiæ, vt facere ſolent, arguāt, ita reſponſum habeant, non adeo me hebetis fuiſſe cordis, & tam craſſæ ruſticitatis, (quam illi ſolam pro ſanctitate habent; piſcatorum ſe diſcipulos aſſerentes quaſi idcirco ſancti ſint, ſi nihil ſcierint) vt aliquid de Dominicis verbis aut corrigendum putauerimus, aut non diuinitus inſpiratum, ſed Latinorum codicum vitioſitatem, quæ ex diuerſitate librorum omnium cōprobatur, ad Græcam originem, vnde & ipſi tranſlata non denegant, voluiſſe reuocare. Quibus ſi diſplicet fontis vnda puriſſimi: cœnoſos riuulos bibant, & diligentiam, qua auium ſiluas, & concharum gurgites norunt, in ſcripturis legendis abiiciant: ſintque in hac re tantū ſimplices, vt Chriſti verba exiſtiment ruſticana. in quibus per tanta iam ſęcula tantorum ingenia ſudauerunt, vt rationem verbi vniuſcuiuſque magis opinati ſint, quàm ex-
Act.26. preſſerint Apoſtolum arguant imperitiæ, qui ob multas litteras inſanire dicebatur. Scio te, cum iſta legeris, rugare frontem, & libertatem meam rurſum ſeminarium timere rixarum, ac meum, ſi fieri poteſt, os digito, velle

compri

comprimere: ne audeam dicere, quæ alij facere non erubeſcunt. Rogo, quid à nobis liberè dictum eſt? nunquid in lancibus idola cælata deſcripſi? nunquid inter epulas Chriſtianas virginalibus oculis baccharum ſatyrorúmque complexus innexui? aut vnquam aliquem amarior ſermo pulſauit? nũquid ex mendicis diuites fieri doluimus? nunquid reprehendi hereditarias ſepulturas? Vnum miſer locutus, quod virgines ſæpius deberẽt cum mulieribus eſſe, quam cum maſculis, totius oculos vrbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis, & factus ſum eis in parabolam: & tu putas me aliquid deinceps locuturum? Verum, ne Flaccus de nobis rideat: Amphora cœpit inſtitui currente rota, cur vrceus exit? reuertimur ad noſtros bipedes aſellos, & illorum in aure buccina magis, quàm cithara, concrepamus. Illi legant, ſpe gaudentes tempori ſeruientes: nos legamus, ſpe gaudentes, Domino ſeruientes. Illi aduerſus presbyterum accuſationem omnino putent recipiendam, nos legamus: Aduerſum presbyterum accuſationem ne

Pſal.68.

Aſelli bipedes.

Rom.12.

receperis, niſi ſub duobus, aut tribus te-
1.*Tim.*5. ſtibus: peccantes autem corã omnibus
argue. Illis placeat humanus ſermo, &
omni acceptione dignus: nos cũ Græ-
1.*Tim.*1. cis, id eſt, cum Apoſtolo, qui Græcè lo-
cutus eſt, erremus: Fidelis ſermo, &
omni acceptione dignus. Ad extremũ
illi gaudeant gallicis cãtheriis: nos ſo-
lutus vinculis, & in Saluatoris miniſte-
*Zach.*9. rium præparatus, Zachariæ aſellus ille
delectet: qui poſtquam Domino terga
*Eſa.*22. præbuit, cœpit Eſaiæ conſonare vati-
cinio: Beatus, qui ſeminat ſecus om-
nem aquam, vbi bos & aſinus calcant.

ARGVMENTVM.

Rogatus per litteras à Marcella, nobili apud Romanos fæmina, quid ſit Ephod bad, & quid Theraphim apud Hebræos, exponit.

HIERONYMVS Marcellæ.

EPISTOLA XLIIII.

EPISTOLARE officium eſt, de re familiari, aut de quotidiana conuerſatione aliquid ſcribere, & quodammodo abſentes inter ſe præſentes fieri, dum mutuo, quid aut velint aut geſtum ſit, nunciãt,

licet

Digitized by Google

licet dum confabulationis tale conuiuium, doctrinę quoque ſalę condiatur. Verum tu, dum tota in tractatibus occuparis, nihil mihi ſcribis, niſi quod me torqueat, & ſcripturas legere cōpellat. Denique heri, famoſiſſima quæſtione propoſita poſtulaſti, vt quid ſentirem, ſtatim reſcriberem. Quaſi verò Phariſæorum teneam cathedrā, vt quotieſcunque de verbis Hebraicis iurgium eſt, ego arbiter, & litis ſequeſter expoſcar. Non ſunt ſuaues epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magiſtrorū huius temporis iure ſuffumat. Sed quia vector & internuncius ſermonis noſtri redire feſtinat, rem grandem celerius dicto, quam debeo: licet de ſcripturis ſanctis diſputanti non tam neceſſaria ſint verba, quam ſenſus. Quod ſi eloquentiam quęris, Demoſthenes legendus, aut Tullius eſt: ſi ſacramenta diuina, noſtri codices, qui de Hebræo, in Latinum non bene reſonant, peruidendi. In fronte epiſtolæ tuæ poſueras, quid ſibi velit, quod in Regnorum libro primo ſcriptum eſt: Et Samuel puer ſeruiebat ante conſpectum domini, cinctus ephod bad, & diploidem 1. *Reg.* 2.

habebat puſillam, quã fecerat ei mater ſua: & afferebat ei de diebus in dies, cum aſcenderet cum viro ſuo ſacrificare ſacrificiũ dierum. Itaque quæris, quid ſit ephod bad, quo futurus Propheta præcingitur, vtrum ne zona, an, vt quidam putant, thuribulum, vel genus aliquod veſtimenti ſit. Et ſi veſtis, quo modo ea præcingitur? Et poſt ipſum ephod, quare adiungitur ei bad? In ſequentibus quoque legiſſe ſcribis.

Ibidem.

Venit homo Dei ad Eli, & dicit ei. Hęc dicit Dominus. Manifeſtè oſtendi me ad domũ patris tui, ex omnibus tribubus Iſrael, cum eſſent in terra Ægypti ſeruientes in domo Pharaonis, & elegi domũ patris tui ex omnibus tribubus Iſrael mihi in ſacerdotium: vt aſcẽderent ad altare meum, & incenderẽt incenſum & portarent ephod: totúmque libri ordinem proſecuta, etiam de illo loco exemplar ſumpſiſti, quo Doec Idumæus iuſſu regis interfecit ſacerdotes. Et conuerſus, inquit, ſcriptura,

1. Reg. 22.

Doec Syrus mortificauit ipſe ſacerdotes Domini: & occidit in illa die trecẽtos quinque viros, ſiue, vt in Hebræo legitur, octoginta quinque, omnes qui portabant ephod & Nob ciuitatem ſacerdo

cerdotum occidit in ore gladij à viro, vſque ad mulierẽ,ab infante vſque ad nutrientem, & vitulum, & aſinum, & ouem in ore gladij.Et ſaluatus eſt vnus filius Achimelech filij Achitob, & nomen ei Abiathar, & fugit poſt Dauid. Nõ me teneo,quin problematis ordinem reſponſione præueniam. Vbi nũc legimus, & omnes portãtes ephod, in Hebræo habet, portantes ephod bad. Hoc quare ita dixerim,in ſequentibus diſces.Illud quoque,quod ſequitur,addidiſti:Et factũ eſt,cum fugeret Abiathar filius Achimelech ad Dauid, & ipſe cũ Dauid deſcẽdit in Ceila habens ephod in manu ſua:& renũciatum eſt Saul,quia venit Dauid in Ceila:vbi cũ regis aduentus & ciuitatis timeretur obſidio,dixit Dauid ad Abiathar:Defer ephod domini. Hæc ſunt, quæ de regnorum libro excerpta proponens ad volumen Iudicum trãſcendiſti, in quo Micha de mõte Ephraim ſcribitur mille centum argẽti ſiclos matri quos illa nouerat reddidiſſe, atque ſculptile inde feciſſe & conflatile. Et addis hæc poſt modicum, vocari ephod & theraphim,cũ vtiq;,ſi zona ſit,aut veſtimẽti genus,ſculptile atque cõflatile eſſe non

1. Reg. 23.

Iud. 17.

poſſit. Agnoſco errorem penè omniũ Latinorũ,putãtiũ ephod & theraphim, quæ poſtea nominantur,de hoc argẽto, quod Micha matri dederat, fuiſſe cõflata,cũ ſcriptura ſic referat. Et accepit mater eius,haud dubium quin Michæ,argentũ & dedit illud cõflatori,& fecit illud ſculptile, atq; cõflatile quod fuit in domo Michæ, & dom' Michæ, domus eius Dei & fecit ephod & theraphim,& impleuit manũ vnius de filiis ſuis, & factus eſt ei in ſacerdotem. Si autẽ putas,ea,quę ſuperius appellata ſunt ſculptile,atque cõflatile, ephod & theraphim deinceps nominari ,diſce eſſe nõ eadẽ:ſiquidẽ poſt matris idolũ, quod dicitur ſculptile,atque cõflatile, fecit Micha ephod & theraphim, ſicut ex conſequentibus approbatur. Et reſponderunt quinque viri, qui abierant conſiderare terram,& dixerunt ad fratres ſuos.Ecce noſtis,quia eſt in domibus iſtis ephod,& theraphim, & ſculptile,atq; conflatile.Et poſt multa,quę in medio prætermiſiſti:Et aſcenderũt, inquit, quinque viri,& illuc irruerunt, & ſumpſerũt ſculptile, atque cõflatile, ephod,&theraphim Et ſexcẽti viri qui cincti erant vaſis bellicis, ingreſſi ſunt domum

domum Michæ,& ſumpſerũt ſculptile atque conflatile, ephod & theraphim. Ex quo coarguuntur eorũ opiniones, qui vt diſſolubilem facerẽt quæſtionẽ, ephod argenteũ putauerunt. Illud breuiter attende, quod nunquã niſi in ſacerdotio nominetur. Nam & Samuel, *1.Reg 2.* qui illo cinctus refertur, Leuites fuit: & *1.Reg 22.* ſacerdotes Nob hoc dignitatis ſuæ in- *21.* ſigne portabãt. Et, quod in Latinis codicibus non habetur, quãdo Dauid fugiens à Saul venit ad Achimelech, & gladiũ poſtulauit, dicens: Vide, ſi eſt ad manum tuam lancea, & gladius, quoniam gladium meum, & vaſa mea non ſuſtuli in manu mea: reſpõdénſque ſacerdos dixit: Ecce gladi⁹ Goliath alienigenæ, quẽ percuſſiſti in valle Terebinthi, & hic inuolutus eſt veſtimento poſt ephod in ſacrario, vtique ephod conditũ ſeruabatur. Hoc quoq; ipſum, quod nunc poſuimus, vbi ſculptile, & conflatile legitur, licet idolum ſit, tamen, quia per errorem religio putabatur, ad venerationem eius, ſicut ad Dei myſterium, ephod & theraphim inſigne conficitur. Theraphim quid ſit, ſi ſpatium dictandi fuerit, proſequemur. Nunc interim de ephod, vt cœpimus,

Digitized by Google

Exod. 28. explicandum eſt. In Exodo, vbi Moyſi præcipitur, vt ſacerdotalia iubeat fieri veſtimenta, poſt cætera legitur: Et hæ ſtolæ, quas facient, pectorale, & ſuperhumerale, & tunicas κοσυμβωτὰς, & cidarim, & cinctorium. Vbi autem nos poſuimus ſuperhumerale, in Græco ἐπωμίδα Septuaginta interpretes tranſtulerunt, quod ſcilicet ſuper humeros iſtiuſmodi veniat veſtimentũ. Deinde iungitur: Et hi accipient aurũ, & hiacynthum, & coccum, & purpuram, & byſſum, & facient ſuperhumerale de
Exod. 39. byſſo torta, opus textile varium. Quid plura? totus Exodi liber hac veſtium plenus eſt ſpecie, nam & in fine eiuſdẽ voluminis ſcribitur. Et fecit omnis ſapiens in operibus ſtolas ſanctorũ, quæ ſunt Aaron ſacerdotis, ſicut dominus præcepit Moyſi: Et fecerunt ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, & cocco, & byſſo retorta. Sed quia in Exodo hoc genus veſtimenti præcipitur tantum vt fiat, & poſtea factum refertur, non tamen eo Aaron veſtitur:
Leuit. 8. in Leuitico quo modo ſacerdotalibus veſtimentis indutus fuerit, explicatur. Et applicuit Moyſes Aaron, & filios eius, & lauit eos aqua, & veſtiuit eum tunica,

Digitized by Google

tunica, & cinxit eum zona, & veſtiuit eum ὑποδύτην, quod nos ſubtunicalem, ſiue tunicam, qua ſubtus veſtitus eſt, poſſumus interpretari. Et impoſuit ei ſuperhumerale, inquit, & cinxit eũ ſecundũ facturã ſuperhumeralis, & conſtrinxit eam in ipſo. Vides itaque, hoc Aaron ſuperhumerali cingi, quo modo Samuel ephod bad illo neſcio quo cingebatur. Sed, ne te longius traham, hãc habe ſententiã. Vbicunque in Septuaginta interpretibus, hoc eſt in codicibus noſtris, ἐπωμὶς, id eſt, ſuperhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt ephod. Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi interpretatũ reliquerint, nõ eſt mei iudicij, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: vt, quæ alibi aliter atque aliter expreſſerãt, nouiſſimè trãſlationis varietate laſſati, ipſa Hebræa verba poſuerint. Aquila autem, id quod illi ἱμάτιον dixerunt, ἐπίῤῥαμμα, & ἐπίνδυμα dixit: quod ſcilicet tunica eſt: & quod Hebræo ſermone vocatur מעיל mehil, ſuperiorem tunicam: ἔνδυμα vero, id eſt, ἐπωμὶς, quod Hebraicè dicitur ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota ſacerdotalis protegatur ambitio. Quæras forſitã, ſi ephod

ſacer

ſacerdotale ſit palliũ, quare in quibuſdã locis addatur bar. Audiẽs bar, riſum tenere non poſſum. Nam cũ apud Hebræos dicatur bad, ipſos quoq; ſeptuaginta interpretes ſic tranſtuliſſe manifeſtum ſit, vt pro bad bar ſcriberetur, error obtinuit. בד Bad autem Hebraica lingua linum dicitur: licet linum
Exod. 28. פשתה p.ſtha ſignificãtius exprimatur. Denique vbi nos legimus, & facies femorale lineum, vt operiant carnis turpitudines, à lumbis vſque ad crura eorum: in Hebręo pro lineo, bad ponitur.
Dan. 10. Qua ſpecie vir quoque ille, qui Danieli mõſtratur, indutus eſt: Et extuli oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus veſti-
1. *Reg.* 2. 22. tus eſt בדים baddim, quo plurali numero veſtes lineæ nuncupantur. Propterea autẽ Samuel & octoginta quinque viri ſacerdotes, אפוד ephod lineũ portaſſe referuntur: quoniam ſacerdos magnus ſolus habebat licentiã ephod, non lineo veſtiendi, verum, vt ſcriptura commemorat, auro, hiacyntho, purpura, cocco, byſſóque contexto. Cæteri habebant ephod, non illa varietate diſtinctũ, & duodecim lapidibus ornatum, qui in humero vtroque reſidebãt,
ſed

ſed lineum,& ſimplex,& toto candore puriſſimum. Verum quia ſupra promiſeram,me, ſi ſpatium dictādi fuiſſet,de תרפים theraphim quoque breuiter diſſerturum,nec quiſquam interim interpellator aduenit: ſcito theraphim ab Aquila μορφώματα interpretari, quas nos figuras,ſiue figurationes poſſumus dicere. Nam in eo loco, quando Saul miſit nuncios, vt acciperent Dauid, & reſponderūt vexari illū grauiter, miſit rurſum dicēs. Afferte illum in lecto ad me,vt occidā illum:& venerūt nuncij, & ecce κενοτάφια in lecto:pro cenotaphiis,in Hebręo theraphim,id eſt,μορφώματα poſita ſunt,& nō decor caprarum,vt noſtri codices habent, ſed puluillus de caprarum pelle conſutus, qui intonſis pilis, caput inuoluti in lectulo hominis mentiretur.Vt autē vtriuſque ſermonis veritatem pariter explicem, in Oſee comminatur Deus ſe à populo fornicante omnem gratiam ablaturū, dicens:quod diebus multis ſedebūt filij Iſrael rege, & principe, ſine ſacrificio,ſine altari,& ſine ſacerdotio,& ma manifeſtationibus.Pro ſacerdotio,& manifeſtationibus in Hebræo eſt ſine ephod, & ſine theraphim ſicut Theodotion

1.Reg.19.

Oſee 3.

Digitized by Google

dotion & Symmachus trāſtulerunt. Ex quo intelligimus, in ephod, iuxta Septuaginta quoque, qui ſenſum magis, quam verba interpretati ſunt, ſacerdotium interpretari: in theraphim vero, id eſt, figurationibus vel figuris, varia opera, quæ theraphim vocantur, intelli-

Exod.26. 28.38. ligi. Nam & in Exodo, cæteriſque locis, vbi deſcribuntur veſtes plumaria arte contextæ, opus Cherubim, id eſt, varium, atque depictum eſſe factum deſcribitur, ita tamen, vt ו vau litteram Cherubim non habeant: quia vbicunque cum hac littera ſcribitur, animalia magis quam opera ſignificant. Iuxta

Iud.17. igitur hunc ſenſum & Micha cum veſte ſacerdotali, cætera quoque, quæ ad ſacerdotalia pertinent ornamenta, per theraphim feciſſe monſtratur. Quem vellem nunc tibi omnem habitum ſacerdotalem exponere, & per ſingulas veſtiū ſpecies diuina oſtendere ſacramenta. Verum, quia in hoc ipſo breuitatē epiſtolæ exceſſimus, & Ioſephus, ac Philo, viri doctiſſimi Iudæorum, multíque de noſtris id latiſſimè perſecuti ſunt, quorū, vt aiunt, voce audies me: quæ de cætero velis, præſens percunctator præſentem: vt ſi quid forè neſci

neſcimus,ſine teſte, ſine iudice in fida aure moriatur. Nos,vt ſcis, Hebræorum lectione detenti, in Latina lingua rubiginem obduximus, intantum, vt loquẽtibus quoque nobis ſtridor quidam non Latinus interſtrepat: vnde ignoſce ariditati:& ſi imperitus ſum, inquit, ſermone Apoſtolus, ſed non ſcientia. Illi vtrumque non deerat, & vnum humiliter renuebat:nobis vtrũque deeſt:quia &,quod pueri plauſibile habueramus,amiſimus,nec ſcientiã, quam volebamus,cõſecuti ſumus,iuxta Æſopici canis fabulam;dum magna ſectamur,etiam minora perdentes. 2.Cor.11.

ARGVMENTVM.

Ingens ſibi odium apud Romanos Hieronymus contraxit,quod Paulam, & Euſtochium,vna cum Melania, primarias in vrbe fœminas,ad ſanctiorem vitam, monaſticúmque inſtitutum traxiſſet: neque caruit ſuſpicione, quod eas turpiter amaret: propterea nunc cum ſtomacho vrbem relinquens, dum nauim pro diſceſſu conſcendit, huiuſmodi obtrectatorum obloquiis excitata bile, reſpondet:hominúmque maleuolentiam deplorat.

HIERONYMVS Aſellæ.

EPIST

EPISTOLA XLI.

SI tibi putem gratias à me referri poſſe,nō ſapiam. Potens eſt Deus ſuper perſona mea ſanctæ animæ tuæ reſtituere, quod meretur:ego enim indignus,nec æſtimare vnquá potui,nec optare,vt mihi tantum in Chriſto largireris affectum. Et licet me ſceleratum quidam putet, & omnibus flagitiis obrutū,& pro peccatis meis,etiam hæc parua ſint:tamen tu bene facis, quod ex tua mēte etiam malos bonos putas.Periculoſum quippe eſt, de ſeruo alterius iudicare:& nō facilis venia, praua dixiſſe de rectis. Veniet veniet illa dies,in qua & mecū dolebis ardere non paucos. Ego probroſus, ego verſipellis,& lubricus, ego mendax,& ſatanæ arte decipiēs. Quid enim eſt tutius, hæc vel credidiſſe, vel finxiſſe de inſontibus, an etiam de noxiis credere noluiſſe? Oſculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant: & dolebant labiis,corde gaudebant. Videbat dominus, & ſubſannabat illos,& miſerum me, ſeruum ſuum, futuro cum eis iudicio reſeruabat.

bat, Alius inceſſum meum calumniabatur, & riſum, & ille vultui detrahebat, hic in ſimplicitate aliud ſuſpicabatur. Penè certè triennium cum eis vixi. Multa me virginum crebrò turba circundedit. Diuinos libros, vt potui nonnullis ſępè diſſerui. lectio aſſiduitatem, aſſiduitas familiaritatem; familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid vnquam in me aliter ſenſerint, quã Chriſtianũ decebat? Pecuniam cuiuſquam accepi? munera vel parua, vel magna nõ ſpreui? in manu mea æs alicuius inſonuit? obliquus ſermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud obiicitur, niſi ſexus meus: & hoc nunquam obiicitur, niſi cum Hieroſolymam Paula & Melania proficiſcuntur. Eſto: crediderunt mentienti: cur non credunt neganti? Idem eſt homo ipſe, qui fuerat: fatetur inſontem, qui dudum noxium loquebatur. & certè veritatem, magis exprimũt tormenta, quam riſus. niſi quod facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, vt fingatur, impellitur. Antequã domum ſanctæ Paulæ noſſem, totius in me vrbis ſtudia conſonabãt. omnium penè iudicio dignus ſummo ſacerdotio decernebar.

Hieronymi mores.

Digitized by Google

Beatæ memoriç Damaſus meus ſermo erat: dicebar ſanctus: dicebar humilis, & diſertus. Nunquid domum alicuius laſciuioris ingreſſus ſum? nunquid me veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens atque ieiunans, ſqualens ſordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus miſericordiam domini deprecantem ſol ſæpe deprehendit? cuius canticum pſalmi, ſermo euangelium, deliciæ cõtinentia, vita ieiunium? nulla me potuit alia delectare, niſi illa, quam manducantem nunquam vidi? ſed poſtquam eam pro ſuæ merito caſtitatis venerari, colere, ſuſpicere cœpi, omnes me illico deſeruere virtutes. O inuidia primum mordax tui: ô ſatanæ calliditas, ſemper ſancta perſequens. Nullæ aliæ Romanæ vrbi fabulã præbuerunt, niſi Paula, & Melania, quæ; contemptis facultatibus, pignoribúſq; deſertis, crucem domini, quaſi quoddam pietatis leuauere vexillum. Si balneas peterent, vnguenta eligerent, diuitias, & viduitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis, dominæ

Officium ſanctæ mulieris.

voca

vocarentur,& ſanctæ. nunc in ſacco & cinere formoſæ volunt videri, & in gehennam ignis cum ieiuniis & pœdore deſcendere. videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si gentiles hanc vitam carperent, ſi Iudæi, haberent ſolatium non placendi eis, quibus diſplicet Chriſtus nunc vero, pro nefas, homines Chriſtiani, prætermiſſa domorum ſuarum cura, & proprij oculi trabe neglecta, in alieno oculo feſtucam quærunt: lacerant ſanctum propoſitum: & remedium pœnæ ſuæ arbitrantur, ſi nemo ſit ſanctus, ſi omnibus detrahatur, ſi turba ſit pereuntium, ſi multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie: alius has mundities ſordes putat. Tu attagenem ructas, & de comeſo * acipenſere gloriaris: ego faba ventrem impleo. Te delectant cachinnantium greges: me Paula, Melaniáque plangentes. Tu aliena deſideras: illæ contemnunt ſua. Te delibuta melle vina delectant: illæ potant aquam frigidam ſuauiorem. Tu te perdere exiſtimas, quidquid in præſenti non habueris, comederis, deuoraueris: illæ futura deſiderant, & credunt vera eſſe,

Luc.9.

* *Aliàs, comeſto anſere egregiè.*

Digitized by Google

quæ ſcripta ſunt. Eſto, ineptè, & inaniter, quibus reſurrectio corporum perſuaſit: quid ad te? nobis econtrario tua vita diſplicet. Bono tuo craſſus ſis: me macies delectat & pallor. Tu tales miſeros arbitraris. nos te miſerabiliorem putamus. Par pari refertur, & inuicem nobis videmur inſanire. Hæc, mi domina Aſella, cum iam nauem conſcenderem, raptim flens dolénſque conſcripſi: & gratias ago Deo meo, quod dignus ſim, quem mundus oderit. Ora autem, vt de Babylone Hieroſolyma
Agg. 1.2. regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonoſor, ſed Ieſus filius Ioſeph: veniat Eſdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum domini in terra aliena, &, deſerto monte Sina, Ægypti auxilium fla-
Hier. 42. gitabam, non recordabar euangelij,
Luc. 10. quia qui de Hieruſalem egreditur, ſtatim incidit in latrones, ſpoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet ſacerdos
Ioan. 8. deſpiciat, atque leuites, Samaritanus ille miſericors eſt: cui cum diceretur: Samaritanus es, & dæmonium habes: dæmonium renuens, Samaritem ſe nó negauit. Quia quem nos cuſtodem,

He-

Digitized by Google

Hebræi Samaritem vocãt. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei ſeruus agnoſco. Magum vocant & Iudæi dominum meum. Seductor & Apoſtolus dictus eſt. Tentatio me non apprehendat, niſi humana. Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito? Infamiam falſi criminis imputarunt. ſed ſcio, per bonam & malã famam perueniri ad regna cœlorũ. Saluta Paulam, & Euſtochium, velit nolit mundus, in Chriſto meas. Saluta matrem Albinam, ſororémque Marcellã, Marcellinam quoque. & ſanctam Felicitatẽ: & dic eis: Ante tribunal Chriſti ſimul ſtabimus: ibi apparebit, qua mẽte quis vixerit. Memento mei exemplũ pudicitiæ & virginitatis inſigne, fluctuſque maris tuis precibus mitiga.

Marc. 5.
2. Cor. 6.
1. Cor. 10.

ARGVMENTVM.

Exuperij literis qui & egentibus fratribus miſerat munera, reſpondet: ſimulq; illi dedicat ſuos in minores prophetas commentarios, laudans illius epiſcopi virtutes.

HIERONYMVS EXVPERIO Epiſcopo Tholoſano.

EPISTOLA XLVI.

Digitized by Google

VLtimo iam autumni tẽpore frater noſter, filius tuus Syſinnius monachus, tuæ mihi dignationis epiſtolã reddidit: qua lecta, gauiſus ſum eſſe te ſuſpitẽ & memorẽ mei, omniũq; fratrũ, qui in ſanctis locis domino ſeruiunt. In quorum refrigeriis facis tibi amicos de iniquo mãmona, & præparas æterna tabernacula, vt poſſis cũ Dauid dicere, quã dilecta tabernacula tua domine virtutum: cõcupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Si enim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidũ, vbi ponat pullos ſuos: cur tu, qui pontifex domini es, & calcas in fine mundi torcularia, vt ſitientibus populis ſanguinis Chriſti vinum tribuas, non libere proclamabis ac dices. Cor meum & Caro mea exultauit in Deum viuũ? Beati qui habitãt in domo tua. Audio te in valle lachrymarũ, in loco quẽ Deus poſuit ad certamen, vt vincentibus coronã daret, aſcenſiones in tuo corde diſponere, & ire virtute in virtutem, & imitari domini paupertatẽ, vt cum illo diues fias, & in te reclinet caput, & per ſingulos dies

ſuſci

ſuſcipiatur, viſitetur, alatur, veſtiatur, & præcipuè in ſanctarum ſcripturarũ lectione feruere. Cumque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munuſculũ, & cœpta in duodecim prophetas explanatio perueniret ad calcẽ, ſuſceptum opus deſerere nolui: ſed quod & abſque te dictaturus eram, tuo potiſſimùm nomini conſecraui. Tuæ beneuolentiæ erit, non eruditionem noſtram, quæ vel nulla, vel parua eſt, ſed pronam in te ſuſcipere voluntatem, vt nos ad cętera prouoces, & in lõgo ſcripturarũ campo currere cohorteris. Siqui autem ſunt quibus interpretationẽ & horum & aliorum voluminum ante promiſi, ignoſcant incredibili in te amori meo, & quicquid tibi ſcripſi, ſibi ſcriptum arbitrentur. Charitas enim benigna eſt, charitas non æmulatur, non quærit quæ ſua ſunt.

ARGVMENTVM.

Theophilo reſpondens, quod canonum obſeruantiam monuerit, gratias agit: illos, præcipueq; Romanam fidem ſibi cordi eſſe ait, & ſicut, quod olim contra Origeniſtas tacuerit, non reprehendit, ita quod nimia eos corrigi nunc lenitate putet, non laudat.

HIERONYMVS Theophilo.

EPISTOLA XLVII.

MEMINIT beatitudo tua, quod eo tempore, quo tacebas, nunquam ab officio meus ſermo ceſſauerit, nec cōſiderauerim, quid tu pro diſpēſatione tunc faceres, ſed quid me facere cōueniret. & nunc, ſumptis dignationis tuæ epiſtolis, fructum aliquem cepiſſe

*Luc.*18. me video euāgelicæ lectionis. Si enim duri iudicis ſententiam crebra mulieris inflexit petitio? quanto magis paterna viſcera interpellatione ſedula molliuntur? Quod de canonibus ec-

Hebr. 12. cleſiaſticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit dominus, corripit & flagellat omnem filium, quem recipit. Sed tu ſcito nobis nihil eſſe antiquius, quam Chriſti iura ſeruare, nec

Rom. 1. patrum transferre terminos, ſempérq; meminiſſe, Romanam fidem apoſtolico ore laudatam: cuius ſe eſſe participem Alexandrina eccleſia gloriatur. Super nefaria hæreſi, quod multam patientiam geris: & putas eccleſiæ viſceribus

ribus incubantes tua poſſe corrigi lenitate, multis ſanctis diſplicet: ne, dum paucorum pœnitentiam præſtolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robuſtior fiat. Vale in Chriſto.

ARGVMENTVM.

Quod victi exploſiq; ex Ægypto, & Nitriæ monaſteriis Origeniſtæ ſint, Theophilus Hieronymum certiorem reddit.

THEOPHILVS Hieronymo.

EPISTOLA XLVIII.

SANCTVS epiſcopus Agatho, cum dilectiſſimo diacono Athanaſio in eccleſiaſtica directus eſt cauſa: quam cum didiceris, nō ambigo quin noſtrum ſtudium probes, & in eccleſiæ victoria glorieris, namque Origenis hæreſim in monaſteriis Nitriæ quidam nequā & furioſi homines ſerere & fundere cupientes, prophetica falce ſucciſi ſunt. quia recordati ſumus cōmonētis Apoſtoli: Argue eos ſeuerè. Feſtina igitur Tit. 1.

& tu, partem huius præmij recepturus, deceptos quóſq; emẽdare ſermonibus. Optamus, ſi fieri poteſt, in diebus noſtris apoſtolicam fidem, & Eccleſię regulas cum ſubiectis nobis populis cuſtodire , & omnes nouas ſopire doctrinas.

ARGVMENTVM.

Reſpondens Theophilo, quod Originiſtarum factio ex Ægypto eius opera expulſa ſit, ſuiq; vſq; in Palæſtinam hæreticos ſint perſecuti, maximè lætatur.

HIERONYMVS Theophilo.

Epistola XLIX.

NVper tuæ beatitudinis percepi ſcripta, emendantia vetus ſilẽtium, & me ad ſolitũ officiũ prouocantia. vnde licet per ſãctos fratres, Priſcum, & Eubulum , tuus ad nos ſermo ceſſauerit: tamen, quia vidimus illos zelo fidei concitatos, raptim Palæſtinæ luſtraſſe regiones, & diſperſos regulos vſque ad ſuas latebras perſecutos, breuiter ſcribimus, quod totus

mundus

mūdus exultet, & in tuis victoriis glorietur: erectúmq; Alexandrię vexillum crucis, & aduerſus hæreſim trophæa fulgētia, gaudens populorū turba proſpectet. Macte virtute, macte zelo fidei oſtendiſti, quod hucúſq; taciturnitas diſpenſatio fuit, non conſenſus. Libere enim reuerentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimiū eſſe patiētē & ignorantes magiſtri gubernacula geſtiebamus in interitum perditorū: ſed, vt video, exaltaſti manū diu, & ſuſpendiſti plagam, vt ferires fortius. Super ſuſceptione cuiuſdā non debes contra vrbis huius dolere pontificem: quia nihil tuis litteris præcepiſti: & temerarium fuit de eo quod neſciebat, ferre ſententiam: tamen reor illum nec audere, nec velle te in aliquo lædere.

ARGVMENTVM.

Quod Theophili Alexandrini opera Synodica auctoritate, Origeniſtarum factio ex Ægypto expulſa, eoque exemplo ex Syria, & Italia expulſa, ſummuſq; ea de re Pontifex certior factus ſit, laudat. Synodica, ſi qua ſunt poſtulat, & vt ad cæteros occidentales epiſcopos eadem ſcribat, hortatur.

HIERO

HIERONYMVS Theophilo.

EPISTOLA L.

DVPLICEM mihi gratiã beatitudinis tuæ litteræ præſtiterunt. quod & ſanctos venerabiles Agathonem epiſcopum,& diaconum Athanaſium habuerint portitores,& aduerſum ſceleratiſſimam hæreſim, zelum fidei demonſtrarint. Vox beatitudinis tuæ in toto orbe pertonuit, &,cũctis Chriſti eccleſiis lætantibus, diaboli venena ſiluere. Nequaquam amplius antiquus ſerpens ſibilat, ſed contortus & euiſceratus, in cauernarum tenebris deliteſcens, ſolem clarum ferre non ſuſtinet, qui quidem ſuper hac re, & antequam ſcriberes, ad occidentem epiſtolas miſeram, ex parte hæreticorum ſtrophas meæ linguæ hominibus indicans. Ex diſpenſatione Dei factum puto, vt eo in tempore tu quoque ad Anaſtaſium Papam ſcriberes, & noſtrã dum ignoras ſententiam roborares. Verum à te nunc admoniti,magis ſtudium accommodabimus, vt hic & procul ſimplices

ab

ab errore reuocemus. Nec timeamus ſubire odia quorundam.non enim debemus hominibus placere, ſed Deo: quamquam ardentius ab illis defendatur hæreſis. quàm à nobis oppugnetur. Simúlque obſecro, vt,ſi qua ſynodica habes,ad me dirigas, quo poſſim,tanti Pōtificis auctoritate firmatus, liberius & confidentius pro Chriſto ora reſerare. Vincentius presbyter ante biduum, quam hanc epiſtolam darem, de vrbe venit, & ſuppliciter te ſalutat, crebróque ſermone concelebrat Romam,& totam Italiam, tuis poſt Chriſtum epiſtolis liberatam. Annitere ergo Papa amantiſſime, atque beatiſſime, & per omnem occaſionem ad occidentales epiſcopos ſcribe, vt mala germina acuta, vt ipſe ſignificas, ſuccidere falce non ceſſent.

Synodi teſtimoniū poſtuletur.

ARGVMENTVM.

Monet, vt, Origeniſtis explosis, eos etiā, qui clam Originem ſequuntur, eyciat.

THEOPHILVS Hieronymo.

EPISTOLA LI.

DIDI

DIDICI, quod & ſanctitas tua nouerit Theodorum monachum, eiuſque ſtudiũ cóprobaui: quia, cũ à nobis Romam nauigaturus exiret, noluit ante proficiſci, niſi te, & ſanctos fratres, qui tecum ſunt in monaſterio, quaſi ſua viſcera amplexaretur, & inuiſeret. Quem cum ſuſceperis, pro Eccleſiæ tranquillitate lætare, vidit enim cuncta Nitriæ monaſteria, & referre poteſt continentiam & manſuetudinem monachorum, quo modo, extinctis & fugatis Origenis ſectatoribus, pax Eccleſiæ reddita ſit, & diſciplina Domini conſeruetur. Atque vtinam apud vos quoque deponerent hypocriſim, qui occultè dicuntur ſubruere veritatem, de quibus non benè ſentientes, in iis regionibus fratres, hæc me
1. *Ioan.* 2. ſcribere prouocarunt. Quamobrem cauete, & effugite huiuſcemodi homines, iuxta quod ſcriptum eſt: Si quis non affert ad vos eccleſiaſticam fidem, huic nec aue dixeritis. Quamquam ex ſuperfluo faciam, hæc tibi ſcribere, qui errantes potes ab errore reuocare: tamen nihil nocet & prudentes & eruditos viros pro ſolicitudine fidei commoneri.

Digitized by Google

moneri. Omnes fratres qui tecũ ſunt, nomine meo ſalutari volo.

ARGVMENTVM.

Nunciat Hieronymo, opera Theophili Alexandrini Origeniſtarum hæreſim damnatam: exemplar epiſtolæ, quam de hac re à Theophilo acceperat, mittit: & ſi quid Latine Hieronymus contra eam hæreſim ſcripſit, vt edat, hortatur.

EPIPHANIVS Hieronymo.

EPISTOLA LII.

GENERALIS epiſtola, quæ ad omnes catholicos ſcripta eſt, ad te propriè pertinet, qui zelum fidei aduerſus cunctas hæreſes habens, Origenis propriè, & Apollinarij diſcipulis aduerſaris: quorum venenatas radices, & in altum defixam impietatem, omnipotens Deus protraxit in medium, vt in Alexandria proditæ, in toto orbe areſcerent. *Hinc hæreticorum malleus dictus eſt Hieronymus.*

Scito enim, fili cariſſime, Amalech *Exod. 17.*
vſque ad ſtirpem eſſe deletum, & in

in monte Raphidim erectũ trophæum crucis Ethenim quo modo, porrectis in altum Moyſi manibus, vincebat Iſraël: ſic Dominus confortauit famulum ſuum Theophilum: vt ſuper altare eccleſiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret: & impleretur in eo, quod dicitur: Scribe ſignum hoc: quia delebo funditus Origenis hæreſim à facie terræ cum ipſo Amalech. Et ne videar eadem rurſus iterare, & prolixiorem epiſtolam texere, ipſam ad vos ſcriptam direxi: vt ſcire poſſitis, quæ nobis ſcripſerit, & quantum boni vltimæ ætati meæ cõceſſerit Dominus, vt, quod ſemper clamabam, tanti Pontificis teſtimonio probaretur. Iam autem puto & te aliquid operis edidiſſe, &, iuxta priorem epiſtolã, qua te ſuper hac re fueram cohortatus, elimaſſe librum, quem tuæ linguæ homines legant, audio enim & ad occidentem quorundam hominum naufragia perueniſſe: qui non cõtenti perditione ſua, volunt plures mortis habere participes: quaſi multitudo peccãtium ſcelus minuat, & non, numeroſitate lignorũ, maior gehennæ flamma ſuccreſcat Sanctos fratres, qui tecum ſunt

ſunt in monaſterio Domino ſeruientes, & tecum, & per te plurimum ſalutamus.

ARGVMENTVM.

Marcellam ſalutans, excuſat ſe ideo paucis ſcripſiſſe, quod in conferenda Aquilæ editione cum Hebræorum voluminibus occupatus eſſet: & quia in ſcribendo nimium fuerat breuis, duas præterea alijs directas epiſtolas, ſibi quoque legendas, litteris adiungit.

HIERONYMVS Marcellæ.

EPISTOLA LIII.

VT tam paruam epiſtolam ſcriberē, cauſæ duplicis fuit, quod & tabellarius feſtinabat, & ego, alio operē detentus, hoc quaſi παρέργῳ me occupare nolui. Quæris, quidnam illud ſit, tam grande, tam neceſſarium, quo epiſtolicæ confabulationis munus excluſum ſit. Iampridem cum voluminibus Hebræorum editionem Aquilæ confero: ne quid forſitan, propter odium Chriſti, ſynagoga mutauerit: &, vt amicæ menti fatear, quæ

ad noſtram fidem pertineant roborandam, plura reperio. Nunc à Prophetis, Salomone, Pſalterio, Regnorúmque libris examuſſim recenſitis, Exodum teneo, quem illi Elle ſemoth vocant, ad Leuiticum tranſiturus. Vides igitur, quod nullum officium huic operi præponendum eſt attamen, ne Currentius noſter fortè fruſtra cucurrerit, duas epiſtolas, quas ad ſororem tuam Paulam eiúſque pignus Euſtochium miſeram, huic ſermunculo annexui: vt, dum illas legeris, & in his aliquid doctrinæ pariter ac leporis inueneris, putes tibi quoque ſcripta eſſe, quæ illis ſcripta ſunt. Albinam, communem matrem valere cupio: de corpore loquor, vt ſpiritu valeat, non ignorans: eámque per te ſalutari obſecro, & duplici pietatis officio focillari, quod in vna atque eadem Chriſtiana ſimul diligatur, & mater.

ARGVMENTVM.

Tranquillinum docet, quod, ſicut Origenes legendus eſt vt interpres, ita vt dogmatiſtes eſt reſpuendus.

HIERONYMVS Tranquillino.

Digitized by Google

EPISTOLA LIIII.

MAIORA ſpiritus vincula eſſe, quam corporum, ſi olim ambigebamus, nunc probauimus, dum & mihi ſanctitas tua hæret animo, & ego tibi Chriſti amore coniungor. Verè enim & ſimpliciter candidiſſimo pectori tuo loquor ipſa ſchedula, & muti apices litterarum inſpirant in nos tuæ mentis affectū. Quod dicis Origenis multos errore deceptos, & ſanctum filium meum Oceanum illorum inſaniæ repugnare, & doleo ſimul, & gaudeo: dum aut ſupplantati ſunt ſimplices, aut ab erudito viro errantibus ſubuenitur. Et quia meæ paruitatis quæris ſententiam, vtrum, ſecundum fratrem Fauſtinum, penitus reſpuendus ſit, an, ſecundum quoſdam, legendus ex parte: ego Origenem propter eruditionem ſic interdum legendum arbitror, quo modo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Eccleſiaſticos ſcriptores Græcos pariter & Latinos, vt bona eorum eligamus, vitemúſque contraria, iuxta Apoſtolum dicentem:

Quomodo ſint veteres quidā legendi.

Digitized by Google

1.*Theſ.*5. Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Cæterum qui vel in amorem eius nimium, vel in odium ſtomachi ſui prauitate ducuntur, videntur mihi illi *Eſa.*5. maledicto prophetico ſubiacere: Væ his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum, nec enim propter doctrinam eius praua ſuſcipienda ſunt dogmata: nec propter dogmatum prauitatem, ſi quos commentarios in ſcripturas ſanctas vtiles edidit, penitus reſpuendi ſunt. Quod ſi contentioſum inter ſe amatores eius & obtrectatores funem duxerint, vt nihil medium appetant, nec ſeruent modum, ſed totum aut probent, aut improbent, libentius piam ruſticitatem, quam doctam blaſphemiam, eligam. Sanctus frater Tatianus diaconus te impendiò reſalutat.

ARGVMENTVM.

Ab Arianis agitatus, cum eſſet in eremo iam iuuenis, Marco fidei ſuæ de Trinitate profeſſionem, cum Romana, & Alexandrina Eccleſiis congruentem, exponit, dolens interea quod eorundem factione amici diſceſſerint, ipſéque ad relinquenda ea loca quotidie expetatur.

HIERO

HIERONYMVS Marco presbytero Celedenſi.

EPISTOLA LV.

DEcreueram quidem
vtendum mihi Pſal-
miſtæ voce dicentis:
Cum conſiſteret ad- *Pſal.38.*
uerſum me peccator, *Pſal.37.*
obmutui,& humilia-
tus ſum,& ſilui à bonis.Et iterum:Ego verò tanquam ſurdus non audiebam, & tanquam mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum vt homo non audiens: ſed quia caritas omnia ſuperat, & propoſitum vincit affectus:non tam iniuriam facientibus reddo vicem,quã tibi reſpondeo poſtulanti. Apud Chriſtianos enim, non qui patitur, vt ait quidam, ſed qui facit contumeliam, miſer eſt.Et primo quidem antequam de fide mea,quam optime noſti, tecũ loquar, aduerſus barbariem iſtius loci verſu cogor clamare vulgato. Quod genus hoc hominum? quæve hũc tam barbara morem Permittit patria? hoſpitio prohibemur arenæ: Bella cient, primáque vetant conſiſtere terra, &c.

Quæ iccirco de gentili poëta ſumpſimus, vt qui Chriſti pacem non ſeruat, pacem ſaltem diſcat ab ethnico. Hæreticus vocor, homouſion prædicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, veras, integras, perfectáſque perſonas indefeſſa voce pronuncians: ſi ab Arianis, merito: ſi ab orthodoxis, qui huiuſmodi arguunt fidem, orthodoxi eſſe deſierunt, aut, ſi eis placet, hæreticum me cum occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc eſt cum Damaſo, Petróque condemnent. Quid vnum hominem, exceptis ſociis, criminantur? Si riuus tenuiter fluit, non eſt aluei culpa, ſed fontis. Pudet dicere: de cauernis cellularũ damnamus orbem. In ſacco & cinere volutati, de Epiſcopis ſententiam ferimus. Quid facit ſub tunica pœnitentis regius animus? Catenæ, ſordes, & comæ, non ſunt diadematis ſigna, ſed fletus. Permittant me, quæſo, nihil loqui. Cur eum lacerent, qui non meretur inuidiam? Hæreticus ſum, quid ad te? quieſce, iam dictum eſt. Planè times, ne eloquentiſſimus homo in Syro ſermone, vel Greco Eccleſias circumeam, populos ſeducam, ſchiſma conficiam.

Nihil

Digitized by Google

Nihil alicui præripui, nihil otioſus accipio. Manu quotidie & proprio ſudore quærimus cibum, ſcientes ab Apoſtolo ſcriptum eſſe. Qui autem non operatur, nec manducet. *2. Theſ. 3.* Hæc, venerabilis & ſancte pater cum quali gemitu, cum quali dolore conſcripſerim, teſtis eſt Ieſus. Tacui, nunquid ſemper tacebo, dicit Dominus? Non mihi conceditur vnus angulus eremi: quotidie expoſcor fidem, quaſi ſine fide renatus ſim: confiteor, vt volunt: non placet: ſubſcribo, non credunt. Vnum tantum placet, vt hinc recedam. Iam iam cedo: abruperunt partem à me animæ meæ, cariſſimos fratres: ecce diſcedere cupiunt, immo diſcedunt, melius eſſe dicentes, inter feras habitare quam cum talibus Chriſtianis: & ego ipſe, niſi me & corporis imbecillitas, & hyemis retineret aſperitas, iam modo fugerem. Verumtamen dum vernũ tempus adueniat, obſecro vt paucis mihi menſibus eremi concedatur hoſpitium: aut, ſi hoc tardum videtur, abſcedo. Domini eſt terra, & plenitudo eius. *Pſal. 23.* Aſcendant ſoli cælum: propter illos tantum Chriſtus mortuus ſit: habeant, poſſi- *Galat. 6.*

deant, glorientur. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. De fide autem, quã dignatus eſt ſcribere, ſancto Cyrillo dedi conſcriptam fidem. Qui ſic non credit, alienus à Chriſto eſt: cæterum ergo fidei meæ teſtes habeo aures tuas, & beati fratris Zenobij, quem tecum, omnes, qui hic ſumus, plurimum ſalutamus.

ARGVMENTVM.

Auguſtino, & Alipio gratulatur, quod Celeſtiana ſiue Pelagiana hæreſis eorum opera extincta ſit: excuſátque ſe quod nondum reſponderit aduerſus libros Anniani diaconi, qui & ipſe Celeſtij diſcipulus contra epiſtolam D. Hieronymi ſcripſerat.

HIERONYMVS Alipio & Auguſtino.

EPISTOLA LVI.

SANCTVS Innocentius presbyter, qui huius ſermonis eſt portitor, anno præterito, quaſi nequaquã in Africam reuerſurus mea ad dignationem veſtram ſcripta non ſumpſit,

tamen

tamen Deo gratias agimus, quod ita euenit, vt noſtrum ſilentium veſtris epiſtolis vinceretis: mihi enim omnis occaſio gratiſſima eſt per quam ſcribo veſtræ reuerentiæ: teſtem inuocans Deum, quod, ſi poſſit fieri, aſſumptis alis columbæ veſtris amplexibus implicarer, ſemper quidem pro merito virtutum veſtrarum, ſed nunc maxime, quia, cooperatoribus & auctoribus vobis hæreſis Celeſtiana iugulata eſt: quæ ita infecit corda multorum, vt, cum ſuperatos damnatóſque eſſe ſe ſentiant, tamen venena mentium non omittant, & quod ſolum poſſunt, nos oderint, per quos putant ſe libertatem docendæ hæreſeos perdidiſſe. Quod autem quæritis, vtrum reſcripſerim contra libros Anniani, pſeudodiaconi Celedenſis, qui copioſiſſime paſcitur, vt alienæ blaſphemiæ, verba friuola subminiſtret: ſciatis me ipſos libros in ſchedulis miſſos à ſancto fratre noſtro Euſebio presbytero ſuſcepiſſe, non ante multum temporis, & exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione ſanctæ & venerabilis filiæ veſtræ Euſtochij, ita doluiſſe, vt propemodum contemnendos putarem: in

Celeſtiana hæreſis.

eodem enim luto hæſitat, & exceptis verbis tinnulis, atque emendicatis, nihil aliud loquitur, tamen multum egimus: vt, dum epiſtolæ meæ reſpondere conatur, apertius ſe proderet, & blaſphemias ſuas omnibus patefaceret: quidquid enim in illa miſerabili ſynodo Dioſpolitana dixiſſe ſe denegat, in hoc opere confitetur. Nec grande eſt ineptiſſimis næniis reſpondere. Si autem dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis, reſpondebimus: non vt conuincamus hæreſim mortuam, ſed vt imperitiam atque blaſphemiam eius, noſtris ſermonibus confutemus: Meliúſque hoc faceret ſanctitas veſtra: ne compellamur contra hæreticum noſtra laudare. Sancti filij communes, Albinus, Apinianus & Melania plurimum vos ſalutant. Has litteras de ſancta Bethlehem, ſancto presbytero Innocentio dedi perferendas. Neptis veſtra Paula miſerabiliter deprecatur, vt memores eius ſitis, & multum vos ſalutat. Incolumes vos, & memores mei, Domini noſtri Ieſu Chriſti tueatur clemẽtia, Domini verè ſancti atque omnium affectione venerabiles patres.

ARGV

ARGVMENTVM.

Gratulatur Auguſtini induſtriæ, quod Pelagianorum hæreſim extinxerit: qua in re ſuum quoque ſtudium teſtatur.

HIERONYMVS Auguſtino.

EPISTOLA LVII.

OMNI quidem tempore beatitudinem tuam eo, quo decet, honore veneratus ſũ, & habitantem in te dilexi Dominum ſaluatorem: & nunc, ſi fieri poteſt, cumulo aliquid addimus, & plenè complemus, vt abſque tui nominis mentione ne vnam quidem horam præterire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perſtitiſti. Maluiſti, quantum in te fuit, ſolus liberari de Sodo-
mis, quam cum pereuntibus commo- *Gen.19.*
rari. Scit, quid dicam, prudentia tua.
Macte virtute, in vrbe celebraris: Ca- *D. Augu.*
tholici te conditorem antiquæ rurſum *commen-*
fidei venerantur atque ſuſpiciunt: *datio.*
&

& quod ſignum maioris gloriæ eſt, omnes hæretici deteſtantur,& me pari perſequuntur odio:vt,quos gladiis nequeunt, voto interficiant incolumem & mei memorem te Chriſti Domini clementia tueatur domine venerande & beatiſſime Papa.

ARGVMENTVM.

Regatus vt ſcriberet quidnam ſentiret de animarum origine, iubet vt vel ex ſuis libris aduerſus Ruffinum, aut potius ex Auguſtino in eadẽ Africa prouincia commorante, diſcat. Commentarios in Ezechielem,excurſione,ac deuaſtatione Barbarorum,nondum potuiſſe, vt pollicitus erat, abſolui,operis tamen initium à Fabiola peti poſſe dicit. Oceani doctrinam ſimul, ac probitatem poſtremo laudat.

HIERONYMVS Marcellino & Anapſychiæ.

EPISTOLA LVIII.

TANDEM ex Africa veſtræ litteras vnanimitatis accepi:& non me pœnitet impudentiæ,qua, tacentibus vobis, epiſtolas meas frequenter ingreſſi,

Digitized by Google

ingreſſi, vt reſcriptum mererer, & vos eſſe ſoſpites, nō aliis nunciantibus, ſed veſtro potiſſimum ſermone cognoſcerem. Super animæ ſtatu memini veſtrę quæſtiunculæ, immo maxime Eccleſiaſticæ quæſtionis: vtrum lapſa de cælo ſit, vt Pythagoras Philoſophus, omnéſque Platonici, & Origenes putant: an à propria Dei ſubſtantia, vt Stoici, Manichæus, & Hiſpaniæ Priſcilliani hæreſes ſuſpicantur: an in theſauro habeantur Dei, olim conditæ, vt quidem Eccleſiaſtici ſtulta perſuaſione confidunt: an quotidie à Deo fiant, & mittantur in corpora ſecūdum illud quod in Euangelio ſcriptum eſt: Pater meus *Ioan.* 5.
vſque modo operatur, & ego operor: an certè ex traduce, vt Tertullianus, Apollinarius, & maxima pars Occidentalium autumāt: vt quo modo corpus ex corpore, ſic anima naſcatur ex anima, & ſimili cum brutis animantibus conditione ſubſiſtat. Super quo quid mihi videatur, in opuſculis contra Ruffinū ſcripſiſſe me noui, aduerſus eum libellum, quem ſanctę memoriæ Anaſtaſio, Epiſcopo Romanæ Eccleſiæ, edidit: in quo lubrica, & ſubdola, immo ſtulta confeſſione; dum auditorum

ditorum ſimplicitati illudere nititur, ſuæ fidei, immo perfidiæ illuſit: quos libros reor ſanctum parentem veſtrum habere Oceanũ olim. enim editi ſunt, multis Ruffini libris aduerſus calumnias reſpondentes. Certè habes ibi virum ſanctum & eruditum Auguſtinũ Epiſcopum: qui viua, vt aiunt, voce docere te poterit, & ſuam, immo per ſe noſtram explicare ſententiã. Ezechielis volumen olim aggredi volui, & ſponſionem crebertimam ſtudioſis lectoribus reddere: ſed in ipſo dictandi exordio ita animus meus Occidentalium prouinciarum, & maxime vrbis Romanæ vaſtatione confuſus eſt, vt iuxta vulgare prouerbium, proprium quoque ignorarem vocabulum: diúque tacui ſciens tempus eſſe lachrymarum. Hoc autem anno cum tres explicaſſem libros ſubitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius: latéque vagantes Barchæi: & ſan-
Geneſ.16. cta ſcriptura de Iſmaël: Contra faciem omnium fratrum ſuorum habitabit: ſic Ægypti limitem, Palæſtinæ, Phœnices Syriæ percurrit, & inſtar torrentis cuncta ſecum trahens, vt vix manus eorum miſericordia Chriſti potuerimus euadere.

euadere. Quod ſi iuxta inclytum oratorem, ſilent inter arma leges, quanto magis ſtudia ſcripturarum? quæ & librorum multitudine, & ſilentio, ac librariorum ſedulitate, quodque proprium eſt ſecuritate, & otio dictantium indigent? Duos itaque libros miſi ſanctæ filiæ meæ Fabiolæ, quorum exempla ſi volueris, ab ipſa poteris mutuari: pro anguſtia quippe temporis alios deſcribere non potui: quos cum legeris, & veſtibula videris, facilis coniectura erit, qualis ipſa ſit futura domus. Sed credo in Dei miſericordia, qui nos adiuuit in difficillimo principio ſupradicti operis, quod ipſe adiuuet, & in penultimis prophetæ partibus, in quibus Gog & Magog bella narrantur: & in extremis, in quibus ſacratiſſimi, & inexplicabilis templi ædificatio, varietas, menſuráque deſcribitur. Sanctus frater noſter Oceanus, cui vos cupitis commendari, tantus & talis eſt, & ſic eruditus in lege Domini, vt abſque noſtro rogatu inſtituere vos poſſit, & noſtram ſuper cunctis quæſtionibus ſcripturarum pro modulo communis ingenij explicare ſententiam. Incolumes

Cicero.

Ezechiel. 39.40.

mes vos, & prolixa ætate florentes, Chriſtus Deus noſter tueatur omnipotens, domini verè ſancti.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS EPISTOLArum beati Hieronymi, quæ non adeo eſſe familiares, vti præcedentes, ſed ſublimiora & digniora quædam adferre videntur.

ARGVMENTVM.

Ruffinus, quem Calpurnium vocat, Magnum quondam oratorem Romanum ſubornarat, vt quæreret à Hieronymo cur in opuſculis ſuis ſæcularium litterarum exempla poneret, & candorem Eccleſiæ, ethnicorum ſordibus pollueret. Huic rationem ea de re reddit, & quorum exemplo id faciat, latè oſtendit.

HIERONYMVS magno oratori Romano.

Sebeſium

SEBESIVM noſtrũ tuis monitis profeciſſe, non tã epiſtola tua quam ipſius pœnitudine didicim⁹: & mirum in modum, plus correptus placuit quàm errãs læſerat. Certauerunt inter ſe indulgentia parentis, & filij pietas dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Vnde & mutuo nobis, tibique gaudendum eſt: quia nos filium recepimus, tu diſcipulum comprobaſti. Quod autem quæris in calce epiſtolæ tuæ, cur in opuſculis noſtris, ſæcularium litterarum interdum ponamus exempla, & candorem Eccleſiæ, ethnicorum ſordibus polluamus? reſponſum breuiter habeto: Nunquam hoc quæreres, niſi te totum Tullius poſſideret, ſi ſcripturas ſanctas legeres, ſi interpretes earum omiſſo *Volcatio euolueres. Quis enim neſciat, & in Moyſe, & in prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de gentilium libris, & Salomonem philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpondiſſe? vnde in exordio Prouerbiorum commonet, vt

* *Aliàs, ſupercilio.*

[3. Reg. 1]

I.

intelligamus ſermones prudentię verſutiáſque verborum, parabolas, & obſcurum ſermonem, dicta ſapientum, & ænigmata, quæ propriè dialecticorum & philoſophorum ſunt. Sed & Paulus apoſtolus Epimenidis poëtæ abuſus
Tit. 1. verſiculo eſt ſcribens ad Titum: Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί, id eſt, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. cuius heroici hemiſtichium poſtea Callimachus vſurpauit. Nec mirum, ſi apud Latinos metrum nõ ſeruet ad verbum expreſſa tranſlatio, cum Homerus, eadem lingua verſus in proſam, vix cohæreat. In alia quoque epiſtola Me-
1. *Cor.* 15. nandri ponit ſenarium: φθείρουσιν ἤθη
Act. 15. χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. id eſt, Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienſes in Martis curia diſputans, Aratum teſtem vocat. ipſius enim & genus ſumus. quod Græcè dicitur: Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Et eſt clauſula verſus heroici. Ac ne parum hoc eſſet, ductor Chriſtiani exercitus & orator inuictus pro Chriſto cauſam agens, etiam inſcriptionem fortuitam arte torquet in argumentum fidei. Di-
1. *Reg.* 3. dicerat enim à vero Dauid, extorquere de

de manibus hoſtiũ gladium, & Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio mucrone truncare. Legerat in Deuteronomio Dominí voce præceptum, mulieris captiuæ radendum caput, ſupercilia, omnes pilos & vngues corporis amputandos, & ſic eam habendam in coniugio. Quid ergo mirum, ſi & ego ſapiẽtiam ſæcularem propter eloquij venuſtatẽ, & membrorum pulchritudinẽ, de ancilla atque captiua Iſraëlitatem facere cupio? & ſi quidquid in ea mortuũ eſt idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinũ, vel præcido, vel rado, & mixtos puriſſimo corpori vernaculos ex eã genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiam Chriſti proficit; ſtuprum in alienam, auget numerum conſeruorũ. Oſee accepit vxorem fornicariã Gomer, filiam Debelaim: & naſcitur ei de meretrice filius Iezraël, qui vocatur ſemen Dei. Eſaias nouacula acuta barbam & crura radit peccãtium. Et Ezechiel in typo fornicantis. Hieruſalem tondet cæſariem ſuam: vt, quidquid in ea abſque ſenſu & vita eſt, auferatur. Cyprianus, vir eloquentia pollens, & martyrio, Firmiano narrante mordetur, cur aduerſus Demetrianũ ſcribens

Deut. 21.
Oſee 1.
Eſa. 7.
Ezech. 5.

teſtimoniis vſus ſit prophetarum, & Apoſtolorum, quæ ille ficta & commenticia eſſe dicebat, & non potius philoſophorum & poëtarum, quorum auctoritati vt ethnicus contraire non poterat. Scripſerũt contra nos Celſus, atque Porphyrius. Priori Origenes, alteri Methodius, Euſebius, & Apollinarius fortiſſimè reſponderunt, quorum Origenes octo ſcripſit libros: Methodius vſque ad decem millia procedit verſuum: Euſebius & Apollinarius vigintiquinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos, & inuenies, nos, comparatione eorum, imperitiſſimos, &, poſt tanti temporis otium, vix quaſi per ſomnium, quod pueri didicimus, recordari. Iulianus Auguſtus ſeptem libros, in expeditione Parthica, aduerſum Chriſtum euomuit, & iuxta fabulas poëtarum, ſuo ſe enſe laceràuit. Si contra hunc ſcribere tentauero, puto interdices mihi, ne rabidum canem, philoſophorum & Stoicorum doctrinis, id eſt, Herculis claua repercutiam: quamquam Nazarenum noſtrum, &, vt ipſe ſolebat dicere, Galilęum, ſtatim in prælio ſenſerit, & mercedem linguæ putidiſſimæ conto in illis perfoſſus acceperit.

Chriſtus Galilæus.

ceperit. Ioſephus, antiquitatem approbans Iudaici populi, duos libros ſcripſit contra Appionem Alexandrinum grammaticum, & tanta ſæculariũ profert teſtimonia, vt mihi miraculum ſubeat, quo modo vir Hebræus, & ab infantia ſacris litteris eruditus, cunctã Græcorum bibliothecam euoluerit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel ſecundum Iudæum Platonem critici pronunciant? Curram per ſingulos. Quadratus, apoſtolorum diſcipulus, & Athenienſis pontifex eccleſiæ, nonne Adriano principi, Eleuſinæ ſacra inuiſenti, librum pro noſtra religione tradidit? & tantæ admirationi omnibus fuit, vt perſecutionem grauiſſimam, illius excellens ſedaret ingenium? Ariſtides philoſophus, vir eloquentiſſimus, eidem principi apologeticum pro Chriſtianis obtulit, contextum philoſophorũ ſententiis; quem imitatus poſtea Iuſtinus, & ipſe philoſophus, Antonino Pio, & filius eius, ſenatuíque librum contra gentiles tradidit, defendens ignominiam crucis, & reſurrectionem Chriſti tota prędicans libertate. Quid loquar de Melitone, Sardenſi epiſcopo? quid de Apollina-

rio, Hierapolitanæ eccleſiæ ſacerdote, Dionyſióque Corinthiorum epiſcopo, & Taciano, & Bardeſane, & Hirenæo, Photini martyris ſucceſſore: qui, Origenis hæreſeon ſingularum venena ex quibus philoſophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarūt? Pantænus, Stoicæ ſectæ philoſophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetrio, Alexandriæ epiſcopo, miſſus eſt in Indiam, vt Chriſtum apud Brachmanas, & illius gentis philoſophos prædicaret. Clemens Alexandrinæ eccleſiæ preſbyter, vir meo iudicio omnium eruditiſſimus, octo ſcripſit Stromatum libros, & totidē ὑποτυπώσεων & alium contra gentes, pædagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, immo quid non è media philoſophia eſt? Hūc imitatus Origenes, decē ſcripſit Stromateas, Chriſtianorū & philoſophorū inter ſe ſententias comparans, & omnia noſtræ religionis dogmata de Platone, & Ariſtotele, Numenio, Cornutóq; confirmās. Scripſit & Melciades cōtra gentes volumē egregium. Hippolytus quoque, & Apollonius Romanæ vrbis ſenator, propria opuſcula condiderunt. Extant

& Iulij Africani libri, qui temporum ſcripſit hiſtorias: & Theodori, qui poſtea Gregorius appellatus eſt, viri apoſtolicorum ſignorum atque virtutum, & Dionyſij Alexandrini epiſcopi: Anatolij quoque Laodicenæ eccleſiæ ſacerdotis, nec non presbyterorum Pamphili, Pierij, Luciani, Malchionis Euſebij Cæſarienſis epiſcopi, & Eutachij Antiocheni, & Athanaſij, Alexandrini: Euſebij quoque Emiſeni, & Triphili, Cyprij, & Aſterij Scithopolitæ, & Serapionis confeſſoris: Titi quoque Boſtienſis epiſcopi: Cappadocumque Baſilij, Gregorij, & Amphilochij: qui omnes in tantum philoſophorum doctrinis atque ſententiis ſuos referciunt libros: vt neſcias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem ſæculi, an ſcientiam ſcripturarum. Veniam ad Latinos, Quid Tertulliano eruditius, quid acutius? Apologeticus eius & contra gentes libri cunctam ſeculi continent diſciplinam. Minutius Felix cauſidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octauius eſt, & in altero contra Mathematicos, ſi tamen inſcriptio non mentitur auctorem, quid gentilium ſcripturarum dimiſit inta-

cerunt, eruditionis doctrinæque pleniſſimi ſunt. Quanquã ego illud magis reor, quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod ſemper à doctis viris vſurpatum eſt, ſed per te mihi proponi ab alio quæſtionem, qui fortè propter amorem hiſtoriarũ Salluſtij, Carpurnius cognomento Lanarius ſit. Cui, quæſo, vt ſuadeas, ne veſcentium dentibus edentulus inuideat, & oculos capreatum talpa contemnat. Diues, vt cernis, ad diſputandum materia: ſed iam epiſtolaris anguſtia finienda eſt.

ARGVMENTVM.

Paulinum presbyterum, à quo per litteras ſalutatus fuerat, & de vitæ ſanctioris propoſito à ſe arripiendo, Euſebij etiam addito teſtimonio, certior redditus, ethnicorum, eccleſiaſticorumq; ſapientum exemplo, ad ſacrarum litterarum, ſe interea adiutorem ea in re pollicens, hortatur cognitionem. Quod vt facilius perſuadeat, quæ, & quanta ſacris in Biblijs diuinarum rerum contineantur myſteria, generatim per ſingulos id explicans libros, illi antè oculos ponit. Propoſitum melioris vitæ laudat, &

ſtoriis, quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos, maria tranſiſſe, vt eos quos ex libris nouerant coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur; laborioſiſſime peragrauit, vt, qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus, atque diſcipulus, malens aliena verecundè diſcere, quam ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis, atque venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus: tamen quia philoſophus, maiore mente ſe fuit. Ad T. Liuium, lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ, Galliarúmque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnus hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandúmque miraculum, vt, tantam vrbem ingreſſi, aliud extra vrbem quærerent. Apol-

Philoſophos laudat, qui prouincias luſtrarunt, vt ſapientiã diſcerẽt.

Tit. Liuij encomiũ.

lonius, ſiue ille magus, vt vulgus loqui
tur, ſiue philoſophus, vt Pythagorici
tradũt, intrauit Perſas, pertrãſiuit Cau-
caſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas,
opulentiſſima Indiæ regna penetrauit,
& ad extremum, latiſſimo Phyſon am-
ne trãſmiſſo, peruenit ad Brachmanas:
vt Hiarcham, in throno ſedentem au-
reo, & de Tantali fonte potantem, in-
ter paucos diſcipulos, de natura, de
motibus ſiderũ ac dierũ curſu audiret
docentem: inde per Elamitas, Babylo-
nios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Par-
thos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſti-
nos, reuerſus Alexandriã, perrexit Æ-
thiopiã, vt gymnoſophiſtas, & famo-
ſiſſimam ſolis mẽſam videret in ſabu-
lo. Inuenit ille vir vbiq;, quod diſceret,
& ſemper proficiens, ſemper ſe melior
fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime
Act. 9. octo voluminibus Philoſtratus. Quid
loquar de ſæculi hominibus? cum apo-
ſtolus Paulus, vas electionis, & magi-
ſter gentium, qui de conſcientia tanti
1. *Tim.* 2. in ſe hoſpitis loquebatur: An experi-
2. *Cor.* 13. mẽtum quæritis eius, qui in me loqui-
Gal. 2. tur Chriſtus? poſt Damaſcum Ara-
biámque luſtratam aſcenderit Hiero-
ſolymam, vt videret Petrum, & man-
ſerit

Digitized by Google

ſerit cũ eo diebꝰ quindecim.Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis,futurus gentium prædicator,inſtruendus erat. Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito, expoſuerit apoſtolis euangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa fortius ſonat. Vnde & Æſchines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio,quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem? Nec hoc dico, quod ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis, vel velis diſcere, ſed quod ardor tuus, ac diſcendi ſtudium, etiam abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile,& ſine doctore laudabile eſt.Non quid inuenias, ſed quid quæras cõſideramus.Mollis cera, & ad formãdum facilis, etiam ſi artificis & plaſtę ceſſent manus,tamẽ virtute totũ eſt.quidquid eſſe poteſt.Paulus *Act.22.* apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſis & prophetas didiciſſe ſe gloriatur,vt armatus ſpiritualibus telis, poſtea

lonius,ſiue ille magus, vt vulgus loqui
tur, ſiue philoſophus, vt Pythagorici
tradũt,intrauit Perſas, pertrãſiuit Caucaſum, Albanos,Scythas, Maſſagetas,
opulentiſſima Indiæ regna penetrauit,
& ad extremum,latiſſimo Phyſon amne trãſmiſſo,peruenit ad Brachmanas:
vt Hiarcham, in throno ſedentem aureo,& de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de
motibus ſiderũ ac dierũ curſu audiret
docentem:inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios,Parthos,Syros,Phœnices, Arabes,Palæſtinos,reuerſus Alexandriã, perrexit Æthiopiã, vt gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam ſolis mẽſam videret in ſabulo.Inuenit ille vir vbiq;,quod diſceret,
& ſemper proficiens, ſemper ſe melior
fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime
Act.9. octo voluminibus Philoſtratus. Quid
loquar de ſæculi hominibus?cum apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter gentium, qui de conſcientia tanti
1.Tim.2. in ſe hoſpitis loquebatur; An experi-
2.Cor.13. mẽtum quæritis eius,qui in me loqui-
Gal.2. tur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiámque luſtratam aſcenderit Hieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit

ſerit cũ eo diebꝰ quindecim. Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis, futurus gentium prædicator, inſtruendus erat. Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito, expoſuerit apoſtolis euangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa fortius ſonat. Vnde & Æſchines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem? Nec hoc dico, quod ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis, vel velis diſcere, ſed quod ardor tuus, ac diſcendi ſtudium, etiam abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile eſt. Non quid inuenias, ſed quid quæras cõſideramus. Mollis cera, & ad formãdum facilis, etiam ſi artificis & plaſtę ceſſent manus, tamẽ virtute totũ eſt, quidquid eſſe poteſt. Paulus *Act.22.*
apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſis & prophetas didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritualibus telis, poſtea

2.Cor.10. ſtea diceret confidenter. Arma enim militiæ noſtræ, non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum, ad obediendũ Chriſto, & ſubiugare parati cũctam inobe-
1.Tim.4. dientiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum: & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data ſit ei per impoſitionem manus presbyterij Tito præcipit,
Tit. 1.
2. Quæſt. 7. Sancta. vt inter cæteras virtutes epiſcopi, quẽ breui ſermone depinxit, ſciẽtiam quoque in eo eligat ſcripturarum. Obtinẽtem, inquit eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus
Agg. 2. non reſiſtat. Aggæus propheta, immo per Aggæum Dominus, Interroga, ait, ſacerdotes legem. In tantum ſacerdotis officium eſt, interrogatum reſpon-
Deut. 32. dere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum, & annuncia

nunciabit tibi, ſeniores tuos, & dicent tibi. In pſalmo quoque centeſimo decimo octauo: Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione iuſti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, inter cæteras virtutes & hoc intulit. In lege domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis, iuſtos, ait, fulgere ſicut ſtellas, & intelligentes, hoc eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides, quantum inter ſe diſtent, iuſta ruſticitas, & docta iuſtitia? Alij ſtellis, alij cœlo cōparantur: quamquam, iuxta Hebraicam veritatem, vtrumque de eruditis poſſit intelligi: ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempe quia, vas legis & ſanctarum ſcripturarum armarium eſt. Phariſæi ſtupent ad doctrinam domini: & mirantur in Petro & Ioanne, quo modo legem ſciant, cū litteras nō didicerint.

Pſal. 1. *Dan. 12.* *Act. 9.* *Marc. 16.* *Act. 4.* *Ioan. 6.*

Quid

Quidquid enim aliis exercitatio & quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet, illis Spiritus ſanctus ſuggerebat. Et erant iuxta quod ſcriptum eſt θεοῦ διδακτοὶ Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet, dum prudẽter interrogat. Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Ioannem quorum vterque dicere poterat: Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientia, Ioannes ruſticus, piſcator, indoctus? Et vnde vox illa obſecro: In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum, & Deus erat verbum? λόγος enim Græcè multa ſignificat. Nã & verbũ eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſque rei, per quã ſunt ſingula, quæ ſubſiſtunt. Quæ vniuerſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato neſciuit: hoc Demoſthenes eloquẽs ignorauit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam: & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non ſæculi huius, nec principũ iſtius ſęculi,

Eſa.54. *2.Cor.11.* *Ioan.1.* *1.Cor.1.*

qui

qui deſtruuntur: ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſcōditam, quā prædeſtinauit ante ſæcula. Dei ſapientia Chriſtus eſt, Chriſtus enim Dei virtus, & Dei ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcōdita eſt: de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, pro occultis filij: in quo ſunt omnes theſauri ſapiētiæ & ſcientiæ abſcōditi: & qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula. Prædeſtinatus autem, & præfiguratus in lege, & prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri nō videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli: qui populo peccatori clauſi erant. Reuela, inquit Dauid, oculos meos: & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt: & reuelatione opus eſt, vt intelligatur, ac, reuelata facie, Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtēditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras, vt legat, reſpōdebit tibi: Nō poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, & tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſerauerit, qui habet

1.Cor.1. *Col.2.* *Rom.1.* *1.Cor.2.* *1.Reg.9.* *Ioan.8.* *Ezech.1.* *Pſal.118.* *1.Cor.3.* *Apoc.5.*

Apoc.3. clauem Dauid, qui aperit, nemo clau-
Act.8. dit:claudit & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immo vir, (ſic enim eum ſcriptura cognominat) cum legeret Eſaiam, interrogatus à Philippo: Putáſne intelligis, quæ legis? reſpondit, quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior: qui de Æthiopia, id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis, diuinæque ſcientiæ fuit, vt etiam in vehiculo ſacras litteras legeret: & tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis perſonaret, ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis, & ſanctus factus eſt, ac de diſcipulo magiſter: plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quam in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me breuiter perſtricta ſunt, (neque enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebatur) vt intelligeres

Digitized by Google

geres te in ſcripturis ſanctis, ſine præuio, & monſtrante, ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis: quorum ſcientia mortalibus vel vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu adminiſtrantur. Agricolæ, cementarij, fabri metallorum, lignorúmve cæſores, lanarij quoque, & fullones, & cæteri, qui variam ſupellectilem & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore non poſſunt eſſe, quod cupiunt. Quod medicorũ eſt, promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt, quã ſibi omnes paſſim vindicant. Scribimus indocti doctique poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hãc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij, adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris philoſophãtur. Alij diſcũt, pro pudor! à fœminis, quod viros doceãt: & ne parũ hoc ſit, quadam facilitate verborum, immo

Nulla ars ſine doctore eſſe poteſt.

audacia ediſſerunt aliis, quod ipſi non intelligũt. Taceo de mei ſimilibus: qui ſi fortè ad ſcripturas ſanctas, poſt ſæculares litteras, venerint, & ſermone compoſito aurem populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec ſcire dignantur, quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint: ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grãde ſit, & non vitioſiſſimũ docendi genus, deprauare ſentẽtias, & ad volũtatem ſuam, ſcripturam trahere repugnantem: quaſi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocẽtonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et patrem loquẽtem ad filium: Nate, meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Saluatoris in cruce: Talia perſtabat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores, immo, vt cũ ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuiſio-

ne

ne terræ, de confuſione linguarum, & deſcenſione vſque ad Ægyptum ſcribitur Hebræorum. Pater Exodus, cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis diuiniſque præceptis. In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia immo ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus, ſpirant cæleſtia ſacramenta. Numeri verò, nónne totius arithmeticę, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarũ per eremum manſionũ myſteria continent? Deuteronomium quoque ſecunda lex, & euangelicæ legis præfiguratio, nónne ſic ea habet, quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pẽtateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. Iob, exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omnéſque leges dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat: ſingula in eo, verba plena ſunt ſenſibus. Et (vt de cæteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, vt nullus de ea, vel manifeſtius,

Libros Canonicos recenſet.

1. Cor. 5.

Librum Iob poſt Pentateuchum collocat.

Iob 19. vel cautius ſcripſerit. Scio, inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum: & rurſum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Veniam ad Ieſum Naue, typum Domini non ſolum geſtis, ſed etiam nomine. Tranſit Iordanem: hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Eccleſiæ cæleſtiſque Hieruſalem ſpiritualia regna deſcribit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figuræ ſunt. Ruth Moabitis, Eſaiæ explet vaticinium, di-
Eſa. 16. centis: Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoch atque Dauid, noui ſacerdotij, nouique imperij ſacramenta teſtatur Melachim, id eſt, Regum tertius & quartus liber à Salomone vſque ad Iecoiam, & ab Hieroboam filio Nabar, vſque ad Oſee, qui ductus eſt in Aſſyrios.

ſyrios regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt. Si in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in vnius voluminis anguſtias coartati, multo aliud quam ſonant in littera, præfigurant. Oſee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrael, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari Iohel, filius Phatuel, deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante corruptam, & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei, & ancillas, id eſt, ſuper centum viginti credentium nomina; qui effundendus erat in cœnaculo Sion: qui centum viginti, ab vno vſque ad quindecim paulatim & per incrementa ſurgentes quindecim graduum numerum efficiunt: qui in pſalterio myſticè continentur. Amos, paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens paucis verbis

In litteris ſacris latet ſenſus præter litteram.

Act. 2.

explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab, & in ſeptimo octauóque gradu Iudæ, & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in monte Samariæ, & ruituram domum maiorem minorémque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ. ſed audiendi verbum Dei. Abdias, qui interpretatur ſeruus Domini, pertonat contra Edom, ſanguineum, terrenúmque hominem. Fratris quoque Iacob ſemper æmulum haſta percutit ſpirituali. Ionas columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat, & ſub nomine Niniue ſalutem gentibus nunciat. Micheas de Moraſthi, cohæres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam, quia maxillam percuſſerit iu-

Nahum 1. dicis Iſrael. Nahum conſolator orbis, increpat ciuitatem ſanguinum, & poſt

euerſio

euerſionem illius loquitur:Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. Habacuc, luctator fortis, & rigidus ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce contempletur,& dicat:Operuit cælos gloria eius: *Hab.3.* & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius,ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Sophonias, ſpeculator & arcanorum Domini cognitor, audit clamorem à porta piſcium,& eiulatum à ſecunda, & cõtritionem à collibus.Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ:quia conticuit omnis populus Chanaan:diſperierunt vniuerſi, qui inuoluti erant argento. Aggæus feſtiuus & lætus, qui *Pſal.125.* ſeminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret, deſtructum templum ædificat. Dominúmque patrem inducit loquentem; Adhuc vnum modicum, & *Agg.2.* ego commouebo cælum, & terram, & mare,& aridã,& mouebo omnes gentes; & veniet deſideratus cunctis gentibus. Zacharias, memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum,& lapidem oculorum ſeptem,cãdelabrúmque aureum

cum totidem lucernis, quot oculis duas quoque oliuas à ſiniſtris lampadis cernit & dextris, vt poſt equos rufos, nigros, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Hieruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, ſedentem ſuper

Malac.1. pullum filium aſinæ ſubiugalis. Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael & vocatione gentium. Non eſt mihi ait, volũtas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meũ in gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Eſaiam, Hieremiam, Ezechielem, & Danielem quis poſſit vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non propheriam mihi videtur texere,

Hier.1.13. ſed euangelium. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos

Principiũ & finis prophetiæ Ezechielis, & exordiũ Geneſeos nõ

triginta

triginta non legantur. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conſcius, & totius mundi philoiſtor, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronunciat. Dauid, Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem Salomon, pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iungit, & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium. Heſter in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur in quitas, partes conuiuij & diem celebrem mittit in poſteros Paralipomenon liber, id eſt, inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſi quis ſcientiam ſcripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina, iuncturáſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur euangelij quæſtiones. Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet

legebãtur à Iudæis, niſi poſt anni trigeſimi adeptionẽ.
Dan.2.

&

& conſolator à Domino, in vnum volumen coartantur: inſtaurãt templum, muros extruunt ciuitatis: omníſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, leuitarum, Iſraëlis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diuiſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinẽt in medulla. Cernis me ſcripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tantum, quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos
Pſal. 118. quoque poſſimus dicere: Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes
Ezech. 1. tuas in omni tempore. Cæterum Socraticum illud impletur in nobis. Hoc tantum ſcio, quod neſcio. Tangam & nouum breuiter teſtamentum. Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadriga Domini, & verum Cherubin, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totũ corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata, & vbique volitantia. Tenent ſe mutuo, ſibíque perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus

ſancti

ſancti Spiritus perduxerit. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias: (octaua enim ad Hebræos à pleriſque extra numerum ponitur) Timotheum inſtruit, ac Titum: Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur:ſuper quo tacere melius puto, quam pauca ſcribere. Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam,& naſcentis Eccleſiæ infantiam texere:ſed, ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in euangelio, animaduertemus, pariter *2.Cor.8.* omnia verba illius animæ languentis eſſe medicinam. Iacobus, Petrus, Ioannes & Iudas Apoſtoli, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas, quam ſuccinctas, & breues pariter & longas, breues in verbis, longas in ſententiis, vt rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior eſt: in verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater cariſſime, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere, nónne tibi videtur iam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris

fendaris in ſcripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum: quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticam cõcionem facilius inſtruerent, & in vna eadémque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans & hebes, vt hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus in terra capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens inuenit. Diſcamus in terris, quorũ ſcientia nobis perſeueret in cælo. Obuiis te manibus excipiam: & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium: qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem, etiã abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præcide, quam ſolue. Nemo renunciaturus ſæculo bene poteſt vendere,

quæ

Digitized by Google

quæ contempſit vt venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt: Auaro tam deeſt, quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis etiã obolo indiget. Sic viuamus, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus & veſtitus, diuitiæ Chriſtianorũ ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes proiice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet, niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, caute & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus, vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſe ipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantum & retia reliquerunt. Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi diuitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

2. Cor. 6.

Chriſtianorum diuitiæ, veſtitus & victus.

Matth. 5.

Matth. 4.

Marc. 12.

Luc. 21.

ARGVMENTVM.

Sabinianus diaconus, virum, cuius vxorem vitiauerat, fugiens, in Bethlehem venerat: per litteras Epiſcopus ſuus illum

Hieronymo

Hieronymo commẽdauerat: manens in ſanctis locis, & Diaconi officio fungens, virginem quandam ſacram è monaſterio Bethlehemitico ad ſtuprum, fugámque ſollicitauit: deprehenſo, ac veniam petenti ignouit vir ſanctus: is deinde paſſim fama illius obtrectare cœpit: admonet nunc eum per litteras, vt pœnitentiam aliquo in monaſterio incluſus agat.

AD SABINIANVM Diaconum, increpatoria.

EPISTOLA III.

1. Reg. 16. 2. Cor. 12. SAMVEL quondam lugebat Saulem, quia pœnituerat Dominum quod vnxiſſet eum regem ſuper Iſrael: & Paulus Corinthios, in quibus audiebatur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, voce flebili commonebat, dicens: Ne, cum rurſus venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiis, quas geſſerunt in impudicitia, & fornicatione. Si hoc Propheta, & Apoſtolus, nulla

nulla ipſi labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quanto magis ego ipſe peccator in te debeo facere peccatore, qui non vis erigi poſt ruinam, nec oculos ad cœlum leuare: ſed, prodita patris ſubſtantia, porcorum ſiliquis delectaris, & ſuperbiæ prærupta conſcendens præceps laberis in profundum? Deum ventrem vis habere pro Chriſto, ſeruis libidini, gloriaris in carne, & cõfuſione tua, &, quaſi pinguis hoſtia, in mortem propriam ſaginaris? imitaríſque eorum vitam, quorum tormenta non metuis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te hortetur. Secundum autem duritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ. An idcirco induratur, iuxta Pharaonẽ, cor tuum, quia non ſtatim percuteris, & differris diu ad pœnam? Et ille dilatus eſt, & decem plagas, non quaſi ab irato Deo, ſed quaſi à patre commonente ſuſtinuit, donec in peruerſum acta pœnitentia, populum, quem dimiſerat, per deſerta ſequeretur, & ingredi auderet maria: per quæ vel ſola doceri potuit, timori habendũ eum, cui etiã elementa ſeruiunt. Dixerat & ille:

Luc. 15.
Philip. 3.
Rom. 2.
Exod. 4.
Signũ indurationis eſt pœnitẽtiam differre.
Exod. 41.

Exod.5. Non noui Dominum, neque dimitto Iſraël. Quem tu imitans loqueris: Viſio, quam hic videt, in dies longos eſt, & in tempora longa iſte prophetat. Propter quod dicit idem propheta:
Ezec.12. Hæc dicit Adonai Dominus: Nō prolongabuntur amplius omnes ſermones mei, quoſcumque loquar, quia loquar verbum, & faciam. Sāctus Dauid de impiis, & de ſceleſtis, quorum tu pars non modica, ſed princeps es, quod ſæculi felicitate fruerentur, &
Pſal.71. dicerent: Quomodo cognouit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt diuitias: penè lapſo pede, & fluctuanti veſtigio cauſabatur, dicens: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum & laui inter innocentes manus meas. Prætermiſerat enim, quia æmulus ſum ſuper iniqua agentes, pacem peccatorum videns, quia non eſt reſpectus morti eorum, & ſolida plaga in flagella eorum in laboribus hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Propterea tenuit eos ſuperbia, circundati ſunt inquitate, & impietate ſua. Egredietur, ſicut ex adipe, iniquitas eorum: tranſierunt in affe

affectum cordis Cogitauerunt, & locuti ſunt mala, iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum pertranſiit ſuper terram. Nonne tibi videtur de te omnis iſte pſalmus eſſe compoſitus? Vegeto quippe es corpore: & nouus antichriſti apoſtolus, cum in vna notus fueris ciuitate tranſgrederis ad aliam: non indiges ſumptibus, non plaga forti percuteris. Et cum hominibus, qui non ſunt, vt tu, irrationabilia iumenta, corripi non mereris. Propterea elatus es in ſuperbiam, & veſtimentum tuum fœtet luxuria, &, quaſi ex atuina pingui & quodam adipe eructans verba mortifera, non te reſpicis eſſe moriturum, nec vmquam, poſt expletam libidinem, pœnitentia remorderis. Tranſiſti in affectum cordis: &, ne tibi ſolus videaris erraſſe, ſimulas nefanda de ſeruis Dei, neſciens quod iniquitatem in altum loquaris, & ponas in cœlum os tuum. Nec mirum, ſi *Matt. 10.*
à te qualeſcunque ſerui Dei blaſphe- *Luc. 12.*
mentur, cum patrem familias. Beelze *Luc. 6. 23.*
bub vocauerint patres tui. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſeruus ſupra dominum ſuum. Si illi in viridi

ligno tanta fecerunt, tu in me arido li-
gno quid facturus es? Tale quid & in
Mala. 3. Malachia plebs ſcādalizata creditum,
de ore tuo loquitur. Dixerunt, vanus
eſt, qui ſeruit Deo. Et quid plebs? Quia
cuſtodiuimus mandata eius, & quoniã
iuimus ſupplicantes ante faciem Dei
omnipotentis. Et nunc nos beatos di-
cimus alienos. Reædificantur omnes,
qui faciunt iniqua. Aduerſati ſunt Deo,
& ſalui facti ſunt. Quibus poſtea diem
iudicij Dominus comminatur, &
quid inter iuſtum, & iniuſtum futu-
rum ſit, multo ante prænuncians, ait:
Et conuertimini: & videbitis quid ſit
inter iuſtum, & iniuſtum, inter ſeruien-
tẽ Domino, & non ſeruientẽ Domino.
Hæc tibi ridicula forte videantur, qui
comœdis, & lyricis ſcriptoribus, mi-
mis & Lentulis delectaris: quanquam
ne iſta tibi quidẽ pię nimia cordis he-
betudine intelligẽda conceſſerim Pro-
phetarum verba cõtemnas, ſed reſpon-
Amos 1. debit Amos: & in tribus & in quatuor
2. impietatibus, nonne auerſabor eum,
dicit Dominus? Quoniam enim Da-
maſcus, Gaza, Tyrus, Idumea, Ammo-
nitæ, & Moabitæ, Iudæi quoque, & Iſ-
raël ſæpe ad ſe Dei vaticinio deſti-

nato

Digitized by Google

nato, vt agerent al quando pœnitentiam, audire contempſerunt, iræ ſuæ, quam illaturus eſt Dominus, cauſas iuſtiſſimas profert dicens, In tribus & quatuor impietatibus nonne auerſabor eos? Sceleratum eſt, inquit, mala cogitare: cõceſſi. Nequius eſt, male cogitata velle perficere: & hoc pro mea miſericordia benignus indulſi. Numquid & opere implendum peccatum fuit, & mea ſuperbè calcanda clementia? Tamen & poſt factum, quia malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem. Non enim ſani opus habent medico, ſed male habentes: iacenti manũ porrigo, &, conſperſum in ſanguine ſuo vt propriis fletibus lauetur, exhortor. Quod ſi nec ſic pœnitentiam vult agere, & fracto nauigio, tabulam, per quam ſaluari poterat, non retentat, cogor dicere, Super tribus & quatuor impietatibus nonne auerſabor eum, dicit Dominus? Auerſionem dicens pro pœna, dum ſuæ peccator relinquitur volũtati Inde eſt, quod peccata patrum in tertiam & quartam generationem reſtituit, dum nõ vult ſtatim punire peccantes: ſed ignoſcens primis, poſtrema condemnat. Alio

Ezech.18.
Marc.2.
Exod.20.

qui, ſi protinus ſcelerum vltor exiſte-
tes, & multos alios, & certe Paulum A-
Ezech. 3. poſtolum eccleſiæ non haberent. Eze-
Ezech. 2. chiel propheta, cuius ſupra fecimus
mentionem, Dei verbum ad ſe factum
referens, ait: Aperi os tuum, & man-
duca, quæ ego dabo tibi. Et vidi, in-
quit, & ecce manus extenta ad me, &
in ipſa volumen libri Et reuoluit illud
in conſpectu meo, & in ipſo ſcriptum
erat à facie & retrorſum, lamentum &
carmen, & væ. Prima ſcriptura ad te
pertinet, ſi tamen volueris agere pœ-
Eccl. 15. nitentiam poſt delictum. Secunda ad
ſanctos, qui ad Dei canticum prouo-
cantur. Non eſt enim pulchra laudatio
in ore peccantis. Tertia ad tui ſimili-
les: qui deſperantes, ſemet ipſos tradi-
derunt immunditiæ, & fornicationi, &
ventri, & iis quæ infra ventrem ſunt,
qui putant omnia morte finiri, & ni-
hil eſſe poſt mortem, & dicunt: Tem-
peſtas, ſi tranſierit, non veniet ſuper
Eſa. 28. nos. Liber ille, quem propheta deuo-
rat, omnis ſeries ſcripturarum eſt. In
quibus & pœnitens plangitur, & iuſtus
canitur, & maledicitur deſperans. Ni-
Impœni- hil ita repugnat Deo, quam cor im-
tentia eſt pœnitens. Solum crimen eſt, quod ve-
niam

Digitized by Google

niam conſequi non poteſt. Si enim ei ignoſcitur poſt peccatum, qui peccare deſiſtit, & ille flectit iudicem, qui rogat, impœnitens autem omnis ad iracundiam prouocat iudicantem; ſolum deſperationis crimen eſt, quod mederi nequeat. Porro, vt ſcias Deum quotidie peccatores ad pœnitentiam prouocare: qui ſi rigidi perſtiterint de clemente eum ſeuerum & trucem faciunt: audi Eſaiæ verba, dicentis: Et vocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum magnum, & decaluationem, & accinctionem ciliciorum. Ipſi vero fecerunt lætitiam, & exultationem, mactantes vitulos, & immolantes oues, vt comederent carnes, & biberent vinum, dicentes: Manducemus & bibamus: cras enim moriemur. Poſt quas voces, & perditæ mentis audaciam, ſcriptura commemorat, dicens: Et reuelata ſunt hæc in auribus Domini Sabaoth: non remittetur vobis hoc peccatum, donec moriamini. Si enim peccato mortui fuerint, tunc eis remittetur peccatum: quod, quandiu in peccato vixerint, nõ dimittitur. Parce, quæſo, animæ tuæ. Crede, Dei futurum eſſe iudicium.

peccatum in ſpiritũ ſanctum.

Eſai. 22.

Ad pœnitentiã vocat Deus omnes peccatores.

1. Cor. 15.

Eſai. 22.

Recordare, à quo epiſcopo diaconus ordinatus ſis. Nec mirum, quamuis ſanctum hominem, tamen in homine
1.Reg.15. diligendo potuiſſe falli, cum & Deum
Matt.27. pœniteat, quod Saul in regem vnxerit:
Apoc.1. & in duodecim apoſtolis Iudas ſit proditor repertus, & quondam de ordinis tui hominibus Nicolaus Antiochenus, immunditiarum omnium, & Nicolaitarum hæreſeos auctor extitiſſe referatur. Non tibi illa nunc replico, quod plures virgines ſtupraſſe narreris, quod à te nobilium violata matrimonia publico cæſa ſint gladio: quod per lupanaria impurus, & helluo cucurriſti. Magna quidem iſta ſunt pondere ſuo, ſed fiunt eorum, quæ illaturus ſum, comparatione leuiora. Rogo, quantum crimen eſt, vbi ſtuprum & adulterium parum eſt! Infeliciſſime mortalium, tu ſpeluncam illam, in qua
Locus auget peccatum. Dei filius natus eſt, & veritas de terra orta eſt, & terra dedit fructum ſuum, de ſtupro conditurus ingrederis? non
Pſal.24. times, ne de præſepi infans vagiat, ne
Luc.2. puerpera virgo te videat, ne mater
Matth.2. Domini contempletur; Angeli clamant, paſtores currunt, ſtella deſuper rutilat, Magi adorant, Herodes terre-

tur,

tur, Hieroſolyma cõturbatur:& in cubiculum virginis, deceptutus virginem, irrepis? Paueo miſer,& tam mente, quam corpore pethorreſco, ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuũ. Tota eccleſia nocturnis vigiliis Christum dominũ perſonabat, & in diuerſarum gentium linguis vnus in laudibus Dei ſpiritus continebat. Tu inter oſtia quondam præſepis Domini, nũc altaris, amatorias epiſtolas fulciebas, quas poſtea illa miſerabilis, quaſi flexo adoratura genu inueniret, & legeret. Et ſtabas deinceps in choro pſallentium, & impudicis nuribus loquebaris. Pro nefas! non poſſum vltra progredi. Prorumpunt lachrymæ ante, quam verba, & indignatione pariter ac dolore, in ipſo meatu faucium ſpiritus coarctatur. Vbi mare illud eloquentiæ Tullianæ? vbi torrens fluuius Demoſthenis? nunc profecto muti eſſetis ambo, & veſtra lingua torpeſceret. Inuenta eſt res, quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum eſt facinus, quod nec mimus fingere, nec ſcurra ludere, nec Attellanus poſſit effari. Moris eſt in Ægypti & Syriæ monaſteriis, vt tam virgo, quam

vidua, quæ ſe Deo vouerint,& ſæculo renuntiantes, omnes delicias ſæculi conculcarint, crinem monaſteriorum matribus offerant deſecandum, non intecto poſtea contra Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite,ſed ligato pariter ac velato.Nec hoc quiſpiam, præter,tondẽtes,nouit,& tõſas, niſi quod, quia ab omnib' fit, pene ſcitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob cauſam de conſuetudine verſum eſt in naturam, vel quia lauacrum non adeunt, vel quia oleum nec capite,nec ore norunt, ne à paruis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni ſolent, & concretis ſordibus opprimantur. Videamus igitur, tu vir bone inter iſta quid feceris. Futuro matrimonio, in ſpelunca illa venerabili,quaſi quodam obſides accipis capillos, ſudariola infelicis, & cingulum dotale pignus deportas iurans ei te nullam ſimiliter amaturum. Deinde curris ad paſtorum locum, & angelorum deſuper ſtrepitu concinente, in eadem verba teſtaris.Nihil dico amplius, quod in oſcula rueris,quod amplexatus ſis. Totum quidem de te credi poteſt. ſed veneratio præſepis & campi non me ſinunt plus

plus credere, quam te voluntate tantum & animo corruiſſe Miſer, nonne, quando in ſpelunca cum virgine ſtare cœpiſti, caligauerunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intremuit, nutauit inceſſus? Poſt Apoſtoli Petri baſilicam, in qua Chriſti flãmeo conſecrata eſt, poſt crucis & reſurrectionis & Aſcenſionis Dominicæ ſacramenta, in quibus iuiſum ſe in monaſterio victuram ſpoponderat, audes crinem accipere tecum noctibus dormituræ, quem Chriſto meſſuerat in ſpelunca? Deinde à veſpere vſque mane feneſtræ illius aſſides, & quia, propter altitudinem, hærere vobis cominus non licebat, per funiculum vel accipis aliquid, vel remittis. Vide, quanta diligentia domini fuerit, vt numquam domi virginem, niſi in eccleſia, videris, & cum talem vterque veſtrum habuerit volũtatem, niſi per feneſtram nocte facultas vobis nõ fuerit colloquendi. Oriebatur tibi, vt poſtea didici, ſol inuito exanguis, marcidus, pallidus, vt ſuſpicione omni careres, euangelium Chriſti, quaſi diaconus, lectitabas. Nos pallorem ieiunij putabamus, exangue os contra

Per feneſtram loqui cum moniali.

inſtitu

inſtitutum ac morem tuum quaſi confectum vigiliis mirabamur. Iam tibi & ſcalæ, per quas deponeres miſeram, parabantur: iam iter diſpoſitum, decreta nauigia; condicta dies, fuga animo pertractata, & ecce angelus ille cubiculi Mariæ ianitor, cunarum Domini cuſtos, & infantis Chriſti gerulus, coram quo tanta faciebas, ipſe te prodidit. O funeſtos oculos meos! O diem illum omni maledictione digniſſimũ, in quo epiſtolas illas tuas, quas hucuſque retinemus, conſternata mente legi. Quæ ibi turpitudines? quæ blanditiæ? quanta de condicto ſtupro exultatio? Hæccine diaconum, non dicam loqui, ſed ſcire potuiſſe? Vbi miſer iſta didiciſti, qui in eccleſia te nutritum eſſe iactabas? niſi quod in eiſdem epiſtolis iuras te numquam pudicum, numquam fuiſſe diaconum. Si negare volueris, manus tua te redarguet, ipſi apices proclamabunt. Habeto igitur interim lucrum ſceleris: non poſſum tibi ingerere, quæ ſcripſiſti. Iaces itaque aduolutus genibus meis, & * miſericordiam, vt tuis, verbis vtar, ſanguinis deprecaris. Et ô te miſerum, neglecto iudicio Dei, me tantum, quaſi-

* *Aliàs, minam equomens.*

quaſi vindicem, times. Ignoui, fateor. Quid enim aliud poſſum tibi facere Chriſtianus? Hortatus ſum, vt ageres pœnitẽtiam, & in cilicio, & cinere volutareris: vt ſolitudinem peteres, vt viueres in monaſterio, vt Dei miſericordiam iugibus lachrymis implorares.* At tu bonæ ſpei columen, exceτiæ ſtimulis inflammatus, factus es mihi in arcum peruerſum, & contra me conuiciorum ſagittas iacis. Inimicus tibi factus ſum, vera dicens. Non doleo de maledictis: quis enim neſciat, nihil niſi flagitioſum, tuo ore laudari? hoc plango, quod te ipſe non plangis, quod te non ſentis mortuum, quod quaſi gladiator paratus Libitinæ, in proprium funus ornaris. Amiciris linteis, digitos anulis oneras: dentes puluere teris: raros in rubenti caluaria digeris capillos taurina ceruix, toris adipeis intumeſcens, nec, quia propter libidinem fracta eſt, inclinatur. Super hæc, vnguenta fragras: mutas balneas: & contra renaſcentes pilos pugnas: per forum ac plateas nitidus ac politus amator incedis. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Conuertere miſer ad Dominum, vt ad te Dominus

** Aliàs, impetrares.*
Oſee 7.
Gal. 4.
Hie. 3. 18.

nus conuertatur. Age pœnitentiam, vt & ille agat pœnitentiam ſuper omnibus, quæ locutus eſt, malis, vt faceret tibi. Quid neglecto vulnere proprio, alios niteris infamare? quid me, bene tibi & ſedulo conſulentem, quaſi phreneticus morſulaceres? Eſto ego flagitioſus ſim, vt vulgo iactitas: ſaltem mecum age pœnitentiam. Criminoſus, vt ſimulas: imitare lachrymas criminoſi. Num mea peccata virtutes tuæ ſunt? an malorum tuorum putas ſolatium, ſi multos tui ſimiles habeas? Fluant paululum de oculis lachrymæ: inter ſericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formoſus, intellige te, nudum, conſciſſum, ſordidatum, mendicantem. Numquam eſt
Luc. 10. ſera pœnitentia. Quamuis de Hiero-
Ioan. 11. ſolymis deſcenderis, & ſis in itinere
Matth. 9. vulneratus: inde te, Samaritanus impoſitum iumento, curandúmque ad ſtabulum referet. Sed etſi mortuus iaces in ſepulcro, tamen & fœtentem
Marc. 10. Dominus ſuſcitabit. Imitare ſaltem cæcos illos, propter quos ſaluator, dimittens domum ſuam, & hæredi-
Eſa. 9. tatem ſuam Hierico venit. Sedentibus in tenebris & vmbra mortis
lux

lux orta eſt eis. Qui poſtquam præterire dominum cognouiſſent, cœperunt clamare dicentes: Filij Dauid miſerere noſtri. Poteris & tu videre, *Matth.9.* ſi clames, ſi accitus ab eo ſordida veſtimenta proiicias. Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris, & *Pſal.50.* tunc ſcies vbi fueris. Tangat modicè cicatrices tuas: pertractet luminum quondam tuorum veſtigia Licet ab vtero ſic genitus ſis, & in delictis conceperit te mater tua, aſperget te hyſſopo, & mundaberis: lauabit te, & ſuper niuem dealbaberis. Quid incuruus terræ hæres, & totus in cœno iaces? Illa, quã decem & octo annis ſatanas vinxerat poſtquã à Saluatore curata eſt, cœlum erecta ſuſpexit. Quod ad Cain *Luc. 13.* dictum eſt, tibi dictum puta: Peccaſti, quieſce. Quid longius recedis à facie Dei, & habitas in terra Naid? *Gen.4.* Quid totus in ſalo fluctuas, nec ſtatuis ſupra petram pedem tuum? Caue, ne te Phinees cum Madianitide *Pſal 39.* *Num.26.* fornicantem ſua haſta configat, qui plus quam Thamar virginem frater, & conſanguineus polluiſti, verſus in *2.Reg.13.* *2.Reg.28* Abſalon, occidere eum cupis, qui te rebellantem plangit, & mortuum. Clamat

mat contra te ſanguis Nabuthæ, & vinea Iezrael, hoc eſt ſeminis Dei, quam in hortum voluptatis, & laſciuiæ olera conuertiſti, dignam de te vltionem repoſcit. Mittitur tibi Helias, tormentum & interitum nuncians. Incuruare, & ſacco veſtire paulisper, & de te poterit dicere Deus: Vidiſti, quia reueritus fuerit Achab à facie mea? Non ſuperducam malitiam in diebus eius. Sed forte blandiris tibi, quod à tali epiſcopo diaconus ordinatus es. Iam ſuperius dixi, nec patrem pro filio, nec filium pro patre puniri. Anima enim, quæ peccauerit, ipſa morietur. Et Samuel habuit filios, qui receſſerunt à timore Dei, & abierunt poſt auaritiam, & iniquitatem. Et Heli ſacerdos ſanctus fuit, ſed habuit filios, qui, vt in Hebræorum voluminibus legimus, fornicabantur cum mulieribus in tabernaculo Dei, & in ſimilitudinem tui, impudenter ſibi Dei miniſterium vindicabant. Vnde & locus tabernaculi ipſe ſubuerſus eſt: &, propter vitia ſacerdotum Dei, ſanctuarium deſtitutum eſt. Quanquam & ipſe Heli, dum eſt nimium lenis in filios, offendit Deum, Tantumque ab eſt, vt te valeat

2. Reg. 21. *Ezec. 18.* *1. Reg. 8.* *3. Reg. 2.*

Propter vitia ſacerdotum ſanctuarium deſtruitur.

valeat Epiſcopi tui iuſtitia liberare, vt timendum ſit, ne propter te de ſolio ſuo corruens, pereat inſanabilis. Oza Leuites arcam Domini, quam portare ipſe debuerat, quaſi ruentem ſuſtentare voluit, & percuſſus eſt. Quid de te futurum putas, qui ſtantem arcam Domini præcipitare conatus es? Quanto magis Epiſcopus, qui te ordinauit, probabilis eſt: tanto tu amplius deteſtandus, qui talem hominem feſelliſti. Solemus mala domus noſtræ ſcire nouiſſimi, ac liberorum & coniugum vitia, vicinis canentibus, ignorare. Nouerat te omnis Italia. Vniuerſi te ſtare ante altare Chriſti ingemiſcebant: nec tu tam calidus eras, vt prudenter tua vitia celares. Sic æſtuabas, ſic ſudantem te & laſciuientem huc atque illuc rapiebat voluptas, vt quaſi quoſdam triumphos, palmámque vitiorum de expletis libidinibus ſubleuares. Denique inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias, impudicitiæ flamma te rapuit. Non timuiſti in illa domo adulterium facere, in qua ſine iudice læſus vir ſe poterat vlciſci. Duceris ad hortulos, ad ſuburbana pertraheris? tam liberè & inſanè te agis, vt 2.*Reg.*6.

abſente marito, vxorem te putes habere, non adulteram. Vnde per quoſdam cuniculos, dum illa tenetur, erumpis. Romam occultus ingredieris, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum mariti nuntium, quod nouus tibi ex Alpibus Hannibal deſcendiſſet, nauigio te credis in tuto: tanta fugæ celeritas fuit, vt tempeſtatem terra duceres tutiorem: veniſti vtcunque in Syriam, inde te velle Hieroſolymam
1. Cor. 11. tranſcendere, & ſeruiturum Domino
Matth. 7. polliceris. Quis non ſuſciperet eum, qui ſe monachum promittebat, præſertim ignorãs tragœdias tuas, & Epiſcopi tui commendatitias ad cæteros ſacerdotes epiſtolas legens? At tu infelix transfigurabas te in angelum lucis, & miniſter ſatanæ, miniſtrum iuſtitiæ ſimulabas. Sub veſtitu ouium latebas lupus, & poſt adulterum hominis adulter Chriſti eſſe cupiebas. Hæc idcirco retuli, vt totam tibi ſcenam operum tuorum quaſi in breui depingerem tabella, & geſta tua ante oculos tuos ponerem, ne miſericordiam Domini, nimiámque clementiam materiam exiſtimes delictorum, rurſum crucifigens tibimet ipſi filium Dei,

Dei, & oſtentui habens, & non legens illud, quod ſequitur: Terra enim venientem ſæpe ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Domino: proferens autem ſpinas, & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſummatio erit in combuſtionem. *Hebr. 6.*

ARGVMENTVM.

In monachum quendam, qui libros ſuos contra Iouinianum hæreticum ab eo alioqui conuictum, quaſi in eis matrimonio detraxiſſet, cauillabatur, Domnioni amico reſpondens, ſurſum ac deorſum miris illum iocis exagitans, inuehitur.

HIERONYMVS ad Domnionem Apologeticon.

EPISTOLA IIII.

LITTERAE tuæ & amorem pariter ſonant, & querelam, amorem tuum, quo ſedulo monens, etiam quę tuta ſunt in nobis pertimeſcis: querelam eorum, qui non amant, & quærentes occaſionem in peccatis, garriunt aduerſus fratrem ſuum & contra filium matris ſuæ ponunt ſcandalum. Scribis enim, monachum, immo neſcio quem de triuio, de compitis, de plateis circumforaneum, * rumigerulum, vafrum tantum ad detrahendum, qui per trabem oculi ſui feſtucam alterius nitatur eruere concionari aduerſum me & libros, quos contra Iouinianũ ſcripſi, canino dente rodere, lacerare, conuellere: hunc dialecticum vrbis veſtræ, & Plautinæ familiæ columen, non legiſſe quidem κατηγορίας Ariſtotelis, non περὶ ἑρμηνείας, non τοπικὰ, non ſaltem Ciceronis τόπους, ſed per imperitorum circulos, mulierculárúmque συμπόσια, ſyllogiſmos texere, & quaſi ſophiſmata noſtra callida argumentatione diſſoluere.

* *Aliàs rabulam.*
Luc. 6.

uere. Stultus ego, qui me putauerim hæc abſque philoſophis ſcire nō poſſe, qui meliorem ſtyli partem eam legerim, quæ deleret, quam quæ ſcriberet. Fruſtra ergo Alexādri verti commentarios? nequicquam me doctus magiſter per εἰσαγωγὴν introduxit ad logicum: & vt humana contemnam, ſine cauſa Gregorium Nazianzenum, & Didymum in ſcripturis ſanctis catechiſtas habui: nihil mihi profuit Hebræorum eruditio, & ab adoleſcentia vſque ad hanc ætatem quotidiana in lege, prophetis, euangeliis, apoſtoliſque meditatio. Inuentus eſt homo abſque præceptore perfectus, πνευματοφόρος, ἔνθεος, καὶ αὐτοδίδακτος, qui eloquentia Tullium, argumentis Ariſtotelem, prudentia Platonem, eruditione Ariſtarchum, multitudine librorum Chalcenterum, Didymum ſciētia ſcripturarum, omnéſque ſui temporis vincat tractatores. Denique dicitur materiam poſcere, & Carneadum aliquid referens, in vtramque partem, hoc eſt, & pro iuſtitia, & contra iuſtitiam diſputare. Liberatus eſt mundus à periculo, & hæreditariæ, vel centumuirales cauſæ de barathro erutæ, quod hic, ſe-

Hieronymi catechiſta.

rum negligens, ſe ad Eccleſiam tranſtulit. Quis, hoc volente, noxius? quem criminoſum non huius ſeruaſſet oratio, cum cœpiſſet in digitis partiri cauſam, & ſyllogiſmorum ſuorum retia tendere? nam ſi applosiſſet pedem, intendiſſet oculos, rugaſſet frontem, iactaſſet manũ, verba tonâſſet, tenebras illico ob oculos offudiſſet iudicibus. Nec mirũ, ſi me & abſentem iamdiu, & abſque vſu Latinæ linguæ, ſemigræculum barbarúmque, homo latiniſſimus & facũdiſſimus ſuperet, cum præſentem Iouinianum, leſu bone qualem & quantum virum, cuius nemo ſcripta intelligeret, dignum qui ſibi caneret tantum & muſis, eloquentiæ ſuæ mole oppreſſerit. Quæſo igitur te pater, cariſſime vt moneas eũ, ne loquatur contra propoſitum ſuum: ne caſtitatẽ, habitu pollicens, verbis deſtruat: ne virgo vel continens, (ipſe enim viderit, quid eſſe ſe iactet) maritatas virginibus cõparet, & fruſtra aduerſus hominem diſertiſſimum tãto tempore digladiatus ſit. Audio præterea eum libenter virginum & viduarum cellulas circumire, & adducto ſupercilio, de ſacris inter eas litteris philoſophari. Quid in ſecreto,

Digitized by Google

creto, quid in cubiculo mulierculas docet? Vt hoc ſciãt eſſe virgines, quòd maritatas, vt florem ætatis non negligant, vt comedant, & bibant, & balneas adeant, munditias appetant, vnguenta non ſpernant? an magis ieiunia, & pudicitiam, & illuuiem corporis? vtique illa præcipit, quæ plena virtutis ſunt. Fateatur ergo publicè, quod domi loquitur: aut, ſi & domi eadẽ docet, quæ & publicè, à puellarum conſortio ſeparandus eſt. Miror autem, non erubeſcere, iuuenem, & monachũ, vt ſibi videtur, diſertũ, cuius de ore veneres fluũt, qui tantæ in ſermocinando elegantiæ eſt, vt comico ſale ac lepore conſperſus ſit, luſtrare nobilium domos, hærere ſalutationibus matronarum religionem noſtram * paganam facere, & fidem Chriſti cõtentione torquere verborũ, atque inter hæc fratri ſuo detrahere. Vtique, ſi errare me arbitratus eſt (in multis enim offendimus omnes, & ſi quis in verbo non peccat, hic perfectus eſt vir) debuit vel arguere, vel interrogare per litteras, quod vir eruditus & nobilis fecit Pammachius: cui ego reſpõſum dedi, vt potui, & epiſtola longiore diſſerui, quo quidque ſenſu

** Aliàs pugnam.*

Iacob. 3.

dixerim. Imitatus ſaltem fuiſſet tuam verecundiam, qui ea loca, quæ ſcandalum quibuſdam facere videbantur, excerpta de volumine per ordinē digeſſiſti, poſcens vt vel emendarem, vel exponerem, & non tantæ me putaſti dementiæ, vt in vno atque eodem libro & pro nuptiis, & contra nuptias ſcriberem. Parcat ſibi, parcat mihi, parcas nomini Chriſtiano. Monachum ſe eſſe non loquendo & diſcurſando, ſed
Thr. 3. tacendo & ſedēdo nouerit. Legat Hieremiam, dicentem: Bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolus, & tacebit: quia tulit ſuper ſe iugum. Aut, ſi certè in omnes ſcriptores cenſoriam accepit virgulā, & iccirco ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit, eſt quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoſcere: πάντας συγγραφεῖς, appellamus Attilio iudice. Ipſe quoque Iouinianus, συγγραφεὺς ἀγράμματος iuſtiſſimè proclamabit: quod me damnant Epiſcopi, nō eſt ratio, ſed conſpiratio: Nolo mihi ille vel ille reſpōdeat, quorum me auctoritas opprimere poteſt, docere non poteſt. Scribat contra me vir, cuius & ego linguam intelligam,

gam, quē cum vicero, omnes homines ſimul vicerim: ego enim bene noui. Experto credite, quantus in clypeum aſſurgat, quo turbine torqueat haſtam. Fortis eſt, & in diſputando nodoſus, & tenax & qui obliquo & acuminato pugnet capite. Sæpe de nocte vſque ad veſperam contra nos in plateis clamauit: habet latera, & athletarum robur, & belle corpulentus eſt. Videntur mihi occulte mei dogmatis eſſe ſectator. Præterea nunquam erubeſcit, nec conſiderat, quid ſed quantum dicat, & in tantam venit opinionem eloquentiæ, vt ſoleant dicta eius cirratorum eſſe dictata. Quoties me iſte in circulis ſtomachari fecit & adduxit ad choleram? quoties conſpuit, & conſputus abſceſſit? Sed hæc vulgaria ſunt, & à quolibet de ſectatoribus meis poſſunt fieri. Ad libros prouoco: ad memoriam in poſteros tranſmittendam. Loquamur ſcriptis, vt de nobis tacitus lector iudicet, vt quo modo ego diſcipulorū gregē duco, ſic ex huius nomine Gnathonici, vel Phormionici vocentur. Non eſt grande mi Domnion, garrire per angulos, & medicorum tabernas, ac de mundo ferre ſententiā: hic bene

dixit, ille malè: iſte ſcripturas nouit, ille delirat: iſte loquax, ille infantiſſimus eſt. Vt de omnibus iudicet, cuius hoc iudicio meruit? Contra quemlibet paſſim in triuiis ſtrepere, & congerere maledicta, non crimina, ſcurrarum eſt, & paraſitorum. Moueat manum, figat ſtylum, cõmoueat ſe, & quidquid poteſt, ſcriptis oſtendat: det nobis occaſionem reſpondendi diſertitudini ſuæ. Poſſum remordere, ſi velim: poſſum genuinum dentem læſus infigere. Et nos didicimus litteras. Et nos ſępe manum ferulæ ſubduximus. De nobis quoque dici poteſt: Fenum habet in
Eſa.50. cornu, longè fuge. Sed magis volumus eſſe diſcipuli eius, qui ait: Dorſum meum poſui ad flagella, & faciem meam non auerti à confuſione ſputo-
1.Pet.2. rum. Qui cum malediceretur, non remaledixit: & poſt alapas, crucem, flagella, blaſphemias, nouiſſimè pro cru-
Luc.23. cifigentibus deprecatus eſt, dicens: Pater ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt. Et ego ignoſco errori fratris: intelligo, quia diaboli arte deceptus eſt. Inter mulierculas ſciolus ſibi & eloquens videtur: poſtquam Romam mea opuſcula peruenerunt, quaſi æmulum

exhor

exhorruit, & de me quoque captauit gloriam, vt nullus eſſe in terris, qui nõ eius eloquentiæ diſpliceret, exceptis iis, quorum potentiæ non parcit, ſed cedit, immo quos non honorat, ſed metuit. Voluit ſcilicet homo peritiſſimus, vt veteranus miles, vno rotatu gladij percutere vtrumque, & oſtendere populis, quod, quidquid ipſe vellet, hoc ſcriptura ſentiret. Dignetur igitur nobis ſermonem ſuum mittere, & non reprehendendo, ſed docendo garrulitatem noſtram corrigere. Tunc intelliget aliam vim fori eſſe, aliam triclinij, non æquè inter fuſos & calathos puellarum, & inter eruditos viros de diuinæ legis dogmatibus diſputari. Nunc liberè & impudenter iactat in vulgus & perſtrepit, damnat nuptias, & inter vteros tumentes, infantium vagitus, & lectulos maritorum, quid Apoſtolus dixerit, tacet, vt me ſolum in inuidiam vocet. Cum autem ad libros venerit, & pedem pedi contulerit, & vel propoſuerit aliquid de ſcripturis, vel audierit proponentem: tunc ſudabit, tunc hærebit: procul Epicurus, longè Ariſtippus: ſubulci non aderunt, fœta ſcropha non grunniet.

Et

Et nos tela, pater, ferrúmque haud debile dextra ſpargimus,& noſtro ſequitur de vulnere ſanguis. Porrò, ſi non vult ſcribere,& tantum maledictis agendum putat, audiat, tot interiacentibus terris, fluctibus, populis, ſaltem hec clamoris mei. Non damno nuptias, non damno coniugium: & vt certius ſententiam meam teneat, volo omnes, qui propter nocturnos forſitan metus ſoli cubitare non poſſunt, vxores ducere.

ARGVMENTVM.

Pammachium, Paulæ generū, & Marcellæ conſobrinum, quod eius exemplaria contra Iouinianum, quibus multi offendebantur, occultauerit, laudat: verum, quia id vbique fieri non poterat, Apologeticum pro eis mittit, & amicum, iamiam futurum ſacerdotem, ad ſacrarum litterarum ſtudium, & ſuorum operum lectionem hortatur.

HIERONYMVS AD Pammachium, pro libris ſuis aduerſus Iouinianum.

Digitized by Google

PISTOLA V.

CHRISTIANI interdum pudoris eſt, etiam apud amicos tacere, & humilitatẽ ſuam magis ſilentio conſolari, quam, retractando veteres amicitias, ambitionis crimen incurrere. Quamdiu tacuiſti, tacui, nec vnquam expoſtulare ſuper hac re volui, ne non amicum quærere, ſed potentiorẽ viderer expetere. Nunc autem prouocatus officio litterarum, primas partes ſemper habere tentabo, & non tam reſcribere, quam ſcribere, vt & verecunde hucuſque tacuiſſe, & verecundius loqui cœpiſſe cognoſcat. De opuſculis meis cõtra Iouinianum, quod & prudenter & amanter feceris exemplaria ſubtrahendo, optime noui: ſed nihil profuit iſta diligentia, cum aliquanti ex vrbe venientes, mihi eadem lectitarent, quæ ſe Romæ excepiſſe referebãt. In hac quoque prouincia iam libri fuerãt diuulgati: & vt ipſe legiſti: Neſcit vox miſſa reuerti. Non ſum tantæ felicitatis, quantæ plerique huius temporis tractatores, vt nugas meas,

meas, quãdo voluerim, emendare poſſim, ſtatim, vt aliquid ſcripſerim aut amatores mei, aut inuidi, diuerſo quidem ſtudio, ſed pari certamine, in vulgus noſtra diſſeminant, & vel in laude, vel in vituperatione nimii ſunt, non meritum ſtyli, ſed ſuum ſtomachum ſequentes. Itaque, quod vnum facere potui, Apologeticum ipſius operis tibi miſi, quem προσεφώνησα, & te poſcente edidi. Quem cum legeris, aut ipſe pro nobis cæteris ſatisfacies, aut, ſi tu quoque narem cõtraxeris, illã Apoſtoli περικοπὴν, in qua de virginitate & nuptiis diſputat aliter diſſerere compelleris. Ne hoc dico, quod te ad ſcribendum prouocem, cuius in ſacris litteris ſtudium mihi præfero: ſed vt alios qui nos lacerant hoc facere compellas. Norunt litteras: videntur ſibi ſcioli: poſſunt me non reprehendere, ſed docere: ſi quid ſcripſerint, magis ex operis eorum comparatione mea interpretatio negligetur. Lege, quæſo te, & diligenter Apoſtoli verba conſidera: & tunc videbis, me propter calumniam declinandam multo plus, quam ille voluit, in maritos fuiſſe clementem. Origenes, Dionyſius, Pierius,

1.Cor.7.

Euſebius.

Euſebius Cæſarienſis, Didymus, Apollinarius, latiſſimè hanc epiſtolam interpretati ſunt: quorum Pierius cum ſenſum Apoſtoli ventilaret, atque ediſſereret & propoſuiſſet illud exponere: Volo autem omnes eſſe ſicut me ipſum: adiecit, ταῦτα λέγων ὁ παῦλος ἀντικρὺς ἀγαμίαν κηρύσσει. Quod hic, quæſo, peccatũ meum eſt, quę duritia? Vniuerſa, quæ ſcripſi, huic ſententiæ comparata leuiſſima ſunt. Reuolue omnũ, quos ſupra memoraui, commentarios, & Eccleſiarum bibliothecis fruere, & magis cócito gradu ad optata cœptáque peruenies. Audio totius in te vrbis ſtudia concitata: audio pontificis & populi voluntatẽ pari mente cõgruere. Minus eſt tenere ſacerdotiũ, quã mereri. Libros ſedecim Prophetarũ quos in Latinum de Hebræo ſermone verti, ſi legeris, & delectari te hoc opere comperero, prouocabis nos, etiam cætera clauſa armario non tenere. Tranſtuli nuper Iob in linguam noſtram: cuius exemplaria à ſancta Marcella, conſobrina tua, poteris mutuari. Lege eundẽ Græcũ & Latinũ, & veterem editionẽ noſtræ tranſlationi cõpara: & liquido peruidebis, quãtũ diſtet inter veritatẽ,

&

& mendacium. M ſeram quædam τῶν ὑπομνημάτων in Prophetas duodecim ſancto patri Domnioni, Samuelem quoque & Melachim, id eſt, quatuor Regum libros: quæ ſi legere volueris, probabis, quantæ difficultatis ſit diuinam ſcripturam, & maxime Prophetas intelligere, & interpretum vitio, quæ apud ſuos puriſſimo curſu orationis labuntur, apud nos ſcatere vitiis. Porrò eloquentiam, quam pro Chriſto in Cicerone contemnis, in paruulis ne requiras. Eccleſiaſtica interpretatio, etiã ſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere, vt non otioſis philoſophorum ſcholis, paucíſque diſcipulis, ſed vniuerſo loquatur hominum generi.

Verſio bibliorum vſitata.

ARGVMENTVM.

Heliodorus, intimus D. Hieronymi amicus, vna cum eo in vaſtam ſolitudinẽ, quæ Syros ab Agarenis diuidit, acceſſit: conatus eſt eum vir ſanctus vti propoſiti ſocium retinere: verum cum non potuerit, abſentem per hanc epiſtolam reuocare contendit: ſcripſit autem eam ætate tũc adoleſcens, immo penè puer, calentibus adhuc rhetorũ ſtudiis, plenam

Digitized by Google

plenam lacrymis, querimonijſq́;, vt quæ deſerti ſodalis monſtraret affectum, eamq́; ſcholaſticis quibuſdam floribus, oratoria arte ludendo, mirifice ac luculenter ornauit Exhortatariam epiſtolam ipſe alibi vocat, quod in exortatorio verſetur genere: Heliodorum enim ad ſolitariam vitam multis hortatur: & quæ in contrarium adduci poterant argumenta, non minus oratione fecunda quam felici ingenio late copioſeq́; refellit.

AD HELIODORVM, de laude vitæ ſolitariæ.

EPISTOLA VI.

QVANTO amore & ſtudio contenderim, vt pariter in eremo moraremur, conſcium mutuæ caritatis pectus agnoſcit, quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem proſecutus ſim, iſtæ quoque litteræ teſtes ſunt, quas lacrymis cernis interlitas. verum tu, quaſi paruulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta fouiſti: & ego incautus, quid tunc agerem, neſcie-

bam tacerem? ſed, quod ardenter volebam, moderatè diſſimulare non poteram. impenſius obſecrarem? ſed audire nolebas, quia ſimiliter non amabas Quod vnum potuit, ſpreta caritas fecit: quem præſentem retinere non valuit, quærit abſentem. Quoniam igitur & tu ipſe abiens poſtularas, vt poſtea quam ad deſerta migraſſem, inuitatoria ad te ſcripta tranſmitterem, & ego me facturum promiſeram: inuito: iam propera. Nolo priſtinarum neceſſitudinum recorderis. nudos amat eremus Nolo te antiquæ peregrinationis terreat difficultas. qui in Chriſtum credis, & eius crede ſermonibus. Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Non pera tibi ſumenda, non virga eſt. Affatim diues eſt, qui cum Chriſto pauper eſt. Sed quid ago? rurſus improuidus obſecro? abeant preces, blandimenta diſcedant. debet amor læſus iraſci. qui rogantem contempſeras, forſitan audies obiurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles? vbi vallum? vbi foſſa? vbi hyems acta ſub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit: ecce cum nubibus, debellaturus orbem

Matth.6. Luc.12. Matt.10.

bem, imperator armatus egreditur: ec-
ce bis acutus gladius, ex regis ore pro-
cedens, obuia quæque metit: & tu *Apoc. 1.*
mihi de cubiculo ad aciem, tu de vm-
bra egrederis ad ſolem? Corpus aſ-
ſuetum tunicis loricæ onus non fert.
caput opertum linteo galeam recuſat,
mollem otio manum durus exaſpe-
rat capulus. Audi edictum regis tui:
Qui non eſt mecum, contra me eſt: & *Marc. 12.*
qui mecum non colligit, ſpargit: Re- *Rom. 6.*
cordare tyrocinij tui diem, quo Chri-
ſto in baptiſmate conſepultus, in ſa-
cramenti verba iuraſti, pro nomine
eius non te patri parciturum eſſe, non
matri, Ecce aduerſarius in pectore
tuo, Chriſtum conatur occidere: ecce
donatiuum, quod militaturus acce-
peras, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet
paruulus ex collo pendeat nepos:
licet, ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus,
vbera, quibus te nutrierat, mater o-
ſtendat: licet in limine pater iaceat, per
calcatum perge patrem: ſiccis oculis
ad vexillum crucis euola. Solum pieta-
tis genus eſt, in hac re eſſe crudelem.
Veniet, veniet poſtea dies ille, quo vi-
ctor reuertaris in patriam, quod per
Hieroſolymã cœleſtẽ vir fortis coro-

natus incedas. tunc municipatum cum
Orãt ſan- Paulo capies : tunc & parentibus tuis
cti poſt eiuſdam ciuitatis ius petes: tunc & pro
mortem. me rogabis, qui te, vt vinceres, incita-
ui. Neque vero neſcio, qua te dicas nũc
compede prępediri. Non eſt nobis fer-
reum pectus, nec dura præcordia non
ex ſilice natos Hyrcanæ nutriere ti-
Matrem gres: & nos per iſta tranſiuimus. Nunc
Nepotia- tibi blandis vidua ſoror hæret lacertis:
ni intelli- nunc illi, cum quibus adoleuiſti, ver-
git. nulæ aiunt: Cui nos ſeruituros relin-
quis? nunc & gerula quondam, iam
anus, & nutricius, ſecundus poſt natu-
ralem pietatem pater, clamitat: Mori-
turos expecta pauliſper, & ſepeli. For-
ſitan & laxis vberum pellibus mater,
arata rugis fronte, antiquum referens
mammæ lallare, congeminet. Dicant,
ſi volunt, & grammatici: In te omnis
Exod. 20. domus inclinata recumbit: Facile rum-
pit hæc vincula amor Dei, & gehennæ
timor. At contra ſcriptura præcipit, pa-
rentibus obſequendum. Sed quicum-
Matt. 10. que eos ſupra Chriſtum amat, perdit
animam ſuam. Gladium tenet hoſtis,
vt me perimat: & ego de matris lacry-
mis cogitabo? Propter patrem militiã
Chriſti deſeram, cui ſepulturam Chri-

ſti

Digitized by Google

ſti cauſa non debeo, quam etiam omnibus eius cauſa debeo? Domino paſſuro timidè Petrus conſulens ſcandalum fuit. *Matt.* 16. Paulus retinentibus ſe fratribus, ne Hieroſolymam pergeret, *Act.* 21. reſpondit. Quid facitis plorantes, & conturbantes cor meum? ego enim non ſolum legari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine domini Ieſu Chriſti. Aries iſte pietatis, quo fides quatitur, euangelij retundendus eſt muro. Mater mea, & fratres mei hi *Matt.* 12. ſunt, quicumque faciunt voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ſi credunt in Chriſtum, faueant mihi pro eius nomine pugnaturo: ſi non credunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos Sed hoc ais *Marc.* 8. in martyrio. Erras frater, erras, ſi putas vnquam Chriſtianum perſecutionem non pati. tunc maximè oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis. Aduerſarius no- *1. Petr.* 5. ſter, tamquam leo rugiens, aliquem deuorare quærens circumit: & tu pacem putas? Sedet in inſidiis cum diui- *Pſal.* 9. tibus, vt in occultis interficiat innocentem: oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in occulto, ſicut leo in ſpelunca ſua, inſidiatur, vt rapiat pauperem: & tu frondoſæ arboris tectus

vmbraculo molles ſomnos, futurus præda, capis? Inde me perſequitur luxuria: inde auaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi Deus eſſe pro Chriſto: compellit libido, vt habitantem in me Spiritum ſanctum fugem, vt templum eius violem: perſequitur, inquam, me hoſtis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior? Nolo, frater cariſſime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine eſſe, quæ diximus. immo Apoſtoli

Epheſ. 5. diſce ſententiam, qui ait: Hoc enim ſcitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, aut fraudator, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hereditatem in regno Christi, & Dei. Et quamquam generaliter aduerſum Deum ſapiat, quidquid diaboli eſt, & quod diaboli eſt, idololatria ſit, cui omnia idola mancipantur: tamen & in alio loco ſpeciatim nominatímque determinat,

Col. 3. dicens: Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, deponẽtes fornicationem, immunditiam, & cõcupiſcentiam malam, & auaritiam, quę ſunt idolo

idolorum ſeruitus, propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ. Non eſt tantũ in eo ſeruitus idoli, ſi quis duobus digitolis thura in buſtum aræ iaciat, aut hauſtum pateræ poculo fundat merum. Neget auaritiam eſſe idololatriam, qui poteſt triginta argenteis Dominum venditum appellare iuſtitiam. Neget ſacrilegiũ in libidine, ſed is, qui mẽbra Chriſti, & hoſtiam viuã, placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis, nefaria colluuione violauit. Non fateatur fraudem idololatriam eſſe, ſed ſimilis eorum, qui in Actibus Apoſtolorum ex patrimonio *Act.* 5.
ſuo partem pretij reſeruantes, præſenti periere vindicta. Animaduerte frater: non tibi licet de tuis quidquam habere rebus. Omnis, inquit, Domi- *Luc.* 14.
nus, qui non renunciauerit cunctis, *Matth.* 4.
quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſ- *Luc.* 9.
cipulus. Cur timido animo Chriſtianus eſt? Reſpice Petro relictum rete: reſpice ſurgentem de teloneo publicanum ſtatim Apoſtolum. Filius hominis non habet, vbi caput recliner, & tu amplas porticus, & ingentia tectõrũ ſpatia metiris? Hereditatẽ expectãs ſæculi, cohęres Chriſti eſſe nõ poteris.

interpretare vocabulum monachi, hoc eſt nomen tuum. quid facis in turba, qui ſolus es? Et hoc ego, non integris rate vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio eiectus in litus doctus nauta timida nauigaturis voce denuncio. In illo æſtu Charybdis luxuriæ, ſalutem vorat ibi ore virgineo, ad pudicitiæ perpetranda naufragia, Scylla, ceu renidens libido, blanditur. Hic barbarum litus, hic diabolus pirata, cum ſociis portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri. licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat: licet vix ſumma iacentis elementi ſpiritu terga criſpentur: magnos hic campus montes habet, intus incluſum eſt periculum, intus eſt hoſtis. expedite rudentes, vela ſuſpendite: crux antennæ figatur in frontibus: tranquillitas iſta tempeſtas eſt. Sed forſitan dicturus es: Quid ergo? quicumq; in ciuitate ſunt, Chriſtiani non ſunt? Non eſt tibi eadem cauſa, quæ cæteris, Dominum
Matt. 19. auſculta dicẽtem: Si vis perfectus eſſe, vade, vẽde omnia tua & da pauperib', & veni, ſequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es. nã cum, de-

relicta

relicta militia, te caſtraſti propter regna cœlorum, quid aliud quam perfectam ſecutus es vitam? Perfectus autem ſeruus Chriſti, nihil præter Chriſtum habet: aut, ſi quid præter Chriſtũ habet, perfectus nõ eſt: &, ſi perfectus non eſt, cum ſe perfectum fore Deo pollicitus ſit, ante Deum mentitus eſt. Os autem, quod mentitur, occidit animam. Igitur, vt concludam, ſi perfectus es, cur bona paterna deſideras? Dominum fefelliſti, ſi perfectus non es. *Matth.6.* Diuinis euangelium vocibus contonat: Non poteſtis duobus dominis ſeruire: & audet quiſquam mendacem Chriſtum facere, mãmonæ & Domino ſeruiendo? *Luc. 9.* vociferatur ille ſæpe: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ego onuſtus auro arbitror me Chriſtum ſequi? Qui dicit ſe in Chriſtum credere, debet, quo modo ille ambulauit, & ipſe ambulare. Quod ſi nihil habes, vt te reſponſurum ſcio: cur, tam bene paratus ad bella, non militas? Niſi fortè in patria tua te arbitraris hoc facere, cum in ſua Dominus ſigna non fecerit & cur id? cum auctoritate ſume rationẽ. *Luc.4.* Nemo propheta in

patria ſua honorem habet. Non quæro inquies, honorem: ſufficit mihi conſcientia mea. Neque Dominus quærebat: quippe qui, ne à turbis rex conſtitueretur, aufugit. Sed vbi honor non eſt, ibi contemptus eſt: vbi cōtemptus: ibi frequens iniuria: vbi autem iniuria, ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non eſt, ibi mens à propoſito ſæpe deducitur: vbi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex ſtudio: minus fit ab eo, quod tollitur: & vbi minus eſt, perfectum non poteſt dici. Ex hac ſupputatione, illa ſumma naſcitur, monachum perfectum in patria ſua eſſe non poſſe. Perfectum autem eſſe nolle, delinquere eſt. Sed, de hoc gradu pulſus, prouocabis ad clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certa in ſuis vrbibus commorantur? Abſit vt de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus: qui claues regni cœlorum habentes, quodammodo ante iudicij diem iudicant, qui ſponſam Domini ſobria caſtitate conſeruant. Sed alia, vt ante perſtrinxi, monachorum eſt cauſa,

Ioan. 6.

Sacerdotes ore Corpus Chriſti conficiunt.

Matt. 16. & 18.

Ioan. 21.

alia

alia clericorum. Clerici paſcunt oues: ego paſcor. illi de altario viuunt: mihi: quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cum in euãgelio anum viduam, duo, quæ ſola ſibi ſupererant æra mittentem in gazophylacium, laudauerit Dominus. Mihi ante presbyterum ſedere non licet: illi, ſi peccauero, licet tradere me Satanę in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu. Et in veteri quidem lege, quicũque ſacerdotibus nõ obtẽperaſſet, aut, extra caſtra poſitus, lapidabatur à populo: aut gladio ceruice ſubiecta, cõtemptum, expiabat cruore. nunc vero inobediens, ſpirituali mucrone truncatur: aut, eiẽctus de eccleſia, rabido dæmonũ ore diſcerpitur. Quod ſi te quoque ad eundem ordinem pia fratrum blandimenta ſolicitant: gaudebo de aſcenſu, timebo de lapſu. Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Scimus iſta: ſed iunge, quod ſequitur: Oportet autem huiuſmodi irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virũ, ſobriũ, pudicum, prudentem, ornatum, hoſpitalem, docibilem, non vinolentũ, non percuſ

1. Cor. 15.

1. Cor. 5.

Deut. 17.

Excommunicatio.

1. Tim. 3.

percuſſorem, ſed modeſtum. Et cæteris quæ de ea ſequuntur, explicitis, non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam, dicens: Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpilucros, habentes myſterium fidei in conſcientia pura. Et hi autem probentur primum: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.
Matt.22. Væ illi homini, qui, veſtem non habẽs nuptialem, ingreditur ad cœnam. nihil ſupereſt, niſi vt ſtatim audiat: Amice, quo modo huc intraſti? Et illo obmuteſcente, dicatur miniſtris: Tollite illum, ligatis manibus, & pedib⁹ & mittite eum in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. Væ illi, qui acceptum talentum in ſudario ligans, cæteris lucra facientibus. id tan-
Matt.25. tum, quod acceperat, reſeruauit. Illico indignantis domini reſponſione, ac clamore ferietur: Serue nequam, quare nõ dediſti pecuniam meam ad mẽſam, & ego veniens cum vſuris exegiſſem eam? Id eſt, depoſuiſſes ad altare, quod ferre non poteras dum enim tu ignauus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupaſti. Quamobrem ſicu

ſicuti, qui bene miniſtrat, bonum gradum ſibi acquirit: ita, qui indignè ad calicem Domini accedit, reus erit Dominici corporis, & ſanguinis. Nō omnes epiſcopi, epiſcopi ſunt. Attēdis Petrū: ſed & Iudā cōſidera. Stephanū ſuſpicis: ſed & Nicolaū reſpice: quem Dominus in Apocalypſi ſua damnat ſententia: qui tam turpia & nefanda commentus eſt, vt Nicolaitarum hæreſis ex illa radice naſcatur. Probet ſe vnuſquiſque, & ſic accedat. Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius centurio, adhuc ethnicus, dono ſancti Spiritus mundatur. Preſbyteros Daniel puer iudicat. Amos ruborum mora diſtringens, repentè propheta effectus eſt. Dauid paſtor eligitur in regem. Minimum diſcipulum Ieſus amat plurimum. Inferius frater accumbe: vt, minore adueniente, ſurſum iubearis aſcendere. Super quem Dominus requieſcit, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem verba ſua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur. Nec ſibi quiſquam de corporis tantum mundi caſtitate ſupplaudat cum omne verbum otioſum quodcumque locuti

1. Cor. 11. *Apoc. 2.* *Act. 10.* *Deut. 13.* *Amos 1.* *1. Reg. 16.* *Ioan. 19.* *Luc. 14.* *Eſa. 66.* *Sap. 6.* *Marc. 12.*

cuti fuerint homines, reddituri ſint de eo rationem in die iudicij: cum etiam conuicium in fratrem, homicidij ſit reatus non eſt facile, ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Chriſto regnantium: ne forte veniat Angelus, qui ſcindat velum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moueat. Ædificaturus turrim, futuri operis ſumptus ſupputa. Infatuatum ſal ad nihil eſt vtile, niſi vt proiiciatur foras, & à porcis conculcetur. Monachus, ſi ceciderit, rogabit pro eo ſacerdos: pro ſacerdotis lapſu quis rogaturus eſt? Sed quoniam è ſcopuloſis locis enauigauit oratio, & inter canas ſpumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba proceſſit, pandenda vela ſunt ventis, & quæſtionum ſcopulis tranſuadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma cantandum eſt. O deſertum, Chriſti floribus vernans, ô ſolitudo, in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni regis extruitur. ô eremus familiarib⁹ Deo gaudens. Quid agis frater in ſæculo, qui maior es mundo? quamdiu te tectorum vmbræ premunt? quamdiu fumoſarum vrbiũ carcer includit? Crede mihi,

Apoc. 2. *Luc. 14.* *Matth. 5.* *Apoc. 10.*

hi,neſcio quid plus lucis aſpicio. Libet, ſarcina corporis abiecta, ad purum ætheris euolare fulgorem. Paupertatem timet? ſed beatos Chriſtus pauperes appellat. Pauore terreris? at nemo athleta ſine ſudore coronatur. De cibo cogitas? ſed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exeſa ieiuniis membra collidere? ſed Dominus tecum iacet. Squalidi capitis horret inculta cæſaries? ſed caput tuum Chriſtus eſt. Infinita eremi vaſtitas te terret? ſed tu paradiſum mente deambula. Quotieſcunque illuc cogitatione conſcenderis, toties in eremo non eris. Scabra ſine balneis attrahitur cutis: ſed qui in Chriſto ſemel lotus eſt, non illi neceſſe eſt iterum lauare. Et vt breuiter ad cuncta audias Apoſtolum reſpondentem: Non ſunt, inquit, condignæ paſſiones huius ſæculi ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Delicatus es frater, ſi & hic vis gaudere cum ſæculo, & poſtea regnare cum Chriſto. Veniet, veniet illa dies, qua corruptiuum hoc, & mortale, incorruptionem induat, & immortalitatem. Beatus ſeruus, quem Dominus inuenerit vigilantem. tunc ad vo-
cem

Mal. 5.

cem tubæ pauebit terra cum populis, & tu gaudebis. Iudicaturo Domino, lugubre mundus immugiet, tribus ad tribum pectora ferient: potentiſſimi quondam reges, nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole ſua vere tunc ignitus Iupiter: adducetur & cum ſuis Stultus Plato diſcipulis: Ariſtotelis argumenta non proderunt. tunc tu ruſticanus & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus Deus meus: ecce iudex, qui obuolutus pannis in præſepio vagiit. Hic eſt ille operarij & quæſtuariæ filius: hic, qui matris geſtatus ſinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic veſtitus coccino: hic ſentibus coronatus: hic Magus dæmonium habens, & Samarites. Cerne manus Iudæe, quas fixeras: cerne latus Romane, quod foderas. videte corpus an idem ſit, quod dicebatis clam nocte ſuſtuliſſe diſcipulos. Dilectio tua me compulit, vt hæc tibi frater dicerem, vt his tum intereſſe contingat, pro quibus nunc labor durus eſt.

ARGV

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Eandem Marcellam, quam ſuperiori epiſtola Paula, & Euſtochium ad loca ſancta hortatæ ſunt, nunc D.Hieronymus ad ruris Bethlehemitici vitam inuitat: hoc autem vt aſſequatur, primo rus omne collaudat: mox, quæ Romæ viuendi incommoda, & quæ in Bethlehem commoda ſint, commemorat.

HIERONYMVS Marcellam inuitat ad rus Bethlehemiticum.

EPISTOLA VII.

AMBROSIVS, quo chartas, ſumptus, notarios miniſtrante, tam innumerabiles libros verè Adamantius, & Chalcenterus noſter explicauit, in quadam epiſtola, quam ad eundem de Athenis ſcripſerat, refert, nunquam ſe cibum, Origene præſente, ſine lectione ſumpſiſſe, nunquam iniſſe ſomnum, niſi vnus è fratribus ſacris litteris perſonaret: hoc diebus egiſſe & noctibus, vt & lectio

orationem exciperet, & oratio lectionē quid nos, ventris animalia, tale vnquam fecimus? quos ſi vel ſecūda hora legentes inuenerit, oſcitamus: manu faciem defricantes, cōtinemus ſtomachum, & quaſi poſt multum laborem, mundialibus rurſum negotiis occupamur. Prætermitto prādia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam ſalutādi, qua aut ipſi quotidie ad alios pergimus, aut ad nos venientes cæteros expectamus. Deinceps itur in verba: ſermo teritur: lacerantur abſentes: vita aliena deſcribitur, & mordentes inuicem, conſumimur ab inuicem. Talis nos cibus occupat, & dimittit. Cum verò amici receſſerint, ratiocinia ſupputamus: nunc ira perſonam leonis nobis imponit: nunc cura ſuperflua in annos plurimos duratura præcogitat, nec recordamur euangelij dicentis: Stulte, hac nocte auferēt animam tuam à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Veſtes non ad vſus tantum, ſed ad delicias conquiruntur vbicunque compendium eſt, velocior pes, citus ſermo, auris attentior. Si damnum, vt ſæpe in re familiari accidere ſolet, fuerit nunciatum, vultus mœrore

Occupationes ſæculi à rerum ſpiritaliū meditatione nos reuocant.

Luc. 12.

re

re deprimitur: lætamur ad nummum, amiſſo obolo contriſtamur: vnde, cum in vno homine animorum tam diuerſa ſit facies, Propheta Dominum deprecatur, dicens: Domine in ciuitate tua imaginem eorum diſſipa. Cum enim ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditi ſimus, ex vitio noſtro perſonas nobis plurimas ſuperinducimus: & quo modo in theatralibus ſcenis vnus atque idem hiſtrio nunc Herculem robuſtus oſtendit, nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem: ita & nos, qui ſi de mundo non eſſemus, odiremur à mundo, tot habemus perſonarum ſimilitudines, quot peccata. Quapropter, quia multa iam vitæ ſpatia tranſmiſimus fluctuando, & nauis noſtra nunc procellarum concuſſa turbine, nunc ſcopulorum illiſionibus perturbata eſt: cum primum licet, quaſi portum quendam ſecreta ruris intremus: * ibi cibarius panis, & olus noſtris manibus irrigatum, & lac, delitiæ ruſticanæ, viles quidem, ſed innocentes cibos præbent: ita viuentes non ab oratione ſomnus, nec ſaturitas à lectione

Pſal. 72.

* *Aliàs, tibi,*

reuocabit. Si æſtas eſt, ſecretum arboris vmbra præbebit: ſi autumnus, ipſa aëris temperies, & ſtrata ſubter folia, locum quietis oſtendũt: verè ager floribus pingitur, & inter querulas aues Pſalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit, & brumales niues, ligna non coëmam, & calidius vigilabo, vel dormiam, certè, quod ſciam, vilius non algebo. Habeat ſibi Roma ſuos tumultus, arena ſæuiat, circus inſaniat, theatra luxurient: & quia de noſtris dicendum eſt, matronarum quotidie viſitetur ſenatus: nobis adhærere Domino

Pſal.72. bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem noſtram, vt cum paupertatem iſtam cælorum regna mutauerint, erumpamus in vocem: Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? quo ſcilicet, cum tanta reperiamus in cælo, parua caduca quæſiſſe nos doleamus in terra. Verum, vt ad villam, & ad Mariæ diuerſorium veniamus: (plus laudat enim vnuſquiſque quod poſſidet) quo ſermone, qua voce tibi ſpeluncam Saluatoris exponam? Et illud præſepe, in quo infantulus vagiit, ſilentio magis, quam infimo ſermone honorãdum eſt. Vbi ſunt

Pia commendatio locorum ſanctorũ.

latæ

latæ porticus? vbi aurata laquearia? vbi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? vbi inſtar palatij priuatorum extructæ baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis pretioſius inambulet, & quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta ſua magis velint aſpicere, quam cælum Bethlehem ecce in hoc paruo terræ foramine cælorum conditor natus eſt: hic inuolutus pannis: hic viſus à paſtoribus: hic demonſtratus à ſtella: hic adoratus à Magis:& puto, ſanctior locus eſt rupe Tarpeia, quæ de cælo ſæpius fulminata, oſtendit quod Deo diſpliceat. Eſt quidem ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophea Apoſtolorum & martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio, eſt Apoſtolorum prædicata fides, & gentilitate calcata, in ſublime quotidie erigitur vocabulum Chriſtianum: ſed ambitio, potentia, magnitudo vrbis, videri, & videre, ſalutari, & ſalutare, laudare, & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantam hominum frequentiam videre à propoſito monachorum, & à quiete aliena ſunt: aut enim videmus ad nos venientes, & ſilentium perdimus: aut, ſi non videmus, ſuperbiæ arguimur:

Luc.2.
Matth.2.

interdum, vt viſitantibus reddamus vicem, ad ſuperbas fores pergimus, inter linguas rodentium miniſtrorum, poſtes ingredimur deauratos, in Chriſti vero villa, vt ſupra diximus, tota ruſticitas eſt extra Pſalmos ſilentium eſt: quocunque te verteris, arator ſtiuam tenens Alleluya decantat: ſudans meſſor Pſalmis ſe auocat: & curua attundens vites falce vinitor, aliquod Dauidicum canit. Hæc ſunt in hac prouincia carmina: hæ, vt vulgo dicitur, amatoriæ cantiones. Vale.

ARGVMENTVM.

Paula, & Euſtochium, quæ iam Bethlehem in monaſterio vitam agebant, Marcellam, nobiliſſimam fœminam, cuius epitaphium ſuperior epiſtola continet, vt relicta Roma, ad loca ſancta ſe conferat, adhortantur.

PAVLA ET EVSTOchium Marcellæ, vt commigret Bethlehem.

EPISTOLA VIII.

MENSVRAM caritas non habet, & impatientia neſcit modũ, & deſideriũ non ſuſtinet, vnde & nos oblitæ viriũ noſtrarum, & nõ quid poſſumus, ſed quid velimus, tantum cogitãtes, magiſtram cupim⁹ docere diſcipulæ, & vt eſt vulgare prouerbium: Sus artium repertricem.* Tu, quæ primam ſcintillam noſtro fomiti ſubiecisti, quæ ad hoc ſtudium nos & ſermone hortata es, & exemplo, & quaſi gallina congregaſti ſub alas pullos tuos, nunc nos liberè abſque matre volitare pateris, & accipitris pauere formidinem, & ad omnem vmbram præteruolantium auium formidare? Igitur, quod ſolum abſentes facere poſſumus, querulas fundimus preces, & deſiderium noſtrum non tam fletibus, quam eiulatibus conteſtamur, vt Marcellam noſtram nobis reddas, & illam mitem, illam ſuauem, illam omni melle & dulcedine dulciorem nõ patiaris apud eas eſſe rigidam, & triſtem rugare frontem, quas

* i. Mineruam.

Matth. 2.

affabilitate ſua ad ſimile vitæ ſtudium prouocauit. Certè, ſi ſunt meliora quæ poſcimus, non eſt impudens deſiderium, ſi cunctę ſcripturarum voces noſtræ ſententię congruunt, non facimus audacter, ad ea te prouocantes, ad quæ tu nos ſæpiſſimè cohortata es. Prima
Gen.12. Dei vox ad Abraham: Exi, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram, quam monſtrauero tibi. Iubetur Patriarchæ, ad quem primum de
Galat.3. Chriſto facta eſt repromiſſio, vt relin-
Gen.11. quat Chaldæos, relinquat confuſionis vrbem, & Rohoboth; id eſt, latitudines eius, relinquat campum Sennaar, in quo ſuperbiæ vſque ad cælum erecta turris eſt, & poſt fluctus huius ſæculi, poſt
Pſal.136. flumina, ſuper quæ ſederunt ſancti, &
Ezech.1. & fleuerunt cum recordarentur Sion, poſt gurgitem grauem Cobar, de quo Ezechiel, capillo verticis ſubleuatus, Hieruſalem vſque transfertur, vt habitet terram repromiſſionis, quæ non rigatur vt Ægyptus deorſum, ſed de-
Oſee 6. ſurſum, nec facit olera languentium
Luc 1. cibos, ſed temporaneum & ſerotinum de cælo expectat imbrem. Hæc terra montuoſa, & in ſublimi ſita, quantum à deliciis ſæculi vacat, tanto maiores
habet

Digitized by Google

habet delicias ſpiritus. Denique & maria, mater Domini, poſtquam ad eam angeli facta eſt promiſſio, & vterum ſuum intellexit eſſe domum filij Dei, derelictis campeſtribus ad montana perrexit. De hac vrbe, Allophylo quõdam hoſte ſuperato, & diabolicæ percuſſa frontis audacia. poſtquam ille in faciem corruit, exultantium animarum turba proceſſit: & concinens chorus decem millium Dauid noſtri victoriam prædicauit. In hac Angelus gladium tenens, & totam impietatis deuaſtans vrbem, in Orne Iebuſæorum regis area templum Domini deſignauit. Iam tunc ſignificans Eccleſiam Chriſti, non in Iſrael, ſed in gentibus conſurgentem. Recurre ad Geneſim, & Melchiſedech, regem Salem, huius principem inuenies ciuitatis: qui iam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in Saluatoris ſanguine & corpore dedicauit. Tacita forſitan mente reprehendes, cur non ſequamur ordinem ſcripturarum, ſed paſſim, & vt quidque obuiam venerit, turbidus ſermo perſtringat. Sed in principio teſtatæ ſumus, dilectionem ordinem nõ

1. Reg. 17.

1. Paral. 21.

Gen. 14.

habere, & impatientiam neſcire menſuram, vnde & in Cantico canticorum quaſi difficilè præcipitur: Ordinate in me caritatem, & nunc eadem dicimus, nos non ignoratione, ſed affectu labi. Denique, vt multo ordinatius aliquid proferamus, antiquiora repetẽda ſunt. In hac vrbe, immo, in hoc tunc loco & habitaſſe dicitur, & mortuus eſſe Adam, vnde & locus, in quo crucifixus eſt Dominus noſter, Caluaria appellatur, ſcilicet quod ibi ſit antiqui hominis Caluaria condita: vt ſecũdi Adam, id eſt, Chriſti ſanguis de cruce ſtillans, primi Adam & iacentis protoplaſti peccata dilueret, & tunc ſermo ille Apoſtoli compleretur: Excitare qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Quantos hęc vrbs Prophetas, quantos emiſerit ſanctos viros, longum eſt recenſere. Totum myſterium noſtrum iſtius prouinciæ vrbiſque vernaculum eſt. In tribus nominibus trinitatis demonſtrat fidem. Iebus, Salem, & Hieruſalem appellatur, primum nomen calcata, ſecundum pax, tertiũ viſio pacis. Paulatim quippe, peruenimus ad finem, & poſt conculcationem ad pacis viſionem ergimur:

Cant. 2.

Adam ſepultus eſt in monte Caluaria

Epheſ. 5.

Hieruſalem nomina diuerſa.

mur:ex quo Salomon,id eſt, pacificus, *Pſal.75.*
in ea natus eſt,& factus eſt in pace lo- *Apoc.19.*
cus eius. Et in figura Chriſti, ſub ety- *1.Tim.6.*
mologia vrbis, Dominus dominan-
tium, & Rex Regum nomen accepit.
Quid referemus de Dauid, & tota
progenie eius, quæ in hac ciuitate re-
gnauit? quanto enim Iudæa cæteris
prouinciis,tanto hæc vrbs cuncta ſub-
limior eſt Iudæa, & vt coactius diſſe-
ramus, totius prouinciæ gloria me-
tropoli vindicatur, & quidquid in
membris laudis eſt, omne refertur
ad caput. Iamdudum te cupientem in
verba prorumpere ipſi litterarum api-
ces ſentiunt, & venientem cõtra char-
ta intelligit quæſtionem. Reſponde-
bis quippe, & dices, hoc olim fuiſſe,
quando dilexit Dominus portas Sion *Pſal.86.*
ſuper omnia tabernacula Iacob, &
fuerunt fundamenta eius in monti-
bus ſanctis: licet & hæc poſſint al-
tius interpretari. Poſtquam verò con-
ſurgentis Domini vox illa pertonuit:
Ecce relinquetur vobis domus ve-
ſtra deſerta: & ruinam eius flebiliter *Luc.13.*
prophetauit, dicens:Hieruſalem,Hie- *Matt.23.*
ruſalem, quæ occidis Prophetas, & la-
pidas eos,qui ad te miſſi ſunt:quoties
volui

Marc. 15. volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti? Ecce dimittetur vobis domus veſtra deſerta & poſtquam velum templi ſciſſum eſt, & circumdata ab exercitu Hieruſalem, & dominico cruore violata, tunc ab ea Angelorum præſidia & Chriſti gratiam receſſiſſe.

Ioſeph. de bello. Iud. lib. 6. Denique etiam Ioſephum, qui vernaculus ſcriptor eſt Iudæorum, aſſerere illo tempore, quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis templi virtutum cæleſtium erupiſſe voces, dicentium: Tranſmigremus ex his ſedibus. Ex quibus & aliis apparere, vbi abundauit gratia, ibi ſuperabundaſſe peccatum: & poſtquam audierunt Apoſtoli: Euntes docete omnes gentes: Et ipſi Apoſtoli dixerũt: Oportebat quidem vobis primum annunciare verbum Dei: quoniam autem noluiſtis, ecce tranſimus ad gentes? tunc omne ſacramentum Iudææ, & antiquam Dei familiaritatem per Apoſtolos in nationes fuiſſe tranſlatam. Valida quidem quæſtio, & quæ poſſet etiam eos, qui ſcripturarum aliquid attigerunt, concutere, ſed perfacile ſoluitur. Nunquam eam fleret Dominus corruentem, niſi diligeret.

Rom. 5. *Matt.* 28. *Act.* 13. *Luc.* 19.

Fleuit

Fleuit & Lazarum, quia amabat eum.
Et hoc tamen, prima fronte cognoſci-
to, non loci, ſed hominum fuiſſe pec-
catum: verum, quia interfectio populi
captiuitas ciuitatis eſt, propterea vr-
bem deletam, vt populus puniretur,
ideo templum ſubrutum, vt typicæ
hoſtiæ tollerentur. Cæterum, quantum
ad locum pertinet, per profectus tem-
porum multo nũc auguſtior eſt, quam
ante fuit. Venerabantur quondam Iu-
dæi ſancta ſanctorum, quia ibi erant
Cherubin, & propitiatorium, & arca *Hebr.9.*
teſtamenti, manna, virga Aaron, & *Exod 25.*
altare aureum. Nónne tibi venerabi- *Commen*
lius videtur ſepulchrum Domini? *datur Hie*
quod quotieſcunque ingredimur, to- *ruſalẽ ob*
ties iacere in ſyndone cernimus Sal- *dominicũ*
uatorem: & paululum ibidem com- *ſepulchrũ.*
morantes, rurſum videmus Angelum *Ioan.22.*
ſedere ad pedes eius, & ad caput ſuda- *Marc.16.*
rium conuolutum. Cuius ſepulchri *Luc.24.*
gloria multo antequam excideretur à
Ioſeph, ſcimus Eſaiæ vaticinio pro- *Eſa.11.*
phetatum, dicentis: Et erit requies
eius honor: quod ſcilicet ſepulturæ
Domini locus eſſet ab omnibus ho-
norandus. Sed dices, quo modo in A- *Apoc.11.*
pocalypſi Ioannis legimus: & occidet
illos

illos (haud dubium, quin Prophetas) beſtia, quæ aſcendit ex abyſſo, & corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Ægyptus, vbi & Dominus eorum crucifixus eſt. Si enim ais: Ciuitas magna, in qua crucifixus eſt Dominus, nulla eſt alia, niſi Hieruſalem: vbi autem crucifixus eſt Dominus, ſpiritualiter Sodoma apppellatur, & Ægyptus? ergo Hieruſalem Sodoma eſt, & Ægyptus, in qua crucifixus eſt Dominus: Primum te ſcire volumus, omnem ſanctam Scripturam non poſſe ſibi eſſe contrariam, & maxime vnum aduerſum ſe non diſcrepare librum, & vt plus adiiciamus, eundem eiuſdemque libri locum in Apocalypſi, de qua nunc teſtimonium protuliſti, ante decem circiter verſiculos ſcribitur: Surge & metire templum Dei, & altare: & adorantes in eo. Atrium autem, quod eſt foris templum eiice foras? & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus: & ciuitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus, ſi enim Apocalypſis multo poſt paſſionem Domini ſcripta eſt à Ioanne, & in ea Hieruſalem ſancta ciuitas appel

appellatur: quo modo rurſum ſpiritualiter Sodoma vocatur & Ægyptus? Nec ſtatim potes dicere, ſanctam dici Hieruſalem cæleſtem, quæ futura eſt, & Sodomam, quæ corruit, appellari: quia de futura dicitur, quod beſtia, quæ aſcenſura eſt de abyſſo, faciet aduerſus duos Prophetas bellum, & vincet illos, & occidet, & corpora eorum iacebunt in platea ciuitatis magnæ. De qua ciuitate & in fine eiuſdem libri ſcribitur: Et ciuitas in quadro poſita eſt: & longitudo eius, & latitudo tanta eſt, quanta & altitudo: & menſus eſt ciuitatem de arundine aurea, per ſtadia duodecim millia. Longitudo & latitudo, & altitudo eius æqualia ſunt. Et menſus eſt muros eius centum quadraginta quatuor cubitorum menſura hominis, quæ eſt angeli. Et erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa verò ciuitas auro mundo, &c. Vbi quadrum eſt, ibi nec longitudo nec latitudo appellari poteſt. Et quæ eſt iſta menſura, vt tanta ſit longitudo, & latitudo, quanta altitudo eius, & muri de lapide iaſpide, & tota ciuitas de auro mundo, & fundamenta & plateæ eius de lapidibus pretioſis, & *Apoc. 21.*

duode

duodecim portæ fulgentes margaritis? Cum ergo hæc non poſſint carnaliter accipi, (abſurdum quippe eſt, per duodecim millia ſtadiorum tantam ciuitatis longitudinem & latitudinem, quantam & altitudinem, prædicari) ſpiritualiter intelligenda ſunt
Geneſ.4. ſingula: & ciuitas magna, quam videlicet primus ædificauit Cain, & nominauit eam ex vocabulo filij ſui, hic mundus intelligendus eſt, quem accuſator fratrum ſuorum diabolus, & fratricida Cain periturus extruxit vitiis, ſceleribus condidit, iniquitate compleuit, quæ ſpiritualiter appellatur Sodoma, & Ægyptus, de qua Sodoma ſcribitur: Reſtituetur Sodoma in antiquum: quod ſcilicet ita reſtituendus ſit mundus, vt ante fuit: nec enim poſſumus credere rurſum ædificandam Sodomam, & cæteras, Gomorrham ſcilicet, & Adamam, & Seboim, ſed in perpetuos cineres relinquendas. Ægyptum autem nunquam pro Hieruſalem legimus, ſed ſemper pro hoc mundo. Et quia longum eſt de ſcripturis innumerabilia exempla cōgerere, vnum teſtimoniū proferamus, vbi manifeſtiſſimè mundus hic Ægy-

ptus appellatur. In epiſtola canonica Iudas Apoſtolus frater Iacobi ſcribit dicens: Commonere autem vos volo,ſcientes ſemel omnia, quoniam Ieſus populum de terra Ægypti ſaluans, ſecundo eos, qui non crediderunt, perdidit. Et ne putares de Ieſu dici filio Naue,ſtatim ſequitur. Angelos vero, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Et vt credas, vbicumque ſimul Ægyptus & Sodoma, & Gomorra nominantur,non loca,ſed mundum hunc interpretari: ſtatim ſubiungit exemplum: Sicut Sodoma,& Gomorrha,& finitimæ ciuitates ſimili modo fornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram,factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſubſtinentes. Et quid neceſſe eſt plura conquirere, cum poſt paſſionem & reſurrectionem Domini Matthæus Euangeliſta commemoret? Et petræ ſciſſæ ſunt, & ſepulcra aperta, & plurima corpora dormientium ſanctorum ſurrexerunt: & egredientes de ſepulcris poſt reſurrectionem ſuam ingreſſi ſunt ſanctam ciuitatem,

Iud. 1.

Matt. 27.

& apparuerunt multis. Nec ſtatim Hieroſolyma cœleſtis, ſicut pleríque ridiculè arbitrantur, in hoc loco intelligitur, cum ſignum nullum eſſe potuerit apud homines Domini reſurgentis, ſi corpora ſanctorum in cœleſti Hieruſalem viſa ſunt. Cum ergo euangeliſtæ, & omnes ſcripturæ Hieroſolymam ſanctam nominent ciuitatē, & pſalmiſta præcipiat, vt adoremus in loco vbi ſteterunt pedes eius, ne patiaris eam appellari Sodomam, & Ægyptum, per quam Dominus iurare, vetat, quia ſit ciuitas magni regis. Maledictam terram nominant, quod cruorem Domini hauſerit. Et quo modo benedicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus, Chriſtiani exercitus duces, ſanguinem fudere pro Chriſto? Si ſeruorum, & hominum glorioſa confeſſio eſt, cur Domini & Dei non ſit glorioſa confeſſio? Et martyrum vbique ſepulcra veneramur, & ſanctam fauillam oculis apponentes, ſi liceat, etiam ore contingimus: & monumentum, in quo Dominus conditus eſt, quidam exiſtimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus ſaltem diabolo, & angelis eius: qui quotieſcumque

Pſal. 131.
Matt. 23.

Sepulcra martyrũ vbique veneranda.

cumque ante illud de obſeſſis corporibus expelluntur, quaſi in conſpectu tribunalis Chriſti ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & ſerò dolent crucifixiſſe, quem timeant. Si poſt paſſionem Chriſti (vt ſcelerata vox concrepat) hic deteſtabilis locus eſt: quid ſibi voluit Paulus Hieroſolymam feſtinare, vt ibi faceret Pentecoſtem? qui retinentibus ſe locutus eſt, dicens: Quid facitis flentes, & conturbantes cor meum? ego enim non ſolum ligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Ieſu. Quid cæteri ſancti & illuſtres viri, quorum vota & oblationes poſt prædicationem Chriſti ad fratres, qui erant Hieroſolymis, deferebantur? Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini vſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquentiũ in doctrina eccleſiaſtica virorum venerint Hieroſolymam, putãtes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummam, vt dicitur manum accepiſſe virtutem, niſi in illis Chriſtũ adoraſſent locis, de quibus primum euangelium de patibulo coruſcauerat. Certe ſi præclarus orator reprehendendum neſcio quem

Act. 20.
Gal. 2.
Peregrinationis Hieroſolymitanæ antiquitas.
1.Cor. 16.

putat, quod litteras Græcas non Athenis ſed Lilybæi, Latinas non Romæ, ſed in Sicilia didicerit, quod videlicet vnaquæque prouincia habeat aliquid proprium quod alia æque habere non poſſit: cur nos putamus abſque Athenis noſtris quemquam ad ſtudiorum faſtigia perueniſſe? Nec hoc dicimus quod renuamus regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam eſſe in cæteris regionibus: ſed quod hoc aſſeramus vel maximè eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non vt primæ, ſed vt extremæ venimus, vt primos in eis omnium gentium cerneremus. Certe flos quidam, & pretioſiſſimus lapis inter eccleſiaſtica ornamenta, monachorum & virginum chorus eſt. Quicunque in Gallia fuerit primus, huc properat. Diuiſus ab orbe noſtro Britannus ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, quærit locum fama ſibi tantùm & ſcripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipſamque iuxta Ægyptum fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlem, & Meſo-

Cicero. in Verrē.

Flos eccleſiæ virginum & Monachorum chorus.

pota

potamiam cunctáque orientis exami- *Matt. 14.*
na? quæ iuxta Saluatoris eloquium, di-
centis: Vbicumque fuerit corpus, il-
luc congregabuntur aquilæ: concur-
runt ad hæc loca, & diuerſarum nobis
virtutum ſpecimen oſtendunt. Vox
quidem diſſona, ſed vna religio. Tot
pene pſallentium chori, quot gentium
diuerſitates, & inter hæc, quæ vel pri-
ma in Chriſtianis virtus eſt, nihil ar-
rogãt ſibi de continẽtia ſupercilij. Hu-
militatis inter omnes cõtẽtio eſt. Qui-
cunque nouiſſimus fuerit, hic primus
putatur. In veſte nulla diſcretio, nulla
admiratio. Vtcumque placuerit ince-
dere, nec detractionis eſt, nec laudis.
Ieiunia quoque neminem ſubleuant: *Rom. 14.*
nec defertur inediæ, nec moderata ſa-
turitas condemnatur. Suo domino ſtat
vnuſquiſque, aut cadit. Nemo iudicat
alterum, ne à Domino iudicetur. Et
quod in pleriſque prouinciis familiare
eſt, vt genuino dente ſe lacerẽt, hic pe-
nitus non habetur. Procul luxuria, pro- *Locorum*
cul voluptas: tanta in ipſa vrbe oratio- *ſanctorũ*
num loca, vt ad ea peragranda dies *deſcriptio*
ſufficere non poſſit. Verum, vt ad vil-
lam Chriſti, & Mariæ diuerſorium
veniamus, (plus enim laudat vnuſ-

quiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua voce ſpeluncalam tibi poſſumus Saluatoris exponere? Et illud præſepe, in quo infantulus vagiit, ſilentio magis, quam infimo ſermone honorandum eſt. Vbi ſunt latæ porticus vbi aurata laquearia? vbi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? vbi, inſtar palatij, opibus priuatorum extructæ baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis precioſius inambulet, &, quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis ſua velint aſpicere, quam cœlum? Ecce in hoc paruo terræ foramine cœlorum conditor natus eſt: hic inuolutus pannis, hic viſus à paſtoribus, hic demonſtratus à ſtella, hic adoratus à Magis. Et hic puto locus ſanctior eſt Tarpeia rupe, quæ de cœlo ſæpius fulminata oſtendit, quod Domino diſpliceret. Lege Apocalypſim Ioannis, &, quid de muliere purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphemia, ſeptem montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitus, contuere,
Apoc. 17. Exite, inquit Dominus, de illa popu-
& 18. lus meus, & ne participes ſitis delicto-
Hie. 50. rum eius, & de plagis eius non acci-
piatis.

piatis. Fugite de medio Babylonis, & ſaluate vnuſquiſq; animam ſuam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmonum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi. Eſt quidem ibi ſancta eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum, & martyrum: eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigẽs vocabulum Chriſtianum: ſed ipſa ambitio, potentia, magnitudo vrbis videri & videre, ſalutari, & ſalutare, laudare & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantam frequentiam hominum ſaltem inuitum videre à propoſito monachorum & quiete aliena ſunt. Aut enim videmus veniẽtes ad nos, & ſilentium perdimus: aut non videmus, & ſuperbiæ arguimur. Interdúmque vt viſitantibus reddamus vicem, ad ſuperbas foras pergimus, & inter linguas rodentium miniſtrorum poſtes ingredimur auratos. In Chriſto verò, vt ſupra diximus, villula, tota ruſticitas, & extra pſalmos ſilentium eſt. Quocumque te verteris, arator ſtiuam tenens, Alleluia decantat. Sudans meſſor pſalmis ſe auocat, & curua attondens vitẽ *Rom. 1.*

quiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua voce ſpelunculam tibi poſſumus Saluatoris exponere? Et illud præſepe, in quo infantulus vagiit, ſilentio magis, quam infimo ſermone honorandum eſt. Vbi ſunt latæ porticus vbi aurata laquearia? vbi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? vbi, inſtar palatij, opibus priuatorum extructæ baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis precioſius inambulet, &, quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis ſua velint aſpicere, quam cœlum? Ecce in hoc paruo terræ foramine cœlorum conditor natus eſt: hic inuolutus pannis, hic viſus à paſtoribus, hic demonſtratus à ſtella, hic adoratus à Magis. Et hic puto locus ſanctior eſt Tarpeia rupe, quæ de cœlo ſæpius fulminata oſtendit, quod Domino diſpliceret. Lege Apocalypſim Ioannis, &, quid de muliere purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphemia, ſeptem montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitus, contuere,

Apoc. 17. *&* 18. *Hie.* 50. Exite, inquit Dominus, de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.

Digitized by Google

piatis. Fugite de medio Babylonis, & ſaluate vnuſquiſq; animam ſuam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmonum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi. Eſt quidem ibi ſancta eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum, & martyrum: eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigẽs vocabulum Chriſtianum: ſed ipſa ambitio, potentia, magnitudo vrbis videri & videre, ſalutari, & ſalutare, laudare & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantam frequentiam hominum ſaltem inuitum videre à propoſito monachorum & quiete aliena ſunt. Aut enim videmus veniẽtes ad nos, & ſilentium perdimus: aut non videmus, & ſuperbiæ arguimur. Interdúmque vt viſitantibus reddamus vicem, ad ſuperbas foras pergimus, & inter linguas rodentium miniſtrorum poſtes ingredimur auratos. In Chriſto verò, vt ſupra diximus, villula, tota ruſticitas, & extra pſalmos ſilentium eſt. Quocumque te verteris, arator ſtiuam tenens, Alleluia decantat. Sudans meſſor pſalmis ſe auocat, & curua attondens vitẽ *Rom.* 1.

falce vinitor, aliquid Dauidicum canit. Hæc ſunt in hac prouincia carmina: hæ, vt vulgo dicitur, amatoriæ cantiones, hic paſtorum ſibilus, hæc arma culturæ. Verum quid agimus, nec quid deceat, cogitantes, ſolum quod cupimus, hoc videmus? O quando illud tempus aduenit, cum anhelus nuncium viator apportet, Marcellam noſtram ad Palæſtinæ litus appulſam, & toti manachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? obuiam iam iamque geſtimus occurrere, & non expectato vehiculo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus, & à deſiderato vix auellemur amplexu. Ergo ne erit illa dies, quando nobis liceat ſpeluncam Saluatoris intrare? in ſepulchro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? Crucis deinde lambere lignum, & in oliueti monte cum aſcendente Domino, voto & animo, ſubleuari? videre exire Lazarum faſciis colligatum, & fluenta Iordanis ob lauacrum Domini puriora, inde ad paſtorum caulas pergere, in Dauid orare Mauſoleo? Amos prophetam etiam nunc buccina paſtorali in ſua conſpicere ru-

Veneratio crucis.

pe

Digitized by Google

pe clangentem? ad Abraham, Iſaac & Iacob, trium quoque illuſtrium fœminarum, vel tabernacula properare, vel memorias? videre fontem in quo à Philippo eunuchus eſt tinctus? Samariam pergere, & Ioannis Baptiſtæ, Heliſæi quoque, & Abdiæ pariter cineres adorare? ingredi ſpeluncu las, in quibus perſecutionis & famis tẽpore prophetarum agmina ſunt nutrita? Ibimus ad Nazareth, &, iuxta interpretationẽ nominis eius, florem videbimus Galilææ. Haud procul inde cernetur Cana, in qua aquæ in vinum verſæ ſunt. Pergemus ad Itabyrium, & tabernacula Saluatoris, non vt Petrus quõdam voluit, cum Moyſe, & Helia, ſed cum patre cernemus, & ſpiritu ſancto Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque & ſeptem panibus videbimus in deſerto quinque, & quattuor hominum millia ſaturata. Apparebit oppidum Naim, in cuius porta viduæ filius ſuſcitatus eſt. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo ſuperatus eſt Siſara. Capharnaum quoque ſignorum Domini familiaris, & omnis pariter Galilæa cernetur. Et tunc comitante Chriſto, cum per Silo, & Bethel, & ce-

Ioan. 2.
Matt. 17.
Matt. 14.
Marc. 6.
Iud. 3.

cetera loca, in quibus eccleſiæ quaſi quę-dam victoriarum Domini ſunt erecta vexilla, ad noſtram ſpeluncam redierimus, canemus iugiter, crebro flebimus indeſinenter orabimus, & vulneratæ iaculo Saluatoris in cõmune dicemus:
Cant.3. Inueni, quem quæſiuit anima mea: tenebo eum, & non dimittam illum.

ARGVMENTVM.

Domeſticam eorum cõſuetudinem, vnde vel fama, vel pudicitiæ periculum ſit, à viduis & virginibus vitandã eſſe docet, ſumptum autem declamatorio more à ſe fuiſſe hoc argumentum, tum in fine huius tum in alia quadam prodit epiſtola. Dicendi genus ſuaſorium eſt: propterea coniecturis, dilemmatiſq́; feſtiuitate quadam admixtis, vtitur.

DE VITANDO SVSPE-cto contubernio.

EPISTO

EPISTOLA IX.

RETVLIT mihi quidā frater è Gallia, ſe habere ſororē virginē, matrémque viduam, quæ in eadem vrbe diuiſis habitarent cellulis, & vel ob hoſpitij ſolitudinem, vel ob cuſtodiēdas facultatulas, præſules ſibi quoſdam clericos aſſumpſiſſent, vt maiore dedecore iungerentur alienis, quam à ſe fuerant ſeparatæ. Cumque ego ingemiſcerem, & multo plura tacendo, quam loquendo ſignificarem, Quæſo te, inquit, corripias eas litteris tuis, & ad concordiam reuoces, vt mater filiam, & filia matrem agnoſcat. Cui ego, Optimam, inquam, mihi iniungit prouinciam, vt alienus conciliem, quas filius fratérque non potuit quaſi vero Epiſcopalem cathedram teneam, & non clauſus cellula, ac procul à turbis remotus, vel præterita plangam vitia, vel vitare nitar præſentia. Sed & incongruum eſt latere corpore, & lingua per totum orbem vagari. Et ille, Nimium, ait, formidoloſus es. vbi illa quondam conſtantia, in qua multo ſale orbem defricans, Lucilianum quippiam retuliſti. Hoc eſt, aio, quod me, fugat,

fugat,& labra diuidere non ſinit. Poſtquam enim,arguendo crimina, factus ſum criminoſus, &, iuxta tritum vulgi ſermone prouerbium: Iurgantibus, & nugantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tactum, ipſique parietes in me maledicta reſonarunt, & in me pſallebant, qui bibebant vinum, coactus malo tacere didici,rectius eſſe arbitrans, ponere cuſtodiam ori meo, & oſtium munitum labiis meis, quam declinare cor meum in verba malitiæ, &,dum carpo vitia, in vitiũ detractionis incurrere. Quod cũ dixiſſem, Non eſt,inquit,detrahere,verum dicere:nec priuata correptio generalem facit doctrinam: cum aut rarus, aut nullus ſit, qui ſub huius culpæ reatum non cadat. Quæſo ergo te, ne me, tanto itinere vexatum, fruſtra veniſſe patiaris. Scit enim Dominus, quod, poſt viſionem ſanctorum locorum, hanc vel maxime cauſam habui,vt cum tuis litteris ſorori mederer,ac matri.Et ego, Iamiam, inquam,quod vis faciam: nam & epiſtolæ tranſmarinæ ſunt, & ſpecialiter ſermo dictatus, raro poteſt inuenire quos mordeat. Te autem obſecro, vt clam ſermonem hunc habeas: cumque

Pſal.68. *Pſal.140.*

Verũ dicere, non eſt detrahere.

porta

portaueris eum pro viatico, ſi auditus fuerit, lętemur pariter, ſi autem cõtemptus, quod & magis reor, ego verba perdiderim, tu itineris longitudinem, Primum vos ſcire cupio, mater, & filia me nõ iccirco ſcribere, quia aliquid de vobis ſiniſtrum ſuſpicer, ſed, ne cæteri ſuſpicentur, veſtram errare cõcordiam: alioqui, quod abſit, ſi peccatorum vos exiſtimarem glutino * cohęſiſſe num- quam ſcriberem, ſciremque me ſurdis narrare fabulam. Deinde hoc obſecro, vt, ſi mordacius quippiam ſcripſero, non tam meæ putetis auſteritatis eſſe, quã morbi. Putridæ carnes ferro curãtur, & cauterio venena ſerpentina pelluntur antidoto. Quod ſatis dolet, maiori dolore expellitur. Ad extremũ hoc dico, quod: ſi etiam hæc cõſcientia criminis vulnus non habeat, habet tamen fama ignominiam. Mater, & filia, nomina pietatis, officiorũ vocabulo, vincula naturæ, ſecundáque poſt Deum fœderatio. Nõ eſt laus, ſi vos diligitis: ſcelus eſt quod odiſtis. Dominus Ieſus Chriſtus ſubiectus erat parentibus ſuis: venerabatur matrem, cuius ipſe erat pater: colebat nutricium, quem nutriuerat, geſtatúmque ſe memine-

** Aliàs, ceſſiſſe.*

Luc. 2.

& apparuerunt multis. Nec ſtatim Hieroſolyma cœleſtis, ſicut pleríque ridiculè arbitrantur, in hoc loco intelligitur, cum ſignum nullum eſſe potuerit apud homines Domini reſurgentis, ſi corpora ſanctorum incœleſti Hieruſalem viſa ſunt. Cum ergo euangeliſtæ, & omnes ſcripturæ Hieroſolymam ſanctam nominent ciuitatẽ, & pſalmiſta præcipiat, vt adoremus in loco vbi ſteterunt pedes eius, ne patiaris eam appellari Sodomam, & Ægyptum, per quam Dominus iurare, vetat, quia ſit ciuitas magni regis. Maledictam terram nominant, quod cruorem Domini hauſerit. Et quo modo benedicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus, Chriſtiani exercitus duces, ſanguinem fudere pro Chriſto? Si ſeruorum, & hominum glorioſa confeſſio eſt, cur Domini & Dei non ſit glorioſa confeſſio? Et martyrum vbique ſepulcra veneramur; & ſanctam fauillam oculis apponentes, ſi liceat, etiam ore contingimus: & monumentum, in quo Dominus conditus eſt, quidam exiſtimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus ſaltem diabolo, & angelis eius: qui quotieſcumque

Pſal. 131. Matt. 23.

Sepulcra martyrũ vbique veneranda.

cumque ante illud de obſeſſis corporibus expelluntur, quaſi in conſpectu tribunalis Chriſti ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & ſerò dolent crucifixiſſe, quem timeant. Si poſt paſſionem Chriſti (vt ſcelerata vox concrepat) hic deteſtabilis locus eſt: quid ſibi voluit Paulus Hieroſolymam feſtinare, vt ibi faceret Pentecoſtem? qui retinentibus ſe locutus eſt, dicens: Quid facitis flentes, & conturbantes cor meum? ego enim non ſolum ligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Ieſu. *Act. 20.* Quid cæteri ſancti & illuſtres viri, *Gal. 2.* quorum vota & oblationes *Peregrinationis Hieroſolymitanæ antiquitas.* poſt prædicationem Chriſti ad fratres, qui erant Hieroſolymis, deferebantur? Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini vſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquentiũ in doctrina *1.Cor.16.* eccleſiaſtica virorum venerint Hieroſolymam, putãtes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummam, vt dicitur manum accepiſſe virtutem, niſi in illis Chriſtũ adoraſſent locis, de quibus primum euangelium de patibulo coruſcauerat. Certe ſi præclarus orator reprehendendum neſcio quem

putat, quod litteras Græcas non Athenis ſed Lilybæi, Latinas non Romæ, ſed in Sicilia didicerit; quod videlicet vnaquæque prouincia habeat aliquid proprium quod alia æque habere non poſſit: cur nos putamus abſque Athenis noſtris quemquam ad ſtudiorum faſtigia perueniſſe? Nec hoc dicimus quod tenuamus regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam eſſe in cæteris regionibus: ſed quod hoc aſſeramus vel maximè eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non vt primæ, ſed vt extremæ venimus, vt primos in eis omnium gentium cerneremus. Certe flos quidam, & pretioſiſſimus lapis inter eccleſiaſtica ornamenta, monachorum & virginum chorus eſt. Quicunque in Gallia fuerit primus, huc properat. Diuiſus ab orbe noſtro Britannus ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, quærit locum fama ſibi tantùm & ſcripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipſamque iuxta Ægyptum fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlem, & Meſopota

Cicero. in Verrē.

Flos eccleſiæ virginum & Monachorum chorus.

pota

potamiam cunctáque orientis examina? quæ iuxta Saluatoris eloquium, dicentis: Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diuerſarum nobis virtutum ſpecimen oſtendunt. Vox quidem diſſona, ſed vna religio. Tot pene pſallentium chori, quot gentium diuerſitates, & inter hæc, quæ vel prima in Chriſtianis virtus eſt, nihil arrogāt ſibi de continētia ſupercilij. Humilitatis inter omnes cōtētio eſt. Quicunque nouiſſimus fuerit, hic primus putatur. In veſte nulla diſcretio, nulla admiratio. Vtcumque placuerit incedere, nec detractionis eſt, nec laudis. Ieiunia quoque neminem ſubleuant: nec defertur inediæ, nec moderata ſaturitas condemnatur. Suo domino ſtat vnuſquiſque, aut cadit. Nemo iudicat alterum, ne à Domino iudicetur. Et quod in pleriſque prouinciis familiare eſt, vt genuino dente ſe lacerēt, hic penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas: tanta in ipſa vrbe orationum loca, vt ad ea peragranda dies ſufficere non poſſit. Verum, vt ad villam Chriſti, & Mariæ diuerſorium veniamus, (plus enim laudat vnuſ-

Matt. 14.

Rom. 14.

Locorum ſanctorū deſcriptio

quiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua voce ſpeluncula̅m tibi poſſumus Saluatoris exponere? Et illud præſepe, in quo infantulus vagiit, ſilentio magis, quam infimo ſermone honorandum eſt. Vbi ſunt latæ porticus vbi aurata laquearia? vbi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? vbi, inſtar palatij, opibus priuatorum extructæ baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis preciosius inambulet, &, quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis ſua velint aſpicere, quam cœlum? Ecce in hoc paruo terræ foramine cœlorum conditor natus eſt: hic inuolutus pannis, hic viſus à paſtoribus, hic demonſtratus à ſtella, hic adoratus à Magis. Et hic puto locus ſanctior eſt Tarpeia rupe, quæ de cœlo ſæpius fulminata oſtendit, quod Domino diſpliceret. Lege Apocalypſim Ioannis, &, quid de muliere purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphemia, ſeptem montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitus, contuere,
Apoc. 17. *&* 18. *Hie.* 50. Exite, inquit Dominus, de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non acci-

piatis.

niatis. Fugite de medio Babylonis, &
ſaluate vnuſquiſq; animam ſuam. Ce-
cidit enim, cecidit Babylon magna, &
facta eſt habitatio dæmonum, & cu-
ſtodia omnis ſpiritus immundi. Eſt
quidem ibi ſancta eccleſia, ſunt tro-
phæa Apoſtolorum, & martyrum: eſt
Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſto- *Rom.* I.
lo prædicata fides, & gentilitate cal-
cata, in ſublime ſe quotidie erigẽs vo-
cabulum Chriſtianum: ſed ipſa ambi-
tio, potentia, magnitudo vrbis, vide-
ri & videre, ſalutari, & ſalutare, lau-
dare & detrahere, vel audire, vel pro-
loqui, & tantam frequentiam homi-
num ſaltem inuitum videre à propoſi-
to monachorum & quiete aliena ſunt.
Aut enim videmus venĩtes ad nos, &
ſilentium perdimus: aut non videmus,
& ſuperbiæ arguimur. Interdúmque vt
viſitantibus reddamus vicem, ad ſu-
perbas foras pergimus, & inter linguas
rodentium miniſtrorum poſtes ingre-
dimur auratos. In Chriſto verò, vt ſu-
pra diximus, villula, tota ruſticitas, &
extra pſalmos ſilentium eſt. Quocum-
que te verteris, arator ſtiuam tenens,
Alleluia decantat. Sudans meſſor pſal-
mis ſe auocat, & curua attondens vitẽ

falce vinitor, aliquid Dauidicum canit. Hæc ſunt in hac prouincia carmina:hæ, vt vulgo dicitur, amatoriæ cantiones, hic paſtorum ſibilus, hæc arma culturæ. Verum quid agimus, nec quid deceat, cogitantes, ſolum quod cupimus, hoc videmus? O quando illud tempus aduenit, cum anhelus nuncium viator apportet, Marcellam noſtram ad Palæſtinæ litus appulſam, & toti manachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? obuiam iam iamque geſtimus occurrere, & non expectato vehiculo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus, & à deſiderato vix auellemur amplexu. Ergo ne erit illa dies, quando nobis liceat ſpeluncam Saluatoris intrare? in ſepulcbro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? Crucis deinde lambere lignum, & in oliueti monte cum aſcendente Domino, voto & animo, ſubleuari? videre exire Lazarum faſciis colligatum, & fluenta Iordanis ob lauacrum Domini puriora, inde ad paſtorum caulas pergere, in Dauid orare Mauſoleo? Amos prophetam etiam nunc buccina paſtorali in ſua conſpicere ru-

Veneratio crucis.

pe

pe clangentem ? ad Abraham, Iſaac & Iacob, trium quoque illuſtrium fœminarum, vel tabernacula properare, vel memorias ? videre fontem in quo à Philippo eunuchus eſt tinctus ? Samariam pergere, & Ioannis Baptiſtæ, Heliſæi quoque, & Abdiæ pariter cineres adorare ? ingredi ſpeluncula, in quibus perſecutionis & famis tẽpore prophetarum agmina ſunt nutrita? Ibimus ad Nazareth, &, iuxta interpretationẽ nominis eius, florem videbimus Galilææ. Haud procul indè cernetur Cana, in qua aquæ in vinum verſæ ſunt. Pergemus ad Itabyrium, & tabernacula Saluatoris, non vt Petrus quõdam voluit, cum Moyſe, & Helia, ſed cum patre cernemus, & ſpiritu ſancto Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque & ſeptem panibus videbimus in deſerto quinque, & quattuor hominum millia ſaturata. Apparebit oppidum Naim, in cuius porta viduæ filius ſuſcitatus eſt. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo ſuperatus eſt Siſara. Capharnaum quoque ſignorum Domini familiaris, & omnis pariter Galilæa cernetur. Et tunc comitante Chriſto, cum per Silo, & Bethel, & ce-

Ioan.2.
Matt. 17.
Matt.14.
Marc.6.
Iud.3.

cetera loca, in quibus eccleſiæ quaſi quę-
dam victoriarum Domini ſunt erecta
vexilla, ad noſtram ſpeluncam redieri-
mus, canemus iugiter, crebro flebimus
indeſinenter orabimus, & vulneratæ
iaculo Saluatoris in cõmune dicemus:
Cant. 3. Inueni, quem quæſiuit anima mea:
tenebo eum, & non dimittam illum.

ARGVMENTVM.

Domeſticam eorum cõſuetudinem, vnde vel fama, vel pudicitiæ periculum ſit, à viduis & virginibus vitandã eſſe docet, ſumptum autem declamatorio more à ſe fuiſſe hoc argumentum, tum in fine huius tum in alia quadam prodit epiſtola. Dicendi genus ſuaſorium eſt: propterea coniecturis, dilemmatiſq; feſtiuitate quadam admixtis, vtitur.

DE VITANDO SVSPE-
cto contubernio.

EPISTOLA IX.

RETVLIT mihi quidã frater è Gallia, ſe habere ſororẽ virginẽ, matrémque viduam, quæ in eadem vrbe diuiſis habitarent cellulis, & vel ob hoſpitij ſolitudinem, vel ob cuſtodiẽdas facultatulas, præſules ſibi quoſdam clericos aſſumpſiſſent, vt maiore dedecore iungerentur alienis, quam à ſe fuerant ſeparatæ. Cumque ego ingemiſcerem, & multo plura tacendo, quam loquendo ſignificarem, Quæſo te, inquit, corripias eas litteris tuis, & ad concordiam reuoces, vt mater filiam, & filia matrem agnoſcat. Cui ego, Optimam, inquam, mihi iniungit prouinciam, vt alienus conciliem, quas filius fratérque non potuit quaſi vero Epiſcopalem cathedram teneam, & non clauſus cellula, ac procul à turbis remotus, vel præterita plangam vitia, vel vitare nitar præſentia. Sed & incongruum eſt latere corpore, & lingua per totum orbem vagari. Et ille, Nimium, ait, formidoloſus es. vbi illa quondam conſtantia, in qua multo ſale orbem defricans, Lucilianum quippiam retuliſti. Hoc eſt, aio, quod me, fugat,

portaueris eum pro viatico, ſi auditus fuerit, lętemur pariter, ſi autem cõtemptus, quod & magis reor, ego verba perdiderim, tu itineris longitudinem. Primum vos ſcire cupio, mater, & filia me nõ iccirco ſcribere, quia aliquid de vobis ſiniſtrum ſuſpicer, ſed, ne cæteri ſuſpicentur, veſtram errare cõcordiam: alioqui, quod abſit, ſi peccatorum vos exiſtimarem glutino * cohęſiſſe numquam ſcriberem, ſciremque me ſurdis narrare fabulam. Deinde hoc obſecro, vt, ſi mordacius quippiam ſcripſero, non tam meæ putetis auſteritatis eſſę, quã morbi. Putridæ carnes ferro curãtur, & cauterio venena ſerpentina pelluntur antidoto. Quod ſatis dolet, maiori dolore expellitur. Ad extremũ hoc dico, quod: ſi etiam hæc cõſcientia criminis vulnus non habeat, habet tamen fama ignominiam. Mater, & filia, nomina pietatis, officiorũ vocabulo, vincula naturæ, ſecundáque poſt Deum fœderatio. Nõ eſt laus, ſi vos diligitis: ſcelus eſt quod odiſtis. Dominus Ieſus Chriſtus ſubiectus erat parentibus ſuis: venerabatur matrem, cuius ipſe erat pater: colebat nutricium, quem nutriuerat, geſtatúmque ſe memine-

** Aliàs, ceſſiſſe.*

Luc.2.

perdas. Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas quotidie aut perire, aut vincere? Quis vnquam mortalium iuxta viperam ſecuros ſomnos capit? quæ etſi non percutiat, certè ſolicitat. Securius eſt perire non poſſe, quam iuxta periculum non periſſe. In altero tranquillitas eſt, in altero gubernatio: ibi gaudemus, hîc euadimus. Sed forte reſpondeas: Non bene morata mater eſt, res ſæculi cupit, amat diuitias, ignorat ieiunium, oculos ſtibio linit, vult compta procedere, & nocet propoſito meo, nec poſſum cum huiuſmodi viuere. Primum quidem, etiam ſi talis eſt, vt cauſaris, maius habebis præmium, ſi talem non deſeras. Illa te diu portauit in vtero, diu aluit, & difficiliores infantiæ mores blanda pietate ſuſtinuit: lauit pannorum ſordes, & immundo ſæpe fœdata eſt ſtercore: aſſedit ægrotanti &, quæ pro te ſua faſtidia ſuſtinuit, tua quoq; paſſa ad hanc perduxit ætatẽ: vt Chriſtũ amares, docuit. Nõ tibi diſpliceat eius cõuerſatio, quæ te ſponſo tuo virginẽ conſecrauit. Quod ſi ferre non potes, & delicias eiꝰ fugis atq; (vt vulgo ſolet dici) ſæcularis eſt mater: habes

alias

aliàs virgines habes ſanctũ pudicitiæ chorum. Quid matrem deſerens, eum eligis, qui forſitan ſuam reliquit ſororem, & matrem? Illa difficilis, ſed iſte facilis: illa iurgatrix, ergo iſte placabilis. Quæro, vtrum virum ſecuta ſis, an poſtea inueneris? Si eum ſecuta es, manifeſtum eſt, cur matrem reliqueris. Si poſtea reperiſti, oſtendis, quid in matris hoſpitio non potueris inuenire. Durus dolor, & meo mucrone me vulnerans: Qui ambulat, inquit, ſimpliciter, ambulat confidenter. Tacerem, ſi me non morderet conſcientia, & in aliis meum crimen non reprehenderem nec per trabem oculi mei alterius feſtucam viderem. Nunc autem, cum inter fratres procul habitans, eorúmque fruens contubernio, honeſtè ſub arbitris & videam raro, & videar: impudentiſſimum eſt eius te verecundiam non ſequi, cuius ſequi teſteris exemplum. Quod ſi dixeris: Et mihi ſufficit conſcientia mea: habeo Deum iudicem, qui meæ vitæ eſt teſtis: non curo quid loquantur homines: audi Apoſtolum ſcribentem: Prouidentes bona non ſolum coram Deo, ſed etiã coram omnibus hominibus. Si quis te carpit, quod

Prou. 10.
*Matth.*7.
*Rom.*12.

ſis

ſis Chriſtiana, quod ſis virgo: non cures: quod ideo dimiſeris matrem, vt in monaſterio inter virgines viueres, talis detractio laus tua eſt. Vbi non luxuria in puella Dei, ſed duritia carpitur, crudelitas iſta pietas eſt. Illũ enim præfers matri, quem præferre iuberis & animæ tuæ. Quem ſi & ipſa prętulerit, & filiam te ſentiet, & ſororẽ. Quid igitur? ſcelus eſt ſancti viri habere cõtubernium: Obtorto collo me in ius trahis vt aut probem quod nolo, aut multorum inuidiam ſubeam. Sanctus vir nunquam à matre filiam ſeiungit: vtramque ſuſcipit, vtrãque veneratur. Sit quamlibet ſancta filia, mater vidua, iudicium caſtitatis eſt. Si coæuus tuus eſt ille neſcio quis, matrem tuam honoret vt ſuam: ſi ſenior te, vt filiam diligat, & parentis ſubiiciat diſciplinæ. Non expedit amborum famæ, plus te illum amare quam matrem, ne non videatur in te affectum eligere, ſed ætatem. Et hæc dicerem, ſi fratrem monachum non haberes, ſi domeſticis careres præſidiis, nunc vero, pro dolor, inter matrem, atque germanũ, & matrem viduam, fratrémque monachum, cur ſe alienus interſerit: Bonum quidem eſt,

Matt. 10
Ioan. 12.

vt te & filiam noueris, & ſororem. Si autem vtrumque non potes, & mater quaſi dura reſpuitur, ſaltem frater placeat. Si frater aſperior eſt, mollior ſit illa quæ genuit. Quid palles? quid æſtuas? quid vultum rubore ſuffundis: & tremẽtibus labiis impatientiam pectoris conteſtaris? Non ſuperat amorem matris & fratris, niſi ſolius vxoris affectus. Audio præterea te ſuburbana rura, villarum amœnitates cum affinibus atque cognatis, & iſtiuſmodi generis hominibus circumire. Nec dubito, quin vel conſobrina, vel ſoror ſit in quarum ſolatium noui generis ducaris aſſecla. Abſit quippe, vt, quamuis proximi ſint, & cognati, virorum te ſuſpicer captare conſortia. Obſecro ergo te virgo, vt mihi reſpondeas. Sola vadis in comitatu propinquorum, an cum amaſio tuo? Quamuis ſis impudens, ſæcularium oculis eum ingerere non audebis. Si enim hoc feceris: & te, & illum familia vniuerſa cantabit: vos cunctorum digiti denotabunt. Ipſa quoque ſoror, aut affinis, ſiue cognata, quæ in adulationem tui ſanctum nonnunquam coram te vocant, cum ſe

Virgines in conuictu vulgari malè ſecuræ.

paulu

paulſulum auerterint, portentoſum redibunt maritum. Sin autem ſola ieris, quod & magis exiſtimo: vtique inter ſeruos adoleſcentes, inter maritatas fœminas, atque nuptu as, inter laſciuas puellas, & comatos linteatóſque iuuenes, furuarum veſtium puella gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, ſuſtentabit laſſam, & preſſis digitis, aut tentabitur, aut tentabit. Erit tibi inter viros matronáſque conuiuium: ſpectabis aliena oſcula, prægustatos cibos: & non abſque ſcandalo tuo in aliis ſericas veſtes, auratáſque miraberis. In ipſo quoque conuiuio vt veſcaris carnibus, quaſi inuita cogeris. Vt vinum bibas, Dei laudabitur creatura. Vt laues balneis, ſordibus detrahetur. Et omnes te, cum aliquid eorum, quæ ſuadent, retrectans feceris, puram ſimplicem, dominam, & verè ingenuã conclamabunt. Perſonabit interim aliquis cantor ad menſam, & inter Pſalmos dulci modulamine currentes, quoniã alienas nõ audebit vxores, te, quæ cuſtodem non habes, ſæpius reſpectabit, loquetur nutib9, & quidquid metuit dicere, ſignificabit affectibus.

Inter has tantas illecebras voluptatum, etiam ferreas mẽtes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne, quod neſcit. Narrant gentilium fabulæ cãtibus Sirenarum nautas iſſe in ſaxa pręcipites, & ad Orphei citharam arbores beſtiáſque ac ſilicum dura mollita. Difficilè inter epulas ſeruatur pudicitia. Nitens cutis ſordidum oſtendit animum. Legimus in ſcholis pueri, & ſpirantia in plateis æra perſpeximus, aliquem, oſſibus vix hærentem, illicitis arſiſſe amoribus, & ante vita caruiſſe, quam peſte. Quid tu facies puella: ſani corporis, delicata, pinguis, rubens, æſtuans inter carnes, inter vina, & balneas, iuxta maritos, iuxta adoleſcentulos? quæ etſi rogata non feceris, tamen formę putes teſtimoniũ, ſi rogeris. Libidinoſa mens ardentius honeſta perſequitur, & quod non licet, dulcius ſuſpicatur. Veſtis ipſa vilis & pulla, animi tacentis indicium eſt, ſi rugam non habeat, ſi per terram, vt altior videaris, nõ trahatur, ſi de induſtria diſſuta ſit tunica, vt aliquid intus appareat, operiátque quod fœdum eſt, & aperiat quod formoſum. Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens,

Inter voluptates difficilè eſt caſtitatẽ ſernare.

ſtridore

ſtridore ad ſe iuuenes vocat. Papillæ faſciolis comprimuntur, & criſpanti cingulo anguſtius pectus arctatur. Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, vt candidos nudet humeros, & quaſi videri noluerit, celat feſtina, quod volens detexerat. Et quando in publico quaſi per verecundiam operit faciem, lupanarium arte, id ſolum oſtendit, quod oſtenſum magis placere poteſt. Reſpondebis: Vnde me noſti, & quomodo, tam longè poſitus, iactas in me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narrauerunt lachrymæ, & intolerabiles per momenta ſingultus. Atque vtinam ille mentitus ſit & magis timens hoc, quã arguens, dixerit: Sed, mihi crede, nemo mentiens plorat. Dolet ſibi prælatum iuuenem, non quidem comatum, non veſtium ſericarum, ſed toroſulum, & in ſordibus delicatum, qui ipſe ſacculum ſignet, textrinum teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat quidquid de publico neceſſarium eſt, diſpenſator, & dominus, & præueniens officia ſeruulorum, quem omnes rodant famuli, & quidquid domina non dederit, illum clamitet ſubtraxiſſe.

Querulum ſeruulorum genus eſt, & quantacunque dederis, ſemper eis minus eſt. Non enim conſiderant, de quanto, ſed quantum detur, doloremque ſuum ſolis, quod poſſunt, obtrectationibus conſolantur. Ille paraſitum, iſte impoſtorem, hic heredipetam, alius nouo quolibet appellat vocabulo. Ipſum iactent aſſidere lectulo, obſtetrices adhibere languenti, portare matulam, calefacere lintea, plicare faſciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcunque domi fingitur, rumor in publicum fit. Nec mireris, ſi ancillæ & ſeruuli de vobis iſta confingant, cum mater quoque id ipſum queratur & frater. Fac igitur, quod moneo, quod precor, vt primum matri, dehinc, ſi id fieri non poteſt, ſaltem fratri reconcilieris: aut, ſi iſta tam cara nomina hoſtiliter deteſtaris, diuidere ab eo, quem tuis diceris prætuliſſe: ſi autem & hoc non potes, reuerere certè tuos: ſi non potes deſerere, vel honeſtius ſodali tuo vtere. Separentur domus veſtræ, diuidatúrque conuiuium, ne maledici homines, ſub vno tectulo vos manentes, lectulum quoque criminentur habere communem. Potes

& ad neceſſitates tuas quale voluiſti habere ſolatium,& aliqua ex parte publica carere infamia : quamquam cauenda ſit macula, quæ nullo nitro, ſecundum Hieremiam, nulla fullonum herba elui poteſt. Quando vis, vt te videat & inuiſat, adhibe arbitros, amicos, libertos, ſeruulos. Bona conſcientia nullius oculos fugit. Intret intrepidus, ſecurus exeat. Taciti oculi, & ſermo ſilens, & totius corporis habitus, vel trepidationem interdum, vel ſecuritatem loquuntur. Aperi, quæſo, aures tuas, & clamorem totius ciuitatis exaudi. Iam perdidiſtis veſtra vocabula, & mutuo ex vobis cognomina ſuſcepiſtis: tu illius diceris, & ille tuus. Hæc mater audit, & frater, paratíque ſunt, & precantur vos ſibi diuidere, & priuatam veſtræ coniunctionis infamiam laudem facere communem. Tu eſto cum matre, ſit ille cum fratre. Audentius diliges ſodalem fratris tui: honeſtius amabit mater amicum filij, quam filię ſuę: Quod ſi nolueris, ſi mea monita rugata fronte contempſeris, epiſtola tibi hęc voce libera proclamabit: Quid alienum ſeruũ obſides? quid miniſtrum Chriſti famulum tibi facis?

Hier. 2.

Bona conſcientia nullius oculos fugit.

reſpice ad populum, ſingulorum facies intuere. Iſte in Eccleſia legit, in te aſpiciunt vniuerſi, niſi quod penè licentia coniugali de tua infamia gloriaris. Nec iam ſecreto dedecore potes eſſe contenta: procacitatem libertatem vocas. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Iterum me malignum, iterum ſuſpicioſum, & rumigerulum clamitas. Ego ne ſuſpicioſus? ego ne maleuolus? qui, vt in principio epiſtolæ præfatus ſum, ideo ſcripſi, quia non ſuſpicabar: an tu negligens, diſſoluta, contemptrix, quæ annos nata viginti-quinque, adoleſcentem necdum bene barbatulum ita brachiis tuis, quaſi caſſibus, incluſiſti? Optimum reuera pædagogum, qui te moneat, qui aſperitate frontis terreat. Et quanquam in nullis ætatibus libido ſit tuta, tamen, vel cano capite, ab aperta defendat ignominia. Veniet, veniet tempus, dies enim allabitur, dum ignoras, & iſte formoſulus tuus, quia cito ſeneſcunt mulieres, maxime quæ iuxta viros ſunt, vel ditiorem reperiet, vel iuniorem. Tunc te pœnitebit conſilij tui, & tædebit pertinaciæ, quando & rem, & famam amiſeris: quando, quod malè

Hier. 3.

iunctum

iunctum fuerat, diuidetur bene. Niſi fortè ſecura es, & coaleſcente tanti temporis caritate, diſſidium non vereris. Tu quoque mater, quæ propter ætatem maledicta non metuis, noli ſic vindicare, vt pecces. Magis à te diſcat filia ſeparari, quam tu ab illa ſeiungi. Habes filium, & filiam, & generũ, immo & contubernalem filiæ tuæ quid quæris aliena ſolatia, & ignes iam ſopitos ſuſcitas? honeſtius eſt tibi ſaltem culpam filiæ ſuſtentare, quam occaſionem tuæ quærere. Si tecum filius monachus, pietatis viduitatiſque præſidium: quid tibi alienum hominem quæris, in ea præſertim domo, quæ filium, & filiam capere non potuit? Eius iam ætatis es, vt poſſis nepotes habere ex filia: inuita ad te vtrumque: reuertatur cum viro, quæ ſola exierat: virum dixi, non maritum: nemo calumnietur, ſexum ſignificare volui, non coniugium. Aut, ſi erubeſcit, & retractat, & domum, in qua nata eſt, arbitratur anguſtam: vos ad eius hoſpitium pergite: quamuis arctum ſit, facilius matrem, & fratrem capere poteſt, quam hominem alienum, cum quo certè in domo vna, ſiue cubiculo, caſta manere non

poterat. Sin in vna domo duæ fœminæ,& duo maſculi : ſi autem & tertius ille γηροβόσκος tuus abire non vult,& ſeditiones ac turbas concitat, ſit biga, ſit triga,frater veſter ac filius, & ſororem illi exhibebis & matrem. Alij vitricum & generum vocitent,ille nutricium appellet & fratrem. Hæc ad breuem lucubratiunculam celeri ſermone dictaui, volens deſiderio poſtulantis ſatisfacere, & quaſi ad ſcholaſticam materiam me exercens : eadem enim die mane pulſabat oſtium, qua profecturus erat : ſimúlque vt oſtenderem obtrectatoribus meis,quod& ego poſſem, quidquid veniret in buccam, dicere : vnde & de ſcripturis pauca perſtrinxi,nec orationem meam, vt in cęteris libris facere ſolitus ſum, illarum floribus texui. Extemporalis eſt dictatio,& tanta ad lumen lucernulæ facilitate profuſa,vt notariorum manus lingua præcurreret, & ſigna ac furta verborum volubilitas ſermonum obrueret quod idcirco dixi,vt,qui non ignoſcit ingenio, ignoſcat vel tempori.

ARGV

ARGVMENTVM.

Ruſticum, quod promiſſam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad pœnitentiã, & vt ſancta inuiſat, coniugis exemplo, loca, hortatur.

HIERONYMVS ad Ruſticum.

EPISTOLA X.

QVOD ignotus ad ignotum audeo ſcribere, ſanctæ ancillæ Chriſti Hedibiæ, & filiæ meæ, coniugis tuæ Artemiæ, imo ſororis ex cõiuge atque conſeruæ, fecit deprecatio. Quæ nequaquam propria ſalute contenta tuam & ante quæſiuit in patria, & nũc in ſanctis locis quærit ſalutem, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apoſtolorum beneuolentiam, quorum vterque inuentus à Chriſto, fratrem Simonem & amicum Nathanael inuenire deſiderat, vt alter eorum mereatur audire: Tu es Simon filius Iohanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: alter donum Dei (hoc enim in lingua noſtra ſonat Nathanael) Chriſti ad ſe loquẽtis teſtimonio ſubleuetur: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus *Ioan. 1.*

lus

à via aſpera, & guttur tuum à ſiti. Et
Hier.8. iterum: Nunquid qui cadit, non reſurget? aut qui auerſus eſt, non reuertetur? Et per Eſaiam: Quando conuerſus ingemueris, tūc ſaluus eris, & ſcies vbi fueris. Scire non poſſumus ægrotationis mala, niſi cum fuerit ſanitas conſequuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia demonſtrant: clariúſque fit lumen comparatione tenebrarum.
Eſa.30.

Ezech.18. Ezechiel quoque iiſdem verbis, quia eodem & ſpiritu: Conuertimini, inquit, & redite ab iniquitatibus veſtris domus Iſrael, & non erunt vobis in tormentum impietates. Proiicite omnes impietates veſtras, quibus impiè egiſtis aduerſum me: & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouū. Et quare moriemini domus Iſrael: Nolo enim mortem peccatoris, dicit Dominus. Vnde & in conſequentibus loquitur: Viuo ego, dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur à via ſua mala, & viuat; ne mens incredula bonorum promiſſionem deſperet: & ſemel perditioni animus deſtinatus, non adhibeat vulneri curationē, quod nequaquam exiſtimat poſſe curari. Idcirco iurare ſe dicit, vt ſi non credimus

promit

Digitized by Google

promittenti Deo, credamus ſaltem pro noſtra ſalute iuranti. Quam ob cauſam iuſtus precatur & dicit: Conuerte nos Deus ſalutaris noſter, & auerte furorem tuum à nobis. Et iterum: Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo fortitudinem. Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Poſtquam enim fœditatem delictorum meorum virtutum decore mutaui, infirmitatem meam tua gratia roboraſti. Ecce audio pollicentem: Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non reuertar, donec deficiant: vt qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Nec ceſſes à perſequendo, donec deficiam à via mea peſſima, & reuertar ad virum meum priſtinum: qui mihi dabat linteamina mea, & oleum, & ſimilam, & cibabat me pinguiſſimis cibis. Quiidcirco obſepſit atque præcluſit vias meas peſſimas, vt eam inuenirem viam, quæ dicit in Euangelio. Ego ſum via, veritas, & vita. Audi Prophetam loquentem. Qui ſeminant in lachrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient

Cur iuret Deus. *Pſal. 84.* *Pſal. 29.* *Pſal. 17.* *Ioan. 14.* *Pſal. 125.*

inexul

Querulum ſeruulorum genus eſt, & quantacunque dederis, ſemper eis minus eſt. Non enim conſiderant, de quanto, ſed quantum detur, dolorémque ſuum ſolis, quod poſſunt, obtrectationibus conſolantur. Ille paraſitum, iſte impoſtorem; hic heredipetam, alius nouo quolibet appellat vocabulo. Ipſum iactent aſſidere lectulo, obſtetrices adhibere languenti, portare matulam, calefacere lintea, plicare faſciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcunque domi fingitur, rumor in publicum fit. Nec mireris, ſi ancillæ & ſeruuli de vobis iſta confingant, cum mater quoque id ipſum queratur. & frater. Fac igitur, quod moneo, quod precor, vt primum matri, dehinc, ſi id fieri non poteſt, ſaltem fratri reconcilieris: aut, ſi iſta tam cara nomina hoſtiliter deteſtaris, diuidere ab eo, quem tuis diceris prætuliſſe: ſi autem & hoc non potes, reuerere certè tuos: ſi non potes deſerere, vel honeſtius ſodali tuo vtere. Separentur domus veſtræ, diuidatúrque conuiuium, ne maledici homines, ſub vno tectulo vos manentes, lectulum quoque criminentur habere communem. Potes

& ad neceſſitates tuas quale voluiſti habere ſolatium,& aliqua ex parte publica carere infamia: quamquam cauenda ſit macula, quæ nullo nitro, ſecundum Hieremiam, nulla fullonum herba elui poteſt. Quando vis, vt te videat & inuiſat, adhibe arbitros, amicos, libertos, ſeruulos. Bona conſcientia nullius oculos fugit Intret intrepidus, ſecurus exeat. Taciti oculi, & ſermo ſilens, & totius corporis habitus, vel trepidationem interdum, vel ſecuritatem loquuntur. Aperi, quæſo, aures tuas, & clamorem totius ciuitatis exaudi. Iam perdidiſtis veſtra vocabula, & mutuo ex vobis cognomina ſuſcepiſtis: tu illius diceris, & ille tuus. Hæc mater audit, & frater, paratiſque ſunt, & precantur vos ſibi diuidere, & priuatam veſtræ coniunctionis infamiam laudem facere communem. Tu eſto cum matre, ſit ille cum fratre. Audentius diliges ſodalem fratris tui: honeſtius amabit mater amicum filij, quam filię ſuę: Quod ſi nolueris, ſi mea monita rugata fronte contempſeris, epiſtola tibi hęc voce libera proclamabit: Quid alienum ſeruũ obſides? quid miniſtrum Chriſti famulum tibi facis?

Hier. 2.

Bona conſcientia nullius oculos fugit.

reſpice ad populum, ſingulorum facies intuere. Iſte in Eccleſia legit, in te aſpiciunt vniuerſi, niſi quod penè licentia coniugali de tua infamia gloriaris. Nec iam ſecreto dedecore potes eſſe contenta: procacitatem libertatem vocas. *Hier. 3.* Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Iterum me malignum, iterum ſuſpicioſum, & rumigerulum clamitas. Ego ne ſuſpicioſus? ego ne maleuolus? qui, vt in principio epiſtolæ præfatus ſum, ideo ſcripſi, quia non ſuſpicabar: an tu negligens, diſſoluta, contemptrix, quæ annos nata viginti-quinque, adoleſcentem necdum bene barbatulum ita brachiis tuis, quaſi caſſibus, incluſiſti? Optimum reuera pædagogum, qui te moneat, qui aſperitate frontis terreat. Et quanquam in nullis ætatibus libido ſit tuta, tamen, vel cano capite, ab aperta defendat ignominia. Veniet, veniet tempus, dies enim allabitur, dum ignoras, & iſte formoſulus tuus, quia cito ſeneſcunt mulieres, maxime quæ iuxta viros ſunt, vel ditiorem reperiet, vel iuniorem. Tunc te pœnitebit conſilij tui, & tædebit pertinaciæ, quando & rem, & famam amiſeris: quando, quod malè

iunctum

iunctum fuerat, diuidetur bene. Niſi fortè ſecura es, & coaleſcente tanti temporis caritate, diſſidium non vereris. Tu quoque mater, quæ propter ætatem maledicta non metuis, noli ſic vindicare, vt pecces. Magis à te diſcat filia ſeparari, quam tu ab illa ſeiungi. Habes filium, & filiam, & generũ, immo & contubernalem filiæ tuæ quid quæris aliena ſolatia, & ignes iam ſopitos ſuſcitas? honeſtius eſt tibi ſaltem culpam filiæ ſuſtentare, quam occaſionem tuæ quærere. Si tecum filius monachus, pietatis viduitatíſque præſidium: quid tibi alienum hominem quæris, in ea præſertim domo, quæ filium, & filiam capere non potuit? Eius iam ætatis es, vt poſſis nepotes habere ex filia: inuita ad te vtrumque: reuertatur cum viro, quæ ſola exierat: virum dixi, non maritum: nemo calumnietur, ſexum ſignificare volui, non coniugium. Aut, ſi erubeſcit, & retractat, & domum, in qua nata eſt, arbitratur anguſtam: vos ad eius hoſpitium pergite: quamuis arctum ſit, facilius matrem, & fratrem capere poteſt, quam hominem alienum, cum quo certè in domo vna, ſiue cubiculo, caſta manere non

poterat. Sin in vna domo duæ fœminæ, & duo maſculi: ſi autem & tertius ille γηροβόσκος tuus abire non vult, & ſeditiones ac turbas concitat, ſit biga, ſit triga, frater veſter ac filius, & ſororem illi exhibebis & matrem. Alij vitricum & generum vocitent, ille nutricium appellet & fratrem. Hæc ad breuem lucubratiunculam celeri ſermone dictaui, volens deſiderio poſtulantis ſatisfacere, & quaſi ad ſcholaſticam materiam me exercens: eadem enim die mane pulſabat oſtium, qua profecturus erat: ſimúlque vt oſtenderem obtrectatoribus meis, quod & ego poſſem, quidquid veniret in buccam, dicere: vnde & de ſcripturis pauca perſtrinxi, nec orationem meam, vt in cęteris libris facere ſolitus ſum, illarum floribus texui. Extemporalis eſt dictatio, & tanta ad lumen lucernulæ facilitate profuſa, vt notariorum manus lingua præcurreret, & ſigna ac furta verborum volubilitas ſermonum obrueret quod idcirco dixi, vt, qui non ignoſcit ingenio, ignoſcat vel tempori.

ARGV.

ARGVMENTVM.

Ruſticum, quod promiſſam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad pœnitentiã, & vt ſancta inuiſat, coniugis exemplo, loca, hortatur.

HIERONYMVS ad Ruſticum.

EPISTOLA X.

QVOD ignotus ad ignotum audeo ſcribere, ſanctæ ancillæ Chriſti Hedibiæ, & filiæ meæ, coniugis tuæ Artemiæ, imo ſororis ex cõiuge atque conſeruæ, fecit deprecatio. Quæ nequaquam propria ſalute contenta tuam & ante quæſiuit in patria, & nũc in ſanctis locis quærit ſalutem, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apoſtolorum beneuolentiam, quorum vterque inuentus à Chriſto, fratrem Simonem & amicum Nathanael inuenire deſiderat, vt alter eorum mereatur audire: Tu es Simon filius Iohanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: alter donum Dei (hoc enim in lingua noſtra ſonat Nathanael) Chriſti ad ſe loquẽtis teſtimonio ſubleuetur: Ecce vere Iſraëlita, in quo dolus *Ioan. 1.*

lus

lus non eſt. Optauerat quondam & Loth cum filiabus ſaluare coniugem ſuam, & de incendio Sodomæ & Gomorrhæ penè ſemiuſtus erumpens, educere eam, quæ priſtinis vitiis tenebatur aſtricta: ſed ea deſperatione trepida, reſpiciénſque poſt tergum, æterno infidelitatis titulo condemnatur. Et ardens fides pro vna muliere perdita, totam Segor liberat ciuitatem. Denique poſtquam Sodomiticas valles ac tenebras derelinquens, ad montana conſcendit, ortus eſt ei ſol in Segor, quæ interpretetur paruula, vt parua fides Loth, quia maiora non poterat, ſaltem minora ſeruaret. Neque enim Gomorrhæ quōdam & erroris habitator, ſtatim ad meridiem poteratperuenire, in qua Abraham amicus Dei cum angelis ſuſcipit Deum. Et Ioſeph paſcit fratres in Ægypto, ſponſúſque audit à ſponſa: Vbi cubas? vbi paſcis in meridie? Samuel quondam plangebat Saulem, quia ſuperbiæ vulnera pœnitētiæ medicamine non curabat. Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lachrymis delere nolebāt. Vnde & Ezechiel librum deuorat, ſcriptū intus & foris carmine & plāctu & væ.

Gen.19. *Fides Loth liberat ciuitatem.* *Gene.18. 46.* *Cant.1.* *1.Reg.15.* *1.Cor.5.* *Ezech.2.*

Carmine,

Carmine, ſuper laude iuſtorum: planctu ſuper pœnitentibus: væ ſuper his, de quibus ſcriptum eſt: Cum venerit impius in profudum malorum, contemnit. Quos oſtendit Eſaias, dicens: Vocauit Dominus Sabaoth in die illa ad fletum & planctum, & decaluationem & accinctionem ciliciorum: ipſi autem fecerunt lætitiam & exultationem, mactantes vitulos & occidentes oues, vt comederent carnes, dicentes: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et in Ezechiel loquitur: & tu fili hominis, dic domui Iſrael, ſic loquuti eſtis, dicentes: Errores noſtri & iniquitates noſtræ ſuper nos erunt, & in ipſis contabeſcimus: & quomodo ſalui eſſe poterimus? Dic eis: Viuo ego, dicit Dominus: Nolo mortem impij, ſed vt cõuertatur à via ſua, quare moriemini domus Iſrael? Nihil ita offendit Deum, quam deſperatione meliorum hærere peioribus. Licet & ipſa deſperatio incredulitatis indicium ſit. Qui enim deſperat ſalutem, non putat futurum eſſe iudicium: quod ſi metueret, vtique bonis operib⁹ ſe iudici præpararet. Audiamus per Hieremiam loquentem Deũ. Conuerte pedem tuum

Prou. 18.

Eſa. 22.

1. *Cor.* 15.

Ezech. 18.

Deſperatio cauenda.

Hier. 2.

à via aſpera, & guttur tuum à ſiti. Et
Hier.8. iterum: Nunquid qui cadit, non reſurget? aut qui auerſus eſt, non reuertetur?
Eſa.30. Et per Eſaiam: Quando conuerſus ingemueris, tūc ſaluus eris, & ſcies vbi fueris. Scire non poſſumus ægrotationis mala, niſi cum fuerit ſanitas conſequuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia demonſtrant: clariúſque fit lumen comparatione tenebrarum.
Ezech.18. Ezechiel quoque iiſdem verbis, quia eodem & ſpiritu: Conuertimini, inquit, & redite ab iniquitatibus veſtris domus Iſrael, & non erunt vobis in tormentum impietates. Proiicite omnes impietates veſtras, quibus impiè egiſtis aduerſum me: & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouū. Et quare moriemini domus Iſrael: Nolo enim mortem peccatoris, dicit Dominus. Vnde & in conſequentibus loquitur: Viuo ego, dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, ſed vt, conuertatur à via ſua mala, & viuat, ne mens incredula bonorum promiſſionem deſperet: & ſemel perditioni animus deſtinatus, non adhibeat vulneri curationē, quod nequaquam exiſtimat poſſe curari. Idcirco iurare ſe dicit, vt ſi non credimus

promit

Digitized by Google

promittenti Deo, credamus ſaltem pro noſtra ſalute iuranti. Quam ob cauſam iuſtus precatur & dicit: Conuerte nos Deus ſalutaris noſter, & auerte furorem tuum à nobis. Et iterum: Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo fortitudinem. Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Poſtquam enim fœditatem delictorum meorum virtutum decore mutaui, infirmitatem meam tua gratia roboraſti. Ecce audio pollicentem: Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non reuertar, donec deficiant: vt qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Nec ceſſes à perſequendo, donec deficiam à via mea peſſima, & reuertar ad virum meum priſtinum: qui mihi dabat linteamina mea, & oleum, & ſimilam, & cibabat me pinguiſſimis cibis. Quiidcirco obſepſit atque præcluſit vias meas peſſimas, vt eam inuenirem viam, quæ dicit in Euangelio. Ego ſum via, veritas, & vita. Audi Prophetam loquentem. Qui ſeminant in lachrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient

Cur iuret Deus.

Pſal. 84.

Pſal. 29.

Pſal. 17.

Ioan. 14.

Pſal. 125.

inexul

in exultatione, portantes manipulos ſuos. Et loquere cum eo: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo. Et iterum. Sicut deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad te Deũ fontem viuũ. Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes per diem & noctem. Et in alio loco: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi. Quamquam enim ſitierit te anima mea, tamẽ multo te carnis meæ labore quæſiui, & tibi in ſancto apparere non potui: niſi prius in terra deſerta à vitiis, & inuia aduerſariis poteſtatibus, & abſque humore & rheumate vllius libidinis commorater. Fleuit & Dominus ſuper ciuitatem Hieruſalem, quia non egiſſet pœnitentiam: & Petrus trinam negationem amaritudine abluit lachrymarum, impleuítque illud propheticum: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Plangit & Hieremias populum non agentem pœnitentiam, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis

Pſal.6. *Pſal.41.* *Pſal.62.* *Piorum eſt plorare.* *Hier.9.*

lis meis fontem lacrymarum, & placabo populum iſtum per diem & noctē? Cur autem plangat & defleat, ſequenti ſermone demonſtrat: Nolite flere mortuum, neque plangatis eum. Flete planctu qui egreditur, quia non reuertetur vltra. Nequaquam igitur gentilis plangendus eſt & Iudæus, qui in eccleſia non fuerunt, & ſemel mortui ſunt: de quibus Saluator dicit: Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos: ſed hi, qui per ſcelera atque peccata egrediuntur de Eccleſia, & nolunt vltra reuerti ad eam damnatione vitiorum. Vnde & ad viros eccleſiaſticos, qui muri & turres eccleſiæ nuncupantur loquitur ſermo propheticus, dicens: Muri Sion, proferte lacrymas: implentes illud Apoſtoli: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: vt dura corda peccãtium veſtris lachrymis prouocetis ad fletum, ne perſeuerantes in malitia, audiant: Ego plantaui te vineam frugiferam, omne ſemen verum. quomodo cõuerſa es in amaritudinem vitis alienæ? Et iterum: Ligno dixerunt, pater meus es tu: & lapidi, tu me genuiſti: & verterunt ad me dorſa ſua, & non facies ſuas. Et eſt ſenſus: Noluerunt ad me

Hier. 22.

Matth. 8.

Qui mortui plangendi.

Muri & turres Eccleſiæ.

Eſa. 5.

conuerti, vt agerent pœnitentiam; ſed duritia cordis in iniuriam meam ſua terga verterunt. Quamobrem Dominus loquitur ad Hieremiam: Vidiſti quæ fecerunt mihi habitatio Iſraël? Abierunt ſuper omnem montem, omnem montem excelſum, ſubter omne lignum frondoſum, & fornicati ſunt, & dixi: Poſtquam fornicata eſt, & fecit hæc omnia, ad me reuertere, & non eſt reuerſa. O clementia Dei, ô noſtra duritia, dum & poſt tanta ſcelera nos prouocat ad ſalutem: & ne ſic quidem volumus ad meliora conuerti. Si reliquerit, inquit, vxor virum ſuum, & alij nupſerit, & voluerit poſtea reuerti ad eum, nunquid ſuſcipiet eam, & non deteſtabitur? Pro quo ſcriptum eſt iuxta Hebraicam veritatem, quod in Græcis & Latinis codicibus non habetur? Et tu reliquiſti me tamen conuertere, & ſuſcipiam te, dicit Dominus. Eſaias quoque in eundem ſenſum iiſdem pene loquitur ſermonibus: Conuertimini qui profundum conſilium cogitatis, & iniquum filij Iſrael: reuertere ad me, & redimam te. Ego Deus, & nō eſt alius præter me, iuſtus & ſaluator non eſt abſque me. Reuertimini ad me, & ſalui

Hier. 3.

Eſai. 31.

Eſa. 45.

Digitized by Google

ſalui eritis, qui eſtis in extremis terræ. Recordamini horum, & ingemiſcite. & agite pœnitentiam qui erratis. Conuertimini corde, & mementote priorum à ſæculo: quoniam ego ſum Deus, & non eſt alius abſque me. Scribit & Ioel: Conuertimini ad me ex toto corde veſtro, in ieiunio & lachrymis & planctu: ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Miſericors enim & miſerator eſt Dominus, & agens pœnitentiã ſuper malitiis. Quantæ autem ſit miſericordiæ, & quã (vt ita loquar) nimiæ ineffabiliſque clementiæ, Oſee propheta nos doceat, per quẽ loquitur Deus: Quid tibi faciã Ephraim: quomodo te protegam Iſrael? quid tibi inquam faciam? Sicut Adama ponam te, & ſicut Seboim. Conuerſum eſt cor meum in me, & conturbata eſt pœnitudo mea. Nequaquam faciam tibi ſecũdum iram furoris mei. Vnde & Dauid loquitur. In Pſalmo: Non eſt in morte, qui memor ſit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Et in alio loco: Peccatum meum notum tibi feci: & iniuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, pronunciabo contra me iniquitatem meam Domino, & tu dimiſiſti

Ioel 1.

Oſee 11.

Pſal. 6.

Pſal. 31.

impietatem cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno. Veruntamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Vide quanta magnitudo ſit fletuum, vt aquarum diluuio comparetur. Quos qui habuerit, & dixerit cum Hieremia: Non ſileat pupilla oculi mei, ſtatim in illo complebitur: Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax deoſculatæ ſunt: vt ſi te iuſtitia veritáſque ſeruauerint, miſericordia & pax prouocent ad ſalutem. Totam pœnitentiam peccatoris oſtendit quinquageſimus Pſalmus, quando ingreſſus eſt Dauid ad Berſabee vxorem Vriæ Ethęi, & à Nathan propheta correptus reſpondit, dicens, Peccaui: ſtatímque meruit audire, Et Dominus abſtulit peccatum à te. Adulterio enim iunxerat homicidium, & tamen conuerſus ad lacrymas: Miſerere, ait, mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Et ſecundum multitudinē miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Magnum enim peccatum magna indigebat miſericordia. Vnde iungit & dicit: Multùm laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda

Thren. 2. *Pſal. 84.* *2. Reg. 12.* *Dauidis pœnitentia.* *Pſal. 50.*

da me. Quoniam iniquitatem meă ego
cognoſco, & peccatum meum contra
me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui
(rex enim eram, alium non timebam)
& malum coram te feci, vt iuſtificeris
in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.
Concluſit enim Deus omnia
ſub peccato, vt omnium miſereatur.
Tantúmque profecit, vt dudum peccator
& pœnitens tranſierit in magiſtrũ, *Rom.* 11.
& dicat: Docebo iniquos vias tuas, &
impij ad te conuertentur. Confeſſio
enim & pulchritudo coram eo, vt qui
ſua fuerit peccata confeſſus, & dixerit:
Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices *Pſal.* 37.
meæ, à facie inſipictiæ meæ, fœditatem
vulnerum in ſanitatis decorẽ
commutet. Qui enim abſcondit iniquitatem
ſuam, non proſperabitur. A- *Achab pœnitentia.*
chab rex impiiſſimus, vineam Nabuthæ
cruore poſſedit: & cum Hiezabel *3. Reg.* 21.
non tam coniugio ſibi quam crudelitate
coniuncta, Heliæ increpatione
corripitur. Hæc dicit Dominus: Occidiſti
& poſſediſti. Et iterũ: In loco, in
quo linxerũt canes ſanguinem Nabuthæ,
ibi lingent ſanguinẽ tuũ, & carnes
Hiezabel canes comedent ante muros
Iezrael. Quod cũ audiſſet Achab, ſcidit

veſtimenta ſua,& poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam, ieiunauítque & dormiuit in cilicio. Factúſque eſt ſermo Domini ad Heliam,dicens:Quoniã reueritus eſt Achab faciem meam, non inducam malum in diebus eius. Vnum ſcelus Achab & Hiezabel, & tamẽ cõuerſi ad pœnitentiam Achab.pœna differtur in poſteros, & Hiezabel in ſcelere perſeuerans,præſenti iudicio condemnatur. Loquitur & Dominus in Euangelio: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicium cum generatione hac,& condemnabunt eam, quia egerunt pœnitentiã in prædicatione Ionæ.Nõ enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.Drachma periit,& tamen inuenitur in ſtercore. Nonaginta nouem oues relinquuntur in ſolitudine, & vna ouis quæ aberrauerat, paſtoris humeris reportatur. Vnde & lętitia angelorum eſt ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Quanta fœlicitas, vt de ſalute noſtra exultent cœleſtia? De quibus dicitur:Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.Nullum in medio ſpatium. Mors & vita ſibi cõtraria ſunt, & tamen pœnitentia copulantur. Luxurioſus filius

Effectus pœnitentia. *Matt.12.* *Luc.5.15.* *Matt.18.* *Pœnitentia lætificat cœlũ.*

totam

totam prodegerat ſubſtantiam:& procul à patre, vix porcorum cibis inediã ſuſtentabat. Reuertitur ad patrem, immolatur ei vitulus ſaginatus: ſtolam accipit & annulum, vt Chriſti recipiat veſtimentum, quod dudum polluerat, & audire mereatur: Candida ſint ſemper veſtimenta tua: receptóque ſignaculo Dei, proclamet ad Dominum: Pater peccaui in cœlum & coram te: & reconciliatus oſculo, dicat ad eum: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Iuſtitia iuſti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & iniquitas iniqui non nocebit ei, quacunque die conuerſus fuerit. Vnumquemque iudicat Deus ſicut inuenerit: nec præterita conſiderat, ſed præſentia: ſi tamen vetera crimina nouella conuerſione mutentur. Septies cadit iuſtus & reſurgit. Si cadit, quomodo iuſtus? Si iuſtus, quomodo cadit? Sed iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiã ſemper reſurgit. Et non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi conuertatur ad pœnitentiam, peccata donãtur. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix lachrymis pedes Saluatoris lauat, & crine detergit:& in typum

Eccl. 9.

Pſal. 4.

Ezech. 18.

Prou. 24.

eccleſiæ de gentibus congregatæ, meretur audire: Dimittuntur tibi peccata tua Phariſæi iuſtitia perit ſuperbia: & publicani humilitas confeſſione ſaluatur. Per Hieremiam conteſtatur Deus:
Hier.18. Ad ſummam loquar contra gentem & regnum, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod loquutus ſum aduerſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui vt facerem ei. Et ad ſummam loquar ſuper gente & regno, vt ædificem & plantem. & illud: Si fecerit malum in conſpectu meo, vt non audiat vocem meam, pœnitẽtiam agam ſuper bono, quod loquutus ſum, vt facerem ei. Statímque infert: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationes. Reuertatur vnuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra. Qui dixerunt: Deſperauimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & vnuſquiſque prauitatẽ cordis ſui mali faciemus. Simeon iuſtus in
Luc.2. Euãgelio loquitur: Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionem multorum: in ruinam ſcilicet peccatorum, & reſurrectionem eorum, qui agunt

pœni

pœnitentiam. Apoſtolus ſcribit ad Corinthios: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, ita vt vxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit? Et in ſecunda ad eoſdem epiſtola, ne abundantiori triſtitia pereat, qui eiuſmodi eſt, reuocat eum, & obſecrat, vt confirment ſuper illum charitatem, vt, qui inceſtu perierat, pœnitentia conſeruetur. Nullus enim mundus à peccato: nec ſi vnius quidem diei fuerit vita eius: innumerabiles autem anni vitæ illius ſine peccato tranſibunt? Aſtra quoque ipſa non ſunt munda in conſpectu eius, & aduerſus angelos ſuos peruerſum quid excogitauit. Si in cœlo peccatum, quanto magis in terra? Si delictum in his, qui carent tentatione corporea, quanto magis in nobis, qui fragili carne circundamur, vt cum Apoſtolo dicamus: Miſer ego, quis me liberabit de corpore mortis huius? Non enim habitat in carne noſtra bonum: nec agimus, quod volumus, ſed quod nolumus: vt aliud anima deſideret, aliud facere caro cogatur.

1. Cor. 5. *2. Cor. 2.* *Iob 14.* *Iob 25.* *Iob 4.* *Rom. 7.*

tur. Quod ſi quidam iuſti appellantur in ſcripturis, & non ſolum iuſti, ſed iuſti in conſpectu Dei, iuxta illam appellantur iuſti iuſtitiam, iuxta quam ſu-
Prou. 24. pradictum eſt: Septies cadit iuſtus, & reſurget: & iuxta quod iniquitas iniqui non nocebit ei in quacunque die con-
Luc. 1. uerſus fuerit. Denique & Zacharias pater Ioannis, qui ſcribitur iuſtus, peccauit in eo, quod non credidit, & ſtatim
Iob 1. 39. ſilentio condemnatur. Et Iob, qui iuſtus & immaculatus, ac ſine querela in principio voluminis ſui ſcribitur, poſtea & Dei ſermone, & confeſſione ſui peccator arguitur. Si Abraham, Iſaac & Iacob, Prophetæ quoque & Apoſtoli nequaquam caruere peccato: ſi puriſſimum triticum habuit mixtas paleas, quid de nobis dici poteſt, de quibus il-
Hier. 23. lud ſcriptum eſt: Quid paleis ad frumentum, dicit Dominus? Et tamen paleæ futuro reſeruantur incendio: & zizania hoc tempore mixta ſunt segeti-
Luc. 3. bus frumentorum, donec veniat, qui habet vẽtilabrum in manu ſua, & purgabit aream: vt congreget triticum in horrea, & quiſquilias gehennæ igni comburat.

Hæc

Hæc omnia quaſi per pulcherrima ſcripturarum prata diſcurrẽs, in vnum locum volui congregare, & de ſpecioſiſſimis floribus coronam tibi texere pœnitẽtiæ, quam imponas capiti tuo: & aſſumas pennas columbæ, & voles, & requieſcas, & clementiſſimo reconcilieris patri. Narrauit mihi vxor quõdam tua, nunc ſoror atque conſerua. quod iuxta præceptũ Apoſtoli ex conſenſu abſtinueritis vos ab opere nuptiarum, vt vacaretis orationi: tuáque rurſum veſtigia, quaſi in ſalo poſita fluctuaſſe, immo (vt apertius loquar) eſſe prolapſa. Illam autẽ audiſſe à Domino cũ Moyſe: Tu vero hic ſta mecum, & dixiſſe de Domino, Statuit ſupra petram pedes meos: tuam domum, quæ fundamenta fidei ſolida nõ habebat, poſtea diaboli turbine concidiſſe: porro illius perſtare in domino, & ſuũ tibi hoſpitium non negare: vt cui prius coniũctus fueras corpore, nunc ſpiritu copuleris, Qui enim adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt cũ eo. Cũq; vos rabies barbarorũ & imminẽs captiuitas ſepararet, ſub iuriſiurandi teſtificatione pollicitũ: vt ad ſancta tranſeuntẽ loca vel ſtatim, vel poſtea ſequereris,

Caſtitatis votum in matrimonio.

Exod. 34.

1. Cor. 6.

ris, & ſeruares animam tuam, quam viſus fueras negligentia perdidiſſe. Redde igitur quod præſente Domino ſpopondiſti. Incerta eſt vita mortalium: ne ante rapiaris, quam tuam impleas ſponſionem. Imitare eam, quam docere debueras. Proh pudor, fragilior ſexus vincit ſæculum, & robuſtior ſuperatur à ſæculo. Tanti dux fœmina facti eſt: & non ſequeris eam, in cuius ſalute candidatus eſt fidei? Quod ſi te rei familiaris tenent reliquiæ, vt ſcilicet mortes amicorum, & ciuium videas, & ruinas vrbium atque villarum: ſaltem inter captiuitatis mala, & feroces hoſtium vultus, & prouinciæ tuæ infinita naufragia teneto tabulam pœnitentiæ: & memento cõſeruæ tuæ, quæ tuam quotidie ſuſpirat, nec deſperat ſalutem. Tu vagaris in patria, immo non patria, quia patriam perdidiſti: iſta pro te in locis venerabilibus reſurrectionis, & crucis, & incunabulorum Domini Saluatoris: in quibus paruulus vagiit, tui nominis recordatur, teque ad ſe orationibus trahit: vt ſi non tuo merito, ſaltem huius fide
Luc. 5. ſalueris. Iacebat quondam paralyticus in lecto, & ſic erat cunctis artubus diſ-
ſolu

ſolutus, vt nec pedes ad ingrediẽdum, nec manus mouere poſſet ad precandum: & tamen profertur ab aliis, & reſtituitur priſtinæ ſaluti: vt portaret lectulum, qui dudum à lectulo portabatur Et te igitur abſentem corpore, præſentẽ fide offert conſerua tuo Domino ſaluatori: & dicit cum Cananæa: Filia mea male à dæmonio vexatur. *Matt.* 15.
Rectè enim animam tuam appellabo filiam animæ eius, quæ ſexus neſcit diuerſitatem: quia te quaſi paruulum atque lactantem. & nec dum valentem ſumere ſolidos cibos, inuitat ad lac infantiæ, & nutricis tibi alimenta demonſtrat: vt poſſis dicere cum propheta, Erraui ſicut ouis perdita: quære ſeruum tuum, quoniam mandata tua non ſum oblitus. *Pſal.* 118.

ARGVMENTVM.

Ruffinum Aquileienſem, quem in Ægyptum conceſſiſſe audierat, vt ad ſe in Syriam pergat, inuitat, aſſerens ſe, vno Euagrio excepto, ab omnibus derelictum fuiſſe, Innocentio ſcilicet, Hylaq; defunctis, & Bonoſo, inſulam quondam, pœnitentiæ peragendæ cauſa, incolente.

HIERONYMVS
ad Ruffinum.

PLVS

EPISTOLA XI.

Eſa. 64. PLVS Deum tribuere, quam rogatur, & ea ſæpe concedere, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, licet, ex ſacrorum miniſterio voluminum ante cognouerim, tamen in cauſa propria nunc probaui, Ruffine cariſſime. Ego enim, qui audaci fieri ſatis voto credebam, ſi viciſſitudine litterarum imaginem nobis præſentiæ mentiremur, audio te Ægypti ſecreta penetrare, monachorum inuiſere choros, & cœleſtem in terris circumire familiam.
Act. 8. O ſi mihi nunc Dominus Ieſus Chri-
Dan. 14. ſtus vel Philippi ad Eunuchum, vel Abacuc ad Danielem tranſlationem repente concederet: quam ego nunc tua arctis ſtringerem colla complexibus: quam illud os, quod mecum vel errauit aliquando, vel ſapuit, impreſſis figerem labiis. Verum, quia nō tam te ſic ad me venire, quam ad te ſic ire non mereor, & inualidum, etiam cum ſanum eſt, corpuſculum crebri fregere morbi: has mei vicarias, & tibi obuias mitto, quæ te, copula amoris innexum, ad me vſque perducant.

Prima

Digitized by Google

Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi eſt nunciata felicitas. Non credebã certum, quod certũ eſſe cupiebã. præſertim cum & ille ab alio ſe audiſſe diceret, & rei nouitas fidem ſermonis auferret. rurſum ſuſpenſam voto nutante mentem, quidam Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confeſſores, & voluntate iam martyres, pio plebis iamdudum fuerat tranſmiſſus obſequio, manifeſtus ad credulitatem nuncij auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labaſſe ſententiam: nam cum & patriam tuam ignoraret, & nomen, in eo tamen plus videbatur afferre, quod eadem aſſerebat, quæ iam alius indicauerat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim Nitriæ eſſe. & ad beatum perrexiſſe Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic vero tota crudelitatis frena laxaui, & tunc vere, ægrotum eſſe me, dolui: & niſi me attenuati corporis vires quadam compede præpediſſent, nec mediæ feruor æſtatis, nec nauigantibus ſemper incertum mare, pia cum feſtinatione gradienti, valuiſſet obſiſtere. Credas mihi frater, non ſic tempe-

Monachi voluntate martyres.

Elegans ſimilitudo.

ſtate

ſtate iactatus portũ nauta proſpectat, non ſic ſitientia imbres arua deſiderant; non ſic curuo aſſidens littori anxia filium mater expectat, poſtquam me à tuo latere ſubitus turbo cõuulſit, poſtquam glutino caritatis hærentem impia diſtraxit auulſio: Tunc mihi cæruleus ſupra caput aſtitit imber: Tunc maria vndique, & vndique cœlum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totúmque Galatiæ & Cappadociæ iter, & feruido Cilicum terra fregiſſet æſtu, Syria mihi, velut fidiſſimus naufrago portus, occurrit. vbi ego; quidquid morborum eſſe poterat, expertus, ex duobus oculis vnum perdidi. Innocentium enim, partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abſtraxit. nunc vno & toto mihi lumine Euagrio noſtro fruor, cui ego ſemper infirmus ad laborem cumulus acceſſi. Erat nobiſcum & Hylas, ſancti Melanij famulus, qui puritate morum, maculam ſeruitutis abluerat, & hic necdum obductam reſcidit cicatricem. Verum quia de
1. *Theſ*. 4. dormientibus contriſtari, Apoſtoli voce prohibemur, & nimia vis mœroris

roris læto ſuperuenient enuncio temperata eſt: indicamus hæc tibi, vt, ſi neſcis diſcas, ſi ante cognouiſti, pariter gaudeam⁹, Bonoſus tuus, immo meus, & vt verius dicam noſter, ſcalam præſagatam Iacob ſomniante iam ſcandit, portat crucem ſuam, nec de craſtino cogitat, nec poſt tergum reſpicit. Seminat in lachrymis, vt in gaudio metat. Et ſacramento Moyſi ſerpentem in eremo ſuſpendit. Cedant huic veritati tam Græco quam Romano ſtylo mendaciis ficta miracula. Ecce puer honeſtis ſæculi nobiſcum artibus inſtitutus, cui opes affatim, dignitas apprime inter æquales erat contempta matre, ſororibus, & cariſſimo ſibi germano, inſulam pelago circunſonante naufragam, cui aſperæ cautes & nuda ſaxa, & ſolitudo terrori eſt, quaſi quidem nouus paradiſi colonus inſedit. Nullus ibi agricolarum, nullus monachorum, ne paruulus quidem, quem noſti, Oneſimus, quo velut fratre in oſculo fruebatur, in tanta vaſtitate adhæret lateri comes. Solus ibi, immo iam Chriſto comitante non ſolus, videt gloriam Dei, quam etiam Apoſtoli niſi in deſerto non viderant. Non

Gen. 28.
Matth. 16.6.
Luc. 9.
Pſal. 125.
Num. 21.

V

quidem conſpicit turritas vrbes, ſed in
nouę ciuitatis cenſu dedit nomen ſuū.
Horrent ſacco membra deformi: ſed
ſic melius obuiam Christo rapietur in
hibus. Nulla euriporū amœnitate per-
fruitur: ſed de latere Domini aquam
vitæ bibet. Propone tibi ante oculos
amice dulciſſime, & in præſentiam rei
totus animo ac mente cōuertere. Tunc
poteris laudare victoriam, cum labo-
rem prælianis agnoueris. Totam cir-
ca inſulam fremit inſanum mare, & ſi-
nuoſis montibus illiſum ſcopulis æ-
quor reclamat. Nullo terra germine
viret, nullis vernans campus denſatur
vmbraculis. Abruptæ rupes, quaſi quē-
dam horroris carcerem claudunt. Ille
ſecurus, intrepidus & totus de Apoſto-
Epheſ.6. lo armatus, nunc Deum audit, dum di-
uina relegit: nunc cum Deo loquitur,
cum Dominum rogat: & fortaſſe ad
exemplum Ioannis aliquid videt, dum
in inſula commoratur. Quas nunc dia-
bolum nectere credis tricas? quas pa-
rare arbitraris inſidias? Forſitan anti-
quæ fraudis memor, famem ſuadere
tentabit. Sed iam illi reſponſum eſt:
Deuter.8. Non in ſolo pane viuit homo. Opes
forſitan gloriámque proponet. Sed di-
cetur

Digitized by Google

cetur illi: Qui cupiunt diuites fieri, incidunt in muſcipulam & tentationes. 1.*Tim.6.*
Et, Mihi omnis gloriatio in Chriſto
eſt. Feſſa membra ieiuniis, morbo grauante concutiet: ſed Apoſtoli repercutietur eloquio: Quando infirmor, tunc fortior ſum: & virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem, ſed audiet: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: Ignita iacula librabit, ſed excipientur ſcuto fidei. Et ne multa impugnabit Sathanas, ſed tutabitur Chriſtus. Gratia tibi Domine Ieſu, quod in die tua habeo, qui pro me te poſſit rogare. Scis ipſe (tibi enim patent pectora ſingulorum, qui cordis arcana rimaris: qui tantæ beſtiæ aluo incluſum Prophetam in profundo vides) vt ego & ille à tenera infantia pariter ad florentem vſque adoleuerimus ætatem: vt idem nos nutricum ſinus, iidem amplexus fouerint baiulorum. Et cum poſt Romana ſtudia ad Rheni ſemibarbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hoſpitio, vt ego primus cœperim velle te colere, memento quæſo hunc bellatorem tuum, mecum quondam fuiſſe tyronem. Habeo promiſſum maieſtatis tuæ. Qui docuerit,

Galat.6. *2.Cor.12.* *Philip.1.* *Epheſ.6.* *Ioan.2.* *Ioan.14.*

& non fecerit, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem docuerit & fecerit, maximus vocabitur in re-
1. Cor. 15. gno cælorum. Fruatur ille virtutis corona, & ob quotidiana martyria, ſtolatus agnum ſequatur. Multæ ſunt máſiones apud patrem. Et ſtella à ſtella differt in claritate: Mihi concede, vt inter ſanctorum caput poſſim leuare calcanea: vt cum ego voluerim, ille perfecerit mihi ignoſcas, qui implere non potui: illi tribuas præmium, quod meretur. Plura fortaſſe, quam epiſtolæ breuitas patiebatur, longo ſermone protraxerim: quod mihi ſemper accidere conſueuit, quando aliquid de Boneſi noſtri laude dicendum fuit. Sed vt ad illud redeam, vnde diſceſſeram:
Amicus fidus. Obſecro te, ne amicum, qui diu quæritur, vix inuenitur, difficilè ſeruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro, & pompaticis ferculis coruſca ex ſarcinis metalla radient. Caritas non poteſt comparari.
Caritas. Dilectio pretium non habet. Amicitia quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit. Vale in Chriſto.

ARGV

ARGVMENTVM.

Nepotianus, Heliodori ex ſorore nepos, iuuenis adhuc ætate, verum ſenili animo, petierat per litteras à D. Hieronymo, vt illi viuendi formam, quæ à clericis, vel monachis ſeruari debet, præſcriberet: facit hoc vir ſanctus præſenti epiſtola: in qua παραινετικῶς multa ad eorum vitam pertinentia luculenter exponit.

HIERONYMVS AD Nepotianum de vita clericorum & ſacerdotum.

EPISTOLA XII.

PETIS à me, Nepotiane cariſſime, litteris tranſmarinis, & crebro petis, vt tibi breui volumine digeram præcepta viuendi, & qua ratione is, qui ſæculi militia derelicta, vel monachus cœperit eſſe, vel clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diuerſa vitiorum diuerticula rapiatur. Dum eſſem adoleſcens,

imino penè puer, & primos impetus laſciuientis ætatis eremi duritia refrenarem, ſcripſi ad auunculum tuum ſanctum Heliodorum exhortatoriam epiſtolam, plenam lachrymis, querimoniiſque & quę deſerti ſodalis monſtraret affectum: ſed in illo opere pro ætate tunc luſimus, & calentibus adhuc rhetorum ſtudiis, atque doctrinis, quędam ſcholaſtico flore depinximus: nunc iam cano capite, & arata rugis fronte, & inſtar boum pendentibus à mento palearibus: Frigidus obſiſtit circum præcordia ſanguis. Vnde & in alio loco idem Poëta canit: Omnia fert ætas, animum quoque. Et poſt modicum: Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin iam fugit ipſa. Quod ne de gentili tantum litteratura proferre videamur, diuinorum voluminum ſacramenta cognoſce. Dauid annos natus ſeptuaginta bellicoſus quondam vir, ſenectute frigeſcente, non poterat calefieri: quæritur itaque puella de vniuerſis * finibus Iſrael Abiſag Sunamitis, quæ cum rege dormiret, & ſenile corpus calefaceret. Nónne tibi videtur, ſi occidentem ſequaris litteram, vel figmentum eſſe de

Elegans ſenis deſcriptio.

1. *Reg.* 2.

* *Aliàs, filiis.*

mimo,

Digitized by Google

mimo, vel Attellanarũ ludicra? Frigidus ſenex obuoluitur veſtimentis, & niſi complexu adoleſcentulæ nõ tepeſcit: viuebat adhuc Bethſabee ſupererãt 1. *Par.* 3.
Abigail, & reliquæ vxores eius, & concubinæ, quas ſcriptura commemorat, omnes quaſi frigidæ repudiantur, & in vnius tantum grandæuus caleſcit amplexibus. Abraham multo Dauid ſenior *Gen.* 23.
fuit, & tamen, viuente Sara, aliam non 25.
quæſiuit vxorem. Iſaac duplices Dauid *Gen.* 35.
annos habuit, & cum Rebecca iam vetula nunquam friguit. Taceo de prio- *Gen.* 5.
ribus ante diluuium viris, qui poſt annos nongentos, non dico ſenilibus, ſed penè iam carioſis artubus, nequaquam puellares quæſiere amplexus. Certè *Deut.* 24.
Moyſes, dux Iſraëlitici populi, centum & viginti annos habebat, & Sephoram non mutauit. Quæ eſt igitur iſta Sunamitis, vxor & virgo tam feruens, vt frigidum calefaceret, tam ſancta, vt calentem ad libidinem non prouocaret? Exponat ſapientiſſimus *Prouer.* 4.
Salomon patris ſui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus. Poſſide ſapientiam, poſſide intelligentiã. Ne obliuiſcaris, & ne declinaueris à verbis oris mei: neque derelinquas

illam,& apprehendet te: ama illam,& ſeruabit te. Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam,& in omni poſſeſſione tua, poſſide intelligentiam: circunda illam, & exaltabit te: honora illam,& amplexabitur te:vt det capiti tuo coronam gratiarum.Corona quoque deliciarum proteget te:omnes penè virtutes corporis mutantur in ſenibus, & creſcente ſola ſapientia, decreſcũt cætera, ieiunia, vigiliæ, & eleemoſynæ, chameunię,huc illúcque diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio,defenſio pauperum,inſtantia orationum, perſeuerántia, viſitatio languentium, labor mánuum, vnde præbeantur eleemoſynæ. Et ne ſermonem longius protraham, cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore minora fiunt. Nec hoc dico,quod in iuuenibus, & adhuc ſolidioris ætatis,his dumtaxat,qui labore & ardentiſſimo ſtudio, vitæ quoque ſanctimonia,& orationis ad dominum Ieſum frequentia, ſcientiam conſecuti ſunt, frigeat ſapientia, quæ in pleriſque ſenibus ætate marceſcit, ſed quod adoleſcentia multa corporis bella ſuſtineat,& inter incentiua vitiorum, & carnis titillationes, quaſi ignis in lignis

Sapientia ſola in ſenibus creſcit.

gnis

gnis viridibus, ſuffocetur, vt ſuum non poſſit explicare fulgorem: ſenectus vero rurſus eorum, qui adoleſcentiam ſuam honeſtis artibus inſtruxerunt, & in lege Domini meditati ſunt die ac nocte, ætate fit doctior, vſu tritior, proceſſu temporis ſapientior, & veterum ſtudiorum dulciſſimos fructus metit: vnde & ſapiens ille vir Græciæ Themiſtocles, cum expletis centum & ſeptem annis, ſe mori cerneret, dixiſſe fertur, ſe dolere, quod tunc egrederetur è vita, quãdo ſapere cœpiſſet. Plato, octogeſimo primo anno ſcribens, mortuus eſt. Et Iſocrates, nonaginta & nouem annos in docendi ſcribendique labore compleuit. Taceo cæteros philoſophos, Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Zenonem, Cleantem, qui iam ætate longæua, in ſapientiæ ſtudiis floruerunt. Ad Poëtas venio, Homerum, Heſiodum Simonidem, Steſichorum: qui grandes natu, cygneum neſcio quid, & ſolito dulcius, vicina morte, cecinerunt. Sophocles, cum propter nimiam ſenectutem, & rei familiaris negligentiam à filiis accuſaretur amentiæ, Oedipi fabulam, quam nuper ſcripſerat, reci-

Pſal. 1.

Laërtius lib. 3.

Plutar. in eius vita. tauit iudicibus,& tantum ſapientiæ in ætate iam fracta ſpecimen dedit, vt ſeueritatem tribunalium in theatri fauorem verteret. Nec mirum, cum etiam Cato Cenſorius, Romani generis diſertiſſimus, iam & ſenex, Græcas litteras diſcere nec erubuerit, nec deſperauerit. Certè Homerus refert, quod de lingua Neſtoris, iam vetuli,& penè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipſius nominis Abiſag ſacramentum, ſapientiam ſenum indicat ampliorem interpretatur enim, pater meus ſuperfluus, vel patris mei rugitus: verbum ſuperflui ambiguum eſt, ſed in præſenti loco virtutem ſonat, quod amplior ſit in ſenibus,& redundans ac larga ſapientia: in aliò autem loco ſuperfluus, quaſi nō neceſſarius ponitur. Abiſag autem, id eſt, rugitus propriè nuncupatur, quod, vt maris fluctus, reſonat, & vt ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur: ex quo oſtenditur abundantiſſimum,& vltra humanam vocem diuini ſermonis in ſenibus tonitruum commorari. Porrò Sunamitis in lingua noſtra, coccinea, dicitur: vt ſignificet calere ſapientiam,& diuina lectione feruere: quod licet dominici

minici

Digitized by Google

minici ſanguinis indicet ſacramentũ, tamen & feruorem oſtendit ſapientiæ: vnde & obſtetrix illa in Geneſi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo, quod parietem diuiſerat, duos ante populos ſeparantem, diuiſoris, id eſt, Phares, ſortitus eſt nomen: & Rachab meretrix, in typo Eccleſiæ reſticulam myſterium ſanguinis continentem, vt Hiericho pereunte, domus eius ſaluaretur appendit in feneſtra: vnde & in alio loco de viris ſanctis ſcriptura commemorat: Hi ſunt, qui venerunt de calore domus patris Rachab. Et Dominus noſter in Euangelio: Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quam volo vt ardeat. Qui in diſcipulorum corda ſuccenſus, cogebat eos dicere: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? Quorſum hæc tam longo repetita principio? Ne à me quæras pueriles declamationes, ſententiarum floſculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum ſingulorum acuta quædam breuitérque concluſa, quæ plauſus & clamores excitent audientiũ. Amplexetur me modo ſapiẽtia: & Abiſag noſtra quæ nunquam ſeneſcit, in meo requieſcat ſinu.

Gen. 38.

Ioſ. 2.

1. Par. 2.

Luc. 12.

24.

Perpetua Mariæ virginitas.

Impolluta eſt, virginitatíſque perpetuæ, & quæ in ſimilitudinem Mariæ, cum quotidie generet, ſempérque parturiat, incorrupta eſt. Hinc reor dixiſſe Apoſtolum: Spiritu feruentes. Et in Euangelio Dominum prædicaſſe, quod in fine mundi quando, iuxta Prophetam Zachariã, ſtultus paſtor eſſe cœperit, ſapientia decreſcente, refrigeſcet caritas multorum. Audi igitur, vt beatus Cyprianus ait, non diſerta, ſed fortia: audi fratrem collegio, patrem ſenio, qui te ab incunabulis fidei vſque ad perfectam ducat ætatem, & per ſingulos gradus viuendi præcepta conſtituens, in te cæteros erudiat. Scio quidem, ab auunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Chriſti eſt, te, & didiciſſe, quæ ſancta ſunt, & quotidie diſcere, normámque vitæ eius, exemplum habere virtutum: ſed & noſtra, qualiacunque ſunt, ſuſcipe, & libellum hũc libello illius copulato, vt cum ille te monachum erudierit, hic clericum doceat eſſe perfectum. Igitur clericus, qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primo vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur: ſi enim κλῆρος Græce, ſors

Rom. 12. *Matt.* 24. *Zach.* 11.

12. q. 1. ca. *clericus.* *Nominis κλῆρος interpretatio.*

Latine

Latinè appellatur: propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt, pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, vt & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à Domino. Qui Dominũ poſſidet, & cum Propheta dicit: Pars mea *Pſal.15.* Dominus: nihil extra Dominum habere poteſt: quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius nõ erit Dominus, verbi gratia: ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus, Dominus pars eius fieri non dignabitur. Si *Pſal.104.* autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis eius: nec accipio partem inter cæteras tribus, ſed, quaſi le- *De decimis & altari victũ habeant clerici.* uita, & ſacerdos, viuo de decimis, & altari ſeruiẽs, altaris oblatione ſuſtentor: habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. Obſecro itaque te, & repetens, iterúmque iterúmque monebo, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id eſt, ne lucra ſæculi, in Chriſti quæras militia: ne plus habeas, quam quando clericus eſſe cœpiſti, &

dicatur

Hier.12. dicatur tibi: Cleri eorum non prodeſunt eis. Nonnulli enim ſunt ditiores monachi, quam fuerant ſæculares, & *2.ad Ti.2* clerici, qui poſſideant opes ſub Chri- *Diſt. 88.* ſto paupere, quas ſub locuplete & fal- *C. nego-* lace diabolo non habuerant: vt ſuſpi- *tiatorem.* ret eos Eccleſia diuites, quos mundus *1.Cor.15.* tenuit ante mendicos. Menſulam tuam pauperes, & peregrini, & cum illis Chriſtus conuiua nouerit. Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem, fuge. Corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille ſectatur: tibi cordi ſilentium, manſuetudo, ſecretum: illi verboſitas, *Diſt. 32.* attrita frons, cui nundinæ, fora placet, *C. hoſpi-* & plateæ, ac medicorum tabernæ. In *tiolum.* tanta morum diſcordia, quæ poteſt eſſe concordia? Hoſpitiolum tuum aut *Clerici* raro, aut nunquam mulierum pedes *mulierũ* terãt. Omnes puellas, & virgines Chri- *ignorent* ſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter *familia-* dilige. Ne ſub eodem tecto manſites: *ritatem.* nec in præterita caſtitate confidas. Nec *Iudic.14.* ſanctior Dauid, nec Sanſone fortior, *3.Reg.3.* nec Salomone potes eſſe ſapientior. *Geneſ.3.* Memento ſemper quod paradiſi colo-

num

num de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Ægrotanti tibi quilibet ſanctus frater aſſiſtat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes ſidei: quod ſi huiuſmodi non fuerint conſanguinitatis caſtimoniæque perſonæ, multas anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant miniſtrando, vt infirmitas quoque tua fructum habeat eleemoſynæ. Scio quoſdam conualuiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe. Periculoſè tibi miniſtrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si lector, ſi acolythus, ſi pſaltes te ſequitur: non ornentur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola ſecreto, & abſque arbitro, vel teſte non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum: habet nutricem maiorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non eſt tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui ſe * audeat credere. Caueto omnes ſuſpiciones, &

Clericorũ ornatus & cultus non ſit ſuperfluus.

** Aliàs, debeat.*

& quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandáſque & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias, & lepores, & riſu dignas vrbanitates, & cæteras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſæculi hominibus deteſtamur: quanto magis in monachis, & in clericis, quorum & ſacerdotium propoſito, & propoſitum ornatur ſacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in te, aut in ſanctis viris iſta formidem: ſed quod in omni propoſito, in omni gradu, & ſexu & boni & mali reperiantur, malorúmque condemnatio, laus bonorum ſit. Pudet dicere: ſacerdotes idolorum, mimi, & aurigæ, & ſcorta hereditates capiunt: ſolis clericis & monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à perſecutoribus, ſed à principibus Chriſtianis. Nec de lege conqueror, ſed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum eſt, ſed quo mihi vulnus, vt indigeam cauterio? Prouida ſeueráque legis cautio, & tamen nec

Clericos hæreditates capere prohibuerũt Chriſtiani principes.

ſic

ſic refrenatur auaritia. Per fidei commiſſa legibus illudimus, & , quaſi maiora ſint imperatorum ſcita quã Chriſti leges timemus , euangelia contemnimus. Sit hæres, ſed mater filiorum, id eſt, gregis ſui , eccleſia , quæ illos genuit, nutriuit, & pauit. Quid nos inſerimus inter matrem, & liberos? Gloria epiſcopi eſt , pauperum inopiæ prouidere. Ignominia ſacerdotis eſt , propriis ſtudere diuitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientẽ ſaturare ventrem poteram ; nunc ſimilam, & mella faſtidio. noui & genera , & nomina piſcium: in quo litore concha lecta ſit, calleo : ſaporibus auium diſcerno prouincias : & ciborum me raritas, ac nouiſſime damna ipſa delectant. Audio præterea in ſenes , & anus abſque liberis , quorundam turpe ſeruitium: ipſi apponunt * matulam , obſident lectum, purulentiam ſtomachi, & phlegmata pulmonis manu propria ſuſcipiunt: pauent ad introitum medici : trementibúſque labiis, an commodius habeant, ſciſcitantur: & , ſi paululum ſenex vegetior fuerit , periclitantur, ſimulatáque lætitia, mens intrinſe-

* *Aliàs, mappulã.*

cus auara torquetur: timent enim, ne perdant miniſterium, & viuacem ſenem Mathuſalem annis comparant. O quanta apud Deum merces, ſi in præſenti pretium non ſperarent. Quantis ſudoribus hæreditas caſſa expetitur? Minori labore margaritũ Chriſti emi poterat. Diuinas ſcripturas ſæpius lege, immo numquam de manibus tuis

Tim. 1. ſacra lectio deponatur. Diſce, quod

2. *Tim.* 3. doceas: obtine eum, qui ſecundum do-

1. *Petr.* 3. ctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt poſſis exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Permane in his, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciẽs, à quo didiceris, paratus ſemper ad ſatisfactionem, omni poſcenti te rationem, de ea, quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera tua ſermonem tuum: ne, cum in eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat, cur ergo hæc, quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt, qui pleno vẽtre de ieiuniis diſputat. Accuſare auaritiam & latro poteſt: ſacerdotis Chriſti os, mens, ma-

Mal. 1. núſque concordent. Eſto ſubiectus pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. Amare filiorum, timere ſeruorum eſt. Si pater ſum, inquit, vbi eſt honor

honor meus? Si Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? Plura tibi in eodem viro obſeruanda ſunt nomina: monachus, pontifex, auunculus, qui te iam in omnibus, quę ſancta ſunt, docuit Illud etiã, dico, quod epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos: honorent clericos, quaſi clericos, vt & ipſis à clericis, quaſi epiſcopis, honor deferatur. Scitum illud eſt oratoris Domitij: Cur ego te, inquit, habeã vt principẽ, cum tu me nõ habeas vt ſenatorem? Quod Aaron & filios eius, hoc epiſcopum & presbyteros eſſe nouerimus: Vnus dominus, vnum templum, vnũ ſit etiam miniſterium. Recordemur ſemper, quid Apoſtolus Petrus Pręcipiat ſacerdotibus: Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregẽ Domini, prouidentes non coacte, ſed ſpontaneè ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè: neque vt dominantes in clerum, ſed forma facti gregis ex animo: vt, cum apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam. Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdã eccleſiis, tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis non loqui, quaſi aut inuideant, aut non dignetur *1. Petr. 5.*

audire. Et ſi alij, inquit Apoſtolus Paulus, fuerit reuelatum ſedenti, prior taceat: poteſtis enim per ſingulos prophetare, vt omnes diſcant, & omnes conſolentur: ſpiritus prophetarum prophetis ſubiectus eſt: non enim diſſenſionis Deus, ſed pacis. Gloria patris eſt filius ſapiens. Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo, cum tales Chriſto elegerit ſacerdotes. Docente te in eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur: lacrymæ auditorum, laudes tuæ ſint: ſermo preſbyteri, ſcripturarum lectione conditus ſit. Nolo te declamatorem eſſe, & rabulam; garrulúmque ſine ratione, ſed myſteriorum peritum & ſacramentorum Dei tui eruditiſſimum. Verba voluere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt. Attrita frons interpretatur ſæpe, quod neſcit, & cum aliis perſuaſerit, ſibi quoque vſurpat ſcientiam. Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me vt expo-
Luc. 6. neret, quid ſibi vellet in Luca; ſabbatũ δευτερόπρωτον, eleganter luſit: Docebo te, inquiens, ſuper hac re in eccleſia: in qua, mihi omni populo acclamante,

cogetis

cogeris inuitus ſcire quod neſcis: aut certè, ſi ſolus tacueris, ſolus ab omnibus ſtultitiæ cōdemnaberis. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ, quidquid non intelligit, plus miratur. M. Tullius, in quem pulcherrimum illud elogium eſt: Demoſthenes tibi præripuit, ne eſſes primus orator, tu illi, ne ſolus: in oratione pro Q. Gallio, quid de fauore vulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur, attēde ne his fraudibus ludaris: loquor enim, quæ ſum ipſe nuper expertus. Vnus quidā poëta nominatus homo perlitteratus, cuius ſunt illa colloquia poëtarum, ac philoſophorū, cum facit Euripidem & Menandrum inter ſe, & alio loco Socratem atque Epicurum diſſerentes, quorum ætates non annis, ſed ſæculis ſcimus eſſe diſiunctas, quantos is plauſus, & clamores mouet? multos enim condiſcipulos habet in theatro, qui ſimul litteras non didicerant. Veſtes pullas æque deuita, vt candidas. Ornatus, vt ſordes pari modo fugiēdæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non abſque amictu lineo incedere, ſed pre-

tium veſtiũ linearum nõ habere, laudabile eſt:alioquin ridiculũ,& plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quod ſudarium orariúmq; non habeas, gloriari.Sunt, qui pauperibus paulum tribuunt,vt amplius accipiãt, & ſub prætextu eleemoſynæ quærũt diuitias:quę magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſynæ genus. Sic beſtiæ,ſic aues, ſic capiuntur & piſces. Modica in hamo eſca ponitur, vt matronarum in eo ſacculi protrahantur. Sciat epiſcopus, cui commiſſa eſt eccleſia, quem diſpenſationi pauperum curæq; præficiat.Melius eſt non habere, quòd tribuam,quam impudenter petere, quod recondam. Sed & genus arrogantiæ eſt,clemẽtiorem te velle videri, quam põtifex Chriſti eſt. Non omnia poſſumus omnes. Alius in eccleſia ocul⁹ eſt, alius lingua,alius manus,alius pes,au-
1.*Cor*.12. ris,venter,& cętera.Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios, quo modo diuerſa membra vnum corpus efficiunt. Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideo ſe ſanctum putat, ſi nihil nouerit: nec peritus, & eloquens, lingua æſtimet ſanctitatem. Multóque melius eſt è duobus imperfectis, ruſticitatem ſan-
ctam

ctam habere, quam eloquentiam peccatricẽ. Multi ædificant parietes, & columnas eccleſiæ ſubſtruunt: marmora nitent: auro ſplendent laquearia: gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorũ Chriſti nulla electio eſt. Neque vero mihi aliquis opponat diues in Iudæa templum, mẽſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta, tunc hæc probabantur à Domino, quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat redemptio peccatorum: quã quam hæc omnia præceſſerint in figura: Scripta ſunt autem propter nos, in quos fines ſæculorum deuenerunt. Nunc verò, cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem eius, & diuitias lutum putabimus. Quid miramur, quod Chriſtus vocat iniquum mammona? quid ſuſpicimus, & amamus, quod Petrus ſe non habere, glorioſe teſtatur? alioquin, ſi tantum litteram ſequimur, & in auro atque diuitiis ſimplex nos delectat hiſtoria, cũ auro obſeruemus & cætera. Ducãt põtifices Chriſti vxores virgines: Quamuis bonæ mentis ſit qui cicatricẽ habuerit, & deformis eſt:

1. Cor. 10.

Luc. 16.
Act. 3.

Myſticè intelligẽdum de eccleſia, quæ virgo eſt.

priuetur ſacerdotio, lepra corporis, animæ vitiis præferatur: Creſcamus, & multiplicemur, & repleamus terram, nec immolemus agnum, nec myſticũ paſcha celebremus: quia hæc abſque templo fieri, lege prohibentur. Figamus ſeptimo menſe tabernaculum, & ſolemne ieiunium buccina concrepemus. Quod ſi hæc omnia ſpiritualibus ſpiritualia comparantes, ſcientéſque
Rom. 7. cum Paulo, quod lex ſpiritualis eſt, &
Pſal. 118. Dauid verba cantantes: Reuela oculos
Marc. 2. meos, & conſiderabo mirabilia de lege
Matt. 12. tua: ſic intelligimus, vt Dominus quoque noſter intellexit, & interpretatus eſt ſabbatum: aut aurum repudiemus cum cæteris ſuperſtitionibus Iudæorum: aut ſi aurum placet, placeant & Iudæi, quos cum auro aut probare nobis neceſſe eſt, aut damnare. Conuiuia tibi vitanda ſunt ſæcularium, & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores ſacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores cõſulum, & milites excubare, iudicémq; prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. Quod ſi obtẽderis te facere hæc, vt roges pro miſeris atque ſubie

ſubiectis: iudex ſæculi plus deferet clerico continenti, quam diuiti: & magis ſanctitatẽ tuam venerabitur, quã opes. aut ſi talis eſt, qui nõ audiat clericos ꝑ quibuſlibet tribulatis niſi inter phyalas: libẽter carebo huiuſcemodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro iudice, qui magis, & citius ſubuenire poteſt, quã iudex: melius enim eſt cõfidere in Domino, quam confidere in homine: melius eſt ſperare in Domino, quam ſperare in principibus Nunquã vinum redoleas, ne audias illud philoſophi: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum propinare. Vinolentos ſacerdotes & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet: Qui altario deſeruiunt, vinum & ſiceram non bibant. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſiue illa quæ frumento conficitur, ſiue pomorũ ſucco, aut cum faui decoquuntur in dulcem & barbaram potionẽ, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſque frugibus aqua pinguior, coloratur. Quidquid inebriat, & ſtatum mẽtis euertit, fuge ſimiliter vt vinum. Nec hoc dico, quod Dei à nobis creatura damnetur: ſiquidem & Dominus

Pſal. 117.
Tit. 2.
Leuit. 10.
1. *ad Tit.* 3.
Deut. 14.
Matt. 11.

vini potator eſt appellatus, & Timo- *Tim. 5.* theo, dolenti ſtomachum, modica vini ſorbitio relaxata eſt: ſed modum pro ætatis, & valetudinis, & corporũ qualitate exigimus in potando: quod ſi abſque vino ardeo adoleſcẽtia, & inflammor calore ſanguinis, & ſucculẽto validóque ſum corpore: libenter carebo poculo, in quo ſuſpitio veneni eſt. Pulchre dicitur apud Græcos, & neſcio an apud nos æquè reſonet: Pinguis venter non gignit mentem tenuem. *Verum ieiunium.* Tantum tibi ieiuniorum modũ impone, quantum ferre potes: ſint tibi pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa ieiunia. Quid prodeſt, oleo non veſci, & moleſtias quaſdam difficultatéſque ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario nõ veſcamur pane, &, dum delicias ſectamur, à regno cœlorum retrahimur. Audio præterea quoſdam, contra rerum hominúmque naturã, aquã non bibere nec veſci pane, ſed ſorbitiũculas delicatas, & contrita olera, baccarúmque ſuccum non calice ſorbere, ſed concha. Pro pudor, non erubeſcimus iſtiuſmodi ineptiis,

nec

nec tędet ſuperſtitionis? Inſuper etiam famam abſtinentiæ in deliciis quærimus. Fortiſſimum ieiunium eſt, aqua & panis: ſed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quaſi publicum & commune ieiunium non putatur. Caue, ne hominum rumuſculos aucuperis: ne offenſam Dei, populorum laude commutes. Si adhuc, inquit Apoſtolus, hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Deſiit placere hominibus, & ſeruus factus eſt Chriſti. Per bonam famam & malam, à dextris & à ſiniſtris, Chriſti miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non diuitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit, & triſtia: per diem ſol non vrit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria, & conſcientia repugnãte phariſaica ambitione circumdari: Quanto melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare, & Deum habere fautorem, non aſpectus hominum: Inde pendet, euangelium, inde lex & prophetæ; ſiue

Fortiſſimũ ieiunium panis & aqua.

Gal. 1.
2. Cor. 6.

Pſal. 103.
Matth. 6.
Matt. 23.

ſiue ſacra & Apoſtolica doctrina, melius eſt enim, hæc omnia in mēte portare, quam in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, iuſtitiam: temperantiam, fortitudinem: his cœli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat, nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & tutamini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Caue quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias detrahentes
Pſal. 49. Sedens, inquit, aduerſus fratrem tuum loquebaris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Parce à detractione linguæ: cuſtodi ſermones tuos: & ſcito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conſcientia iudicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis

Digitized by Google

aliis arguebas. Neque vero illa iuſta eſt excuſatio: Referentibus aliis iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito audito libenter refert. Sagitta in lapidem numquam figitur, interdū reſiliens percutit dirigentem. Diſcat detractor, dum te videt non libenter audire, non facile detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, ne miſcearis: *Prou* 24.
quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam vtriuſque quis nouit? tam videlicet eius: qui detrahit, quam illius, qui accommodat aurem detrahenti. Officij ergo tui eſt, viſitare languētes, noſſe domos matronarum, ac liberos earum, & nobilium virorum cuſtodire ſecreta, officij tui eſt, non ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam. Numquam de formis mulierum diſputes, nec, quid agatur in alia, domus alia per te nouerit. Hipocrates adiurat diſcipulos antequam doceat, & in verba ſua iurare compellit, extorquet ſacramento ſilentium, ſermonem, inceſſum, habitū, moreſque præſcribit: quanto magis nos quibus animarum cura commiſſa eſt, omnium Chriſtianorū domos debemus amare, quaſi proprias? Conſolatores potius

nos

nos in mœroribus ſuis, quam conui-
Act. 20. uas in proſperis nouerint. Facile con-
temnitur clericus qui ſæpe vocatus ad
prandium, non recuſat. Numquam pe-
tentes, raro accipiamus rogati. Bea-
tius enim eſt, magis dare, quam acci-
pere, neſcio enim quo modo etiam
ipſe, qui deprecatur vt tribuat, cum ac-
ceperis, viliorem te iudicat: & mirum
in modum, ſi eum rogantem contem-
pſeris, plus te poſterius veneratur. Præ-
dicator continentiæ, nuptias ne con-
1. Cor. 7. ciliet. Qui Apoſtolum legit, dicentem:
1. Tim. 3. Supereſt, vt, qui habent vxores, ſic ſint
quaſi non habeant: cur virginem co-
git vt nubat? Qui de monogamia ſa-
cerdos eſt, quare viduam hortatur vt
digama ſit? Procuratores & diſpenſa-
tores domorum alienarum, atque vil-
larum, quomodo poſſunt eſſe clerici,
qui proprias iubentur contemnere fa-
cultates? Amico quippiam rapere, fur-
tum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrile-
gium eſt: accepiſſe quod pauperibus
erogandum ſit, &, eſurientibus pluri-
mis, vel cautum eſſe velle, vel timi-
dum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt,
aliquid inde ſubtrahere, omnium præ-
donum crudelitatem ſuperat. Ego fa-
me

by Google

me torqueor, & tu iudicas quantum ventri meo ſatis ſit aut diuide ſtatim, quod acceperis, aut, ſi timidus diſpenſator es dimitte largitorem, vt ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione mea ſacculus tuus plenus ſit, nemo mea melius me ſeruare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui ſibi nihil reſeruat Coegiſti me, Nepotiane cariſſime, lapidato iam virginitatis libello, quem ſanctæ Euſtochio Romæ ſcripſeram, poſt annos decem rurſus Bethlehem ora reſerare, & confodiendum me linguis omnium prodere.

ARGVMENTVM.

Ruſticus, natione Gallus, profeſſione monachus erat, hunc D. Hieronymus docet, quo modo vitam monacho dignam inſtituere debeat, & quanto tutius ſit in monaſterio cum aliis, quam in ſolitudine, illam traducere. Ex hac autem epiſtola luce clarius omnes diſcere poſſunt, cœnobitarum vitam, & profeſſionem, vetuſtiſſimo, ſacroq; inſtituto, non diabolico inuento, ſicut blaſphemant hæretici, qualis hodie eſt, introductam.

HIERO

HIERONYMVS RVSTI-co Monacho viuendi formam præſcribit.

EPISTOLA XIII.

NIHIL Chriſtiano felicius, cui promittitur regnum cœlorũ: nihil laborioſius, qui quotidie de vita periclitatur: nihil fortius, qui vincit diabolum: nihil imbecillius, qui à carne ſuperatur, vtriuſque rei exempla ſunt plurima. Latro credit in cruce, & ſtatim meretur audire: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo. Iudas de Apoſtolatus faſtigio in proditionis tartarum labitur, & nec familiaritate conuiuij, nec intinctione buccellæ, nec oſculi gratia frangitur, ne quaſi hominem tradat, quem filium Dei nouerat. Quid Samaritana vilius? non ſolum ipſa credidit, & poſt ſex viros vnum inuenit Dominum, Meſſiámq; cognouit ad fontem, quem in templo Iudæorum populus ignorabat: ſed & auctor fit ſalutis multorum, & Apoſtolis ementibus cibos, eſurientem reficit, laſſúmque ſuſtentat,

Luc. 23. *Act.* 1. *Ioan.* 13. *Luc.* 22. *Ioan.* 4.

ſtentat. Quid Salomone ſapientius? 3 *Reg.*11.
attamen infatuatur amoribus mulie-
rum. Bonum eſt ſal, nullúmque ſacri-
ficium abſque huius aſperſione ſuſci- *Leuit.*2.
pitur, vnde & Apoſtolus præcipit: Ser- *Col.*4.
mo veſter ſemper in gratia ſale ſit cō- *Marc.*9.
ditus. Quod ſi infatuatur, foras proii- *Matth.*5.
citur: in tantúmque perdit nominis di-
gnitatem, vt ne in ſterquilinium qui-
dem vtile ſit, quo ſolent credentium
arua condiri & ſterile animarum ſo-
lum pingueſcere. Hæc dicimus, vt pri-
ma te, fili Ruſtice, fronte doceamus,
magna cœpiſſe, & excelſa ſectari, &
adoleſcentiæ, immo pubertatis incen-
tiua calcantem, perfectæ quidem ætа-
tis gradum ſcandere, ſed lubricum iter
eſſe, per quod ingrederis, nec tantum
ſequi gloriæ poſt victoriam, quantum
ignominiæ poſt ruinam. Non mihi
nunc per virtutum prata ducendus eſt
riuulus: nec laborandum, vt oſtendam
tibi variorum pulchritudinem florum,
quid in ſe lilia habeant puritatis, quid
roſa verecundiæ poſſideat, quid violæ
purpura promittat in regno, quid ru-
tilantium ſpondeat pictura gemma-
rum: iam enim, propitio Deo, ſtiuam *Luc.*9.
tenes, iam tectum, atque ſolarium cum *Act.*10.

Petro Apoſtolo conſcendiſti: qui eſuriens in Iudæis, Cornelij ſaturatur fide, & famam incredulitatis eorum, gentium conuerſione reſtinguit, atque in vaſe euangeliorum quadrangulo, quod de cælo deſcendit ad terram, docetur & diſcit omnes homines poſſe ſaluari rurſumque quod viderat, in ſpecie candidiſſimi linteaminis in ſuperna transfertur, & credentium turbam de terris ad cælum rapit, vt polli-
Matth. 5. citatio Domini cõpleatur: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Totum, quod apprehenſa manu inſinuare tibi cupio, quod quaſi doctus nauta poſt multa naufragia rudem conor inſtruere vectorem: illud eſt, vt in quo litore pudicitiæ pirata ſit, noueris, vbi Charybdis & radix omnium malorum auaritia, vbi Scyllæi obtrecta-
Galat. 5. torum canes, de quibus Apoſtolus loquitur: Ne mordentes inuicem mutuo conſumamini: quo modo, in media tranquillitate ſecuri, Lybicis interdum vitiorum Syrtibus obruamur: quid venenatorum animantium deſertum huius ſæculi nutriat. Nauigantes Rubrum mare, in quo optandum nobis eſt, vt
Exod. 14. verus Pharao cum ſuo mergatur exercitu,

ciu, multis difficultatibus ac periculis ad vrbem maximam perueniunt. Vtroque in littore gentes vagæ, immo beluæ habitāt ferociſſimæ, ſemper ſoliciti, ſemper armati totius anni vehunt cibaria, latentibus ſaxis, vadíſque duriſſimis plena ſunt omnia, ita vt ſpeculator doctus in ſumma mali arbore ſedeat, & inde regendę & circumflectendæ nauis dictata prædicet. Felix curſus eſt, ſi poſt ſex menſes ſupradictæ vrbis portum teneant, à quo ſe incipit aperire oceanus: per quem vix anno perpetuo ad Indiam peruenitur, & ad Gangem fluuium, quam Phiſon ſancta Scriptura commemorat, qui circumit totam terram Euilath, & multa genera pigmentorū de paradiſi nacitur fonte deuehere: vbi naſcitur carbunculus, & ſmaragdus, & margarita candentia, & vniones, quibus nobilium fœminarum ardet ambitio, montesque aurei, quos adire, propter gryphas, & dracones, & immenſorum corporum mōſtra, hominibus impoſſibile est: vt oſtēdatur nobis, quales cuſtodes habeat auaritia. Quorſum iſta? Perſpicuum eſt, ſi negotiatores ſæculi tāta *Geneſ. 2.*

ſuſtinent, vt ad incertas perituráſque diuitias perueniant:& ſeruent cum animæ diſcrimine, quæ multis periculis quæſierunt:quid Chriſti negotiatori faciendum eſt, qui, venditis omnibus, quærit pretioſiſſimum margaritum? qui totis ſubſtantiæ ſuæ opibus emit agrum, in quo reperiat theſaurum, quem nec fur effodere, nec latro poſſit auferre?

Matt.13.

Quomodo fieri debeat correctio vitiorum.

Scio me offenſurum eſſe quamplurimos, qui generalem de vitiis diſputationem in ſuam referunt contumeliam,& dum mihi iraſcuntur,ſuam indicant conſcientiam, multóque peius de ſe, quam de me,iudicant:ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia; certas perſonas eligam, atque perſtringam. Prudentis viri eſt, ac prudentium fœminarum, diſſimulare, immo emendare, quod in ſe intelligant, & indignari ſibi magis, quam mihi, nec in monitorem maledicta congerere:qui etſi iiſdem teneatur criminibus, certè in eo melior eſt, quod ſua ei mala non placent. Audio religioſam te habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudiuit infantem, ac poſt ſtudia Galliarum,

arum,quæ vel florentiſſima ſunt, mi- *In Galliis*
: Romam,non parcens ſumptibus & *floruiſſe*
ɔſentiam filij ſpe ſuſtinens futuro- *ſtudia lit*
ım:vt vbertatem Gallici nitorémque *terarum*
rmonis grauitas Romana condiret, *tempore*
:c calcaribus in te, ſed frenis vtere- *D. Hiero-*
r:quod & in diſertiſſimis viris Græ *nymi.*
æ legimus, qui Aſianum tumorem
ttico ſiccabant ſale, & luxuriantes
ıgellis vineas falcibus reprimebant,
: eloquentiæ torcularia non verbo-
ım pampinis,ſed ſenſuum quaſi vũa-
m expreſſionibus redundarent:hanc
ſuſpice,vt parentem, ama, vt nutri-
m, venerare, vt ſanctam. Nec alio-
m imiteris exemplum, qui relin-
ıunt ſũas, & alienas appetunt: quo-
m dedecus in propatulo eſt, ſub no-
inibus pietatis, quærentium ſuſpe-
a conſortia.Noui ego quaſdam, iam
aturioris ætatis, libertini generis a-
ɔleſcentibus delectari, & filios quæ-
re ſpirituales, paulatímque pudore
perato, ficta matrum nomina erum-
re in licentiam maritalem. Aliæ ſo-
res virgines deſerunt,& externis vi-
is copulantur. Sunt quæ oderunt
ɔs, & non ſuorum palpantur affectu:
arum impatientia, index animi,

nullam recipit excuſationem: & caſſa pudicitiæ velamenta, quaſi aranearum fila dirumpit. Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa, à mulieribus non poſſe diſcedere, ſub eodem manere tecto, ſimul inire conuiuia: ancillas iuuenes habere in miniſterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia eſſe matrimonij. Nec hæc culpa eſt Chriſtiani nominis, ſi ſimulatur religionis in vitio ſit: quinimmo confuſio gentilium, cum ea vident Eccleſiis diſplicere, quæ omnibus bonis non placent. Tu verò, ſi monachus eſſe vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc eſt eſſe cœpiſti, ſed animæ tuæ. Sordidæ veſtes, candidæ mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſæculi probet, ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus ſermóque diſſentiant. Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere, quæ & ipſa moderata ſint, ne nimia debilitent ſtomachũ, & maiorem refectionem poſcentia, erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum eſt. Modicus ac temperatus cibus & carni, & animæ vtilis eſt.

Pia veri monachi deſcriptio.

Matrem

ſatrem ita vide, ne per illam alias vi-
ere cogaris, quarum vultus cordi tuo
ærreant, & tacitum viuat ſub pectore
ulnus. Ancillas, quæ illi in obſequio
unt, tibi ſcias eſſe in inſidiis: quia
uanto vilior earum conditio, tanto
cilior eſt ruina. Et Ioannes Baptiſta Luc.1.
nctam matrem habuit, pontificiſque D. Ioan-
lius erat: & tamen nec matris affectu, nes à te-
ec patris opibus vincebatur, vt in do- neris pa-
no parentum cum periculo viueret rentibus
aſtitatis. Viuebat in eremo: & oculis abrenun-
eſiderantibus Chriſtum, nihil aliud ciauit.
ignabatur aſpicere. Veſtis aſpera, zo Matth.3.
a pellicea, cibus locuſtæ, mélque ſil- Marc.1.
eſtre; omnia virtuti & continentiæ 4.Reg.6.
ræparata. Filij Prophetarum, quos
monachos in veteri Teſtamento legi-
mus, ædificabant ſibi caſulas propter
uenta Iordanis, & turbis vrbium de-
elictis, polenta & herbis agreſtibus
ictitabant. Quamdiu in patria tua
s, habeto cellulam pro paradiſo: va-
ia ſcripturarum poma decerpe: his
tere deliciis, harum fruere comple-
u. Si ſcandalizat te oculus, pes, ma-
nus, proiice ea. Nulli parcas, vt ſoli Matth.5.
parcas animæ. Qui viderit, inquit Do-
minus mulierem ad concupiſcendum

cam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quis gloriabitur caſtum ſe habe-
Iob 25. re cor? Aſtra non ſunt munda in conſpectu Domini quanto magis homi-
Eſa.34. nes quorum vita tentatio eſt? Væ nobis, qui quoties concupiſcimus, toties fornicamur. Inebriatus eſt, inquit, gladius meus in cælo, multo amplius in terra, quæ ſpinas & tribulos generat.
1.Cor.9. Vas electionis, in cuius ore Chriſtus reſonabat, macerat corpus ſuum, & ſubiicit ſeruituti, & tamen cernit naturalem carnis ardorem ſuæ repugnare
Rom.7. ſententiæ, vt quod non vult, hoc agere compellatur, & quaſi vim patiens, vo-
Prouer.4. ciferatur, & dicit: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et tu te arbitraris abſque lapſu, & vulnere poſſe tranſire, niſi omni cuſtodia ſeruaueris cor tuum, & cum Sal-
Luc.8. uatore dixeris: Mater mea & fratres mei hi ſunt, qui faciunt voluntatem patris mei? Credulitas iſta pietas eſt. Imino quid tam pium quam ſanctæ matri ſanctum filium cuſtodire? Optat & illa te viuere, & non videre ad tempus, vt ſemper cum Chriſto videat.
1.Reg.1. Anna Samuelem non ſibi, ſed tabernaculo genuit. Filij Ionadab, qui vinum

&

ſiceram non bibebant, qui habita-
nt in tentoriis, & qeas nox compu- *Hier.* 35.
rat, ſedes habebant, ſcribuntur in
àlmo, quod primi captiuitatem ſu-
nuerint, qui ab exercitu Chaldæo- *Pſal.* 70.
m, vaſtante Iudæam, vrbes introire *Laus*
mpulſi ſunt. Viderint, quid alij ſen- *eremi.*
nt, vnuſquiſque enim ſuo ſenſu du-
ur: mihi oppidum carcer, & ſolitudo
radiſus eſt. Quid deſideramus vr-
um frequentiam, qui de ſingulari-
te cenſemur? Moyſes, vt præeſſet
pulo Iudæorum, quadraginta an-
s eruditur in eremo: paſtor ouium, *Exod.* 2. 5.
minum factus eſt paſtor. Apoſtoli
piſcatione lacus Genezareth, ad pi- *Luc.* 6.
tionem hominum tranſierunt. Qui *Matth* 4.
oc habentes patrem, rete, nauicu- *Matt.* 10.
n, ſecuti Dominum, protinus om-
a reliquerunt, portantes quotidie
ucem ſuam, & ne virgam quidem in
anu habentes. Hæc dico, vt etiam ſi
ricatus te titillat deſiderium, diſcas
od poſſis docere, & rationabilem
ſtiam offeras Chriſto, ne miles an-
, quam tyro, ne prius magiſter ſis,
am diſcipulus. Non eſt humilitatis
æ, neque menſuræ, iudicare de cle-
is, & de miniſtris Eccleſiarum ſini-

12.quæſt. 1.C ſi cleri. ſtrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum: quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo viuendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc monachi incunabula, moréſque diſcutimus, & eius monachi, qui liberalibus ſtudiis eruditus
Matt. 11. in adoleſcentia, iugum Chriſti collo ſuo impoſuit: Primúmque tractandum eſt, vtrum ſolus, an cum aliis in monaſterio viuere debeas. Mihi quidem placet, vt habeas ſanctorum contubernium: nec ipſe te doceas & abſque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingreſſus es: ſtatimque tibi in partem alteram declinandum ſit, & errori pateas: plúſque aut minus ambules, quam neceſſe eſt: ne aut currens laſſeris, aut moram faciens, obdormias. In ſolitudine ſito ſubrepit ſuperbia: & ſi parumper ieiunauerit, hominémque non viderit, putat ſe alicuius eſſe momenti: oblitúſque ſui, vnde, & quo venerit, intus corde, lingua foris, vagatur. Iudicat contra Apoſtoli voluntatem alienos ſeruos: quo gula voluerit, porrigit manum: dormit, quantum voluerit, nullum veretur: facit quod voluerit: omnes inferiores ſe

Frequenter ſuperbia monachos aggreditur.

putat:

ntat: crebriúſque in vrbibus, quam in cellula, eſt: & inter fratres ſimulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? ſolitariam vitam reprehendimus? Minime, quippe quã ſæpe laudauimus: ſed de ludo monaſteriorum, huiuſcemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant: qui ſpecimen conuerſationis, ſed multo tempore dederint: qui omnium fuerint minimi, vt primi omnium fierent: quos nec eſuries aliquando, nec ſaturitas ſuperauit: qui paupertate lætantur: quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina, virtutum eſt: qui neſciunt, ſecundum quoſdam ineptos homines, dæmonum pugnantium contra ſe portenta confingere: vt apud imperitos & vulgi homines miraculum ſui faciant, & exinde lucra ſectentur. Vidimus nuper, & planximus, Crœſi opes vnius morte deprehenſas, vrbiſque ſtipes, quaſi in vſus pauperum, congregatas, ſtirpi & poſteris derelictas. Tunc ferrum, quod latebat in profundo, ſupernatauit aquæ: & inter palmarum arbores, myrrhæ amaritudo monſtrata eſt. *4.Reg.6.* *Exod.15.*

Nec

Nec mirum: talem & ſocium, & magiſtrum habuit: qui egentium famem ſuas fecit eſſe diuitias, & miſeris derelicta, in ſuam reſeruauit miſeriā: quorum clamor tandem peruenit ad cælum, & patientiſſimas Dei vicit aures, vt miſſus Angelus peſſimus, Nabal Carmelo diceret: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Volo ergo te, & propter cauſas, quas ſupra expoſui, non habitare cum matre, & præcipuè, ne aut offerentem delicatos cibos, renuendo contriſtes: aut, ſi acceperis, oleum igni adiicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites. Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber: diſcatur pſalterium ad verbum, oratio ſine intermiſſione, vigil ſenſus ſit, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus quæ ſi pectori inſederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum.

1. Reg. 25. Luc. 12. Verba Chriſti de diuite, quæ Luc. 12. habētur quidā ad Nabal hiſtoriā, alij ad parabolam referunt.

Pſal. 18. 1. Cor. 4.

Digitized by Google

upatum. Si Apoſtoli, habentes poteſtatem de euangelio viuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent, & aliis tribuebant refrigeria quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in vſus tuos ceſſura non præpares? vel fiſcellam texe iunco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus: areolæ æquo limite diuidantur: in quibus cum olerum iacta fuerint ſemina, vel plantę per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ: vt pulcherrimorum verſuum ſpectator aſſiſtas. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam Elicit: illa cadens raucum per læuia murmur. Saxa ciet, ſcatebríſque arentia temperat arua. Inſerantur infructuoſæ arbores, vel gemmis vel ſurculis: vt paruo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare aluearia ad quas te mittunt Salomonis prouerbia: & monaſteriorum ordinem, ac regiam diſciplinam, in paruis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus, ſcribantur libri: vt & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis otioſus. Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, vt nullum abſque operis

Monach9 non ſit otio deditus, ſed operetur.

Eccleſ. 11.

operis labore ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem. Ne vagetur pernicioſis cogitationibus mens, & inſtar fornicantis Hieruſalem omni transeunti diuaricet pedes ſuos. Dum eſſem iuuenis, & ſolitudinis me deſerta vallarent, incentiua vitiorum ardoremque naturæ ferre non poteram: quem cum crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æſtuabat: ad quã edomandã, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi: vt poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatémque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetũ diſcerem, & ſtridentia anhelantiáque verba meditarer. Quid ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotiéſque ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus incœperim teſtis eſt conſcientia tam mea, qui paſſus ſum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam, & gratias ago Domino, quod de amaro ſemine litterarum dulces fructus carpo. Dicam & aliud, quod in Ægypto viderim. Græcus adoleſcens erat in cœnobio, qui nulla abſtinentia, nulla operis magnitudine flam

Ezech. 16

Cogitationes prauæ aſſidua lectione domantur.

ſlammam poterat carnis extinguere:
nunc periclitantem pater monaſterij
hac arte ſeruauit. Imperat cuidam vi-
ro graui, vt iurgiis atque conuiciis in-
ſectaretur hominem, & poſt irrogatam
iniuriam, primus veniret ad querimo-
niam. Vocati teſtes, pro eo loqueban-
tur, qui contumeliam fecerat, flere ille
contra mendacium: nullus alius crede-
re veritati: ſolus pater defenſionem
ſuam callide opponere: ne abundan-
tiori triſtitia abſorberetur frater: quid
multa? ita annus ductus eſt: quo ex-
pleto, interrogatus adoleſcens ſuper
cogitationibus priſtinis, an adhuc mo-
leſtiæ aliquid ſuſtineret, Papæ, in-
quit, viuere mihi non licet, & forni-
cari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo
adiutore ſuperaſſet? Philoſophi ſæ-
culi ſolent amorem veterem amore
nouo, quaſi clauum clauo, expellere
quod & Aſſuero Regi ſeptem princi-
pes facere Perſarum, vt Vaſthi regi- *Heſt.1.2.*
næ deſiderium aliarum puellarum a-
more compeſcerent: illi vitium vitio,
peccatúmque peccato medicantur:
nos amore virtutum vitia ſuperemus.
Declina, ait, à malo, & fac bo- *Pſal.30.*
num: quære pacem, & perſequere eam.
Niſi

Niſi oderimus malum, bonum amare non poſſumus: quin potius faciendum eſt bonum; vt declinemus à malo. Pax quærenda, vt bella fugiamus: nec ſufficit eam quęrere, niſi inuentam fugientémque omni ſtudio perſequamur, quę exuperat omnem ſenſum, in qua habitatio Dei eſt, dicente Propheta: Et factus eſt in pace locus eius. Pulchréque perſecutio pacis dicitur, iuxta illud Apoſtoli: Hoſpitalitatem perſequentes, vt non leui vſitatóque ſermone, & vt ita loquar, ſummis labiis hoſpites inuitemus, ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro atque cõpendio. Nulla ars abſque magiſtro diſcitur. Etiam muta animalia, & ferarũ greges ductores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſũt. Grues vnam ſequuntur ordine litterato: imperator vnus, iudex vnus prouinciæ. Roma, vt condita eſt, duos fratres ſimul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau, & Iacob bella geſſerunt. Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator:

Phil. 4. *Pſal.* 35. *Rom.* 12. *Gen.* 25.

in

n domo vnus dominus: in quamuis
rādi exercitu, vnius ſignum expecta-
ır. Et ne plura replicando faſtidium
gēdi faciam: per hæc omnia ad illud
endit oratio, vt doceam te, non tuo
bitrio dimittēdum, ſed viuere debe-
in monaſterio ſub vnius diſciplina
atris, conſortióque multorum: vt ab
lio diſcas humilitatem, ab alio patiē-
am; hic te ſilentium, ille doceat man-
ſetudinem: non facias quod vis: co-
edas, quod iuberis, veſtiare quod ac-
peris, operis tui penſum peſoluas,
biiciatis cui non vis, laſſus ad ſtratū
enias, ambulánſque dormites; &, nec
um expleto ſomno, ſurgere compel-
ris. Dicas pſalmum in ordine tuo, in
uo non dulcedo vocis ſed mentis af-
ſtus quæritur, dicēte Apoſtolo: Pſal- 1.*Cor.* 14.
m ſpiritu, pſallam & mente: Cantan- *Ephes.* 5.
s in cordibus veſtris Domino. Lege- *Pſal.* 46.
t enim eſſe præceptum: Pſallite ſa-
enter. Seruias fratribus, hoſpitum la-
s pedes: paſſus iniuriam taceas: præ-
oſitum monaſterij timeas vt domi-
um, diligas vt parentem. Credas tibi
lutare, quidquid ille præceperit: nec
maiorum ſententia iudices, cuius
ficij eſt obedire, & implere quæ iuſſa

Digitized by Google

ſunt, dicente Moyſe: Audi Iſraël: & tace. Tantis negotiis occupatus, nullis
Deut. 27. vacabis cogitationibus: &, dum ab alio tranſis ad aliud, opúſque ſuccedit operi, illud ſolum mente tenebis, quod agere compelleris. Vidi ego quoſdam, qui poſtquã renunciauere ſæculo, veſtimẽtis dumtaxat, & vocis profeſſione, non rebus, nihil de priſtina conuerſatione mutarunt: res familiaris magis aucta, quam imminuta. eadem miniſteria ſeruulorum, idem apparatus cõuiuij, in vitro, & patella fictili aurum comeditur: & inter turbas & examina miniſtrorum, nomen ſibi vindicant ſolitarij, qui verò pauperes ſunt: & tenui ſubſtantiola, videntúrque ſibi ſcioli, pomparum ferculis ſimiles procedunt in publicum, vt caninam exerceant facũdiam. Aliis, ſublatis in altum humeris, & intra ſe neſcio quid cornicantes.

Quæ monachis ſunt vitanda.

ſtupentibúſque in terram oculis tumentia verba trutinantur: vt, ſi præconem addideris, putes incedere præfecturam. Sũt, qui humore cellarum, immoderatíſque ieiuniis, tædio ſolitudinis, ac nimia lectione dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonant, vertitur in melancholiam, & Hippocratis
magis

magis fomentis quam noſtris monitis indigent. Plerique artibus,& negotiationibus priſtinis carere non poſſunt:mutatíſque nominibus inſtitorũ, eadem exercent cõmercia,non victum & veſtitum, quod Apoſtolus præcipit, ſed maiora, quã ſæculi homines,emolumenta ſectantes, & prius quidem ab ædilibus, quos ἀγορανόμους Græci appellant, vendentium coercebatur rabies,nec erat impune peccatum: nunc autem ſub regionis titulo exercentur iniuſta compendia? & honor nominis Christiani,fraudem magis facit quam patitur: quódque pudet dicere, ſed neceſſe eſt, vt ſaltem ſic ad noſtrum erubeſcamus dedecus, publicè extendentes manus pannis aurum tegimus, & cõtra omnium opinionem, plenis ſacculis morimur diuites,qui quaſi pauperes viximus. Tibi cum in monaſterio fueris,hæc facere non licebit: &, inoleſcente paulatim conſuetudine, quod primum cogebaris, velle incipies: & delectabit te labor tuus: oblitúſque præteritorum, ſemper priora ſectaberis, nequaquam conſiderans, quid alij mali faciant, ſed quid boni tu facere 1. *Tim.6.*

debeas. Neque vero peccantium ducaris multitudine, & te pereuntium turba ſollicitet, vt tacitus cogites: Quid? ergo omnes peribunt, qui in vrbibus habitant? ecce illi fruuntur ſuis rebus, miniſtrant eccleſiis, adeunt balneas, vnguenta non ſpernunt, & tamen in
16.q.1.C. omnium ore verſantur. Ad quod & an-
ſic viue. te reſpondi, & nunc breuiter reſpondeo, me in præſenti opuſculo non de clericis diſputare, ſed monachum inſtituere. Sancti ſunt clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, vt adoleſcentiam tuam nulla ſorde
1.*Tim.* 3. commacules, vt ad altare Chriſti, quaſi de thalamo virgo, procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium, fœminęque nomen tuum nouerint, & vultum tuum neſciant. Cum ad perfectam ętatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel pontifex ciuitatis in clerum elegerit: agito, quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione, & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Ne ad ſcribendum cito proſilias, & leni ducaris inſania: multo tēpore diſce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis: im

Digitized by Google

mmo irriſoribus aurem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus fouerint, & quodam modo impo em mentis effecerint, ſi ſubito reſpe teris, aut ciconiarum deprehēdes poſt e colla curuari, aut manu auriculas agitari aſini, aut æſtuantem canis proendi linguam. Nulli detrahas, nec in o te ſanctum putes, ſi cæteros laceres. Accuſamus ſæpe quod facimus contra noſmet ipſos diſerti, in noſtra vitia inehimur, muti de eloquentibus iudiantes. Teſtudineo Grunnius incedeat ad loquendum gradu, & per interalla quædam vix pauca verba carpeat, vt eum putares ſingultire, non proloqui: & tamen cum, menſa poſita, lirorum expoſuiſſet ſtruem, adducto ſupercilio, contractíſque naribus, ac ronte rugata duobus digitulis concrepabat, hoc ſigno ad audiendum diſcipulos prouocans tum nugas meras fundere, & aduerſum ſingulos declaare. Creticum diceres eſſe Lōginum, cenſorémque Romanæ facundiæ. notare quem vellet, & de ſenatu doctorum excludere. hic bene nummatus, plus placebat in prandiis. Nec mirum, ſi qui multos ineſcare ſolitus erat,

Adulatoribus fides nō eſt adhibenda.

facto cuneo circumſtrepentium garrulorum procedebat in publicum, in-
Hypocritarum deſcriptio. tus Nero, foris Cato, totus ambiguus: vt ex contrariis diuerſíſque naturis vnum monſtrum nouámque beſtiam diceres eſſe compactã. iuxta illud poeticum: Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimæra. Numquam ergo tales videas: nec huiuſmodi hominibus appliceris: nec declines cor tuum in
Pſal. 49. verba malitiæ, & audias: Sedens ad-
Pſal. 59 uerſus fratrem tuum loquebaris, & ad-
Pſal. 54. uerſus filium matris tuæ ponebas ſcãdalum. Et iterum: Filij hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ. Et alibi: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleũ & ipſi ſunt iacula. Et apertius in Eccleſiaſte: Sicut mordet ſerpens in ſilen-
Eccl. 10. tio, ſic qui fratri ſuo occulte detrahit. Sed dices: ipſe non detraho: aliis loquentibus, quid facere poſſum? Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus. Chriſtus arte non illu-
Gal. 6. ditur nequaquam mea, ſed Apoſtoli ſententia eſt: Nolite errare: Deus non irridetur. Ille in corde, nos videmus in facie. Salomon loquitur in Prouerbiis:
Prou. 25. Ventus aquilo diſſipat nubes, & vultus triſtis linguas detrahẽtium. Sicut enim

ſagitta,

Digitized by Google

jtta, ſi mittatur contra duram ma-
am nonnunquam in mittentem re-
:itu: , & vulnerat vulnerantem , il-
que completur : Facti ſunt mihi in
am prauum:Et alibi : Qui mittit in *Oſee* 7.
im lapidē, recidet in caput eius : ita *Eccl.* 27.
ractor cum triſtem faciem viderit
lientis , immo ne audiētis quidem,
obturantis aures ſuas,ne audiat iu-
ium ſanguinis. illico conticeſcit,
let vultus , hærent labia , ſaliua ſic *Prou.* 14.
:ur. vnde idem vir ſapiens:Cum de-
ctoribus , inquit, ne miſceatis:quo-
am repente veniet perditio eorum,
ruinam vtriuſque quis nouit ? tam
licet eius,qui loquitur, quam illius,
ii audit loquentem. Veritas angulos
on amat , nec quærit ſuſurrones. Ti- *1.Tim.* 5.
otheo dicitur : Aduerſum preſbyte-
m accuſationem cito ne receperis.
eccantem autem coram omnibus
gue : vt & cæteri metum habeant.
lon eſt facile de prouecta ætate cre-
endum , quam & vita præterita de-
ndit,& honorat vocabulum dignita-
s:verum quia homines ſumus , & in-
erdum contra annorum maturitatem,
uerorum vitiis labimur:ſi me vis cor-
igere delinquentem , aperte increpa,

Digitized by Google

tantum ne occulte mordeas. Corripiet
Pſa. 140. me iuſtus in miſericordia, & increpabit. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quem enim diligit Dominus, corripit: caſtigat autem
Eſa. 3. omnem filium, quem recipit. Et per Eſaiã clamat Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorum ſupplantant. quid enim mihi prodeſt, ſi aliis, mala referas mea? ſi, me neſciente, peccatis meis, immo detractionibus tuis alium vulneres: & cum certatim omnibus narres, ſic ſingulis loquaris, quaſi nulli dixeris alteri? hoc eſt non me emendare, ſed vitio tuo ſatisfacere.
Matth. 8. Præcipit Dominus peccantes in os argui debere ſecreto, vel adhibito teſte, & ſi audire noluerint, referri ad Eccleſiam, habendóſque in malo pertinaces, ſicut ethnicos, & publicanos. Hæc expreſſius loquor, vt adoleſcentem meum & linguæ, & aurium prurigine liberem, vt renatum in Chriſto, & ſine ruga & macula, quaſi pudicam virginem, exhibeam, caſtam tam mente,
Epheſ. 5. quam corpore: ne ſolo nomine glorie-
2.*Cor.* 11. tur, & abſque oleo bonorum operum,
Matt. 25. extincta lampade, excludatur à ſponſo.

Habes iſtic ſanctum, doctiſſimúm-
pontificem Proculum, qui viua &
ſenti voce noſtras ſcedulas ſupe-
, quotidianíſque tractatibus iter
m dirigat: nec patiatur te, in patrem
eram declinando, viam relinquere
giam per quam Iſraël ad terram re-
omiſſionis properãs, ſe tranſiturum
ſe promittit. Atque vtinam exaudia-
ır vox Eccleſię implorantis: Domine, *Num. 10.*
acem tuã da nobis: omnia enim de-
iſti nobis. Vtinã, quod renunciamus
ſæculo, voluntas ſit, non neceſſitas, &
paupertas habeat expetita gloriã non
illata cruciatum. Cæterum, iuxta miſe-
rias huius temporis, & vbique gladios
ſæuientes, ſatis diues eſt, qui pane non
indiget. Nimium potens eſt, qui ſer-
uire non cogitur. Sanctus Exuperius *3. Reg. 7.*
Tholoſæ epiſcopus, viduæ Sareptenſis
imitator, eſuriens paſcit alios, & ore
pallente ieiuniis, fame torquetur alie-
na: omnémq; ſubſtantiam Chriſti viſ-
ceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui
corpus Domini caniſtro vimineo, ſan-
guinem portat in vitro: qui auaritiam *Hic locus*
eiecit è templo, qui abſque funiculo, & *à Caluino*
increpatione, cathedras vendentium *corrumpi-*
columbas, id eſt, dona ſancti ſpiritus *tur.*

men

menſaſque ſubuertit mammonæ, & nummulariorum æra diſperſit: vt domus Dei, domus vocetur orationis, & Matt.21. non latronum ſpelunca. Huius tu è vicino ſectare veſtigia, & cæterorum, qui virtutum illius ſimiles ſunt, quos ſacerdotium & humiliores facit, & pauperes: aut, ſi perfecta deſideras, exi Gen.12. cum Abraham de patria, & cognatione tua & perge, quo neſcis. Si habes ſubſtantiam, vende, & da pauperibus: ſi non habes, grandi onere liberatus es: nudum Chriſtum nudus ſequere, durum, grande, difficile: ſed magna ſunt præmia.

ARGVMENTVM.

Paulinus, qui poſtea Nolæ fuit Epiſcopus, eloquens, ac eruditus iuuenis, cum ſæculo monachus factus renunciaſſet ad Hieronymum iam ſenem ſcripſit, laudans eum, quod longo tempore Chriſto in ſanctis Hieroſolymæ locis ſeruiuerit, miſſo interea ad illum libro, quem in laudem, & defenſionem Theodoſij imperatoris ſcripſerat, rogansq́ue vt modum aliquem peragendæ ſibi vitæ præfigeret. Hunc igitur ob eloquẽtiam, dicendiq́ue facilitatem collaudatum, hortatur

*tur modo ad ſacrarum ſcripturarum co-
cognitionem: normamq́; viuendi, ſanctè ac-
commodatamq́; illi proponit.*

HIERONYMVS AD Paulinum de inſtitutione monachi.

EPISTOLA XIIII.

BONVS homo de bono *Matt.* 12.
cordis theſauro profert *Luc.* 6. 14.
ea, quæ bona ſunt: & ex
fructibus arbor cognoſci-
tur. Metiris nos virtuti-
bus tuis, & paruos magnus extollis: vl-
timámque partem conuiuij occupas,
vt patris familias iudicio proueharis.
quid enim in nobis, aut quãtulum eſt,
vt doctæ vocis mereamur præconium?
vt illo ore, quo religioſiſſimus princeps
defenditur humiles nos modicíſq; lau-
demur? Noli igitur, frater cariſſime an-
norum nos æſtimare numero: nec ſa-
pientiam canos reputes, ſed canos ſa-
pientiam. Salomone teſtante: Cani ho-
minis prudentia eius. Nam & Moy-
ſes ſeptuaginta preſbyteros iube- *Sap.* 4.
tur eligere, quos ipſe ſciret eſſe preſ- *Exod.* 18.
byte

byteros, vtique non æuo, ſed prudentia iudicandos. Et Daniel adhuc puer
Dan.13. longæuos iudicat, atque impudicos ſenes ætas laſciua cõdemnat, Noli, inquam, fidem penſare tẽporibus: ne me
Act.3. iccirco meliorem putes, quod prior in Chriſti exercitu cœperim militare. Paulus Apoſtolus, & vas electionis, de perſecutore mutatus, nouiſſimus in ordine, primus in meritis eſt: quia, extremus licet, plus omnibus laborauit. Iu-
1.Cor.15. das, qui quondam audierat: Tu autem
Pſal.54. homo, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, dux meus & notus meus, in domo Dei ambulauimus cũ conſenſu, proditor amici & magiſtri: Saluatoris
Matt.27. arguitur voce, Et nodum informis leti
Virgilius. trabe nectit ab alta. Econtrario latro crucem mutat paradiſo, & facit homi-
Luc.23. cidij pœnam martyrium. Quanti ho-
Matt.23. die diu viuendo portant funera ſua, &, quaſi ſepulcra dealbata, plena ſunt oſſibus mortuorum? Subitus calor longum vincit teporem. Denique & tu, audita ſentẽtia Saluatoris: Si vis perfe-
Matt. 19. ctus eſſe, vade, vende omnia quæ habẽs, & da pauperibus, & veni, ſequere me: verba vertis in opera, & nudam crucem nudus ſequens, expeditior &

leuior

Digitized by Google

leuior ſcandis ſcalam Iacob. Tunicam *Gen.28.*
mutas cum animo: nec pleno marſu-
pio, glorioſas ſordes appetis, ſed, puris
manibus, & candido pectore, paupe-
rem te & ſpiritu, & operibus gloriaris.
Nihil eſt enim grande, triſti & lurida
facie vel ſimulare, vel oſtentare ieiu-
nia, poſſeſſionum redditibus abunda-
re, & vile iactare palliolum. Crates ille *Laertius.*
Thebanus, homo quondam ditiſſi- *Crates*
mus, cum ad philoſophandum Athe- *abiecit o-*
nas pargeret, magnum auri pondus ab- *pes.*
iecit, nec putauit ſe ſimul poſſe & vir-
tutes, & diuitias poſſidere: nos ſuffarci-
nati auro, Chriſtum pauperem ſequi-
mur, & ſub prætextu eleemoſynæ, pri-
ſtinis opibus incubantes, quo modo
poſſumus aliena fideliter diſtribuere,
qui noſtra timide reſeruamus? Plenus
venter facile de ieiuniis diſputat. Non
Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſoly-
mis bene vixiſſe, laudandum eſt. Illa
expetenda eſt ciuitas, non quæ occi-
dit prophetas, & Chriſti ſanguinem
fudit, ſed quam fluminis impetus læti- *Luc. 13.*
ficat: quæ in monte ſita, celari non po- *Pſal. 45.*
teſt: quam matrem ſanctorum Apo- *Matth. 5.*
ſtolus clamitat: in qua ſe municipa- *Luc. 11.*
tum cum iuſtis lætatur, habere. Neque
vero

Gal. 4. vero hoc dicens memetipſum incon-
ſtantiæ redarguo, damnóque quod fa-
cio: vt fruſtra v dear, ad exemplum
Hebr. 12. Abraham & meos, & patriam reliquiſ-
Gen. 12. ſe: ſed non audeo Dei omnipotentiam
3. *Reg.* 8. anguſto fine concludere, & coarctare
Ioſeph. paruo terræ loco, quem non capit cœ-
lib. 11. lum Singuli quique credentium, non
lo[illegible]rum diuerſitatibus, ſed fidei meri-
t[illegible] ponderantur Et veri adoratores ne-
Ioan. 4. que Hieroſolymis neque in mõte Ga-
Ioan. 3. rizim adorant patrem: quia Deus ſpiri-
tus eſt, & adoratores eius in ſpiritu &
veritate adorare oportet Spiritus autẽ
Pſal. 23. ſpirat vbi vult: & Domini eſt terra, &
Iud. 6. plenitudo eius. Poſtquã ſiccato Iudææ
vellere, vniuerſus orbis cœleſti rore
perfuſus eſt, & multi de oriente & oc-
Matth. 6. cidente venientes, recubuerunt in ſinu
Abrahę, deſiit notus eſſe tantum in Iu-
Pſal. 75. dæa Deus, & in Iſraël magnum nome-
eius: ſed in omnem terram exiuit ſo-
Pſal. 18. nus Apoſtolorum, & in fines orbis ter-
Ioan. 14. ræ verba eorum. Saluator ad diſcipu-
los loquens cum eſſet in templo, Sur-
gite, inquit, abeamus hinc. Et ad Iu-
dæos: Relinquetur vobis domus veſtra
Luc. 13. deſerta. Si cœlum & terra tranſibunt,
Matt. 24. vtique tranſibunt omnia, quæ terrena
ſunt.

Digitized by Google

ſunt. Et crucis igitur & reſurrectionis loca proſunt his, qui portant crucem ſuam, & cum Chriſto reſurgunt quotidie, qui dignos ſe tanto exhibent habitaculo. Cæterùm qui dicunt: Tēplum Domini, templum Domini: audiant ab *Hier. 7.* Apoſtolo: Vos eſtis templum Domini, & ſpiritus ſanctus habitat in vobis. Et de Hieroſolymis, & de Britannia æqualiter patet aula cœleſtis: Regnum *2. Cor. 6.* enim Dei intra vos eſt. Antonius, & cuncta Ægypti, & Meſopotamiæ, Pōti, Cappadociæ, & Armeniæ examina *1. Cor. 3.* monachorum, non videre Hieroſolymam: & patet illis abſque hac vrbe paradiſi ianua. Beatus Hilarion, cum Palæſtinus eſſet, & in Palæſtina viueret, *2. Cor. 6.* vno tantùm die vidit Hieroſolymam, vt nec contemnere loca ſancta propter viciniam, nec rurſus Deum loco claudere videretur. Ab Hadriani temporibus vſque ad imperium Conſtantini, per annos circiter centum octoginta, *Zonar. in* in loco reſurrectionis ſimulacrum Iouis, *Hadria-* in crucis rupe ſtatua ex marmore *no.* Veneris à gentibus poſita colebatur, exiſtimantibus perſecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem reſurrectionis, & crucis, ſi loca ſancta per

idola

idola polluiſſent. Bethlehem nunc noſtram, & anguſtiſſimum orbis locum, de quo pſalmiſta canit, Veritas de terra orta eſt, lucus inumbrabat Thamus, id eſt, Adonidis: & in ſpecu, vbi quondam Chriſtus paruulus vagiit, Veneris amaſius plangebatur. Quorſum, inquies, hæc tam longo repetita principio? Videlicet, ne quidquam fidei tuæ deeſſe putes, quia Hieroſolymam non vidiſti: nec nos iccirco meliores exiſtimes, quod huius loci habitaculo fruimur: ſed ſiue hic, ſiue alibi, æqualē te pro operibus tuis apud Dominum habere mercedem: Re vera, vt ſimpliciter motus mentis meæ fatear, conſiderans & propoſitum tuum, & ardorem quo ſæculo renunciaſti, differentias in locis arbitror, ſi, vrbius & frequentia vrbium derelicta, in agello habites & Chriſtum quæras in ſolitudine, & ores ſolus in monte cum Ieſu ſanctorúmque tātum locorum viciniratibus perfruaris, id eſt, vt & vrbe careas, & propoſitum monachi non amittas. Quod loquor, non de epiſcopis, non de preſbyteris, non de clericis loquor, quorū aliud officium eſt, ſed de monacho, & monacho quōdam apud ſæculum

Pſal. 8.
Marc. 6.
Luc. 6.

ſæculum nobili: qui iccirco pretium poſſeſſionum ſuarũ ad pedes Apoſtolorum poſuit, docens pecuniam eſſe calcandam, vt humiliter & ſecreto victitans, ſemper contemnat, quod ſemel contempſit. Si crucis, & reſurrectionis loca non eſſent in vrbe celeberrima, in qua curia, in qua aula militum, in qua ſcorta, mimi, ſcurræ, & omnia ſunt, quę ſolent eſſe in cæteris vrbibus, vel ſi monachorum turbis ſolummodo frequentaretur, expetendum re vera huiuſcemodi cunctis monachis eſſet habitaculum: nunc vero ſummæ ſtultitiæ eſt renunciare ſæculo, dimittere patriam, vrbes deſerere, monachum profiteri, & inter maiores populos periculoſius viuere, quam eras victurus in patria. De toto huc orbe concurritur: plena eſt ciuitas vniuerſi generis hominum: & tanta vtriuſque ſexus conſtipatio, vt quod alibi ex parte fugiebas, hic totum ſuſtinere cogaris. Quia igitur fraterne interrogas, per quã viam incedere debeas, reuelata tecum facie loquar: Si officium vis exercere preſbyteri, ſi Epiſcopatus te vel opus, vel honor fortè delectat, viue in vrbibus, & caſtellis, & aliorum ſalutem fac lu-

Act. 5.

Monachi principũ aulas non ingrediantur.

crum animæ tuæ: ſin autem cupis eſſe, quod diceris monachus, id eſt, ſolus: quid facis in vrbibus, quæ vtique non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum? Habet vnumquodque propoſitum principes ſuos. Romani, duces imitentur, Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones: Philoſophi proponant ſibi Pythagoram, Socratem, Platoné, Ariſtotelem: Poëtæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium: hiſtorici Thucydidem, Salluſtium, Herodotum, Liuium: oratores Lyſiam, Gracchos, Demoſthenem, Tullium, & vt ad noſtra veniamus, Epiſcopi & presbyteri habeant in exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros. quorum honorem poſſidentes, habere nitãtur & meritum: nos autem habeamus propoſiti noſtri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macarios: & vt ad ſcripturarum auctoritatem redeam, noſter princeps Helias, noſter Heliſæus, noſtri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta Iordanis. De his ſunt & illi filij Rechab, qui vinum & ſiceram non bibebant, qui morabantur

Repetit monachorum inſtitutionem ab Helia & Heliſæo.

4. Reg. 6.

tur in tentoriis, qui Dei per Hieremiã *Hier. 35.*
voce laudátur,& promittitur eis,quod
non deficiat de ſtirpe eorum vir ſtans
coram Domino:hoc reor & ſeptuage-
ſimi Pſalmi titulum ſignificare: Filio-
rum Ionadab, & eorum, qui primi in
captiuitatem ducti ſunt. Iſte eſt Iona-
dab filius Rechab, qui in Regnorum 4. *Reg.* 10
libro ſcribitur currum aſcendiſſe cum *Hier.* 35.
Hieu. Et huius filij ſunt, qui in taber-
naculis ſemper habitantes, ad extre-
mum, propter irruptionem Chaldaici
exercitus,Hieroſolymam intrare com
pulſi; hanc primi captiuitatem ſuſti-
nuiſſe dicuntur, quod poſt ſolitudinis
libertatem, vrbe quaſi carcere ſunt re-
cluſi. Obſecro itaque te, vt quoniam
ſanctæ ſororis tuæ ligatus es vinculo,
& non penitus expedito pergis gradu,
ſiue hic, ſiue ibi, multitudines homi-
num,& officia, & ſalutationes, & con-
uiuia, veluti quaſdam catenas, fugias,
voluptatum. Sit vilis & veſpertinus
cibus, olera, & legumina: interdúm-
que piſciculos pro ſummis ducas deli-
ciis. Qui Chriſtũ deſiderat,& illo pane *Ieiunia*
veſcitur, non quærat magnopere, de *monacho-*
quam pretioſis cibis ſtercus conficiat. *rum.*
Quidquid poſt gulam non ſentitur,

idem tibi ſit, quod panis, & legumina. Habes aduerſus Iouinianum libros de contemptu ventris & gutturis plenius diſſerentes. Semper in manu tua ſacra ſit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo ſæpius dormiendum. Rumuſculos, & gloriolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes, fuge. Pauperibus, & fratribus refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Rara eſt in hominibus fides. Non credis verum eſſe, quod dico? cogita Iudæ loculos. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium, & maxime potentiũ conſortium deuita. Quid tibi neceſſe eſt ea videre crebrius, quorum contemptu monachus eſſe cœpiſti? Soror præcipuè tua matronarum declinet conſortia. Nec inter ſericas veſtes, & gemmas circumſedentium fœminarum ſe ſordidatam aut doleat, aut miretur: quia alterum propoſiti pœnitentia, alterum iactantiæ ſeminarium eſt. Caue, ne, quaſi fidelis & famoſus tuorum quondam diſpenſator, alienam pecuniam diſtribuendam accipias: intelligis quid loquar. Dedit enim tibi Dominus

minus in omnibus intellectum. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multum diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianũ. Quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemoſyna, quæ indifferenter omnibus patet, inſtitorem potius habeto, quam monachum. Præter victum, & veſtitum, & manifeſtas neceſſitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Verum Chriſti templum anima credentis eſt: illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe. Quæ vtilitas eſt, parietes fulgere gemmis, & Chriſtum in paupere fame periclitari? Iam non ſunt tua, quæ poſſides, ſed diſpenſatio tibi credita eſt. Memento Ananiæ, & Saphiræ: illi ſua timidè ſeruauerunt: tu conſidera, ne Chriſti ſubſtantiam imprudenter effundas, id eſt, ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas, non pauperibus: & ſecundum dictum prudentiſſimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli reſpicere ad phaleras & nomina vana Catonum.

Matt. 10.

Matt. 15.

Act. 5.

Ego te, inquit, intus & in cute noui. Eſſe Chriſtianum, grande eſt, non videri. Et neſcio quo modo plus placent mundo, qui Chriſto diſplicent. Hæc non, ſicut aiunt: Sus Mineruam, ſed ingredientem pelagus amicus amicum monui, malens à te facultatem meam requiri, quam voluntatem: vt in quo ego lapſus ſum, tu firmo pergeres gradu. Librum tuum, quem pro Theodoſio principe prudenter ornatéque compoſitum tranſmiſiſti, libenter legi, & præcipuè mihi in eo ſubdiuiſio placuit: cúmque in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipſum ſuperas. Sed & ipſum genus eloquij preſſum eſt, & nitidum, & cùm Tulliana luceat puritate, crebrum eſt in ſententiis: iacet enim, vt ait quidam, oratio, in qua tantum verba laudantur. Præterea magna eſt rerum conſequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid aſſumpſeris, vel finis ſuperiorum, vel initium ſequentium eſt. Felix Theodoſius, qui à tali Chriſti oratore defenditur. Illuſtraſti purpuras eius, & vtilitatem legum futuris ſæculis conſecraſti. Macte virtute: qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles erit?

erit? O ſi mihi liceret iſtiuſmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis vertis, vt Poëtæ canunt, ſed per Sion, & Itabyrium, & Sina excelſa ducere: ſi contingeret docere, quæ didici, & quaſi per manus myſteria tradere ſcripturarum: naſceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conſerue, amice, germane, auſculta paulıſper, quo in ſcripturis ſanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in diuinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, ſed dulcius in medulla eſt. Qui edere vult nucleum, frãgat nucem. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Si tantus Propheta tenebras ignorantiæ confitetur, quas nos putas paruulos, & penè lactantes inſcitiæ nocte circumdari? Hoc autem velamen non ſolum in facie Moyſi, ſed & in Euãgeliſtis, & Apoſtolis poſitum eſt. Turbis Saluator in parabolis loquebatur, & conteſtatus myſticum eſſe quod dicebatur, ait: Qui habet aures audiendi, audiat. [illegible] aperta fuerint vniuerſa, quæ ſcripta ſũt ab eo, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo

Prouerb. *Pſal.* 118. *2. Cor.* 3. *Matt.* 13. *Luc.* 8.

Apoc.3. aperit:nullo alio reſerante pandentur. Si haberes hoc fundamentum, immo ſi quaſi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque latinius tuis haberemus voluminibus. Tertullianus creber eſt in ſententiis, ſed difficilis in loquendo. Beatus Cyprianus, inſtar fontis puriſſimi, dulcis incedit, & placidus, & cum totus ſit in exercitatione virtutum, occupatus perſecutionum anguſtiis, de ſcripturis diuinis nequaquam diſſeruit. Inclyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit, eloqui non poteſt. Lactantius, quaſi quidam fluuius eloquentiæ Tullianæ, vtinam tam noſtra confirmare potuiſſet, quam facilè aliena deſtruxit. Arnobius inæqualis, & nimius eſt, & abſque operis ſui partitione confuſus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis inuoluitur, & à lectione ſimpliciorum fratrum procul eſt. Taceo de cæteris, vel defunctis, vel etiam adhuc viuentibus ſuper quibus in vtramque partem poſt alij iudicabunt. Ad te ipſum veniam Symmyſten, ſodalem meum,

&

Digitized by Google

& amicum : amicum, inquam, meum, antequam notum : & precabor, ne aſſentationem in neceſſitudine ſuſpiceris : quin potius vel errare me exiſtimato, vel amore labi, quam amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam ſermonis ſupellectilem: & facilè loqueris, & purè, facilitáſque ipſa, & puritas mixta prudentiæ eſt. Capite quippe ſano, omnes ſenſus vigent, huic prudentiæ, & eloquentiæ ſi accederet vel ſtudium, vel intelligentia ſcripturarum, viderem te breui arcem tenere noſtrorum, & aſcendentem cum Iacob tecta Sion, canere in domatibus, quod in cubilibus cognouiſſes. Accingere, quæſo te, accingere. Nihil ſine malo labore vita dedit mortalibus. *Horatius.* Nobilem te Eccleſia habeat, vt prius ſenatus habuit. Præpara tibi diuitias, quas quotidie eroges, & nunquam deficiant, dum viget ætas, dum nondum canis ſpargitur caput, antequam ſubeant morbi, triſtíſque ſenectus: Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. *Virgilius.* Nihil in te mediocre eſſe contentus ſum : totum ſummum, totum perfectum deſidero.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Paula vetula genuerat Toxotium, & Euſtochium. Toxotius Lætam duxit vxorem, ex eóque coniugio orta eſt Paula puella: hanc Paula auia virginitati deſtinarat, docet nunc diuus Hieronymus Lætam viduam, quo modo inſtituere filiam debeat: rogánſque vt properè in Bethlehem ad auiã Paulam, & Euſtochium amitam illam mittat, ſe nutricium, & magiſtrum paruulæ futurum pollicetur.

HIERONYMVS AD Lætam de inſtitutione filiæ.

EPISTOLA XV.

1.Cor.7. APoſtolus Paulus ſcribens ad Corinthios, & rudem Chriſti Eccleſiã ſacris inſtruẽs diſciplinis, inter cætera mãdata hoc quoque propoſuit dicens: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum ea, non dimittat virum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virũ fidelem, alioqui

qui

qui filij veſtri immundi eſſent, nunc autem mundi ſunt. Si cui fortè hactenus videbãtur nimium diſciplinæ vincula laxata, & præceps indulgẽtia præceptoris, conſideret domum patris tui, clariſſimi quidem & eruditiſſimi viri, ſed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget conſilium Apoſtoli profeciſſe: vt radicis amaritudinem dulcedo fructuum compenſaret & viles virgulæ balſama pretioſa ſudarent. Tu es nata de impari matrimonio: & de te, & Toxotio meo Paula generata eſt. Quis hoc crederet, vt Albini pontificis neptis de repromiſſione martyris naſceretur? vt præſente & gaudente auo, paruulæ adhuc lingua balbutiẽs, Chriſti alleluya reſonaret? vt virginẽ Chriſti in ſuo gremio nutriret ſenex? Et bene, fœliciterque expectauimus. Sancta & fidelis domus virum ſanctificat infidelem. Iam candidatus eſt fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. Ego puto, etiam ipſum Iouem, ſi habuiſſet talem cognationem, potuiſſe in Chriſtum credere. Deſpuat, licet, & irrideat epiſtolã meam, & me vel ſtultum, vel inſanum clamitet: hoc & gener eius faciebat, ante

Infidelis per generationem fidelẽ quo modo ſanctificatur.

antequam crederet. Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani. Auratum ſqualet Capitolium fuligine, & aranearũ telis omnia Romæ templa cooperta ſunt, mouetur vrbs ſedibus ſuis: & inundans populus ante delubra ſemiruta, currit ad martyrũ tumulos, ſi non extorquet fidem prudentia, extorqueat ſaltem verecundia. Hoc, Læta, religioſiſſima in Chriſto filia, dictum ſit, vt non deſperes parentis ſalutem, & eadem fide, qua meruiſti filiam, & patrem recipias, totiúſque domus beatitudine perfruaris, ſciens illud à Domino repromiſſum: Quæ apud homines impoſſibilia, apud Deum poſſibilia ſunt. Nunquam eſt ſera conuerſio. Latro de cruce tranſiit in paradiſum: Nabuchodonoſor, Rex Babylonis, poſt efferationem corporis, & cordis, & belluarum in eremo conuictum, mentem recepit humanam. Et vt omittam vetera, ne apud incredulos nimis fabuloſa videantur, ante paucos annos propinquus veſter Gracchus, nobilitatem patriciam ſonans nomine, cum præfecturam gereret vrbanam, nónne ſpecum Mithræ, & omnia portentuoſa ſimulachra, quibus Corax, Niphus, Miles Leo, Perſes, Helios,

Currunt fideles ad tumulos martyrũ.

Matt.19.
Luc.23.
Dan.4.

Digitized by Google

Helios, Bromius pater initiantur, ſubuertit, fregit, exuſſit, & his quaſi obſidibus ante præmiſſis, impetrauit baptiſmum Chriſti? Solitudinem patitur & in vrbe gentilitas, dij quondam nationum cum bubonibus & noctuis in ſolis culminibus remanſerunt: vexilla militum, crucis inſignia ſunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli ſalutaris pictura condecorat. Iam & Ægyptius Serapis Chriſtianus factus eſt. Marnas Gazæ luget incluſus, & euerſionem templi iugiter pertremiſcit. De India, Perſide, Æthiopia monachorum quotidie turmas ſuſcipimus. Depoſuit pharetras Armenius: Hunni diſcunt pſalterium: Scythiæ frigora feruent calore fidei: Getarum rutilus & flauus exercitus, Eccleſiarum circumfert tentoria: & ideo forſitan contra nos æqua pugnāt arte, quia pari religione confidunt. Penè lapſus ſum ad aliam materiam, & currente rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit manus, propoſitum enim mihi erat ſanctæ Marcellæ & tuis precibus inuitatum, ad matrem, id eſt, ad te ſermonem dirigere, & docere quo modo inſtituere Paulam

Nicephor. lib. 11. hiſtor. eccl.

Paulam noſtram debeas: quæ prius Chriſto conſecrata eſt, quam genita, quam ante votis, quam vtero, conce-
1. *Reg.* 1. piſti. Vidimus aliquid temporibus no-
Exod. 13. ſtris de propheta libus libris. Anna ſte-
Iud. 13. rilitatem alui, fœcunditate mutauit: tu
Luc. 1. luctuoſam fœcunditatem, vitalibus liberis commutaſti. Fidens loquor, accepturam te filios, quę primum fœtum Domino reddidiſti. Iſta ſunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus eſt Samuel: ſic ortus Sampſon eſt: ſic Ioannes Baptiſta ad introitum Mariæ exultauit, & luſit. Audiebat enim verba Domini per os virginis perſonantis: & de vtero matris in occurſum eius geſtiebat erumpere. Igitur, quæ de repromiſſione nata eſt, dignam habeat ortu ſuo inſtitutionem parentum. Samuel nutritur in templo: Ioannes in ſolitudine præparatur: ille ſacro crine venerabilis eſt, vinum & ſiceram non bibit: adhuc paruulus cum Domino ſermocinatur, hic fugit vrbes: zona pellicea cingitur: locuſtis alitur, ac melle ſilueſtri: & in typum pœnitentiæ prædicandæ, tortuoſiſſimi animalis veſtitur exuuiis. Sic erudienda eſt anima, quæ futura eſt templum Dei. Nihil

hil aliud diſcat audire: nihil loqui niſi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat: cantica mundi ignoret, adhuc tenera lingua Pſalmis dulcibus imbuatur. Procul ſit ætas laſciua puerorum: ipſæ puellæ, & pediſequæ à ſæcularibus conſortiis arceantur, ne quod malè didicerint, peius doceant. Fiant ei litteræ vel buxeæ, vel eburneæ, & ſuis nominibus appellentur: ludat in eis, vt & luſus ipſe eruditio ſit, & non ſolum ordinem teneat litterarum, vt memoria nominum in canticum tranſeat, ſed & ipſe inter ſe crebro ordo turbetur, & mediis vltima, primis media miſceantur, vt eas non ſono tantum, ſed & viſu nouerit. Cum verò cœperit trementi manu ſtylum in cera ducere, vel alterius ſuperpoſita manu teneri, regantur articuli, vel in tabula ſculpantur elementa: vt per eoſdem ſulcos incluſa marginibus trahantur veſtigia, vt foras non queant euagari. Syllabas iungat ad præmium, & quibus illa ætas deliniri poteſt munuſculis inuitetur. Habeat & in diſcendo ſocias, quibus inuideat, quarum laudibus mordeatur. Non obiurganda eſt,

Sancta ſyverè Chriſtiana puerorum inſtitutio.

ſi tardior

ſi tardior ſit:ſed laudibus excitandum eſt ingenium, vt & viciſſe gaudeat, & victa doleat. Cauendum in primis, ne oderit ſtudia:ne amaritudo eorũ, præcepta in infantia, vltra rudes annos tranſeat. Ipſa nomina, per quæ conſueſcit paulatim verba contexere, non ſint fortuita,ſed certa,& coaceruata de

Matth. 1. induſtria, Prophetarum videlicet, at-
Luc. 3. que Apoſtolorum, & omnis ab Adam

Patriarcharum ſeries,de Matthæo Lucáque deſcendat: vt dum aliud agit, futuræ memoriæ præparetur. Magiſter probæ ætatis,& vitæ atque eruditionis eſt eligendus: nec puto, erubeſcet vir doctus id facere in propinqua, vel nobili virgine, quod Ariſtoteles fecit in Philippi filio, vt ipſe librariorum vilitate initia traderet litterarum. Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine quibus magna conſiſtere non poſſunt.Ipſe elementorum ſonus, & prima inſtitutio præceptorum aliter de erudito, aliter de ruſtico ore profertur vnde & tibi eſt prouidendum, ne ineptis blanditiis fœminarum, dimidiata dicere verba filia conſueſcat, & in auro atque purpura ludere: quorum alterum linguæ, alterum moribus officit:

Digitized by Google

officit: ne diſcat in tenero, quod ei poſtea dediſcendum eſt. Gracchorum eloquentiæ multum ab infantia ſermo matris contuliſſe ſcribitur. Hortenſij oratio inter paternos ſinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in priſtinum candorem reuocet? Recens teſta diu & ſaporem retinet, & odorem quo primum imbuta eſt. Græca narrat hiſtoria, Alexandrum, potentiſſimum regem, orbíſque domitorem, & in moribus & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere vitiis, quibus adhuc paruulus fuerat infectus. Procliuis eſt enim malorum æmulatio: & quorum virtutes aſſequi nequeas, cito imitaris vitia. Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciua, non garrula: habeat modeſtam gerulam, nutricium grauem. Cum auum viderit, in pectus eius tranſiliat, de collo pendeat, nolenti, Alleluya, decantet. Rapiat eam auia: patrem riſibus agnoſcat: ſit omnibus amabilis: & vniuerſa propinquitas roſam ex ſe natam gaudeat. Diſcat ſtatim, quam habeat & alteram auiam, quam amitam: cui imperatori, cui exercitui tyruncula nu-

Cic. Brut.

Horat.

Plutarch. in Alex.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

triatur, illas deſideret, ad illas tibi minitetur abſeſſum. Ipſe habitus & veſtitus doceat eam, cui promiſſa ſit. Caue, ne aures eius perfores: ne ceruſſa & purpuriſſo conſecrata Chriſto o-
Matt. 13. ra depingas: nec collum auro & margaritis premas: nec caput gemmis oneres: nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auſpiceris, habeat alias margaritas, quibus poſtea venditis, emptura eſt pretioſiſſimum margaritum. Prætextata, nobiliſſima quondam fœmina, iubente viro Hymetrio, qui patruus Euſtochij virginis fuit, habitum eius cultúmque mutauit, & neglectum crinem mundano more texuit ſibi, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne auſa es viri imperium præferre Chriſto: tu caput virginis Dei, tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ iam nunc areſcent, vt ſentias excruciata quid feceris: &, finito menſe quinto, ad inferna duceris, ſin autem perſeueraueris in ſcelere, & marito ſimul orbaberis, & filiis.

Omnia

Omnia per ordinem expleta ſunt, &
ſeram miſeræ pœnitentiam velox ſi-
gnauit interitus. Sic vlciſcitur Chri-
ſtus violatores templi ſui, ſic gemmas
& pretioſiſſima ornamenta defendit.
Et hoc retuli, non quod inſultare ve-
lim calamitatibus infœlicium, ſed vt
moneam, cum quanto metu & cautio-
ne ſeruare debeas, quod Deo ſpopon- 1. *Reg.* 2.
diſti. Heli ſacerdos offendit Deum ob 1. *Tim.* 3.
vitia liberorum. Epiſcopus fieri non 1. *Tim.* 2.
poteſt, qui filios habuerit luxurioſos,
non ſubditos. At econtrario de mulie-
re ſcribitur, quod ſalua fiet per filiorũ
generationem, ſi permanſerit in fide.
& caritate, & ſanctificatione cum pu-
dicitia. Si perfecta ætas & ſui iuris,
imputatur parentibus: quanto magis
lactens, & fragilis, quæ, iuxta ſenten-
tiam Dominĩ, ignorat dextram, & ſi- *Ioan.* 4.
niſtram, id eſt, boni & mali differen-
tiam? Si ſolicita prouides, ne filia per-
cutiatur à vipera: cur non eadem cu-
ra prouideas, ne feriatur à malleo vni-
uerſæ terræ? ne bibat de aureo calice
Babylonis? ne egrediatur cum Dina, & *Hier.* 50.
velit videre filias regionis alienæ? ne 51.
ludat pedibus, ne trahat tunicas? Ve- *Gen.* 34.
nena non dãtur, niſi melle circumlita:

Digitized by Google

& vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie
Ezec. 18. vmbráque virtutum. Et quo modo, inquies, peccata patrum filiis non redduntur, nec filiorum parentibus, ſed anima, quæ peccauerit, ipſa morietur? Hoc de his dicitur, qui poſſunt ſapere, de quibus in Euangelio ſcriptum eſt:
Ioan. 9. Ætatem habet, loquatur pro ſe, qui autem paruulus eſt, & ſapit vt paruulus, donec ad annos ſapientiæ veniat, &
Virgil. de Pythagoræ littera Y eum perducat ad
litt. Pyth. biuium, tam bona eius, quam mala parentibus imputantur. Niſi forte exiſtimas, Chriſtianorum filios, ſi baptiſma non receperint, ipſos tantum reos eſſe peccati, & non etiam ſcelus referri ad eos, qui dare noluerint, maximè eo tempore, quo contradicere non poterant qui accepturi erant: ſicut è regione ſalus infantium, maiorum lucrum eſt. Offerre, necne, filiam, poteſtatis tuæ fuit: quanquam alia ſit tua condicio, quæ prius eam voluiſti, quam conciperes: vt autem oblatam non negligas, ad periculum tuam pertinet. Qui
Leuit. 21. claudam, & mutilam, & qualibet ſorde maculatam obtulerit hoſtiam, ſacrilegij reus eſt: quanto magis, qui partem corporis ſui, & illibatæ animæ purita

puritatem regis amplexibus parat, ſi
negligens fuerit punietur? Poſtquam *Luc. 2.*
grandiuſcula eſſe cœperit, & in exem-
plum ſponſi ſui creſcere ſapientia, æta-
te, & gratia apud Deũ & homines, per-
gat ad templum veri patris cum pa-
rentibus ſuis, ſed cum illis non egre-
diatur è templo. Quærant eam in iti- *Luc. 2.*
nere ſæculi inter turbas & frequẽtiam
propinquorum, & nuſquam alibi repe-
riant, niſi in adyto ſcripturarum, pro-
phetas & Apoſtolos de ſpiritualibus
nuptiis ſciſcitantem. Imitetur Mariam,
quam Gabriel ſolam in cubiculo ſuo
reperit: & ideo forſitan timore perter-
rita eſt, quia virum, quem non ſolebat,
aſpexit. Æmuletur eam, de qua dici- *Pſal. 44.*
tur: Omnis gloria eius filiæ regis ab *Cant. 1.*
intus. Loquatur & ipſa electo, caritatis
iaculo vulnerata: Introduxit me rex in
cubiculum ſuum: Numquam exeat
foras, ne inueniant eam, qui circum-
eunt ciuitatem, ne percutiant, & vul-
nerent, & auferant theriſtrum pudici-
tiæ, & nudam in ſanguine derelinquãt:
quin potius, cùm aliquis oſtium eius
pulſauerit, dicat: Ego murus, & vbera *Cant. 6.*
mea turris: laui pedes meos, non poſ- *& 5.*
ſum inquinare eos. Non veſcatur in

publico,id eſt,in parentũ conuiuio, ne
videat cibos, quos deſideret. Et licet
quidã putent maioris eſſe virtutis,pre-
ſentem contẽnere voluptatẽ:tamẽ ego
arbitror ſecurioris continẽtiæ eſſe, ne-
ſcire quod quęras.Legi quõdã in ſcho-
Vinũ prohibetur puellis. lis puer: Ægre reprehendas,quod ſinis
conſueſcere. Diſcat iam nunc & vinum
non bibere, in quo eſt luxuria. Ante
Ephes 5. annos robuſtæ ætatis,periculoſa eſt te-
neris grauis abſtinentia : vſque ad id
tempus , ſi neceſſitas poſtulauerit, &
1. Tim. 5. balneas adeat, & vino vtatur modico
propter ſtomachũ, & carnium edulio
ſuſtenetur, ne prius deficiant pedes,
quam currere incipiant. Et hoc dico
iuxta indulgentiam,nõ iuxta imperiũ,
timens debilitatem, non docens luxu-
Leuit. 11. riam,alioqui,quod Iudaica ſuperſtitio
ex parte facit in reiectione quorũdam
animalium,atque eſcarum,quod & In-
dorum Brachmani, & Ægyptiorum
Gymnoſophyſtæ in polentæ,& orizæ,
& pomorum ſolo obſeruant cibo, cur
virgo Chriſti nõ faciat in toto? Si tã-
ti vitrum, quare non maioris ſit pre-
tij margaritum? Quæ nata eſt ex pro-
miſſione,ſic viuat,vt illi vixerunt, qui
de repromiſſione generati ſunt; æqua
gratia

gratia æquum habeat & laborem. Surda ſit ad organa, tibia, lyra, cythara, cur facta ſint, neſciat. Reddat tibi penſum quotidie de ſcripturarum floribus carptum. Ediſcat Græcorum verſuum numerum. Sequatur ſtatim & Latina eruditio: quæ ſi non ab initio os tenerum compoſuerit, in peregrinum ſonum lingua corrumpitur, & externis vitiis ſermo patrius ſordidatur. Te habeat magiſtram, te rudis miretur infantia. Nihil in te & in patre ſuo videat, quod ſi fecerit peccet. Mementote vos parentes virginis, magis eam exemplis doceri poſſe, quam voce. Cito flores pereunt: cito violas, & lilium, & crocum peſtilens aura corrumpit. Nuſquam abſque te procedat in publicum, baſilicas martyrũ, & eccleſias ſine matre non adeat. Nullus ei iuuenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies, & ſolemnes pernoctationes ſic virguncula noſtra celebret, vt ne trãſuerſum quidem vnguẽ à matre diſcedat. Nolo, de ancillulis ſuis aliquam plus diligat, cuius crebro auribus inſuſurret, quidquid vni loquitur, hoc omnes ſciant. Placeat ei comes, nõ compta, neque formoſa, atque laſciua, quæ

liquido gutture carmen dulce modu-
letur, ſed grauis, pallens, ſordidata, ſub-
triſtis. Præponatur ei probæ fidei, ac
morum & pudicitiæ virgo veterana,
quę illam doceat, & aſſueſcat exemplo
ad orationes & pſalmos nocte conſur-
gere, mane hymnos canere, tertia, ſex-
ta, nona hora: ſtare in acie quaſi bella-
tricem Chriſti, accenſáq; lucerna red-
dere ſacrificium veſpertinum, ſic dies
tranſeat, ſic nox inueniat laborantem:
orationi lectio, lectioni ſuccedat ora-
tio; breue videbitur tempus, quod tan-
tis operum varietatibus occupatur. Diſ-
cat & lanam facere, tenere colum, po-
nere in gremio calathum, rotare fuſum,
ſtamina pollice ducere. Spernat bom-
bycum telas, Serum velleta, & aurum
in fila lenteſcens, talia veſtimenta pa-
ret, quibus pellatur frigus, non quibus
veſtita corpora nudentur. Cibus eius
oluſculum ſit, & ſimila, raróque piſci-
culi. Et, ne gulæ præcepta longius tra-
ham, de quibus in alio loco plenius
Immoderata ieiunia. ſum locutus, ſic comedat, vt ſemper e-
ſuriat: vt ſtatim poſt cibum poſſit lege-
re, orare, & pſallere. Diſplicent mihi,
in teneris maximè ætatibus longa &
immoderata ieiunia, in quibus iūgun-
tur

Digitized by Google

tur hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experimento didici, aſellum in via, cum laſſus fuerit: diuerticula quærere. Faciant hoc cultores Iſidis, & Cybeles, qui guloſa abſtinentia phaſides aues, ac fumantes turtures vorant, ne ſcilicet cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio ſit præceptum, vt longo itineri vires perpetes ſuppetent, ne in prima manſione currentes, in mediis corruamus. Cæterum, vt ante ſcripſi, in quadrageſima continentiæ vela pandenda ſunt, & tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus; quamquam alia ſit condicio ſecularium, alia virginum, & monachorum. Sæcularis homo in quadrageſima ventris ingluuiem decoquit, & in cochlearum morem ſucco victitans ſuo, futuris dapibus ac ſaginæ aqualiculum parat. Virgo, & monachus ſic in quadrageſima ſuos dimittant equos, vt ſibi meminerint ſemper eſſe currendum, finitus labor maior, infinitus moderatior eſt, ibi enim reſpiramus, hic perpetuo incedimus. Si quando ad ſuburbana pergis, domi filiam non relinquas: neſciat ſine te, nec poſſit viuere: &, cum ſola fuerit,

Quadrageſimæ ieiunium.

perti meſcat. Non habeat colloquia ſæcularium, & malarum virginum contubernia. Non interſit nuptiis ſeruulorum, neque familiæ perſtrepentis luſibus miſceatur, Scio præcepiſſe quoſdam, ne virgo Chriſti cum eunuchis lauet, nec cum maritatis fœminis: quia alij non deponant animos virorum: aliæ tumentibus vteris præferant fœditatem, mihi omnino in adulta virgine lauacra diſplicent, quæ ſe ipſam debet erubeſcere, & nudam videre non poſſe, ſi enim vigiliis, & ieiuniis macerat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit, ſi flammam libidinis, & incentiua feruentis ætatis extinguere cupit continentiæ frigore, ſi apetitis ſordibus turpare feſtinat naturalem pulchritudinem: cur econtrario balnearũ fomentis ſopitos ignes ſuſcitat? Pro gemmis, & ſerico diuinos codices amet, in quibus non auri, & pellis Babylonicæ vermicũlata pictura, ſed ad fidem placeat emendata & erudita diſtinctio. Diſcat primo pſalterium, his ſe canticis auocet, & in prouerbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Eccleſiaſte conſueſcat, quæ mundi ſunt, calcare. In Iob virtutis & patientiæ exempla

Lauacra improbãtur.

pla ſectetur. Ad Euangelia transeat, numquam ea poſitura de manibus: Apoſtolorũ Acta & Epiſtolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris ſui cellarium his opibus locupletauerit, mandet memoriæ Prophetas, Heptateuchum, & Regum, & Paralypomenôn libros, Eſdræ quoque & Heſter volumina. Ad vltimum, ſine periculo diſcat Canticum canticorum: ne, ſi in exordio legerit, ſub carnalibus verbis ſpiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens, vulneretur. Caueat omnia apocrypha, &, ſi quãdo ea non ad dogmatum veritatem, ſed ad ſignorum reuerentiam legere voluerit, ſciat non eorum eſſe, quorum titulis prænotantur, multáque his admixta vitioſa. & grandis eſſe prudentiæ, aurum in luto quęrere. Cypriani opuſcula ſemper in manu teneat. Athanaſij epiſtolas, & Hilarij libros inoffẽſo decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet: cæteros ſic legat, vt magis iudicet, quam ſequatur. Reſpõdebis: Quomodo hęc omnia mulier ſæcularis, in tãta frequẽtia hominum, Romæ cuſtodire potero? Noli ergo

Apocrypha fugienda.

Qui patres legẽdi.

ergo ſubire onus, quod ferre non potes: ſed, poſtquam ablactaueris eã cum Iſaac & veſtieris cum Samuele, mitte auiæ, & amitæ. Redde pretioſiſſimam

Gen. 21. gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Ie-
1. *Reg.* 2. ſu vagientis impone. Nutriatur in mo-
Luc. 1. naſterio: ſit inter virginum choros: iurare non diſcat: mentiri ſacrilegium putet: neſciat ſæculum: viuat angelicè: ſit in carne ſine carne: omne hominum genus ſui ſimile putet. Et, vt cætera taceam: certe te liberet ſeruandi difficultate, & cuſtodiæ periculo. Melius tibi eſt deſiderare abſentem, quam pauere ad ſingula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem libenter aſpiciat. Trade Euſtochio paruulam, cuius nunc & ipſe vagitus pro te oratio eſt, trade comitem ſanctitatis, futuram heredem. illam videat: illam amet: illam primis miretur ab annis, cuius & ſermo, & inceſſus, & habitus doctrina virtutum eſt. Sit in gremio auiæ: quæ repetat in nepte, quidquid præmiſit in filia: quæ longo vſu didicit nutrire, ſeruare, docere virgines: in cuius coronam centenarij quotidie numeri caſtitas texitur. Felix virgo, felix Paula Toxotij, quæ per auiæ amitæque vir-

tutes

tutes nobilior eſt ſanctitate, quam genere. O ſi tibi contingeret videre ſocrum,& cognatam tuam , & in paruis corpuſculis ingentes animos intueri: pro inſita tibi pudicitia non ambigeré, quin pręcederes filiam,& primam Dei ſententiam ſecunda Euágelij lege mutares : nec tu paruipenderes aliorum deſideria liberorũ, ſed te ipſam magis offerres Deo. Sed quia tempus eſt amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus:& vxor nõ habet poteſtatem corporis ſui:& vnuſquiſque,in qua vocatione vocatus eſt , in ea permaneat in Domino:& qui ſub iugo eſt , ita debet currere , ne in luto comitem derelinquat:totũ redde in ſobole , quod in te interim diſtuliſti. Anna filium,quem Deo vouerat,poſtquã obtulit in tabernaculo nunquam recepit, indecens arbitrata,vt futurus propheta in eius domo creſceret,quę adhuc alios filios habere cupiebat Denique, poſtquã concepit,& peperit, nõ eſt auſa ad téplum accedere , & vacua apparere corã Domino, niſi prius redderet , quod debebat,talique immolato ſacrificio,reuerſa domum , quinq; liberos ſibi genuit, quia primogenitum Deo pepererat. Mira

Eccleſ. 3.
1.*Cor*.7.
1. *Reg*. 1.

Miraris fœlicitatem ſanctæ mulieris? imitare fidem ipſe, ſi Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutricium ſpondeo geſtabo humeris, balbutientia ſenex verba formabo, multo glorioſior mundi philoſopho, qui non regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, ſed ancillam & ſponſum Chriſti erudiam, regnis cœleſtibus offerendam.

ARGVMENTVM.

Gaudentij precibus motus, docet quomodo Pacatulæ infantis, virginitati iam deſtinatæ, rudis, ac tenera ætas ſit inſtruenda.

HIERONYMVS AD Gaudentium, de Pacatulæ infantulæ educatione.

EPISTOLA XVI.

CAVSA difficilis paruulæ ſcribere: quæ non intelligit, quid loquaris: cuius animum neſcias: de cuius voluntate pe-

ricu

riculosè promittas: vt, ſecundum præclari oratoris exordium, ſpes in ea magis laudanda ſit, quam res. Quid enim horteris ad continentiam, quæ placentas deſiderat: quæ in ſinu matris garrula voce balbutit: cui dulciora ſunt mella, quam verba: Audiat profunda Apoſtoli, quæ anilibus magis fabulis delectatur: Prophetarum ænigmata ſentiat, quam triſtior gerulæ vultus exagitat: Euangelij intelligat maieſtatem, ad cuius fulgura omnis mortalium ſenſus hebetatur: Vt parenti ſubijciatur, hortet, quæ manu tenera ridentem verberat matrem? Itaque Pacatula noſtra hoc epiſtolium poſt lectura ſuſcipiat: interim modo literarum elementa cognoſcat: iungat ſyllabas: diſcat nomina: verba conſociet: atque, vt voce tinnula iſta meditetur, proponantur ei cruſtula, mulſa præmia: &, quidquid guſtu ſuaue eſt, quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura feſtinet. interim & tenero tentet pollice fila ducere: rumpat ſæpe ſtamina, vt aliquando non rumpat: poſt laborem luſibus geſtiat: de matris pendeat collo: rapiat oſcula propinquarum:

Exod. 20.

Supra ad Latam.

quarum:pſalmos mercede decantet: amet,quod cogitur diſcere:vt non opus ſit, ſed delectatio: non neceſſitas, ſed voluntas. Solent quædam, cum futuram virginem ſpoponderint, pulla tunica eam induere,& furuo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri ſinere:reuera, bono conſilio, ne habere diſcat in tenero, quod poſtea ponere compellatur. Aliis verò è contra videtur. Quid enim aiũt, ſi ipſa nõ habuerit, habentes alias non videbit? φιλόκοσμον genus fœmineum eſt:multáſq; etiam inſignis pudicitiæ, quamuis nulli virorum,tamen ſibi ſcimus libẽter ornari,quin potius habendo ſatietur: & cernat laudari alias quæ iſta non habeant. meliúſque eſt, vt ſatiata contemnat, quam non habendo habere deſideret. Tale vero quid & Iſraelitico feciſſe vides populo Dominum,vt cupientibus Ægyptias carnes, vſque ad nauſeam & vomitum præberet examina conturnicum: multóſque ſęculi reperies homines facilius carere experta corporis voluptate, quam eos, qui à pueritia libidinem neſciant: ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti:illos vitare pœnitendo ſuauita-

Mulieres ſemper amant ornamentũ.

Exod. 16.

tis

tis inſidias, quas fugerunt: hos carnis illecebras, dulci titillatione corporis *Prouer. 5.* blandientes dum mella putant, venena noxia reperire: mel enim diſtillare labia meretricis, quod ad tempus impinguat veſcentium fauces, & poſtea felle amarius inuenitur: vnde & in Domini ſacrificiis mel non offerunt: *Leuit. 2.* ceráque contempta, quæ mellis hoſpitiũ eſt, oleum accenditur in templo Dei, quod de amaritudine exprimitur oliuarum. Paſcha quoque cum amaritudinibus comedi in azymis ſinceritatis, & veritatis iubetur: quas qui habuerit, *Exod. 12.* in ſæculo perſecutionem ſuſtinebit: *1. Cor. 5.* vnde & Propheta myſticè cantat: Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus ſum. *Hier. 15.* Quid igitur? Luxuriandum eſt in adoleſcentia, vt poſtea luxuria fortius contemnatur? Abſit verò, inquiunt. Vnuſquiſque enim, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. *1. Cor. 7.* Circuncîſus quis, id eſt, virgo vocatus *Gen. 3.* eſt: non adducat præputium, hoc eſt, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam, eiectus de paradiſo virginitatis, indutus eſt. In præputio quis vocatus eſt, hoc eſt, habens vxorem, & matrimonij pelle circundatus:

Virginitatis profeſſio nõ deſerenda.

non:quærat virginitatis & æternæ pudicitiæ nuditatem, quam ſemel habere deſiuit: ſed vtatur vaſe ſuo in ſanctificatione, & pudicitia: bibátque de fontibus ſuis: & non quærat ciſternas lu-
Hier.2. parum diſſipatas: quæ puriſſimas aquas pudicitiæ continere non poſſunt: vnde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginitate & nuptiis diſputans, ſeruos
1.Cor.7. carnis vocat, in matrimonio conſtitutos liberos eos qui abſque iugo nuptiarum tota Domino ſeruiunt libertate. Quod loquimur, non in vniuerſum loquimur, ſed in parte tractamus, nec de omnibus, ſed quibuſdam dicimus ad vtrumque enim ſexum non ſolum ad vas infirmum, noſter ſermo dirigitur. Virgo es: quid te mulieris delectat ſocietas? quid fragilem & ſubtilem ratem magnis cōmittis fluctibus, & grande periculum nauigationis incertæ ſecurus aſcendis? Neſcis quid deſideres, & tamen ſic ei iungeris, quaſi aut ante deſideraueris, aut, vt leuiſſime dicam, poſtea deſideraturus ſis. Sed ad miniſterium iſte ſexus eſt aptior. Elige ergo anum deformem: elige probatæ in Domino cōtinentiæ: quid te adoleſcentula, quid pulchra,
quid

quid luxurioſa delectat? Vteris balneis: cute nitida, rubicundis genis incedis: carnibus veſceris: affluis diuitiis, pretioſa veſte circundaris:& iuxta ſerpẽtem mortiferum ſecurè dormire te credis? At non habitas in eodem hoſpitio. In nocte dumtaxat: cæterum totos dies in huius confabulatione conſumis. Quare ſolus cum ſola, & non cum arbitris ſedes: vt cum ipſe non pecces, aliis peccare videaris: vt exemplo ſis miſeris, qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo ſermone viri retineris? cur cum ſolo relicta non metuis? ſaltem alui te, & veſicæ cogat neceſſitas, vt exeas foras: vt deſeras in hac re eum, cum quo licentius, quam cum germano: multo inuerecundius, quam cum marito, egiſti. Sed de ſcripturis ſanctis aliquid interrogas. Interroga publicè, audiant pediſequæ, audiãt comites tuæ. Omne, quod manifeſtatur, lux eſt. Bonus ſermo ſecreta non quærit, quin potius delectatur laudibus ſuis, & teſtimonio plurimorum: magiſter egregius contemnit viros, deſpicit fratres, & in vnius mulierculæ ſecreta

eruditione deſudat? Declinaui parumper de mea diſputatione, aliorum occaſione, & dum infantem Pacatulam inſtituo, immo & nutrio, multarum ſubito mihi malè pacatarum bella ſuſcepi: reuertar ad propoſitũ. Sexus fœmineus ſuo iungatur ſexui: neſciat, immo timeat cum pueris ludere. Nullum impudicum verbum nouerit: & ſi fortè in tumultu familiæ diſcurrẽtis aliquid audiat non intelligat. Matris nutum pro verbis, ac monitis, & pro imperio habeat. Amet vt parentem, ſubiiciatur vt dominæ; timeat vt magiſtram. Cum autem virgunculam rudem, & edentulam ſeptimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubeſcere, ſcire quid taceat, dubitare quid dicat: diſcat memoriter pſalterium, & vſque ad annos pubertatis libros Salomonis, Euangelia, Apoſtolos, & Prophetas ſui cordis theſaurum faciat: nec liberius procedat ad publicum, nec ſemper Eccleſiarũ quærat celebritatem: in cubiculo ſuo totas delicias habeat, nunquam iuuenculos, nunquam cincinnatos videat: vocis dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarúmque laſciuia repellantur: quæ quanto licentius adeunt,

tanto

tanto difficilius euitantur: & quod di- *Ouid. in* dicerunt, ſecreto docent, incluſámque *Metam.* Danaen vulgi ſermonibus violant. Sit ei magiſtra comes, pædagoga cuſtos, non multo vino dedita, nō iuxta Apo- *1.Tim.3.* ſtolum, otioſa atque verboſa, ſed ſobria, grauis, lanifica, & ea tantum loquens, quæ animum puellarem ad virtutem inſtituāt. Vt enim aqua in areola digitum ſequitur præcedentem: ita ætas mollis & tenera in vtramque partem flexibilis eſt, & quocunque duxeris, trahitur. Solent laſciui, & comptuli iuuenes blandimentis, affabilitate, munuſculis aditum ſibi per nutrices, aut alumnas quærere, & cum clementer intrauerint, de ſcintillis incendia concitare, paulatímque proficere ad impudentiam, & nequaquam poſſe prohiberi, illo in ſe verſiculo comprobato: Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere. Pudet dicere, & tamen dicendum eſt: Nobiles fœminæ, quæ nobiliores habuere neglectui procos, viliſſimæ conditionis hominibus & ſeruulis copulantur, ac ſub nomine religionis, & vmbra continentiæ, interdum deſerunt viros Helenæ, ſequuntur Alexandros, nec Menelaos perti-

meſcunt. Videntur hæc, planguntur, & nō vindicantur: quia multitudo peccantium peccandi licentiam ſubminiſtrat. Pro nefas, orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt. Vrbs inclyta, & Romani Imperij caput, vno hauſta eſt incendio: nulla eſt regio, quæ non exules Romanos habeat, in cineres ac fauillas ſacræ quondam Eccleſiæ conciderunt, & tamen ſtudemus auaritiæ. Viuimus quaſi altera die morituri, & ædificamus quaſi ſemper in hoc ſæculo victuri. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum: & nudus, atque eſuriens ante fores noſtras Chriſtus in paupere moritur. Legimus Aaron pontificem iſſe obuiam furentibus flammis, & accenſo thuribulo, Dei iram cohibuiſſe: ſtetit inter mortem & vitam ſacerdos magnus: nec vltra veſtigia eius ignis procedere auſus eſt. Moyſi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum iſtum. Quando dicit. Dimitte me, oſtendit ſe teneri poſſe, ne faciat quod minatus eſt. Dei enim potentiam ſerui preces impediebant. Quis, putas, ille ſub cælo eſt, qui nunc iræ Dei poſſit occurrere? qui obuiare flammis? & cum Apoſtolo dicere:

Sozim. li.

Leuit. 10.

Exod. 32.

Digitized by Google

dicere: Optabam ego anathema eſſe *Rom.9.*
pro fratribus meis? Pereunt cum paſtoribus greges: quia ſicut populus, ſic ſacerdos. Moyſes compaſſionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, *Eſa.24.*
dimitte: ſin autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propria ſalute contentus eſt. Gloria *Exod. 32*
quippe regis, multitudo populi. His Pacatula noſtra nata eſt temporibus: inter hæc crepundia primam carpit ætatem, ante lachrymas ſcitura, quam riſum: prius fletum ſenſura, quam gaudium: necdum introitus, iam exitus: talem ſemper putet fuiſſe mundum: neſciat præterita, fugiat præſentia, futura deſideret. Hęc vt tumultuario ſermone dictarem, & poſt neces amicorum, luctúmque perpetuum, infanti ſenex longo poſtliminio ſcriberem, tua, Gaudenti frater, impulit caritas: maluíque parum quam nihil omnino, poſcenti dare: quia in altero voluntas oppreſſa luctu, in altero amicitiæ diſſimulatio eſt.

ARGVMENTVM.

Euſtochium, ſola ex omnibus liberis Paulæ, nobilis apud Romanos matronæ, perpetuam virginitatem profeſſa, matrem vſque in Bethlehem, vbi ſanctiſſimè cum virginibus in monaſterio ambæ vixerunt, ſecuta eſt. Hanc nunc D. Hieronymus docet, quomodo cuſtodire virginitatem debeat: eóſque qui caſtitatis ſpecie ventri, auaritiæque inſeruiunt, acriter interea reprehendit.

HIERONYMVS AD Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

EPISTOLA XVII.

Pſal. 44. AVDI filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui: & concupiſcet rex decorem tuum. Hæc idcirco domina mi Euſtochium, ſcribo (dominam quippe vocare debeo ſponſam Domini mei) vt ex ipſo principio lectionis agnoſceres, non me nunc laudem virginitatis eſſe dicturum, quam probaſti optimam, & conſequuta es: nec enumeraturũ moleſtias

Digitized by Google

leſtias nuptiarum, quomodo vterus intumeſcat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura ſolicitet, & omnia quæ putantur bona, mors extrema præcidat: ſed vt intelligeres tibi exeunti de Sodoma timendum eſſe Loth vxoris exemplum. Nolo tibi venire ſuperbiam de propoſito, ſed timorem nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. Magnis inimicorum circundamur agminibus: hoſtium plena ſunt omnia. Quamdiu hoc fragili corpore detinemur, quamdiu habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & cõcupiſcit ſpiritus aduerſus carnem, & caro aduerſus ſpiritum, nulla eſt certa victoria. Aduerſarius noſter diabolus tanquam leo rugens, aliquem deuorare quærens circuit. Si Apoſtolus vas elections & ſeparatus in Euangelium Chriſti, ob carnis aculeos & incentiua vitiorum reprimit corpus ſuum & ſeruituti ſubiicit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inueniatur: & tamen videt aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuum ſe in legẽ duci peccati: Si poſt nuditatem, ieiunia, fames, carcerem, flagella, ſupplicia, in ſemetipſum reuerſus ex-

Ad timorem hortatio.

clamat: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? tu te te putas ſecuram eſſe debere? Caue quæſo, nequando de te dicat Deus: Virgo Iſrael cecidit, & non eſt qui ſuſcitet eam. Audenter loquar: Cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur, Virgines bonæ deficient. Obſerua quid dicat: Et virgines bonæ deficient: quia ſunt & virgines malæ. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Perit ergo & mente virginitas. Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu: virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes, excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ quæ virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non ſaluantur: quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutauerunt templum ſancti Spiritus in lupanar? Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno.

Virginitas amiſſa irrecuperabilis.

neno. Hæc aduerſus adoleſcentiã prima arma ſunt dæmonum. Non ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Vinum & adoleſcentia duplex incendium voluptatis. Quid oleũ flammæ adiicimus? quid ardenti corpuſculo fométa ignium miniſtramus? Noë vinum bibit, & inebriatus eſt. Manducauit populus & bibit, & ſurrexerunt ludere Daniel deſideriorum vir appellatus eſt, quia panem deſiderij non manducauit & vinũ concupiſcentiæ non bibit. Innumerabilia ſunt de ſcripturis diuina reſponſa, quæ gulam damnant, & ſimplices cibos probent. Ex quo ſolicitè prouidendum eſt, vt quos ſaturitas de Paradiſo expulit, reducat eſuries. Quod ſi volueris reſpõdere, de nobili ſtirpe generatã, ſemper in deliciis, ſemper in plumis, non poſſe à vino, & eſculentioribus cibis abſtinere, nec his legibus viuere, diſtrictius reſpondebo: Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus vniuerſitatis creator & Dominus, inteſtinorum noſtrorum rugitũ & inanitate ventris, pulmoniſque delectetur ardore: ſed quod aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Piget dicere, quot quotidie

Vinũ virgo fugiat.

Danielis abſtinentia.

virgines

virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia: ſuper quæ ſydera inimicus ſuperbus ponat thronum ſuum. Exploſis & exterminatis his quę nolunt eſſe virgines, ſed videri, nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio: quę quanto prima Romana virgo nobilis eſſe cœpiſti, tanto tibi amplius laborandum eſt, ne & præſentibus bonis careas & futuris. Nolo habeas conſortium matronarum: nolo ad nobilium domos accedas: nolo te frequenter videre, quod contemnens virgo eſſe voluiſti. Ad hominis cõiugem Dei ſponſa properas? Diſce in hac parte ſuperbiam ſanctam: ſcito te illis eſſe meliorem. Sint tibi ſociæ, quas ieiunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas & ætas probauit & vita. Eſto ſubiecta parentibus, imitare ſpõſum tuum. Raro ſit egreſſus in publicum. Nunquam cauſa deerit procedendi, ſi ſemper quando neceſſe eſt, proceſſura ſis. Sit tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Plures quippe ſunt, quæ cum vino ſint ſobriæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationem tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas. Crebrius lege: diſce

Quã hominũ conſortia virgini cauenda.

quam

quamplurima. Tenenti codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio ſatietatem fugiens. Si quādo ſenſeris exteriorem hominem florem adoleſcentiæ ſuſpirare, & accepto cibo cum te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa concuſſerit, arripe ſcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ. Carnis amor ſpiritus, amore ſuperatur: deſiderium deſiderio reſtinguitur. Laua per ſingulas noctes lectum tuū, lachrymis tuis ſtratum tuum riga. Vigila, & ſito ſicut paſſer in ſolitudine. Ne declines aurem tuam in verba malitiæ. Sæpe enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium, ſi libenter audias virgo quod dicitur: ſi ad ridicula quæque ſoluaris. Naturali ducimur malo: adulatoribus noſtris libenter fauemus, ad laudem ſuam intrinſecus anima lætatur. Sponſa Chriſti arca eſt teſtamenti, intrinſecus & extrinſecus deaurata, cuſtos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, niſi tabulæ teſtamenti, ita & in te nullus ſit extrinſecus cogitatus. Maria bonam partem elegit, quæ nō auferetur ab ea.

Quomodo libidini reſiſtēdum.

Non audiēdi maledici & adulatores.

Eſto

Eſto & tu Maria: cibis præferto doctrinam. Sorores tuæ curſitent, & quærant quomodo Chriſtum hoſpitem ſuſcipiant. Tu ſemel ſæculi onere proiecto, ſede ad pedes Domini, & dic: Inueni quem quærebat anima mea: tenebo eum, & non dimittam. Semper te cubiculi tui ſecreta cuſtodiant, ſemper tecum ſponſus ludat intrinſecus. Oras: loqueris ad ſponſum. Legis: ille tibi loquitur. Dina egreſſa corrumpitur. Nolo te ſponſum quærere per plateas: nolo te circumire angulos ciuitatis. Foris vagentur virgines ſtultæ: tu intrinſecus eſto cum ſponſo. Cum facis eleemoſynam, Deus ſolus videat. Cum ieiunas, læta ſit facies tua. Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate notabilis. Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis quàm neceſſe eſt, ne gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, miſericordiæ atque ieiunij arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus dum vitatur, appetitur. Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conueniunt Chriſtiano. Si quid ignoras, ſi quid de ſcripturis dubitas, inter

Virgo amet ſeceſſum.

inter

interroga eum quem vita commendat, excuſat ætas, fama non reprobat. Aut ſi non eſt qui poſſit exponere, melius eſt aliquid neſcire ſecurè, quam cum periculo diſcere. Si quæ ancillulæ ſunt comites propoſiti tui, ne erigaris aduerſus eas, ne inflectis vt domina. Vnum ſponſum habere cœpiſtis, ſimul pſallitis, Chriſti ſimul corpus accipitis: cur menſa diuerſa ſit? Prouocentur & aliæ: honor virginum ſit inuitatio cæterarum. Quod ſi aliquam ſenſeris infirmiorem in fide, ſuſcipe, conſolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum. Auaritiæ tibi quoque vitandum eſt malum, non vt aliena non appetas (hoc enim & publicæ leges puniant) ſed quod tua quæ ſunt aliena, non ſerues. Aliena nobis auri argentique ſunt pondera: noſtra poſſeſſio ſpiritualis eſt. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Cogitatio victus ſpinæ ſunt fidei: radix auaritiæ cura gentilium. Terram & cælum deſpiciens, & Chriſto copulata cantabis: Pars mea Dominus. Poſthæc quanquam Apoſtolus orare nos ſemper iubeat, & ſanctis etiã ipſe ſit ſomnus oratio, tamen diuiſas orandi horas debe

Qui doctores à virgine cõſulendi.

Contra auaritiã.

Orandi tempora diuidẽda.

debemus habere, vt ſi fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque & veſperam nemo eſt qui neſciat. Nec cibi ſumentur, niſi oratione præmiſſa: nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia. Noctibus bis térque ſurgendum: reuoluenda quæ de ſcripturis memoriter retinemus. Egredientes de hoſpitio armet oratio: regredientibus de platea oratio occurrat antequàm ſeſſio: nec prius corpuſculum requieſcat, quàm anima paſcatur. Ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat crucem. Propone tibi beatam virginem Mariam, quæ tantæ extitit puritatis, vt mater Domini eſſe mereretur: ad quam cum Gabriel Angelus in viri ſpecie deſcendiſſet dicens, Aue gratia plena, Dominus tecum, conſternata & conterrita reſpondere non potuit. Nunquam enim à viro fuerat ſalutata. Denique nuncium diſcit & loquitur: & quæ hominem formidabat, cum Angelo fabulatur intrepida. Potes & tu mater eſſe Domini. Accipe tibi donum magnum, nouum, & ſcribe in

Oratio ſemper adhibenda.

co:

eo: & poſtquam conceperis in vtero, & pepereris filium, dic, A timore tuo concepimus Domine, & doluimus, & peperimus ſpiritum ſaluationis tuæ, quem fecimus ſuper terram. Tunc & filius tuus tibi reſpondebit, Ecce mater mea & fratres mei. Hæc omnia quę digeſſimus dura videbuntur ei, qui non amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit vniuerſa ſub ſole, vt Chriſtum lucrifaciat: qui commortuus eſt Domino ſuo, & conſurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiſcentiis, liberè proclamabit, Quis nos ſeparabit à charitate Dei? Quis ſanctorum ſine certamine coronatus eſt? quære, & inuenies ſingulos aduerſa perpeſſos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forſitan ideo corruit. Quem enim diligit Dominus, corripit: caſtigat autē omnem filium quem recipit. Nonne melius eſt breui tempore dimicare, ferre vallum, arma ſumere, laſſeſcere ſub lorica, & poſtea gaudere victorem, quam impatientia vnius horæ ſeruire perpetuo? Nihil amantibus durum eſt: nullus difficilis cupienti labor eſt. Amemus Chriſtum,

Difficultates in via Dei ſuperādæ.

eiúſque ſemper quæramus amplexus: & facile videbitur omne difficile. Breuia putabimus vniuerſa quæ longa ſunt. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: Niſi vim feceris, cœlorum regna non capies. Quotieſcunque te vana ſæculi delectauerit ambitio, quoties in mundo aliquid videris glorioſum, ad paradiſum mente tranſgredere: eſſe incipe quod futura es: & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam.

ARGVMENTVM.

Hieronymus, à Iuliana matre, & Proba auia rogatus, Demetriadem virginem docet, quomodo viuere, & virginitatem cuſtodire debeat.

AD DEMETRIADEM de ſeruanda virginitate.

EPIST

EPISTOLA XVIII.

INTER omnes materias, quas ab adoleſcentia vſq; ad hanc ætatem, vel mea, vel notariorum ſcripſi manu, nihil præſenti opere difficilius: ſcripturus enim ad Demetriadem, virginem Chriſti, quæ & nobilitate, & diuitiis prima eſt in orbe Romano, ſi cũcta virtutibus eius cõgrua dixero, adulari putabor: ſi quædam ſubtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus eius mea faciet verecundia: quid igitur faciam? quod implere non poſſum, negare non audeo: tanta eſt auiæ eius, & matris, inſignium fœminarum, in iubendo auctoritas, in petẽdo fides, in extorquendo perſeuerantia. Neque enim vt nouum & præcipuum quiddam à me flagitant, cuius ingenium in huiuſcemodi materiis ſæpe detritũ eſt, ſed ne vocis meæ pro virili parte deſit teſtimonium, in eius virtutibus explicandis, cuius, vt inclyti oratoris vtar ſententia, ſpes magis laudanda, quam res, eſt: quamquam puellares annos fidei ardore ſuperarit, & inde cœperit, vbi aliis deſiiſſe, perfectæ conſumatæque virtutis eſt. Sit procul obtrectatio,

faceſſat inuidia, nullum in ambitione ſit crimen: ignoti ad ignotā ſcribimus, dumtaxat iuxta faciem corp[or]alem, alioquin interior homo pulchre ſibi cognitus eſt, illa notitia, qua & Paulus Apoſtolus Coloſſenſes, multóſque credentiū nouerat, quos ante non viderat. Quātum ſit apud me meritum, immo miraculū virginis noſtræ, hinc poteſt æſtimari, quod occupatus in explanatione templi Ezechielis, quod opus in omnibus ſcripturis ſanctis vel difficillimum eſt, & in ea parte delubri, in qua ſancta ſanctorū, & thymiamatis altare deſcribitur, malui parumper hoc vti diuerticulo, vt de altari trāſirem ad altare, & hoſtiam viuam, placentē Deo, ac ſine vlla macula, æternæ pudicitiæ conſecrarē. Scio, quod ad imprecationē pōtificis, flammeum virginale, ſanctum operuerit caput: & illud Apoſto-
2.Cor.11. licæ vocis inſigne, celebratū ſit: Volo
Pſal. 44 autem vos omnes virginē caſtā exhi-
Gen.37. bere Chriſto. Quando aſtitit regina à
Cant.1. dextris eius, in veſtitu deaurato, circū-
Pſal.44. data varietate. Qua veſte polymita, & multarum virtutū diuerſitate cōtexta, indutus fuit & Ioſeph, & regum quondam: vtebātur filiæ. Vnde & ipſa ſponſa

ſa lætatur, ac dicit: Introduxit me rex in cubiculum ſuū ſodaliúmq; reſpondet chorus: Omnis gloria filiæ regis intrinſecus. Sed & noſtra oratio dabit aliquid emolumenti. Equorum curſus fauore pernicior fit: pugilum fortitudo clamoribus incitatur: paratas ad præliū acies, ſtrictóſque mucrones, ſermo imperatoris accēdit. Igitur & in opere præſenti auia quidem, matérque plantauerunt: ſed & nos rigabimus, & Dominus incrementum dabit. Rhetorum diſciplina eſt, ab auis, & atauis, & omni retro nobilitate ornare, quē laudes: vt ramorum ſterilitatem radix fœcūda compenſet: &, quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Scilicet nunc mihi Proborum, & Olibriorum clara repetēda ſunt nomina, & illuſtris Anitij ſanguinis genus: in quo aut nullus, aut rarus eſt, qui non meruerit conſulatum: aut proferendus. Olibrius virginis noſtræ pater, quem, immatura morte ſubtractum, Roma congemuit. Vereor plura dicere, ne ſanctæ matris vulnus exaſperem, & virtutum eius recordatio, fiat doloris inſtauratio. Pius filius, vir amabilis, clemēs dominus, ciuis affabilis, cōſul quidem in

pueritia, ſed morũ bonitate ſenator illuſtrior. Fœlix morte ſua, qui non vidit patriã corruentẽ: immo fœlicior ſobole, qui Demetriadis proauiæ nobilitatẽ inſigniorem reddidit, Demetriadis filiæ perpetua caſtitate. Verum quid ago? oblitus propoſiti, dum admiror iuuenem, laudaui aliquid bonorum ſęcularium, cum in eo mihi virgo magis noſtra laudanda ſit, quod hæc vniuerſa contempſerit: quod ſe non nobilem, non diuitiis præpollentẽ, ſed hominẽ cogitarit. Incredibilis animi fortitudo, inter gemmas & ſericum, inter eunuchorum & puellarum cateruas, & adulationẽ ac miniſteria familiæ perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas amplæ domus præbebat abundantia, appetiſſe eam ieiuniorum laborem, aſperitatem veſtium, victus continentiã: legerat enim Domini verba dicentis. Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Stupebat ad conuerſatio-
Matt. 11. nem Heliæ, & Ioannis Baptiſtæ: quo-
4. *Reg.* 1. rum vterque zona pellicea aſtrinxit &
Matth. 3. mortificauit lumbos ſuos: alter veniſſe
Matt. 11. narratur in ſpiritu, & virtute Heliæ præcurſor Domini, in vtero prophetans parentis, & ante diem iudicij iudicis

dicis voce laudatus. Annæ filiæ Phanuelis mirabatur ardorem, quę orationibus atque ieiuniis vſque ad vltimam ſenectutem in templo Domino ſeruiebat. *Luc. 2.* *Act. 21.* Quatuor virginum filiarũ Philippi deſiderabat chorum: & vnam ſe illarum eſſe cupiebat, quæ pudicitia virginali, prophetiæ gratiam conſecutæ ſunt: His, & huiuſcemodi cogitationibus paſcebat animum, nihil ita metuens, quam auiam, matrémque offendere: quarũ cum incitaretur exemplo, volũtate, & ſtudiis terrebatur, non quo diſpliceret eis ſanctum propoſitum, ſed quod, pro rei magnitudine, optare id, & appetere non auderent. Æſtuabat Chriſti tyruncula: oderat ornatum ſuum: & cum Heſter loquebatur ad Dominum: Tu noſti, quod oderim inſigne capitis mei, hoc eſt, diadema, *Heſter 2. 15.* quo vtebatur quaſi regina, & tantæ ducam immunditiæ, velut pannum menſtruatæ. Aiunt ſanctæ & nobiles fœminæ, quæ eam viderunt, quæ norunt, quas de litore Galliarum ad habitationem ſanctorũ locorũ, hoſtium per Africam cõpulit ſæua tempeſtas, noctibus & ſecretò, cõſciis tantum virginibus Dei, quę in matris, & auię comitatu

erant, numquam eam linteaminum, nũquam plumarum vſam mollitie, ſed ciliciolum in nuda humo habuiſſe pro ſtratu, iugibus faciem rigaſſe lacrymis, Saluatoris mente genubus aduolutam, vt ſuum reciperet propoſitum, vt impleret deſiderium, vt auiæ animum matríſque molliret. Quid vltra differo? cum iam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur, ſecreto & abſque arbitris, noctémque habẽs pro ſolatio, talibus ſe fertur armaſſe conſiliis: Quid agis Demetrias? cur pudicitiam tanto pauore defendis? libertate opus eſt, & audacia: quæ ſi in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo ſuſtineres tribunalia perſecutorum? ſi te virorum exempla non prouocant, hortetur, faciátque ſecuram beata martyr Agnes, quæ & ætatem vicit, & tyrannum: & titulum caſtitatis, martyrio conſecrauit. Neſcis miſera, neſcis cui virginitatem tuã debeas. Dudum inter barbaras tremuiſti manus, auiæ, matríſq; ſinu, & palliis tegebaris: vidiſti te captiuã, & pudicitiam tuam non tuæ poteſtatis: horruiſti truces

hoſtium

Digitized by Google

hoſtium vultus : raptas virgines Dei, gemitu tacito cõſpexiſti: vrbs tua, quõdam orbis caput, Romani populi ſepulcrũ eſt: & tu Libyco litore, exulem virum, exul ipſa accipies? quam habitura pronubam ? quo deducenda comitatu ? Stridor Punicæ linguæ procacia tibi Feſcennina cantabit. Rumpe moras omnes. Perfecta Dei dilectio foras mittit timorem. Aſſume ſcutum fidei, loricam iuſtitiæ, galeam ſalutis: procede ad prælium. Habet & pudicitia ſeruata martyrium ſuum. Quid metuis. auiam? quid formidas parentem? forſitan & ipſæ velint, quod te velle non credunt. His, & aliis compluribus inflammata ſtimulis, omnẽ corporis cultũ & habitum ſæcularem quaſi propoſiti ſui impedimenta, proiecit. Pretioſa monilia, & graues cenſibus vniones, ardentéſque gemmæ, redduntur ſcriniis: vili tunica induitur, viliori tegitur pallio: & inſperata auiæ genubus repente prouoluitur, fletu tantum, & planctibus, quæ eſſet, oſtendit * Obſtupuit ſancta & grauis fœmina, alienum habitum in nepte conſpiciens: mater gaudio ſtabat attonita: vtraque verum non credere, quod verum eſſe

1. Ioan. 4.
Epheſ. 6.
* *Aliàs, oſtendẽs.*

cupiebat: hæſit vox faucibus, & inter ruborem, &pallorem, metumq; atque lætitiam, cogitationes variæ nutabant. Succumbendum eſt huic loco, neque narrare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudij magnitudinem & Tulliani fluuius ſiccaretur ingenij, & cõtortæ Demoſthenis, vibrataeq; ſententiæ, tardius, languidiúſq; ferrentur. Quidquid poteſt cogitare animus, quidquid ſermo poteſt explicare, illo in tempore factum eſt. Certatim in oſcula neptis, & filiæ mater, & auia ruunt: vbertim flere præ gaudio, iacentem manu attollere, amplexaríque trepidantẽ: agnoſcere in illius propoſito mentem ſuam, & gratulari, quod nobilem familiam virgo virginitate ſua nobiliorem faceret: inueniſſe eam, quod præſtaret generi, quod Romanæ vrbis cineres mitigaret. Ieſu bone, quid illud in tota domo exultationis fuit? Quaſi ex radice fecunda multæ ſimul virgines pullularunt: exemplúmque patronæ, & dominæ ſecuta eſt clientum turba, atque famularum. Per omnes domos feruebat virginitatis profeſſio: quarum cum impar eſſet in carne condicio

dicio, vnum erat præmium caſtitatis. parũ loquor. Cunctæ per Africam eccleſiæ quodã exultauere tripudio: non ſolum ad vrbes, oppida, viculóſque, ſed ad ipſa quoque magalia * celebris fama penetrauit: omnes inter Africam, Italiámq; inſulæ hoc rumore repletæ ſunt, & inoffenſo pede longius gaudia cucurrere. Tunc lugubres veſtes Italia mutauit, & ſemiruta vrbis Romæ mœnia, priſtinum ex parte recepere fulgorem propitium ſibi exiſtimantes Deũ, in alumnæ conuerſione perfecta. Putares extinctam Gotthorum manum, & colluuiem perfugarum atque ſeruorum Domini deſuper intonantis fulmine concidiſſe. Non ſic poſt Trebiam, Traſymenum, & Cannas, in quibus locis Romanorum exercituũ cæſa ſunt millia, Marcelli primum apud Nolam prælio ſe populus Romanus erexit: minori prius gaudio ſtrata Gallorum agmina, auro redempta nobilitas, & ſeminarium Romani generis in arce cognouit. Penetrauit hic rumor orientis litora: & in mediterraneis quoque vrbibus Chriſtianæ gloriæ triumphus auditus eſt. Quæ virginum Chriſti non huius ſe ſocietate

* *Aliàs, mapalia.*

iacta

iactauit? quæ mater non tuum, Iuliana, beatum clamauit vterum? Incerta apud infideles ſint præmia futurorum. plus interim recepiſti virgo quam obtuliſti. Quam ſponſam hominis vna tantum prouincia nouerat, virginem Chriſti totus orbis audiuit. Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere, tanti, vt dicitur, vitrum quanti margaritum? ✝ Certè, qui religioſiores ſibi videntur, paruo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat: virginibus dato, omnem cenſum in vtroque ſexu ſæcularibus liberis largiuntur, quod nuper in hac vrbe diues quidam fecit preſbyter, vt duas filias in propoſito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ, atque deliciis prouideret, fecerunt hoc multæ, pro dolor, noſtri propoſiti fœminæ: atque vtinam rarum eſſet exemplum: quod quanto crebrius eſt, tanto iſtæ fœliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. Fertur, & omniũ Chriſtianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis præparatum, à ſancta Chriſti

Chriſti Sinoride virgini traditum, ne ſponſo fieret iniuria: immo vt dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum: & quod in rebus mundi petiturum erat domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiã. Quis hoc credat? Proba illa, omnium dignitatum, & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illuſtrius, cuius ſanctitas; & in vniuerſos effuſa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit, quam trium liberorum, Probini, Olibrij, & Probi, non fatigarunt ordinarij conſulatus: & cum, incenſis direptíſque domibus, in vrbe captiuitas ſit, nunc habitas; venundare dicitur poſſeſſiones, & facere ſibi amicos *Luc.* 16. de iniquo mammona, qui ſe recipiant in æterna tabernacula, vt erubeſcant omnis eccleſiaſtici miniſterij gradus, & caſſa nomina monachorum emere prædia, tanta nobilitate vendente. Vix barbarorum effugerat manus, & auulſas de complexu ſuo virgines fleuerat, cum ſubito intolerabili quod nunquam timuerat, amantiſſimi filij orbitate percutitur, & quaſi futura virginis Chriſti auia, ſpe futurorum mortiferum vulnus excepit, probans in ſe verum eſſe, quod in lyrico carmine

ſuper

ſuper iuſti præconio dicitur: Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient
Iob 1.7. ruinæ. Legimus in volumine Iob: Adhuc iſto loquente, venit alius nũcius. Et in eodem: Tentatio, ſiue vt melius habetur in Hebræo, militia, eſt vita hominis ſuper terrã. Ad hoc enim laboramus, & in ſæculi huius periclitamur militia, vt in futuro ſæculo coro-
*Matth.*4. nemur. Nec mirum hoc de hominibus
*Gen.*22. credere, cum Dominus ipſe tentatus
*Rom.*5. ſit. Et de Abraham ſcriptura teſtatur, quod Deus tentauerit eum. Quam ob cauſam & Apoſtolus loquitur: Gaudentes in tribulatione, ſcientes, quod tribulatio patientiã operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes au-
*Rom.*8. tem non confundit. Et in alio loco: Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? tribulatio, an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an
*Eſa.*28. gladius? ſicut ſcriptum eſt? Quia pro-
Rom. 8. pter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus, vt oues occiſionis. Et Eſaias huiuſcemodi homines cohortatur, dicens: Qui ablactati eſtis à lacte, qui auulſi ab vbere, tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem. Non ſunt condignæ paſſiones
huius

huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Cur iſta replicauerim, ſequens ſermo monſtrabit. Quæ de medio mari fumantem viderat patriam, & fragili cymbæ ſalutem ſuam ſuorúmq; commiſerat, crudeliora inuenit Africæ litora. Excipitur enim ab eo, quem neſcias, vtrum auarior, an crudelior fuerit: cui nihil dulce præter vinum, & pretium: & qui, ſub occaſione partium clementiſſimi principis, ſæuiſſimus omnium extitit tyrannorum: &, vt aliquid loquar de fabulis poëtarum, quaſi Orcus in tartaro, non tricipitem, ſed multorum capitum habuit Cerberum, qui cuncta traheret, ac laceraret. Hic matrum gremiis abducere pactas, negotiatoribus & auidiſſimis mortalium Syris, nobilium puellarum nuptias vendere, non pupillarum, non viduarum, non virginum Chriſti inopiæ parcere, magíſque manus rogantium ſpectare, quam vultus. Hanc feram Charybdim, Scyllámque ſuccinctam multis canibus fugiens, barbaros matrona ſuſtinuit, qui nec naufragiis parcerent, nec captiuitatibus flecterentur. Imitare crudelis ſaltem hoſtem

Romani

Romani imperij Brennus noſtri temporis, tantum quod inuenerat, tulit: tu quæris, quod non inuenis. Et mirantur æmuli (virtus enim ſemper inuidiæ patet) cur tantarum ſecum pudicitiam tacita proſcriptione mercata ſit: cum & ille partem dignatus ſit accipere, qui totum potuit auferre, & hæc quaſi comiti negare non auſa ſit, quæ ſe intelligebat ſub nomine priuatæ dignitatis tyranno ſeruientem? Sentio me inimicorũ patere morſibus, quod adulari videar clariſſimæ & nobiliſſimæ fœminæ: qui accuſare non poterunt, ſi me ſcient hucúſque tacuiſſe. Neque enim laudaui in ea vmquam antiquitatem generis, diuitiarum & potentię magnitudinem, viro viuente, vel mortuo: quæ alij forſitan mercenaria oratione laudauerint, mihi propoſitum eſt ſtylo eccleſiaſtico laudare auiam virginis meæ, & gratias agere quod voluntatem eius ſua adiuuerit voluntate, alioquin cellula monaſterij: vilis cibus, veſtíſque contempta, & ætas vicina iam morti, breuíſque temporis viaticum, carent omni aſſentationis infamia. Denique in reliquis partibus, omnis mihi ſermo ad virginem

nem

Digitized by Google

nem dirigetur, & virginem nobilem, & nobilem non minus ſanctitate, quã genere: cuius quanto ſublimior aſcenſus eſt, tanto lapſus periculoſior. Vnum illud tibi nata Deo, præque omnibus vnum prædicam, & repetens, iterúmque, iterúmque monebo, vt animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui, ſementem lolij auenarúmque ſuſcipias: ne, dormiente patrefamilias, qui eſt νοῦς, id eſt, animus Deo ſemper adhæreńs,
inimicus homo zizania ſuperſeminet, *Matt.13.*
ſed ſemper loquaris: In noctibus quæ- *Cant.3.*
ſiui quem diligit anima mea, vbi pa- *Pſal.61.*
ſcis, vbi cubas in meridie? Et adhæſit *Hier.17.*
poſt te anima mea: me ſuſcepit dextera tua. Illúdque Hieremiæ: Non laboraui ſequens te: neque enim eſt dolor in Iacob, nec labor in Iſraël. Quando eras in ſæculo, ea, quæ erant ſæculi, diligebas: polire faciem purpuriſſo, & ceruſſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere. Vt taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, rubri maris profunda teſtãtium, ſmaragdorum virore, ceranniorum flammis, hyacintorum pelago, ad quæ ardent & inſa-

Digitized by Google

niunt ſtudia matronarum, nũc autem, quia ſæculũ reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu, iniſti pactum cum

Matth.5. aduerſario tuo, dicens ei: Renuncio tibi, diabole, & ſæculo tuo, & Pompæ tuæ, & operibus tuis: ſerua fœdus, quod pepigiſti, & eſto conſentiens, pactúmque cuſtodiens cum aduerſario tuo, dum es in via huius ſæculi ne fortè tradat te iudici, & te de ſuo ali-

Matt.22. quid vſurpaſſe conuincat: tradariſque miniſtro, qui ipſe eſt & inimicus, & vindex: & mittaris in carcerem, & in tenebras exteriores, quæ quanto à

Matt.12. Chriſto vero lumine ſeparantur, tanto nos maiori horrore circumdant, & nõ inde exeas, niſi ſoluas nouiſſimũ quadrãtem, id eſt, minimum quódque delictum, quia & pro otioſo verbo reddituri ſumus rationem in die iudicij. Hæc dicta ſint non infauſto contra te vaticinio, ſed pauidi cautique moni-

Eccl.10. toris officio, ea quoque in te, quæ tuta ſunt formidãtis. Si ſpiritus, inquit, poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Quaſi in procinctu, & in acie ſtamus ſemper ad pugnam. Vult nos loco mouere hoſtis, & de gradu decedere, ſed ſolidanda

veſtigia

Digitized by Google

veſtigia ſunt, & dicendum: Statuit ſupra petram pedes meos, & petra refugium leporibus. Pro quo multi herinaceos legũt. Herinaceus animal paruum, & fugax, & ſpinarũ ſentibus prægrauatum. Sed ideo Ieſus ſpinis coronatus eſt, & noſtra delicta portauit, & pro nobis doluit, vt de ſentibus & tribulationibus fœminarum, ad quas dicitur: In anxietatibus, & doloribus pariet mulier & ad virum conuerſio tua, & ipſe tui dominabitur: roſa virginitatis, & lilia caſtitatis naſcerẽtur. Vnde & ſponſus paſcitur inter lilia, & inter eos, qui veſtimẽta ſua nõ coinquinauerunt: virgines enim permanſerũt, audierúntq; præceptũ: Candida ſint ſemper veſtimẽta tua, & quaſi auctor virginitatis, & princeps, loquitur cõfidenter: Ego flos cãpi, & lilium conuallium. Petra igitur leporum eſt, qui in perſecutionibus fugiunt de ciuitate in ciuitatẽ. Nec timent illud propheticũ. Periit fuga à me. Montes autẽ excelſi ceruis, quorum colubri cibus ſunt: quos educit puer paruulus de foramine, quando pardus, & hœdus, requieſcũt ſimul: & bos, & leo comedunt paleas, vt nequaquam bos diſcat feritatem, ſed leo

Pſal.39. *Pſal.103.* *Geneſ.3.* *Cant.2.* *Apoc.14.* *Eccleſ.9.* *Cant.2.* *Pſal.141.* *Eſa.11.*

doceatur máſuetudinem. Reuertamur ad propoſitum teſtimonium. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Poſt
Eccl.10. quod ſequitur: Quia curatio quieſcere facit peccata maxima. Qui verſiculus hunc habet ſenſum: Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, omni cuſtodia
Pſal.18. ſerua cor tuum. Et cum Dauid canito: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo: & ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquam peruenies, ſed incentiua vitiorum ſtatim in mente
Pſal.136. iugulabis, & paruulos Babylonis allides ad petram: in qua ſerpentis veſtigia non reperiuntur, cautéque Domi-
Pſal.18. no promittes: Si mei nõ fuerint dominati tũc immaculatus ero, & emunda-
Exod.40 bor à delicto maximo. Hoc eſt, quod alibi ſcriptura teſtatur: Peccata patrũ reddam in filios, in tertiam & quartam generationẽ, vt cogitationes noſtras, mentíſque decretum non ſtatim puniat, ſed reddat in poſteris, id eſt, in malis operibus, & in delictorum per-
Amos 1. & 2. ſeuerantia: quoniam per Amos loquitur: Super tribus & quatuor impietatibus illius, & illius ciuitatis, nónne

auerſa

auerſabor eam? Hæc curſim, quaſi de prato pulcherrimo ſanctarum Scripturarum, paruos flores carpſiſſe ſufficiat pro commonitione tui: vt & claudas cubiculum pectoris,& crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam,ne exterminator Ægypti in te locum reperiat,ſed primogenita, quæ apud Ægy- *Exod.12.*
ptios pereunt, in tua mente ſaluentur, *Pſal.56.*
& dicas cum Propheta: Paratum cor *Eſa.23.*
meum Deus, paratum cor meum:cantabo & pſallam. Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara. Quam aſſumere iubetur & Tyrus,multis peccatorum confoſſa vulneribus: vt agat pœnitentiam,& maculas priſtinæ fœditatis cum Petro amaris lachrymis abluat. Verum non ignoremus pœnitentiam,ne facilè peccemus.. Illa quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula ſit:in virgine integra ſeruetur nauis. Aliud eſt quærere, quod perdide- *1.Cor.9.*
ris:aliud, poſſidere,quod nunquã amiſeris. Vnde & Apoſtolus caſtigabat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigebat,ne aliis prædicans, ipſe reprobus inueniretur: corporíſque ex perſona generis humani inflammatus ardoribus,loquebatur:Miſer ego homo, quis *Rom.7.*

Digitized by Google

me liberabit de corpore mortis huius? Et iterum: ſcio quia nō habitat in me, hoc eſt in carne mea bonum: velle etiam adiacet mihi? vt faciam autem
Rom.8. bonum, noquaquam inuenio, neque enim, quod volo bonū, ſed, quod nolo malū, hoc facio. Et denuo: Qui in carne ſunt, Deo placere nō poſſunt. Vos autē non eſtis in carne, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Poſt cogitationū diligentiſſimā cautionem, ieiuniorum tibi arma ſumenda ſūnt, &
Pſal.34. canendū cum Dauid: Humiliaui in ie-
Pſal.101. iunio animam meam. Et cinerem, tan-
Cant.3. quam panem manducaui. Et cum mo-
3.Reg.19. leſti erant mihi, induebar cilicio. Eua
4.Reg.2. per cibū eiecta eſt de paradiſo. Helias
Exod.24. quadraginta dierum exercitatus ieiu-
Deuter.8. nio, igneo curru rapitur in cælū. Moy-
Matth.4. ſes quadraginta diebus ac noctibus familiaritate & ſermone Dei paſcitur, in ſe veriſſimum probans quod dicitur: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Saluator generis humani, qui virtutum & conuerſationis ſuæ nobis reliquit exemplum, poſt baptiſmum ſtatim aſſumitur à ſpiritu, vt pugnet contra diabolum, & oppreſſum, atque contritum

Digitized by Google

tum tradat diſcipulis conculcandum: vnde & Apoſtolus loquitur: Deus autem conteret Sathanam ſub pedibus *Rom.16.*
veſtris velociter. Et tamen hoſtis antiquus, poſt quadraginta dierum ieiunium, per cibum molitur inſidias, & dicit: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiāt In lege, menſe ſeptimo poſt clangorem tubarū decimo die menſis totius gentis Hebrææ ieiunium eſt, & *Leuit.16.*
exterminatur illa anima de populo ſuo, quæ ſaturitatem prætulerit continentiæ. In Iob ſcriptum eſt de draco- *Iob 38.*
ne: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius ſuper vmbilicum ventris eius. Aduerſum iuuenes, & puellas ætatis ardore hoſtis noſter abutitur, & inflammat rotam natiuitatis noſtræ, & implet illud Oſee: Omnes adulteran- *Iac. 3.*
tes, quaſi clibanus corda eorum, quæ *Oſee 7.*
Dei miſericordia, & ieiuniorum frigore reſtringuntur. Hæc ſunt ignita diaboli iacula, quæ ſimul & vulnerant, & inflammant, & à Rege Babylonio tribus pueris præparantur, qui ſuccendit fornacem quadraginta nouem cubitorum, habens & ipſe ſeptem heb- *Dan.1.*
domadas ad perditionem, quas Domi- *& 3.*
nus obſeruari iuſſerat ad ſulutem. Sed *Deut.16.*

Digitized by Google

quo modo ibi quartus ſpeciem habēs quaſi filij hominis, immenſos mitigauit ardores, & inter camini æſtuantis incendium docuit flammas calorem amittere, & aliud oculis comminari, aliud præbere tactui: ſic & in animo virginali rore cæleſti & ieiuniorū frigore calor puellaris extinguitur: & in humano corpore, angelorum impetratur conuerſatio: quam ob rem & vas
1.*Cor.*7. electionis de virginibus ſe dicit Domini nō habere præceptum: quia contra naturam, immo vltra naturam eſt, non exercere quod nata ſis: interficere in te radicem tuam, & ſola virginitatis poma decerpere: neſcire thorum, omnem virorum horrore contactum, & in corpore viuere ſine corpore. Neque verò immoderata ibi imperamus ieiunia, & enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quam ſanctæ conuerſationis iecere fundamenta. Philoſophorū quoque ſentētia eſt, *μεσότητας ἀρετὰς ὑπερβόλας κακίας εἶναι*: quod Latinus ita poteſt ſermo reſonare: moderatas eſſe virtutes: excedentes modū, atque menſuram, inter vitia deputari. Vnde &

vnus de ſeptem ſapiẽtibus:μηδὲν ἄγαν, id eſt,ne quid,ait,nimis,quod tam celebre factum eſt, vt comico quoque verſu expreſſum ſit. Sic debes ieiunare;vt non palpites,& reſpirare vix poſſis, & comitum tuarum vel porteris, vel traharis manibus, ſed, vt fracto corporis appetitu,nec in lectione, nec in Pſalmis,nec in vigiliis ſolito quid minus facias. Ieiunium non perfecta virtus,ſed cæterarum virtutum fundamentum eſt,& ſanctificatio,atque pudicitia: ſine qua nemo videbit Deum, gradus præbet ad ſumma ſcãdentibus, *Matt.25.* nec tamen, ſi ſola fuerit,virginem porit coronare.Legamus euangelium ſapientium & ſtultarum virginum:quarum aliæ cubiculum ſponſi ingrediuntur:aliæ,bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Latus eſt ſuper ieiuniis campus:in quo & nos ſæpe cucurrimus, & multorum proprij habentur libri, ad quorum te mittimus lectionem, vt diſcas,quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali ſaturitas. Imitare ſponſum tuum. Eſto auiæ matríque ſubiecta: nullum virorum,& maxime iuuenum niſi cum illis, videas:

pudicitia, animi conſideranda ſunt, qui amputari, niſi Chriſti timore, non poſſunt. Scurrilitas, atque laſciuia te præſente non habeant locum. Nunquam verbum inhoneſtum audias: aut, ſi audieris, non ineſceris. Perditæ mentis homines, vno frequenter leuíque ſermone tentant clauſtra pudicitiæ. Ridere & rideri, ſæcularibus derelinque: grauitas tuam perſonam decet. Catonem quoque illum dico Cenſorium, & veſtræ quondam vrbis principem, qui extrema ætate Græcas litteras nec erubuit cenſor, nec deſperauit ſenex diſcere: & M. Craſſum ſemel in vita ſcribit riſiſſe Lucilius. Fuerit illa affectata ſeueritas, gloriam quærens aurámque popularem: nos affectus, & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, & fragili carne circundamur, moderari, & regere poſſumus, amputare non poſſumus, vnde & Pſalmiſta dicit: Iraſcimini, & nolite peccare. Quod Apoſtolus ediſſerens: Sol, inquit, non occidat ſuper iracundiam veſtram: quia & iraſci, hominis eſt, & finem iracundiæ imponere, Chriſtiani. Superfluum reor, te monere contra auaritiam: cum

Pſal. 4.

Epheſ. 4.

Digitized by Google

tatem. Siue ille ſacerdos ſit, ſiue cognatus,& affinis,nihil in illo aliud cõſideres quam paupertatem. Laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta conuiuia. In actis Apoſtolorum, quando Domini noſtri adhuc calebat cruor,& feruebat recens in credentibus fides,vendebant omnes poſſeſſiones ſuas:& pretia earum ad Apoſtolorum deferebant pedes: vt oſtenderent pecunias eſſe calcandas: dabatúrque ſingulis, prout cuique opus erat. Ananias, & Saphyra, diſpenſatores timidi,immo corde duplici,& ideo condemnati, quia poſt votum obtulerunt quaſi ſua,& non eius,cui ſemel ea vouerant: partémque ſibi iam alienæ ſubſtantiæ reſeruauerunt: metuentes famem, quam vera fides non timet: præſentem meruere vindictam, non crudelitate ſententiæ,ſed correptionis exemplo. Denique & Apoſtolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, vt ſtultus Porphyrius calumniatur,ſed Dei iudicium prophetico ſpiritu annunciat, vt pœna duorum hominum ſit doctrina multorum. Ex eo tempore,quo virginitati perpetuæ cõſecrata es,tua non tua ſunt,immo verè

Act. 4.

Act. 5.

tua,

tua, quia Chriſti eſſe cœperunt, quæ auia viuente vel matre, ipſarum arbitrio diſpenſanda ſunt. Sin autem obierint, & ſomno ſanctorum requieuerint: ſcio enim & hoc illas optare, vt te habeant ſuperſtitem, cum ætas maturior fuerit & voluntas grauior, firmiórque ſententia: facies quod tibi viſum fuerit, immo quod Dominus imperat, ſcitura nihil te habituram, niſi quod in bonis operibus erogaueris. Alij ædificent Eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis: columnarum moles aduehant: earúmque deaurent capita, pretioſum ornatum non ſentientia: ebore, argentóque valuas, & gemmis aurata diſtinguant altaria, non reprehendo, non abnuo: vnuſquiſque in ſenſu ſuo abundet: meliúſque eſt hoc facere, quam repoſitis opibus incubare: ſed tibi aliud propoſitum eſt. Chriſtum veſtire in pauperibus, viſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, & maxime in domeſticis fidei: virginum alere monaſteria: ſeruorum Dei & pauperum ſpiritu, habere curam: qui diebus & noctibus ſeruiunt Domino tuo: qui in terra poſiti, imitantur

tantur Angelorum conuerſationem, & nihil aliud loquuntur, niſi quod ad laudes Dei pertinet: habentéſque victum & veſtitum, his gaudent diuitiis, qui plus habere nolunt, ſi tamen ſeruant propoſitum: alioqui, ſi amplius deſiderant, his quoque, quæ neceſſaria ſunt, probantur indigni. Hæc ad virginem diuitem, & virginem nobilem ſum locutus: nunc tantum ad virginem loquar, id eſt, non ea, quæ extra te, ſed in te ſunt tantum conſiderans. Præter Pſalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, ſexta, nona, ad veſperum, media nocte, & mane ſemper eſt exercendum: ſtatue quot horis ſanctam Scripturam ediſcere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, ſed ad delectationem, & inſtructionem animæ. Cúmque hæc finieris ſpatia, & frequenter te ad figenda genua ſolicitudo animæ ſuſcitauerit: habeto lanam ſemper in manibus: vel ſtaminis pollice fila deducito: vel ad torquenda ſubtegmina in alueolis fuſa vertantur, aliarúmque neta aut in globum collige, aut texenda compone: quæ texta ſunt, inſpice: quæ errata, reprehende:

prehende: quæ facienda, conſtitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata nunquam dies tibi longi erunt, ſed, quamuis æſtiuis tendantur ſolibus, breues videbuntur: in quibus aliquid operis prætermiſſum non eſt. Hæc obſeruans & te ipſam ſaluabis, & alias: & eris magiſtra ſanctæ conuerſationis, multarúmque caſtitatem lucrum tuum facies, ſcriptura dicente: In deſideriis eſt omnis anima otioſi. Nec iccirco tibi ab opere ceſſandum eſt, quia Deo propitio, nulla re indiges: ſed ideò cum omnibus laborandum eſt: vt per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſi quod ad Domini pertinet ſeruitutem. Simpliciter loquar. Quamuis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſa cõfeceris, vel in vſus proprios vel in exemplum virginum cæterarũ, vel quod auiæ matrique offeras, maiora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Penè præterij quod vel præcipuum eſt. Dum eſſes paruula, & ſanctæ ac beatæ memoriæ Anaſtaſius Epiſcopus Romanam regeret Eccleſiam, de orientis partibus hæretico-

rum

rum ſæua tempeſtas ſimplicitatem fidei, quę Apoſtoli voce laudata eſt, polluere, & labefactare conata eſt, ſed vir ditiſſimæ paupertatis, & Apoſtolicæ ſolicitudinis, ſtatim noxium perculit caput, & ſibilantia hydræ ora compeſcuit. Et quia vereor, immo rumore cognoui, in quibuſdam adhuc viuere, & pullulare venenata plantaria: illud te pio caritatis affectu præmonendũ, puto, vt ſancti Innocentij, qui Apoſtolicæ cathedræ, & ſupradicti viri ſucceſſor & filius eſt, teneas fidem: nec peregrinam, quamuis tibi prudens callidaque videaris, doctrinam recipias. Solent enim huiuſcemodi per angulos muſſitare, & quaſi iuſtitiam Dei quærere: Cur illa anima in illa eſt nata prouincia? quid cauſæ extitit, vt alij de Chriſtianis naſcantur parentibus, alij inter feras & ſæuiſſimas nationes, vbi nulla Dei notitia eſt? Cumque hoc quaſi ſcorpionis ictu ſimplices quoſque percuſſerint, & fiſtulato vulnere locum ſibi fecerint, venena diffundunt. Putáſne fruſtrà infans paruulus, & qui vix matrem riſu, & vultus hilaritate cognoſcat, qui nec boni aliquid fecit, nec mali, dæmone corripitur,

morbo opprimitur regio, & ea ſuſti-
net, quæ videmus impios homines
non ſuſtinere, & ſuſtinere Deo ſer-
uientes? Si autem iudicia ſunt, in-
Pſal.18. quiunt, Domini vera iuſtificata in ſe-
metipſis, & nihil apud Deum iniuſtum
eſt; ipſa ratione compellimur, vt cre-
damus animas fuiſſe in cœleſtibus, &
propter quædã antiqua peccata dam-
natas in corporibus humanis, &, vt ita
loquamur, ſepultas, nóſque in valle la-
crymarum pœnas luere veterum pec-
catorum. vnde & propheta dicit: Priuſ-
Eſa. 118. quam humiliarer, ego peccaui. Et: E-
*Pſal.*141. duc de carcere animam meam. Et:
Ioan.9. Iſte peccauit, vt cæcus ex vtero naſce-
retur, an parentes eius? & cætera his
ſimilia. Hæc impia, & ſcelerata doctri-
na olim in Ægypto, & orientis par-
tibus verſabatur, & nunc abſconditè,
quaſi in foueis viperarum, apud ple-
róſque verſatur: illarúmque partium
polluit puritatem: &, quaſi hæredi-
tario malo ſerpit in paucis, vt perue-
niat ad plurimos: quam, certus ſum,
quod, ſi audieris, non recipias habes
enim apud Deum magiſtras, quarum
fides norma doctrinæ eſt. Intelligis,
quid loquar. Dabit enim tibi Deus in
omni

Digitized by Google

omnibus intellectum. nec ſtatim aduerſum ſæuiſſimam hæreſim, & multo his nequiora, quæ dixi, reſponſionem hominis flagitabis: ne non tam prohibuiſſe videar, quam commonuiſſe: cum præſentis operis ſit inſtruere virginē, non hæreticis reſpondere. cæterum omnes fraudulentias eorum, & cuniculos, quibus nituntur ſubuertere veritatem, in alio opere, Deo adiuuante ſubuertimus: quod, ſi volueris prompte libentérque mittemus. vltroneas enim, aiunt, putere merces: & pretia facilitate decreſcunt: quæ ſemper in raritate maiora ſunt. Solet inter pleróſque eſſe certamen, vtrum ſolitaria, an cum multis vita melior ſit, quarum prior præfertur quidē ſecundæ, ſed, ſi in viris periculoſa eſt, ne abſtracti ab hominum frequentia, ſordidis & impiis cogitationibus pateāt: & pleni arrogantiæ, & ſupercilij, cunctos deſpiciant: arménque linguas ſuas, vel clericis, vel aliis monachis detrahendo, de quibus rectiſſime dicitur: Filij hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus: quanto magis in fœminis, quarum mutabilis fluctuánſque *Pſal. 56.*

ſententia, ſi ſuo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora delabitur? Noui ego in vtroque ſexu per nimiam abſtinentiã, cerebri ſanitatem quibuſdam fuiſſe vexatã, præcipuéque in his qui in humectis & frigidis habitauere cellulis, ita vt neſcirent quid agerent, quóve ſe verterent, quid loqui, quid tacere deberent. Certe, ſi rudes ſæcularium litterarum, de tractatibus hominum diſertorum quippiam legerint, verboſitatem ſolam diſcunt, abſque notitia ſcripturarum. & iuxta vetus elogium, cum loqui neſciant, tacere non poſſunt: docéntque ſcripturas, quas non intelligunt: & cum aliis perſuaſerint, eruditorum ſibi aſſumunt ſupercilium, prius imperatorum magiſtri, quã doctorum diſcipuli. Bonum eſt igitur obedire maioribus, parere præfectis: & poſt regulas ſcripturarum, vitæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere: nec præceptore vti peſſimo, ſcilicet præſumptione ſua. De talibus fœminis & Apoſtolus loquitur: Quæ circumferuntur

Epheſ.4. omni vento doctrinæ, ſemper diſ-

2. Tim.3. centes, & numquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. Matronarum, maritis ac ſæculo ſeruientium, tibi con-

ſortia

ſortia declinentur: ne ſolicitetur animus: & audias, quid vel maritus vxori, vel vxor locuta ſit viro. Venenatæ ſunt huiuſmodi cõfabulationes. ſuper quarum damnatione, ſæcularem verſum aſſumẽs Apoſtolus fecit eccleſiaſticum: Corrumpunt mores bonos confabulationes malæ. Cuius iambici metrum, dum verbum ſeruat ex verbo, nequaquam expreſſit Latina tranſlatio. Graues fœminæ, & maximæ viduæ, ac virgines, tibi comites eligantur: quarum probata eſt conuerſatio, ſermo moderatus, ſancta verecundia. Fuge laſciuiam puellarum, quæ ornant capita, crines à frõte demittunt, cutem poliunt vtuntur pigmentis, aſtrictas habent manicas, veſtimenta ſine ruga, ſoccóſque criſpantes: vt ſub nomine virginali vendibilius pereant. mores enim & ſtudia dominarum plerúmque ex ancillarũ & comitum morib⁹ iudicãtur. illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, illa habendæ inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe pulchrã, quæ negligit formæ bonũ & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio * reuoluto ceruicem aperit: ſed quæ celat faciem, & vix vno oculo, qui vix ne-

1. Cor. 15.

* *Aliàs, reuelato ceruices.*

ceſſarius eſt patente, ingreditur. Dubito an loquar: ſed, velim nolim, quia crebrò fit, dicendum eſt: nón quo hæc in te timere debeam: quæ iſta forſitan neſcias, nec vnquam audieris, ſed quo per occaſionem tui, cæteræ præmonendæ ſint. Cincinnatulos pueros & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt: Non bene olet, qui bene ſemper olet: quaſi quaſdam peſtes & venena pudicitiæ virgo deuitet, vt taceam de cæteris, quorum importuna viſitatio & ſe infamat & alias: vt etiam ſi nihil mali perpetretur, tamen, hoc ſit vel maximum malum, fruſtra patere maledictis & morſibus ethnicorum. Nec hoc de omnibus dicimus, ſed de his, quos Eccleſia ipſa reprehendit, quos interdum abiicit, in quos nonnunquam epiſcoporum & presbyterorum cenſura deſæuit: vt propè periculoſius ſit laſciuis puellis, ad loca religionis, quam ad publicum, procedere. Quæ viuunt in monaſterio, & quarum ſimul magnus eſt numerus, numquam ſolæ, numquam ſine matre procedant. De agmine columbarum crebro accipiter vnam ſeparat,

Digitized by Google

parat, quam ſtatim inuadat, & laceret, cuius carnibus & cruore ſaturetur. Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus feſtis, propter frequentiam populorum, pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitus deuitandum. Ante annos circiter triginta de virginitate ſeruanda edidi librum: in quo neceſſe fuit mihi ire contra vitia, & propter inſtructionem virginis, quam monebam, diaboli inſidias patefacere. qui ſermo offendit plurimos; dum vnuſquiſque in ſe intelligens quod dicebatur, non quaſi monitorem libenter audiuit, ſed quaſi criminatorem ſui operis aduerſatus eſt. Veruntamen quid profuit armaſſe exercitum reclamantium, & vulnus conſcientiæ dolore monſtraſſe? liber manet, homines præterierunt. Scripſi ad pleráſque virgines ac viduas *σπουδάσματα*: & quidquid dici poterat, in illis opuſculis defloratum eſt: vt aut ſuperfluo eadem à nobis repetantur: aut nunc prætermiſſa, plurimum noceant. Certè & beatus Cy-

prianus egregium de virginitate volumen edidit, multi alij, tam Latino ſermone, quam Græco, omniúmque gentium litteris, atque linguis, præcipuè in eccleſiis Agnetis vita laudata eſt. Sed hoc ad eas pertineat quæ needum elegerunt virginitatem, & exhortatione indigent: vt ſciant quale ſit, quod eligerè debeant nobis electa ſeruanda ſunt, & quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendum: vt, accinctis lumbis, calceatis pedibus, & apprehenſis manu baculis, iter per inſidias huius ſæculi, & inter venena faciamus: vt poſſimus ad dulces Iordanis per-

Exod. 12. uenire aquas, & terram repromiſſionis intrare, & ad domum Dei aſcendere,

Pſal. 25. ac dicere cum Propheta: Domine, di-

Pſal. 26. lexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et illud: Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitam in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Fœlix illa conſcientia, & beata virginitas, in cuius corde, præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia, caſtitas, patientia, atque iuſtitia, cæteræque virtutes, nullus alius verſatur amor, nec ad recordacionem hominis aliquando ſuſpirat:

nec

nec videre deſiderat, quem cum viderit, nolit dimittere. Sanctum virginum propoſitum, & cœleſtis angelorúmque familiæ gloriam, quarundam non bene ſe agentiũ nomen infamat. Quibus aperte dicẽdum eſt, vt aut nubant, ſi ſe non poſſunt cõtinere: aut contineant, ſi nolunt nubere. Digna res riſu, immo planctu, incedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatior: vt pro nimia cõſuetudine, quam incomptam videris, dominam ſuſpiceris. Nonnullæ ſeparata, & abſque arbitris quærunt hoſpitia, vt viuant licentius, vtantur balneis, faciántque quod volunt, & deuitent conſcientias plurimarum. Hęc videmus. & patimur: & ſi aureus nummus affulſerit, inter bona opera deputamus. Finem iungo principio: nec ſemel monuiſſe cõtentus ſum: Ama ſcripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſeruabit te: honora illam & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore & in auribus tuis hæreant. nihil aliud nouerit lingua, niſi Chriſtum: nihil poſſit ſonare, niſi quod ſanctum eſt. Auiæ tuæ tibi ſemper ac matris in ore dulcedo verſetur, quarum imitatio, forma virtutis eſt.

Digitized by Google

prianus egregium de virginitate volumen edidit, multi alij, tam Latino ſermone, quam Græco, omniúmque gentium litteris, atque linguis, præcipuè in eccleſiis Agnetis vita laudata eſt. Sed hoc ad eas pertineat quæ necdum elegerunt virginitatem, & exhortatione indigent: vt ſciant quale ſit, quod eligere debeant nobis electa ſeruanda ſunt, & quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendum: vt, accinctis lumbis, calceatis pedibus, & apprehenſis manu baculis, iter per inſidias huius ſæculi, & inter venena faciamus: vt poſſimus ad dulces Iordanis per-
Exod.12. uenire aquas, & terram repromiſſionis intrare, & ad domum Dei aſcendere,
Pſal.25. ac dicere cum Propheta: Domine, di-
Pſal. 26. lexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et illud: Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitam in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Fœlix illa conſcientia, & beata virginitas, in cuius corde, præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia, caſtitas, patientia, atque iuſtitia, cæteræque virtutes, nullus alius verſatur amor, nec ad recordacionem hominis aliquando ſuſpirat:

nec

Digitized by Google

nec videre deſiderat, quem cum viderit, nolit dimittere. Sanctum virginum propoſitum, & cœleſtis angelorumque familiæ gloriam, quarundam non bene ſe agentiũ nomen infamat. Quibus aperte dicẽdum eſt, vt aut nubant, ſi ſe non poſſunt cõtinere: aut contineant, ſi nolunt nubere. Digna res riſu, immo planctu, incedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatior: vt pro nimia cõſuetudine, quam incomptam videris, dominam ſuſpiceris. Nonnullæ ſeparata, & abſque arbitris quærunt hoſpitia, vt viuant licentius, vtantur balneis, faciántque quod volunt, & deuitent conſcientias plurimarum. Hęc videmus. & patimur: & ſi aureus nummus affulſerit, inter bona opera deputamus. Finem iungo principio: nec ſemel monuiſſe cõtentus ſum: Ama ſcripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſeruabit te: honora illam & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore & in auribus tuis hæreant. nihil aliud nouerit lingua, niſi Chriſtum: nihil poſſit ſonare, niſi quod ſanctum eſt. Auiæ tuæ tibi ſemper ac matris in ore dulcedo verſetur, quarum imitatio, forma virtutis eſt.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Furia, ex Læto conſulari, & patricio Camillorum generis patre, & Titiana matre nata Probi præterea conſulis nurus, virum amiſerat: hortatur eam D. Hieronymus, vt in viduitate perſtet, & ad ſecundas nuptias non tranſeat: verum, quia florenti adhuc erat ætate, quo modo pudicitiam vna cum fama tueri debeat, latè, ac eleganter docet.

HIERONYMVS AD Furiam de viduitate ſeruanda.

EPISTOLA XIX.

OBSECRAS litteris, & ſuppliciter deprecaris, vt tibi reſcribã, immo ſcribam, quõ modo viuere debeas, & viduitatis coronã illæſa pudicitiæ nomine conſeruare. Gaudet animus, exultant viſcera, geſtit affectus, hoc te cupere eſſe poſt virum: quod ſanctæ memoriæ mater tua

Titiana

Titiana multo tempore fuit ſub marito. Exauditæ ſunt preces, & orationes eius: impetrauit in vnica filia quod viuens ipſa poſſederat. Habes præterea generis tui grande priuilegium, quod exinde à Camillo vel nulla, vel rara veſtræ familiæ ſcribitur ſecundos noſſe concubitus: vt non tam laudanda ſis, ſi vidua perſeueres, quam execranda, ſi id Chriſtiana non ſerues, quod per tanta ſæcula gentiles fœminæ cuſtodierunt. Taceo de Paula, & Euſtochio, ſtirpis veſtræ floribus: ne per occaſionẽ exhortationis tuæ illas laudare videar. Bleſillámque prætereo, quæ maritum ſuum, tuum ſecuta germanum, in breui vitæ ſpatio tempora virtutum multa compleuit. Atque vtinam præconia fœminarum imitarentur viri: & rugoſa ſenectus redderet, quod ſponte offert adoleſcentia. Sciens & videns in flammam mitto manum, adducentur ſupercilia, extendetur brachium, iratúſque Chremes tumido deſæuiet ore. Conſurgent proceres, & aduerſus epiſtolam meam turba patricia detonabit, me magum, me ſeductorem clamitans, & in terras vltimas deportandum. Addant, ſi volunt, & Sa-

mari

maritem: vt Domini mei titulum re-
Ioan. 8. cognoſcam. Certè filiam à parente
Luc. 9. non diuido, nec dico illud de euange-
lio: Sine vt mortui ſepeliant mortuos
ſuos. Viuit enim, quicumque cre-
dit in Chriſtum. Et qui in illum cre-
dit, debet vtique, quomodo ille am-
1. *Ioan.* 2. bulauit, & ipſe ambulare. Faceſſat in-
uidia, quam nomini Chriſtiano male-
dicorum ſemper genuinus infigit: vt,
dum probra metuunt, ad virtutes non
prouocentur. Exceptis epiſtolis, igno-
ramus alterutrum. Soláque cauſa pie-
tatis eſt, vbi nulla carnis notitia eſt.
Exod. 20. Honora patrem tuum, ſed ſi te à verò
patre non ſeparat. Tamdiu ſcito ſan-
guinis copulam, quamdiu ille ſuum
nouerit creatorem. Alioquin Dauid
Pſal. 44 protinus tibi canit: Audi filia, & vi-
de, & inclina aurem tuam, & obliui-
ſcere populum tuum, & domum pa-
tris tui: & concupiſcet rex decorem
tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus
tuus. Grande præmium parentis obli-
ti. Concupiſcet rex decorem tuum.
quia audiſti, quia vidiſti, quia inclina-
ſti aurem tuam, & populi tui, domúſ-
que patris tui oblita es idcirco concu-
piſcet rex decorem tuum, & dicet tibi:

Tota

Digitized by Google

Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, & nullos extrinſecus quærit ornatus? Credit in Christum, & hac ambitione pergit ad ſponſum, eundem habens dominum, quem & virum. Quid anguſtiarum habeant nuptiæ, didiciſti in ipſis nuptiis: & quaſi coturnicum carnibus vſque ad nauſeam ſaturata es: amariſſimam choleram tuæ ſenſere fauces. Egeſſiſti aceſcentes & morbidos cibos releuaſti æſtuantem ſtomachum quid vis rurſum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis reuertens ad vomitum, & ſus lota ad volutabrum luti. bruta quoque animalia, & vagæ aues in eaſdem pedicas retiáque non incidunt. An veteris, ne proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus non habeat puſionem, qui reptet in pectore, & ceruicem eius ſtercore linat? Quippe tu omnes habent filios, qui habuere matrimonia? & quibus nati ſunt liberi, ſuo generi reſponderunt? Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentia? Cornelia veſtra, pudicitiæ ſimul & fœcunditatis exemplar, Gracchos ſe genuiſſe lætata eſt? Ridiculum

Cant. 4.

1. Cor. 7.

Hortatur Furiã ne cõuolet ad ſecundas nuptias.

2. Petr. 2.

Plutarch. in Cicerone.

eſt

eſt ſperare pro certo, quod multos & non habere videas, &, cum habuerint, perdidiſſe. Cui dimittes tantas diuitias? Chriſto, qui mori non poteſt. Quem habebis heredem? Ipſum, quem & dominum. Contriſtabitur pater, ſed lætabitur Chriſtus: lugebit familia, ſed angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de ſubſtantia ſua: non es eius, cui nata es, ſed cui renata, & qui te grandi pretio redemit ſangui-

Apoc. 1. ne ſuo. Caue nutrices & gerulas, & iſtiuſmodi venenata animalia, quæ de corio tuo ſaturari ventrem ſuum cupiunt. non ſuadent, quod tibi, ſed quod ſibi proſit. Et ſæpe illud obganniunt: Soláne perpetua mœrens carpere iuuenta? Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris? Vbi pudicitiæ ſanctitas, ibi frugalitas eſt. vbi frugalitas, ibi damna ſeruulorum, quidquid non tulerint, ſibi ablatum putant: nec conſiderant, de quanto, ſed quantum accipiant. Vbicumque viderint Chriſtianum, ſtatim illud de triuio, ὁ γραικὸς ἐπιθέτης, vocant impoſtorem, dettrahunt: hi rumores turpiſſimos ſerunt: &, quod ab ipſis egreſſum, id ab aliis audiſſe ſe ſimulant, iidem aucto-

A malis pij viri ludibrio habentur.

res,

Digitized by Google

res, & exaggeratores. Exit fama de mendacio: quæ cum ad matronas peruenerit, & earum linguis fuerit ventilata, prouincias penetrat. Videas pleráſque rabido ore ſæuire, & tincta facie, viperinis orbibus, dentibus pumicatis carpere Chriſtianos. Hic aliqua, cui circa humeros hiacynthina læna eſt, Rancidulum quiddam balba de nare locuta, Perſtrepit, ac tenero ſupplantat verba palato. Omnis conſonat chorus, & latrant vniuerſa ſubſellia. Iunguntur noſtri ordinis, qui & roduntur, & rodunt, aduerſus nos loquaces, pro ſe muti: quaſi & ipſi aliud ſint, quam monachi, & non, quidquid in monachos dicitur, redundet in clericos, qui patres ſunt monachorum. Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt: ſicut è regione, illius monachi vita laudanda eſt, qui venerationi habet ſacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus. Hæc locutus ſum in Chriſto filia, non dubitans de propoſito tuo. numquam enim exhortatorias litteras poſtulares, ſi ambigeres de bono monogamiæ: ſed vt nequitiam ſeruulorum, qui

Clerici patres monachorũ.

qui te venalem portant, & inſidias aſfinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui vt amorem in te tribuam, amoris ſcientiam non conce-
*Rom.*10. do, dicens aliquid cum Apoſtolo: Confiteor, zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Imitare potius (crebro enim id ipſum repetam) ſanctam matrem tuam: cuius ego quoties recordor, venit in mentem ardor eius in Chriſtum, pallor ex ieiuniis, eleemoſynæ in pauperes, obſequium in ſeruos Dei, humilitas veſtium & cordis, atque in cunctis ſermo moderatus. Pater tuus, quem honoris cauſa nomino, non quia cõſularis, & patricius, ſed quia Chriſtianus eſt, impleat nomen ſuum: lætetur filiam genuiſſe Chriſto non ſæculo: quin potius doleat, quod & virginitatem fruſtra amiſeris, & fructus perdideris nuptiarum. Vbi eſt maritus, quem tibi dedit? Etiam ſi amabilis, etiam ſi bonus fuiſſet, mors rapuiſſet omnia: & copulam carnis ſoluiſſet interitus. Arripe, quæſo, occaſionem, & fac de neceſſitate virtutem. Non quæ-
*Act.*7. runtur in Chriſtianis initia, ſed finis,
*Luc.*23. Paulus male cœpit, ſed bene finiuit.
Act. 1. Iudæ laudantur exordia, ſed finis proditione

ditione damnatur. Lege Ezechielem: *Ezech.18* Iuſtitia iuſti nō liberabit eum, in quacunque die peccauerit. Et impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua. Iſta eſt ſcala Iacob, per quam Angeli aſcendunt, & deſcendunt: cui Dominus *Gen.28.* innititur, lapſis porrigens manum, & feſſos aſcendentium gradus ſui contemplatione ſuſtentans. Sed ſicut non vult mortem peccatoris tantum, quantùm vt conuertatur, & viuat: ita tepidos odit, & cito ei nauſeam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in Euāgelio baptizata, lachrymis ſuis, & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, ſaluata eſt: non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos, quanto fœdior, tanto pulchrior. Quid facit in facie Chriſtianæ purpuriſſus, & ceruſſa? quorum alterum ruborem genarum, labiorúmque mentitur: alterum candorem oris, & colli, ignis iuuenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia: quo modo flere poteſt pro peccatis ſuis, quæ lachrymis cutem nudat, & ſulcos ducit in facie? Ornatus iſte non Do-

Apoc.3.
Luc.7.

Cultū viduarū impudicū reprehēdit.

mini eſt, velamen iſtud antichriſti eſt. Qua fiducia erigit ad cælum vultus, quos conditor non agnoſcit? Fruſtra obtenditur adoleſcentia, & ætas puellaris aſſeritur. Vidua, quæ marito pla-
1. *Tim.* 5. cere deſiuit, & iuxta Apoſtolum verè vidua eſt, nihil habet neceſſarium, niſi perſeuerantiam. Meminit priſtinæ voluptatis: ſcit quid amiſerit, quo delectata ſit. Ardentes diaboli ſagittæ, ieiuniorum & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Aut loquendum nobis eſt, vt veſtiti ſumus: aut veſtiendum, vt loquimur: quid aliud pollicemur, & aliud oſtendimus? lingua perſonat caſtitatem, & totum corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Cæterum vidua, quæ in deliciis eſt (non eſt meum, ſed Apoſtoli) viuens mortua eſt. Quid ſibi vult hoc, quod ait: Viuens mortua eſt? Viuere quidem videtur ignorantibus, & non eſſe peccato mortua: ſed Chriſto, quem ſecreta non fallunt, mortua eſt. Anima enim, quæ peccauerit, ipſa morietur. Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, præ-
Ezech. 18. cedentia ad iudicium: quoſdam autem & ſubſequuntur. Similiter & facta
bona

bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt. Quod dicit, iſtiuſmodi eſt: quidam tam liberè & palam peccant, vt poſtquam eos videris, ſtatim intelligas peccatores: alios autem, qui callide occultant vitiä ſua, ex ſequenti conuerſatione cognoſcimus. Similiter & bona apud aliquos in propatulo ſunt, in aliis longo vſu diſcimus. Quid ergo neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine comitibus & appendiciis ſuis, continentia, & parcitate, fidem ſui facere non poteſt? Apoſtolus macerat corpus ſuum, & animæ ſubiicit imperio, ne, quod aliis præcipit, ipſe non ſeruet: & adoleſcentula, feruente cibis corpore, de caſtitate ſecura eſt? Neque erò hæc dicens condemno cibos, uos Deus creauit ad vtendum cum ratiarum actione, ſed iuuenibus & tellis incentiua aufero voluptatum. on Ætnæi ignes, nõ Vulcania tellus, n Veſeuus, & Olympus tantis ardous æſtuãt, vt iuueniles medullæ viplenæ, & dapibus inflammatę. Auaa calcatur à pleriſq;, & cũ marſupio onitur. Maledicam linguam indi-

1. Tim. 5.

Bona & mala ex conuerſatione cognoſcuntur.

1. Cor. 9.

1. Tim. 4.

ctum emendat ſilentium. Cultus corporis & habitus veſtium, vnius horæ ſpatio commutatur. Omnia alia peccata extrinſecus ſunt:& quod foris eſt, facilè abiicitur. Sola libido inſita à Deo ob liberorum procreationem, ſi fines ſuos egreſſa fuerit, redundat in vitium,& quadam lege naturæ in coitum geſtit erumpere. Grandis igitur virtutis eſt,& ſolicitæ diligentiæ ſuperare quod nata ſis,in carne non carnaliter viuere, tecum pugnare quotidie, & incluſum hoſtem Argi, vt fabulæ ferunt, centum oculis obſeruare. Hoc eſt,quod Apoſtolus verbis aliis loquebatur: Omne peccatum, quod fecerit homo,extra corpus eſt:qui autem fornicatur,in corpus ſuum peccat. Aiunt medici,& qui humanorum corporum ſcripſere naturas, præcipuéque Galenus in libris,quorũ titulus περὶ ὑγιεινῶν, puerorum,& iuuenum,ac perfectæ ætatis virorum, mulierúmque corpora inſito calore feruere,& noxios illis eſſe cibos ætatibus,qui calorem augeãt, ſanitatíque conducere,frigida quæque in eſu & potu ſumere: ſicut è contrario ſenibus, qui pituita laborant,& frigore,calidos cibos, & vetera vina prodeſſe,

Ouid. in Metam.

1.Cor.6.

deſſe, vnde & Saluator: Attendite, inquit, vobis, ne fortè grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ. Et Apoſtolus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Nec mirum hoc figulum ſenſiſſe de vaſculo, quod ipſe fabricatus eſt, cum etiam comicus, cuius finis eſt humanos mores noſſe, atque deſcribere, dixerit: Sine Cerere, & Libero friget Venus. Primum igitur, ſi tamen ſtomachi firmitas patitur, donec puellares annos trãſeas, aquam in potu ſume, quæ natura frigidiſſima eſt: aut, ſi hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: Vino modico vtere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates. Deinde in ipſis cibis calida quæque deuita non ſolum de carnibus loquor, ſuper quibus vas electionis profert ſententiam: Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum: ſed etiam in ipſis leguminibus inflantia, quæque & grauia declinanda ſunt: nihilque ita ſcias conducere Chriſtianis adoleſcentibus, vt eſum olerum. Vnde & in alio loco: Qui infirmus eſt, ait, olera manducet ardórque corporum

Luc.21.
Ephes.5.
Terent. in Eunucho.
1.Tim.5.
Rom.14.

Dan.1. frigidioribus epulis temperandus eſt. Si autem tres pueri & Daniel leguminibus veſcebantur, pueri erant, necdum ad ſartaginem venerant, in qua
Hier.29. Rex Babylonius ſenes iudices frixit. Nobis non corporis cultus, qui in illis, excepto priuilegio gratiæ Dei, ex huiuſmodi cibis enituerat, ſed animæ vigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior. Inde eſt, quod nonnulli vitam pudicam appetentium, in medio itinere corruunt, dum ſolam abſtinentiam carnium putant: & leguminibus onerant ſtomachum, quæ moderate parcéque ſumpta innoxia ſunt. Et vt quod ſentio loquar, nihil ſic inflammat corpora & titillat membra genitalia, ſicut indigeſtus cibus, ructúſque conuulſus. Malo apud te, filia, verecundia parumper, quam cauſa, periclitari. Quidquid facit ſeminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduanis ieiuniis præfertur. Et multo melius eſt quotidie parum, quam raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram. Subitus & nimius imber inpræceps arua ſubuertit.

Digitized by Google

rit. Quando comedis, cogita quod ſtatim tibi orandum, ilico & legendum ſit. De ſcripturis ſanctis habeto fixum verſuum numerum: illud penſum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleueris. Poſt ſcripturas ſanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum fides nota eſt. Non neceſſe habes aurum in luto quærere: multis margaritis vnam redime margaritam. Sta, iuxta Hieremiam, in viis pluribus, vt ad illam viam, quæ ad patrem ducit, peruenias. Amorem monilium atque gemmarum ſericatúmque veſtium transfer ad ſcientiam ſcripturarum. Ingredere terram repromiſſionis, lacte & melle manantem. Comede ſimilam, & oleum: veſtire um Ioſeph variis indumentis: perforentur aures tuæ cum Hieruſalem ſermone Dei, vt pretioſa ex illis nouarum ſegetum grana dependeant. Ha- s ſanctum Exuperium, probatæ ætatis & fidei, qui te monitis ſuis frequen- inſtituat. Fac tibi amicos de iniquo mmona, qui te recipiant in æterna ernacula. Illis tribue diuitias tuas,

Qui auctores legendi.

Hier. 6.

Exod. 29.
Gen. 27.
Ezech. 16

Luc. 16.

qui non phaſides aues, ſed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige ſuper egenum & pauperem. Omni petenti te, da, ſed maxime domeſticis fidei: nudum veſti, eſurientem ciba, ægrotantem viſita. Quotieſcunque manum extendis, Chriſtum cogita. Caue ne, mendicãte Domino Deo tuo, alienas diuitias augeas. Iuuenum fuge cõſortia. Comatulos, comptos, atque laſciuos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, vt noxius. Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicũ ſubinde procedere, & ſpadonum exercitu præeunte, viduarum circumferri libertate. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cum fragilis ſexus & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur, &
1.Cor.6. putat licere, quod libet. Omnia quidem licent, ſed non omnia expediunt. Nec procurator calamiſtratus, nec formoſus collactaneus, nec candidulus, & rubicundus aſſecla adhęreat lateri tuo. Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu iudicatur. Sanctarum virginum & viduarum ſocietatem appete.

pere. Et ſi ſermocinandi cum viris incubuerit neceſſitas, arbitros ne deuites, tantáque confabulandi fiducia ſit, vt intrante alio, nec paueas, nec erubeſcas. Speculum mentis eſt facies: & taciti oculi, cordis fatentur arcana. Vidimus nuper ignominioſum quendam per totum Orientem volitaſſe rumorem. Et ætas, & cultus, & habitus, & inceſſus, & indiſcreta ſocietas: exquiſitæ epulæ, regius apparatus, Neronis & Sardanapali nuptias loquebãtur. Aliorum vulnus, noſtra ſit cautio. Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit. Sanctus amor impatientiam non habet. Falſus rumor cito opprimitur, & vita poſterior iudicat de priore. Fieri quidam non poteſt, vt abſque morſu hominum, vitæ huius curricula quis pertranſeat: malorúmque ſolatium eſt, bonos carpere, dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen cito ignis ſtipulæ conquieſcit: & exundans flamma, deficientibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si anno præterito fama mentita eſt, aut certè ſi verum dixit: ceſſet vitium, ceſſabit & rumor. Hæc dico, non quod de te ſiniſtrum quid metuam,

Vultus ſpeculum mentis.

Prou. 19.

Digitized by Google

ſed quod pietatis affectu, etiam quæ tuta ſunt, pertimeſcam. O ſi videres ſororem tuam, & illud ſacri oris eloquium coram audire contingeret: cerneres in paruo corpuſculo ingentes animos: audires, totam veteris & noui teſtamenti ſupellectilem ex illius corde feruere. Ieiunia pro ludo habet, ora-
Exod. 15. tionem pro deliciis. Tenet tympanum in exemplum Mariæ: & Pharaone ſubmerſo, virginum choro precinit: Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare. Has docet pſaltrias Chri-
Matt. 25. ſto, has fidicinas erudit Saluatori. Sic dies, ſic nox ducitur: & oleo ad lampades præparato, ſponſi expectatur aduentus. Imitare ergo & tu conſanguineam tuam. Habeat Roma, quod anguſtior vrbe Romana poſſidet Bethlehem. Habes opes, facilè tibi eſt indigentibus victus ſubſidia miniſtrare. Quod luxuriæ parabatur, virtus inſumat: nullam, nuptias contemptura, timeat egeſtatem. Redime virgines, quas in cubiculum regis inducas. Suſcipe viduas, quas inter virginum lilia, & martyrũ roſas, quaſi quaſdam violas, miſceas: pro corona ſpinea, in qua
Chri

Chriſtus mundi delicta portauit, talia ſerta compone. Lætetur, & adiuuetur nobiliſſimus, pater tuus: diſcat à filia, quod didicerat ab vxore. Iam incanuit caput, tremunt genua, dentes cadunt: & fronte ob ſenium rugis arata, vicina eſt mors in foribus, deſignatur rogus propè. Velimus, nolimus, ſeneſcimus. Paret ſibi viaticum, quod longo itineri neceſſarium eſt. Secum portet, quod inuitus dimiſſurus eſt, immo præmittat in cælum, quod ſi negauerit, terra ſumptura eſt. Solent adoleſcentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retro poſt Sathanam, cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit: maiorum hereditas diſſipatur: ſeruus contumelioſè locutus eſt: imperiũ ancilla neglexit, quis procedet ad publicum? quis reſpondebit pro agrorum tributis? paruulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, pro nefas, cauſam opponũt matrimonij, quæ vel ſola debuit nuptias impedire. Superducit mater filiis, non nutriciũ, ſed hoſtem, non parẽtem, ſed tyrãnũ. Inflãmata libidine, obliuiſcitur 1.Tim.5.

vteri

vteri ſui: & inter paruulos, ſuas miſerias neſcientes, lugens dudum, noua nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid ſuperbiam ſeruulorum? confitere turpitudinem, nulla iccirco maritum ducit, vt cum marito non dormiat, aut, ſi certè libido non ſtimulat, quę tanta inſania eſt, in mortem ſcortorum proſtituere caſtitatem, vt augeantur diuitiæ, & propter rem vilem: atque perituram, pudicitia, quæ pretioſa & æterna eſt, polluatur? Si habes liberos, nuptias quid requiris? ſi non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nũc ſponſales tabulæ, vt poſt paululum teſtamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas: & quod te morituram facere volet, ipſe victurus faciet: aut, ſi euenerit, vt ex ſecundo marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aſpicere oculis, quos genuiſti. Clam porriges cibos, inuidebit mortuo: & niſi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod ſi, de priore vxore ſobolem habens, domum te introduxerit,

Incommoda ſecundarũ nuptiarum proponit.

xerit, etiam ſi clementiſſima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & communes rhetorum loci in nouercam ſæuiſſimam declamabunt. Si priuignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis vt malefica: ſi non dederis cibos, crudelis: ſi dederis, venefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni ſecundæ nuptiæ, vt hæc mala valeant compenſare? Volumus ſcire, quales eſſe debent viduæ? Legamus euangelium ſecundum Lucam: Et erat, inquit, Anna propheтiſſa, filia Phanuelis de tribu Aſer. Anna interpretatur gratia? Phanuel in lingua noſtra reſonat, vultum Dei. Aſer, vel in beatitudinem, vel in diuitias vertitur. Quia igitur ab adoleſcentia vſque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus ſuſtinuerat, & non recedebat de templo, diebus ac noctibus inſiſtens ieiuniis & obſecrationibus: iccirco meruit gratiam ſpiritualem, & nuncupari filia vultus Dei, & ataui beatitudine diuitiiſque cenſeri. Recordemur viduę Sareptanæ, quæ & ſuæ & filiorum ſaluti, Heliæ prætulit famem, vt in ipſa nocte moritura cum filio ſuperſtitem hoſpitem relinqueret, malens vitam perdere,

Luc. 2.

3. Reg. 17.

perdidere, quam eleemoſynam, & in pugillo farinæ, ſeminarium ſibi meſſis Dominicæ præparauit. Farina ſeritur, & olei capſaces naſcitur, in Iudæa frumenti eſt penuria, granum enim tritici ibi mortuum fuerat, & in gentium vidua olei fluenta manebant. Legimus in Iudith, (ſi cui tamen placet volumen recipere) viduam confectam ieiuniis, & habitu lugubri ſordidatam, quæ non lugebat mortuum virum, ſed ſqualore corporis, ſponſi quærebat aduentum. Video armatam gladio manum, cruentam dexteram: recognoſco caput Holofernis, de mediis hoſtibus reportatum. Vincit viros fœmina, & caſtitas truncat libidinem: habitúque repentè mutato, ad victrices ſordes redit, omnibus ſæculi cultibus mundiores. Quidam imperite & Deboram inter viduas numerãt, ducémque Barach arbitrantur Deboræ filium, cum aliud ſcriptura commemoret. Nobis ad hoc nominabitur, quod prophetiſſa fuerit, & in ordine iudicum ſupputetur. Et quia dicere poterat, Quam dulcia gutturi meo eloquia tua: ſuper mel & fauum ori meo: Apis nomẽ accepit, ſcripturarum floribus paſta, ſpiritus ſancti

Ioan. 11.

Iudith 10.

Liber Iudith tempore diui Hieronymi à quibuſdam non recipiebatur.

Iud. 4.

Pſal. 118.

odore

odore perfuſa,& dulces ambroſiæ ſuccos prophetali ore componens. Noëmi, quæ nobis ſonat παρακεκλημένη, Ruth 1.
quam interpretari poſſumus, conſolatam, marito & liberis peregrè mortuis, pudicitiam reportauit in patriam, & hoc ſuſtentata viatico nurum Moabitidem tenuit: vt illud Eſaię vaticinium compleretur: Emitte agnum Domine Eſa. 16.
dominatorem terræ, de petra deſerti, ad mortem filiæ Sion. Venio ad vi- Luc. 21.
duam de Euangelio, viduã paupercu- Marc. 12.
lam, omni Iſraëlitico populo ditio- Luc. 13.
rem, quæ accipiens granum ſinapis, & mittens fermentum in farinæ ſatis tribus, patris & filij confeſſionem, ſpiritus ſancti gratia temporauit, & duo minuta miſit in gazophylacium: id eſt, quidquid habere poterat in ſubſtantia ſua, vniuerſáſque diuitias in vtroq; fidei ſuæ obtulit teſtamento. Hæc ſunt duo Seraphin terglorificantia trinitatem, & in theſauros Eccleſiæ condita. Vnde & forcipe vtriuſque teſtamenti, Eſa. 6.
ardens carbo comprehenſus, purgat labia peccatoris. Quid vetera repetam, & virtutes fœminarum de libris proferam, cum poſſis multas ante oculos tibi

tibi proponere in vrbe, qua viuis, quarum imitari exemplum debeas? Et ne videar adulatione per ſingulas currere, ſufficit tibi ſancta Marcella, quæ reſpondens generi ſuo, aliquid nobis de euangelio retulit. Anna ſeptem annis à virginitate vixerat cum marito, iſta ſeptem menſibus. Illa Chriſti expectabat aduentum: iſta tenet, quem illa ſuſceperat. Illa vagientem canebat: iſta prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael: hęc cum redemptis gentibus clamitat. Frater non redimit, redimet homo. Et de alio Pſalmo: Homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus. Scio me ante hoc fermè biennium edidiſſe libros contra Iouinianum, quibus venientes è contrario quæſtiones, vbi Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia ſcripturarum auctoritate contriui: & non eſt neceſſe eadem ex integro ſcribere: cum poſſis inde, quæ ſcripta ſunt mutuari. Hoc tantum, ne modum egrediar epiſtolæ, admonitam te volo: Cogita quotidie, te eſſe morituram, & nunquam de ſecundis nuptiis cogitabis.

Luc. 2. *Pſal. 48.* *Pſal. 86.*

ARGV

ARGVMENTVM.

Paulinus, (eius enim epiſtola hac eſſe creditur, non Hieronymi) Celantiam, nobilem matronam, à qua obnixè rogatus de hoc fuerat, inſtruit quomodo inter honores, diuitias, matrimonij onera, vitam ſuam ſanctè, ac religioſè ducat.

AD CELANTIAM MAtronam de ratione piè viuendi, fortè Paulini Nolani Epiſcopi.

EPISTOLA XX.

VETVS ſcripturę celebrata ſententia eſt: Eſſe pudorem, quo gloria inueniatur, & gratia: & eſſe rurſus pudorem, qui ſoleat, parere peccatum. *Eccleſ. 4.* Cuius dicti veritas, quamquam ſatis ad omnium intelligentiam ipſa ſui luceat claritate, mihi tamen neſcio quo modo in præſenti cauſa propius innotuit. Prouocatus enim ad ſcribendum litteris tuis, quæ miris hoc à me obſecrationibus flagitabant, diu fateor de reſponſione du-

Digitized by Google

bitaui, ſilentium mihi imperante verecundia. Cui tamen fortiſſimè reſiſtebat, & vim faciebat, precum tuarum fidelis ambitio: pugnabátque acriter cum hæſitatione mea humilitas obſecrantis, & magna quadam fidei violentia, oris clauſtra pulſabat, cumque ſic animum in vtroque nutantem cogitatio diuerſa libraret, penè pudor excluſit officium. Sed me illa, quam ſupraposui, ſapientis ſententia armauit ad depellendam inutilem verecundiam, & damnoſum ſilentium reſoluendum. cum vtique ipſam ſcribendi cauſam tam honeſtam viderem eſſe, tam ſanctam, vt peccare me crederem, ſi tacerem, illud mecum ſcri-
Eccl. 3. pturæ reputans: Tempus tacendi, &
Eccl. 4. tempus loquendi. Et iterum: Ne reti-
2. *Petr.* 3. neas verbum in tempore ſalutis. Et illud beati Petri: Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem. Petis namque, ſolicitè ac violenter petis, vt tibi certam ex ſcripturis ſanctis præfiniamus regulam, ad quam tu ordines curſum vitæ tuæ: vt cognita Domini voluntate, inter honores ſæculi & diuitiarum illecebras, morum magis diligas ſupellectilem,

lem, atque vt poſſis in coniugio conſtituta, non ſolum coniugi placere, ſed etiam ei, qui ipſum indulſit coniugium. Cui tam ſanctæ petitioni, tamque pio deſiderio nō ſatisfacere, quid aliud eſt, quam profectum alterius nō amare? Pareho igitur precibus tuis, téque paratam ad implendam Domini voluntatem ipſius nitar incitare ſententiis. Idem eſt enim veros omnium dominus, ac magiſter: qui nos placere ſibi iubet, & docet quomodo placere ei poſſimus. Ipſe itaque te informet, ipſe te doceat: qui interroganti in euangelio adoleſcenti, quid faceret vt mereretur vitam æternam, diuina continuo mandata proponit, oſtēdens nobis eius voluntatem eſſe faciēdam, à quo ſperamus & præmia. Propter quod alio teſtatur loco: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Quo manifeſtè illud oſtenditur, nos non ſola Dei confeſſione tanti præmij magnitudinem promereri, niſi fidei & iuſtitiæ opera coniuncta ſint. Qualis enim eſt illa confeſſio, quæ ſic

Matt. 19.

Matth. 7.

Deo credit, vt pro nihilo eius ducat imperium? aut quo modo ex animo, *Luc.6.* ac vere dicimus: Domine, Domine, ſi eius, quem Dominum cõfitemur præcepta contemnimus? Vnde ipſe in euangelio dicit: Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis *Matt.15.* quę dico: Et iterum: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Et ruſum loquitur per pro- *Mal. 1.* phetam: Filius honorificat patrem, & ſeruus dominum ſuum timet. Et ſi pater ego ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? *2.Reg.12* Ex quo apparet, nec honorari ab eis Dominum, nec timeri, qui eius præcepta non faciunt. Vnde ad Dauid expreſſius dicitur, qui peccatum admi- *1.Reg.2.* ſerat: Et pro nihilo duxiſti Deum. Et ad Heli fit ſermo Domini: Qui honorificat me, honorificabo eum: qui autem pro nihilo me habent, ad nihilum redigentur. Et nos ſecuro ac bono animo ſumus, qui per ſingula quæque præcepta, inhonorantes Deum clementiſſimum, ad iracundiam prouocamus, eiúſque imperium ſuperbiſſime contemnendo, in tantæ maieſtatis imus iniuriam? Quid enim vm-

quam

Digitized by Google

quam tam ſuperbum, quid vero tam ingratum videri poteſt, quam aduerſus eius viuere voluntatem, à quo ipſum viuere acceperis? quam illius præcepta deſpicere, qui ideo aliquid imperat, vt cauſas habeat remunerandi? neque enim obſequij noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio. Mandata eius deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum: quoniam in cuſtodiendis illis retributio multa. Et ideo nobis iraſcitur, iccirco magis illa immenſa Dei bonitas offenditur, quia eam per tanti etiam præmij detrimenta contemnimus: nec ſolum imperata, ſed etiam promiſſa illius pro nihilo ducimus. Vnde ſæpe, immo ſemper illa nobis Domini reuoluenda ſententia: Si vis ad vitam venire, ſerua mandata. Hoc enim tota nobiſcum lege agitur: hoc prophetæ, hoc Apoſtoli docent: hoc à nobis & vox Chriſti, & ſanguis efflagitat: Qui ideo pro omnibus mortuus eſt, vt, qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro illis mortuus eſt. Viuere autem illi, non eſt aliud, quam eius præcepta ſeruare, quæ nobis ille, quaſi cer-

Superbũ eſt viuere cõtra Dei voluntatem.

Pſal. 118.

Matt. 19.

Gal. 2.

tum quoddam dilectionis ſuæ pignus,
Ioan. 14. ſeruanda mandauit. Si diligitis, inquit, me, mandata mea ſeruate. Et qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt, qui diligit me. Ac rurſus: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diligit eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud
Vis caritatis. eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat. Grandem vim obtinet vera dilectio. Et qui perfecte amatur, totam ſibi amantis vindicat voluntatem. Nihil eſt imperioſius caritate. Nos ſi vere Chriſtum diligimus, ſi eius nos redemptos ſanguine recordamur, nihil magis velle,
Duobus præceptis tota clauditur iuſtitia. nihil omnino debemus agere, quam quod illum velle cognoſcimus. Duo autem ſunt genera mandatorum, in quibus clauditur tota iuſtitia. Prohibendi vnum eſt, iubendi alterum.

Vt enim mala prohibentur, ita præcipiuntur bona. Ibi otium imperatur, hic ſtudium. Ibi coercetur animus, hic incitatur. Hic feciſſe, illic non feciſſe, culpabile eſt. Vnde & propheta dicit: Quis eſt homo, qui
Pſal. 33. vult vitam, & cupit videre dies bonos? Prohibe linguam tuam à malo, &

labia

labia tua ne loquantur dolum. Decli- Rom.12.
na à malo,& fac bonum. Et beatus A-
poſtolus: Odientes malum,adhærentes bono. Hoc itaque duplex diuerſúmque præceptum, prohibendi ſcilicet,& imperandi, æquo omnibus iure mandatum eſt. Non virgo, non vidua, non nupta ab hoc imperio libera eſt, in quouis propoſito, in quouis gradu æquale peccatum eſt, vel prohibita admittere, vel iuſſa non facere. Neque vero eorum te ſeducat error, qui ex arbitrio ſuo eligunt, quæ potiſſimum Dei mandata faciant, quæve quaſi vilia ac parua deſpiciant: nec metuunt, ne, ſecundum diuinam ſententiam, minima contemnendo, paulatim decidant. Stoicorum quidem eſt, peccatorum tollere differentiam, & delicta omnia paria iudicare, nec vllum inter ſcelus & erratum diſcrimen facere. Nos vero, & ſi multum inter peccata diſtare credimus, quia & legimus: tamen ſatis prodeſſe ad cautionem dicimus etiã minima pro maximis cauere. Tanto enim facilius abſtinemus à quocumque delicto, quanto illud magis metuimus, nec cito ad maiora progreditur, qui etiam parua for-

midat. Et ſanè neſcio, an poſſimus leue aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur. Eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat quod iuſtum ſit, quam illum, qui iuſſerit: nec quantitatem imperij, ſed imperantis cogitat dignitatem. Ædificanti itaque tibi ſpiritualem domum, non ſuper leuitatem arenæ, ſed ſuper ſoliditatem petræ, innocentiæ in primis fundamentum ponatur, ſuper quod facilius poſſis arduum culmen iuſtitiæ erigere. Maximum enim partem æquitatis impleuit, qui nulli nocuit. Beatúſque eſt, qui poteſt cum ſancto Iob dicere: Nulli nocui hominum: iuſte vixi cum omnibus. Vnde audenter & ſimpliciter loquebatur ad Dominum. Quis eſt ille, qui iudicetur mecum: id eſt, quis tuum aduerſum me poteſt implorare iudicium, vt ſe læſum à me, conuincat? Puriſſimæ conſcientiæ eſt, ſecurè canere cum propheta: Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus tuæ. Vnde idem alibi dicit: Non fraudauit eos Deus bonis, qui ambulant in innocentia. Itaque malitiam, odium, atque inuidiam, quæ vel maxima, vel ſola ſemina

Non eſt peccatum leue, quod in Deum committitur.

Matth. 5.

Iob 37.31

Iob 13.

Pſal. 100

Pſal. 83.

mina ſunt nocendi, Chriſtiana à ſe propellat anima: neque manu tantum, aut lingua, ſed corde quoque cuſtodiat innocentiam: nec opere modo, ſed voto etiã nocere formidet. Quantum enim ad peccati rationem pertinet, nocuit & qui nocere diſpoſuit. Multi nomen illud abſolutè atque integrè definiunt, innocentem, qui ne in eo quidem vlli noceat, quo prodeſſe deſiſtat. Quod ſi eſt verum, tum demum lætare de innocentiæ conſciẽtia, ſi, cum potes, adiuuare non deſinas. Si vero diuiſa inter ſe iſta, atque diſtincta ſunt, aliúdque eſt nõ nocere, quod ſemper potes, aliud prodeſſe, cum poſſis, aliud malum non facere, aliud operari bonum: illum tibi rurſum occurrat, non ſufficere Chriſtiano, ſi partem vnam iuſtitiæ impleat, cui vtrumque præcipitur. Neque enim debemus ad multitudinis exempla reſpicere, quæ nullam morum diſciplinam ſequens, nullum viuendi tenens ordinem, non tam ratione ducitur, quam quodam impetu fertur. Nec imitandi nobis illi ſunt, qui ſub Chriſtiano nomine gentilem vitam agunt, & aliud profeſſione, aliud conuerſatione

Innocẽtiæ definitio.

Chriſtianus ab infideli non tãtum fide ſed vita diſtinguitur.

teſtantur,atque, vt Apoſtolus ait, Deũ confitentur ſe noſſe, factis autem negant. Inter Chriſtianum, & gentilem non fides tantum debet, ſed etiam vita diſtinguere,& diuerſam religionem per diuerſa opera monſtrare. Nolite, ait Apoſtolus, iugum ducere cum in-

Tit. 1. fidelibus. Quæ enim participatio iuſti-

2. *Cor.* 6. tiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Sit ergo inter nos & illos maxima ſeparatio. Diſiunguntur certo diſcrimine error & veritas. Illi terrena ſapiant, qui cœleſtia promiſſa non habent. Illi breui huic vitæ ſe totos implicent, qui æterna neſciunt. Illi peccare non metuant, qui peccatorum impunitatem putant. Illi ſeruiant vitiis, qui non ſperant futura præmia virtutum. Nos vero, qui puriſſima confitemur fide, omnem hominem manifeſtandum eſſe ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſque propria corporis ſui, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum, procul eſ-

2.*Cor.* 5. ſe debemus à vitiis, dicente Apoſtolo:

Gal. 5. Qui enim Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifi

crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis. Nec turbam ſequantur errantem, qui ſe veritatis diſcipulos confitentur. Duas certe conuerſationis vias, & diſtincta in diuerſum itinera viuendi, Saluator in euangelio oſtendit. Quàm, inquit, ſpatioſa via, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt, qui intrant per eam. Et rurſum: Quam arcta via, & anguſta eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam. Vide, quanta inter has vias ſeparatio ſit, quantumque diſcrimen. Illa ad mortem, hæc tendit ad vitam. illa celebratur & teritur à multis, hæc vix inuenitur à paucis: illa enim vitiis per conſuetudinem, quaſi decliuior, ac mollior, & velut quibuſdam amœna floribus voluptatum, facilè ad ſe rapit commeantium multitudinem. Hæc verò, inſueto calle virtutum, triſtior, atque horridior, ab iis tantum eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi eſt, quam vtilitas manſionis. Aſperam enim nobis, & inſuauem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo: quæ ſi in partem alteram transferatur, inuenietur, ſicut ſcriptura dicit, ſemita iuſtitiæ leuis. Ponamus

Duplex via hominibus proponitur.

Marc. 7.

Liberum arbitrium colligitur.

Matt. 11.

Prou. 24.

Digitized by Google

mus ergo iam rationem vitæ noſtræ: & per quam potiſſimùm gradiamur viá, conſcientia teſte diſcamus. Omne enim, quod agimus, omne quod loquimur, aut de lata, aut de anguſta via eſt. ſi cum primis anguſtum iter, & ſubtilem quandam ſemitam inuenimus: ad vitam tēdimus. Si vero multorum comitamur viam: ſecūdum Domini ſententiam imus ad mortē. Si ergo odio, atque inuidia poſſidemur, ſi cupiditati & auaritiæ cedimus: ſi præſentia commoda futuris præferimus: per ſpatioſam viam incedimus. Habemus enim ad hæc comitum multitudinem, & late ſimilium ſtipamur agminibus. Si iracundiam libidinémque explere volumus, ſi iniuriam vindicare: ſi maledicenti remaledicimus: & aduerſum inimicum inimico animo ſumus æque cum pluribus ferimur. Si vel adulamur ipſi, vel adulentem libenter audimus: ſi verū dicere gratia impedimur: & magis offendere animos hominum timemus, quam non ex animo loqui: de multorum item via ſumus. Tot noſtri ſunt, quot extranei veritatis. At è contrario, ſi ab his omnibus vitijs ſumus extranei: ſi purum ac liberum animum

Matt. 11.
Prou. 4.

Quid ſit per arctā viam niti.

præſta

præſtamus:& omni cupiditate calcata: ſolis ſtudemus diuites eſſe virtutibus, per anguſtam viam nitimur:conuerſatio enim iſta paucorum eſt. eſtque per rarum, atque difficile, idoneos huius itineris comites reperire. Quinetiam multi hac ire ſe ſimulãt: & per diuerſa errorum diuerticula ad viam multitudinis reuertuntur, ideoque timendum eſt, ne, quos duces recti huius itineris habere nos credimus, eos comites habeamus erroris. Si igitur inueniuntur exempla, quæ nos per hanc ducãt viã, & rectum euangelij tramitem teneãt, ſequenda ſunt: ſin vero ea vel deficiũt, vel deficere putantur. Apoſtolorum forma vniuerſis propoſita eſt. Clamat vas electionis Paulus, nóſque quaſi ad anguſtum hoc iter conuocans, dicit: *Philip. 3.* Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Certe, quod eſt amplius omnibus, ipſius Domini relucet exemplum, qui in euangelio ait: Venite ad me *Matt. 11.* omnes, qui laboratis & onerati eſtis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Si periculoſum eſt imitari illos, de quibus

bus dubitas an imitandi ſint: hunc certè imitari tutiſſimum eſt, atq; eius veſtigia ſequi qui dixit: Ego ſum via, veritas, & vita. Numquam enim errat, qui
Ioan. 14. ſequitur veritatem: Vnde & Apoſtolus Ioannes ait: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulauit
1. *Ioan.* 2. & ipſe ambulare. Et beatus Petrus ait: Chriſtus pro nobis paſſus eſt, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini
1. *Petr.* 2. veſtigia eius, qui peccatum non fecit, nec eſt inuẽtus dolus in ore eius. Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicãti ſe iniuſtè, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis mortui, iuſtitię viuamus. Ceſſet omnis excuſatio errorum, auferãtur peccandi fœda ſolatia. Nihil omnino agimus, qui nos per multitudinis exempla defendimus: & ad conſolationem noſtram aliena ſæpe numerãtes vitia, deeſſe nobis dicimus, quos debeamus ſequi. Ad illius exemplum mittimur, quem omnes fatemur imitandum. Atque ideo præcipua tibi cura ſit, legem noſſe diuinam: per quam poſſis quaſi præſentia cernere

nere

Digitized by Google

nere exempla ſanctorum, & quid faciendum ſit, quídve vitandum, illius conſilio diſcere. Maximum enim ad iuſtitiam auxilium eſt, implere diuinis eloquiis animum, &, quod operę exequi cupias, ſemper corde meditari. Rudi adhuc populo, & hominibus ad obedientiam inſuetis per Moyſem imperatur à Domino, vt in ſignum memoriæ, qua præcepta Domini recordetur, per ſingulas veſtimentorũ fimbrias habeant cum cocco hyacinthini coloris inſignia: vt etiam caſu huc illúcque reſpicientibus oculis, mãdatorum cœleſtium memoria naſcatur. de quibus fimbriis Phariſęi redarguuntur a Domino, quod eas peruerſo vſu, non ad cõmonitionem præceptorum Dei, ſed ad oſtẽtationem ſui habere cœperint: vt ſcilicet quaſi de maioris obſeruationis diligentia ſancti à populo iudicarentur? Tibi vero ſeruãti non iam litteræ præcepta, ſed ſpiritus, diuinorum mandatorum memoria ſpiritualiter excolẽda eſt. Cui non tã frequenter recordanda ſunt præcepta Domini, quam ſemper cogitanda. Sint ergo diuinæ ſcripturæ ſemper in manibus tuis, & iugiter in mente voluantur.

Num. 15.

Matt. 23.

Præcepta domini ſẽper meditanda.

tur. Nec ſufficere tibi putes, mandata Dei memoria tenere, & operibus obliuiſci: ſed ideo illa cognoſce, vt facias quidquid faciendum didiceris. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Latus quidem, & immenſus diuinæ legis campus extenditur: qui diuerſis teſtimoniis veritatis, velut cœleſtibus quibuſdam floribus, vernans, mira oblectatione legentis animum paſcit, ac refouet. Quæ omnia ſemper cognoſcere, ſecúmque reuoluere, ingens ad conſeruandam iuſtitiam beneficium eſt. Sed quaſi ad compendioſum quoddam commonitorium, illa tibi euangelij eligenda ſententia eſt, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad totius iuſtitię breuiariũ Dominico ore profertur: Omnia quęcumque vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Cuius præcepti vires exprimens iungit, ac dicit: Hæc enim lex & prophetæ. Infinitæ namque ſunt ſpecies, partéſque iuſtitiæ: quas non modo ſtylo perſequi, sed cogitatione etiam capere difficillimũ eſt: quas omnes vna ac breui ſententia comprehendit, & latentem hominum conſcientiam, ſe-

Rom. 2.
Iacob. 1.
Matth. 7.

creto

Digitized by Google

creto animi iudicio, aut abſoluit, aut damnat. Ad omnem igitur actum, ad omne verbum, ad omnem etiam cogitatum, hæc ſententia retractetur: quæ tibi quaſi ſpeculum quoddam paratũ, & ad manum ſemper poſitum, qualitatem tuæ voluntatis oſtendat, ac etiam vel de iniuſto opere redarguat, vel de iuſto lætificet. Quotieſcunque enim talem in alterum habueris animũ, qualem in te ab altero ſeruari cupis: æquitatis viam tenes, quoties vero talis erga alterum fueris, qualem in te vis neminem: iter iuſtitiæ dereliquiſti. En totum illud diuinæ legis arduum, tótumque difficilè: en, ob quam cauſam dura imperia Domino reclamamus & dicimus nos vel difficultate, vel impoſſibilitate, mandatorum premi. Nec ſufficit, quod iuſſa non facimus niſi etiam iubentem iniuſtum pronunciemus, dum ipſum æquitatis auctorem nõ modo dura & ardua, ſed etiam impoſſibilia præcepiſſe cõquerimur. Omnia inquit quæcunque vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Coniungi vult inter nos atque connecti per mutua beneficia caritatem, omnéſque homines vicario inter ſe

Qui præcepta dicit impoſſibilia, Deum iniuſtum eſſe putat.

Digitized by Google

amore copulari: vt id vnoquoque præſtante alteri, quod ſibi ab omnib⁹ præſtari velit, tota iuſtitia, & præceptum hoc Dei, communis ſit vtilitas hominum. Et ô miram clementiam Domini: ô ineffabilem Dei benignitatem. Præmium nobis pollicetur, ſi nos inuicem diligamus, id eſt, ſi nobis ea pręſtemus inuicem, quorum viciſſim indigemus: & nos, ſuperbo ſimul & ingrato animo, eius renitimur voluntati, cuius etiam imperium beneficium eſt? Nulli vnquam omnino detrahas, nec aliorũ vituperatione te laudabilem videri velis. Magíſque vitam tuam ordinare diſce, quam alienam carpere. Ac ſemper ſcripturæ memor eſto dicentis: Noli diligere detrahere: ne eradiceris. *Prou. 20.* Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuncient: raróque inuenies, qui ita vitam ſuam irreprehenſibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam: tantáque huius mali libido mentes hominum inuaſit, vt etiã qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modo ipſa non detrahas, ſed ne alij quidem detrahenti

Detrectatio fugienda.

trahenti

Digitized by Google

trahenti aliquando credas. Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas: ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli, inquit ſcriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum: & non accipies ſuper illum peccatum. Et alibi: Sæpi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Vnde & beatus Dauid, diuerſas innocentiæ ſpecies iuſtitiæque dinumerans, de hac quoque virtute non tacuit, dicendo: Et opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos: Propterea quod ipſe non ſolum aduerſatur, ſed etiam perſequitur detrahentem. Ait enim: Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar: Eſt ſanè hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis, qui ſe ſanctè inſtituere volunt, prorſus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil eſt, quod ita mobilem mẽtem, ac leuem faciat, quam facilè totũ credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi: hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia iniuſta naſcuntur. Hoc eſt, quod ſæpe de amiciſſimis etiã inimicos facit, dum

Eccl. 28.

Pſal. 14.

Pſal. 100.

Digitized by Google

concordes quidem, ſed credulas animas maliloqua lingua diſſociat. At contra, magna quies animi, magnáque eſt morum grauitas, non temerè de quoquam ſiniſtri quid audire. Beatúſque eſt, qui ita ſe contra hoc vitium armauit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Quod ſi hæc in nobis eſſet diligētia, ne paſſim obtrectatoribus crederemus, iam omnes detrahere timerent: ne nō tam alios, quam ſeipſos, viles detrahendo facerent. Sed hoc ideo malum celebre eſt, idcirco in multis ſeruet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur. Adulatorum quoque aſſentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animæ fuge. Nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mentes hominum: nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat. Vnde & quidam ſapiens ait: Verba adulatorum mollia, feriunt autem interiora ventris. Et Dominus loquitur per Prophetam: Popule meus qui beatificant vos, ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorum diſſipant. In multis, iſto maxime tempore, regnat hoc vitium, quod eſt grauiſſimum, humilitatis ac beneuolentiæ loco ducitur.

Adulatores fugiendi.

Eſa. 3.

tur. Eo, fit, vt qui adulari neſcit, aut inuidus, aut ſuperbus putetur. Eſt ſanè grande & ſubtile artificium, laudare alterum in commendationem ſui, & decipiendo, animum ſibi obligare decepti, quodque hoc maxime vitio agi ſolet, fictas laudes certo pretio vendere. Quæ hæc tanta eſt leuitas animi, quæ tanta vanitas, relicta propria conſcientia alienam opinionem ſequi, & quidem fictam atque ſimulatam? rapi vento falſæ laudationis, gaudere ad circumuentionem ſuam, & illuſionem pro beneficio accipere? Tu ergo, ſi verè laudabilis eſſe cupis, laudem hominum ne requiras: illíque præpara conſcientiam tuam; qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus tibi erit à Deo. Sit igitur intentus ac vigilans, & aduerſus peccata ſemper armatus animus tuus. Sermo in omnibus moderatus, & parcus, & qui neceſſitatem loquendi magis indicet, quàm voluntatem. Ornet prudentiam verecundia: quodque præcipuum in fœminis ſemper fuit, cunctas in te virtutes pudor ſuperet. Diu ante conſidera, quid loquendũ ſit; & adhuc tacens prouide, 1.Cor.4.

ne quid dixiſſe pœniteat. Verba tua
ponderet cogitatio,& linguæ officium
Eccl.28. animi libra diſpenſet. Vnde ſcriptura
dicit : Argentum & aurum tuum con-
fla: & verbis tuis facito ſtateram , &
frenos ori tuo rectos : & attende, ne
fortè labaris lingua. Nunquam ma-
lum verbum de ore tuo procedat, quæ
ad cumulum benignitatis iuberis etiã
1.Pet.3. maledicentibus benedicere.Miſericor-
Rom.12. des, inquit, modeſti,humiles,non red-
dentes malum pro malo, neque male-
dictum pro maledicto ,ſed econtrario
benedicentes. Mentiri verò, atque iu-
rare , lingua tua prorſus ignoret : tan-
túſque in te ſit veri amor , vt quid-
quid dixeris , iuratum putes. De quo
Matth.5. Saluator ad diſcipulos ait : Ego autem
dico vobis , non iurare omnino. Et
paulo poſt : Sit autem ſermo veſter,
eſt, eſt , non, non:quod autem his a-
bundantius eſt, à malo eſt. In omni
igitur actu , atque verbo quieta mens
& placida ſeruetur:ſempérque cogita-
tioni tuæ Dei præſentia occurrat : ſit
humilis animus, ac mitis , & aduerſus
ſola vitia erectus. Nunquam illum aut
ſuperbia extollat,aut auaritia inflectat,
aut ira pręcipitet.Nihil enim quietius,
nihil

Digitized by Google

nihil purius, nihil denique pulchrius ea mente eſſe debet, quæ in Dei habitaculum pręparanda eſt: quem non auro templa fulgentia, non gemmis altaria diſtincta delectant, ſed anima ornata virtutibus. Ideo & templum Dei, ſanctorum corda dicuntur, affirmante Apoſtolo, qui ait: Si quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Nihil habeas humilitate pręſtantius, nihil amabilius. Hęc eſt enim præcipua conſeruatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutum omnium: nihílque eſt, quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quam ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus, propter quod ſcriptura dicit: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur per Prophetam: Super quem alium requieſcam, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem verba mea? Verumtamen humilitatem ſequere, non quę oſtenditur, atque ſimulatur geſtu corporis, aut fracta voce verborum, ſed quæ puro affectu cordis exprimitur: aliud eſt enim, virtutem habere, aliud, virtutis ſimilitu-

1. Cor. 3.

Humilitas, cuſtos omnium virtutũ.

Eccleſ. 3.
Eſa. 66.

Digitized by Google

dinem: aliud eſt, rerum vmbram ſequi, aliud, veritatem. Multo deformior illa eſt ſuperbia, quæ ſub quibuſdam humilitatis ſignis latet. Neſcio enim quomodo turpiora ſunt vitia, cum virtutum ſpecie cælantur. Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas, neque obſcuriores quaſque, & humiliore loco natas, te inferiores putes. Neſcit religio noſtra perſonas accipere, nec conditiones hominum, ſed animos inſpicit ſingulorum: ſeruum & nobilem de moribus pronunciat. Sola apud Deum libertas eſt, non ſeruire peccatis. Summa apud Deum eſt nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Quid apud Deum in viris nobilius Petro, qui piſcator & pauper fuit? quid in fœminis

Matt. 16. beata Maria illuſtrius, quæ ſponſa fabri deſcribitur? ſed illi piſcatori & pauperi cæleſtis regni à Chriſto creduntur claues: hæc ſponſa fabri meruit eſſe mater illius, à quo ipſæ claues datæ ſunt. Elegit enim Deus ignobilia, & contemptibilia huius mundi, vt potentes ac nobiles ad humilitatem fa-

1. *Cor.* 1. cilius adduceret. Nam & alias fruſtra ſibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum vniuerſi paris honoris, &

eiuſdem

Digitized by Google

eiuſdem apud Deum pretij ſint, qui vno Chriſti ſanguine ſunt redempti: nec intereſt, qua quis conditione natus ſit, cum omnes in Chriſto æqualiter renaſcamur. Nam & ſi obliuiſcimur, quia ex vno omnes generati ſumus: ſaltem id ſemper meminiſſe debemus, quia per vnum omnes regeneramur. Caue, ne, ſi ieiunare aut abſtinere cœperis, te putes eſſe iam ſanctã. Hæc enim virtus adiumentum eſt, nõ perfectio ſanctitatis. Magíſque id prouidendum eſt, ne tibi hoc, quod licita contemnas, ſecuritatem quandam illicitorum faciat. Quidquid ſupra iuſtitiam offertur Deo, non debet impedire iuſtitiam, ſed adiuuare quid autem prodeſt tenuari abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? quam laudem merebimur de pallore ieiunij, ſi inuidia liuidi ſimus? quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira atque odio inebriari? Tunc, inquam, præclara eſt abſtinentia, tunc pulchra atque magnifica caſtigatio corporis, cũ eſt animus ieiunus à vitiis. Immo qui probabiliter ac ſcienter abſtinentiæ virtutem tenent, eo affligunt carnem ſuam, quo animæ frangant ſuperbiam:

Ieiunium adiumentum ſanctitatis.

Digitized by Google

vt quaſi de quodam faſtigio contemptus ſui atque arrogantiæ deſcendant ad implendam Domini voluntatem, quæ maxime in humilitate perficitur.
Matth.5. Idcirco à variis ciborũ deſideriis mentem retrahunt, vt totam eius vim occupent in cupiditate virtutum. Iámque minus ieiuniorum & abſtinentiæ laborem caro ſentit, anima eſuriente
1.Cor.9. iuſtitiam. Nam & vas electionis Paulus, dum caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit, ne aliis prædicans ipſe reprobus inueniatur, non ob ſolam, vt quidam imperiti putant, hoc facit caſtitatem: non enim huic tantummodo, ſed omnibus omnino virtutibus abſtinentia opitulatur. Neque
1.Cor.11. magna, aut tota Apoſtoli gloria eſt, non fornicari: ſed hoc agit, vt caſtigatione corporis erudiatur animus: quãtóque nil ex voluptatibus concupiſcit, tanto magis poſſit de virtutibus cogitare ne perfectionis magiſter imperfectum aliquid in ſe oſtendat: ne Chriſti imitator, extra præceptum quidquam aut voluntatem Chriſti faciat, néve
Matt.23. minus exemplo quam verbo doceat,
Rom.12. cúmque aliis prædicauerit, ipſe reprobetur, audiátque cum Phariſæis: Dicũt

enim,

Digitized by Google

enim,& non faciunt. Apoſtolici verò & præcepti eſt exempli, vt habeamus rationem non conſcientiæ tantum,ſed etiam famæ.Non ſuperfluum,& à fructu vacuum, gentium magiſter hoc docet: vult enim etiam extraneos ad fidem homines,per fideliū opera proficere,vt religionem ipſam religionis diſciplina commendet. Et ideo ſic luminaria in mundo lucere nos iubet,in medio nationis prauæ & peruerſæ, vt incredulæ mentes errantium ex noſtrorum actuum lumine, ignorantiæ ſuæ tenebras deprehendant, vnde ipſe ad Romanos ait: Prouidentes bona ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Et alibi: Sine offenſione eſtote Iudæis, & gentibus, & Eccleſiæ Dei, ſicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis. Beatus eſt, qui tam ſancte, támque grauiter diſpoſuit vitam ſuam, vt de eo ſiniſtri aliquid ne fingi quidem poſſit, dum aduerſus obtrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo, nec fingere quiſquam auſus eſt, quod à nullo putat eſſe credendum. Quod ſi id aſſequi difficile, atque nimis arduum eſt, ſaltem hanc adhibea

Phil.2.
Matth.5.
Rom.12.
1.Cor.10.

adhibeamus vitæ noſtræ diligentiam, ne malæ mentes occaſionem inueniãt detrahendi, ne ex nobis ſcintilla procedat, per quam aduerſus nos ſiniſtræ famæ flamma confletur. Alioquin fruſtra iraſcimur obtrectatoribus noſtris, ſi eis ipſis obtrectãdi materiam miniſtramus. Si autem, nobis diligenter atque ſolicitè omnia ad honeſtatẽ prouidentibus, cunctíſque actibus noſtris timorem Dei præferentibus, illi nihilominus inſaniunt: conſoletur nos conſcientia noſtra, quæ tunc maxime tuta eſt, tunc optime ſecura eſt, cum ne occaſionem quidem malè de ſe ſentiendi dedit: illis enim, væ, dicitur per Prophetam, qui dicunt, quod bonum eſt malum, qui lucem appellant tenebras, & quod dulce eſt, amarum vocant. Nobis ergo Saluatoris aptabitur ſermo: Beati eſtis, cum vobis maledixerint homines mentientes. Nos modo id agamus, vt malè de nobis nemo loqui abſque mendacio poſſit. Ita habeto ſolicitudinem domus, vt aliquam tamen vacationem animæ tribuas. Eligatur tibi opportunus, & aliquantum à familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem tu, velut in portum, quaſi ex multa tempe

Eſa. 5.

Matth. 5.

Digitized by Google

tempeſtate curarum te recipias, & excitatos foris cogitationum fluctus ſecreti trãquillitate componas. Tantum ibi ſit diuinæ lectionis ſtudium, tam crebræ orationum vices, tam firma & preſſa de futuris cogitatio, vt omnes reliqui temporis occupationes facilè hac vacatione compenſes. Nec hoc ideo dicimus, quo te retrahamus à tuis: immo id agimus, vt ibi diſcas, ibíque mediteris, qualem tuis præbere te debeas.

ARGVMENTVM.

Iulianum diuitem, ac præpotentem Iob exemplo conſolatur: quod duas virgunculas filias, vnam octo, alteram ſex annorum, intra viginti dies amiſerit, ſubſecuta deinde ſit Fauſtinæ vxoris mors, & infelix generi cum vnica ſuperſtite filia contracta affinitas, totius inſuper familiæ, reique familiaris diſpendium: charitatem eius laudat, & exemplo Pammachij, Paulini, & veræ ad perfectam hortatur vitam, multis oſtendens, oblato ſui ipſius quantum excedat cuncta alia charitatis opera.

HIERONYMI AD Iulianum conſolatio.

EPIST

EPISTOLA XXI.

FILIVS meus, frater tuus, Auſonius in ipſo iã profectionis articulo, cum mihi præſentiam ſui tardè dediſſet, & cito abſtuliſſet, atque in puncto temporis, ſalue pariter, valéque dixiſſet: vacuum ſe redire arbitratus eſt, niſi mearum aliquid ad te nugarum tumultuario ſermone portaret. Iam demiſſo ſynthemate equus publicus ſternebatur, & nobilem iuuenem punicea indutum tunica baltheus ambiebat: & tamen ille appoſito notario cogebat loqui, quæ velociter edita, velox conſequeretur manus: & linguæ celeritatem prenderent ſigna verborum. Itaque non ſcribentis diligentia, ſed dictãtis temeritate longum ad te ſilẽtium rumpo, offerens tibi nudam officij voluntatem. Ex temporalis eſt epiſtola, abſque ordine ſenſuum, ſine lenocinio & compoſitione verborum, vt totum in illa amicum, nihil de oratore reperias. In procinctu effuſam putes, & abire cupienti ingeſtum viaticum. Diuina ſcriptura loquitur, Muſica in luctu, intempeſtiua narratio.

Eccl. 22.

Vnde

Digitized by Google

Vnde & nos leporem artis Rhetoricæ contemnentes, & puerilis atque plauſibilis eloquij venuſtatem, ad ſanctarum ſcripturarum grauitatem confugimus, vbi vera vulnerū medicina eſt, vbi dolorum certa remedia: in quibus *Luc.7.8.* recipit vnicum filium mater in feretro, vbi turbæ dicitur circunſtanti: Non eſt *Ioan.11.* mortua puella, ſed dormit: vbi & quatriduanus mortuus ad vocē inclamātis Domini ligatus egreditur. Audio te in breui tempore, duas virgunculas filias iunctis penè extuliſſe funeribus, & pudiciſſimam ac fidiſſimam coniugem tuam Fauſtinam, imo fidei calore germanam, in qua ſola poſt amiſſos liberos acquieſcebas, ſubita tibi dormitione ſubtractā: quaſi ſi naufragus in littore latrones reperiat, & iuxta eloquia *Amos 5.* Prophetarum fugiens vrſum, incidat in leonem: extendénſque manum ad parietem, à colubro mordeatur. Conſequuta rei familiaris damna: vaſtationem totius barbaro hoſte prouincię, & in communi depopulatione priuatas poſſeſſionum tuarum ruinas, abactos armentorū ac pecorum greges, vinctos occiſóſque ſeruulos, & in vnica filia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant cariorem, electum nobiliſſimum

generum: ex quo, vt omnia taceam, plus mœroris quàm gaudij ſuſcepiſti. Hic eſt catalogus tentationum tuarũ. Hæc cum Iuliano tyrunculo Chriſti, pugna hoſtis antiqui. Quæ ſi ad te reſpicias, grandia ſunt: ſi ad bellatorem fortiſſimum, ludus & vmbra certami-

Iob 2. nis. Beato Iob poſt malorum examina vxor peſſima reſeruata eſt, vt per eam diſceret blaſphemare. Tibi ſublata eſt optima, vt miſeriarum ſolatium perderes. Aliud eſt autem ſuſtinere quam nolis, aliud deſiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum domus ſuæ ruinam vnum habuit ſepulchrum, & ſciſſis veſtibus, vt parentis monſtraret affectum, procidens in terrã adora-

Iob 1. uit, & dixit: Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factũ eſt: ſit nomen Domini benedictum. Tu, vt parciſſimè dicam, inter multorũ officia propinquorũ, & conſolantes amicos, tuorum exequias proſequutus es. Perdidit ille ſimul omnes diuitias, & ſuccedentibus ſibi malorum nuntiis ad ſingulas plagas ferebatur immobilis, complens in ſe illud de ſapiente præconium, ſi fractus illabatur

batur orbis, impauidum ferient ruinæ. Tibi maior pars derelicta ſubſtantiæ, vt tantum tenteris, quantum ferre potes. Nec dum enim ad eum perueniſti gradũ, vt totis aduerſum te cuneis certetur. Diues quondam dominus, & ditior pater, ſubitò orbus & nudus eſt. Cumque in omnibus his, quę contigerant ei, non peccaſſet corã Domino, nec quicquã loquutus eſſet inſipiens, exultans Dominus in victoria famuli ſui, & illius patientiam ſuum ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animaduertiſti famulum meum Iob, quia non eſt quiſquam ſimilis ei ſuper terram. Homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocentia. Pulchrè addidit: Et adhuc perſeuerans in innocentia, quia difficile eſt, preſſam malis innocentiam non dolere: & in hoc ipſo fide non periclitari, quod ſe videat iniuſtè ſuſtinere quod patitur. Ad quæ reſpõdens diabolus, Domino ait: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima ſua: ſed extende manum tuam, & tange oſſa & carnes eius, niſi in facie benedixerit tibi. Callidiſſimus aduerſarius, *Iob* 1.

KK

& inueteratus dierum malorum, nouit alia eſſe, quæ extrinſecus ſunt,& à philoſophis quoque mundi adiaphora, hoc eſt, indifferentia nominentur, in eorúmque amiſſione atque contemptu perfectam non eſſe virtutem: alia quæ intrinſecus,& deſiderata, cogant dolere perdentem. Vnde audacter Dei tenuit prædicationem, & dicit, nequaquam eum debere laudari, qui nihil de ſe, ſed totum extra ſe dederit, qui pro corio ſuo coria obtulerit filiorum, depoſuerit marſupium, vt fruatur corporis ſanitate. Vnde intelligat prudentia tua, vſque ad hunc terminum

Grauis tentatio Iob.

perueniſſe tentationes tuas, & dediſſe te corium pro corio pellem pro pelle omniáque quæ habes, parum eſſe dare pro anima tua, nec dum autem extentam in te manum Dei, nec tactas carnes, nec oſſa confracta, ad quorum dolorem difficile eſt non ingemiſcere: & in faciem Deo benedicere

3. Reg. 21.

pro eo quod eſt maledicere. Vnde & Nabutha in Regum libris dicitur benedixiſſe Deum & Regem, & idcirco lapidatur à populo. Sciens autem Dominus athletam ſuum, immo virum fortiſſimum, etiã in iſto extremo per-

fectó

fectóque certamine non poſſe ſuperari: Ecce, inquit, trado illum tibi, tantum animam illius cuſtodi. Caro ſancti viri datur in diaboli poteſtatem, & animæ ſanitas reſeruatur: ne ſi illud percuſſiſſet in quo ſenſus eſt, mētíſque iudicium, non eſſet culpa paccantis, ſed eius, qui ſtatum mentis euerterat. Laudent ergo te alij, & tuas cõtra diabolũ victorias panegyricis proſequantur: quod læto vultu mortes tuleris filiarũ, quod in quadrageſimo die dormitionis earum lugubrẽ veſtem mutaueris, & dedicatio oſſium Martyris, candida tibi veſtimenta reddiderit, vt non ſentires dolorem orbitatis tuæ, quem ciuitas vniuerſa ſentiret, ſed ad triumphum Martyris exultares, quod ſanctiſſimam coniugem tuam non quaſi mortuam, ſed quaſi proficiſcentem deduxeris. Ego te nequaquam adulatione decipiam, nec lubrica laude ſupplantabo. Loquar illud potius, quod tibi audire conducit: Fili accedens ad ſeruitutem Dei, præparato animã tuam ad tentationem, & cũ omnia feceris, dicito. Seruus inutilis ſum, Feci, quod facere debui. Tuliſti liberos quos ipſe dederas. Recepiſti ancillam,

Iob 2.

Eccleſ. 1.

Luc. 17.

Digitized by Google

quam mihi ob breue ſolatium commodaueras. Non contriſtor, quod recepiſti, ſed ago gratias, quod dediſti. Quondam diues adoleſcens omnia quæ in lege præcepta ſunt, ſe impleſſe iactabat. Ad quem Dominus in Euangelio: Vnum, inquit, adhuc tibi deeſt: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Qui omnia ſe feciſſe dicebat, in primo certamine diuitias vincere non poteſt. Vnde & difficilè intrant diuites in regna cœlorum: quæ expeditos & alarum leuitate ſubnixos
Matt. 19. habitatores deſiderant. Vade, inquit, & vende, non partem ſubſtantiæ, ſed vniuerſa quæ poſſides: & da non amicis, non conſanguineis, non propinquis, non vxori, non liberis, plus aliquid addam: Nihil tibi ex omnibus
Act. 5. metu inopiæ reſeruans, ne cum Anania damneris & Saphira: ſed da cuncta pauperibus, & fac tibi amicos de
Luc. 16. iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula: vt me ſequaris, vt Dominum mundi poſſeſſionem habeas, vt poſſis canere cum propheta, Pars mea Dominus, & vt verus Leuita, nihil de terrena hæreditate poſſideas,

Digitized by Google

fideas. Et hoc hortor, ſi vis eſſe perfectus, ſi Apoſtolicæ dignitatis culmen cupis, ſi ſublata cruce Chriſtum ſequi, ſi apprehenſo aratro, non reſpicere poſt tergum, ſi in ſublimi tecto poſitus, priſtina veſtimenta contẽnis, & vt euadas Ægyptiã dominam, ſæculi pallium derelinquis. Vnde & Helias ad cœlorum regna feſtinans, non poteſt ire cũ pallio, ſed mundo immundo veſtimenta dimittit. Sed hoc, ais, apoſtolicę dignitatis eſt, & eius, qui velit eſſe perfectus. Cur autem & tu nolis eſſe perfectus? Cur qui in ſæculo primus es, non in Chriſti familia primus ſis? An quia vxorẽ habueris? Habuit & Petrus: & tamen cum reti eam & nauiculam dereliquit. Prouidentiſſimus Dominus, & omniũ ſalutem deſiderans, malénſque pœnitentiam peccatoris, quam mortem, abſtulit etiam tibi hanc excuſationem, vt non illa te retrahat ad terras, ſed tu eam ſequaris ad paradiſi regna trahentem. Bona liberis * pares, qui te ad Dominũ præceſſerunt, vt partes earum non in diuitias ſororis proficiant, ſed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miſerorum. Hæc monilia filię tuæ à te expetunt, his gẽ-

Perfectũ eſſe ſuadet.

* *Aliàs, paras.*

Digitized by Google

mis ornari capita ſua volunt. Quod peritui um erat in ſerico, vilibus pauperum tunicis reſeruetur. Repetunt à te partes ſuas, iunctæ ſponſo nolunt videri pauperes, & ignobiles propria ornamenta deſiderant. Nec eſt, quod te excuſes nobilitate & diuitiarum põdere. Reſpice ſanctum virum Pammachium, & feruentiſſimæ fidei Paulinum presbyterum, qui non ſolum diuitias, ſed ſeipſos Domino obtulerunt: qui contra diaboli tergiuerſationem nequaquam pellem pro pelle, ſed carnes & oſſa & animas ſuas Domino conſecrarunt: qui te & exemplo & eloquio, id eſt, & opere & lingua, poſſunt ad maiora perducere. Nobilis es, & illi: ſed in Chriſto nobiliores. Diues & honoratus, & illi: immo ex diuitibus & honoratis, pauperes, & inglorij: & idcirco ditiores & magis inclyti, quia pro Chriſto pauperes & inhonorati. Et tu quidem benefacis, quod ſanctorum diceris vſibus miniſtrare, fouere monachos, eccleſiis offerre quàm plurima. Sed hæc rudimenta ſunt militiæ tuæ. Contemnis aurum: contempſerunt & multi philoſophi. E quibus, vnus

Iuliani opera pia.

Digitized by Google

vnus, vt cęteros ſileam, multarum poſſeſſionum pretium proiecit in pelagus: Abite, dicens, in profundum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipſe mergar à vobis. Philoſophus gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium, totam ſimul ſarcinam depoſuit: & tu te putas in virtutum culmine cõſtitutum, ſi partem ex toto offeras? Teipſum vult Dominus hoſtiam viuam placentem Deo: te, inquam, non tua. Et ideo variis tentationibus commonet, quia multis plagis & doloribus eruditur Iſraël. Et quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta miſit in gazophylacium. Et quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur in oblatione munerum Dei ſuperaſſe locupletes, quæ non pondere ſui, ſed offerentium voluntate penſantur. Vt multis erogaueris cenſum tuum, quidam tua gaudeant liberalitate, tamen multo plures ſunt, quibus nihil dediſti. Neque enim Darij opes, & Crœſi diuitiæ valent explere pauperes mundi. Quod ſi teipſum Domino dederis, & Apoſtolica virtute perfectus, ſequi cœ-

Democritus.

Plus eſt ſe offerre, quàm ſua Deo.

peris ſaluatorem, tunc intelliges, vbi fueris, & in exercitu Chriſti quam extremum tenueris locum. Non planxiſti filias mortuas, & paternæ in genis lachrymæ Chriſti timore ſiccatæ ſunt.

Oblatio Abrahæ. Quanto maior Abraham, qui vnicum filium volũtate iugulauit, & quem hæredem mundi futurum audierat, non deſperat etiam poſt mortem eſſe victurum.

Oblatio Iepte. Iepte obtulit virginem filiam, & idcirco in enumeratione ſanctorum ab Apoſtolo ponitur. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ poteſt fur rapere, hoſtis inuadere, proſcriptio tollere: quæ & accedere poſſunt, & recedere, & inſtar vndarum ac fluctuum, à ſuccedentibus ſibi dominis occupantur: atque vt vno cuncta ſermone comprehendam, quæ velis, nolis, in morte dimiſſurus es. Illud offer, quod tibi nullus hoſtis poſſit auferre, nullus eripere tyrannus: quod tecum pergat ad inferos immo ad regna cœlorum, & ad paradiſi delicias. Extruis monaſteria, & multus à te per inſulas Dalmatiæ ſanctorum numerus ſuſtentantur. Sed melius faceres, ſi & ipſe ſanctus inter ſanctos viueres. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum, dicit Dominus. Apoſtoli

:oli gloriantur, quod omnia dimiſe-
nt, & ſecuti ſint ſaluatorem : & certè
ræter retia & nauem nihil legimus
os dimiſiſſe : & tamen teſtimonio fu-
ıri iudicis coronantur, quia ſe offe-
:ntes, totum dimiſerant, quod habe-
ant : Hæc loquor non in ſuggillatio-
em operum tuorum, vel quod extre-
uem liberalitatem & eleemoſynas
ıas, ſed quod te nolim inter ſæculares
ſſe monachum, & inter monachos
ecularem, totúmque à te expetam,
ıius audio mentem diuino cultui de-
itam. Si huic conſilio noſtro vel ami-
ıs, vel aſſecla, vel propinquus reniti-
ır, & te ad delicias ſplendentis menſæ
:uocat : intelligito eum non de tua a-
ima, ſed de ſuo ventre cogitare, &
mnes opes, lautáque conuiuia ſubita
ıorte finiri. Octo & ſex annorũ, intra
iginti dies duas filias amiſiſti, & ar-
ıtraris ſenem diu poſſe viuere? Cu-
ıs vt ætas longa tendatur, audi & Da-
d : Dies vitæ noſtræ ſeptuaginta an-
i. Si autem amplius, octoginta &
ıicquid ſupereſt, labor & dolor eſt.
ælix & omni dignus beatitudine,
ıẽ ſenectus Chriſto occupat ſeruien-
m, quem extrema dies ſaluatori in-

Digitized by Google

uenerit militantẽ,qui non cõfundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta: cui introitu paradiſi dicetur, Recepiſti mala in vita tua,nunc autem hic lętare. Nec enim vlciſcetur bis Dominus in eadem re. Diuitem purpuratum gehennæ flamma ſuſcepit. Lazarus pauper, & vlceribus plenus, cuius carnes putridas lambebant canes, & vix de micis menſæ locupletis, miſeram ſuſtentabat animam, in ſinu Abrahæ recipitur,& tanto patriarcha parente lætatur.

Nemo beatus in hac & æterna vita.

Difficile, immo impoſſibile eſt, vt & præſentibus quis & futuris fruatur bonis: vt & hic ventrem, & ibi mentem impleat, de deliciis tranſeat ad delicias, vt in vtroque ſæculo primus ſit, vt & in cœlo, & in terra appareat glorioſus. Quod ſi tibi tacita cogitatio ſcrupulum mouerit, cur monitor ipſe non talis ſim, qualem te eſſe deſidero, & nonnullos videris in medio itinere corruiſſe: illud breuiter reſpondebo, non mea eſſe quæ dico,ſed Domini ſaluatoris: non monere quid ipſe poſſim, ſed quid debeat velle,qui ſeruus futurus eſt Chriſti. Et athletæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt: & tamen monet debilior, vt pu-

gnet

et ille qui fortior eſt. Noli reſpice-
Iudam negantem, ſed Paulum re-
ce confitentem. Iacob ditiſſimi pa-
s, filius, ſolus & nudus in baculo ſuo
git Meſopotamiam, iacet laſſus in
ere, & qui delicatiſſimè à Rebecca
tre fuerat educatus, lapide ad caput
pului llo vtitur. Vidit ſcalam de
ra vſque ad cœlum, & aſcendentes
eam Angelos & deſcendentes, &
uper innitentem Dominum, vt laſ-
manum porrigeret, vt aſcendentes
ad laborem prouocaret aſpectu.
de & vocatur locus ipſe Bethel, id
, domus Dei, in qua quotidie aſ-
ditur atque deſcenditur. Et ſan-
enim corruunt, ſi fuerint negli-
ites: & peccatores priſtinum reci-
nt gradum, ſi ſordes fletibus laue-
. Hoc ideo dixi, vt non te terreant
cendentes, ſed prouocent aſcen-
tes. Nunquam exemplum à malis
itur. Etiam in ſæculi rebus ſem-
à meliori parte incitamenta virtu-
ſunt. Oblitus propoſiti & epiſto-
s breuitatis, plura dictare cupie- *Epilogus.*
: ad materiæ quippe dignitatem,
d meritum perſonæ tuæ, parum eſt
ne quod dicitur. Et ecce tibi no-
ſter

ſter Auſonius cœpit ſchedulas flagitare, vrgere notarios, & hinnitu feruentis equi, ingenioli mei feſtinus arguere tarditatem. Memento igitur noſtri, & cura, vt in Chriſto valeas: Atque vt cætera taceam, domeſtica ſanctæ Veræ exempla ſectare, quæ verè ſequuta Chriſtum, peregrinationis moleſtias ſuſtinet, & ſit tibi tanti dux fœmina facti. Tribuat tibi Chriſtus, vt audias, vt taceas, vt intelligas, & ſic loquaris. Amen.

ARGVMENTVM.

Nepotianus preſbyter, ad quem præcedẽs extat epiſtola, diem ſuum adhuc iuuenis extremum obierat. D. Hieronymus ſuper eius morte conſolatur nunc Heliodorum auunculum epiſcopum: oſtendens mortem non eſſe timendam, veluti quæ à Chriſto occiſa ſit: multoſq́; infidelium veterum, qui fortiter eam in ſuis tolerarunt, primum recenſens, ad laudes mortui deinde deſcendit: quibus expletis, humanam miſeriam, imperatorum, aliorumq́; procerum exemple, ante oculos illi doctè, ac ingenioſè ponit.

HIERO

Digitized by Google

[H]IERONYMI AD HEliodorum Epitaphium Nepotiani.

EPISTOLA XXII.

GRANDES materias ingenia parua non ſuſtinēt, & in ipſo conatu vltra vires auſa, ſuccumbunt: [ta]ntóque maius fuerit, quod dicen[du]m eſt, tanto magis obruitur, qui [ma]gnitudinem rerum verbis non po[test] explicare. Nepotianus meus,tuus, [nost]er, immo Chriſti, & quia Chriſti, [e]o plus noſter, reliquit ſenes, & [desi]derij ſui iaculo vulneratos, & in[tole]rabili dolore confectos. Quem hę[rede]m putauimus,funus tenemus. Cui meum ſudabit ingenium? cui lit[ter]æ placere geſtient? vbi eſt ille [ἐργοδι]ώκτης noſter, & cygneo canore dulcior? Stupet animus, manus [tremit], caligant oculi, lingua balbutit. [Qui]dquid dixero, quia ille non audit, [mutu]m videtur. Stylus ipſe quaſi ſen[tiat], & cera ſubtriſtior, vel rubigine, [vel si]tu obducitur. Quotieſcumque ni[tor i]a verba prorumpere, & ſuper tumulum *Originem intelligit.*

mulũ eius epitaphij huius flores ſpargere, toties lachrymis implentur oculi, &, renouato dolore, totus in funere ſum. Moris quondam fuit, vt ſuper cadauera parentum defunctorum in concione pro roſtris laudes, liberi dicerent, & inſtar lugubrium carminum ad fletus, & gemitus audientium pectora concitaret. Et rerum in nobis ordo mutatus eſt, & in calamitatem noſtram perdidit ſua iura natura. Quod exhibere ſenibus iuuenis debuit, hoc iuueni exhibemus ſenes. Quid igitur faciam? Iungam tecum lachrymas? Sed Apoſtolus prohibet.
1. Theſ. 4. Chriſtianorum mortuos, dormientes
Matth. 9. vocans. Et Dominus in Euangelio:
Ioan. 11. Nõ eſt, inquit, mortua puella, ſed dor-
Sap. 4. mit. Lazarus quoque, quia dormierat, ſuſcitatus eſt. Lætet & gaudeam, quia raptus eſt, ne malitia mentem eius mutaret, quia placuerat Deo anima illius? Sed inuito & repugnanti per genas lachrymæ fluunt, & inter præcepta virtutum, reſurrectioníſque ſpem, credulam mentem deſiderij frangit affe-
Oſee 13. ctus. O mors, quæ fratres diuidis, & amore ſociatos crudelis ac dura diſſocias. Adduxit vrentem ventum Dominus

inus de deſerto aſcendentem, qui
cauit venas tuas, & deſolauit fon-
n tuum. Deuoraſti quidem Ionam,
l & in vtero tuo viuus fuit. Porta-
quaſi mortuum, vt tempeſtas mun-
conquieſceret, & Niniuæ noſtra
us præconio ſaluaretur. Ille ille te
it: ille te iugulauit. Fugitiuus pro-
eta, qui reliquit domum ſuam, di-
ſit hæreditatem ſuam, dedit dile-
m animam ſuam in manibus quæ-
itium eum. Qui per Oſee quon *Oſee 13.*
n tibi rigidus minabatur: Ero mors
ô mors: ero morſus tuus infer-
Illius morte, tu mortua es: illius
rte, nos viuimus. Deuoraſti, & de-
ata es. Dumque aſſumpti corpo-
ſolicitaris illecebra, & auidis fauci-
prædam putas, interiora tua a-
ico dente confoſſa ſunt. Gratias ti-
Chriſte ſaluator tua agimus crea-
, quod tam potentem aduerſa-
n noſtrum, dum occideris, occidi-
Quid autem miſerius homine, qui,
rnæ mortis terrore proſtratus, vi-
di ſenſum ad hoc tantum accepe-
vt periret? regnauit enim mors ab
m vſque ad Moyſen, etiam ſuper *Rom. 5.*
qui non peccauerunt, in ſimilitu-
dinem

Digitized by Google

dinem præuaricationis Adæ. Si Abraham, Iſaac, & Iacob in inferno, quis in cœlorum regno? ſi amici tui ſub pœna offendentis Adam, & qui non peccauerant, alienis peccatis tenebantur obnoxij: quid de his credendum eſt,
Pſal.13. qui dixerunt in cordibus ſuis, non eſt Deus? qui corrupti, & abominabiles facti ſunt in voluntatibus ſuis? qui declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum: Quod ſi Lazarus videtur in ſinu Abrahæ, locóque refrigerij: quid ſimile infernus & regna cœlorum? Ante Chriſtum Abraham apud inferos: poſt Chriſtum latro in paradiſo. Et icci:co in reſurrectione eius, multa dormientium corpora ſurrexerunt, viſáque ſunt in cœleſti Hieruſalem. Túncque impletum eſt illud elogium: Surge qui dormis: & eleuare,
Epheſ.5. & illuminabit te Chriſtus. Ioãnes Ba-
Matth.3. ptiſta in eremo perſonat: Pœnitentiam
Matt.11. agite, appropinquabit enim regnum
Gen. 3. cœlorum, à diebus enim Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Flammea illa romphæa, cuſtos paradiſi, & præſidentia foribus Cherubim, Chriſti reſtincta

ſtincta & reſerata ſunt ſanguine. Nec mirũ hoc nobis in reſurrectione promitti, cum omnes, qui in carne non ſecundum carnem viuimus, municipaum habeamus in cælo, & hic adhuc oſitis dicatur in terra: Regnum Dei ntra vos eſt. Adde quod ante reſurrectionem Chriſti notus tantum in Iuæa erat Deus: in Iſrael magnum nomen eius: & ipſi, qui nouerant eum, taien ad inferos trahebantur. Vbi tunc otius orbis homines, ab India vſque d Britanniam, à rigida Septentrionis aga vſque ad feruores Atlantici Oani, tam innumerabiles populi, & ntarum gentiũ multitudines. Quàm riæ linguis, habitu, tam veſtis, & ar- is: piſcium ritu ac locuſtarum, & ve- t muſcæ & culices conterebantur: ſque notitia enim ſui creatoris, oms homo pecus eſt: nunc verò paſſiòm Chriſti, & reſurrectionem eius, nctarum gentium & voces, & litteſonant. Taceo de Hebræis, Græcis Latinis: quas nationes fidei ſuæ in cis titulo Dominus dedicauit. Imrtalem animam, & poſt diſſolution corporis ſubſiſtentem, quod Pygoras ſomniauit: Democritus non *Virgil. 8. Æneid.*

credidit: in conſolationem damnationis ſuæ Socrates diſputauit in carcere: Indus, Perſa, Gothus, Ægyptius philoſophantur. Beſſorum feritas, & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, ſtridorem ſuum in dulce crucis fregerunt melos, & totius mundi vna vox Chriſtus eſt. Quid agimus anima? quo nos vertimus? quid primum aſſumimus? quid tacemus? exciderúntne tibi præcepta rhetorum? & occupata luctu, oppreſſa lachrymis, præpedita ſingultibus, dicendi ordinem non tenes? vbi illud ab infantia ſtudium litterarum, & Anaxagoræ, ac Telamonis ſemper laudata ſententia: Sciebam me genuiſſe mortalem. Legimus Crantorem, cuius volumen, ad confouendum dolorem ſuũ, ſecutus eſt Cicero. Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Poſſidonij ad ſedandos luctus opuſcula percurrimus, qui diuerſis ætatibus diuerſorum luctum vel libris, vel epiſtolis minuere ſunt conati: vt etiamſi noſtrum areret ingenium, de illorum poſſet fontibus irrigari. Proponunt innumerabiles viros, & maxime Periclem, & Xenophon

phontem Socraticum: quorum alter, mißis duobus filiis, coronatus in con-ione diſſeruit.: alter, cum ſacrificans ilium in bello audiſſet occiſum, epoſuiſſe coronam dicitur, & ean-em capiti repoſuiſſe, poſtquam for-ter in acie dimicantem reperit conci-iſſe. Quid memorē Romanos duces, uerum virtutibus, quaſi quibuſdam ellis, Latinæ micant hiſtoriæ? Puluil-s Capitolium dedicans, mortuum, vt nciabatur, ſubitò filium ſe iuſſit ab-nte ſepeliri. L. Paulus ſeptem diebus ter duorum exequias filiorū trium-ans vrbem ingreſſus eſt. Prætermit-Maximos, Catones, Gallos, Piſones, utos, Scæuolas, Metellos, Scauros, arios, Craſſos, Marcellos, atque Au-ios, quorū nō minor in luctu, quàm bellis, virtus fuit, & quorum orbita-in conſolationis libro Tullius ex-auit: ne videar potius aliena, quam ra quæſiſſe. Quanquam & hæc in gillationē noſtri breuiter dicta ſint, on præſtet fides, quod exhibuit in-litas. Igitur ad noſtra veniamus. n plangam cum Iacob & Dauid fi- *Gen. 37.* in lege morientes, ſed cum Chri- *2. Reg. 13.* in euāgelio recipiam reſurgentes.

Iudæorum luctus, Chriſtianorum gau-
Pſal.29. dium eſt. Ad veſperam demorabitur
Rom.13. fletus, & ad matutinum lætitia. Nox
Deut.34. præceſſit, dies autem appropinquauit,
Ioſ.24. vnde & Moyſes moriens plangitur, Ie-
ſus abſque funere & lachrymis in mō-
te ſepelitur. Quidquid de ſcripturis ſu-
per lamentatione dici poteſt, in eo li-
bro, quo Paulam Romæ conſolati ſu-
mus, breuiter explicauimus, nunc no-
bis per aliam ſemitam ad eundem lo-
cum perueniendum eſt, ne videamur
præterita, & abolita quondam calcare
veſtigia. Scimus quidem, Nepotianum
noſtrum eſſe cum Chriſto, & ſanctorū
mixtum choris, quod hic nobiſcum
eminus rimabatur in terris, & æſtima-
tione quærebat, ibi videntem cominus
dicere: Sicut audiuimus, ſic & vidimus,
Pſal.47. in ciuitate Domini virtutum, in ciui-
tate Dei noſtri: ſed deſiderium abſen-
tiæ eius ferre non poſſumus, nō illius,
Ioan.11. ſed noſtram vicem dolentes. Quanto
ille fœlicior? tanto amplius nos in do-
lore, quod tali caremus bono. Flebant
& ſorores Lazarum, quem reſurrectu-
rum nouerant, & vt veros hominis ex-
primeret affectus, ipſe Saluator plora-
uit, quem reſuſcitaturus erat. Apoſto-
lus

ius quoque eius, qui dixit: Cupio diſ- *Philip.* 1.
ſolui,& eſſe cum Chriſto. Et alibi: Mi- *Philip.* 2.
hi viuere Chriſtus eſt,& mori lucrum: gratias agit, quod Epaphroditus de mortis ſibi vicinia redditus ſit, ne haberet triſtitiam ſuper triſtitiam, non incredulitatis metu, ſed deſiderio caritatis. Quanto magis tu,& auunculus, Epiſcopus, hoc eſt,& in carne,& in ſpiritu pater, doles abeſſe viſcera tua, quaſi à te diuulſa ſuſpiras? Sed obſecro, vt modum adhibeas in dolore memor illius ſententiæ: Ne quid nimis: obligatóque parumper vulnere, audias laudes eius, cuius ſemper virtutibus lætatus es. Nec doleas, quod talem amiſeris, ſed gaudeas, quod talem habueris. Et ſicut ij, qui in breui tabella terrarum ſitus pingunt: ita in paruo volumine cernas adumbrata, non expreſſa ſigna virtutum, ſuſcipiáſque à nobis non vires, ſed voluntatem. Præcepta ſunt rhetorum, vt maiores eius, qui laudandus eſt, & eorum geſta altius repetantur, ſicque ad ipſum per gradus ſermo perueniat: quo videlicet auitis paterniſque virtutibus illuſtrior fiat, & aut non degeneraſſe à bonis, aut mediocres ipſe ornaſſe videatur. Ego

carnis bona, quæ ſemper & ipſe contempſit, in animæ laudibus non requiram: nec me iactabo de genere, id eſt, de alienis bonis: cum Abrahã & Iſaac ſancti viri, Iſmaëlem, & Eſau peccatores genuerint, & è regione, Iepte, in catalogo iuſtorum Apoſtoli voce numeratos, de meretrice ſit natus. Anima, inquit, quæ peccauerit, ipſa morietur. Ergo, quę non peccauerit, ipſa viuet. Nec virtutes, nec vitia parentum liberis imputantur. ab eo tempore cenſemur, ex quo in Chriſto renaſcimur Paulus, perſecutor Eccleſiæ, & mane lupus rapax Beniamin, ad veſperam diuidit eſcam, Ananiæ oui ſubmittens caput. Igitur & Nepotianus noſter, quaſi infantulus vagiens, & rudis puer, ſubito nobis quaſi de Iordane naſcatur. Alius forſitan ſcriberet, quod ob ſalutem illius orientem eremúmque dimiſeris, & me cariſſimum ſodalem tuum redeundi ſpe lactaueris, vt primum, ſi fieri poſſet, ſororem cum paruulo viduam: deinde, ſi conſilium illa reſpueret, ſaltem nepotem dulciſſimum conſeruares: hic eſt enim ille, de quo tibi quondam vaticinatus ſum: Licet paruulus ex collo pendeat nepos. Referret, inquam, alius

Hebr. 11.
Ezech. 18
Gen. 49.
Act. 9.

quod

quod in palatij militia, ſub chlamide, & candẽti lino, corpus eius cilicio tritum ſit: quod ſtans ante ſæculi poteſtates, lurida ieiuniis ora portauerit: quòd adhuc ſub alterius indumentis alteri militauerit: & ad hoc habuerit cingulum, vt viduis, pupillis, orphanis, miſeríſque ſubueniret. Mihi non placent dilationes iſtæ imperfectæ ſeruitutis Dei, & centurionem Cornelium, *Act.* 10. ut lego iuſtum, ſtatim audio baptizatum. Verumtamen velut incunabula quædam naſcentis fidei comprobemus: vt qui ſub alienis ſignis deuotus miles fuit, donandus laurea ſit, poſtquam ſuo regi cœperit militare. Baltheo poſito, habitúque mutato quidquid caſtrenſis peculij fuit, in pauperes erogauit. legerat enim: Qui vult perfectus eſſe, vendat omnia, *Matt.* 19. quæ habet, & det pauperibus, & ſequatur me. Et iterum: Non poteſtis *Matth.* 6. duobus dominis ſeruire, Deo, & mammonæ. Excepta vili tunica, & operimento pali, quo tecto tantum corpore, frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſeruauit. Cultus ipſe, prouinciæ morem ſequens, nec munditiis, nec ſordibus notabilis erat: cúmque ar- *Cultus modeſtus.*

deret quotidie, aut ad Ægypti monaſteria pergere, aut Meſopotamiæ inuiſere choros, vel certè inſularum Dalmatiæ. quæ Altiuo tantum freto diſtant, ſolitudines occupare: auunculum pontificem deſerere non audebat, tot in illo cernens exempla virtutum, domíque habens vnde diſceret: in vno, atque eodem & imitabatur monachũ, & epiſcopum venerabatur: nec, vt in pleriſque accidere ſolet, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas cõtemptum illius fecerat: ſed ita eum colebat, quaſi parentem: ita admirabatur, quaſi quotidie nouum cerneret. Quid multa? fit clericus, & per ſolitos gradus presbyter ordinatur Ieſu bone, qui gemitus, qui eiulatus, quæ cibi interdictio, quæ fuga oculorum omnium. Tum primùm, & ſolùm auunculo iratus eſt. Querebatur ſe ferre non poſſe, & iuuenilem ætatem incongruam ſacerdotio cauſabatur: ſed quanto magis repugnabat, tanto magis in ſe ſtudia omnium concitabat: & merebatur negando, quod eſſe nolebat, eóque dignior erat, quo ſe clamabat indignum: Vidimus Timotheum noſtri temporis, & canos in ſapiẽtia, electúmque à Moyſe presby

Sacerdotium meretur negando.

Tim. 4.

presbyterum, quē ipſe ſciret eſſe preſ-
byterum: igitur clericatum non hono-
rem intelligens, ſed onus, primam cu-
ram habuit, vt humilitate ſuperaret in-
uidiam: deinde, vt nullam obſcœni in
ſe rumoris fabulam daret, vt qui mor-
debantur ad ætatem eius, ſtuperent ad
continentiam, ſubuenire pauperibus,
viſitare languentes, prouocare hoſpi
tio, lenire blanditiis, gaudere cum
gaudentibus, flere cum flentibus. Cæ-
corum baculus, eſurientium cibus, ſpes
miſerorum, ſolamen lugentium fuit.
Ita in ſingulis virtutibus eminebat,
quaſi cæteras non haberet. Inter preſ-
byteros & coæquales, primus in ope-
re, extremus in ordine quidquid boni
fecerat, ad auunculum referebat: ſi quid
forte aliter euenerat quam putarat: il-
lum neſcire, ſe erraſſe dicebat. In pu-
blico Epiſcopum domi patrem noue-
rat: grauitatem morum hilaritate fron-
tis temperabat: gaudium in riſu, non
cachinnum, intelligeres. Virgines, &
viduas Chriſti honorare vt matres,
hortari vt ſorores, cum omni caſtitate.
Iam verò poſtquam domum ſe con-
tulerat, & relicto foris clerico, duritiæ
tradiderat monachorum: creber in

Clericatus onus nō honor.

Rom. 12.

1. *Tim.* 5.

Digitized by Google

deret quotidie, aut ad Ægypti monaſteria pergere, aut Meſopotamiæ inuiſere choros, vel certè inſularum Dalmatiæ. quæ Altino tantum freto diſtant, ſolitudines occupare: auunculum pontificem deſerere non audebat, tot in illo cernens exempla virtutum, domíque habens vnde diſceret: in vno, atque eodem & imitabatur monachũ, & epiſcopum venerabatur: nec, vt in pleriſque accidere ſolet, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas cõtemptum illius fecerat: ſed ita eum colebat, quaſi parentem: ita admirabatur, quaſi quotidie nouum cerneret. Quid multa? fit clericus, & per ſolitos gradus presbyter ordinatur Ieſu bone, qui gemitus, qui eiulatus, quæ cibi interdictio, quæ fuga oculorum omnium. Tum primùm, & ſolùm auunculo iratus eſt. Querebatur ſe ferre non poſſe, & iuuenilem ætatem incongruam ſacerdotio cauſabatur: ſed quanto magis repugnabat, tanto magis in ſe ſtudia omnium concitabat: & merebatur negando, quod eſſe nolebat, eóque dignior erat, quo ſe clamabat indignum: Vidimus Timotheum noſtri temporis, & canos in ſapiẽtia, electúmque à Moyſe

Sacerdotium meretur negando.

1. Tim. 4.

presby

ɔresbyterum, quē ipſe ſciret eſſe preſ-
ɔyterum: igitur clericatum non hono-
em intelligens, ſed onus, primam cu-
am habuit, vt humilitate ſuperaret in-
ıidiam: deinde, vt nullam obſcœni in
e rumoris fabulam daret, vt qui mor-
lebantur ad ætatem eius, ſtuperent ad
ontinentiam, ſubuenire pauperibus,
iſitare languentes, prouocare hoſpi
io, lenire blanditiis, gaudere cum
audentibus, flere cum flentibus. Cæ-
orum baculus, eſurientium cibus, ſpes
ıiſerorum, ſolamen lugentium fuit.
a in ſingulis virtutibus eminebat,
uaſi cæteras non haberet. Inter preſ-
yteros & coæquales, primus in ope-
:, extremus in ordine quidquid boni
cerat, ad auunculum referebat: ſi quid
ɔrtè aliter euenerat quam putarat: il-
m neſcire, ſe erraſſe dicebat. In pu-
ico Epiſcopum domi patrem noue-
t: grauitatem morum hilaritate fron-
s temperabat: gaudium in riſu, non
ıchinnum, intelligeres. Virgines, &
duas Chriſti honorare vt matres,
ɔrtari vt ſorores, cum omni caſtitate.
m verò poſtquam domum ſe con-
lerat, & relicto foris clerico, duritiæ
tradiderat monachorum: creber in

Clericatus onus nō honor.

Rom. 12.

1. Tim. 5.

Digitized by Google

orationibus, vigilans in precando. Lachrymas Deo, non hominibus, offerebat: ieiunia, in aurigæ modum, pro laſſitudine, & viribus corporis attemperabat. Menſæ auunculi intererat: & ſic apposita quæque libabat, vt & ſuperſtitionem fugeret, & cõtinentiam ſeruaret. Sermo eius per omne conuiuium de ſcripturis aliquid proponere, libenter audire, reſpondere verecundè, recta ſuſcipere, praua non acriter confutare, diſputantem contra ſe magis docere, quam vincere: & ingenuo pudore, qui ornabat ætatem, qui cuius eſſet, ſimpliciter confiteri: atque in hunc modum, eruditionis gloriam declinando, eruditiſſimus habebatur. Illud, aiebat, Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantij, illud Hilarij eſt: ſic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum eſt locutus Arnobius. Me quoque, quia pro ſodalitate auunculi diligebat, interdum proferebat in mediũ lectionéque aſſidua, & meditatione diuturna, pectus ſuum bibliothecam fecerat Chriſti: quoties ille transmarinis epiſtolis deprecatus eſt, vt aliquid ad ſe ſcriberem? quoties nocturnum de euangelio petitorem, & interpellatricem

Conc. Trident. ſeſ. 2

Pectus Nepotiani, bibliotheca Chriſti.

tricem duri iudicis mihi viduam exhi- *Luc.* 11. 18.
buit? cúmque ego ſilẽtio magis, quam
litteris, denegarem: & pudore reticen-
tis, pudorem ſuffunderem poſtulan-
tis: auunculum mihi oppoſuit preca-
torem: qui & liberius pro alio peteret,
& pro reuerentia ſacerdotij facilius
impetraret. Feci ergo, quod voluit: &
breui libello amicitias noſtras æternæ
memoriæ conſecraui: quo ſuſcepto,
Crœſi opes, & Darij diuitias ſe viciſſe
iactabat: illum oculis, illum mani-
bus, illum ſinu, illum ore tenebat:
cúmque in ſtratu frequenter euolue-
ret: ſuper pectus ſoporati, dulcis pa-
gina decidebat. Si verò peregrinorum,
amicorum, quiſpiam venerat: læta-
batur noſtro ſuper ſe teſtimonio: &
quidquid minus in opuſculo erat, di-
ſtinctione moderata, & pronunciatio-
nis varietate penſabat: vt in recitando
illo, ipſe vel placere quotidie, vel diſ-
plicere videretur: vnde hic feruor, niſi *Pſal.* 1.
ex amore Dei? vnde legis Chriſti inde-
feſſa meditatio, niſi ex deſiderio eius
qui legem dedit? Alij nummum addãt
nummo, & in marſupium ſuffocantes,
matronarum opes venentur obſequiis:
ſint

ſint ditiores monachi, quã fuerant ſæculares: poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo non habuerant: & ſuſpiret eos Eccleſia diuites, quos tenuit mundus ante mendicos. Nepotianus noſter, aurum calcans, ſchedulas conſectatur: & ſicut ſui in carne contemptor eſt, & paupertate incedit ornatior: ita totum animæ inueſtigat ornatum. Ad comparationem quidem ſuperiorum modica ſunt, quæ dicturi ſumus: ſed & in paruis idem animus oſtenditur. Vt enim creatorem non in cælo tantum miramur, & terra, ſole, & oceano, elephantis camelis, equis, bubus, pardis, vrſis, leonibus, ſed & in minutis quoque animalibus, formica, culice, muſcis, vermiculis, & iſtiuſmodi genere, quorum magis ſcimus corpora, quam nomina,
Matt. 12. eandémque in cunctis veneramur ſolertiam: ita mens Chriſto dedita, æquè & in maioribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem. Erat ergo ſolicitus: ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ianitor creber in porta, vela ſemper in oſtiis, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta,
Digitized by Google

culenta, & in omnes cæremonias pia
olicitudo diſpoſita non minus, non
naius negligebat officium: vbicunque
um quæreres, in Eccleſia inuenires.
Nobilem virum, Q. Fabium miratur
antiquitas: qui etiam Romanæ ſcriptor
hiſtoriæ eſt, ſed magis ex pictura, quã
ex litteris, nomen inuenit: & Beſelehel
noſtrum, plenum ſapientia & ſpiritu
Dei, ſcriptura teſtatur. Hyram quoque
filium mulieris Tyriæ, quod alter ta-
bernaculi, alter templi ſupellectilem
fabricati ſint quo modo enim lætæ ſe-
getes, & vberes agri, interdum culmis,
triſtíſque luxuriant: ita præclara inge-
nia & mens plena virtutibus in varia-
rum artium redundat elegantiam: vn-
de & apud Græcos Philoſophus ille
laudatur, qui omne quo vteretur, vſque
ad pallium & anulum, manu ſua factũ
gloriatus eſt. Hoc idem poſſumus &
de iſto dicere: qui baſilicas Eccleſiæ, &
martyrum conciliabula diuerſis flori-
bus, & arborũ comis, vitiúmque pam-
pinis adumbrarit, vt quidquid place-
ret in Eccleſia, tam diſpoſitione, quam
viſu, presbyteri laborem, & ſtudium
teſtaretur. Macte virtute: cuius talia
principia, qualis finis erit? O miſera-
bilis

Exod. 31.
2. Reg. 5.
3. Reg. 5.
Cõtra illos, qui tẽplorũ, ornatũ reiiciunt.

bilis humana conditio,& ſine Chriſto vanum omne, quod viuimus. Quid te ſubtrahis? quid tergiuerſaris oratio? quaſi enim mortem illius differre poſſimus & vitam facere longiorem, ſic timemus ad vltimum peruenire. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni. Vbi nunc decora illa facies, vbi totius corporis dignitas, qua, veluti pulchro indumento, pulchritudo animæ veſtiebatur? Marceſcebat, pro dolor, flante auſtro lilium: & * purpura violæ in pallorem ſenſim migrabat. Cúmque febribus æſtuaret, & venarum fontes hauriret calor, laſſo anhelitu triſtem auunculum conſolabatur: lætus erat vultus: & vniuerſis circa plorantibus, ſolus ipſe ridebat, proiicere pallium, manus extendere, videre quod alij non videbant, & quaſi in occurſum ſe erigens, ſalutare venientes intelligeres illum non emori, ſed emigrare: & mutare amicos, non relinquere. Voluuntur per ora lachrymæ: & obfirmato animo, non queo dolorem diſſimulare quem patior. Quis crederet in tali illum tempore noſtræ neceſſitudinis recordari, & luctante anima, ſtudiorum ſcire dulcedinem? Appre-

Eſa. 40.
Iob 40.

* *Aliàs, purpura viola.*

hen ſa

cõſa auunculi manu: Hanc, inquit, Extrema verba Nepotiani.
nicã,qua vtebar in miniſterio Chri
i,mitte dilectiſſimo mihi, ætate pa-
i,fratri collegio,& quidquid à te ne-
oti debebatur affectus,in illum tranſ-
r, quem mecum pariter diligebas.
que in talia verba defecit, auunculi
anum mei recordatione cõtrectans.
io quod nolueris amorem in te ci-
m ſic probare, & affectum patriæ
gis quæſiſſe in proſperis:ſed huiuſ-
nodi officium in bonis iucundius
in malis gratius. Tota hunc ciuitas,
planxit Italia. corpus terra ſuſce-
anima Chriſto reddita eſt. Tu ne-
em quærebas,Eccleſia ſacerdotem.
ceſſit te ſucceſſor tuus. Quod tu
,ille poſt te iudicio omnium me-
tur. Atque ita ex vna domo duplex
ificatus egreſſa eſt dignitas : dum
tero gratulatio eſt,quod tenuerit:
tero mœror,quod raptus ſit,ne te-
:. Platonis ſententia eſt, omnem Plato in Phæd.
ntium vitam, meditationem eſſe
is. Laudant hoc Philoſophi, & in
n vſque ferunt. Sed multo fortius
tolus : Quotidie, inquit, morior 1.Cor.15.
loriam veſtrã. Aliud eſt enim co-
liud agere: aliud viuere moritu-
rum

Mors ſemper meditanda. rum aliud mori victurum. Ille moriturus eſt ex gloria, iſte moritur ſemper ad gloriam. Debemus igitur & nos animo præmeditari, quod aliquãdo futuri ſumus, & quod, velimus nolimus, abeſſe longius non poteſt: nam ſi nongentos vitæ excederemus annos, vt ante diluuium viuebat humanum genus: & Mathuſalem nobis tempora *Geneſ.5.* donarentur: tamen nihil eſſet præterita longitudo, quæ eſſe deſiſſet: etenim inter eum, qui decem vixit annos, & eum, qui mille: poſtquam idem vitæ finis aduenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt: niſi quod ſenex magis onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur. Optima quæque dies miſeris mortalibus æui Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtíſque ſenectus: Et labor, & duræ rapit inclementia mortis. Næuius poëta: Pati, inquit, neceſſe eſt multa *mortalem mala: Vnde & Niobem, quia ** Aliàs, mortales.* multum fleuerit, in lapidem & diuerſas beſtias cõmutatam finxit antiquitas. Et Heſiodus natales hominũ plangens, gaudet in funere. Prudentérque Ennius: Plebes, ait, in hoc regi anteſtat loco: licet lachrymare plebi, regi honeſtè

oneſtè non licet. Vt regi, ſic Epiſco-
o, immò minus epiſcopo, quam regi.
le enim nolentibus præeſt, hic volen-
bus: ille terrore ſubiicit, hic ſeruituti
onatur: ille corpora cuſtodit ad mor-
em, hic animas ſeruat ad vitam. in te
culi omnium diriguntur: domus tua,
conuerſatio, quaſi in ſpecula conſti-
ıta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ,
uidquid feceris, id ſibi omnes facien-
ım putant. Caue ne committas, quod
ıt, qui reprehēdere volunt, dignè la-
raſſe videantur, aut qui imitari, co-
antur delinquere. Vince, quantum
otes: immo plus, quàm potes, molli-
em animi tui, & vbertim fluentes la-
ırymas reprime: ne grandis pietas
nepotem, apud incredulas mentes
ſperatiò putetur in Deum. Deſide-
ndus eſt tibi quaſi abſens, non quaſi
ortuus: vt illum expectare, non a-
iſiſſe videaris. Verum quid ago, me
ns dolori, quem iam reor & tempo-
, & ratione ſedatum, ac non potius
lico tibi vicinas regum miſerias, &
ſtri temporis calamitates: vt non
n plangendus ſit, qui hac luce ca-
rit, quam gratulandum ei, qui de
ıtis malis euaſerit? Conſtantius,

Elegans Cōparatio Epiſcopi, & principis.

Hila. adver. Conſtāt. Aug.

M M

Arianæ fautor hæreſeos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur pugnam, in Mopſi viculo moriens magno dolore hoſti reliquit imperium. Iulianus, proditor animæ ſuæ, & Chriſtiani iugulator exercitus, Chriſtum ſenſit in Media, quem primum in Gallia denegarat: dumque Romanos propagare vult fines, perdidit propagatos. Iouinianus, guſtatis tantum imperialibus bonis fœtore prunarum ſuffocatus interiit: oſtendens omnibus, quid ſit humana potentia. Valentinianus, vaſtato genitali ſolo, & inultam patriam derelinquens, vomitu ſanguinis extinctus eſt. Huius germanus Valens, Gothico bello victus in Thracia, eundem locum & mortis habuit, & ſepulchri. Gratianus ab exercitu ſuo proditus, & ab obuiis vrbibus non receptus, ludibrio hoſti fuit: cruentatæque manus veſtigia parietes tui Lugdune teſtantur. Adoleſcens Valentinianus, & penè puer poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatũ multo ſanguine imperium, haud procul ab vrbe fraternæ mortis conſcia, necatus eſt: & cadauer exanime ſuſpendio infamatũ. Quid loquar de Procopio, Maximo,

Sozimus lib. 4. hiſt. noua.

Euge

Eugenio: qui vtique, dum rerum po
tirentur, terrori gentibus erant: om-
nes capti ſteterunt ante ora victorum,
&, quod potentiſſimis quondam mi-
ſerrimum eſt, prius ignominia ſeruitu-
tis, quã hoſtili mucrone confoſſi ſunt.
Dicat aliquis: Regum talis conditio
eſt: feriúntque ſummos fulgura mon-
es. Ad priuatas veniam dignitates: nec
e his loquar, qui biennium excedunt:
tque, vt cæteros prætermittam, ſuffi-
it nobis trium ſuper conſularium di-
erſos exitus ſcribere. Abundantius
gens Pityunte exulat. Ruffini caput
lo C[illegible]ſtantinopolim geſtatum eſt:
abſciſſa manus dextera, ad dedecus
ſatiabilis auaritiæ oſtiatim ſtipem
endicauit. Timaſius, præcipitatus
pente de altiſſimo dignitatis gradu
aſiſſe ſe putat, quod Aſſæ viuit in-
orius. Non calamitates miſerorum,
l fragilem humanæ cõditionis nar-
ſtatum. Horret animus temporum
ſtrorum ruinas perſequi.* Vigin-
& eo amplius anni ſunt quod in
Conſtantinopolim, & Alpes Iulias
otidie Romanus ſanguis effundi-
Scythiam, Thraciam, Macedo-
m, Dardaniam, Daciam Theſſalo-

Zozimus lib. 5. hiſt. rone.

* *Aliàs, proſequi.*

Digitized by Google

nicam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctáſque Pannonias Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vuandali, Marcomanni vaſtant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot virgines Dei, & ingenua nobil áque copora his belluis fuere ludibrio? Capti epiſcopi, interfecti preſbyteri, & diuerſorum officia clericorum, ſubuerſæ eccleſiæ, ad altaria Christi ſtabulati equi, martyrum effoſſæ reliquiæ. vbique luctus, vbiq; gemitus & plurima mortis imago Romanus orbis ruit, & tamen ceruix noſtra erecta non flectitur. Quid putas nunc animi habere Corinthios, Athenienſes, Lacedæmonios, Arcadas, cunctámque Græciam, quibus imperant barbari? Et certè paucas vrbes nominaui, in quibus olim fuere regna non modica Immunis ab his malis videbatur oriens, & tantum nunciis conſternatus. Ecce tibi anno præterito ex vltimis Caucaſi rupibus immiſſi in nos non iam Arabiæ, ſed ſeptentrionis lupi, tantas breui prouincias percurrerunt. quot monaſteria capta? quantæ fluuiorum aquæ humano cruore mutatæ ſunt? obſeſſa Antiochia, & vrbes reliquæ, quas Helis, Cydnus,

Egeſippus libr. 3. de excid. Hieroſoly. cap. 5.

Digitized by Google

lnus, Orontes, Euphratéſque præter-
luunt: tracti greges captiuorũ: Arabia
Phœnice, Palæſtina, Ægyptus timore
aptiuæ. Non mihi ſi linguæ centum
int, oráque cẽtum, Ferrea vox, Omnia
œnarum percurere nomina poſſim,
eque enim hiſtoriam propoſui ſcri-
ere, ſed noſtras breuiter flere miſe-
as. Alioquin ad hęc meritò explicãda
Thucidides, & Salluſtius muti ſint.
ælix Nepotianus, qui hæc non videt:
elix, qui hæc nõ audit: nos miſeri, qui
ut patimur, aut patientes fratres no-
ros tanta perſpicimus: & tamen vi-
re volumus, eóſque qui his carent,
dos potius, quam beatos, putamus:
lim offenſum ſentimus, nec placa-
us Deũ. Noſtris peccatis barbari for- *Propter peccata ſu*
ſunt. noſtris vitiis Romanus ſupe- *peratur*
ur exercitus: & quaſi non hæc ſuffi- *exercitus.*
ent cladibus, plus penè bella ciuilia,
àm hoſtilis mucro conſumpſit. Mi-
i Iſraelitæ, ad quorum comparatio-
n Nabuchodonoſor ſeruus Dei di- *Hier. 25.*
ır. Infœlices nos, qui tantum diſpli- *Eſa. 37.*
nus Deo, vt per rabiem barbarorũ, *2. Par. 17.*
is in nos ira deſæuiat. Ezechias e-
pœnitentiam, & centum octoginta
nque millia Aſſyriorum ab vno an-

Digitized by Google

gelo vna nocte deleta ſunt, Ioſaphat
Exod. 17. laudes Domini concinebat, & Dominus pro laudante ſuperabat. Moyſes contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnauit. Si erigi volumus, proſternamur. pro pudor, & ſtolida vſque ad incredulitatem mens: Romanus exercitus, victor orbis, & dominus, ab his vincitur, hos pauet, horum terretur aſpectu, qui ingredi non valent: qui ſi terram tetigerint ſe mortuos arbitran-
Eſa. 30. tur. Et non intelligimus prophetarum voces: Fugient mille vno perſequente? Nec amputamus cauſas morbi, vt morbus pariter auferatur: ſtatímque cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere. Exceſſimus conſolandi modum: &, dum vnius mortem flere prohibemus, totius orbis
Herod. l. 7 mortuos planximus. Xerxes ille rex potentiſſimus, qui ſubuertit montes, maria conſtrauit, cum de ſublimi loco infinitam hominum multitudinem & innumerabilem vidiſſet exercitum, fleſſe dicitur, quod poſt centum annos nullos eorum, quos tunc cernebat, ſuperfuturus eſſet. O ſi poſſemus in talem aſcendere ſpeculam, de qua vniuerſam terram ſub noſtris pedibus

cer

erneremus: iam tibi oſtenderem to-
us orbis ruinas: gentes gentibus, &
:gnis regna colliſa: alios torqueri,
lios necari, alios abſorberi fluctibus,
lios ad ſeruitutem trahi: hic nuptias,
i planctum: illos naſci, iſtos mori: a-
os affluere deliciis, alios mendicare:
non Xerxis tantum exercitum, ſed
tius mundi homines, qui nunc viuūt
breui ſpatio defuturos. Vincitur
rmo rei magnitudine: & minus eſt
nne, quod dicimus, redeamus igitur
nos: &, quaſi è cœlo deſcendentes,
uliſper noſtra videamus. Sentíſne,
ſecro te, quando infans, quando
er, quando iuuenis, quando robu-
e ætatis, quando ſenex factus ſis? *1. Cor. 15.*
otidie morimur? quotidie commu-
nur: & tamen æternos nos eſſe cre-
nus, hoc ipſum, quod dicto, quod
ibitur, quod relego, quod emendo,
vita mea tollitur: quot puncta nor
ij, tot meorum damna ſunt tem-
rum. Scribimus, atque reſcribimus:
nſeunt maria epiſtolæ: & ſcinden-
ſulcum carina, per ſingulos flu-
is ætatis noſtræ momenta minuun-
:ſolum habemus lucri, quod Chri- *1. Cor. 13.*
nobis amore ſociamur. Caritas pa-

tiens eſt, benigna eſt: caritas non zelatur, non agit perperam, non inflatur, omnia ſuſtinet, omnia credit, omnia ſperat omnia paritur. caritas numquā excidit. Hæc ſemper viuit in pectore: ob hanc Nepotianus noſter abſens præſens eſt, & per tanta terrarum ſpatia diuiſus vtraque complectitur manu. Habemus mutuæ obſidem caritatis. Iungamur ſpiritu: ſtringamur affectu: & fortitudinem mentis, quam beatus Papa Chromatius oſtendit in dormitione germani, nos imitemur in filio: illum noſtra pagella decantet: illum noſtræ litteræ ſonent. quem corpore non valemus, recordatione teneamus: &, cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui numquam deſinamus.

Finis libri ſecundi Epiſt. D. Hieronymi.

LIBER

LIBER TERTIVS EPISTOLArum B. Hieronymi, Quæ circa veras hiſtorias, & exempla ſanctorum pulchrè verſantur.

ARGVMENTVM.

Paulus, à quo primum eremus habitari pta eſt, patria Thebæus, annos natus cir- er quindecim, tam Græcis, quàm Ægy- acis litteris eruditus, vtroq; orbatus pa- e, accuſatus à ſororis marito, quòd Chri- nus eſſet, ſub Decio, & Valeriano perſe- oribus fugiens, eremum petijt. ibi annis ij. mira abſtinentia, ac ſanctitate, vſque- à magno illo Antonio diuinitus admo- inuiſeretur, vitam traducens, obdormi- in Domino. Huius vitam luculenter ribit D. Hieronymus.

VITA PAVLI eremitæ.

Digitized by Google

INTER multos ſæpe dubitatum eſt, à quo potiſſimum monachorum eremus habitari cœpta ſit. quidam enim, altius repetentes, à beato Helia, & Ioanne ſumpſere principium: quorum & Helias plus nobis videtur propheta fuiſſe, quam monachus, & Ioannes ante prophetare cœpiſſe, quam natus eſt. Alij autem, in quam opinionem vulgus omne conſentit, aſſerunt Antonium huius propoſiti fuiſſe caput, quod ex parte verum eſt. non enim tam ipſe ante omnes fuit, quam ab omnium incitata ſunt ſtudia. Amathas vero, & Macarius, diſcipuli Antonij, quorum ſuperior magiſtri corpus ſepeliuit, etiam nunc affirmant. Paulum quendam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe: * quod non tam nomine, quam opinione nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, iactitant: ſub terraneo ſpecu crinitum calcaneo tenus hominem fuiſſe, & multa, quæ perſequi otioſum eſt, incredibilia fingẽtes quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem ſentẽtia videtur. Igitur, quia

* *Aliàs, non nominis: quàm opinionẽ nos quoq; probamus*

quia de Antonio tam Græco quã Romano ſtylo diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quam fretus ingenio. Quo modo autem in media ætate vixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, fœlici cruore dãnati ſunt, multas apud Ægyptum & Thebaida eccleſias tempeſtas ſæua populata eſt. Voti tunc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti, verum hoſtis callidus, tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat iugulare non corpora: &, vt ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi, cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus. Perſeuerantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos lamináſque victorem, iuſſit melle perungi, & ſub ardentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt tergum: reſupinari, ſcilicet vt muſcarum aculeis cederet, qui ignitas ſartagines ante ſuperaſſet. Alium, iuuenili ætate

Paulus primus eremita ſub Decio & Valeriano imperatoribus.

Hanc hiſtoriã legito apud Niceph.l. 7. cap. 13.

** Aliàs, ſectorum.*

ætate florentem, in amœniſſimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia candentia, & rubentes roſas, cum leni iuxta murmure aquarum ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia vẽtus pręſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari, &, ne ſe inde poſſet excutere, blandis * ſerico nexibus irretitum relinqui: quo cum, recedentibus cunctis, meretrix ſpecioſa veniſſet cœpit delicatis ſtringere colla complexibus, &, quod dictu quoque ſcelus eſt, manibus attrectare virilia, vt, corpore in libidinem concitato, ſe victrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti, &, quo ſe verteret, neſciebat: quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas: tandem cœlitus inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ſic libidinis ſenſum ſuccedẽs doloris magnitudo ſuperauit. Per idẽ ergo tempus, quo talia gerebantur apud inferiorem Thebaida, cum ſorore iam viro tradita, poſt mortem, amborũ parentum in hæreditate locupleti, Paulus relictus eſt annorum circiter quindecim, litteris tam Græcis quã Ægyptiacis apprimè eruditus, mãſueti animi,

ni, Deum valde amans: & cum perſe-
cutionis procella detonaret, in villam
remotiorẽ & ſecretiorem ſeceſſit. Ve-
rum quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames? Sororis maritus cœ-
pit prodere velle, quem celare debue-
rat non illum vxoris lachrymæ, non
cõmunio ſanguinis, non ſpectans cun-
cta ex alto Deus ab ſcelere reuocauit:
ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pieta-
tem videbatur imitari. Quod vbi pru-
dentiſſimus adoleſcens intellexit, ad
montium deſerta confugiẽs, dum per-
ſecutionis finem præſtolaretur, neceſ-
ſitatem in voluntatẽ vertit ac paulatim
progrediens, rurſúſque ſubſiſtens, atq;
hoc idem ſæpius faciens, tandem re-
perit ſaxeum montem, ad cuius radi-
cem haud procul erat grãdis ſpelunca:
quæ lapide claudebatur: quo remoto,
vt eſt cupiditas hominum occulta co-
gnoſcere, auidius explorans, animad-
uertit intus grande veſtibulum, quod
aperto deſuper cœlo, patulis diffuſa
ramis vetus palma contexerat, fontem
lucidiſſimum oſtendens, cuius riuum
tantummodo foras erumpentem, ſta-
tim modico foramine, eadem quę ge-
nuerat, aquas terra ſorbebat: erant præ-
terea

D. Paulus eremita ob perſecutionem ad deſerta confugit.

terea per excéſum mõtem haud pauca habitacula, in quibus ſcabræ iam incudes, & mallei, quibus pecuniæ olim ſignatæ viſebantur hunc locum Ægyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuiſſe, ea tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus eſt Antonius. Igitur adamato, quaſi quod à Deo ſibi offerretur, habitaculo, omnem ibidem in orationibus & ſolitudine duxit ętatem: cibum & veſtimentum ei palma præbebat: quod ne cui impoſſibile videatur, Ieſum teſtor, & ſanctos angelos eius in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidiſſe me monachos, de quibus vnus, per triginta annos clauſus, hordeaceo pane & luculenta aqua vixit, alter in ciſterna veteri, quem gentili ſermone Syri cubam vocant, quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. Hæc igitur incredibilia eſſe videbuntur iis, qui non crediderint: quia omnia poſſibilia ſunt credentibus. Sed, vt ad id redeam, vnde digreſſus ſum: cum iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cœleſtem ageret in terris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretur, vt ipſe aſſerere ſolebat,

Marc.9.

Digitized by Google

at, hæc in mentẽ eius cogitatio inci-
it, nullũ vltra ſe perfectum monachũ
ı eremo conſediſſe: at illi per noctem
uieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium
lterius multo ſe meliorem, ad quem
ſendum deberet proficiſci. Ilico, e-
mpente luce, venerabilis ſenex in-
mos artus baculo regente ſuſtentãs,
epit ire velle, quo neſciebat: & iam
edia dies, coquente deſuper ſole,
ruebat: nec tamen à cœpto itinere
ducebatur: dicens: Credo in Deum
eum, quod ſeruum ſuum, quem mi-
promiſit, oſtendet. Nec plura his,
nſpicit hominem equo mixtum, cui
inio poëtarum hippocentauro vo-
bulum indidit: quo viſo, ſalutaris
ıpreſſione ſigni armat frontem: &,
:us, tu, inquit, quanam in parte hic
uus Dei habitat? At ille barbarum
ſcio quid infrendens, & frangens
tius verba, quam proloquens, inter
rrentia ora * ſenis blandum quæſi-
alloquium, & dextræ protentione
ınus cupitum indicat iter: & ſic pa-
ıtes campos volucri tranſmittens
;a, ex oculis mirantis euanuit. Ve-
n hæc vtrum diabolus ad terren-
n ſimulauerit, an, vt ſolet, ere-
mus,

Hippocẽtaurũ vidit D. Antonius.

* *Aliàs, ſetis.*

mus, monſtruoſorum animalium ferax: iſtam quoque gignat beſtiam, incertũ habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, ſecum voluens vlterius progreditur: nec mora, inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat: infractúſque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei, & loricam ſpei, vt bonus præliator arripuit: nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quaſi pacis obſides, afferebat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius: &, quiſnam eſſet, interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & vnus ex accolis eremi, quos vario deluſa errore gentilitas, Faunos, Satyróſque, & incubos vocans colit: legatione fungor gregis mei: precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mundi veniſſe cognouimus, & in vniuerſam terram exiit ſonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo lętitiæ indices cordis effuderat.

Epheſ. 6.

Satyrum vidit D. Antonius qui ſe in Deũ credere profeſſus eſt.

derat: gaudebat quippe de Chriſti glo-
ria, & de interitu ſatanæ: ſimúlque ad-
mirans, quod eiûs poſſet intelligere
ſermonem, & baculo humũ percutiens
aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro
Deo portenta veneraris: væ tibi ciuitas
meretrix, in quam totius orbis dæmo-
nia confluxere: quid nunc dictura es?
beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro
Deo portenta veneraris. Necdum ver-
ba cõpleuerat, & quaſi pennigero vo-
latu petulcum animal aufugit. Hoc ne
cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum
moueat, ſub rege Conſtantino, vniuer-
ſo mundo teſte, defenditur: nam Ale-
xandriam iſtiuſmodi homo viuus per-
ductus, magnum populo ſpectaculum
præbuit: & poſtea cadauer exanime, ne
calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſò,
Antiochiam, vt ab imperatore videre-
tur, allatum eſt. Sed, vt propoſitũ per-
ſequar. Antonius cœptam regionem
pergebat, ferarum tantum & bubalo-
rum veſtigia intuens, & eremi latam
vaſtitatem: quid ageret, quo verteret
gradum, neſciebat: iam altera effluxè-
rat dies: reſtabat vnum, vt deſeri ſe à
Chriſto non poſſe confideret. Pernox
ſecundas in oratione exegit tenebras:

& dubia adhuc luce, procul intuetur lupam, ſitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere, quam ſecu-
1. Ioan. 4. tus oculis, & iuxta ſpeluncam, cum fera abiiſſet, accedens, intro cœpit aſpicere: nihil curioſitate proficiente, tenebris arcentibus viſum: verum, vt ſcriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem: ſuſpenſo gradu & anhelitu temperato, callidùs explorator ingreſſus, ac paulatim progrediens, ſæpiuſque ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidiùs properat, offenſo in lapidem pede, ſtrepitum concitauit: poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium, quod patebat, occludens, ſera obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vſque ad ſextam, & eo amplius horam aditum precabatur, dicens: Qui ſim, vnde, vel cur venerim, noſti: ſcio me non mereri conſpectum tuum: tamen, niſi videro, non recedam: qui beſtias recipis, hominem cur repellis? quæſiui,
Matth. 7. & inueni: pulſo, vt aperiatur: quod ſi non impetro, hic moriar ante poſtes tuos: certè ſepelies vel meum cadauer. Talia perſtabat memorans, fixúſque

mane

manebat. Ad quem reſponſum paucis
ta reddidit heros. Nemo ſic petit, vt
minetur: nemo cum lachrymis iniu-
iam, vel calumniam facit: & miraris,
i non recipiam, cum moriturus adue-
eris? Sic arridens Paulus patefecit in-
greſſum, quo aperto, dum in mutuos
niſcentur amplexus, proprijs ſe ſalu-
auere nominibus, gratiæ Domino in
ommune referuntur. Et poſt ſanctum
ſculum reſidens Paulus, cum Anto-
io ita exorſus eſt: En, quem tanto la-
ore quæſiſti, putridis ſenectute mem-
ris operit inculta canities: en vides
ominem, pulucrem mox futurum.
Verum, quia caritas omnia ſuſtinet, 1. Cor. 13.
arra mihi quæſo, quo modo ſe ha-
eat humanum genus: an in antiquis
rbibus noua tecta conſurgant: quo
nundus regatur imperio: an ſuperſint
iqui, qui dæmonum errore rapiantur.
nter hæc ſermocinationes ſuſpiciunt
item coruum in ramo arboris con-
diſſe, qui inde leniter ſubuolans, in-
grum panem ante mirantium ora de-
oſuit: poſt cuius abſceſſum: Eia, inquit
aulus, Dominus nobis prandium mi-
, verè pius, verè miſericors: ſexagin-
iam anni ſunt, * quod accipio di-

* *Aliàs, ex quo dimidium ſemper panis fragmen accipio.*

Digitized by Google

midij ſemper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, ſuper vitrei marginem fontis vterque conſedit. Hic verò, quis frangeret panem oborta contentio, penè diem duxit in veſperum. Paulus more cogebat hoſpitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem conſilium fuit, vt apprehenſo è regione pane, dum ad ſe quiſque nititur, pars cuique ſua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes Deo ſacrificium laudis, noctem tranſegere vigiliis. Cúmque iam eſſet terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium ſic locutus eſt. Olim te, frater, in iſtis regionibus habitare ſciebam: olim te conſeruum meum mihi promiſerat Deus: ſed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit, & quod ſemper cupiebam, diſſolui, & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ: tu miſſus à Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immo terræ terram reddas. His Antonius auditis, flens, & gemens, ne ſe deſereret, atque vt comitem talis itineris accipe

Reuelatio mortis.

Philip.1.
2.Tim.4.

Digitized by Google

acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena: expedit quidem tibi, ſarcina carnis abiecta, agnum ſequi: ſed & cæteris expedit fratribus, vt tuo adhuc inſtituantur exemplo: quamobrem, quæſo, perge, niſi moleſtum eſt, & pallium, quod tibi Athanaſius Epiſcopus dedit, ad inuoluendum corpuſculum meum defer. Hoc aūtem beatus Paulus rogauit, non quod magnoperè curaret vtrum tectum putreſceret cadauer, an nudū: quippè qui tanto temporis ſpatio, contextis palmarum foliis veſtiebatur, ſed vt à ſe recedenti mœror ſuæ mortis leuaretur. Stupefactus ergo Antonius, quod de Athanaſio & pallio eius audierat: quaſi Chriſtum in Paulo videns, & in pectoré eius Deum venerans, vltra reſpondere nihil auſus eſt: ſed cum ſilētio lachrymans, oſculatis eius oculis manibúſque ad monaſterium, quod poſtea à Saracenis occupatum eſt, regrediebatur, neque vero greſſus ſequebantur animum: ſed quamuis corpus inane ieiuniis, ſeniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus, & anhelus, ad habitacu-

D. Athanaſius pallium D. Antonio dedit.

lum ſuum, confecto itinere, peruenit. Cui cum duo diſcipuli, qui ei longo iam tempore miniſtrare conſueuerant, occurriſſent, dicentes: Vbi tamdiu moratus es, pater? Reſpondit: Væ mihi peccatori, qui * falſi monachi nomen fero: vidi Heliam, vidi Ioannem in deſerto. & verè vidi Paulum in paradiſo: & ſic ore compreſſo, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibúſque diſcipulis, vt plenius, quidnam rei eſſet, exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egreſſus foras, & ne modicum quidem cibi ſumens, per viam, qua venerat, regreſſus eſt, illum ſitiens, illum videre deſiderans, illum oculis ac mente contemplans; timebat enim, quod euenit, ne ſe abſente, Chriſto debitum ſpiritum redderet: cúmque iam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeauiſſet, vidit inter angelorum cateruas, inter Prophetarum & Apoſtolorum choros, niueo Paulum candore fulgentem in ſublime conſcendere: & ſtatim in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperiacebat: ploránſque & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis? cur inſaluta

** Aliàs, falſum.*

Eccleſ. 3.

D. Antonius vidit D. Paulũ primũ eremitam inter angelos, prophetas, & Apoſtolos.

ſalutatus abis? tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat poſtea beatus Antonius, tanta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurriſſe, vt inſtar auis peruolaſſet: nec immeritò: nam introgreſſus ſpeluncam vidit genubus complicatis, erecta ceruice, extenſiſque in altum manibus, corpus exanime, ac primum & ipſe viuere eum credens, pariter orabat. Poſtquam verò nulla, vt ſolebat, ſuſpiria precantis audiuit, in flebile oſculum ruens, intellexit quod etiam cadauer ſancti, Deum, cui omnia viuunt, officioſo geſtu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & Pſalmos de Christiana traditione decantans, contriſtabatur Antonius, quod ſarculum, quo terram foderet, non haberet: fluctuánſque vario mentis æſtu, & ſecum multa reputans, dicebat: Si ad monaſterium reuertar, tridui iter eſt: ſi hic maneam, nihil vltra proficiã, moriar ergo, vt dignum eſt, & iuxta bellatorem tuum, Chriſte, ruens, extremũ halitũ fundã. Talia eo animo voluente, ecce duo leones ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla iubis, ferebãtur: quibus aſpectis primo

exhorruit, rurſúſque ad Deum referens mentem, quaſi columbas videret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibúſque caudis circa eius pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes, prorſus vt intelligeret eos plangere, quo modo poterant, deinde haud procul cœperunt humum pedibus ſcalpere, arenámque certatim egerentes, vnius hominis capacem locum foderunt, ac ſtatim quaſi mercedem pro opere poſtulantes, cum motu aurium ceruice deiecta, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedéſque lingentes, at ille animaduertit, benedictionem eos à ſe precari, nec mora, in laudationem Chriſti effuſus, quod muta quoque animalia Deum eſſe ſentirent, ait? Domine, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus paſſerum ad terram cadit, da illis ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, vt abirent, imperauit, cumque illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros: & depoſito eo in foſſam, deſuper humum congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquam autem alia dies illuxit, ne quid pius hæres ex inteſtati

D. Antonius muta animalia benedicit.

Matt. 10.

Digitized by Google

teſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi vindicauit, quam in ſportarum modum de palmæ foliis ipſe ſibi contexuerat, ac ſic ad monaſterium reuerſus, diſcipulis cuncta ex ordine replicauit, diebúſque ſollemnibus Paſchæ & Pentecoſtes ſemper Pauli tunica veſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, qui ſua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus veſtiunt, qui vno filo villarum inſuunt pretia: huic ſeni nudo quid vnquam defuit? Vos gemma bibitis: ille naturę concauis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis: ille ne viliſſimum quidem indumentum habuit mancipij veſtri. Sed econtrario illi quidem pauperculo paradiſus patet: vos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille veſtem Chriſti, nudus licet tamen ſeruauit: vos, veſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus viliſſimo puluere coopertus iacet, reſurrecturus in gloriam: vos operoſa ſaxi ſepulchra premunt, cum veſtris opibus arſuros. Parcite, quæſo vobis: parcite ſaltem diuitiis, quas amatis, cur & mortuos veſtros auratis inuoluitis veſtibus? cur ambitio inter luctus lachrymáſque non ceſſat? an

D. Antonius. diebus ſolemnibus tunica diui Pauli veſtiebatur.

Digitized by Google

cadauera diuitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, quicunque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris: cui ſi Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quàm regum purpuram cum pœnis ſuis.

Merita ſanctorũ admittit D. Hieronymus.

ARGVMENTVM.

Hilarion monachus, Thabita, Palæſtinæ vico ortus, magni illius Antonij diſcipulus, quanta abſtinẽtia, & ſanctitate vitam duxerit, quantiſque ſemper, etiam latitando, claruerit miraculis, latè, eruditéque Hieronymus ita ſcribit, vt in eo perfectum monachum contemplari iure quis valeat.

VITA SANCTI Hilarionis.

SCripturus vitam beati Hilarionis, habitatorem eius inuoco Spiritum ſanctum: vt qui illi virtutes largitus eſt, mihi ad narrãdas eas ſermonem tribuat, vt facta dictis exequantur. Eorum enim, qui fecere

virtutes,

rtutes, vt ait Criſpus, tanta habentur
erita, quantum ea verbis potuere at-
llere præclara ingenia. Alexander *Dan.7.8.*
agnus Macedo, quem vel arietem, *Cic. pro*
el pardum, vel hircum caprarum Da- *Arc. poët.*
iel vocat, cum ad Achillis tumulum
eruenisset: Felicem te, ait, iuuenis, qui
nagno fruaris præcone meritorum:
Homerum videlicet ſignificans. Porrò
nihi tanti ac talis viri conuerſatio, vi-
áque dicenda eſt, vt Homerus quo-
que, ſi adeſſet, vel inuideret materiæ,
vel ſuccumberet, quanquam enim ſan-
ctus Epiphanius, Salaminæ Cypri Epi-
ſcopus, qui cum Hilarione plurimùm
verſatus eſt, laudem eius breui epiſtola
ſcripſerit, quę vulgo legitur: tamē aliud
eſt, locis communibus laudare defun-
ctum: aliud, defuncti proprias narrare
virtutes, vnde & nos fauore magis il-
lius, quam iniuria, cœptum ab eo opus
aggredientes, maledicorum voces cō-
temnimus, qui olim detrahētes Paulo
meo, nūc fortè detrahent & Hilarioni,
illū ſolitudinis calumniati, huic obii-
cientes frequentiā: vt qui ſemper latuit
non fuiſſe, qui à multis viſus eſt, vilis
exiſtimetur. Fecerunt hoc & maiores *Matt.11.*
eorum quondam Phariſæi, quibus nec
Ioannis

Ioannis eremus ac ieiunium, nec Domini Saluatoris turbæ cibi potúſque placuere. Verum deſtinato operi imponam manum,& Scylleos canes obturata aure tranſibo. Hilarion, ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia à Gaza, vrbe Palæſtinæ, ad auſtrum ſitus eſt, cum haberet parentes idolis deditos,roſa,vt dicitur,de ſpinis floruit. A quibus miſſus Alexandriam, grammatico traditus eſt:ibíque,quantum illa patiebatur ætas, magna ingenij & morum documenta præbuit in breui,carus omnibus & loquendi arte gnarus, quódque his maius eſt omnibus,credens in Dominum Ieſum, non circi furoribus, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur, ſed tota illi voluntas in Eccleſiæ erat congregatione. Audiens autem tunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incenſus viſendi eius ſtudio, perrexit ad eremum: & ſtatim,vt eum vidit, mutato priſtino habitu, duobus ferè menſibus iuxta eum manſit, contemplans ordinem vitæ eius, morúmque grauitatem, quam creber in oratione, quam humilis in ſuſcipiendis fratribus, ſeuerus

Digitized by Google

tus in corripiendis,alacer in exhor-
ıdis eſſet, & vt continentiam cibí-
e eius aſpetitatem nulla vnquam
irmitas frangeret. Porrò frequen-
m eorum, qui ad eum ob varias
ſiones aut impetus dęmonum con-
rebant, vltra non ferens, nec con-
ıum eſſe ducens, pati in eremo po-
os ciuitatum,ſicque ſibimagis inci-
ndum eſſe,vt cœpiſſet Antonius,il-
ı quaſi virum fortem victoriæ præ-
ı accipere, ſe verò necdum militare
piſſe, reuerſus eſt cum quibuſdam
nachis ad patriam: & parentibus
ı defunctis, partem ſubſtantiæ fra-
us, partem pauperibus largitus eſt,
il ſibi omnino reſeruans,timens il-
de Actibus Apoſtolorum, Ananiæ *Act.* 5.
apphiræ vel exemplum,vel ſuppli- *Luc.*14.
n,maximéque Domini memor,di- *Hilarion*
tis: Qui non renunciauerit omni- *iuuenis ſo*
quæ habet, non poteſt meus eſſe *litudinem*
ipulus. Erat autem tunc annorum *ingredi-*
ıdecim. Sic nudus, & armatus in *tur.*
iſto, ſolitudinem, quæ in ſeptimo
liario à * Maioma Gazæ emporio * *Aliàs, Maiuma.*
litus euntibus Ægyptum ad læuam
itur, ingreſſus eſt. Cúmque eſſent
nta latrociniis loca, & propinqui
amicíque

amicíque eius imminens periculum denunciarent, contempſit mortem, vt mortem euaderet. Mirabantur omnes animum, mirabátur ætatem, niſi quod flamma quædam pectoris, & ſcintillæ fidei in oculis relucebant.* Lenes erát genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem iniuriam impatiens, quod leui vel frigore, vel æſtu poſſet affligi. Igitur ſacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiſcenti dederat, ſagúmque ruſticum inter mare & paludem, vaſta & terribili ſolitudine fruebatur, quindecim tantum caricas poſt ſolis occaſum comedens: & quia regio latrociniis infamis erat, nunquam in eodem loco manſitans. Quid faceret diabolus? quo ſe verteret? Qui gloriabatur ante, dicens: In cælum aſcendam: ſuper ſidera cæli ponam thronum meum, & ero ſimilis altiſſimo, cernebat ſe vinci à puero, & prius ab eo calcatum fuiſſe, quam per ætatem calcare potuiſſet. Titillabat itaque ſenſus eius, & pubeſcenti corpori ſolita, voluptatum incendia ſuggerebat. Cogebatúr tyrunculus Chriſti

** Aliàs, leues.*

Ieiunium Hilarionis.

Eſa. 14.

cogitare

cogitare quod neſciebat: & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere: Ego, inquit, aſelle faciam, vt non calcitres: nec te hordeo alam, ſed paleis: fame te conficiam & ſiti: graui onerabo pondere: per æſtus indagabo & frigora, vt cibum potius, quam laſciuiam, cogites. Herbarum ergo ſucco, & paucis caricis poſt triduum vel quadriduum deficientem animam ſuſtentabat, orans frequenter & pſallens, & raſtro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret. Simúlque fiſcellas iunco texens, æmulabatur Ægyptiorum monachorũ diſciplinam, & Apoſtoli ſententiam, dicentis: Qui autem non operatur, non manducet. *2. Theſſ. 3.* Sic attenuatus, & in tantum exeſo corpore, vt oſſibus vix hæreret, quadam nocte cœpit infantum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quaſi mulierum, leonũ rugitus, murmur exercitus, & prorſus variarum portenta vocum, vt ante ſonitu, quam aſpectu, territus cederet, intelle

intellexit dæmonum ludibria: & prouolutus genibus, Chriſti crucem ſignauit in fronte: talique armatus caſſide, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius præliabatur, amodo videre deſiderans, quos horrebat audire, & ſolicitis oculis huc illúcque circumſpiciens: cum interim ex improuiſo, ſplendente luna cernit rhedam feruentibus equis ſuper ſe irruere: cúmque inclamaſſet Ieſum, ante oculos eius repentino terræ hiatu pompa omnis abſorpta eſt. Tunc ille ait: Equum, & aſcenſorem proiecit in mare. Et, Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri magnificabimur. Multæ ſunt tentationes eius, & die noctúque variæ dæmonum inſidiæ: quas ſi omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties eſurienti largiſſimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus vlulans & vulpecula ganniens tranſiliuit, pſallentique gladiatorum pugna ſpectaculum præbuit, & vnus, quaſi interfectus, & ante pedes eius corruens, ſepulturam rogauit. Orauit ſemel fixo in terram capite: & vt natura fert hominum, abducta

Exod.15.
Pſal.19.
Dæmones apparent.

ducta ab oratione mens neſcio quid aliud cogitabat: inſiliit dorſo eius feſtinus agitator: & latera calcibus, ceruicem flagello verberans: Eia, inquit, cur dormitas? cachinnánſque deſuper, cum defeciſſet an hordeum vellet accipere, ſciſcitabatur. Igitur à ſextodecimo vſque ad viceſimum ſuæ ætatis annum, æſtus & pluuias breui tuguriunculo declinauit, quod iunco & carice *texerat. Extructa deinceps breui cellula, quæ vſque hodie permanet, latitudine pedum quattuor, altitudine pedũ quinque, hoc eſt ſtatura ſua humiliore, porro longitudine paulo ampliore, quam eius corpuſculum patiebatur, vt ſepulchrum potius, quam domum, crederes, capillum ſemel in anno die Paſchæ totondit: ſuper nudã humum, ſtratúmq; iunceum vſque ad mortem cubitauit: ſaccum, quo ſemel fuerat indutus, numquam lauans: & ſuperfluum eſſe dicens, mundicias in cilicio quærere. Nec mutauit alteram tunicam, niſi cum prior penitus ſciſſa eſſet. Scripturas quoque ſanctas memoriter tenens, poſt orationes & pſalmos, quaſi Deo præſente, recitabat. Et, quia longum eſt per diuerſa tempora,

* *Aliàs, texuerat.*

pora carptim aſcenſum eius edicere, comprehendam breuiter, ante lectoris oculos vitam eius pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar. A viceſimoprimo anno vſque ad viceſimum ſeptimum, tribus annis dimidium lentis ſextarium madefactum aqua frigida comedit, & aliis tribus panem aridum cum ſale & aqua. Porrò à vigeſimo ſeptimo vſque ad triceſimum, herbis agreſtibus, & virgultorum quorumdam radicibus crudis ſuſtentatus eſt. A trigeſimo autem primo vſque ad trigeſimumquintum, ſex vncias hordeacei panis, & coctum modicè olus abſque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos ſuos, & totum corpus impetigine & pumicea quadam ſcabredine cõtrahi, ad ſuperiorem victum adiecit oleum: & vſque ad ſexageſimum tertium vitæ ſuæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinſecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuſlibet rei guſtans. Inde, cum ſe videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à ſexageſimoquarto anno vſque ad octogeſimum pane abſtinuit, incredibili

illi feruore mentis, vt eo tépore quaſi nouus accederet ad ſeruitutem Domini quo cæteri ſolent remiſſius viuere. Fiebant autem ei de farina & comminuto olere ſorbitiunculæ, cibo & potu vix quinque vncias appendentibus: ſicque complens ordinem vitæ, numquam ante ſolis occaſum, nec in diebus feſtis, nec in grauiſſima valetudine ſoluit ieiunium. Sed iam tempus eſt, vt ad ordinem reuertamur. Cũ habitaret adhuc in tuguriolo annos natus decem & octo, latrones ad eũ nocte venerunt, vel exiſtimantes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptum ſui reputantes fieri, ſi puer ſolitarius eorum impetus nõ pertimeſceret: itaque inter mare & paludem à veſpere vſque ad ſolis ortum diſcurrentes, numquam locum eius cubiculi inuenire potuerunt. Porrò, clara luce reperto puero, quaſi per iocum, Quid, inquiunt, faceres, ſi latrones ad te venirent? Quibus ille reſpõdit: Nudus latrones non timet. Et illi, Certè, aiunt, occidi potes. Poſſum, inquit, poſſum: & ideo latrones non timeo, quia mori paratus ſum. Tunc admirati conſtantiam eius, & fidem, con-

Conſtantia Hilarionis.

Digitized by Google

feſſi ſunt noctis errorem, cæteróſque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes. Viginti & duos iam in ſolitudine habebat annos, fama tantum notus omnibus, & per totas Palæſtinæ vulgatus vrbes? cum interim mulier quædm Eleutheropolitana, cernens deſpectui ſe haberi à viro ob ſterilitatẽ, (iam enim per annos quindecim nullos coniugij fructus dederat) prima irrumpere auſa eſt beatum Hilarionem: & nihil tale ſuſpicanti, repente genibus eius aduoluta, Ignoſce, inquit, audaciæ, ignoſce neceſſitati meæ, quid auertis oculos? quid rogantem fugis? noli mulierem aſpicere, ſed miſeram, hic ſexus genuit Saluatorem, non habent ſani opus medico, ſed qui malè habent. Tandem ſubſtitit: &, poſt tantum temporis viſa muliere, interrogauit cauſam aduentus eius, ac fletuum: &, poſtquam didicit, leuatis ad cœlum oculis, fidere iuſſit, euntémque lachrymis proſecutus, exacto anno vidit cum filio. Hoc ſignorum eius principium maius aliud ſignum nobilitauit. Ariſtæne, Elpidij, qui poſtea præfectus prætorio fuit vxor, valde nobilis

Marc.2.
Primum Hilarionis miraculum.

inter

inter ſuos, & inter Chriſtianos nobilior, reuertens cum marito, & tribus liberis à beato Antonio, Gazæ propter eorum infirmitatem remorata eſt, ibi enim, ſiue ob corruptum aërem, ſiue, vt poſtea claruit, propter gloriam Hilarionis ſerui Dei, hemitritæo pariter arrepti, omnes à medicis deſperati ſunt. Iacebat vlulans mater, & quaſi inter tria filiorum diſcurrens cadauera, quem prius plangeret, neſciebat, cognito autem quod eſſet quidam monachus in vicina ſolitudine, oblita matronalis pompæ, tantum ſe matrem nouerat, vadit comitata ancillulis, & eunuchis: víxque à viro perſuaſum eſt, vt aſello ſedens pergeret, ad quem cum perueniſſet. Per ego te, ait, Ieſum clementiſſimum Deum noſtrum, obteſtor, per crucem eius & ſanguinem, vt reddas mihi tres filios, & glorificetur in vrbe gentilium nomen Domini ſaluatoris: ingrediatur ſeruus eius Gazam, & Marnas corruat. Renuente illo, & dicente, numquam ſe egreſſurum de cella, nec habere conſuetudinem, vt non modo ciuitatem, ſed ne villulam quidem ingrederetur, proſtrauit ſe illa

hum,crebrò clamitans: Hilarion, ſerue Chriſti, redde mihi liberos meos, quos Antonius tenuit in Ægypto, à te ſeruentur in Syria. Flebant cuncti, qui aderant: ſed & ipſe negans fleuit. Quid multa? Non prius mulier receſſit, quàm ille pollicitus eſt, ſe poſt ſolis occaſum Gazam introiturum, quo poſtquam venit, ſingulorum lectulos, & arentia membra conſiderans, inuocauit Ieſum, & ô mira virtus; quaſi de tribus fontibus ſudor pariter erupit: eadem hora acceperunt cibos: lugentémque matrem cognoſcentes, & benedicentes Deum, ſancti manus deoſculati ſunt. Quod poſtquam auditum eſt, & longè latéque percrebuit, certatim ad eum de Syria & Ægypto confluebant, ita vt multi crederent in Chriſtum, & ſe monachos profiterentur; necdum enim tunc monaſteria erant in Palæſtina, nec quiſquam monachos ante ſanctum Hilarionem in Syria nouerat, ille fundator, & eruditor huius conuerſationis, & ſtudij in hac prouincia fuit. Habebat Dominus Ieſus in Ægypto ſenem Antonium, habebat in Palæſtina Hilarionem iuniorem. Fa-

cidia

Digitized by Google

cidia vicus eſt Rhinocoruræ, vrbis Ægypti, de hoc (ſunt decem iam anni) cæca mulier adducta eſt ad beatum Hilarionem: oblatáque ei à fratribus (iam enim multi cum eo monachi erant) omnem ſe ſubſtantiam expendiſſe ait in medicos. Cui reſpondit Si, quæ in medicis perdidiſti, dediſſes pauperibus, curaſſet te verus medicus Ieſus. Clamante autem illa, & miſericordiam deprecante, expuit in oculos eius: ſtatímque Saluatoris exemplum virtus eadem proſecuta eſt. *Marc.8.* Auriga quoque Gazenſis, in curru percuſſus à dæmone, totus obriguit, ita vt nec manus agitare, nec ceruicem poſſet reflectere, delatus ergo in lecto, cum ſolam linguam moueret ad preces, audit, non prius poſſe ſanari, quàm crederet in Ieſum, & ſe ſponderet arti priſtinæ renunciaturum. Credidit, ſpopondit, ſanatus eſt, magíſque de animæ, quam de corporis, ſalute exultauit. Prętęrea fortiſſimus iuuenis, nomine Marſitas, de territorio Hieroſolymæ, tantum ſibi applaudebat in viribus, vt quindecim frumenti modios diu longéque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis ſuæ, ſi aſinos

vinceret. Hic afflictus peſſimo dæmone, non catenas, non compedes, non clauſtra oſtiorum integra patebatur: multorum naſum & aures morſibus amputauerat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantúmque terrorem omnibus incuſſerat, vt oneratus catenis & funibus, in diuerſa nitentium, quaſi ferociſſimus taurus ad monaſterium, pertraheretur: quem poſtquam fratres videre, perterriti, (erat enim miræ magnitudinis) nunciauerunt patri. Ille, ſicut ſedebat, iuſſit eum ad ſe pertrahi, & dimitti: ſolutóque, Inclina, ait, caput, & veni. Tremere ille, & ceruicem flectere, nec aſpicere contra auſus, omníque ferocitate depoſita, pedes cœpit ſedentis lambere, adiuratus itaque dæmon, & tortus, qui iuuenem poſſederat, ſeptima die egreſſus eſt. Sed nec illud tacendum eſt, quod Orionus, vir primarius & ditiſſimus vrbis Ailæ, quæ mari rubro imminet, à legione poſſeſſus dæmonum, ad eum adductus eſt, manus, ceruix, latera, pedes ferro onerati erant: furoríſque ſæuitiam torui oculi minabantur, cumque deambularet ſanctus cum fratribus, & de ſcri-

pturis

pturis neſcio quid interpretaretur, erupit ille de manibus ſe tenentium, & amplexus eum poſt tergum, in ſublime leuauit, clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta ieiuniis membra collideret. Et ſanctus arridens, Sinite, inquit, & mihi meum palæſtritã dimittite. Ac ſic reflexa ſuper humeros manu, caput eius tetigit: apprehenſóque crine, ante pedes adduxit, ſtringens è regione ambas manus eius, & plantas vtroque calcans pede, ſimúlque ingeminans, torquere ait dæmonum turba, torquere. Cumque ille eiularet, & reflexta ceruice terram vertice tangeret: Domine, inquit, Ieſu, ſolue miſerum, ſolue captiuum, vt vnum, ita & plures vincere, tuum eſt. Rem loquor inauditam: ex vno hominis ore diuerſæ voces, & quaſi confuſus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic, non poſt multum temporis cum vxore & liberis venit ad monaſterium, plurima, quaſi gratiam redditurus, dona afferens. Cui ſanctus, Non legiſti, inquit, quid Giezi, quid Simon paſſi ſint, quorum alter accepit pretium, alter obtulit, vt ille venderet gratiam

Ex vno hominis ore diuerſa voces audiũtur.

1. Reg. 5.
Act. 8.

Digitized by Google

Spiritus ſancti, hic mercaretur? Cumque Orionus flens diceret: Accipe, & da pauperibus, reſpondit: Tu melius potes tua diſtribuere, qui per vrbes ambulas, & noſti pauperes: ego qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occaſio auaritiæ eſt: miſericordia verò artem non habet. Nemo melius erogat, quàm qui ſibi nihil reſeruat. Triſti autem, & in terra iacenti, Noli, inquit, contriſtari fili, quod facio pro me, & pro te facio, ſi enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio reuertetur. Quis verò poſſit ſilentio præterire, quòd Gazanus Maiomites, haud longè à monaſterio eius lapides ad ædificandum de ora maris cudens, totus paralyſi diſſolutus, & ab operis ſociis delatus ad ſanctum, ſtatim ad opus reuerſus eſt? etenim litus, quod Palæſtinæ Ægyptóque prætenditur, per naturam molle, arenis in ſaxa dureſcentibus, aſperatur, paulatímque cohæreſcens ſibi glarea, perdit tactum, cum non perdat aſpectum. Sed & Italicus, eiuſdem oppidi municeps, Chriſtianus, aduerſum Gazenſem duũmuirum, Marnæ idolo

dolo deditum, Circenſes equos nutriebat. hoc ſiquidẽ in Romanis vrbibus iam inde ſeruatur à Romulo: vt, propter fœlicem Sabinarum raptum, Conſo quaſi conſiliorum Deo, quadrigæ ſepteno currant circumitu, & equos partis aduerſæ fregiſſe victoria it. Hic itaque, æmulo ſuo habente maleficum, qui dæmoniacis quibuſdam imprecationibus huius impediret equos, & illius incitaret ad curſum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam aduerſarium lædi, quàm ſe defendi obſecrauit. Ineptum viſum eſt venerando ſeni, in huiuſcemodi nugis orationem perdere. Cumque ſubrideret, & diceret: Cur enim non magis equorum pretium pro ſalute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille reſpondit, functionem eſſe publicam, & hoc non tam ſe velle, quam cogi, nec poſſe hominem Chriſtianum vti magicis artibus, ſed à ſeruo Chriſti potius auxilium petere, maximè contra Gazenſes, aduerſarios Dei, & non tam ſibi, quàm Eccleſiæ Chriſti inſultantes. Rogatus ergo à fratribus, qui aderant, ſcyphum fictilem, quo bibere conſueuerat, aqua iuſſit impleri,

pleri,eíque tradi,quem cum accepiſſet Italicus: & ſtabulum, & equos,& aurigas ſuos, rhedam, carcerúmque repagula aſperſit. Mira vulgi expectatio: nam & aduerſarius hoc ipſum irridens diffamauerat: & fautores Italici, ſibi certam victoriam pollicentes,exultabant. Igitur, dato ſigno, hi aduolant, iſti præpediuntur. ſub horum curru rotæ feruent, illi præteruolantium terga vix cernunt. clamor fit vulgi nimius, ita vt ethnici quoque ipſi concreparent, Marnas victus à Chriſto eſt. Porro furentes aduerſarij Hilarionem maleficum Chriſtianorum ad ſupplicium poſcere. Indubitata ergo victoria, & illis, & multis retro circenſibus plurimis fidei occaſio fuit. De eodem Gazenſis emporij oppido virginem Dei vicinus iuuenis deperibat. qui cum frequenter, tactu, iocis, nutibus ſibilis, & cæteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet: perrexit Memphim, vt, confeſſo vulnere ſuo, magicis artibus rediret armatus ad virginem. igitur poſt annum doctus ab Æſculapij vatibus, nō remediantis animas,ſed perdentis, venit

venit, præſumptum animo ſtuprum
geſtiens, & ſubter limen domus puel-
læ tormenta quædam verborum, &
portentoſas figuras ſculptas in æris
Cyprij lamina defodi. Illicò inſanire
virgo, & amictu capitis abiecto, rota-
re crinem, ſtridere dentibus, inclama-
re nomen adoleſcentis. magnitudo
quippe amoris ſe in furorem verte-
rat. perducta ergo à parentibus ad mo-
naſterium, ſeni traditur: vlulante
ſtatim & confitente dæmone: Vim
ſuſtinui, inuitus abductus ſum: quam
benè Memphis ſomniis homines de-
ludebam. O cruces, ô tormenta, quæ
patior. exire me cogis, & ligatus ſub-
ter limen teneor. non exeo, niſi me
adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc
ſenex, Grandis, ait, fortitudo tua, qui
licio & lamina ſtrictus teneris, dic
quare auſus es ingredi puellam Dei?
Vt ſeruarem, inquit, eam virginem.
Tu ſeruares, proditor caſtitatis? cur
non potius in eum, qui te mittebat, es
ingreſſus? Vt quid, reſpondit, intrarem
in eum, qui habebat collegam meum
amoris dæmonem? Noluit autem ſan-
ctus ante, quam purgaret virginem,
vel adoleſcentem, ſigna iubere perqui-
ri:

ri: ne aut ſolitis * incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum eſſe callidos: & magis reddita ſanitate increpuit virginem, cur feciſſet talia, per quæ dæmon intrare potuiſſet. Non ſolū autem in Palæſtina, & in vicis ac vrbibus Ægypti, vel Syriæ, ſed etiam in longinquis prouinciis fama eius percrebuerat. Namque candidatus Conſtantij imperatoris, rutilus coma, & candore corporis indicans prouinciam, (inter Saxones quippe, & Alemanos gens eius nō tam lata quàm valida, apud hiſtoricos Germania, nūc verò Francia vocatur) antiquo, hoc eſt, ab infantia poſſeſſus à dæmone qui noctibus eum vlulare, ingemiſcere, fremere dentibus compellebat, ſecreto ab Imperatore euectionem petiit, cauſam ei ſimpliciter indicans: & acceptis ad conſulare quoque Palæſtinæ litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus eſt, qui cum à decurionibus illius loci quæſiſſet, vbi habitaret Hilarion monachus: territi Gazenſes, & putantes eum ab Imperatore miſſum, ad monaſterium adduxerunt:

* *Aliàs, ſolutis.*

Francus quidam à dæmone liberatur.

runt:

nt: vt & honorem commendato ex-
berent: &, ſi quid ex præteritis in-
riis in Hilarionem eſſet offenſæ no-
o officio deleretur. Deambulabat
inc ſenex in arenis mollibus, & ſe-
im de pſalmis neſcio quid ſubmur-
iurabat: vidénſque tantam turbam
enientem, ſubſtitit: &, reſalutatis
mnibus, manúque eis benedicens,
oſt horam cæteros abire præcepit,
lum verò cum ſeruis ſuis & appari-
oribus remanere: ex oculis enim eius,
vultu, cur veniſſet, agnouit. Sta-
im ergo ad interrogationem ſuſpen-
is homo, vix terram pedibus tangens,
immane rugiens, Syro quo interro-
atus fuerat, ſermone reſpondit. Vi-
es de ore barbaro, & qui Francam
antum & Latinam linguam noue-
at, Syra ad purum verba reſonare:
t non ſtridor, non aſpiratio, non
dioma aliquod Palæſtini deeſſet elo-
uij. Confeſſus eſt itaque, quo in
um intraſſet ordine. Et, vt interpre-
es eius intelligerent, qui Græcam tan-
um & Latinam linguam nouerant,
Græcè quoque eum interrogauit.
Quo ſimiliter & in verba eadem reſ-
pondente, multáſque incantationum
occaſio

Digitized by Google

occaſiones,& neceſſitates magicarum artium obtendente, Non curo,ait,quo modo intraueris, ſed, vt exeas, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti impero. Cumque curatus eſſet, ſimplicitate ruſtica decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo panem accepit, audiens quod, qui tali cibo * alerentur, aurum pro luto ducerent. Parum eſt de hominibus loqui: bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur: in quibus Bactrum camelum,enormis magnitudinis, qui iam multos obtriuerat, triginta & eo amplius viri diſtentum ſolidiſſimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi:ſpumabat os: volubilis lingua turgebat: & ſuper omnem terrorem rugitus perſonabat immanis. Iuſſit igitur eum dimitti ſenex. ſtatim vero & qui adduxerant, & qui cum ſene erant,vſque ad vnum omnes diffugerunt porrò ille ſolus perrexit obuiam, & ſermone Syro, Non me, inquit, terres diabole tanta mole corporis: & in vulpecula, & in camelo vnus atque idem es. Et interim porrecta ſtabat manu. Ad quem dum furens & quaſi, eum deuoratura belua perue

** Aliàs, aleretur, & duceret.*

ꝫuenisset, ſtatim corruit? ſubmiſſúmque caput terræ coæquauit, mirantibus cunctis, qui aderant, poſt tantam ferociam tantam ſubitò manſuetudinem. Docebat autem ſenex, hominũ cauſa diabolum etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, vt non ſolum ipſos, ſed & ea, quæ ipſorum eſſent, cuperet interire huiúſque rei pronebat exemplum, quod antequam beatum Iob tentare permitteretur, omnem ſubſtantiam eius interfecerit, nec mouere quempiam debere, quod Domini iuſſione duo millia porcorum à dæmonibus interfecta ſunt: ſiquidem eos, qui viderant, non potuiſſe aliter credere, exiſſe de homine tantam dæmonum multitudinem, niſi grandis porcorum numerus, & quaſi à multis actus pariter corruiſſet. Tempus me deficiet, ſi voluero vniuerſa ſigna, quæ ab eo perpetrata ſunt, dicere: in tantam enim à Domino fuerat eleuatus gloriam, vt beatus quoque Antonius, audiens conuerſationem eius, ſcriberet ei, libentérque eius epiſtolas ſuſciperet: & ſi quando de Syriæ partibus ad ſe languentes perrexiſſent, diceret

Iob 1.

Luc. 8.

eis. Quare vos tam longè vexare voluiſtis, cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque eius per totam Palæſtinam innumerabilia monaſteria eſſe cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim currere: quod ille cernens laudabat Domini gratiã: & ad profectum animæ ſingulos cohortabatur, dicens: præterire figuram huius mundi: & illam eſſe veram vitam, quæ vitæ præſentis emeretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis, & officij, ſtatis diebus ante vindemiam luſtrabat cellulas monachorum: quod poſtquam cognitum eſt à fratribus: omnes ad eum confluebant: & comitati tali duce, circumibant monaſteria habentes viaticum ſuum: quia interdum vſque ad duo millia hominum congregabantur. Sed, & præcedente tempore vnaquæque villula viciſſis monachis, ad ſuſceptionem ſanctorum gaudens, cibos offerebat. Quantum autem fuerit in eo ſtudij, vt nullũ fratrem, quamuis humilem, quamuis pauperem, præteriret, vel illud indicio eſt, quod vadens in deſertum Cades ad vnum de diſcipu

1. Cor. 6.

diſcipulis ſuis viſendum, cum infinito
agmine monachorum peruenit Elu-
ſam,eo fortè die, quo anniuerſaria ſo-
lemnitas omnem oppidi populum in
templum Veneris congregauerat: co-
lunt autem illam ob Luciferum, cuius
cultui Saracenorum natio dedita eſt:
ſed & ipſum oppidum ex magna parte
ſemibarbarum eſt propter loci ſitum.
Igitur audito, quod ſanctus Hilarion
præteriret (multos enim Saracenorum
arreptos à dæmone frequenter curaue-
rat) gregatim ei cum vxoribus & li-
beris obuiam proceſſere, ſubmittentes
colla, & voce Syra Barach, id eſt, bene-
dic, inclamantes quos ille blandè hu-
militérque ſuſcipiens, obſecrabat, vt
Deum magis, quàm lapides, colerent:
ſimúlque vbertim flebat, cælum ſpe-
ctans, & pollicens, ſi Chriſto crederẽt,
ad eos ſe crebiò eſſe venturum. Mira
Domini gratia, non priùs abire paſſi
ſunt, quam futurę Eccleſię lineam mit-
teret: & ſacerdos eorum, vt erat coro-
natus, Chriſti ſigno denotaretur. Alio
quoque anno cum exiturus eſſet ad
viſenda monaſteria, & digereret in
ſchedula, apud quos manere, quos in
tranſitu viſitare deberet: ſcientes mo-

nachi quendam de fratribus parciorem, ſimúlque cupientes vitio eius mederi, rogabant vt apud eum maneret. Et ille: Quid, inquit, vultis & vobis iniuriam, & fratri vexationem facere? Quod poſtquam frater ille parcus audiuit, erubuit: & annitentibus cunctis, vix ab inuito impetrauit, vt ſuum quoque monaſterium in manſionum ordinem poneret poſt diem ergo decimum venerunt ad eum, cuſtodibus iam in vinea, qua venirent * illi diſpoſitis: qui cum lapidibus & glebarum iactu, fundæque vertigine accedentes deterrerent, ſine eſu vuæ mane omnes profecti ſunt, ridente ſene, & diſſimulante ſcire quod euenerat. Porrò ſuſcepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum eſt, (debemus quippe parci tacere vocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo vniuerſi in vineam, vt ante horam cibi vuarum paſtu laborem viæ ſubleuarent. Et ſanctus: Maledictus, ait qui prius refectionem corporis, quam animæ, quæſierit: oremus, pſallamus: reddamus Domino officium, & ſic ad vineam properabitis. Completo itaque miniſterio, in ſublimi ſtans benedixit

* *Aliàs, quaſi vallum eſſet diſpoſitis.*

vineæ,

vineæ, & ſuas ad paſcendum dimiſit
oues. Erant autem, qui veſcebantur,
non minus tribus millibus. Cúmque
centum lagenis æſtimata fuiſſet inte-
gra adhuc vinea, poſt dies viginti tre-
centas fecit. Porrò ille parcus frater
multò minus ſolito colligens, etiam
id, quod habuerat, verſum in acetum
erò doluit: hoc multis fratribus ſenex
ante futurum dixerat. Deteſtabatur au-
tem præcipuè monachos, qui infideli-
tate quadam in futurum reſeruarent
ſua: & diligentiam haberent vel ſum-
ptuum, vel veſtitus, aut alicuius earum
rerum, quæ cum ſæculo tranſeunt. De-
nique vnum de fratribus, in quinto fe-
rè à ſe milliario manente, quia com-
periebat hortuli ſui nimis cautum ti-
midúmque cuſtodem, & pauxillum
habere nummorum, ab oculis abege-
rat qui volens ſibi reconciliari ſenem,
frequenter veniebat ad fratres, & ma-
ximè ad Heſychium, quo ille vehe-
mentiſſimè delectabatur. Quadam igi-
tur die ciceris faſcem virentis, ſicut in
herbis erat, detulit: quem cum Heſy-
chius * poſuiſſet in menſa ad veſpe-
rum: exclamauit ſenex, ſe putorem eius
ferre non poſſe, ſimúlque, vnde eſſet,

Deteſtabatur Hilarion monachos qui ſua reſeruabant.

** Eſitius & ita vbique conſtanter legendum.*

rogauit, Reſpondente autem Heſychio, quod frater quidam primitias agelli ſui fratribus detuliſſet: Non ſentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fœtere auaritiam? mitte bubus, mitte brutis animalibus: & vide, an comedant. Quod cum ille iuxta præceptum in præſepe poſuiſſet: exterriti boues, & plus ſolito mugientes, ruptis vinculis in diuerſa fugerunt: habebat enim ſenex hanc gratiam, vt ex odore corporum, veſtiúmque, & earum rerum, quas quis tetigerit, ſciret cui dæmoni, vel cui vitio ſubiaceret. Igitur ſexageſimo tertio vitæ ſuæ anno cernens iam grande monaſterium, & multitudinem fratrum ſecum habitantium, turbáſque eorum, qui diuerſis langoribus & immundis ſpiritibus occupatos ad ſe deducebant, ita vt omni genere hominum ſolitudo per circumitum repleretur, flebat quotidie, & incredibili deſiderio conuerſationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus, quid haberet, cur ſe conficeret, ait: Rurſum ad ſæculum redij, & recepi mercedem meam in vita mea. En homines Palæſtinæ & vicinæ prouinciæ exiſtimant me alicuius eſſe

momen

momenti:& ego, ſub prætextu monaſterij ad diſpenſationem fratrum, vilem ſupellectilem habeo. Seruabatur autem à fratribus, maximè ab Heſychio: qui miro amore venerationi ſenis deditus erat. Cúmque ita vixiſſet lugens biennium, Ariſtænete illa, cuius ſupra fecimus mentionem, præfecti tunc vxor; ſed nihil de præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens: Vellem, ait, ipſe quoque ire, ſi non carcere huius monaſterij clauſus tenerer,& ſi eundi fructus eſſet:biduū enim hodie eſt, quod totus mundus tali parente orbatus eſt. Credidit illa, & ſubſtitit: & poſt paucos dies, veniente nuncio, Antonij dormitionem audiuit. Mirentur alij ſigna, quæ fecit, mirentur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem: ego nihil ita ſtupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Chriſtianorum grandis tentatio,& hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, ſed & potentes viri, & iudices, vt benedictum ab eo

Hilarion abſens D. Antonij obitum cognouit.

panem, vel oleum acciperent: at ille nihil aliud, niſi ſolitudinem, meditabatur, in tantum, vt quadam die proficiſci ſtatuerit, & adducto aſello (nimis quippe exeſus ieiuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur: quod cum percrebuiſſet: & quaſi vaſtitas, & iuſtitium Palæſtinæ indiceretur, plus quàm decem millia hominum diuerſæ ætatis & ſexus ad retinendum eum congregata ſunt. Immobilis ille ad preces, & baculo arenas diſcutiens, loquebatur: Fallacem Dominum meũ non faciam: non poſſum videre ſubuerſas Eccleſias, calcata Chriſti altaria, filiorum meorum ſanguinem. Vniuerſi autem, qui aderant intelligebant reuelatum ei quiddam eſſe ſecreti, quod nollet confiteri: & nihilominus cuſtodiebant eum, ne proficiſceretur: decreuit ergo, publica omnes voce conteſtans, non cibi ſe, non potus quidquam ſumere, niſi dimitteretur: & poſt ſeptem dies inediæ, tandem relaxatus, ac, Vale, dicens plurimis, cum infinito agmine proſequentium venit Betilium: * vbi perſuaſis turbis vt reuerterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & poſſent ieiunantes

** Vetuliũ, eſt legendum.*

Digitized by Google

unantes ingredi, id eſt, poſt ſolis oc-
aſum cibum ſumere: quinto igitur
lie venit Peluſium, viſitatiſque fratri-
ous, qui in vicina eremo erant, & in
oco, qui dicitur Lychnos, & moraban-
ur, perrexit poſt triduum ad caſtrum
Theubatum, vt videret Dracontium
Epiſcopum, & confeſſorem, qui ibi e-
ulabat: quo incredibiliter conſolato
anti viri præſentia, poſt aliud triduũ
nulto Babylonem labore peruenit, vt
ideret Philonem Epiſcopum, & ip-
am confeſſorem. Conſtantius enim
Rex, Arianorum fauens hæreſi, vtrum-
que in ea loca deportauerat. Inde egre-
iens * poſt triduum, venit ad oppi-
um Aphroditon: vbi conuento dia-
ono Baiſane, qui locatis camelis &
romedis, ob aquæ in eremo penu-
iam, conſueuerat euntes ad Antonium
ucere: confeſſus eſt fratribus, inſtare
iem dormitionis beati Antonij, &
eruigilem noctem in ipſo, quo de-
unctus fuerat, loco à ſe ei debere ce-
ebrari. Tribus igitur diebus per va-
tam & horribilem ſolitudinem, tan-
em ad montem altiſſimum peruene-
unt, repertis ibi duobus monachis,
ſaac & Peluſiano, quorum Iſaac in-

* *Aliàs, per Liddum.*

terpres Antonij fuerat. Et quia ſe præbet occaſio, & ad id loci venimus, dignum videtur breui ſermone habitaculum tanti viri deſcribere. Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus, ad radices ſuas aquas exprimit: quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapſæ, paulatim riuum efficiunt: ſuper quem ex vtraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis, & commodi tribuunt. Videres ſenem huc atque illuc cum diſcipulis beati Antonij diſcurrere. Hîc, aiebant, pſallere, hîc orare; hîc operari, hic feſſus reſidere ſolitus erat: has vites, has arbuſculas ipſe plantauit: illam areolam manibus ſuis ipſe compoſuit, hanc piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt: iſtum ſarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Iacebat in ſtratu eius, & quaſi calens adhuc cubile deoſculabatur. Erat autem cellula non plus menſuræ per quadrum tenens, quàm homo dormiens extendi poterat. Præterea in ſublimi montis vertice, quaſi per cochleam aſcendentibus, arduæ valde, duæ eiuſdem menſuræ cellulæ viſebantur: in quibus venientium

tium frequentiam, & diſcipulorũ ſuorum contubernium fugiens moratus eſt: verum hæ in viuo exciſę ſaxo, oſtia tantùm addita habebant. Poſtquam autem ad hortulum venerant: Videtis, inquit Iſaac, hoc pomarium arbuſculis conſitum, & oleribus virens. Ante hoc fermè triennium, cum onagrorum grex vaſtaret, vnum è ductoribus eorum ſtare iuſſit, baculóque tundens latera: Quare, inquit, comeditis, quod nõ ſeminaſtis? Et exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, nunquã eos nec arbuſculam, nec olera contigiſſe. Præterea rogabat ſenex, vt ſibi locũ tumuli eius oſtenderent qui cum ſeorſum eum abduxiſſent, vtrũ monſtrauerint necne, ignoratur. Cauſam occultandi iuxta præceptum Antonij fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad villam ſuam ſancti corpore, martyriũ fabricaretur. Igitur reuerſus ad Aphroditon, duobus ſecum tantundem retentis fratribus, in vicina eremo moratus eſt, tanta abſtinentia, & ſilentio, vt tunc primũ ſe cœpiſſe Chriſto ſeruire diceret. Porrò iam trienniũ erat, quòd clauſum cælum illas terras arefecerat: *Sepulchrũ D. Antonij ignotum.*

vt

vt vulgò dicerent, Antonij mortem etiam elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris ſexus ora luridi,& attenuati fame,pluuias à ſeruo Chriſti,id eſt, à beati Antonij ſucceſſore deprecabantur: quos ille cernens mirè doluit;eleuatíſque in cælum oculis, & vtraſque in ſublime erigés palmas,ſtatim impetrauit,quod rogauerant. Ecce autem ſitiens arenoſáque regio, poſtquam pluuiis irrorata eſt, tantam ſerpentum & venenatorum animalium ex improuiſo ebulliuit multitudinem,vt percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem concurriſſent,ſtatim interirent: benedicto itaque oleo vniuerſi agricolæ atque paſtores tangentes vulnera, certam ſalutem reſumebant. Videns etiam ibi ſe miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde ad vlteriorem Oaſam, eremum tranſiturus.Et quia nunquam, ex quo cœperat eſſe monachus, in vrbibus manſerat, diuertit ad quoſdam fratres ſibi notos in Brutio, haud procul ab Alexandria: qui cum miro gaudio ſuſcepiſſent ſenem, & iam vicina nox eſſet, repentè audiunt diſcipulos

eius

ius aſinum ſternere, illúmque parare
roficiſci: itaque aduoluti pedibus, ro-
abant ne hoc faceret: & ante limen
roſtrati, citius ſe mori, quam tanto
arere hoſpite teſtabantur. Quibus ille
eſpondit: Icciirco abire feſtino, ne vo-
is moleſtiam generem. Certè ex po-
terioribus cognoſcetis, non ſine cauſa
ne ſubitò ambulaſſe. Igitur altera die
azêſes cum lictoribus profecti, (nam
ridie eum veniſſe cognouerant) in-
antes monaſterium, cum illum mi-
imè inueniſſent, inuicem loquebantur.
ır. Nónne vera ſunt, quæ de eo audi-
imus? magus eſt, & futura cognoſcit.
rbs autem Gaza, poſtquam, profe-
o de Palæſtina Hilarione, Iulianus
imperiũ ſucceſſerat, deſtructo mo-
aſterio eius, precibus ad imperato-
m datis, & Hilarionis, & Heſychij
ortem impetrauerat: ambóque vt
æererentur, toto orbe ſcriptum erat.
greſſus ergo de Brutio, per inuiam
litudinem intrauit Oaſam: ibíque
nno plus minus exacto, quia illuc
oque ſua fama peruenerat, quaſi
m in oriente latere non poſſet, vbi
ulti illum & opinione, & vultu no-
rant, ad ſolas nauigare inſulas, co-
gitabat:

gitabat:vt, quem terra vulgauerat, ſaltem maria celaret. Eodem fermè tempore Hadrianus, diſcipulus eius, de Palæſtina ſuperuenit, dicens Iulianum occiſum, Chriſtianum imperatorem regnare cœpiſſe: reuerti eum debere ad monaſterij ſui reliquias. Quod ille audiens, deteſtatus eſt, & conducto camelo, per vaſtam ſolitudinem peruenit ad maritimam vrbem Libyæ Paretonium: vbi Hadrianus infelix volens Palæſtinam reuerti, & priſtinam ſub nomine magiſtri quærens gloriã, multas ei fecit iniurias. Ad extremum, conuaſatis quæ à fratribus ei miſſa detulerat, neſciente illo profectus eſt. Super hoc, quia alter locus referendi non eſt, hoc tantum dixerim in terrorem eorum, qui magiſtros deſpiciunt, quod poſt aliquantulum temporis computruerit morbo regio. Habens igitur ſenex Gazanum ſecum, aſcendit claſſem quæ Siciliam nauigabat: cúmque venundato euangeliorum codice, quem manu ſua adoleſcens ſcripſerat, dare naulum diſponeret, in medio fermè Adriæ, naucleri filius arreptus à dæmone, clamare cœpit, & dicere: Hilarion ſerue Dei, cur nobis per te & in

Hilarion à diſcipulo cõtemptus.

pelago

go tutos eſſe non licet? Da mihi
um, donec ad terram veniam: ne
iectus, præcipiter in abyſſum. Cui
Si. Deus meus, ait tibi concedit,
aneas, mane: ſin autem ille te eii-
uid mihi inuidiam facis, homini
atori, atque mendico? Hoc autem
bat, ne nautæ, & negotiatores, qui
aui erant, ſe, cum ad terram per-
ſſent, proderent: nec multò poſt
atus eſt puer, patre fidem dante,
eteris, qui aderant, nulli ſe ſuper
nomine locuturos. Ingreſſus an-
Pachinum, promontorium Sici-
obtulit nauclero euangelium pro
ectione ſua, & Gazani: qui nolens
pere, maximè cum videret illos,
pto illo codice, & iis, quibus ve-
erant, amplius nihil habere, ad
emum iurat ſe non accepturum
& ſenex, * accenſus fiducia pau- * *Aliàs, adſenſus.*
is conſcientiæ, in eo magis læta
ur, & quod nihil haberet ſæculi, &
accolis illius loci mendicus putare-
Porrò recogitans, ne negotiatores,
oriente venientes, ſe notum face-
t, ad mediterranea fugit loca, id eſt,
eſimo à mari milliario, ibíque in
odam deſerto agello, lignorũ quoti-
die

die faſcem alligans, imponebat dorſo diſcipuli: quo in proxima villa venundato, & ſibi alimoniam, & iis, qui fortè ad eos veniebant, pauxillulum panis emebant. Sed verè, iuxta quod ſcriptum eſt: Non poteſt ciuitas latere ſuper montem poſita. Scutarius quidam * cum in Baſilica beati Petri Romæ torqueretur, clamauit in eo * immundus ſpiritus: Ante paucos dies Siciliam ingreſſus eſt Hilarion, ſeruus Chriſti: & nemo eum nouit, & putat ſe eſſe ſecretum, ego vadam & prodam illum. Statímque cum ſeruulis ſuis, aſcenſa in portu naue, appulſus eſt Pachynum: & deducente ſe dæmone, vbi ante tugurium ſenis ſe proſtrauit, illico curatus eſt. Hoc initium ſignorum eius in Sicilia, innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, ſed & religioſorũ hominum adduxit multitudinem, in tantum, vt de primoribus quidam, tumens morbo intercutis, eodem die, quo ad eum venerat, curatus ſit: qui poſtea offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad diſcipulos: Gratis accepiſtis, gratis date. Dum hęc ita geruntur in Sicilia, Heſychius, diſcipulus eius, toto ſenem orbe quærebat,

Matth. 5.

* *Aliàs, Anus quædam.*

* *ea.*

Matt. 10.

bat, luſtrans litora, deſerta penetrans,
& hanc tantum habens fiduciam, quia
vbicumque eſſet, diu latere non poſ-
ſet. Tranſacto igitur iam triennio, au-
diuit Methonæ a quodam Iudæo, vi-
lia populis ſcruta vendente, prophe-
tam Chriſtianorum apparuiſſe in Sici-
lia, tanta miracula & ſigna facientem,
ut de veteribus ſanctis putaretur: in-
terrogatus itaque habitum eius, inceſ-
ſum, & linguam, maximéque ætatem,
nihil dicere potuit. ille enim, qui refe-
rebat, famam ad ſe veniſſe tantùm ho-
minis teſtabatur. Ingreſſus igitur A-
driam, * proſpero curſu venit Pachy-
num: & in quadam curui litoris villu
, famam ſenis ſciſcitatus, conſona
voce omnium cognouit vbi eſſet, quid
gereret, nihil in eo ita cunctis admiran-
dus, quàm quod, poſt tanta ſigna,
que miracula, ne fragmen quidem
nis à quoquam in illis locis accepiſ-
. Et, ne longum faciam, ſanctus vir
Heſychius ad magiſtri genua prouo-
lus, plantáſque eius lachrymis rigãs,
idem ab eo ſubleuatus, poſt bidui
duíque ſermonem audit à Gazano,
n poſſe ſenem iam illis habitare re-
gionibus, ſed velle ad barbaras quaſdã

* Aliàs, propero.

Digitized by Google

pergere nationes, vbi & nomen, & ſermo ſuus incognitus foret. Duxit itaq; illum ad Epidaurum, Dalmatiæ oppidũ: vbi paucis diebus in vicino agello manſitans non potuit abſcondi ſiquidem draco miræ magnitudinis, quos gentili ſermone boas vocant, ab eo, quod tam grandes ſint, vt boues glutire ſoleant, omnem latè vaſtabat prouinciam: & non ſolum armenta, & pecudes, ſed agricolas quoque, & paſtores, tractos ad ſe vi ſpiritus, abſorbebat, cui cum pyram iuſſiſſet præparari, & oratione ad Chriſtum miſſa euocato præcepiſſet ſtruem lignorum ſcandere, ignem ſuppoſuit tum itaque, cuncta ſpectante plebe, immanem beſtiam concremauit. vnde æſtuans, quid faceret, quo ſe verteret, aliam parabat fugam, & ſolitarias terras mẽte perluſtrans, mœrebat quod, tacente de ſe lingua, miracula loquerentur. Ea tempeſtate, terræ motu totius orbis, qui poſt Iuliani mortem accidit, maria egreſſa ſunt terminos ſuos: &, quaſi rurſum Deus diluuiũ minaretur, vel in antiquum chaos rediret omnia, naues, ad prærupta delatæ montiũ, pependerunt. quod cũ viderent Epidauritani,

Hilarion ſigno crucis maris impetus repreſſit.

itani, frementes ſcilicet fluctus, & vn-
larũ moles, & montes gurgitum lito-
ibus inferri, verentes quod iam eue-
iſſe cernebant, ne oppidum funditus
ubuerteretur, * ingreſſi ſunt ad ſenẽ, * *Aliàs, egreſſi.*
c, quaſi ad prælium proficiſcentes,
oſuerunt eum in litore. Qui cum tria
rucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manúſ-
ue contra tenderet, incredibile dictu
ſt, in quantã altitudinem intumeſcẽs
nare ante eum ſteterit: ac diu fremens
c quaſi ad obicem indignans, paula-
m in ſemetipſum relapſum ſit. Hoc
pidaurus, & omnis illa regio vſque
odie prædicat, matréſque docent li-
eros ſuos ad memoriam in poſteros
anſmittendam. Verè illud, quod ad
poſtolos dictum eſt. Si credideritis, *Matt.* 17.
iceris huic monti, tranſi in mare, &
et: Etiam iuxta litterã impleri poteſt,
tamen quis habuerit Apoſtolorum
dem, & talem, qualem illis habẽdam
Dominus imperauit, quid enim inter-
ſt, vtrum mons deſcendat in mare, an
nmenſi vndarum montes repente
briguerint, & ante ſenis tantum pe-
es ſaxei, ex alia parte molliter fluxe-
nt? Mirabatur omnis ciuitas, & ma-
nitudo ſigni Salonis quoque percre-

buerat. quod intelligens ſenex; in breui lembo clam nocte fugit, &, inuenta poſt biduum oneraria naui, pertexit Cyprum. Cumque inter Maleam & Cytheram piratæ, derelicta claſſe in litore, quæ non antemna, ſed conto regitur, duobus haud paruis myoparonibus occurriſſent, & denuo hinc inde fluctus occurrerēt, remiges omnes, qui in naui erant, trepidare, flere, diſcurrere, præparare contos, &, quaſi non ſufficeret vnus nuncius, certatim ſeni piratas adeſſe dicebat. Quos ille procul intuens ſubriſit, & conuerſus ad diſcipulos dixit: Modicæ, inquit, fidei quare

Exod. 15. trepidatis? Nunquid plures ſunt hi, quã Pharaonis exercitus? tamen omnes, Deo volente, ſubmerſi ſunt. Loquebatur hic: & nihilominus ſpumantibus roſtris, hoſtiles turmæ imminebant, iactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prora nauis, &, porrecta contra venientes manu, Hucúſque, ait, veniſſe ſufficiat. O mira rerum fides! ſtatim reſiluere nauiculæ, &, impellentibus contra remis, ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, poſt tergum ſe redire nolentes: totóque corporis nixu, * vt ad nauigium peruenirent, laborantes,

** Aliàs, niſu.*

rantes,

rantes, velocius multo, quàm venerãt, ad litus ferebantur. Prætermitto cætera, ne videar, in narratione ſignorum, volumen extendere. hoc ſolum dicam, quod inter Cycladas nauigans, hincinde clamantium de vrbibus & vicis, & ad litora concurrẽtium, immundorum ſpirituum voces audiebantur. Ingreſſus ergo Paphum, vrbem Cypri, nobilem carminibus poëtarum, quæ frequenter terræ motu lapſa, nunc ruinarum tantum veſtigiis, quid olim fuerit, oſtendit, in ſecundo ab vrbe milliario habitabat ignobilis, gaudénſque quod paucis diebus quiete viueret. verum non ad plenum viginti tranſiere dies, cum per omnem illam inſulam, quicumque immundos habebant ſpiritus, clamare cœperunt, veniſſe Hilarionem, ſeruum Chriſti, & ad eum ſe debere properare. hoc Salamina, hoc Curium, hoc *Lapetha, & vrbes reliquę conclamabant, pleriſque aſſerentibus, ſcire ſe quidem Hilarionem, & verè illum eſſe famulum Dei, ſed, vbi eſſet, ignorare. Intra triginta igitur nec multo amplius dies, ducenti fermè tã viri, quam mulieres, ad eum congregati ſunt: quos cum vidiſſet, dolens quod

* Lapitha

Digitized by Google

ſe non paterentur quieſcere, & quodam modo in vltionem ſui ſæuiens, tanta eos orationum inſtantia flagellauit, vt quidam ſtatim, alij poſt biduũ, triduúmve, omnes vero intra vnã hebdomadam curarentur. Manens itaque ibi biennio, & ſemper de fuga cogitans, Heſychium ad ſe veris tempore reuerſurum, Palæſtinam ad ſalutationem fratrum, & monaſterij ſui cineres viſendos miſit. Qui cum reuertiſſet, cupienti rurſum ad Ægyptum nauigare, hoc eſt ad ea loca, quæ vocantur * Bucolia eo quod nullus ibi Chriſtianorum eſſet, ſed barbara tantum & ferox natio, ſuaſit vt in ipſa magis inſula ad ſecretiorem locum * conſcenderet. quem cum diu luſtrans omnia reperiſſet, perduxit eum duodecim millibus à mari procul, inter ſecretos aſperóſq; montes, & quo vix reptando manibus genubúſque poſſet aſcendi. qui introgreſſus, cotẽplatus quidem eſt terribilem valde & remotum locum, arboribúſq; hinc inde circumdatum, habentem etiam aquas de ſupercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorũ fructũ numquam in cibo ſumpſit, ſed antiquiſſimi

* *Vocula.*

* *ſe conderet.*

iuxta

iuxta templi ruinā, ex quo, vt ipſe referebat, & eius diſcipuli teſtantur, tā innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces reſonabant, vt exercitū crederes. quo ille valde delectatus, quo ſcilicet antagoniſtas haberet in proximo, habitauit ibi per annos quinque: &, ſæpè inuiſente ſe Heſychio, in hoc extremo iam vitæ ſuæ tempore refocillatus eſt: quod, propter aſperitatem difficultatémque loci & vmbrarum, vt ferebatur vulgò multitudinem, aut nullus, aut rarus ad ſe vel poſſet, vel auderet aſcendere. Quodam autem die egreſſus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum iacentem ante fores. interrogauítque Heſychium, quiſnā eſſet, vel quo modo fuiſſet adductus. Qui reſpondens ait, procuratorem ſe fuiſſe villulæ, ad cuius cōfinia hortulus quoque, in quo ipſi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendénſque ad iacētem manum, Tibi, inquit, dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſurge, & ambula. Mira velocitas; adhuc verba in ore loquentis voluebātur, & iam mēbra ſolidata ad ſtandū hominem ſurrigebant. quod poſtquam auditū eſt, etiam diſ-

Digitized by Google

ficultatem loci, & iter inuium plurimorum vicit neceſſitas, nihil æquè per circumitum cunctis villis obſeruantibus, quàm ne quo modo elaberetur. diſſeminauerat enim hoc de eo rumor, diu eum in eodem loco manere non poſſe: quod ille non leuitate quadam, aut puerili ſenſu victus faciebat, ſed honorem fugiens, & importunitatem: ſemper enim ſilentium, & vitam ignobilem deſiderabat. Igitur octogeſimo ætatis ſuæ anno, cum abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti vice breuem manu propria ſcripſit epiſtolam, omnes diuitias ſuas ei derelinquens, euangelium ſcilicet, & tunicam ſacceam, cucullam, & palliolum: nam miniſter eius ante paucos dies obierat. venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religioſi viri, & maximè quod eum dixiſſe audierant, iam ſe ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum, ſed & Conſtantia quædam, ſancta fœmina, cuius generum, & filiã de morte liberauerat vnctione olei. quos omnes adiurauit, vt ne puncto quidem horæ poſt mortem reſeruaretur, ſed ſtatim eum in eodem hortulo terra operirent, ſicut veſtitus erat in

Teſtamẽtum Hilarionis.

tunica

unica cilicina & cuculla,& ſago ruſti-
o. Iamque modicus calor tepebat in
ectore,nec,præter ſenſum,quidquam
iui hominis ſupererat:& tamen aper-
is oculis loquebatur: Egredere, quid
imes? egredere anima mea, quid du-
itas? ſeptuaginta propè annis ſeruiſti
Chriſto,& mortem times?In hæc ver-
a exhalauit ſpiritum, ſtatímque hu-
no obrutum,ante vrbi ſepultum, quã
nortuum, nunciauerunt. Quod poſt-
uam Palæſtinæ ſanctus vir audiuit
Heſychius, perrexit ad Cyprum, & ſi-
nulãs ſe velle habitare in eodem hor-
ulo, vt diligentis cuſtodiæ ſuſpitionẽ
ccolis tolleret, cum ingenti vitæ ſuæ
ericulo poſt decem ferè menſes cor-
us eius furatus eſt:quod * Maiomam
eferens, totis monachorum & oppi-
orum turbis proſequentibus, in anti-
uo monaſterio condidit, illæſa tuni-
a,cuculla,& palliolo, & toto corpore,
uaſi adhuc viueret,integro, tantíſque
agrante odoribus, vt delibutum vn-
uentis putaretur. Non mihi videtur
calce libri tacenda Conſtantiæ il-
us,ſanctiſſimæ mulieris,deuotio,quę,
erlato ad ſe nuncio, quod corpuſcu-
m Hilarionis Palæſtinæ eſſet, ſtatim

* *Maiumam.*

exanimata eſt, veram in ſeruum Dei dilectionem etiam morte comprobās: erat enim ſolita peruigiles in ſepulcro eius noctes ducere, & quaſi cum præſente ad adiuuandas orationes ſuas, ſermocinari. Cernas vſque hodie mirā inter Palæſtinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis ſpiritum ſe habere certantibus. & tamen in vtriſq; locis magna quotidie ſigna fiunt, ſed magis in hortulo Cypri, forſitan quia plus illum locum dilexerit.

ARGVMENTVM.

Malchi, ex Maronia Syriæ vico orti vitā & captiuitatem deſcribit: vt poſt ſolitariū, & celebrem monachū, alium oppreſſum, & exagitatum ante oculos lectoribus ponat.

DE VITA MALCHI, Captiui, Monachi.

Elegans ſimilitudo.

QVi nauali prælio dimicaturi ſunt, ante in portu, & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus, & vncos præparant, diſpoſitúm-

que

que per tabulata militē, pendente gradu, & labente veſtigio ſtare firmiter conſueſcunt: vt, quod in ſimulacro pugnæ didicerint, in vero certamine non perhorreſcant, ita & ego, qui diu tacui, (ſilere quippe me fecit, cui meus ſermo ſupplicium eſt) prius exerceri cupio in paruo opere, & veluti quandam rubiginem linguæ abſtergere, vt venire poſſim ad latiorem hiſtoriam, ſcribere enim diſpoſui (ſitamen vitam Dominus dederit, & ſi vituperatores mei ſaltem fugientem me, & incluſum perſequi deſierint) ab aduentu Saluatoris, vſque ad noſtram ætatem, id eſt, ab Apoſtolis, vſque ad noſtri temporis fæcem, quo modo, & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit, & adulta, perſecutionibus creuerit, martyriis coronata ſit: &, poſtquam ad Chriſtianos principes venit, potentia quidem & diuitiis maior, ſed virtutibus minor facta ſit. Verum hæc alias: nunc, quod imminet, explicemus. Mironia triginta fermè millibus ab Antiochia, vrbe Syriæ, haud grandis ad orientem diſtat viculus, hic poſt multos vel dominos, vel patronos, dum ego adoleſcentulus morarer in Syria, ad Papæ Euagrij, neceſſa

neceſſarij mei, poſſeſſionem deuolutus eſt: quem icc irco nunc nominaui, vt oſtenderem, vnde noſſem, quod ſcripturus ſum. Erat igitur illic quidam ſenex. nomine Malchus, quem nos Latinè Regem poſſumus dicere, Syrus natione, & lingua, & reuera αὐτόχθων: anus quoque in eius contubernio, valde decrepita, & iam morti proxima videbatur: tam ſtudioſè ambo religioſi, & ſic eccleſiæ limen terentes, vt Zachariam, & Helizabeth de euangelio crederes, niſi quod Ioannes in medio non erat. De his cum curioſè ab accolis quærerem, quænam eſſet eorum copula, matrimonij, ſanguinis, an ſpiritus, omnes voce conſona, ſanctos, & Deo placitos, & mira neſcio quæ reſpondebant, qua cupiditate illectus, adortus ſum hominem, & curioſius ſciſcitatus rerum fidem, hæc ab eo accepi. Ego, inquit, mi-

Luc. 1.

rare, Maroniaci agelli colonus, ſed ſolus parentibus fui, qui cum me quaſi ſtirpem generis ſui, & hæredem familiæ ſuæ, ad nuptias cogerent, monachum potius me velle eſſe reſpondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis perſecuti ſint, vt pudicitiam prode

:rem. hæc res ſola indicio eſt
& domum, & parentes fugi, &
ad oriētem ire non poteram pro-
vicinam Perſidem, & Romanorū
um cuſtodiam, ad Occidentem
pedes, pauxillulum neſcio quod
ıns viatici, quod me ab inopia
ım defenſaret. Quid multa? per-
tandem ad eremum Chalcidos,
* inter Immam & Eſſam magis
ıſtrum ſita eſt, ibi repertis mona-
, eorum me magiſterio tradidi,
uum labore victum quæritans, la-
ámque carnis refrenans ieiuniis.
multos annos incidit mihi deſi-
ım, vt ad patriam pergerem: &,
adhuc viueret mater, (iam enim
em mortuum audieram) ſolarer
itatem eius: & , exinde venundata
eſſiuncula, partem erogarem pau-
bus, partem monaſterio conſtitue-
: quid erubeſco confiteri infide-
:em meam? partem in ſumptuum
ɔrum ſolatia reſeruarem. Clamare
ɔit abbas meus, diaboli eſſe tenta-
ıem: &, ſub honeſtæ rei occaſione,
re antiqui hoſtis inſidias: hoc eſſe,
erti canem ad vomitum ſuum: ſic
ltos monachorum eſſe deceptos:
nuſquam

* *Aliàs, inter mare & Beroeam.*

Partem ſuorū bonorū Malchus conceſſit monaſterio.

2.Petr.2. nuſquam diabolum aperta fronte ſe prodere. Proponebat mihi exempla de ſcripturis plurima: inter quæ illud, *Gen. 3.* quod initio Adam quoque & Euã ſpe diuinitatis ſupplantauerit. Et cum perſuadere non poſſet, prouolutis genibus obſecrabat, ne ſe dcſererem, nec me perderem: nec, aratrum tenens, poſt tergum reſpicerem. Væ miſero mihi: vici monitorem peſſima victoria, putans illum non meam ſalutem, ſed ſuum ſolatium quærere. Proſecutus ergo me de monaſterio, quaſi funus *Luc.9.* efferret, & ad extremum vale dicens: Videbo, ait, te fili ſatanæ cauterio notatum: non quæro cauſas, excuſationes non recipio. Ouis, quæ de ouilibus egreditur, lupi ſtatim morſibus ** Aliàs, de Beroea Edeſſam.* patet.* De Beria ad Eſſam pergẽtibus, vicina eſt publico itineri ſolitudo, per quam Saraceni incertis ſedibus huc atque illuc ſemper vagantur, quæ ſuſpicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, vt imminens pericu- *Malchus à Sarracenis captus.* lum auxilio mutuo declinetúr. Erant in comitatu meo viri, fœminæ, ſenes, iuuenes, paruuli, numero circiter ſeptuaginta. Et ecce ſubitò equorum camelorúmque ſeſſores Iſmaëlitæ ir-

ruunt

Digitized by Google

ruunt, crinitis vittatíſque capitibus, ac ſeminudo corpore, pallia, & latas caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ, laxos arcus vibrantes: haſtilia longa portabant, non enim ad pugnandum, ſed ad prædam venerant. Rapimur, diſpergimur, in diuerſa trahimur. Ego enim longo poſtliminio hereditarius poſſeſſor, & ſerò mei cōſilij pœnitens, cum altera muliercula in vnius heri ſeruitutem ſortitus venio. Ducimur, immo portamur ſublimes in camelis, & per vaſtam eremum ſemper ruinam timentes, pendemus potius, quam ſedemus. Carnes ſemicrudæ cibus, & lac camelorum potus erat. Tandem, grandi amne tranſmiſſo, peruenimus ad interiorem ſolitudinem, vbi dominam liberóſque ex more gentis adorare iuſſi, ceruices flectimus. Hic, quaſi clauſis carcere, mutato habitu, id eſt, nudus ambulare diſco, nam aëris quoque intemperies, nihil aliud, præter pudenda, velari patiebatur. Traduntur mihi paſcendæ oues, & in malorum comparatione hoc fruor ſolatio, quod dominos meos, & conſeruos rariùs video. Videbar mihi aliquid habere ſancti Iacob,

Gen.29. cob. Recordabar Moyſi, qui & ipſi in
Exod.3. eremo quondam fuere paſtores. Veſcebar recenti caſeo, & lacte. Orabam iugiter, canebam pſalmos, quos in monaſterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea. Agebam Dei iudicio gratias, quod monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inueneram. O nihil vnquam tutum apud diabolum! ô multiplices & ineffabiles eius inſidiæ! ſic quoque latentem me inuenit inuidia. Dominus videns gregem ſuum creſcere, nihíque in me deprehendens fraudulentiæ, (ſciebam enim Apoſtolum præcepiſſe: Dominis ſic, quaſi Deo, fideliter ſeruiendum) & volens me remunerare, quo fidum ſibi magis faceret, tradidit mihi illam conſeruam meam, aliquando captiuam. Et, cum ego refutarem, dicerémque me Chriſtianum, nec licere mihi vxorem viuentis mariti accipere, (ſiquidem captus nobiſcum vir eius, ab alio domino fuerat abductus) rurſus ferus ille, & implacabilis, in furorem verſus, euaginato me cœpit petere gladio: &, niſi confeſtim brachia tendens mulierem præoccupaſſem, illico fudiſſet ſanguinem. Iam igitur venerat

Nihil tutum apud diabolum
Epheſ.6.

Digitized by Google

venerat tenebroſior ſolito, & mihi nimiùm matura nox. Duco in ſpeluncam ſemirutam nouam coniugem: & pronubante nobis mœſtitia, vterque deteſtamur alterũ, nec fatemur. Tunc verè ſenſi captiuitatem meam, proſtratúſque humi, monachum cœpi plangere, quem perdebam, dicẽs: Huccine miſer ſeruatus ſum? ad hoc me mea ſcelera perduxerunt: vt incaneſcente iam capite, virgo maritus fierem? Quid prodeſt, parentes, patriam, rem familiarem contempſiſſe pro Domino, ſi hoc facio, quod ne facerem, illa contempſi? niſi quod fortè propterea hæc ſuſtineo, quia patriam deſideraui. Quid agimus anima? perimus, an vincimus? expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? verte in te gladium: tua magis mors timenda eſt, quàm corporis. Habet & ſeruata pudicitia ſuum martyrium, iaceat inſepultus Chriſti teſtis in eremo: ipſe mihi ero perſecutor, & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium: & acumine contra me verſo: Vale, infortunata, infelix mulier: habeto me martyrem potius, quàm maritum. Tunc

Continentia Malchi.

illa, pedibus meis prouoluta: Precor te, inquit, per Ieſum Chriſtum, & per huius horæ neceſſitatem adiuro, ne effundas ſanguinem tuum in crimen meum: vel, ſi mori placet, in me primum verte mucronem: ſic nobis potius coniungamur. Etiam ſi vir meus ad me redierit, ſeruarem caſtitatem, quam me captiuitas docuit, vel interirem potius, quam perderem. Cur moreris, ne mihi iungaris? ego morerer, ſi mihi iungi velles, habeto me coniugem pudicitiæ, & magis animæ copulam amato, quam corporis. Sperent Domini maritum, Chriſtus nouerit fratrem, facilè ſuadebimus nuptias, cum nos viderint ſic amare. Fateor, inquit, obſtupui: & admiratus virtutem fœminæ, coniugem plus amaui. Nunquam tamen illius nudū corpus intuitus ſum: nunquam eius carnem attigi, timens in pace perdere, quod in prælio ſeruâueram. Tranſeunt in tali matrimonio dies plurimi: amabiliores nos dominis fecerant nuptiæ, nulla fugæ ſuſpicio: interdum & menſe toto aberam fidus gregis paſtor per ſolitudinem. Poſt grande interuallum, dum ſolus in eremo ſedeo, & præter cælum

terram

:errámque nihil video, cœpi mecum
acitus voluere, & inter multa contu-
)ernij quoque monachorum recorda-
i, maximéque vultum patris mei, qui
ne erudierat, tenuerat, perdiderátque,
ícque cogitans, aſpicio formicarum
gregem anguſto calle feruere, ferre
)nera maiora, quam corpora, aliæ her-
ɔarum quædam ſemina forcipe oris
rahebant, aliæ egerebant humum de
oueis, & aquarum meatus aggeribus
xcludebant, illæ, venturæ hyemis me-
nores, ne madefacta humus in her-
ɔam horrea verteret, illata ſemina præ-
idebant. hæ, luctu celebri, corpora de-
uncta deportabant, quódque magis
nirum eſt, in tanto agmine egrediens
ıon obſtabat intranti, quin potius, ſi
juam vidiſſent * ſub faſce & onere * *ſub falcis onere.*
oncidiſſe, ſuppoſitis humeris adiuua-
ant. Quid multa? pulchrum mihi ſpe-
ctaculum dies illa tribuit, vnde recor-
atus Salomonis, ad formicarum ſo- *Prouer. 6.*
ertiam nos mittentis, & pigras men-
es tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tæ-
ere captiuitatis, & monaſterij cellulas
uærere, ac formicarum illarum ſimi-
tudinem deſiderare, vbi laboratur in
nedium: cúmque nihil cuiuſquã pro-

Digitized by Google

prium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mulier: triſtitiam animi diſſimulare non potui, rogat, cur ita exanimatus ſim, audit cauſas, hortatur fugam. Peto ſilentij fidem: non aſpernatur, & iugi ſuſurro inter ſpem & metum medij fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis: quibus occiſis, vtres facio, eorúmque carnes viatico præparo, & primo veſperi, putantibus nos dominis ſecretò dubitare, inuadimus iter, vtres & partes carnium portantes, cúmque perueniſſemus ad fluuium, (nam decem millibus aberat) inflatis conſcenſiſque vtribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus ſubremigantes: vt, deorſum nos flumine deferente, & multo longius, quàm cõſcenderamus, in alteram nos exponente ripam, veſtigium ſequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapſæ, vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus vſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Currimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus prouehimus, quam diebus, vel propter inſidias latè vagãtium Saracenorum, vel propter ardorem ſolis nimium.

Digitized by Google

nimium. Paueſco miſer etiam referēs, etſi tota mente ſecurus, toto tamen corpore perhorreſco. Poſt diem verò tertium, dubio proſpectu procul aſpicimus duos camelis inſidentes venire concitos, ſtatímque mens, mali præſaga, putare cœpit dominum meditari mortem, ſolem cernere nigreſcentem, dúmque timemus, & veſtigiis nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad dexteram ſpecus, longè ſub terram penetrans, igitur timentes venenata animalia, (nam ſolent viperæ, reguli, & ſcorpiones, cæteráque huiuſcemodi, feruorem ſolis declinantia, vmbram petere) intrauimus quidem ſpeluncam, ſed ſtatim in ipſo introitu ſiniſtræ nos foueæ credimus, nequaquam vltra progredientes, ne, dum mortem fugimus, incurramus in mortem: illúdque nobiſcum reputantes, ſi iuuat Dominus miſeros, habemus ſalutem: ſi deſpicit peccatores, habemus ſepulchrum. Quid putas fuiſſe nobis animi? quid terroris, cum ante ſpecum haud procul ſtarent dominus, & conſeruus, & veſtigio indice iam ad latebras perueniſſent? O multò grauior expectata, quam illata mors! Rurſus

cum timore & labore lingua balbutit: & quaſi clamante Domino, mutire nō audeo. Mittit ſeruum, vt nos de ſpecu trahat: ipſe camelos tenet, & euaginato gladio, noſtrum expectat aduentum. Interea, tribus ferè vel quatuor cubitis introgreſſo famulo, nobis ex occulto tergum eius videntibus, (nam oculorum iſtiuſmodi natura eſt, vt poſt ſolem vmbram intrantibus cæca ſint omnia) vox per antrum ſonat: Exite furciferi, exite morituri: quid ſtatis? quid moramini? exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aſpicimus leænam inuaſiſſe hominem, & gutture * ſuffocatum cruentum intro trahere. Ieſu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudij fuit? ſpectabamus, domino neſciente, hoſtem noſtrū perire: qui cum videret illum moras facere, ſuſpicatus eſt duos vni reſiſtere: ſed iram differre non valens, ſicut tenebat gladium ad ſpeluncam venit, & * furore rabido ſerui increpans vecordiam, prius à fera eſt tentus, quàm ad noſtras latebras perueniret. Qui ſunt, qui hoc crederent, vt ante os noſtrum beſtia pro nobis dimicaret? Sublato autem

* *ſuffocato.*

* *clamore.*

autem illo metu, ſimilis ante oculos noſtros verſabatur interitus: niſi quod tutius erat, rabiem leonis, quàm iram hominis ſuſtinere. Pauemus intrinſecus: & ne mouere quidã nos auſi, præſtolabamur euentum rei, inter tanta pericula, pudicitiæ tantùm conſcientia pro muro ſepti. Leæna, inſidias cauens, & viſam eſſe ſe ſentiens, apprehenſos mordicus catulos effert, nobíſque cedit hoſpitium: neque tamen ſatis creduli, ſtatim erumpimus: ſed expectantes diu, & egredi cogitantes illius nobis ſemper figurabamus occurſum. Sublato ergo horrore, & alia tranſacta die, egredimus ad veſperam, vidimúſque camelos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore voluere, & in aluum miſſos iterum retrahere: quibus aſcenſis, & noua ſitarcia, id eſt, annona refocillati decima tandem die ad Romana per deſertũ caſtra venimus, oblatíque tribuno, rem ordine pandimus: inde trãſmiſſi ad Sabinum, Meſopotamiæ ducem, camelorum pretium accepimus: & quia iam abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hãc trado virginibus,

diligens eam vt ſororem, non tamen ei me credens vt ſorori. Hæc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit: hæc ego vobis narraui ſenex & caſtis hiſtoriam caſtitatis expono: virgines caſtitatem cuſtodire exhortor: vos narrate poſteris: vt ſciant, inter gladios, & inter deſerta, & beſtias, pudicitiam nunquam eſſe captiuam: & hominem Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari.

Caſta caſtis narratur hiſtoria.

ARGVMENTVM.

Explicatis initio in ſpiritualem ſenſum, quæ de victimarum partibus ſancita, enarratiſque eodem modo legibus, quæ ſummis ſacerdotibus veteri in lege præſcriptæ erãt: ſingulas veſtium ſpecies, quibus tam maiores quàm minores eius temporis Pontifices vterentur, myſticè ad animarum profectum, doctè, elegantérque exponit.

HIERONYMVS AD Fabiolam de veſtitu Sacerdotum.

Digitized by Google

EPISTOLA.

VSQVE hodie in le-
ctione veteris teſta-
menti ſuper faciem
Moyſi velamen poſi-
tum eſt. Loquitur glo *2.Cor.3.*
rificato vultu, & po- *Exod.34.*
pulus loquentis gloriam ferre non ſu- *2.Cor.3.*
ſtinet. Cum autem conuerſi fuerimus
ad Dominum, aufertur velamen, occi-
dens littera moritur, viuificans ſpiritus *Ioan.4.*
ſuſcitatur. Dominus enim ſpiritus eſt, *Pſal.118.*
& lex ſpiritualis. Vnde & Dauid ora- *1.Cor.9.*
bat in Pſalmo: Reuela oculos meos: & *Exod.29.*
cōſiderabo mirabilia de lege tua. Nun- *Num.25.*
quid de bubus cura eſt Deo? Vtique
non multo magis de iecore bouis, arie-
tis, & hircorum & armo dextro, pectu-
ſculo, & ventre, quot ſtercora digerun-
tur: quorum duo in eſum accipiunt ſa-
cerdotes: tertium Phinees meretur in
præmium. De victimis ſalutaribus
adeps, quo pectus obuoluitur, & pin-
nula iecoris offeruntur ſuper altare: ip-
ſum verò pectus & brachium dextrum
dantur Aaron & filiis eius legitimum
ſempiternum à filiis Iſrael. Senſus in *Leuit.7.*
corde eſt, habitaculū cordis in pectore.

Matth.5. Quæritur vbi ſit animæ principale. Plato in cerebro, Chriſtus monſtrat in corde: Beati mundo corde, quoniã ipſi Deum videbunt. Et de corde procedũt cogitationes malæ. Et quid cogitatis nequam in cordibus veſtris? Voluptas & concupiſcentia, iuxta eos, qui de Phyſicis diſputant, conſiſtit in iecore. Huius pinnullam in diuerſa volitantem, & per oculorum feneſtras erumpentem foras, offerunt ſacerdotes Deo: *Leuit.3.* *Pſal.19.* vt poſtquam opere dixerint Deo, holocauſtum tuum pingue fiat, & concupiſcentiam, libidinis ſeminarium, igni ſpiritus cõcremauerint: mereantur accipere præmium, pectus & brachium. In pectore mundas cogitationes, legis notitiam, dogmatum veritatem. In brachio bona opera & pugnam contra *Act.1* *Leuit.8.* diabolũ, & armatam manum: vt quod mente conceperint, exemplo probent. Ieſus enim cœpit facere, & docere Ipſum quoque pectuſculum appellatur ἐπίθεμα, id eſt, additamentum, ſiue præcipuum & egregium: תנופה thenupha quippe hoc magis ſonat. Ex quo intel- *Malac.2.* ligimus iuxta illud Malachiæ, Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius: præcipuam

debere

debere eſſe in ſacerdotibus legis doctrinæque notitiam: & additamento gratiæ ſpiritualis, talem virũ inſtitui, Tit. 1.
qui poſſit cõtradicentibus reſiſtere: & nihil in ſe ſiniſtri habere operis, quod ducat ad tartarum: ſed dextrum brachium & ſeparatum: vt opere ſacerdotis, comparatione virtutum eius, & à cunctis hominibus ſeparata ſint. Hæc de victimis, & iis, quæ offeruntur in altari, & quæ ſacerdotibus dantur à Domino. Cęterum & alia tria, exceptis primitiis hoſtiarum, & de priuato, & de macello publico, vbi non religio, ſed victus neceſſitas eſt, ſacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla & venter. De brachio iam diximus. Maxillam eloquentem, eruditúmque ſignificat: vt quod pectore cõcipimus, ore promamus. Venter, receptaculum Num. 25.
ciborum, in ſcorto Madianitide ſacerdotali pugione confixus, vniuerſos hominum labores momentanea blandimenta gulæ ſtercoris fine condemnat, & oſtendit mentibus conſecratis Deo, totum, quod curamus, quod voramus, 1. Cor. 6.
in ſeceſſum proiici. Vnde Apoſtolus: Philip. 3.
Eſcæ, inquit, ventri, & venter eſcis: Exod. 3.
Deus autem & hunc, & illas deſtruet. Leuit. 10.

Et

*Luc.*21. Et econtrario de luxurioſis: Quorum
*Num.*18. Deus venter eſt,& gloria in confuſio-
*Leuit.*21. ne eorum vituli puluerem, quem adorauerat Iſrael in contemptum ſuperſtitionis in potum accepit populus: vt diſcat contémnere, quod in ſeceſſum proiici viderat. Præcipitur ſacerdotibus, ne miniſtraturi in templo, vinum & ſiceram bibant: ne ebrietate & crapula & curis huius vitæ prægrauentur corda eorum: nec partem habeant in terra, niſi ſolum Deum, vt nulla debilitate inſignes ſint: ne truncis auribus, lęſo oculo, ſimis naribus, claudo pede, cutis colore mutato: quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Voluntas enim in homine, non natura damnatur. Si quis è ſacerdotibus ſemine fluxerit, ad ſacerdotalem menſam prohibetur accedere: & econtrario vidua, cuius cum Sara defecerũt muliebria, propter continentiam & caſtitatem recipitur in domum patris, & de templi ærario alitur. Quod ſi filios habuerit, redditur ſoboli ſuæ, vt iuxta Apoſtolum, iis miniſtretur, quæ verè viduæ ſunt, & vt quæ de ſacerdotalibus ſuſtentatur cibis, nullius alterius amore teneatur. Vicinus & mercenarius excluduntur à conui

Voluntas in homine, non natura damnatur.

*Leuit.*22.

1.*Tim.*5.

*Leuit.*22.

:onuiuio ſacerdotum: ſeruis ciborum
:eliquiæ conceduntur iam tunc reii-
:iebantur Phygelus, & Hermogenes,
& recipiebatur Oneſiphorus. Primitiæ *Num.* 5.
:iborum, & omnium frugũ, atque po- 18.
norum offeruntur antiſtiti: vt habens
/ictum, atque veſtitũ, abſque vllo im-
pedimento ſecurus & liber ſeruiat Do-
nino. Primogenita mundorũ anima-
ium accipiunt ſacerdotes, immundo-
um pretia. Hominum quoque primi *Num.* 18.
partus redimuntur: & quia conditio
vna naſcendi eſt, pretium æqualiter
offertur ſic moderatum,& leue, vt nec
diues intumeſcat, nec tenuis prægra-
uetur. Æditui, & ianitores accipiunt
decimas: & rurſum decimas decima- *Num.* 18.
rum offerunt ſacerdotibus, tanto illi *Num.* 35.
minores, quanto ipſi maiores populo.
Quadraginta octo ciuitates ad habi-
andum leuitis & ſacerdotibus ſepa-
antur, ſex vrbes fugitiuorum trans
ordanem & intra Iordanem eligun-
ur:& finis exilij, mors pontificis eſt.
Vniuerſa,quæ feſtinus ſermo perſtrin-
:it, & quorum pulſaui nec aperui ſa-
ramenta, ad cunctos pertinent ſacer-
lotes Pontifex autem quantis polleat
priuilegiis,dicam breuiter. Caput, in-
quit,

Leuit.21. quit, ſuum non diſco operiret. Habet
Exod.28. cidarim,& nomen Dei portat in fron-
te: diademate ornatus eſt regio: ad per-
fectam Chriſti venit ætatem : ſemper
eius gloria protegendus eſt : & veſti-
menta ſua non ſcindet, quia candida
ſunt, quia impolluta, quia agnum ſe-
quentia, & de attonſæ ouis confecta
velleribus. Thamar, amiſſa pudicitia,
Gen.38. ſcidit tunicam. Caiphas perdito ſacer-
Matt.26. dotio, rupit publicè veſtimenta. Super
omnem animam, quæ mortua eſt, non
Leuit.21. ingreditur. Vbicunque peccatum eſt,
Ezech.18 & in peccato mors, illuc pontifex non
accedit. Anima, quæ peccauerit, ipſa
morietur. Quamuis ille ſit diues, quã-
uis potẽs, & multitudinem offerat vi-
ctimarum, ſi mortuus eſt, non tangitur
Ioan.11. à pontifice, non videtur. Quod ſi reui-
12. uiſcit, & ad vocem Saluatoris egredi-
tur de ſepulchro, & faſciis peccatorum
ſolutus incedit: intrabit ad eum ponti-
fex, & ibi faciet mãſionem: & cum re-
Leuit.21. ſurgente prandebit. Super patre ſuo &
matre ſua nõ inquinabitur. Multa nos
facere cogit affectus: & dum propin-
quitatem reſpicimus corporum, & cor-
poris & animę offendimus creatorem.
Qui amat patrem, aut matrem ſuper
Chri

Chriſtum,non eſt eo dignus. Diſcipu- *Matt.10.*
lus,ad ſepulturam patris ire deſiderãs, *Luc.9.*
Saluatoris prohibetur imperio. Quanti
monachorum, dum patris matríſque
miſerentur, ſuas animas perdiderunt.
Super patre & matre pollui nobis non
licet quanto magis ſuper fratribus, ſo-
roribus,conſobrinis, familia, ſeruulis?
Genus regale & ſacerdotale ſumus. Il- *1. Petr.2.*
lum attendamus patrem,qui nunquam
moritur,aut qui pro nobis moritur: &
qui ideo viuens mortuus eſt, vt nos
mortuos viuificaret. Si quid habemus
de Ægypto quod princeps mundi hu-
ius ſuum poſſit agnoſcere:tenenti Æ- *Gen.39.*
gyptiæ cum pallio relinquamus. Sin- *Marc.14.*
done opertus adoleſcẽs, vinctum Do-
minum ſequebatur: incurriſſet in la-
queos, niſi expeditus & nudus perſe-
quentium declinaſſet impetum. Red-
damus parentibus,quæ parentum ſunt:
ſi tamen viuunt, ſi ſeruientes Domi-
no filios ſuos præferri ſibi gloriantur.
De ſanctis non egredietur: & non *Leuit.21.*
polluet ſanctificationem Dei ſui. Pro *Matt.12.*
otioſo quoque verbo rationem red-
dituri ſumus: & omne, quod non æ-
dificat audientes, in periculum verti-
tur loquentium. Ego ſi fecero,ſi dixero
quip

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

quippiam, quod reprehẽſione dignum eſt: de ſanctis egredior, & polluo vocabulum Chriſti, in quo mihi blandior: quanto magis Pontifex, & Epiſcopus, quem oportet eſſe ſine crimine, tantarúmque virtutum, vt ſemper moretur in ſanctis, & paratus ſit victimas offerre pro populo, ſequeſter Dei & hominum, & carnes agni ſacro ore conficiens: quia ſanctum oleum Dei ſui ſuper eum eſt. Non egredietur de ſancto, ne veſtimentum, quo indutus eſt, polluat. Quotquot enim in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtũ induimus. Seruemus tunicam, quam accepimus, ſanctam cuſtodiamus in ſancto. Ille montanus habitator, qui de Hieruſalem deſcendebat in Hierico, non prius vulneratus eſt, quam nudatus. Infunditur ei oleum, medicamentum lene, & miſericordia temperatum: & quia debuit negligentiæ ſentire cruciatum, vini auſteritate mordetur: vt per oleum ad pœnitentiam prouocetur, per vinum ſentiat ſeueritatem iudicantis. Vxorem virginem accipiet, viduam autem & eiectam & meretricem nõ accipiet, ſed virginem de genere ſuo, & non contaminabit ſemen ſuum in populo. Ego Dominus

Tit. 1.

Epiſcopus ore ſacro agni carnes conficit.

Galat. 3.

Luc. 10.

Leuit. 21.

Dominus qui ſanctifico eum. Scio pō-
tificem, cui præcepta nunc dantur, à
plerisq; Chriſtum intelligi: & id, quod
dictum eſt, Super patre & matre non
inquinabitur, de virginali Mariæ partu
ediſſerit: multóque facilior eſt ſuper
Domino interpretatio, qui audit in
pſalmo: Tu es ſacerdos in æternum ſe-
cundum ordinem Melchiſedech. Et in *Pſal.* 119.
Zacharia: Audi Ieſu ſacerdos magne,
cui ſordida peccatorum noſtrorũ ve-
ſtimenta tolluntur, vt recipiat gloriam
quam habuit apud patrem prius quàm
mundus eſſet. Sed, ne quis me vim fa-
cere ſcripturæ putet, & ſic amare Chri-
ſtum, vt hiſtoriæ auferam veritatem:
interpretabor in membris quod refe-
ratur ad caput: intelligam de ſeruis,
quod impleatur in Domino, quãquam
in gloria domini, gloria famulorum
ſit: & vbicumque opportunitas loci
tulerit, ſic de vero lumine diſputabo,
vt deriuetur ad eos, quibus Chriſtus
donauit, vt lumen ſint. Pontifex iſtæ,
quẽ Moyſaicus ſermo deſcribit, viduã *Leuit.* 21.
eiectam & meretricem non ducit vxo- *Diſt.* 34.
rem. Vidua eſt cuius maritus eſt mor- *Vidua eſt.*
tuus: eiecta, quæ marito viuente pro-
iicitur: meretrix, quæ multorum libi-

dini patet. Sed accipiet, inquit, vxorem virginem, & de genere ſuo, non alienigenam: ne, in mala terra, nobilium ſeminum frumenta degenerent: Non meretricem, quæ multis expoſita eſt amatoribus: Non eiectam, quæ etiam priori coniugio indigna fuit: Non viduam, ne priſtinarum meminerit voluptatum: ſed illam animam, quæ non habet maculam, neque rugam, quæ cũ Chriſto renata innouatur de die in

2. *Cor.* 11. diem, de qua Apoſtolus loquitur: Deſpondi enim vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. Nolo diſcipulam coniugem pontificis quidquam habere de veteri homine. Si conſurre-

Col. 3. ximus cum Chriſto, ea, quæ ſurſum ſunt, ſapiamus, præteritorum obliti, futurorum auidi. Infelix Simó, quia poſt baptiſmum de antiquo matrimonio cogitabat, nec ad virginalem venerat puritatem, Petri conſortio indignus fuit. Compuliſti me, Fabiola, litteris tuis, vt de Aaron tibi ſacerdotio ſcriberem, & veſtimentis: ego plus obtuli, vt de cibis, & primitiis ſacerdotum, & de obſeruatione pontificis præfatiun-

Gen. 19. culam ſtruerem. Egreſſa de Sodomis, & ad montana feſtinans, non vis habi-

tare

are in parua vrbe Segor transſcendens
roſelytos, præteris Iſraëlitas: dimittēs
euiticum gradum, & præpete penna
ranſuolans ſacerdotes, ad pontificem
enis. Sed dū veſtes eius, & rationale
ectoris diligenter inquiris, noſtra tibi
iſplicuere coſortia. Et tu quidem op-
ato frueris otio: & iuxta Babylonem
ethlemitica forſitan rura ſuſpiras.
Nos in Ephrata, tandem pace reddita,
agientem de præſepi audimus infan-
em: & querimonias eius, ac voculas,
d tuas aures cupimus peruenire. Le-
imus in Exodo, tabernaculum men- *Exod.25.*
m candelabrum, altare, columnas, *26.27.*
toria, coccum, byſſum, hyacinthum,
urpuram, ex auro, argento, ære, va-
diuerſa, tabernaculum diuiſum in
ia, duodecim panes per ſingulas heb-
omadas menſæ impoſitos, in can-
labro ſeptem lucernas, altare ho-
is holocauſtiſque expoſitum, cra-
ras, ſcyphos, thuribula, phyalas, mor-
riola, paxillos, pelles rubras, pilos
prarum & ligna imputribilia. Tan-
& talia offeruntur in tabernaculo
ei, vt nullus deſperet ſalutem. Alius
rum ſenſuum, alius argentum
oquij, alius vocem æris exhibeat,

Totus mundus in tabernaculi deſcribitur ſacramento. Primum & ſecūdum veſtibulum omnibus patet. Aqua enim & terra cūctis mortalibus data ſunt. In ſanctis verò ſanctorū, quaſi ad æthera & in cœlum, paucorum introitus & volatus eſt. Duodecim panes, duodecim menſium ſignificant circulum. Septem lucernæ, ſeptem errantia aſtra demonſtrant. Et ne longum faciam (neque enim propoſitum mihi nunc eſt de tabernaculo ſcribere) veniā ad ſacerdotalia veſtimenta: & antequā myſticam ſcruter intelligentiam, more Iudaico, quæ ſcripta ſunt, ſimpliciter exponam: vt, poſtquam veſtitū videris ſacerdotem, & oculis tuis omnis eius patuerit ornatus, tūc ſingulorum cauſas pariter
Exod. 12. exquiramus. Diſcamus primum communes ſacerdotum veſtes, atque pontificū. Lineis fœminalibus, quæ vſq; ad genua & poplites veniunt, verenda celátur: & ſuperior pars ſub vmbilico vehementer adſtringitur: vt, ſi quando expediti mactant victimas, tauros & arietes trahunt, portántque onera, & in officio miniſtrandi ſunt, etiamſi lapſi fuerint, & fœmora reuelauerint, non pateat quod opertū eſt. Inde & gradus altaris

altaris prohibentur fieri: ne inferior populus aſcendentium verenda cõſpiciat: vocatúrq; lingua Hebræa hoc genus veſtimẽti מכנסי michneſe, Græcè περισκελῆ, à noſtris fœminalia, vel brachæ vſq; ad genua pertingentes. Refert Ioſephus (nã ætate eius adhuc templũ ſtabat: & necdũ Veſpaſianus & Titus Hieroſolymã ſubuerterant: & erat ipſe de genere ſacerdotali: multóq; plus intelligitur, quod oculis videtur, quàm quod aure percipitur) hæc fœminalia de byſſo retorta ob fortitudinem ſolere contexi, & poſtquam inciſa fuerint, acu conſui: non enim poſſe in tela huiuſcemodi fieri: Secunda ex lino tunica eſt ποδήρης, id eſt, talaris, duplici ſindone, quam ipſum Ioſephus byſſinam vocat, appellatúrque כתנת chetonet, id eſt, χιτὼν, quod Hebræo ſermone in lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta eſt, & ſtrictis manicis, vt nulla omnino in veſte ſit ruga, & vſque ad crura deſcendat. Volo pro legentis facilitate abuti ſermone vulgato. Solent militantes habere lineas, quas camiſias vocant, ſic aptas membris, & adſtrictas cor- *Exod.* 12

poribus, vt expediti ſint vel ad curſum vel ad prædia, dirigere iacula, tenere clypeum, enſem librare, & quocumq; neceſſitas traxerit. Ergo & ſacerdotes, parati in miniſterium Dei, vtuntur hac tunica, vt, habẽtes pulchritudinem veſtimentorum, nudorum celeritate diſcurrant. Tertium genus eſt veſtimẽti, quod illi appellant אבנט abnet, nos cingulum, baltheum, vel zonam poſſumus dicere, Babylonij nouo vocabulo המיינין hemeianin vocant. diuerſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine Hoc cingulum in ſimilitudinem pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundũ textũ eſt, vt marſupiũ longius putes. Textũ eſt autẽ ſubtegmine cocci, purpuræ, hiacynthi, & ſtamine byſſino, ob decorẽ, & fortitudinem, atque ita polymita arte diſtinctũ, vt diuerſos flores ac gemmas artificis manu nõ textas, ſed additas arbitreris Lineã tunicã, de qua ſupradiximus, inter vmbilicum & pectus hoc ſtringũt baltheo, qui quatuor digitorũ habens latitudinem, & ex vna parte ad crura dependens, cũ ad ſacrificia curſu, & expeditione opus eſt, in læuum humerum retorquetur. Quartum genus eſt veſti-

Digitized by Google

menti rotundum pileolum, quale pi-
ctum in Vlyſſeo conſpicimus quaſi
ſphæra media ſit diuiſa, & pars vna
ponatur in capite: hoc Græci & noſtri
πάρεχν, nonnulli galerum vocant, He-
bræi מצנפת miznephcht: non habet
acumen in ſummo, non totum vſq; ad
comam caput tegit, ſed tertiam partē
à fronte inopertam relinquit: atque
ita in occipitio vitta conſtrictum eſt,
vt non facilè labatur ex capite. eſt au-
tem byſſinum, & ſic fabre opertum
linteolo, vt nulla acus veſtigia extrin-
ſecus appareant. His quatuor veſti-
mētis, id eſt, fœminalibus, tunica linea,
cingulo, quod purpura, cocco, byſſo,
hiacynthóque contexitur, & pileo, de
qua nūc diximus, tam ſacerdotes, quā
pontifices vtuntur. Reliqua quatuor
propriè pontificum ſunt, quorum pri-
mum eſt meil, מעיל, id eſt, tunica tala-
ris, tota hiacynthina, ex lateribus eiuſ-
dem coloris aſſuetas habens manicas,
& in ſuperiori parte, qua collo indui-
tur, aperta, quod vulgo capitium
vocant, oris firmiſſimis, ex ſe textis,
ne facilè rumpatur. In extrema parte, *Exod.29.*
id eſt, ad pedes, ſeptuaginta duo ſunt

Digitized by Google

tintinnabula, & totidem mala punica, iiſdē contexta coloribus, vt ſupra cingulū. Inter duo tintinnabula vnū malū eſt: inter duo mala vnum tintinnabulū vt alterutrum ſibi media ſint: cauſáque redditur. Iccirco tintinnabula veſti appoſita ſunt, vt, cum ingreditur pōtifex in Sancta ſanctorū, totus vocalis incedat, ſtatim moriturus, ſi hoc non fecerit. Sextum eſt veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur ephod, אפד Septuaginta ἐπωμίδα, id eſt, ſuperhumerale appellāt. Aquila ἐπίῤῥαμμα, nos ephod ſuo ponimus nomine. Et vbicūque in Exodo, ſiue in Leuitico ſuperhumerale legitur ſciamus apud He-

Exod. 35. 39. bræos ephod appellari, hoc autē, eſſe pontificis veſtimentum, & in quadam epiſtola ſcripſiſſe me memini: & omni ſcriptura teſtatur ſacrū quiddā eſſe, &

1. Reg. 2. ſolis conueniēs pōtificibus. Nec ſtatim

1. Reg. 6. illud occurrat, quod Samuel, qui leuita

Ephod duplex. fuit, ſcribitur in regnorū primo libro, habuiſſe ætatis adhuc paruulæ אפד בד ephod bad, id eſt, ſuperhumerale lineum: cum Dauid quoque ante arcam Domini idem portaſſe referatur aliud eſt enim ex quatuor ſupradictis coloribus,

ribus, id eſt, hiacyntho, byſſo, cocco purpura, & ex auro habere cōtextum: aliud in ſimilitudinem ſacerdotum ſimplex,& lineum. Auri laminæ,id eſt, bracteæ, mira tenuitate tenduntur: ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hiacynthi, cocci, purpuræ, & cum ſtamine byſſino:& efficitur palliolum miræ pulchritudinis,perſtringens fulgore oculos in modum caracallarum, ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro rationali derelictus. In vtroque humero habet ſingulos lapides,clauſos, & adſtrictos auro, qui Hebraicè dicuntur ſoom, שהם, ab Aquila,& Symmacho, & Theodotione onychini, à Septuaginta ſmaragdi trāsferuntur: Ioſephus ſardonicas vocat, cum Hebræo Aquiláque conſentiens: vt vel colorem lapidum, vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena patriarcharum nomina ſunt, quibus Iſraeliticus populus diuiditur. In dextro humero maiores filij Iacob, in læuo minores ſcripti sunt: vt pontifex,ingrediens Sancta ſanctorum, omnia populi, pro quo rogaturus eſt Dominum, portet in hume-

Digitized by Google

ris. Septimum veſtimentum eſt mēſura paruum, ſed cunctis ſupradictis ſacratius. Intēde quæſo, animum, vt quæ dicuntur intelligas. Hebraicè vocatur hoſem חשן, Græcè autem λόγιον, nos rationale poſſumus appellare: vt ex ipſo ſtatim nomine ſcias myſticum eſſe, quod dicitur. Pannus eſt breuis ex auro & quatuor textus coloribus, hoc eſt, iiſdem, quibus & ſuperhumerale, habens magnitudinem palmi per quadrum, & duplex, ne facilè rumpatur, intexti ſunt enim ei duodecim lapides miræ magnitudinis atque pretij, per quatuor ordines, ita vt ſingulis verſiculis terni lapides collocentur. In primo ordine ſardius, topazius, ſmaragdus ponitur. Symmachus diſſentit in ſmaragdo, ceraunium pro eo transferens. In ſecundo carbunculus, ſaphyrus, iaſpis. In tertio lyncurius, achates, amethyſtus. In quarto ch yſolytus, onychinus, berillus. Satiſque miror, cur hiacynthus, pretioſiſſimus lapis, horum numero non ponatur: niſi forte ipſe eſt alio nomine lyncurius. Scrutans eos, qui de lapidum atque gemmarum ſcripſere naturis, lyncurium inuenire non potui. In ſingulis lapidibus

bus ſecũdum ætates duodecim tribuũ ſculpta ſunt nomina. Hos lapides in diademate principis Tyri, & in Apocalypſi Ioannis legimus, de quibus extruitur cœleſtis Hieruſalem, & ſub horum nominibus, & ſpecie, virtutum vel ordo, vel diuerſitas indicatur. Per quatuor rationalis angulos quatuor anuli ſunt aurei, habentes contra ſe in ſuperhumerali alios quatuor: vt, cum appoſitum fuerit λόγιον, in loco, quem in ephod diximus derelictum, anulus veniat contra anulum, & mutuo ſibi vitiis copulentur hiacynthinis. Porrò ne magnitudo & pondus lapidum contexta ſtamina rumperent, auro ligati ſunt, atque cõcluſi: nec ſuffecit hoc ad firmitatem, niſi & catenæ ex auro fierẽt, quæ ob pulchritudinem fiſtulis aureis regerentur: haberéntque & in rationali ſupra duos maiores anulos, qui vncinis ſuperhumeralis aureis necterentur, & deorſum alios duos: nam poſt tergum in ſuperhumerali contra pectus & ſtomachum, ex vtroque latere erant anuli aurei, qui catenis cum rationalis inferioribus anulis iungebantur: atque ita fiebat, vt aſtringeretur & rationale ſuperhumerali, Ezech. 28 Apoc. 21.

&

& ſuperhumerale rationali, vt vna textura cõtra vidẽtibus putaretur. Octaua eſt lamina aurea. i. ſiszaab צִיץ זהב in qua ſcriptũ eſt nomẽ Dei Hebraicis quatuor literis, י iod, ה he, ו vau, ה, he, quod apud illos ineffabile nuncupatur. Hæc ſuper pileolum lineum & commune omniũ ſacerdotum, in pontifice plus additur, vt in fronte vitta hiacynthina conſtringatur, totámque põtificis pulchritudinem, Dei vocabulum coronet, & protegat. Didicimus, quæ vel communia cum ſacerdotibus, vel quæ ſpecialia pontificis veſtimenta ſint: & ſi tanta difficultas fuit in vaſis fictilibus, quanta maieſtas erit in theſauro, qui intrinſecus latet? Dicam' igitur prius, quod ab Hebræis accepimus: & iuxta morem noſtrum, ſpiritualis poſtea intelligentię vela pandamus. Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus vniuerſa ſubſiſtunt. Byſſus terræ deputatur, quia ex terra gignitur. Purpura mari, quia ex eius cochleolis tingitur. Hiacynthus aëri, propter coloris ſimilitudinẽ. Coccus igni & ætheri, qui Hebraicè שנו ſen appellatur. quod Aquila διάφωνον, Symma

Symmachus δεῦαφον, interpretatus eſt. Pro cocco, iuxta Latinum eloquium, apud Hebræos tolaath תולעת, id eſt, vermiculus ſcribitur: & iuſtum eſſe commemorant, vt pontifex creatoris nō ſolum pro Iſraël, ſed & pro vniuerſo mundo roget: ſiquidem ex terra, & aqua, & aëre, & igne mundus iſte conſiſtit: & hæc elementa ſint omnium. Vnde primum veſtimentum lineum, terram ſignificat: ſecūdum hiacynthinū, aërem in colore demonſtrās: quia de terrenis paulatim ad excelſa ſuſtollitur: & ipſa veſtis hiacynthina à capite vſque ad talos veniens, indicat aërē de cœlis vſque ad terram fuſum. Mala autē punica & tintinnabula in inferioribus poſita, fulgura tonitruáque demonſtrant, ſiue terram, & aquā, & omniū elemētorum inter ſe conſonantiā, & ſic ſibi vniuerſa perplexa, vt in ſingulis omnia reperiantur. Quòd autem ſupradicti colores auro intexti ſunt, id ſignificari volunt, quod vitalis calor, & diuini ſenſus prouidentia, vniuerſa penetret. Superhumerale & duos lapides vel ſmaragdinos, vel onychinos, qui deſuper ſunt, & vtrūq; humerū tegūt, duo hemiſphæria interpretātur, quorū aliud Exod. 28.

aliud ſuper terrā, aliud ſub terra ſit, ſiue Solem, & Lunam, quæ deſuper rutilāt. Zonam illam, qua ſacerdotis pectus artatur, & linea tunica, id eſt, terra cōſtringitur, interpretantur oceanum. Rationale in medio poſitum, terram ediſſerunt: quæ inſtar puncti, licet omnia in ſe habeat, tamen à cunctis tollatur elementis. Duodecim lapides vel zodiacum interpretantur circulum, vel duodecim mēſes & ſingulis verſiculis, ſingula aſſignant tempora, & his ternos deputant menſes. Nec alicui gentilis videatur expoſitio. Nō enim, ſi cœleſtia & Dei diſpoſitionem, idolorum nominibus infamarunt, iccirco Dei eſt neganda prouidentia, quæ certa lege currit, & fertur, & regit omnia. Nam & in Iob, Arcturum, & Orionem, & מזלות mazoloth, hoc eſt, zodiacū circulū & cętera aſtrorū nomina legimus: non quod eadem apud Hebręos vocabula ſint, ſed quod nos non poſſumus, quæ dicuntur, niſi conſuetis vocibus intelligere. Pulchrè autem hoc ipſum, quod in medio eſt appellatur rationale. Ratione enim cuncta ſunt plena, & terrena hærent cœleſtibus, immo ratio terrenorū & tēporū, caloris & frigoris

Prouidentia Dei certa lege currit.

Iob 9.

&

Digitized by Google

& duplex inter vtraq; tẽperies, de cœli curſu & ratione deſcendit. Vnde & rationale cum ephoth fortius ſtringitur. Porrò, quod dicitur in ipſo rationali δήλωσις eſſe, & ἀλήθεια, id eſt, manifeſtatio, atque doctrina, vel veritas, hoc ipſum ſignificat, quod nunquam in Dei ratione mendacium ſit, ſed & ipſa veritas multis ſignis & argumentis mõſtretur hominibus, & vſque ad mortales veniat. Vnde factũ eſt, vt rationem ſolis, & lunæ, & anni & mẽſium, & tẽporũ, & horarũ, tẽpeſtatum quoque ſerenitatis, atq; vẽtorum, & rerũ omniũ noſceremus, accipiẽtes inſitam à Deo ſapientiam, & ipſo habitatore, atque doctore, domicilij ſui nobis & fabricæ ſcientiam demonſtrante. Super omnia ciddaris & vitta hiacynthina cœlum monſtrat: & auri lamina, quæ in fronte pontificis eſt, inſcriptúmqe nomen Dei, vniuerſa, quæ ſubter ſunt, Dei arbitrio gubernari. Id ipſum ego puto ſub aliis nominibus & in Cherubim & quatuor animalibus figuratum, quæ ita ſibi permixta ſunt, & hærent, vt in vno inueniantur & cætera, & quod inſtanter, & ante ſe vadant, & non reuertantur, Labuntur enim tempora, & præte *Ezech. 3.*

Digitized by Google

præterita relinquentia, ad futura feſti-nant. Quod autem ſemper in motu ſunt, illud ſignificant, quod & philoſophi ſuſpicantur, currere mundum ſuo ordine, & inceſſabiliter velut rotam in ſuo axe torqueri, vnde & rota in rota, id eſt, tempus in tempore, & annus in ſemetipſum reuoluitur: & ipſæ rotæ eleuantur ad cælum, & ſuper cryſtallum thronus ex ſaphyro eſt, & ſuper thronum ſimilitudo ſedentis, cuius inferiora ignea ſunt, ſuperiora, electrina: vt demonſtret, quæ inferiora ſunt, igne & purgatione indigere, quæ surſum, in conditionis ſuæ puritate perſiſtere. Et quo modo hic in habitu ſacerdotis, auri lamina eſt deſuper: ita in
Ezech. 1. 8 Ezechiele electrum in pectore, & in vertice collocatur. Iuſtum ergo erat, ſicut ſupra ex parte diximus, vt pontifex Dei, creaturarum omniũ typum portans in veſtibus ſuis, indicaret cuncta indigere miſericordia Dei: & cum ſacrificaret ei, expiaretur vniuerſalis conditio, vt nõ pro liberis, ac parentibus, & propinquis, ſed pro cuncta creatura, & voce, & habitu precaretur. Tetigimus expoſitionem Hebraicam, &, infinitam ſenſuum ſyluã alteri tẽpori

reſeruan-

reſeruantes, quædam futuræ domus ſtrauimus fundamenta. De fœminalibus lineis hoc ſolent dicere, ratio ſeminum & generationis ad carnẽ pertinens, terræ per ea deputatur. Vnde & ad Adam loquitur Deus: Terra es, in terram ibis. Cauſáſque huius rei, quo modo de paruulo ſemine & fœdiſſimis initiis tanta vel hominum, vel diuerſarum rerum pulchritudo naſcatur, eſſe obuolutas, & humanis oculis non patere. Legimus in Leuitico, iuxta præceptum Dei Moyſen lauiſſe Aaron, & filios eius. Iam tunc purgationem mundi & rerum omnium ſanctitatem baptiſmi ſacramenta ſignabant. Non accipiunt veſtes, niſi lotis prius ſordibus: nec ornantur ad ſacra, niſi in Chriſto noui homines renaſcantur. Vinum enim nouum in nouis vtribus mittitur. Quod autem Moyſes lauat, legis indicium eſt. Habent Moyſen, & Prophetas, ipſos audiant. Et ab Adam vſque ad Moyſen omnes peccauerunt. Præceptis Dei lauandi ſumus, & cum parati ad indumentum Chriſti tunicas pelliceas depoſuerimus, tũc induemur veſte linea, nihil in ſe mortis habente, ſed tota candida: vt, de baptiſmo con-

Geneſ. 3.

Leuit. 8.

Matth. 9.

Luc. 16.

ſurgentes, cingamus lumbos in veritate, & tota priſtinorum peccatorum tur-
Pſal. 31. pitudo celetur. Vnde & Dauid: Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Poſt fœminalia & lineam tunicam induimur hiacynthino veſtimento, & incipimus de terrenis ad alta conſcendere. Hæc ipſa hiacynthina tunica à Septuaginta ὑποδύτης, id eſt, ſubucula nominatur, & propriè pontificis eſt, ſignificátque rationem ſublimium non patere omnibus, ſed maioribus atque perfectis. Hãc habuerunt Moyſes, & Aaron, & Prophetæ, & omnes, quibus dicitur: In montem excelſum aſcẽde tu, qui e-
Eſa. 40. uangelizas Siõ. Nec ſufficit nobis priorum ablutio peccatorum, baptiſmi gratia, doctrina ſecretior, niſi habuerimus & opera. Vnde iungitur & ephod, id eſt, ſuperhumerale, quod rationali copulatur: vt non ſit laxum, neque diſſolutum, ſed hæreant ſibi inuicem & auxilio ſint. Ratio enim operibus, & opera ratione indigent, vt quod mente percipimus, opere perpetremus. Duóque lapides in ſuperhumerali vel Chriſtum ſignificant, & Eccleſiam duodecim Apoſtolorum, qui ad prædicatio-

nem

Digitized by Google

nem miſſi ſunt, nomina continentes, vel litteram,& ſpiritum,in quibus continentur legis vniuerſa myſteria. In dextra ſpiritus, in læua littera eſt. Per litteras ad verba deſcendimus, per verba venimus ad ſenſum. Quam pulcher ordo,& ex ipſo habitu ſacramenta demonſtrans. In humeris opera ſunt, in pectore ratio: vnde & pectuſculum comedunt ſacerdotes. Hoc autem rationale duplex eſt, apertum, & abſconditum, ſimplex & myſticum, duodecim in ſe lapides habens,& quatuor ordines, quos quatuor puto eſſe virtutes, prudentiam, fortitudinem, iuſtitiam, & temperantiam, quæ ſibi hærent inuicem: & dum mutuo miſcentur, duodenarium efficiunt numerum, vel quatuor animalia, quæ in Apocalypſi deſcribuntur plena oculis,& Domini luce radiantia mundum illuminant. In vno quatuor,& in quatuor ſingula: vnde & δήλωσις, & ἀλήθεια, id eſt, manifeſtatio, vel doctrina, & veritas in pectore ſacerdotis eſt. Cum enim indutus quis fuerit veſte multiplici, conſequens eſt, veritatem, quam corde retinet, ſermone proferre: & ob id in rationali veritas eſt, id eſt,

Leuit. 7.

Apoc. 4.

Digitized by Google

ſcientia, vt nouerit quæ dicenda ſint, & manifeſtatio, atque doctrina, vt poſſit inſtruere alios, quod mente concepit. Vbi ſunt, qui innocentiam ſacerdoti dicunt poſſe ſufficere? Vetus lex nouæ congruit: idipſum Moyſes, quod Apoſtolus. Ille ſacerdotis ſcientiam ornat in veſtibus: iſte Timotheum, & Titum inſtruit diſciplinis. Sed & ipſe veſtimentorum ordo præcipuus. Legamus Leuiticum. Non prius rationale, & ſic ſuperhumerale, ſed ante ſuperhumerale, & deinceps rationale. A mãdatis tuis, inquit, intellexi: prius faciamus, & ſic doceamus: ne doctrinæ auctoritas caſſis operibus deſtruatur. Hoc eſt, quod in Propheta legimus: Seminate vobis in iuſtitia, & metite fructum vitæ: illuminate vobis lumen ſcientiæ. Primum ſeminate in iuſtitia, & fructum vitæ æternæ metite: poſtea vobis ſcientiam vindicate. Nec ſtatim abſoluta perfectio eſt, ſi quis ſuperhumerale & rationale habeat, niſi hæc ipſa inter ſe forti compagine ſolidentur, & ſibi inuicem connexa ſint: vt & operatio rationi, & ratio operibus hæreat: & his præcedentibus, doctrina ſequatur, & veritas. Quatuor elementa, de

Leuit. 8.
Pſal. 118.
Oſee 10.

de quibus ſupra diximus, & duos lapides vel onychinos, vel ſmaragdinos, & gemmas duodecim, quæ ponuntur in rationali, ſi eſſet tempus vt diſcuterem, ſingulorum naturas & cauſas tibi exponerem: & quid vnuſquiſque valeat, & quo modo virtutibus ſingulis comparentur, plenius quæſita demonſtrarem. Sufficiat, quod & ſanctus Papa Epiphanius egregium ſuper hoc volumen edidit: quod ſi legere volueris, pleniſſimam ſcientiam conſequeris. Ego iam menſuram epiſtolæ excedere me intelligo, & excipientis ceras video eſſe completas. Vnde ad reliqua transeo, vt tandem finiatur oratio. Lamina aurea rutilat in frõte: nihil enim nobis prodeſt omniũ rerum eruditio, niſi Dei ſcientia coronemur. Lineis induimur, ornamur hiacynthinis, ſacrato balthleo cingimur: dantur nobis opera, rationale in pectore ponitur: accipim⁹ veritatem, profert ſermo doctrinam: imperfecta ſunt vniuerſa, niſi tam decoro currui dignus quæratur auriga, & ſuper creaturas creator inſiſtens regat ipſe, quæ condidit. Quod olim in lamina monſtratur, nunc in ſigno oſtenditur crucis. Auro legis, ſanguis euan-

In euangelio crucem deferimus.
Ezech.9.
Pſal.4.
Exod.28.29.
Leuit.8.

gelij pretioſior eſt. Tunc ſignum iuxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte: nunc portantes crucem dicimus: Signatum eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine. Bis in Exodo legimus præcipiente Domino, & Moyſe iuſſa faciente, octo veſtium genera pontificis. In Leuitico de ſeptem tantum ſcriptum eſt: & refertur, quo modo Moyſes fratrem ſuum Aaron illis induerit: de ſolis fœminalibus nihil dicitur, hac, vt arbitror, cauſa, quod ad genitalia noſtra & verenda lex non mittit manum, ſed ipſi ſecretiora noſtra, & confuſione digna tegere, & velare debemus, & conſcientiam puritatis fœminum Deo iudici reſeruare. De cæteris virtutibus, verbi gratia ſapientia, fortitudine, iuſtitia, temperantia, humilitate, manſuetudine, liberalitate, poſſunt & alij iudicare: pudicitiam ſolam nouit cõſcientia: & humani oculi huius rei certi iudices eſſe nõ poſſunt: abſque his, qui paſſim in morem brutorum animaliũ libidini expoſiti ſunt: Vnde & Apoſtolus: De virginibus, inquit, præceptum Domini nõn habeo, quaſi Moyſes loquatur: fœminalibus ego non veſtio, nec impono alicui neceſſita

Conſcientia pudicitiam ſolã nouit.
1.Cor.7.

ceſſitatem: qui vult ſacerdos eſſe, ipſe ſe veſtiat. O quantæ virgines:& quantorum ſperata pudicitia in die iudicij dehoneſtabitur: quantorum infamata pudicitia à Deo iudice coronabitur. Ipſi igitur aſſumamus fœminalia: ipſi noſtra verenda operiamus:non quęramus alienos oculos. Ita tegantur genitalia, vt nullorum oculis pateant:ne, quando intramus ſancta Sanctorum, ſi qua apparuerit turpitudo, morte moriamur. Iam ſermo finitur, & ad ſuperiora retrahor. Tanta debet eſſe ſcientia & eruditio pontificis Dei, vt & greſſus eius, & motus,& vniuerſa vocalia ſint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu reſonet, & ornatu: vt, quidquid agit, quidquid loquitur, ſit doctrina populorum,abſque tintinnabulis enim, & diuerſis coloribus, & gemmis, floribúſque virtutũ, nec ſancta ingredi poteſt,nec nomẽ antiſtitis poſſidere. Hæc ad vnam lucubratiunculam,cum iam finis ſolueretur à littore,& nautæ crebriùs inclamarẽt, propero ſermone dictaui, quæ memoria tenere poteram,& quæ diuturna in rationali pectoris mei lectione congeſſeram,ſatis intelligẽs magis me loquẽdi

Scientia pontificis.

Digitized by Google

impetu, quam iudicio ſcribentis fluere, & more torrentis turbidum proferre ſermonem. Fertur in indice Septimij Tertulliani liber de Aaron veſtibus, qui interim vſque ad hanc diem à me non eſt repertus, ſi à vobis propter celebritatem vrbis fuerit inuẽtus: quæſo, ne meam ſtillam illius flumini comparetis: non enim magnorum virorum ingeniis, ſed meis ſum viribus æſtimandus.

ARGVMENTVM.

Saluina, mulier nobiliſſima, Gildonis, qui Africam tenuit, filia, cum adhuc iuuencula eſſet, Nebridium maritum amiſit, erat autem Nebridius ex ſorore Auguſtæ natus, contubernalis, & condiſcipulus Auguſtorum, conſolatur eam D. Hieronymus: & poſt mortui viri laudes, quo modo ſuperſtites ex eo paruulos, Nebridium, & ſororem regere, qualémque ipſa vitam traducere debeat, docet, & à ſecundis nuptiis dehortatur.

HIERONYMVS AD Saluinam de ſeruanda viduitate.

EPISTOLA.

VEREOR, ne officiũ putetur ambitio, & quod illius exemplo facimus, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, gloriæ facere appetitione dicamur, & non viduam alloqui, & in anguſtia conſtitutam, ſed aulę nos inſinuare regali, & ſub occaſione ſermonis, amicitias potentium quærere, quod liquidò non putabit, qui ſcierit eſſe præceptũ: Perſonam pauperis nõ accipies in iudicio: ne, ſub prætextu miſericordiæ, quod iniuſtum eſt, iudicemus. Vnuſquiſque enim nõ hominum, ſed rerum pondere iudicandus eſt. Nec diuiti obſunt opes, ſi eis benè vtatur: nec pauperem egeſtas commendabiliorem facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caueat. Vtriuſque nobis rei teſtimoniũ & Abraham Patriarcha, & quotidiana exempla ſuppeditant: quorum alter in ſummis diuitiis amicus Dei fuit: alij quotidię, in ſceleribus deprehenſi, pœnas legibus ſoluunt. Alloquimur igitur diuitem pauperem, neſcientem ipſa,

Matt. 11.

Leuit. 9.

quæ poſſidet. Neque enim marſupium eius diſcutimus, ſed animæ paritatem. Loquimur ad eam, cuius faciem ignoramus,& virtutes nouimus, quàm nobis fama commendat: cuius venerabiliorem pudicitiam adoleſcentia facit, quæ mortem iuuenis mariti ſic fleuit, vt exemplum coniugij dederit: ſic tulit,vt eum profectum crederet,non amiſſum.Orbitatis magnitudo,religionis occaſio fuit. Nebridium ſuum ſic quęrit abſentem,vt in Chriſto pręſentem nouerit. Cur ergo ad eam ſcribimus,quàm ignoramus? Triplex nimirum cauſa eſt:prima, quia, pro officio ſacerdotij, omnes Chriſtianos filiorũ loco diligimus,& profectus eorum noſtra eſt gloria:altera,quia pater defuncti intima mihi neceſſitudine copulatus fuit:extrema,quæ & validior,quod filio meo Auito roganti negare nihil potui:qui crebris litteris interpellatricem duri iudicis viduam ſuperans, & multorũ mihi, ad quos ante ſuper eadem materia ſcripſeram,exempla proponens,ita ſuffudit pudorem negantis, vt plus conſiderarem quid ille cuperet, quàm quid me facere cõueniret. Alius forſitan laudet Nebridium,quod de ſorore

Sacerdos fuit. D. Hieronymus.

Luc. 18.

Nebridi⁹ ex Imperatorum familia natus.

rore

rore generatus Auguſtæ, & in matertere nutritus ſinu, inuictiſſimo principi ita carus fuit, vt ei coniugem nobiliſſimam quæreret, & bellis ciuilibus Africam diſſidentem hac velut obſide ſibi fidã redderet. Mihi à principio ſtatim illud eſt prædicandum, quod quaſi vicinæ mortis præſcius, inter fulgorem palatij, & honorum culmina, quæ ætatem anteibant, ſic vixit, vt ſe ad Chriſtum crederet profecturum. Sacra narrat hiſtoria, Cornelium, centurionem cohortis Italicæ, intantum acceptum Deo, vt angelum ad eum mitteret, & omne myſterium, quo Petrus de circunciſionis anguſtiis transferebatur ad præputij latitudinem, ad illius merita pertinere doceret: qui primus ab Apoſtolo baptizatus, ſalutem gentium dedicauit, ſcriptum namque eſt de eo: Erat vir quidam in Cæſarea, nomine Cornelius, centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus, & timẽs Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & orãs Deum ſemper, quidquid de illo dicitur, hoc nomine commutato, in Nebridio meo vindico. Sic religioſus fuit, & amator pudicitiæ, vt virgo ſortiretur vxorem, ſic

Act. 10.

ſic timens Deum cum omni domo ſua, vt oblitus dignitatis omne conſortium cum monachis haberet, & clericis, tantáſque eleemoſynas faceret in populis, vt fores eius pauperum ac debilium obſiderent examina, certè ſic ſemper orans Deum, vt illi, quod optimum eſſet, eueniret. Raptus eſt, ne malitia mutaret mentem eius, quia placita erat anima illius Deo. Vnde & ego poſſum ſuper eo verè abuti Apoſtoli voce, dicentis: In veritate cognoui, quoniam nõ eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni propoſito, qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Nihil nocuit militanti paludamẽtum, & baltheus, & apparitorum cateruæ: quia ſub habitu alterius alteri militabat, ſicut ècontrario, aliis nihil prodeſt vile palliolum, furua tunica, corporis illuuies, & ſimulata paupertas, ſi nominis dignitatem operibus deſtruant. Legimus & in euangelio de alio centurione Domini teſtimonium: Nec in Iſrael tantam fidem inueni. Et vt ad ſuperiora redeamus, Ioſeph, qui in egeſtate & in diuitiis dedit experimenta virtutum, qui & ſeruus, & dominus docuit animæ libertatem, nónne, poſt Pharao

Sap. 4.

Act. 10.

Laudes Nebridij perſequitur.

Matth. 8.

Pharaonem regiis ornatus inſignibus, *Gen.41.*
ſic Deo carus fuit, vt ſuper omnes Pa- *Dan. 1.*
triarchas duarum tribuum pater fieret? *& 2.*
Daniel, & tres pueri ſic præerant Baby-
loniæ opibus, & ſic erant inter princi-
pes ciuitatis: vt habitu Nabuchodono-
ſor, Deo mente ſeruirent. Mardochæus
& Heſter inter purpuram, ſericum, & *Heſt. 8.*
gemmas, ſuperbiam humilitate vice- *13.*
runt, tantíque fuere meriti, vt captiui
victoribus imperarent. Hæc illuc ten-
dit oratio, vt oſtendam, iuuenem meũ
coniunctionem ſanguinis regalis, &
affluentiam diuitiarum, atque inſignia
poteſtatis, materiam habuiſſe virtutũ,
dicente Eccleſiaſte: *Sicut protegit ſa-
pientia, ſic protegit & pecunia.* Nec
ſtatim illud huic teſtimonio putemus *Eccleſ.7.*
aduerſum: *Amen dico vobis, difficilè
diues intrabit in regnum cælorum.* Et *Matt.16.*
rurſum dico vobis: *Facilius eſt came-
lum per foramen acus tranſire, quam
diuitem intrare in regnum cælorum.*
Alioquin Zachæus publicanus, quem *Luc.19.*
ditiſſimum cõmemorat ſcriptura, con-
tra hanc ſententiam ſaluatus videbitur.
Sed quo modo, quod apud homines
impoſſibile eſt, apud Deum poſſibile
fiat, Apoſtoli conſiliũ docet ſcribentis
ad

1.Tim.6. ad Timotheum: Diuitibus huius ſæculi præcipè non ſuperbè ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum ſuarum, ſed in Deo viuo, qui præſtat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, ſint diuites in operibus bonis, facilè tribuant, communicent, theſaurizent ſibi bonum fundamentum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Didi-
Matt.19. cimus, quo modo camelus introire
Pſal.54. poſſit per foramen acus, quo modo animal tortuoſum, depoſito pondere ſarcinarum, aſſumat ſibi pennas columbæ, & requieſcat in ramis arboris,
Matt.13. quæ de ſinapis ſemente ſuccreuit. Le-
Eſa.60. gimus in Eſaia, camelos Madian, &
Hiere.8. Epha & Saba, aurum & thus ad vrbem
Gen.37. Domini deportantes, in typo horum camelorum Iſmaëlitæ negociatores, ſtacten, & thymiama, & reſinam, quæ naſcitur in Galaad, & cutem vulneribus obducit, Ægyptiis deferunt, tantæque fœlicitatis ſunt, vt emant & vendant Ioſeph, & mercimonium eorum mundi ſalus ſit. Docet & Æſopi
Æſop. in fab.Hora. ad Mæce. fabula, plenum muris ventrem per anguſtum foramen egredi non valere. Ergo Nebridius meus quotidie illud
1.Tim.6. reuoluens: Qui volunt diuites fieri, in-

cidunt

Digitized by Google

cidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa: Quidquid & imperatoris largitio,& honoris inſulæ dederant,in vſus pauperum conferebat. Nouerat enim à Domino eſſe præceptum: Si vis perfectus eſſe,vade, vende omnia, quæ habes,& da pauperibus,& veni,ſequere me.Et quia hanc ſententiam implere non poterat, habens vxorem, & paruulos liberos, & multam familiam, faciebat ſibi amicos de iniquo mammona, qui ſe reciperent in æterna tabernacula. Nec ſemel abiiciebat ſarcinam, quod fecerunt Apoſtoli, patrem, rete, nauiculam relinquentes, ſed ex æqualitate, aliorum inopiæ ſuam abundantiam communicabat: vt poſtea illorum diuitiæ,huius indigentiam ſuſtentarent. Scit ipſa, cui libellus hic ſcribitur, me non nota, ſed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, ſcriptorum more Græcorum, gratiam lingua reddere.Procul à Chriſtianis iſta ſuſpitio. Habentes victum,& veſtitũ, his contenti ſumus Vbi vile oluſculum, & cibarius panis,& cibus potúſque moderatus, ibi diuitiæ ſuperuacuæ, ibi nulla adulatio,quæ vel præcipuè fructum reſpi

*Matt.*19.
*Luc.*16.
*Luc.*5.
2.*Cor.*8.
1.*Tim.*6.

reſpicit. Ex quo colligitur, fidele eſſe teſtimonium, quod cauſas non habet mentiendi. Ac ne quis putet me ſolas in Nebridio prædicare eleemoſynas, quamquam & has exercuiſſe ſit magnum, de quibus dicitur: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum: ad cæteras virtutes eius veniam, quas ſingulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem regis Babylonij ſine aduſtione ingreſſus eſt? Cuius adoleſcentis Ægyptia domina pallium non tenuit? Quæ vxor Eunuchi nullos creat liberos, voluptate tranſacta. Quem hominum diſputatio illa non terreat: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Mirum dictu eſt. Nutritus in palatio, contubernalis & condiſcipulus Auguſtorum quorum menſæ miniſtrat orbis, & terræ ac maria ſeruiunt, inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit, vt virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem obſcœni rumoris in ſe fabulā daret. Deinde purpuratorū propinquus, ſocius, conſo

Eccleſ. 3.

Dan. 3.
Gen. 39.
Rom. 7.

Periculoſum eſt in aula morari.

conſobrinus, iiſdem cum ambobus ſtudiis eruditus, (quæ res etiam externorum mentes ſibi conciliat) non eſt inflatus ſuperbia, nec cæteros homines adducta fronte contempſit : ſed cunctis amabilis, ipſos principes amabat vt fratres, venerabatur dominos, & in illorum ſalute ſuam ſalutem poſitam fatebatur. Miniſtros autem eorum, & vniuerſum ordinem palatij : quo regalis frequentatur ambitio, ſic ſibi caritate ſociarat : vt, qui meritò inferiores erant officiis ſe pares arbitrarentur. Difficile factu eſt, gloriam virtute ſuperare, & ab his diligi, quos præcedas. Quæ vidua non huius auxilio ſuſtentata eſt? quis pupillus non in eo reperit patrem? totius orientis epiſcopi ad hunc miſerorum preces, & laborãtium deſideria cõferebant. Quidquid ab imperatore poſcebat, eleemoſyna in pauperes, pretium captiuorum, miſericordia in afflictos erat. Vnde & ipſi principes libenter præſtabant, quod ſciebant non vni ſed pluribus indulgeri. Quid vltra differimus? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni. Reuerſa eſt terra in terrã ſuam: dormiuit in Domino, & appoſitus eſt *Eſa.40.* *Gen.3.* *Geneſ.25.*

ad patres ſuos, plenus dierum ac lumi-
nis, & nutritus in ſenectute bona. Ca-
ni enim hominis ſunt ſapientia eius.
Sap.4. In breui ætate tempora multa com-
pleuit. Tenemus pro eo dulciſſimos
liberos. Vxor hæres pudicitiæ pretium
eſt. Nebridius puſio patrem quærenti-
bus exhibet. Sic oculos, ſic ille manus,
ſic ora ferebat. Scintilla vigoris pater-
ni lucet in filio: & ſimilitudo morum
per ſpeculum carnis erumpens, ingen-
tes animos anguſto in pectore verſat.
Iũgitur ei germana, roſarũ & liliorũ ca-
lathus, eboris oſtríq; commercium. Sic
refert ore patrem, vt ad venuſtatem
propenſior ſit: ſic matrem mixta ſimi-
litudine pingit, vt in vno corpore v-
trumque agnoſcas: ita ſuauis eſt, &
mellitula, vt honor ſit omniũ propin-
quorum. Hanc tenere non dedignatur
Auguſtus: hanc fouere in ſinu regina
lætatur, certatim ad ſe omnes rapiunt.
Pendet ex collo, hæret in brachiis ſin-
gulorum. Garrula, atque balbutiens,
linguæ offenſione ſit dulcior. Habes
igitur Saluina, quos nutrias, in quibus
Pſal.126. virum abſentem tenere recredas. Ecce
hæreditas Domini, filij merces, fru-
ctus ventris. Pro vno homine duos fi-
lios

Digitized by Google

lios recepiſti? auctus eſt numerus caritatis. Quidquid debebas marito, redde filiis. Amore præſentium abſentis deſiderium tempera. Non eſt parui apud Deum meriti, bene filios educare. Audi Apoſtolum commonentem: Vidua eligatur non minus annorum ſexaginta, quæ fuerit vnius viri vxor, in bonis operibus habens teſtimoniũ, ſi filios educauit, ſi hoſpitalis fuit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi afflictis abũdanter præbuit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. Didiciſti catalogum virtutum tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis ſecundum pudicitiæ gradum poſſideas. Nec te moueat, quod ſexagenaria eligatur vidua, & putes adoleſcentulas ab Apoſtolo reprobari. Et te crede eligi ab eo, qui diſcipulo dixerat: Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, non continentiam, ſed ætatem. Alioquin omnes, quę ante ſexaginta annos viduatæ ſunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem Chriſti inſtituebat eccleſiam, & omni ordini prouidebat, præcipuéque pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata, illas vult eccleſiæ opibus ſuſtentari, quæ pro- 1. *Tim.* 5. 1. *Tim.* 4. *Gal.* 3.

Digitized by Google

priis manibus non queunt laborare, quæ verè viduæ ſunt, quas & ætas probat, & vita. Heli ſacerdos offendit Deũ ob vitia liberorum: ergo è contrario placatur Deus virtutibus eorum, ſi permãſerint in fide & caritate, & ſanctitate cũ pudicitia. O Timothee: te ipſam caſtam cuſtodi. Abſit, vt ſiniſtrũ quippiam mihi de te ſuſpicari liceat: ſed, ex abundantia lubricam ætatem monuiſſe, pietatis eſt. Quæ dicturus ſum, non tibi, ſed puellaribus annis dicta intellige. Vidua, quæ in deliciis eſt, viuens mortua eſt. Hoc vas electionis loquitur: & de illo profertur theſauro, qui confidenter aiebat: An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Hoc ille pronunciat, qui liberè ſub perſona ſua fragilitatem humani corporis fatebatur. Non enim, quod volo bonum, hoc operor, ſed, quod nolo, malum. Et propterea caſtigo & redigo in ſeruitutem corpus meum: ne, aliis prædicans, ipſe reprobus inueniar. Si ille timet, quis noſtrũ poteſt eſſe ſecurus? Si Dauid amicus Domini, & Salomon amabilis eius, victi ſunt quaſi homines, vt & ruinæ nobis ad cautionem, & pœnitudinis ad ſalutem

1. Reg. 2. *1. Tim. 5.* *2. Cor. 13.* *Rom. 7.* *1. Cor. 9.*

Qui ſtat, vid at ne cadat.

ſalutem exempla præberent: quis in lubrica via lapſum non metuat? Procul ſint à conuiuiis tuis phaſides aues, craſſi turtures: attagen Ionicus, & omnes aues, quibus ampliſſima patrimonia auolant. Nec ideo te carnibus veſci non putes, ſi ſuum, leporum, atque ceruorum, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes. Non enim hæc pedum numero, ſed ſuauitate guſtus iudicantur. Scimus ab Apoſtolo dictum: Omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sed idem loquitur: Bonum eſt vinum non bibere, & carnem non manducare. Et in alio loco: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Omnis creatura Dei bona eſt. Audiant hæc mulieres, quæ ſolicitæ ſunt quo modo placeant viris. Comedant carnes, quæ carni ſeruiunt, quarum feruor deſpumat in coitum, quæ maritis alligatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarum vteri portant fœtus, earum & inteſtina carnibus impleantur. Tu verò, quæ in tumulo mariti ſepeliſti omnes pariter voluptates, quæ litam purpuriſſo & ceruſſa faciē ſuper feretrū eius lacrymis,

Viduarū epulæ.

1. *Tim.* 4.

Rom. 14.

Epheſ. 5.

diluiſti, quæ pullam tunicam, nigróſque calceolos, candidæ veſtis & aurati ſocci depoſitione, ſumpſiſti, nihil habes neceſſe aliud, niſi perſeuerare in ieiunio. Pallor, & ſordes gemmæ tuæ ſint: plumarum mollities iuuenilia membra non foueat: balnearum calor nouum adoleſcentulæ ſanguinem non incendat. Audi, quid ex perſona viduæ continentis ethnicus poëta decantet: Ille meos, primus qui me ſibi iunxit, amores Abſtulit, ille habeat ſecum, ſeruétque ſepulcro. Si tanti viliſſimum vitrum, quãti pretioſiſſimũ margaritum? Si ſic communi lege naturæ damnat omnes gentilis vidua voluptates: quid ſpectandum eſt à vidua Chriſtiana, quæ pudicitiam ſuam non ſolum ei debet, qui defunctus eſt, ſed & ei, cum quo regnatura eſt? Quæſo te, ne generalia monita, & conueniens puellari ſermo, perſonæ ſuſpicionem tibi iniuriæ moueant, & arbitreris me obiurgantis animo ſcribere, non timentis, cuius votum eſt, te neſcire quæ metuo. Tenera res in fœminis fama pudicitiæ eſt, quaſi flos pulcherrimus citò ad leuem marceſcit auram, leuíque flatu corrumpitur, maximè vbi & ætas conſen

Virg. lib. 4 Æneid.

Pudicitia in mulieribus, eſt res tenera.

conſentit ad vitium, & maritalis deeſt auctoritas, cuius vmbra tutamen vxoris eſt. Quid facit vidua inter familiæ multitudinem? inter miniſtrorum greges? quos nolo cõtemnat vt famulos, ſed vt viros erubeſcat. Certè ſi ambitioſa domus hæc officia flagitat, præficiat his ſenem honeſtis moribus, cuius honor dominę dignitas ſit. Scio multas, clauſis ad publicum foribus, non caruiſſe infamia ſeruulorum, quos ſuſpectos faciebat aut cultus immoderatus, aut craſſi corporis nitor, aut ætas apta libidini, aut ex cõſcientia amoris occulti ſecurus animi tumor: qui etiã bene diſſimulatus, frequenter erumpit in publicum, & conſeruos quaſi ſeruos deſpicit. Hoc ex abundantia dictũ ſit: vt omni diligentia cuſtodias cor tuũ, & caueas, quidquid de te fingi poteſt. Non ambulet iuxta te calamiſtratus procurator, non hiſtrio fractus in fœminam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non iuuenis cultus, & nitidus. Nihil artium ſcenicarum, nihil tibi in obſequiis molle iungatur. Habeto tecum viduarũ & virginum choros, habeto tui ſexus ſolatia. Ex ancillarum quoque moribus dominæ iudi-

Prou. 4.

Vidua calamiſtratos, & iuuenes fugiat.

cătur. Certè, cum tecum ſancta ſit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum conſortia quærere, de tuorum ſocietate ſecura. Semper in manibus tuis ſit diuina lectio, & tã crebræ orationes, vt omnes cogitationum ſagittæ, quibus adoleſcentia percuti ſolet, huiuſmodi clypeo repellantur. Difficile eſt, quin potius impoſſibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas ſignificantius Græci προπαθείας, vocãt: nos, vt verbum vertamus è verbo, ante paſſiones poſſumus dicere, eo quod incentiua vitiorum omnium titillent animos, & quaſi in meditullio noſtrum iudicium ſit, vel abiicere cogitata, vel recipere. Vnde & naturæ Dominus in euangelio loquebatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Ex quo perſpicuum eſt, iuxta alterius libri teſtimonium, procliuius eſſe cor hominis à pueritia ad malum, & inter opera carnis, & ſpiritus, quæ Apoſtolus enumerat, mediã animã fluctuare, nũc hæc, nunc illa cupientem. Nam vitiis nemo ſine naſcitur? Optimus ille eſt, qui

Primos intelligit cõcupiſcentiamotus, qui non ſunt in noſtra poteſtate.

Matt. 15.

Liberum arbitriũ.

Gen. 8.

Gal. 5.

qui minimis vrgetur: velut ſi Egregio inſperſos reprehēdas corpore næuos. Hoc eſt, quod aliis verbis propheta ſignificat: Turbatus ſum,& non ſum locutus. Et in eodem volumine: Iraſcimini,& nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini ad villicum negligentē: Iam te verberibus enecaſſem, niſi iratus eſſem. Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur. Quod de vna perturbatione dictum eſt, referamus ad cæteras. Sicut, iraſci, hominis eſt,& irā non perficere, Chriſtiani: ſic omnis caro concupiſcit quidē ea, quæ carnis ſunt, & quibuſdam illecebris ad mortiferas animam voluptates trahit, ſed noſtrū eſt, voluptatis ardorem maiore Chriſti amore reſtinguere,& laſciuiens iumentum frenis inediæ ſubiugare: vt non libidinem, ſed cibos quærat, ac deſideret, & ſeſſorem Spiritum ſanctū moderato atque compoſito portet inceſſu. Quorſum iſta? Vt hominem eſſe te noueris, & paſſionibus humanis, niſi caueris ſubiacere. De eodem cuncti facti ſumus luto, iiſdem compacti exordiis. In ſerico & in pannis eadem libido dominatur: nec regum purpuras timet, nec mendicantium ſpernit

Pſal. 76.
Pſal. 4.
Iacob. 1.
Ira Chriſtianis fugienda.

ſqua-

ſqualorem. Multóque melius eſt, ſtomachum te dolere, quam mentem: imperare corpori, quam ſeruire: greſſu vacillare, quam pudicitia. Nec ſtatim nobis pœnitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infœlicium remedia. Cauendum eſt vulnus, quod dolore curatur. Aliud eſt, integra naue & ſaluis mercibus portum ſalutis intrare, aliud, nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recurſibus ad aſperrima ſaxa collidi. Neſciat vidua digamiæ indulgentiam, nec nouerit illud Apoſtoli, Melius eſt nubere, quam vri. Tolle, quod peius eſt, vri, & per ſe bonũ non erit, nubere. Procul ſint hæreticorum calumniæ. Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum. Etiam de paradiſo expulſus Adam vnã vxorem habuit. Primus Lamech maledictus, & ſanguinarius, & de Cain ſtirpe deſcendens, vnam coſtam diuiſit in duas, & plantarium digamiæ protinus diluuij pœna ſubuertit. Vnde illud Apoſtoli, quod fornicationis metu indulgere compellitur, ſcribens ad Timotheum: Volo adoleſcentulas nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario

Pœnitentia, ſecũda poſt naufragiũ tabula.

1. Cor. 7.

Cautè legendus eſt D. Hiero. de ſecũdis nuptiis.

Hebr. 13.

Geneſ. 4.

1. Tim. 5.

male

maledicti cauſa. Cur indulſerit, ſtatim ſubiecit: Iam enim quædam declinauerunt poſt ſatanam. Ex quo intelligimus, illum non ſtantibus coronam, ſed iacentibus manũ porrigere. Vide, qualia ſint ſecunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur, quia declinauerunt quædam poſt ſatanam. Ideo adoleſcentula vidua, quæ ſe non poteſt cõtinere, vel non vult, maritum potius accipiat, quam diabolum. Pulchra nimirum; & appetenda res, quæ ſatanæ comparatione ſuſcipitur. Fornicata eſt quondam & Hieruſalem, & diuaricauit pedes ſuos omni tranſeunti. In Ægypto primum deuirginata eſt, & ibi fractæ ſunt mammæ eius. Cumque ad deſerta veniſſet & moratum Moyſi ductoris impatiens, quaſi œſtro libidinis furibunda dixiſſet. Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra Ægypti: accepit præcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas, in quibus non viueret, ſed puniretur. Quid ergo mirum, ſi & laſciuientibus viduis, de quibus in alio loco Apoſtolus dixerat: Cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt:

Ezec. 16. & 23.

Exod. 32.

Ezec. 20.

1. Tim. 5.

cerunt : conceſſit digamiæ præcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas: ita ſecundum indulgens maritum, vt & tertium, ſi liberet, etiam viceſimum: vt ſcirent ſibi non tam viros datos, quàm adulteros amputatos? Hæc, filia in Chriſto cariſſima, inculco, & crebrius repeto: vt poſteriorum oblita, in priora te extendas, habens tui ordinis quas ſequaris, Iudith de Hebræa hiſtoria, & Annam filiam Phanuëlis de euangelij claritate, quæ diebus & noctibus verſabantur in templo, & orationibus, atque ieiuniis theſaurum pudicitiæ conſeruabant. Vnde & altera in typo Eccleſiæ, diabolum capite truncauit: altera Saluatorem mundi prima ſuſcepit, ſacramentorum conſcia futurorum. Illud in calce ſermonis quæſo, vt breuitatem libelli non de inopia eloquij, vel de materiæ ſterilitate, ſed de pudoris magnitudine exiſtimes accidiſſe, dum vereor me ignotis diu ingerere auribus, & occultum legentium iudicium pertimeſco.

Iudith 9.
Luc. 2.

ARGV

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Lucinius Bœticus, dū eſſet in procinctu pergēdi in Bethlehem, obiit. D. Hieronymus Theodorā vxorem, cum qua, vti cum ſorore, castè viuebat, nunc conſolatur, & Lucinij laudes deſcribit.

HIERONYMVS AD Theodoram epitaphium Lucinij Bœtici.

EPISTOLA.

LVGVBRI nuncio conſternatus ſuper ſancti & venerabilis mihi dormitione Lucinij, vix breuē epiſtolam dictare potui: non quod eius vicem doleam, quem ſciò ad meliora tranſiſſe, dicente Moyſe: Tranſiens videbo viſionem hanc magnam ſed quo torquear deſiderio, non meruiſſe me eius viri videre faciem, quem breui tempore huc venturum eſſe credebam. Verum eſt illud ſuper neceſſitate mortis prophetale vaticinium, quod fratres diuidat, & cariſſima *Exod. 9.*

ma

ma inter ſe nomina crudelis & dura diſſociet. Sed habemus conſolationem, quia Domini voce iugulatur, per quem ad eam dicitur. Ero mors tua, ô mors, ero morſus tuus inferne. Et in conſequentibus: Adducet vrentem
Oſee 13. ventum Dominus de deſerto aſcendentem. qui ſiccabit omnes venas eius & deſolabit fontem illius. Exiuit enim virga de radice Ieſſe, & flos de virginali frutice pullulauit. Qui lo-
Eſa.11. quitur in Cantico canticorum: Ego
Cant.1. flos campi, & lilium conuallium. Flos noſter mortis interitus: ideoque & mortuus eſt, vt mors illius morte moreretur. Quod autem de deſerto dicitur adducendus, virginalis vterus demonſtratur, qui abſque
Pſal.62. coitu & ſemine viri Deum nobis fudit infantem: qui calore Spiritus ſancti excitaret fontes libidinum, & caneret in pſalmo: In terra deſerta, inuia, & inaquoſa ſic in ſancto apparui tibi. Aduerſum ergo mortis duritiam, & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur, quod breui viſuri ſumus eos quos dolemus abſentes. Neque enim mors, ſed dormi-
1.*Theſſ*.4. tio, & ſomnus appellatur. Vnde & bea-

tus

us Apoſtolus vetat de dormientibus
ontriſtari: vt, quos dormire noui-
nus, ſuſcitari poſſe credamus, & poſt
igeſtum ſoporem vigilare cum ſan-
tis, & cum Angelis dicere: Gloria
n excelſis Deo, & in terra pax ho- *Luc.* 2.
ninibus bonæ voluntatis. In cœlo,
bi non eſt peccatum, gloria eſt, &
erpetua laus, & indefeſſa præconia.
n terra autem, vbi ſeditio, bella atque
iſcordiæ, pax imprecanda eſt, & pax
on in omnibus, ſed in his, qui bonæ
oluntatis ſunt, & ſalutationem au-
liunt Apoſtolicam: Gratia vobis &
ax à Deo patre, & Domino noſtro 1. *Petr.* 1.
eſu Chriſto multiplicetur: vt in pa-
e ſit locus eius, & habitatio eius in
ion, id eſt, in ſpecula, in ſublimitate *Pſal.* 75.
ogmatum atque virtutum, in anima
redentis: cuius quotidie Angelus vi- *Matt.* 18.
let faciem Dei, & reuelato vultu, glo- 1. *Cor.* 3.
iam Dei contemplatur. Vnde obſe- *Sap.* 4.
ro te, & currentem, vt aiunt, impel-
o, vt Lucinium tuum deſideres qui-
lem vt fratrem, ſed gaudeas regnare
um Chriſto quia raptus eſt, ne mali-
ia immutaret mentem eius, placita
nim erat Deo anima illius, & in bre- *Matt.* 22.
ui ſpatio tempora multa compleuit.
Nos

Nos dolendi magis qui quotidie ſtamus in prælio peccatorum, vitiis ſordidamur, accipimus vulnera, & de otioſo verbo reddituri ſumus rationē. Ille iam ſecurus & victor te aſpicit de excelſo, & fauet laboranti: & iuxta ſe locum præparat, eodem amore & eadem caritate, qua, oblitus officij coniugalis in terra quoq; ſororem te habere cœperat, immo tu illum fratrem: quia caſta coniunctio ſexum non habet nuptialem. Et ſi adhuc in carne poſiti & renati in Chriſto, non ſumus Græcus

Gal. 3. & Barbarus, ſeruus & liber, maſculus

I. Cor. 15. & fœmina, ſed omnes in eo vnum ſumus: quanto magis, cum corruptiuum hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, non nubent neque nubentur, ſed erunt ſi-

Matt. 22. cut Angeli in cœlis? Quando dicit: Nō nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli in cœlis: non natura & ſubſtantia corporum tollitur. ſed gloriæ magnitudo monſtratur. Neque enim ſcriptum eſt: Erunt angeli, ſed, Sicut angeli. Vbi ſimilitudo promittitur, veritas denegatur. Erunt, inquit, ſicut Angeli, id eſt, ſimiles Angelorum: ergo homines eſſe non deſinent. Inclyti quidem

Quomodo Angelorū ſimiles erimus in reſurrectione.

quidem, & angelico ſplendore decorati, ſed tamen homines: vt Apoſtolus Apoſtolus ſit, & Maria Maria: & confundatur hæreſis: quæ ideo incerta & magna promitit, vt, quæ certa & moderata ſunt, auferat. Et quia hæreſeos ſemel fecimus mentionem, qua Licinius noſter dignè eloquentiæ tuba prædicari poteſt: qui, ſpurciſſima per Hiſpanias Baſilidis hæreſi ſæuiente, & inſtar peſtis & morbi, totas inter Pyrenæum & Oceanum vaſtante prouincias, fidei Eccleſiaſticæ tenuit puritatem, nequaquam ſuſcipiens Armagil, Barbelon, Abraxas, Balſamum, & ridiculum Leuſiboram, cæteráque magis portenta, quàm nomina: quæ ad imperitorum & muliercularum animos cõcitandos, quaſi de Hebraicis fontibus hauriunt, barbaro ſimplices quoſque terrentes ſono: vt quod non intelligunt, plus mirentur. Refert Hirenæus, vir Apoſtolicorum temporum, & Papiæ, auditoris euangeliſtæ Ioannis, diſcipulus, Epiſcopus Eccleſiæ Lugdunenſis, quod Marcus quidam, de Baſilidis gnoſtici ſtirpe deſcẽdens, primùm ad Gallias venerit: & eas partes per quas Rhodanus & Garunna fluunt, ſua

doctrina maculauerit: maximéque nobiles fœminas, quædã in occulto myſteria repromittens, hoc errore ſeduxerit, magicis artibus, & ſecreta corporum voluptate amorem ſui concilians: inde Pyrenæum tranſiens, Hiſpanias occuparit: & hoc ſtudij habuerit, vt diuitum domos, & in ipſis fœminas maximè appeteret quæ ducuntur variis deſideriis, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. Hoc ille ſcripſit ante annos circiter trecentos, & ſcripſit in iis libris, quos aduerſus omnes hæreſes doctiſſimo & eloquentiſſimo ſermone compoſuit. Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinius noſter laude ſit dignus: qui clauſit aurem, ne audiret iudicium ſanguinis: & omnem ſubſtantiam ſuam diſperſit, & dedit pauperibus, vt iuſtitia eius maneret in æternum: nec patriæ ſuæ largitate contentus, miſit Hieroſolymarum & Alexandrinæ Eccleſiæ tantum auri, quanto multorum poſſit inopiæ ſubueniri. Quod cum multi mirentur, & prædicent ego in illo magis laudabo feruorem, & ſtudium ſcripturarum. Quo ille deſiderio opuſcula noſtra flagitauit:

Nobiles mulieres, quæ hæreſi gnoſticorũ maculatæ fuerunt à diuo Irenæo Rhodanẽſes dicuntur 1. *li.* 9.

2. *Tim.* 3.

Pſal. 111.

&

& miſſis ſex notariis, quia in hac prouincia Latini ſermonis ſcriptorúmque penuria eſt, deſcribi ſibi fecit quæcunque ab adoleſcentia vſque in præſens tempus dictauimus? non nos honorauit, qui paruuli & minimi Chriſtianorum omnium ſumus, & ob conſcientiam peccatorum, Bethlemetici ruris ſaxa incolimus: ſed Chriſtum, qui honoratur in ſeruis ſuis, & Apoſtolis repromittit, dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt: & qui me recipiunt, recipiunt eum, qui me miſit. *Matt.10.* Itaque cariſſima filia, hanc epiſtolam amoris mei in illum habeto epitaphium: & quidquid poſſe me ſcieris in opere ſpirituali audacter impera: vt ſciant ſæcula poſt futura, eum, qui dicit in Eſaia: Poſuit me vt ſagittam electam, in pharetra ſua abſcondit me: *Eſa.49.* duos viros, tantis maris atque terrarum inter ſe ſpatiis ſeparatos, ſuo acumine vulneraſſe: vt cum, mutuo in carne ſe neſciant, amore ſpiritus copulentur. *Subſcriptio.* Sanctam te corpore & ſpiritu ſeruet ille Samarites, id eſt, ſeruator & cuſtos, *Luc.10.* de quo in Pſalmo ſcribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael: *Pſal.120.* vt Hir, qui interpretatur vigil,

Digitized by Google

Dan.4. qui deſcendit ad Danielem,ad te quo-
Cant.5. que veniat, & poſſis dicere: Ego dormio, & cor meum vigilat.

ARGVMENTVM.

Refert hiſtoriam cuiuſdam mulieris,quæ à viro Verſellis adulterij falsò accuſata,cum confitente ob tormenta delato iuuene, ipſa nulla vi ad confeſſionem non admiſſi ſceleris adduci poſſet, occiſo iuuene, ſepties icta mori non potuit. Scripſit autem hanc epiſtolam D.Hieronymus (eomet teſte) vt remiſſum ac deſueſcentem iam ſtylum,rurſus ad ſcribendum acueret,ac reuocaret.

AD INNOCENTIVM de muliere ſepties icta.

EPISTOLA.

SÆPE à me Innocenti cariſſime poſtulaſti,vt de eius rei miraculo,quæ noſtra ætate acciderat, non tacerē. Cúmque ego id verecundè & verè,vt nunc experior, negarem, méque aſſequi poſſe diffiderem: ſiue quia omnis ſermo humanus inferio

inferior eſſet laude cæleſti, ſiue quia otium quaſi quædam ingenij rubigo paruulam licet facultatem, priſtini ſiccaſſet eloquij: tu è contrario aſſerebas, in Dei rebus non poſſibilitatem inſpici debere, ſed animum. Neque poſſe eum verba deficere qui credidiſſet in verbo. Quid igitur faciam? Quod implere non poſſum, negare non audeo. Super onerariam nauem rudis vector imponor. Et homo qui necdum ſcalmum in lacu rexi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc mihi euaneſcentibus, terris, cælum vndique & vndique pontus, nunc vnda tenebris inhorreſcens, & cęca nocte, nimborum ſpumei fluctus caneſcunt. Hortaris, vt tumida malo vela ſuſpendam, rudentes explicem, clauum regam. Pareo iam iubenti, & quia charitas omnia poteſt, Spiritu ſancto curſum proſequente confidam, habiturus in vtraque parte ſolatium. Si me ad optatos portus æſtus appulerit, gubernator putabor: ſi inter aſperos orationis anfractus impolitus ſermo ſubſtiterit, facultatem forſitan requires, voluntatem certè * flagitare non poteris. Igitur Vercellæ Ligurum ciuitas, haud procul à radicibus Al-

* *Aliàs, ſugillare.*

pium ſita, olim potens, nunc rarò eſt habitatore ſemiruta. Hāc cum ex more conſularis potentia inuiſeret, oblatam ſibi quandam mulierculam vna cum adultero (nam hoc crimen maritus impegerat) pœnali carceris horrore circumdedit. Neque multo poſt, cum liuidas carnes vngula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus dolor quæreret veritatem, infœliciſſimus iuuenis volens compendio mortis longos cruciatus vitare, dum in ſuum mentitur ſanguinem, accuſauit alienū, ſolúſque omnium miſerrimus, merito iuſſus eſt percuti, qui non reliquit innoxiæ, vnde poſſet negare. At verò mulier ſexu infirmior, virtute fortior, ſuum cum eculeus corpus extenderet, & ſordidas putore carceris manus poſt tergum vincula cohiberent, oculis quos tantum tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cælum, & euolutis per ora lachrymis: Tu, inquit, teſtis es Domine Ieſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renum & cordis, non ideo me negare velle ne peream, ſed ideo mentiri nolle, ne peccem. At tu miſer homo ſi interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? Equidem & ipſa cupio mori, cupio,

Mulier falſò adulterÿ inſimulata, & torta.

Mulieris precatio.

Digitized by Google

cupio * inuiſum hoc corpus exuere, ſed non quaſi adultera. Præſto iugulum, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur, quiſquis ſic victurus occiditur. Igitur conſularis paſtis cruore luminibus, vt fera, quæ guſtatum ſemel ſanguinem ſemper ſitit, duplicari tormenta iubet, in ſe autem dentibus frendens, ſimilem carnifici minitatus eſt pœnam, niſi confiteretur ſexus infirmior, quod non poterat robur virile reticere. Succurre Domine Ieſu (ait mulier) ad vnum hominem tuum, complura ſunt inuenta ſupplicia. Crines ligantur ad ſtipitem, & toto corpore ad eculeum fortius alligato, vicinus pedibus ignis apponitur. Vtrumque latus carnifex fodit, nec papillis dantur induciæ. Immota mulier manet, & à dolore corporis ſpiritu ſuperato, dum conſcientiæ bono fruitur, vetuit circa ſe ſæuire tormenta. Iudex crudelis, quaſi ſuperatus attollitur. Illa Dominum precatur. ſoluuntur membra compaginibus. Illa oculos ad cælum tendit, quaſi de communi ſcelere alius confitetur. Illa pro confitente negat, & periclitans ipſa alium vendicat

* Aliàs, infirmũ.

Digitized by Google

periclitantem. Vna interim vox eſt: Cæde, torque, vre, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter diſcutiat: habeo iudicem meum. Iam laſſus tortor ſuſpirabat in gemitum: nec erat nouo vulneri locus. Iam victa ſæuitia, corpus quod laniarat, horrebat. Extemplò ita excitus Conſularis: Quid miramini, inquit, circunſtãtes, ſi torqueri mulier mauult quàm perire? Adulterium certè ſine duobus committi non potuit: & eſſe credibilius reor, noxiam ream negare de ſcelere, quàm innocẽtem iuuenem confiteri. Pari igitur prolata in vtrumque ſententia, damnatos carnifex trahit: totus ad ſpectaculum populus effunditur, vt prorſus quaſi migrare ciuitas putaretur: ſtipatis proruens portis turba denſatur. Et quidem miſerrimi iuuenis ad primum ſtatim ictum amputatur gladio caput, truncúmque, in ſuo ſanguine volutatur cadauer. Poſtquam verò ad fœminam ventum eſt, & flexis in terram poplitibus, ſuper trementem ceruicem micãs eleuatus eſt gladius, & exertam carnifex dextram totis viribus concitauit, ad primum corporis tactũ ſtetit mucro

Mulier tortores fatigat.

Damnatur iuuenis & plectitur.

cro

cro lethalis,& leuiter perſtringens cutem, raſuræ modicæ ſanguinem aſperſit, ſine bello imbellem manũ percuſſor expauit, & victam dexterá gladio marceſcente miratus, in ſecundos impetus torquet. Languidus rurſus in fœminam mucro delabitur, & quaſi fœminam ferrum ream timeret attingere circa ceruicem torpet innoxiam. Itaque furens & anhelans lictor, paludamento in ceruicem retorto, dum totas exerit vires, fibulã quæ clamydis mordebat oras, in humum excuſſit, ignarúſque rei, enſem librabat in vulnus. En tibi, ait, mulier ex humero aurum ruit, collige multo quæſitum labore, ne pereat. Rogo quæ iſta ſecuritas? Impendentem non timet mortem, lætatur percuſſa, carnifex pallet, oculi gla dium nõ videntes, tantum fibulam vident. Et ne parum eſſet, quod non formidabat interitum, præſtat beneficiũ ſæuienti. Iam igitur & tertium * ictum ſacramentũ fruſtrauerat trinitatis. Iam ſpiculator exterritus, & non credens ferro, mucronem aptabat in iugulum, vt qui ſecare non poterat, ſaltem premente manu corpori * conderetur. O omnibus res inaudita ſæculis. Ad ca-

Mulier innoxia decollari nõ poteſt.

Mulier lictore fortior.

* *Aliàs, tertius ictus ſacramentũ fruſtratus.*

* *Aliàs, mandaretur.*

Digitized by Google

pulum gladius reflectitur, & velut dominum ſuum victus aſpiciens, confeſſus eſt ſe ferire nõ poſſe. Huc huc mihi trium exempla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos edidere pro fletibus, circa quorum ſaraballa ſanctámque cæſariem, innoxium luſit incendium. Huc beati Danielis reuocetur hiſtoria, iuxta quem adulantibus caudis, prædam ſuam leonum ora timuerunt. Nunc Suſanna nobilis fide mentes omnium ſubeat, quæ iniquo damnata iudicio, Spiritu ſancto puerum replente, ſeruata eſt. Ecce non diſpar in vtraque miſericordia domini. Illa liberata per iudicem, ne iret ad gladium: hæc à iudice damnata, abſoluta per gladium eſt. Tandem ergo ad fœminam vindicandam populus armatur. Omnis ætas, omnis ſexus carnificem fugat, & cœtu in circulum coeunte, non credit penè vnuſquiſque quod videt. Turbatur tali nuntio vrbs propinqua, & tota lictorum * turma glomeratur. E quibus medius, ad quẽ damnatorum cura pertinebat, erumpẽs & canitiem immundam perfuſo puluere turpans: Meum, inquit, ô ciues petitis caput? me illi vicarium * datis? Si

Mulieris, & Suſannæ collatio.

** Alij, caterua.*

Alij date.

Si miſericordes, ſi clementes eſtis, ſi vultis ſeruare damnatũ, innocens certè perire non debeo. Quo fletu vulgi concuſſus eſt animus, metúſque ſe per omnes torpor inſinuat: & mirum in modum volũtate mutata, cum pietatis fuiſſet, quod ante defenderant, pietatis viſum eſt genus, vt paterentur occidi. Nouus igitur enſis, nouus percuſſor opponitur. Stat victima, Chriſto tantum fauente munita. Semel percuſſa concutitur, iterum repetita quaſſatur, tertiò vulnerata proſternitur. O diuinæ potentiæ ſublimanda poteſtas, quæ prius fuerat quartò percuſſa, nec læſa, ideo paululum viſa eſt mori, ne pro ea periret innoxius. Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteis cadauer obuoluunt, & foſſam humum lapidibus exſtiuentes, ex more tumulum parant. Feſtinato ſol curſu occaſum petit, & miſericordia Dei celerior matura nocte aduenit. Subitò fœminæ palpitat pectus, & oculis quærentibus lucem, corpus animatur ad vitam. Iam ſpirat, iam videt, iam ſubleuatur, & loquitur: iam in illã poteſt vocẽ erumpere, Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi homo.

Anus

Anus interim quædam, quæ Eccleſiæ ſuſtentabatur opibus, debitum cælo ſpiritum reddidit, & quaſi de induſtria ordine currente rerum, vicariũ tumulo corpus operitur. Dubia adhuc luce, in lictore* diabolus accurrit, quærit cadauer occiſæ, ſepulchrum ſibi monſtrari petit, viuere putat quam mori potuiſſe miratur. Recens à clericis ceſpes oſtenditur, & dudum ſuperiecta humus cum his vocibus ingeritur flagitanti: Erue ſcilicet oſſa iam condita. Infer nouum ſepulchro bellũ, & ſi hoc parum eſt, auibus feriſque lanianda membra diſcerpe. Septies percuſſa debet aliquid plus morte perpeti. Tali ergo inuidia carnifice confuſo clàm domi mulier refocillatur: & ne fortè creber medici ad Eccleſiam commeatus ſuſpicionis panderet viã, cum quibuſdam virginibus ad ſecretiorem villulam ſecto crine trãſmittitur. Ibi paulatim virili habitu veſte mutata, in cicatricem vulnus obducitur. Et ô verè ius ſummum ſumma malitia, poſt tanta miracula adhuc ſæuiunt leges. En quo me geſtorum ordo pertraxit? Iam enim ad Euagrij noſtri nomen peruenimus. Cuius ego pro Chriſto laborem,

* *Aliàs, litore.*

Euagrius.

rem, ſi arbitrer à me dici poſſe, non ſapiam: ſi penitus tacere velim, voce in gaudium erumpente non poſſim. Quis enim valeat digno canere præconio, Auxentium Mediolani incubantem, huius excubiis ſepultum penè antequam mortuum? Romanum Epiſcopum iam penè factionis laqueis irretitum & viciſſe aduerſarios, & non nocuiſſe ſuperatis?

Verum hæc ipſe equidem ſpatiis excluſus iniquis
Prætereo, atque aliis poſt me memoranda relinquo.

Præſentis tantum rei fine contentus ſum. Imperatorem de induſtria adit, precibus flagitat, merito lenit, ſolicitudine promeretur, vt redditam vitæ, redderet libertati.

ARGVMENTVM.

Paula, nobiliſſima matrona Romana, patre Rogato, matre Blæſilla, ex Corneliorum, & Gracchorum familiis orta, Toxotio nupſit, ex eóque quatuor edidit filias, Blæſillam, Paulinam, Euſtochium cognomento Iuliam, & Ruffinam, & præter has Toxotium etiam filium: viro mortuo, ſe totam in obſequium Chriſti tradens, à Paulino,

&

& Epiphanio Epiſcopis docta, monachæ vitam profiteri cœpit: vixit in hoc propoſito Romæ annos quinque: mox Hieroſolymam profecta, in Bethlehem conſedit: vbi cum pro viris, tum pro mulieribus virginibus monaſteriis conditis, annis viginti ſanctiſſimè vixit, nũc eius vitam D. Hieronymus ſcribit, & Euſtochium filiam, quæ poſt eam monaſterij præſes relicta eſt, conſolatur.

AD EVSTOCHIVM virginem epitaphium Paulæ matris.

EPISTOLA.

SI cuncta corporis mei mẽbra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce reſonarent, nihil dignum ſanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, ſed multo nobilior ſanctitate: potẽs quondam diuitiis, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles Scipionũ, Pauli heres, cuius vocabulum trahit, Martię Papiriæ, matris Africani vera & germana progenies Romæ prætulit Bethlehem: & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutauit.

Paula ex clariſſimis Romanorum familiis orta.

tauit. Non mœremus, quod talem amiſimus, ſed gratias agimus, quod habuimus, immo habemus. Deo enim viuũt omnia: & quidquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanquam amiſſio illius, cæleſtis domus habitatio ſit: quæ quamdiu in corpore fuit, peregrinata eſt à Domino, & voce ſemper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitaui cum habitantibus Cedar multum peregrinata eſt anima mea. Nec mirum, ſi planxerit ſe verſari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cum mundus in maligno poſitus ſit: & ſicut tenebræ illius, ita, & lumen eius, lúxque in tenebris luceat, tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde & illud crebrius inferebat: Aduena ſum, & peregrina, ſicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Quoties autem infirmitate corpuſculi, quam incredibili abſtinentia, & duplicatis contraxerat ieiuniis, vexabatur, hoc in ore voluebat: Subiicio corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne aliis prædicans, ipſa reproba inueniar. Et: Bonum eſt vinum non bibere,

2. Cor. 5.
Pſal. 119.
1. Ioan. 5.
Pſal. 138.
Ioan. 1.
Pſal. 38.
Philip. 1.
1. Cor. 9.
Rom. 14.

Digitized by Google

bibere,& carnem non manducare. Et:
*Pſal.*34. Humiliaui in ieiunio animam meam,
40.31. & totum lectum meum verſaſti in infirmitate mea, & verſata ſum in miſeria,dum mihi configitur ſpina. Atque inter doloris aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi
*Pſal.*54. cælos aſpiceret, loquebatur: Quis da-
2.*Tim.*4. bit mihi pennas, ſicut columbæ:& vo-
Angelus cuſtos Paulæ. labo,& requieſcam? Teſtor Ieſum, & ſanctos eius, ipſúmque proprium angelum, cui cuſtos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui, ſed, quidquid dicturus ſum, pro teſtimonio dicere, & minus eius eſſe meritis, quàm totus orbis canit,ſacerdotes mirantur,virginum chori deſiderant,monachorum,& pauperum turbæ deplangunt. Vis,lector,eius breuiter ſcire virtutes? Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum,de proximis, & familiola,quàm in vtroque ſexu de ſeruis & ancillis, in fratres ſororéſque mutauerat, iſta proferre, cum Euſtochium virginem, & deuotam Chriſto filiam, in cuius conſolationem libellus hic cuditur, procul à nobili genere, ſola fide & gratia diuitem reliquerit.

rit. Carpamus igitur narrādi ordinem. Alij altius repetant, & à cunabulis eius ipsíſque vt ita dicam, crepundiis matrem Blæſillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera Scipionum, Gracchorúmque progenies eſt: alter per omnes ferè Græcias vſque hodie ſtemmatibus, & diuitiis, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiam obſidione deleuit: nos nihil laudabimus, niſi quod proprium eſt, & de puriſſimo ſanctæ mentis fonte profertur. Quamquam Dominus atque Saluator in euangelio doceat Apoſtolos, ſciſcitātes quid ſibi redditurus ſit, qui omnia ſua pro nomine eius dimiſerunt, cētuplum in præſentiarū recepturos, & in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis eſſe, poſſidere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere, non tumere ad honores, ſed pro Dei fide eos paruipendere. Verè, quod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis Saluator, reddidit in præſenti. Nam quæ vnius vrbis contempſit gloriam, totius orbis opinione celebratur. Quam Romæ habitantem, nullus extra Romam nouerat, latētem in Bethlehem & Barbara & Ro-

Matt. 10.

Matt. 19.

Peregrinatio Hieroſolymitana.

mana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad ſancta loca non veniunt? quis autem in ſanctis locis, pręter Paulá, quod plus inter homines miraretur, inuenit? Hæc, ſicut inter multas gẽmas pretioſiſſima gẽma micat, & iubar ſolis paruos igniculos ſtellarum obruit, & obſcurat: ita cunctorum virtutes & potentias ſua humilitate ſuperauit: minimáque fuit inter omnes: vt omnium maior eſſet: & quanto ſe plus deiiciebat, tanto magis à Chriſto ſubleuabatur: latebat, & non latebat: fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſui deſerens appetit contemptores. Sed quid ago, narrãdi ordinẽ prætermittens? dum in ſingulis teneor, nõ ſeruo præcepta dicẽdi. Tali igitur ſtirpe generata, iuncta eſt viro Toxotio, qui Æneę & Iuliorum altiſſimum ſanguinem trahit: vnde etiam filia eius Chriſti virgo Euſtochium Iulia nuncupatur, & ipſe, Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quod habẽtibus grandia ſint, ſed quod contemnentibus mirabilia. Sæculi homines ſuſpiciunt eos, qui his pollent priuilegiis: nos laudamus, qui pro Sal-

uatore

uatore iſta deſpexerint : & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, ſi habere noluerint, prædicamus. His inquam orta maioribus, & fœcunditate ac pudicitia probata, primùm viro deinde propinquis, & totius vrbis teſtimonio, cum quinque liberos ediditſſet, Blæſillam, ſuper cuius morte eam Romę conſolatus ſum: Paulinam, quæ ſanctum & admirabilem virum, & propoſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem ſuper obitu eius paruulum libellum edidimus: Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis virginitatis & eccleſiæ monile pretioſum eſt: Ruffinam quæ immaturo funere pium matris animum conſternauit: & Toxotium, poſt quem parere deſiit: vt intelligeres eam non diu ſeruire voluiſſe officio coniugali: ſed mariti deſiderio, qui marem optabat, liberos ediſſe: poſt quam vir mortuus eſt, ita eum planxit, vt propè ipſa moreretur: ita ſe conuertit ad Domini ſeruitutem, vt eius mortem videretur optaſſe. Quid ergo referam, amplæ & nobilis domus, & quondam opulentiſſimæ, omnes penè diuitias in pauperes, erogatas? quid in cũctos clemẽtiſſimũ

animum, & bonitatem etiam in eos quos numquam viderat, euagantem? quis inopum moriens non illius veſtimentis obuolutus eſt? quis clinicorum non eius facultatibus ſuſtentatus eſt? quos curioſiſſimè tota vrbe perquirés, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem ſe eis hereditatem, Chriſti miſericordiam, dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelſi apud ſæculum generis, & nobiliſſimæ familiæ viſitationes & frequentiam ſuſtinere. Mœrebat honore ſuo, & ora laudantium declinare ac fugere feſtinabat: cumque Orientis & Occidentis Epiſcopos ob quaſdẽ eccleſiarum diſſenſiones Romam imperiales litteræ contraxiſſent, vidit admirabiles viros, Chriſtique pontifices, Paulinum, Antiochenæ vrbis epiſcopum; & Epiphanium, Salaminæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hoſpitem habuit: Paulinum, in aliena manẽtem domo quaſi propriũ humanitate poſſedit: quorum accenſa virtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat: non domus

non

non liberorum, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei, quæ ad ſeculum pertinet, memor, ſola, ſi dici poteſt, & incomitata ad eremũ Antoniorum, atq; Paulorum pergere geſtiebat, tãdémque exacta hyeme, aperto mari, redeũtibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, & ipſa voto cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid vltra differo? deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his maius eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrẽ pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum protrahebatur, paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore. Ruffina iam nubilis, vt ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat, & tamen illa ſiccos tẽdebat ad cœlum oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, &, quaſi à ſuis membris diſtraherentur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret caritatẽ. Inter hoſtium manus & captiuitatis durã neceſſitatẽ nihil crudelius eſt, quam parentes à liberis ſeparari. hoc contra iura naturæ

plena fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat,& amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti,& nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare:& cunctis qui cum ea vehebantur, litora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos,ne videret, quos ſine tormento videre non poterat.Fateor, nulla ſic amauit filios, quibus, antequam proficiſceretur, cuncta largita eſt, exheredans ſe in terra vt hæreditatem inueniret in cœlo. Delata ad inſulam Pontiam,quam, clariſſimæ quondam fœminarum,ſub Domitiano principe pro confeſſione nominis Chriſtiani,Flauię Domitillæ nobilitauit exilium,vidénſque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat. ſumptis fidei alis, Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas Inter Scillam, & Charybdim Adriatico ſe credens pelago, quaſi per ſtagnum venit Methonem: ibique refocillato corpuſculo. Et ſale tabentes artus in litore ponēs,Per Maleam, & Cytheram ſpatſáſque per æquor Cycladas, & crebris freta concita

Euſt. hiſt. eccl. 3. l. 14.

terris,

terris, poſt Rhodum & Lyciam tãdem vidit Cyprum: vbi ſancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta, decẽ ab eo diebus retenta eſt, non in refectionem, vt ille arbitrabatur, ſed in opus Dei, vt re comprobatum eſt. Nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria ſumptuũ fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui curſu trãsfretauit Seleuciam, de qua aſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicum caritate detenta, media hyeme, calente ardore fidei, fœmina nobilis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, aſello ſedens profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter (neque enim hodœporicum eius diſpoſui ſcribere) ea tantum loca nominabo, quæ ſacris voluminibus continentur. Bœryto Romana colonia, & antiqua vrbe Sydone derelicta, in Sareptæ litore Heliæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato Domino ſaluatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur, & per campos Mageddo, Ioſiæ necis conſcios, intrauit terram Phili-

Peregrinationum Paulæ narratio.

Act. 21.
2. *Par.* 35.

Digitized by Google

ſtim. Mirata ruinas Dor, vrbis quondam potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim ab Herode rege Iudææ in honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in qua Cornelij domum
Act. 10. Chriſti vidit Eccleſiam, & Philippi æ-
11. diculas, & cubicula quatuor virginum prophetarũ: deinde Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Æneæ reſurrectione ac ſanitate incly-
Act. 9. tam. Haud procul ab ea Arimathiam
Marc. 15. viculum Ioſeph, qui Dominum ſepe-
1. *Reg.* 21. liuit: & Nobe, vrbem quondam ſacer-
22. dotum nũc tumulum occiſorum. Iop-
Ion. 1. pen quoque, fugientis portum Ionæ, & (vt aliquid perſtringam de fabulis poëtarũ) religatæ ad ſaxum Andromedes ſpectatricem. Repetitóque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis co-
Luc. 24. gnitus Dominus, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicauit. Atque inde profitiſcẽs, aſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, vrbes à Salomone con-
2. *Par.* 8. ditas, ſed varia poſtea bellorum tẽpe-
Ioſ. 9. 10. ſtate deletas, ad dexteram aſpiciẽs Haialon, & Gabaon, vbi Ieſus, filius Naue
contra

contra quinque reges dimicans, Soli imperauit,& Lunæ: & Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignarióſque damnauit. In Gabaon, vrbe vſque ad ſolum diruta, paululum ſubſtitit, recordata peccati eius,& concubinæ in fruſta diuiſæ, & tribus Benjamin trecentos viros propter Paulũ Apoſtolũ reſeruatos. Quid diu moror? Ad læuam mauſoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento iuuerat, ingreſſa eſt Hieroſolymam, vrbem trinominem, Iebus, Salem, Hieruſalẽ, quæ ab Helio poſtea Hadriano de ruinis, & cineribus ciuitatis in Heliã ſuſcitata eſt. Cumque proconſul Palæſtinæ, qui familiam eius optimè nouerat, præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet parari prætoriũ, elegit humilẽ cellulã, & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circumiuit, vt, niſi ad reliqua feſtinaret à primis non poſſet abduci proſtratáque ante crucẽ, quaſi pendentem Dominũ cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulchrum, reſurrectionis oſculabatur lapidem, quem ab oſtio monumenti amouerat Angelus: & ipſum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quaſi

Iud. 19. 20.

Ioſep. lib. 20. *ant.* 3. *Euſe. hiſt. lib.* 2. 12. *Zon. in Hadr.*

Proſtrauit ſe Paula ante crucẽ domini, atq; illam adorauit.

Digitized by Google

ſitiẽs deſideratas aquas, fideli ore lambebat.
Matt.28. Quid ibi lacrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Dominus, quem rogabat. Inde egrediens aſcendit Sion, quæ in arcem
2. Reg. 5. vel ſpeculam vertitur. Hanc vrbem quondam expugnauit & reædificauit
Eſa.29. Dauid. De expugnata ſcribitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo Dei: & quõdam fortiſſima, quam expugnauit Dauid. Et de ea, quæ ædificata eſt dictum eſt: Fundamenta eius in montibus ſan-
Pſal.86. ctis diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in fauillam & cinerem diſſolutas, ſed portas, quibus non præualet infernus, & per quas credentium ad Chriſtum ingre-
Matt.16. ditur multitudo. Oſtendebatur illi columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus ducitur & flagellatur. Monſtrabatur locus, vbi ſuper centum viginti
Act. 2. credentium animas Spiritus ſanctus deſcendiſſet, vt Iohëlis vaticinium cõ-
Iohël 1. pleretur. Deinde pro facultatula ſua pauperibus atque conſeruis pecunia diſtributa, perrexit Bethlehem, & in dexte

dextera parte itineris ſtetit ad ſepulcrũ *Gen.35.*
Rachel in quo mater Benjamin, non
vt vocauerat moriens Benoni, hoc eſt,
filius doloris mei, ſed, vt pater prophe-
tauit in ſpiritu, filium dextræ procrea-
uit. Atque inde Bethlehem ingreſſa, &
in ſpecum Saluatoris introiens, poſt-
quã vidit ſacrũ virginis diuerſorium,
& ſtabulum in quo agnouit bos poſ-
ſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Do-
mini ſui, vt illud impleretur, quod in
eodem propheta ſcriptum eſt: Bea- *Eſa.1.32.*
tus, qui ſeminat ſuper aquas, vbi bos
& aſinus calcant: me audiente iurabat,
cernere ſe oculis fidei infantem pannis
inuolutum, vagientem in præſepe Do
minum, Magos adorantes, ſtellam ful- *Luc. 2.*
gentem deſuper, matrem virginem, nu- *Matth.2.*
tricium ſedulum, paſtores nocte ve-
nientes, vt viderent verbum, quod fa-
ctũ erat, & iam tunc euangeliſtæ Ioan-
nis principium dedicarẽt: In principio *Ioan. 1.*
erat verbum, & verbũ caro factum eſt:
Paruulos interfectos, Herodẽ ſæuien-
tem, Ioſeph & Mariam fugientes in
Ægyptum. Mixtíſq; gaudio lacrymis,
loquebatur: Salue Bethlehem, domus
panis, in qua natus eſt ille panis, qui de
cœlo deſcendit. Salue Ephrata regio
vberri

Ioan.6. vberrima,atque, καρποφόρος cuius ferti-
Mich.5. litas Deus eſt. De te quondam Mi-
cheas vaticinatus eſt. Et tu Bethlehem
domus Ephrata, nõ minima es in mil-
libus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui
ſit princeps in Iſraël, & egreſſus eius
ab initio à diebus æternitatis. Propter-
Rom.9. ea dabis eos vſque ad tempus parien-
Pſal.109. tis. Pariet, & reliquiæ fratrum eius cõ-
uertentur ad filios Iſraël. In te enim
natus eſt princeps, qui ante luciferum
genitus eſt, cuius de patre natiuitas
omnem excedit ætatem. Et tamdiu in
te Dauidici generis origo permanſit,
donec virgo pareret,& reliquiæ popu-
Act.13. li credentis in Chriſtum conuerteren-
tur ad filios Iſraël, & liberè prædica-
rent: Vobis oportebat primum loqui
verbum Dei:ſed quoniam repuliſtis il-
Matt.15. lud,& indignos vos iudicaſtis æternæ
Gen.49. vitæ,ecce conuertimur ad gentes. Di-
xerat enim Deus: Non veni niſi ad o-
ues perditas domus Iſraël. Ex eo tem-
pore Iacob ſuper eo verba completa
ſunt: Non deficiet princeps ex Iuda,&
dux de femoribus eius, donec veniat,
cui repoſitum eſt, & ipſe erit expecta-
Pſal.131. tio gentium. Bene Dauid iurabat,bene
vota faciebat, dicens: Si introiero in

tabes

tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei: ſi dedero ſomnũ oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniã locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Et ſtatim, quid deſideraret expoſuit, atque oculis prophetalibus, quem nos veniſſe iam credimus, ille venturum eſſe cernebat. Ecce audiuimus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis ſiluæ, Vau quippe ſermo Hebraicus, vt te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc eſt, ἀυτὴν, ſed ipſum, id eſt, ἀυτὸν, ſignificat. Vnde loquitur confidēter: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Et ego miſera, atque peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Dominus paruulus vagiit: orare in ſpelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea: quia Domini mei patria eſt, hîc habitabo: quoniam Saluator elegit eam. Paraui lucernam Chriſto meo, anima mea illi viuet, & ſemẽ meũ ſeruiet ipſi. Haud procul inde deſcendit ad turrim Ader, id eſt, gregis, iuxta quã Iacob pauit greges ſuos, & paſto- *Gen. 35.*
res

res nocte vigilantes audire meruerunt:
Luc. 2. Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram
pax hominibus bonæ volũtatis. Dum-
que ſeruant oues, inuenerunt agnum
Dei puro & mundiſſimo vellere, quod
in ariditate totius terrę cœleſti ore cõ-
plutum eſt, & cuius ſanguis tulit pecca-
Iud. 6. ta mundi, & exterminatorem Ægypti,
Exod. 12. litus in poſtibus fugauit. Statímq; con-
cito gradu, cœpit per viam veterem
pergere, quæ ducit Gazam, ad poten-
tiam, vel ad diuitias Dei, & tacita ſe-
Act. 8. cum voluere, quo modo Eunuchus Æ-
thiops gentium populos præfigurans
mutauerit pellem ſuam: & dum vetus
relegit inſtrumentum, fontem reperit
euangelij. Atque inde ad dexteram,
tranſita Bethſur, venit Eſcol, quæ in
botrum vertitur. Vnde in teſtimonium
terræ fertiliſſimæ, & in typum eius
qui dicit: Torcular calcaui ſolus, &
de gentibus non eſt vir mecum: explo-
ratores botrum miræ magnitudinis
Eſaie 63. portauerunt. Nec poſt longum ſpa-
Ioſ. 2. tium intrauit Saræ cellulas, videns in-
Geneſ. 8. cunabula Iſaac, & veſtigia quercus
Ioan. 8. Abraham, ſub qua vidit diem Chriſti,
Ioſ. 14. 15. & lætatus eſt. Atque inde conſurgens,
Iud. 1. aſcendit Chebron: hæc eſt Cariath ar-

bc

Digitized by Google

be,id eſt, oppidum virorũ quatuor Abraham,Iſaac,Iacob, & Adam magni, quem ibi conditum, iuxta librum Ieſu Naue,Hebræi autumant:licet plerique Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria monſtratur. His inſpectis, *Ioſ.* 15. noluit pergere ad Cariathſephor, id *Iud.* 1. eſt,viculum litterarum: quia contemnens occidẽtem literam, repererat ſpiritum viuificantem.Magíſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas,quas Othoniel filius Iephonæ Kenaz pro auſtrali terra & arida poſſeſſione ſuſceperat: & quarum ductu ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos, vt redemptionem veterum peccatorum in aquis baptiſmi repeririet. Altera die, orto iam ſole, ſtetit in ſupercilio Caphar Barucha, id eſt, villæ *Gen.*18. benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum perſecutus eſt. Vnde latam deſpiciẽs ſolitudinem,ac terram quondam Sodomæ, & Gomorræ, Adamæ,& Seboim, cõtemplata eſt bal- *Eſa.* 15. ſami vineas in Engaddi, & Segor viticulam conſtratam, quæ prius Bala vocabatur: & in Zoaram, id eſt, paruulam,Syro ſermone trãſlata eſt. Recordebatur ſpeluncæ Lot, & verſa in la- *Gen.*19. chrymis,

chrymas, virgines ſocias admonebat, cauendũ eſſe vinũ, in quo eſt luxuria, cuius opus Moabitæ ſunt, & Ammo-
Cant. 1. *Gen.* 43. nitæ. Diu hæreo in meridie, vbi ſponſa cubantem reperit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Hieroſolymam, & per Thecuã atque Amos rutilantem mõtis Oliueti
Act. 5. lucem aſpiciam, de quo Saluator aſcẽdit ad patrem. In quo per annos ſingulos vacca ruffa in holocauſtum Domino cremabatur, & cuius cinis expiabat populum Iſraël: in quo, iuxta Ezechie-
Num. 19. *Eze.* 10. lem, Cherubim de templo tranſmigrantes, Eccleſiam Domini fundauerunt. Poſt ingreſſa ſepulchrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit hoſpitium,
Matt. 21. *Luc.* 19. & Bethphage villam ſacerdotalium maxillarum, & locum, in quo pullus laſciuiens gentium, Dei frena ſuſcepit, Apoſtolorumq; ſtratus veſtibus mollia terga præbuit ad ſedendum. Rectóque itinere deſcendebat Hiericho, re-
Luc. 6. cogitans illum de euangelio vulneratum, ac Sacerdotibus & Leuitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id eſt, cuſtodis, qui ſeminecem ſuo iumẽto impoſitum, ad ſtabulum eccleſiæ deportauit. Et locum

Adomim, quod interpretatur ſangui-
num, quia multus in eo ſanguis crebris
latronum fundebatur incurſibus. Et ar- *Luc.9.*
borem ſycomorum Zachæi, id eſt, bo-
na pœnitentiæ opera, quibus cruenta
dudum, & noxia rapinis, peccata cal-
cabat: excelſumque Dominum de ex-
celſo virtutū intuebatur. Et iuxta viam
cæcorum loca, qui receptis luminibus *Matth.9.*
vtriuſque populi credentis, in Domi-
num ſacramenta præmiſerant. Ingreſ-
ſa Hiericho, vidit vrbem, quam funda-
uit Hiel in Abiram primogenito ſuo,
& cuius portas poſuit in Segub nouiſ- *3.Reg.16.*
ſimo filiorum. Intuita eſt caſtra Gal *Ioſ.5.6.*
galæ, & aceruum præputiorum, & ſe-
cundæ circuncifionis myſterium: &
duodecim lapides, qui de Iordanis il-
luc tranſlati aluco duodecim Apoſto-
lorum fundamenta firmauerāt: & fon-
tem quondam legis amariſſimum &
ſterilem, quem verus Heliſæus ſua cō-
diuit ſapientia, & in dulcorem vberta-
témque conuertit. Vix nox tranſierat, *4.Reg.2.*
feruētiſſimo æſtu venit ad Iordanem:
Stetit in ripa fluminis: & orto ſole ſo-
lis iuſtitiæ recordata eſt, quo modo in
medio amnis aluco ſicca ſacerdotes
poſuerint veſtigia, & ad Heliæ & He-

Ioſ.3. liſæi imperium, ſtantibus ex vtraque
4.Reg.2. parte aquis, iter vnda præbuerit, pol-
lutáſque diluuio aquas, & totius hu-
mani generis interfectione maculatas,
Ioſ.7. ſuo Dominus mundauerit baptiſmate.
Longum eſt, ſi velim de valle Achor
dicere, id eſt, tumultus atque turba-
rum, in qua furtum & auaritia con-
Gen.28 demnata eſt: & de Bethel domo Dei,
Zachar.3. in qua ſuper nudam humum nudus &
pauper dormiuit Iacob: & poſito ſub-
ter caput lapide, qui in Zacharia ſe-
ptem oculos habere deſcribitur, & in
Eſaia lapis dicitur angularis vidit ſca-
Eſa.28. lam vſque ad cælum tendentem, in
qua Dominus deſuper innitebatur, aſ-
cendentibus porrigens manum, & ne-
gligentes de ſublimi præcipitans. Se-
pulchra quoque in monte Ephraim Ie-
ſu filij Naue, & Eleazari filij Aaron ſa-
cerdotis è regione venerata eſt: quo-
rum alter cōditus eſt in Tamnathſare
à Septentrionali parte montis Gaas;
alter in Gabaa filij ſui Phinees: ſatíſque
mirata eſt, quod diſtributor poſſeſſio-
num ſibi montana & aſpera delegiſſet.
Quid narrem Silo, in quo altare diru-
tum hodiéque monſtratur & raptum
Sabinarum à Romulo tribus Beniami-
tica

tica præcucurrit? Tranſiuit Stichen, *Iud.21.*
non, vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit Eccleſiam: ſuper quo reſidens Dominus, ſitiénſque & eſuriens, Samaritanæ fide ſatiatus eſt: quæ quinque Moſaicorum voluminum viris, ſextóque, quem ſe habere iactabat, errore Doſithei derelicto, verum Meſſiam, & verum reperit Saluatorem. *Ioan.4.* Atque inde diuertens, vidit duodecim Patriarcharum ſepulchra, & Sebaſten, id eſt, Samariam, quæ in honorem Auguſti ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. Ibi ſiti ſunt Heliſæus, & Abdias Prophetæ: & quo maior inter natos mulierum non fuit, Ioannes Baptiſta. Vbi multis intremuit conſternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulchra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum, alios rotare caput, & poſt tergum terram vertice tangere, ſuſpenſiſque pede feminis, veſtes defluere in faciem, miſerebatur omnium:

Ad ſepulchra ſanctorũ Prophetarum dæmones torquere vidit Paula.

& per ſingulos effuſis lachrymis, Chriſti clementiam deprecabatur. Et ſicut erat inualida, aſcendit pedibus montem: in cuius duabus ſpeluncis, perſe-
4. Reg. 18. cutionis & famis tempore, Abdias Pro-
Matth. 2. pheta centum Prophetas aluit pane &
Luc. 4. aqua. Inde citò itinere percucurrit Na-
Ioan. 6. zareth, nutriculam Domini, Chanaan, & Capharnaum, ſignorum eius familiares: locum Tyberiadis, nauigante Domino ſanctificatū: & ſolitudinem, in qua multa populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus, & de reliquiis veſcentium repleti ſunt cophini duodecim tribuum Iſrael: Scandebat montem Thabor, in quo transfigura-
Matt. 17. tus eſt Dominus. Aſpiciebat procul
Iud. 4. montes Hermon & Hermonim, &
Luc. 7. campos latiſſimos Galilææ, in quibus Siſara & omnis exercitus eius, Barach vincente, proſtratus eſt. Torrens Ciſon, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum iuxta Naim, in quo viduæ ſuſcitatus eſt filius, monſtrabatur. Dies me prius, quàm ſermo, deficiet, ſi voluero cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata eſt. Tranſibo ad Ægyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampſon, quem

de

de molari maxillæ dente produxit, *Iud.15.*
ſubſiſtam paruṁper, & arentia ora col-
luam, vt refocillatus videam Mora-
ſthim, ſepulchrum quondam Micheæ
Prophetæ, nunc Eccleſiam. Et ex late-
re derelinquam Choreos, & Getheos,
Mareſa, Idumæam, & Lachis: & per
arenas molliſſimas pergentium veſti-
gia ſubtrahentes latámque eremi va-
ſtitatem, veniam ad Ægypti fluuium
Sior, qui interpretatur turbidus: &
quinque Ægypti tranſeam ciuitates,
quæ loquuntur lingua Chananitide, &
terram Geſſen, & campos Tamneos, in
quibus fecit Deus mirabilia. Et vrbem
No, quæ poſtea verſa eſt in Alexan-
driam, & oppidum Domini Nitriam,
in quo puriſſimo virtutum nitro ſor-
des lauantur quotidie plurimorum.
Quod cum vidiſſet, occurrente ſibi
ſancto & venerabili Epiſcopo Iſidoro
confeſſore, & turbis innumerabilibus
monachorum, ex quibus multos ſacer-
dotalis & Leuiticus ſublimabat gra-
dus, lætabatur quidem ad gloriam Do-
mini, ſed ſe indignam tanto honore
fatebatur. Quid ego narrem Macarios,
Arſenios, Serapionas, & reliqua co-
lumnarum Chriſti nomina? cuius non

Digitized by Google

intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe lætabatur. Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Oblita ſexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorũ cum puellis ſuis habitare cupiebat, & forſitan, cunctis eam ſuſcipientibus impetraſſet, ni maius ſanctorum locorum retraxiſſet deſideriũ. Atque propter feruentiſſimos æſtus, de Peluſio Maiomã nauigatione perueniens, tanta velocitate reuerſa eſt, vt auem putares. Nec multo poſt in ſancta Bethlehem manſura perpetuo, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulás ac monaſteria, & diuerſorum peregrinorum iuxta viam conderet mãſiones, in qua Maria & Ioſeph hoſpitium non inuenerant. Hucuſque iter eius decriptum ſit, quod cum multis virginibus, & filia comite peragrauit. Nunc virtus latius deſcribatur, quæ ipſius propria eſt, & in qua exponenda, Deo iudice ac teſte profiteor, me nihil addere, nihil in maius attollere more laudantium: ſed, ne rerum excedam fidem,

dem, multa detrahere, & ne apud detractores, & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Æſopi alienis coloribꝰ adornare. Quæ prima Chriſtianorum virtus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, vt qui eam non vidiſſet, & pro celebritate nominis videre geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet; ſed ancillularum vltimam. Et cum frequentibus choris virginum cingeretur, & veſte, & voce, & habitu, & inceſſu minima omnium erat. Nunquam poſt viri mortem vſque ad diem dormitionis ſuæ cum vllo comedit viro, quamuis eum ſanctum & in pontificali ſciret culmine conſtitutum. Balneas, niſi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauiſſima febre, lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humum, ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ iugibus pene orationibus dies noctéſque iungebat: illud implens de pſalterio: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lachrymis meis ſtratum meum rigabo. In qua fontes crederes lachrymarum: ita leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cúmque à nobis crebrius

moneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret Euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio ſæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit deliciis. Longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina, & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro, & ſæculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. Si inter tales tantáſque virtutes caſtitatem in illã voluero prædicare, ſuperfluus videar: in qua, etiam cum ſæcularis eſſet, omniũ Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita ſe geſſit, vt nunquam de illa etiam maledicorũ quidquam auderet fama cõfingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen ſuperbos & gloriolam quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem videbat, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et vſuras tribuens, verſuram quoque ſæpius faciebat, vt nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cùm in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud profe-
zens

rens de Apoſtolo: Non vt aliis refrige- 2.Cor.8.
rium, vobis autem tribulatio: ſed ex
qualitate in hoc tempore, vt veſtra a-
bundantia ſit ad illorum inopiam, &
illorum abundantia ſit ad veſtram in-
opiam. Et hoc de Euangelio Saluato- Luc.3.
ris: Qui habet duas tunicas, det alterā
non habenti. Et prouidendum eſſe, ne,
quod libenter faceret, ſemper facere
nō poſſet: multáque huiuſcemodi quæ
illa mira verecundia, & ſermone par-
ciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans
Deum, ſe, pro illius nomine cuncta fa-
cere: & hoc habere voti, vt mendicans
ipſa moreretur: vt vnum nummum fi-
liæ non dimitteret, & in funere ſuo a-
liena ſindone inuolueretur. Ad extre- Liberalitas Paulæ erga pauperes.
mum inferebat: Ego, ſi petiero multos
inueniam, qui mihi tribuant: iſte men-
dicans ſi à me non acceperit, quæ ei
poſſum etiam de alieno tribuere, &
mortuus fuerit: à quo eius anima re-
quiretur? Ego cautiorem in re familia-
ri eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fi-
de, toto Saluatori animo iungebatur:
& pauperem Dominum pauper ſpiritu
ſequebatur, reddens ei quod acceperat,
pauper pro ipſo effecta. Denique con-
ſecuta eſt, quod optabat: & in grandi Matth.

ære alieno filiam dereliquit: quod huc-
uſque debens, non ſuis viribus, ſed
Chriſti ſe confidit miſericordia reddi-
turam. Solent pleræque matronarum
buccinatoribus ſuis dona conferre, &
in paucos largitate profuſa, manum à
cæteris retrahere: quo illa omninò ca-
rebat vitio: ita enim ſingulis ſuam pe-
cuniam diuidebat, vt ſingulis neceſſa-
rium erat, non ad luxuriam, ſed ad ne-
ceſſitatem: nemo ab ea pauperum va-
cuus reuerſus eſt: quod obtinebat non
diuitiarum magnitudine, ſed pruden-
Matth.5. tia diſpenſandi, illud ſemper replicans:
Eccleſ.3. Beati miſericordes, quoniam ipſi mi-
ſericordiam conſequentur. Et: Sicut
aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna
Luc.16. extinguit peccatum. Et: Facite vobis
Luc.11. amicos de iniquo mammona, qui vos
recipiant in æterna tabernacula. Et:
Date eleemoſynam, & ecce omnia
munda ſunt vobis. Et: Verba Danielis,
Dan.4. Regem Nabuchodonoſor monentis,
vt eleemoſynis redimeret peccata ſua.
Nolebat in his lapidibus pecuniam ef-
fundere, qui cum terra & ſeculo tranſi-
turi ſunt, ſed in viuis lapidibus qui
voluuntur ſuper terram, de quibus, in
Apoc.21. Apocalypſi Ioannis, ciuitas magni re-

gis

gis extruitur: quos in ſaphirum, & ſmaragdum, & iaſpidem, & cæteras gemmas eſſe vertendos, ſcriptura commemorat. Verum hæc poſſunt eſſe communia cum multis: & ſcit diabolus, non in ſummo virtutum culmine poſita: vnde loquitur ad Dominum. Poſt amiſſam Iob ſubſtantiam, poſt euerſam domum, poſt liberos interfectos, corium pro corio, & omnia, quæ habuerit homo, dabit pro anima ſua: ſed extende manum tuam, & tange oſſa eius & carnes, niſi in faciem benedixerit tibi. Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe: porrexiſſe egentibus manum, ſed carnis voluptate ſuperatos: dealbaſſe ea, quæ foris erant, & intus plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, vt prope menſuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contraheret: quæ exceptis diebus feſtis, vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æſtimetur, quid de vino, & liquamine, piſcibus, & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ guſtui ſuauia ſunt, iudicarit: in quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſſimos

Eſa. 54.

Iob 2.

Matt. 13.

tiſſimos putant: & ſi his ventrem ingurgitauerint, tutam pudicitiam ſuſpicantur. Semper quidem virtutes ſequitur inuidia, feriúntque ſummos fulgura montes, nec mirum, ſi hoc de hominibus loquar, cum etiam Dominus noſter Phariſæorum zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint: in paradiſo quoque ſerpens fuerit, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Suſcitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret: ne ſe extolleret: & quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpius admonebat, ne magnitudo virtutum altius raperet, & aliarum vitiis, fœminarum ſe in excelſo crederet conſtitutam, ego aiebam, liuori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum, quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, malens hoſtibus, quàm inuidis, ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſtè hæc diceres, ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retineretur, & Beth-

Sancti æmulos habent.

Sap. 2.

3. Reg. 11.
2. Cor. 12.
Gen. 28.

lehem

ſchem meam in alia reperire poſſem parte terrarum: cur enim non patientia liuorem ſuperem? cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam oſteram alteram? dicente Apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum. *Rom. 12.*
Nónne Apoſtoli gloriabantur, quando pro Domino ſunt paſſi contumeliam? Nónne ipſe Saluator humiliauit ſe formam ſerui accipiens, & factus eſt obediens patri vſque ad mortem, & mortem crucis, vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & viciſſet in prælio, non accepiſſet coronam iuſtitiæ, nec audiſſet à Domino: Putas me aliter locutum tibi, quam vt appareres iuſtus? Beati dicuntur in Euangelio, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secura ſcit conſcientia, quod non propter peccata patiamur, & afflictio in ſæculo, materia præmiorum eſt. Si quando procacior fuiſſet inimicus, & vſque ad verborum iurgia proſiliſſet, illud pſalterij decantabat: Cum conſiſteret aduerſum me peccator, obmutui, & ſilui à bonis. Et rurſus: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens,

Act. 5. *Philip. 2.* *Iob 42.* *Matth. 5.* *Pſal. 38.* *Pſal. 37.*

&

& non habens in ore ſuo increpatio-
*Deut.*13. nes. In tentationibus, Deuteronomij
verba voluebat. Tentat vos Dominus
Deus veſter, vt ſciat ſi diligatis Domi-
num Deum veſtrum de toto corde ve-
ſtro, & de tota anima veſtra. In tribu-
lationibus & anguſtiis, Eſaiæ replica-
*Eſa.*28. bat eloquia: Qui ablactati eſtis à la-
cte, qui abſtracti ab vbere, tribulatio-
nem ſuper tribulationem expectare,
ſpem ſuper ſpem, adhuc puſillum pro-
pter militiam labiorum, propter lin-
guam malignam: & ſcripturæ teſtimo-
nium in conſolationem ſuam ediſſere-
bat: Ablactatorum eſſe, eorum ſcilicet,
qui ad virilem ætatem perueniſſent,
tribulationem ſuper tribulationem ſu-
ſtinere, vt ſpem ſuper ſpem mereantur
accipere: Scientes quoniam tribulatio
patientiam operatur, patientia autem
probationem, probatio verò ſpem, ſpes
*Rom.*5. autem non confundit. Et: Quod ſi is,
2.*Cor.*4. qui foris eſt, homo noſter corrumpa-
tur ille, qui intus eſt, innouetur: & in
præſentiarum leue & momentaneum
tribulationis veſtræ, æternum gloriæ
pondus operatur in vobis: non aſpi-
cientibus quæ videntur, ſed quæ non
videntur. Quæ enim videntur, tem-

poralia

poralia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ impatientiæ tardum videatur, quin Dei ſtatim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia, & linguas iniquorum eſſe metuendas, cum Domino adiutore lætemur, & ipſum debeamus audire per Prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blaſphemias eorum ne metueritis, ſicut enim veſtimentum, ſic comedit eos vermis: & ſicut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et: Per patientiam veſtram poſſidebitis animas veſtras. Et: Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibi: Tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, vt patienter agemus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir multum prudens. Qui autem puſillanimis eſt, vehementer inſipiens. In languoribus, & crebra infirmitate dicebat: Quando infirmor, tunc fortior ſum. Et: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem,

Eſa.49. *Eſa.51.* *Luc.21.* *Rom.8.* *Prou.14.* *2.Cor.12.* *2.Cor.4.*

&

& corruptiuum hoc veſtiatur incorruptione. Et iterum: Sicut ſuperabundant paſſiones Christi in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio. Ac deinde: Vt ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore cantabat: Quare triſtis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Et iterum: Qui vult animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Et: Qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam eam faciet: Quando diſpendia rei familiaris, & euerſio totius patrimonij nunciabatur, aiebat: Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucrifecerit, & animæ ſuæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Et nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Et illud. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ ſunt in mundo, quoniam omne, quod in mundo eſt, deſiderium carnis eſt, &

1.Cor.15. *2.Cor.1.* *Pſal.41.* *Luc.9.* *Matt.91.* *Iob.*

concu

concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ huius: quæ non eſt ex parte, ſed ex mundo & mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Scio ei ſcriptas infirmitates grauiſſimas liberorum, & maximè Toxotij ſui, quē diligebat plurimùm. Cũque illud virtute cõpleſſet. Turbata ſum, & non ſum locuta, in hæc verba prorupit: Qui amat filiũ, aut filiam plus quã me, non eſt me dignus. Et orãs ad Dominum, loquebatur: Poſſide Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie mortificãt corpora ſua. Noui ſuſurronem quendam, (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuolum nũciaſſe, quod pro nimio feruore virtutum quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerent cõfouendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum, ſed ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus. Vnde & Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam meam. Et iterum: Tãquam prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Quem in euangelio & propinqui quaſi mẽtis impotem

Pſal.76. Matt.10. Pſal. 78. 1. Cor. 4. 1. Cor. 1. Pſal.68. 70. & 72 Marc.3.

Digitized by Google

ligare cupiebant, & aduerſarij ſuggil-
Ioan.8. labant, dicentes: Dæmonium habet, &
Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub prin-
cipe dæmoniorum eiicit dæmonia.
Sed nos audiamus Apoſtolum cohor-
Matt.12. tantem: Hęc eſt gloria noſtra, teſtimo-
2. Cor.1. nium conſcientiæ noſtræ: quoniam in
ſanctitate, & ſinceritate, & in gratia
Dei conuerſati ſumus in mundo, Et
Ioan. 15. Dominum, dicentem ad Apoſtolos:
Ideò mundus odit vos, quoniam non
eſtis de mundo. Si enim eſſetis de mũ-
do: amaret vtique mundus quod ſuum
erat. Et ad ipſum Dominum verba ver-
tebat: Tu noſti cordis abſcondita, &
hæc omnia venerunt ſuper nos, nec
ſumus obliti tui, nec iniquè egimus in
teſtamento tuo: nec auerſum eſt re-
Pſal 43. trorſum cor noſtrum. Et propter te
mortificati ſumus tota die: reputati
ſumus vt oues occiſionis. Sed Domi-
Pſal. 119. nus auxiliator meus: non timebo quid
faciat mihi homo. Legi enim: Fili ho-
nora Dominum & confortaberis, &
Prou.7. extra Dominum nullum timueris. His
& talibus teſtimoniis, quaſi armatura
Dei, & aduerſus omnia quidem vitia,
ſed præcipuè inſtruebat ſe contra in-
uidiam ſæuientem: & patiendo iniu-
rias,

rias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique vſque ad diem mortis & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit, qui, ſuum rodit auctorem & dum æmulum lædere nititur, in ſemet ipſum proprio furore bacchatur. Dicam & de ordine monaſterij, quo modo ſanctorum continentiã in ſuum verterit lucrum. Seminabat carnalia, vt meteret ſpiritualia: dabat terrena, vt cœleſtia colleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Poſt virorum monaſterium quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuerſis prouinciis congregarat, tam nobiles, quam medij & infimi generis, in tres turmas monaſteriáque diuiſit, ita duntaxat, vt in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodiis & orationibus iungerentur. Poſt alleluya cantatum, quo ſigno vocabantur ad collectam, nulli reſidere licitum erat: ſed prima, ſeu inter primas veniens, cæterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore. Mane hora tertia, ſexta, nona, veſpere, noctis medio, per ordinem pſalterium cantabant. Nec licebat cuiquam ſororum ignorare

Paula virorum & virginum monaſteria cõſtruxit.

Collecta dicitur oratio quæ fit poſt populi congregatione

pſalmos, & non de ſcripturis ſanctis quotidie aliquid diſcere. Die tantum Dominico ad eccleſiam procedebant, ex cuius habitabāt latere, & vnūquodque agmen matrem propriā ſequebatur: atque inde pariter reuertentes, inſtabant operi diſtributo, & vel ſibi, vel

Paula virgines Deo conſecratas omnino à virorum conſortio ſeparabat.

cæteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, nō permittebatur de domo ſua habere comitem: ne veterum actuū memor & laſciuientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra cōfabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas ſolum manus vtebantur. A viris tanta ſeparatio, vt à ſpadonibus quoque eas ſeiungeret, ne vllam daret occaſionem linguæ maledicæ, quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi: Si qua vel tardior veniebat ad pſalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur: ſi erat iracunda, blanditiis: ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli imitans. Quid

1. Cor. 4.

vultis? in virga veniam ad vos, an in ſpiritu lenitatis, & manſuetudinis? Excepto victu & veſtitu, nullam habere

1. Tim. 6.

quidquam patiebatur, dicente Paulo: habentes victum, & veſtitum, his contenti

tenti ſimus ne conſuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ: quæ nullis expletur opibus: & quanto amplius habuerit, plus requirit: & neque copia, neque inopia, minuitur. Iurgantes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. Laſciuientem adoleſcentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiuniis, malens eis ſtomachum dolere, quam mentem. Si vidiſſet aliquam comptiorem, contractione frontris, & vultus triſtitia arguebat errantem, dicens. Munditiam corporis, atque veſtitus, animę eſſe immunditiam: & turpe verbum, atque laſciuum, nunquam de ore virgineo proferendum: quibus ſignis libidinoſus animus oſtenditur: & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonſtrantur. Quam linguoſam, garrulam, ac procacem, rixiſque perſpexerat delectari, & ſæpius commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra conuentum ſororum, ad fores triclinij orare faciebat, & ſeparatim cibum capere: vt, quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quaſi ſacrilegium deteſtabatur: & quod inter ſæculi homines vel leue putatur, vel nihil, hoc in

Munditia veſtitus, eſt animæ immunditia.

Digitized by Google

Furtum in monaſteriis grauiſſimum peccatum

monaſteriis grauiſſimum dicebat eſſe delictum. Quid memorem clementiam, & ſedulitatem in ægrotantes, quas miris obſequiis, & miniſteriis confouebat, cumque aliis languentibus largè prębeeret omnia, & eſum quoque exhiberet carnium: ſi quando ipſa ægrotaſſet, ſibi non indulgebat: & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in ſe duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum, ſano, & vegeto corpore, tantæ ſe dederat continentiæ, quantæ ipſa fracto, & ſenili, debilitatóque corpuſculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt ſibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus ſum. Menſe Iulio feruentiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris: & poſt deſperationem cum Dei miſericordia reſpiraſſet: & medici perſuaderent, ob refectionē corporis vino opus eſſe tenui, & parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur: & ego clam beatum Papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, immo compelleret vinum bibere: illa, vt erat prudens & ſolertis ingenij, ſtatim ſenſit inſidias: & ſubridens, meum eſſe, quod ille diceret, intima

intimauit. Quid plura? cum beatus pontifex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mihi quid egiſſet: reſpondit? Tantum profeci, vt ſeni homini penè perſuaſerit, ne vinum bibam. Hæc refero, non quod inconſideranter, & vltra vires ſumpta onera probem, monente ſcriptura: Super te onus ne leuaueris: ſed quod mentis eius ardorem, & deſiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perſeuerantia, decantantis: Sitiuit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro mea. Difficile eſt modum tenere in omnibus, & verè, iuxta philoſophorum ſententiam μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ὑπερβολὴ τέλεται: id eſt, modus virtus eſt, vitium nimietas reputatur. Quod nos vna & breui ſententiola exprimere poſſumus: Ne quid nimis. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam: in luctu mitis erat, & ſuorum mortibus frangebatur, maximè liberorum nam & in viri, & filiarum dormitione, ſemper periclitata eſt. Et cum os, ſtomachúmque ſignaret: & matris dolorem, crucis niteretur impreſſione lenire: ſuperabatur affectu:

Prou. 13.
Pſal. 62.
Signum crucis.

& crudelem mentem, parentis viſcera conſternabant. animóque vincens fragilitate corporis vincebatur: quam ſemel languor arripiens, longo tempore poſſidebat, vt & nobis inquietudinem, & ſibi diſcrimina afferret. in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationē ſcribere teſtor Ieſum, cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio, me vtramque in partem nihil fingere, ſed quaſi Chriſtianum de Chriſtiana, quæ ſunt vera, proferre, id eſt, hiſtoriam ſcribere, non panegyricum: & illius vitia, aliorum eſſe virtutes. vitia loquor, ſecundum animum meum & omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui illam diligimus, & abſentem quærimus. Cæterum illa impleuit curſum, fidémque ſeruauit, & nunc fruitur corona iuſtitiæ, ſequitúrque agnum, quocumque vadit. Saturatur, quia eſuriuit, & læta decantat: Sicut audiuimus, ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei noſtri. O beata rerum commutatio: fleuit, vt ſemper rideret: deſpexit lacus contritos,

Rom.7. *1. Tim.4* *2. Tim. 4.* *Apoc.15.* *Pſal.47.* *Hier. 2.*

Digitized by Google

tos, vt fontem Dominum reperiret, veſtita cilicio eſt, vt nunc albis veſtimentis vteretur,& diceret: Scidiſti ſaccum meum, & induiſti me lætitia. Cinerem ſicut panem manducabat,& potionem ſuam cum fletu miſcebat, dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, vt in æternum pane angelorum veſcetur & caneret: Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt Dominus, Et: Eructauit cor meum verbũ bonum, dico ego opera mea regi. Vt Eſaiæ, immo Domini per Eſaiam in ſe cerneret verba compleri: Ecce qui ſeruiunt mihi, manducabunt, vos autem eſurietis. Ecce, qui ſeruiunt mihi bibẽt, vos autem ſitietis. Ecce, qui ſeruiunt mihi, lætabuntur: vos autem confundemini. Ecce, qui ſeruiunt mihi, exultabunt: vos autem clamabitis ob dolorem cordis & propter contritionem ſpiritus vlulabitis. Dixeram, lacus eam ſemper fugiſſe contritos, vt fontẽ Dominum reperiret, vt poſſet læta cantare: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarũ, ita deſiderat anima ad te Deus: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breuiter, quomodo hæreticorum cœnoſos de-

Pſal. 29. *Pſal. 101.* *Pſal. 41.* *33.* *Pſal. 44.* *Eſa. 65.* *Pſal. 41.*

uitauerit lacus, & eos inſtar habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus, & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? in qua ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſa, qua morimur: ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera: nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios, Diuerſitas quoque ſexus maris ac fœminæ erit, aut non erit: ſi erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio: ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia, & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari: vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitiis, ac nobilitate. vel in morbidas carnes, & domos

Sap. 9.

1. Cor. 15.

mos inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus, quaſi carcere, clauderentur. Quod cum audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens: Vtrum crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non? Qui cum ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cum dixiſſet, eadem: ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & inſtar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur, Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia inferam. Si non reſurget mulier, vt mulier, neque maſculus, vt maſculus: non erit

Pſal. 73. & 67.

Corpora eadem reſurgere.

& omnes ſancti, ac virgines Dei, etiam in iſto ſæculo vitam in ſe exprimunt angelorum: quando enim dicitur: Eritis ſimiles angelorum: ſimilitudo promittitur, non natura mutatur. Simúlque reſponde, quomodo illud interpreteris, quod Thomas Domini reſurgentis palpauerit manus, & viderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem viderit Dominum, & partem aſſi piſcis, ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat, profectò habebat pedes. Qui monſtrauit latus vulneratum, vtique & ventrem, & pectus habuit, ſine quibus non ſunt latera ventri & pectori cohærentia. Qui locutus eſt, lingua & palato ac dentibus loquebatur: ſicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit ſonum. Cuius palpatæ ſunt manus, conſequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuiſſe dicatur: neceſſe eſt, vt totum corpus habuerit, quod conficitur ex membris, non vtique fœmineum, ſed virile, id eſt, eiuſdem ſexus, in quo mortuus eſt. Quod ſi obtenderis. Ergo & nos poſt reſurrectionem

Luc.7. *Ioan.* 20. 21. *Luc.*24.

comede

huc,& tange manus meas: & porrige *Ioan. 20.*
manum tuam, & mitte in latus meum:
& noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et *Luc.24.*
alibi: Videte manus meas, & pedes
meos,quia ipſe ego ſum.Palpate,& videte,
quia ſpiritus carnem & oſſa non
habet,ſicut me videtis habere. Et cum
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.
Oſſa audis,& carnem, & pedes,&
manus: & globos mihi Stoicorum,atque
aëria quędam diliramenta confingis.
Porrò ſi quæris:cur infans à dæmone
corripiatur, qui peccata non
habuit, aut in qua ætate reſurrecturi
ſimus, cum diuerſa ætate moriamur:
ingratis ſuſcipies, Iudicia Dei abyſſus
multa. Et: O altitudo diuitiarum ſapientiæ,
& ſcientiæ Dei, quam inſcru- *Pſal.35.*
tabilia ſunt iudicia eius, & inueſtiga- *Rom.11.*
biles vitæ eius. Quis enim cognouit
ſenſum Domini? aut quis conſiliarius
eius fuit? Ætatum autem diuerſitas
non mutat corporum veritatem: cum
enim corpora quotidie noſtra fluant,
& aut creſcant, aut decreſcant: ergo
tot erimus homines, quot quotidie
commutamur: aut alius fui, cum decem
annorum eſſem:alius,cum triginta:
alius,cum quinquaginta:alius,cum
iam

Epheſ.4. iam toto cano capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones, & Apoſtolum Paulum, illud, eſt reſpondendum: quod in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumat: & Dominum ſaluatorem legimus ſurrexiſſe: & multa quæ de vtroque teſtamẽto in ſuffocationem hæretici protuli. Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce plublica hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non vt breuiter hæreſim confutarem, cui multis voluminibus reſpondendum eſſet: ſed vt fidem tantæ fœminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quam Dei offenſam amicitiis noxiis prouocare. Dicam ergo, vt cœperam: nihil ingenio eius docilius fuit.

Qua ætate reſurgent homines.

Paula hæreticorum amicitias reiecit.

Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendũ, memor illius præcepti, Audi Iſraël, & tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cum amaret hiſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magis tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem, & hoc culmine

Hiſtoria, fundamẽtũ veritatis.

mine ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me, vt vetus, & nouum inſtrumentum cum filia, me diſſerente, perlegeret: quod propter verecundiam negans, propter aſſiduitatem tamen, & crebras poſtulationes eius præſtiti; vt docerem quod didiceram, non à me ipſo, id eſt, à præſumptione, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris. Sicubi hæſitabam, & neſcire me ingenuè confitebar, nequaquam mihi volebat acquieſcere: ſed iugi interrogatione cogebat, vt è multis variiſque ſententiis, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & aliud, quod forſitan æmulis videatur incredibile. Hebræam linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non deſero, ne ipſe ab ea deſerar, diſcere voluit, & conſecuta eſt: ita vt Pſalmos Hebraicè caneret, & ſermonem abſque vlla Latinæ linguæ proprietate perſonaret: quod quidem vſque hodie in ſancta filia eius Euſtochio cernimus: quæ ita ſemper adhæſit matri, & eius obediuit imperiis, vt nunquam abſque ea cubaret, nunquam procederet, nunquam

cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam, & maternam ſubſtantiolam à matre diſtribui pauperibus lætaretur, & pietatem in parentem, hereditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo ſilentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quod Paulam, neptem ſuam, ex Læta & Toxotio genitam, immo voto & futuræ virginitatis repromiſſione conceptam, audierat in cunis, & crepitaculis balbutiente lingua, alleluya cantare, auiæque & amitæ nomina dimidiatis verbis frangere. In hoc ſolo patriæ deſiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renunciaſſe ſæculo, & Chriſto ſeruire cognoſceret quod & impetrauit ex parte: nam neptis Chriſti flammeo reſeruatur: nurus æternæ ſe tradens pudicitiæ, ſocrus opera, fide, & eleemoſynis ſequitur, & Romæ conatus exprimere, quod Hieroſolymis illa compleuit. Quid agimus anima? cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudum prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quaſi, tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri poſſit

occubi

occubitus. Hucuſque proſperis nauigauimus ventis,& criſpantia maris æquora labens carina ſulcauit: nunc in ſcopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus, præſens vtique noſtrum intentatur naufragium, ita vt cogamur dicere: Præceptor ſaluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim poſſit ſiccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in grauiſſimam valetudinem: immo, quod optabat, inuenit, vt nos desereret, & plenius Domino iungeretur. In quo languore, Euſtochij filiæ probata ſemper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata eſt: ipſa aſſidere lectulo, flabellum tenere, ſuſtentare caput, puluillum ſupponere, fricare pedes, manu ſtomachum confouere, mollia ſtrata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere omnium ancillarum præuenire officia: & quidquid alia feciſſet, de ſua mercede putare ſubtractũ: quibus illa precibus, quibus lamẽtis & gemitu inter iacentem matrem & ſpecũ Domini diſcurrit, ne priuaretur tanto cõtubernio,

Luc.8.
Pſal.43.

Pietas Euſtochij in Paulam.

ne illa abſente viueret, vt eodem fere-
tro portaretur? Sed ô mortalium fra
gilis, & caduca natura: & niſi Chriſti
fides nos extollat ad cælum, & æter-
nitas animæ promittatur, cum beſtiis
ac iumentis corporum vna conditio
eſt: idem occubitus iuſto & impio, bo-
no & malo, mundo ac immundo, ſa-
crificanti & non ſacrificanti: ſicut bo-
nus, ita & qui peccet: ſicut qui iurat, ita
& is, qui iuramentum metuit, ſimili-
ter & homines & iumenta in fauillam
& cinerem diſſoluuntur. Quid diu im-
moror, & dolorem meum differendo
facio longiorem? Sentiebat pruden-
tiſſima fœminarum adeſſe mortem, &
frigente alia parte corporis atque mē-
brorum, ſolum animæ teporem in ſa-
cro pectore palpitare: & nihilominus,
quaſi ad ſuos pergeret, alienóſque de-
ſereret, illos verſiculos ſuſurrabat: Do-
mine, dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ. Et:
Pſal. 25. Quam dilecta tabernacula tua Domi-
Pſal. 83. ne virtutum: concupiſcit & deficit ani-
ma mea in atria Domini. Et: Elegi ab-
iecta eſſe in domo Dei mei, magis
quam habitare in tabernaculis pecca-
torum. Cúmque à me interrogaretur,
cur

Digitized by Google

cur taceret, cur nollet reſpondere, an doleret aliquid? Græco ſermone reſpondit, nihil ſe habere moleſtiæ, ſed omnia quieta & tranquilla perſpicere. Poſt hæc obmutuit, & clauſis oculis, quaſi iam mortalia deſpiceret, vſque ad expirationem animæ eoſdem repetebat verſiculos: vt, quod dicebat, vix audire poſſemus, digitúmque ad os tenens, crucis ſignum pingebat in labiis. Defecerat ſpiritus, & anhelabat in mortem: animáque erumpere geſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarum vrbium Epiſcopi, & ſacerdotum inferioris gradus, ac leuitarum innumerabilis multitudo omne monaſterium, virginum & monachorum chori repleuerant. Statímque vt audiuit ſponſum vocantem: Surge, veni proxima mea, ſpecioſa mea, colũba mea: Quoniam ecce hyems tranſiit, & receſſit, pluuia abiit ſibi. Læta reſpondit: Flores viſi ſunt in terra, tempus ſectionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Et hinc non vlulatus, non planctus, vt inter ſæculi homines fieri ſolet, ſed Pſalmorum lin-

Obitus Paulæ narratio.

Cant. 2.

Pſal. 26.

guis diuerſis examina concrepabant.
Pompa fu-nebris. Tranſlatáque Epiſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubiicientibus, cum alij põtifices lampadas cereóſque præferrent, alij choros pſallentium ducerent, in media Eccleſia ſpeluncæ Saluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius Palæſtinarum vrbium turba conuenit: quem monachorum latentium in eremo cellula ſua tenuit? quam virginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant qui non tali fœminæ vltimum reddidiſſet officium. Viduæ,
Act. 9. & pauperes, in exemplum Dorcadis, veſtes ab ea præbitas oſtendebant: omnis inopum multitudo matrem, & nutriciam ſe perdidiſſe clamabat: quódque mirum ſit, nihil pallor mutauerat faciem, ſed ita dignitas quędam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares
Oratio pro defunctis. non mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syróque ſermone Pſalmi in ordine perſonabant, non ſolum triduo, donec ſubter Eccleſiam, & iuxta ſpecum Domini conderetur, ſed per omnem hebdomadam, cunctis, qui venerant, ſuum funus, & proprias credentibus lachrymas, venera-
bilis

bilis virgo filia eius Euſtochium, quaſi ablactata ſuper matrem ſuam, abſtrahi à parente non poterat: deoſculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & ſe cum matre velle ſepeliri. Teſtis eſt Ieſus, ne vnũ quidem nummum ab ea filiæ derelictum: ſed, vt ante iam dixi, derelictum magnum æs alienum: & quod his difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem, quos & ſuſtentare arduum, & abiicere impium eſt. Quid hac virtute mirabilius, fœminam nobiliſſimæ familiæ, magnis quondam opibus, tanta fide cõmnia dilargitam, vt ad egeſtatem penè vltimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congeſta; funalibúſque aureis dona pendentia, nemo plus dedit pauperibus, quam quæ ſibi nihil reſeruauit, nunc illa diuitiis fruitur, & iis bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Noſtram vicem dolemus, & inuidere potius gloriæ eius videbimur, ſi voluerimus diutiùs flere regnantem. Secura eſto Euſtochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus: & quo magis gaudeas, mater

Pſal.130.

Eſa.64.

Digitized by Google

Longa deuotio martyrium. tua longo martyrio coronata eſt, non ſolum enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur, ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus immaculata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis plectitur, iſta de liliis, vnde & in Cantico ſcribitur canticorum: *Cant. 5.* Fratruelis meus candidus, & rubicundus, & in pace, & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audiuit cum Abraham: *Gen. 12.* Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quàm oſtendam tibi. Et per Hieremiam Dominum præcipientem: *Hiere. 50. 48.* Fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras. Hæc autem exiit de terra ſua, & vſque ad diem mortis ſuæ non eſt reuerſa in Chaldæam, nec ollas Ægypti & virulentias carnium deſiderauit, *Exod. 16.* ſed choris comitata virgineis, ciuis eſt Saluatoris effecta, de paruula Bethlehem, cæleſtia regna conſcendens, dicit ad veram Noëmi: Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus. *Ruth 1.* Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodem, quem tu ſuſtines, dolore, dictaui, nam quotieſcunque ſtylum figere volui, & opus exarare promiſſum, toties obri

obriguerunt digiti, cecidit manus, ſenſus elanguit, vnde & inculta oratio votum ſcribentis abſque vlla elegantia & verborum lepore teſtatur. Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Chriſto te ſociant: præſens facilius, quod poſtulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla deſtruere poſſit vetuſtas. Incidi elogium ſepulchro tuo, quod huic volumini ſubdidi: vt quocunque noſter ſermo peruenit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat. *Inuocat D. Hieronymus Paulam.*

Sequitur titulus ſepulchri.

Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Gracchorum ſoboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo, Paulam dixere priores,
Euſtochi genitrix, Romani prima ſenatus,
Pauperiem Chriſti, & Bethlehemitica rura ſecuta eſt.

In fonte ſpeluncæ.

Aſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulchrũ?
Hoſpitium Paulæ eſt, cæleſtia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriámque relinquens,

Digitized by Google

Diuitias, ſobolem, Bethlehemiti conditur antro.

Hic præſepe tuum Chriſte, atque hic myſtica Magi

Munera portantes, hominique Deóque dedere.

Dormiuit ſancta & beata Paula VII. Kal. Febr. tertia ſabbati poſt ſolis occubitum ſepulta eſt V. Kal. earundem, Honorio Auguſto ſexies & Areſtenio conſulibus. Vixit in ſancto propoſito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti, omne vitæ tempus impleuit annis quinquaginta ſex, menſibus octo, diebus viginti, & vno.

ARGVMENTVM.

Marcella Albinæ filia, nobilis Romana, prius patre, mox ſeptimo à nuptiis menſe viro orbata, Cerealique conſule, eam in vxorem petente, reiecto, ab Athanaſio, Petróque Alexandrinis Epiſcopis edocta, prima omnium Romæ monachæ vitam profeſſa eſt: vbi à diuo Hieronymo inſtructa, vna cum Principia ſanctiſſime vixit. Eius autem illud præcipuum facinus memoratur, quod Origeniſtarum hæreſim ex vrbe expulerit, & Hieroſolymam pietatis ac religionis

Digitized by Google

ligionis cauſa acceſſerit. Obiit paucis diebus poſt captam à Gothis Romam. Huius nunc vitam elegantiſſimè ſcribit diuus Hieronymus.

AD PRINCIPIAM virginem Marcellæ viduæ epitaphium.

EPISTOLA.

SÆPE, & multum flagitas, virgo Chriſti Principia, vt memoriam ſanctæ fœminæ Marcellæ litteris recolam, & bonũ, quo diu fruiti ſumus, etiam cęteris noſcendum, imitandúmque deſcribam. Satis doleo, quod hortaris ſponte currentẽ, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidẽ in eius dilectione cõcedam? multóque plus accipiam, quam tribuam beneficij, tantarũ recordatione virtutum: nam, quòd hucuſque reticerem, & biennium præterirem ſilentio, non fuit diſſimulationis, vt malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quæ

quæ ita meum oppreſſit animum, vt melius iudicarem tacere impræſentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. Neque verò Marcellam tuam, immo meam: & vt verius loquar, noſtram, omniúmque ſanctorum, & propriæ Romanæ vrbis inclytum decus inſtitutis rhetorum prædicabo, vt exponam illuſtrem familiam, alti ſanguinis decus, & ſtemmata per proconſules & præfectos prætorio decurrentia, nihil in illa laudabo, niſi quod proprium eſt, & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orbata patris morte, viro quoque poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt. Cúmque eam Cerealis, cuius clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & inſignem, quod maximè viris placere conſueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam, ambitioſius peteret, ſuáſque longæuus polliceretur diuitias, & non quaſi in vxorem, ſed quaſi in filiam vellet donationẽ tranſfundere, Albinæque mater tam clarum præſidium viduatæ domus vltro appeteret, illa reſpondit: Si vellem nubere,

bere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtique maritum quærerem, non hereditatem. Illóque mandante, poſſe & ſenes diu viuere, & iuuenes citò mori, eleganter luſit, iuuenis quidem poteſt citò mori, ſed ſenex diu viuere non poteſt, qua ſententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias deſperarent. Legimus in Euangelio ſecundum Lucam: Et erat Anna propheti ſſa filia Phanuelis de tribu Aſer: Et hæc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixerátque cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de templo, ieiuniis, & obſecrationibus Domino ſeruiens die ac nocte: Nec mirum, ſi videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptem annos ſeptem menſibus, ſperare Chriſtum, & tenere, natum confiteri, & in crucifixum credere, paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter ſanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter ſanctos viros & Eccleſiarum principes ſtultè facere conſueuerunt: ſed illo tendit aſſertio: vt quarum vnus eſt labor, vnum &

Votum caſtitatis.

Luc. 2.

Digitized by Google

& præmium ſit. Difficilè eſt, in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmáque vitiorum, ſi honeſtis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam contrahere, vnde quaſi rem difficillimam, & penè impoſſibilem optat Propheta, potius
Pſal.118. quam præſumit, dicens: Beati imma-
Pſal.14. culati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius ſæculi appellat, quos nulla obſcœni rumoris aura macularit, qui opprobrium non acceperint aduerſus proximos ſuos. De quibus & Saluator in Euangelio:
Matt.15. Eſto, inquit, beneuolus, ſiue benè ſentiens de aduerſario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquam de hac muliere, quod diſpliceret, audiuit, vt crederet? quis credidit, vt non magis ſe ipſum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primum confuſa gentilitas eſt, dum omnibus paruit, quæ eſſet viduitas Chriſtiana, quam
Diſtinctio viduarũ gentilium & Chriſtianarũ. & conſcientia & habitu promittebat. Illæ enim ſolent purpuriſſo & ceruſſa ora depingere, ſericis nitere veſtibus, ſplendere gemmis aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri
maris

maris pretioſiſſima grana ſuſpendere, fragrare muſco mure, maritos ita plangere, vt tandem dominatu eorum ſe caruiſſe lætentur, quærántque alios, non quibus iuxta Dei ſententiam ſeruiant, ſed quibus imperent, vnde & pauperes eligunt, vt nomen tantum virorum habere videantur, qui patienter riuales ſuſtineant, ſi muſſitauerint, illico proiiciendi. Noſtra vidua talibus vſa eſt veſtibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret, aurum vſque ad anuli ſignaculum repudians, & magis in ventribus egenorum, quàm in marſupiis recondens. Nuſquam ſine matre. Nullum clericorum, aut monachorum, quod amplæ domus interdum exigebat neceſſitas, vidit abſque arbitris: Semper in comitatu ſuo virgines, ac viduas, & ipſas graues fœminas, habuit, ſciens ex laſciuia puellarum ſæpe de dominarum moribus iudicari: & qualis quæque ſit, talium conſortio delectari. Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis, ſempérque cantabat: In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro.

Vidua noſtra tempeſtatis potius infidelium viduas, quã Marcellã imitãtur.

Eſa. 118.

Et in

Pſal. 1. Et in lege Domini voluntas eius,& in
lege eius mediabitur die ac nocte.Me-
ditationem legis non in replicando,
quæ ſcripta ſunt, vt Iudæorum exiſti-
mant Phariſæi, ſed in opere intelli-
1.*Cor.*10. gens, iuxta illud Apoſtolicum: Siue
*Pſal.*118. comeditis,ſiue bibitis,ſiue quid agitis,
omnia in gloriam Domini facientes.
Et Prophetæ verba, dicentis: A man-
datis tuis intellexi, vt poſtquam man-
data compleſſet, tunc ſe ſciret mereri
intelligentiam ſcripturarum. Quod &
*Act.*1. alibi legimus: Quia cœpit Ieſus face-
re,& docere. Erubeſcit enim quamuis
præclara doctrina, quam propria re-
prehendit conſcientia. Fruſtráque eius
lingua prædicat paupertatem, & do-
cet eleemoſynas, qui Crœſi diuitiis tu-
met; vilique opertus pallio, pugnat
contra tineas veſtium ſericarum. Illi
erant moderata ieiunia, carnium ab-
ſtinentia, vini odor magis, quàm gu-
ſtus, propter ſtomachum, & frequen-
tes infirmitates. Raro procedebat in
publicum, & maxime nobilium ma-
tronarum vitabat domos, ne coge-
retur videre, quod contempſerat, A-
poſtolorum & martyrum baſilicas ſe-
cretis celebrans orationibus, & quæ
populo

populorum frequentiam declinarent. Matri intantum obediens, vt interdum faceret, quod nolebat, nã cũ illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filiis, & nepotibus, vellet in fratris liberos vniuerſa conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat, monilia, & quidquid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magíſque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propoſitum monachorum: nec audebat, propterrer nouitatem ignominioſum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hæc ab Alexandrinis prius ſacerdotibus, Papáq; Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portũ Romã confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viuentis, monaſteriorúmque in Thebaide Pathumij, & virginum ac viduarum didicit diſciplinam; nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat. Hanc multos poſt annos imitata eſt Sophronia, & aliæ: quibus rectiſſimè illud Ennianum aptari po-

Marcella vitæ ſolitariæ regulam à ſanctiſſimis epiſcopis Athanaſio & Petro didicit.

reſt: Vtinam ne in nemore Pelio! Huius amicitiis fruita eſt Paula venerabilis, in huius cubiculo nutrita Euſtochium, virginitatis decus: vt facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, vbi tales diſcipulæ. Rideat forſan infidelis lector, me in mulierculàrum laudibus
Matt. 27. immorari: qui ſi recordetur ſanctas
Ioan. 19. fœminas, comites Domini ſaluatoris,
& 20. quæ miniſtrabant ei de ſua ſubſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucẽ, Mariámque propriè Magdalenæ, quæ ob ſedulitatem & ardorem fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante Apoſtolos Chriſtum videre meruit reſurgentem, ſe potius ſuperbiæ, quàm nos condemnabit ineptiarum, qui virtutes non ſexu, ſed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vn-
Ioan. 18. de & Ieſus Ioannem euangeliſtam amabat plurimùm qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat, intantum, vt Petrum introduceret in atrium, & ſtaret ſolus Apoſtolorum ante crucem, matrémque Saluatoris in ſua reciperet, vt hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo

ſuſci

Digitized by Google

ſuſciperet. Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem, vt ante ſe vetula cerneret, quàm adoleſcentulam fuiſſe meminiſſet, laudans illud Platonicum, qui philoſophiam meditationem mortis eſſe dixit, vnde & noſter Apoſtolus, Quotidie, inquit, morior propter veſtram ſalutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria: Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidie, & ſecutus fuerit me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Multóque ante per prophetam Spiritus ſanctus: Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Memento ſemper diem mortis, & numquam peccabis. Diſertiſſimúque præceptum Satyrici: Viue memor leti fugit hora: hoc, quod loquor, inde eſt. Sic ergo, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt ſemper ſe crederet eſſe morituram: ſic induta eſt veſtibus, vt meminiſſet ſepulchri, offerés ſe hoſtiam rationabilem, viuam, placétem Deo. Denique, cum & me Romam cum ſanctis pontificibus, Paulino, & Epiphanio, eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas, quorum alter Antio-

Plat. in Phæd.

1.Cor.15.

Luc.9.

Pſal.43.

Eccleſ. 7.

Rom. 1.

Digitized by Google

chenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit eccleſiam,& verecundé nobilium fœminarum oculos declinarem,
1. Tim. 4. ita egit,ſecundum Apoſtolum, importunè, opportunè, vt pudorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicuius tunc nominis eſſe exiſtimabat ſuper ſtudio ſcripturarum, numquã conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret:nec vt ſtatim acquieſceret, ſed moueret è contrario quæſtiones: non vt contenderet, ſed vt quærendo diſceret earum ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis,quid puritatis inuenerim, vereor dicere:ne fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris, hoc ſolum dicam, quod, quidquid in nobis longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diuturna, quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, didicit,atque poſſedit : ita vt, poſt profectionem noſtram, ſi in aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur: & quia valde prudens erat, & nouerat illud, quod appellant philoſophi τὸ

πρέπον,

Digitized by Google

πράττειν, id eſt, dicere quod facias, ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius, vt in eo ipſo quod docebat, ſe diſcipulam fateretur: ſciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non permitto: ne virili ſexui, & interdum ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus, facere videretur iniuriam. In noſtrum locum ſtatim audiuimus te illius adhæſiſſe conſortio, & numquam ab illa ne tranſuerſum quidem vnguem, vt dicitur, receſſiſſe, eadem domo, eodem cubiculo vſam, vt omnibus in vrbe clariſſima notum fieret, & te matrem, & illam filiam reperiſſe. Suburbanus ager vobis pro monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine, multóque ita vixiſtis tempore: vt, ex imitatione veſtri, & conuerſione multarum, gauderemus Romam factam Hieroſolymá. Crebra virginum monaſteria, monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia ſeruientium Deo, quod prius ignominiæ fuerat, eſſet poſtea gloriæ. Interim abſentiam noſtri mutuis ſolabamur alloquiis: &, quod carne nō poteramus, ſpiritu red- 2. *Tim.* 2.

debamus, ſemper obuiare epiſtolis, ſuperare officiis, ſaluationibus præuenire, non multum perdebat abſentia, quæ iugibus ſibi litteris iungebatur. In hac tranquillitate, & Domini ſeruitute, hæretica in his prouinciis exorta tempeſtas cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata eſt vt nec ſibi, nec vlli bonorum parceret: & quaſi parum eſſet, hic vniuerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum Romano intulit portui: inuenítque protinus patella operculum, & Romanæ fidei puriſſimum fontem, cœno lutoſa permiſcuere veſtigia, nec mirum, ſi in plateis, & in foro rerum venalium, fictus hariolus ſtultorum verberet nares, & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat, cum venenata ſpurcáque doctrina Romæ inuenerit, quos induceret, tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio: tunc diſcipulus ὄλβιος, & verè nominis ſui, ſi in talem magiſtrum non impegiſſet, tunc noſtrorum διδασκάλων, contradictio, & phariſæorum turbata eſt ſchola, tunc ſancta Marcella, quæ diu ſe cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, poſtquam ſenſit fidem

dem, apoſtolico ore laudata, in ple- *Rom.* 1.
riſque violari, ita vt ſacerdotes quoque, & nonnullos monachorum, maximeque ſæculi homines, in aſſenſum ſui traheret, ac ſimplicitati illuderet epiſcopi, qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat, publicè reſtitit, malens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quod contra Do- *Luc.* 16.
minum quidem fraudulenter, attamen pro ſe prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parua ſcintilla maxima incendia concitari, & ſuppoſitam dudum flammam iam ad culmina perueniſſe, nec poſſe latere, quod multos deceperat, petunt, & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas, vt communicantes Eccleſiæ, diſceſſiſſe viderentur: Non multum tempus in medio, ſuccedit in pontificatum vir inſignis Anaſtaſius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput ſub tali Epi- *Eccleſia*
ſcopo truncaretur: immo idcirco ra- *Romana*
ptus, atque tranſlatus eſt, ne ſemel la- *auctoritas*
tam ſententiam precibus ſuis flectere *Hier.* 14.
conaretur: dicente Domino ad Heremiam: Ne oraueris pro populo iſto, neque depreceris in bonum, quia, ſi

tu

ieiunauerint, nō exaudiam preces eorum: &, ſi holocauſta & victimas obtulerint, non ſuſcipiam eas, in gladio enim, & fame, & peſtilentia ego conſumam eos. Dicas, quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit teſtes, qui prius ab eis eruditi, & poſtea ab hæretico fuerant errore correpti, dum oſtendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν, ingerit volumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur, dum acciti frequentibus litteris hæretici, vt ſe defenderent, venire non ſunt auſi, tantáque vis conſcientiæ fuit, vt abſentes damnari, quam præſentes coargui, maluerint. Huius tam glorioſæ victoriæ origo Marcella eſt: túque caput horum & cauſa bonorum: ſcis me vera narrare, quem noſti vix de multis pauca dicere, ne legenti faſtidium faciat odioſa replicatio, & videar apud maleuolos ſub occaſione laudis alterius
Iud. 18. ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua. De occidentibus partibus ad orientem turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis magna naufragia, tunc impletum eſt: Putas veniens filius

lius hominis fidem inueniet ſuper terram? Refrigerata caritate multorum, *Gal.2.*
pauci, qui amabant fidei veritatem, noſtro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita vt Barnabas quoque duceretur in illam ſimulationem, immo apertum parricidium quod non viribus, ſed voluntate commiſit. Et ecce vniuerſa tempeſtas, Domino flante, delata eſt, expleúmque vaticinium prophetalem: Auferes ſpiritum eorum, & deficient: *Pſal.103.*
& in puluerem ſuum reuertentur, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, *Luc. 12.*
hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem ciuium redimi, ſpoliatóſque rurſum circumdari, vt poſt ſubſtantiam vitam quoque perderent. Hæret vox, & ſingultus intercipiunt verba dictantis, capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: immo fame perit antequam gladio, & vix pauci, qui caperentur inuenti ſunt, ad nefandos cibos erupit eſurientium

rabies: & ſua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & ſuo recipit vtero, quem paulò ante effuderat. Nocte Moab capta eſt, nocte cecidit murus eius. Deus, venerũt gentes in hæreditatem tuam: polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam: poſuerunt cadauera ſanctorum tuorum eſcas volatilibus cœli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem eorum, ſicut aquam in circumitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret. Quis cladem illius noctis, quis funera fando Explicet, aut poſſet lachrymis æquare dolorem? Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos: Plurima pérque vias ſparguntur inertia paſſim Corpora, pérque domos, & plurima mortis imago. Cum interim, vt in tanta confuſione rerum: Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, immo à ſanctis viris viſa narrare, qui interfuêre præſentes; qui te dicunt in periculo quoque ei fuiſſe ſociatam. Intrepido vultu excepiſſe dicitur introgreſſos, cumque poſceretur aurum,

Pſal. 77.

Æneid. 2.

rum; & defoſſas opes vili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. cæſam fuſtibus flagelliſque aiunt non ſenſiſſe tormenta; ſed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, ne te à ſuo conſortio ſepararent, ne ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas cumque & illam, & te ad beati Apoſtoli Pauli Baſilicam barbari deduxiſſent, vt vel ſalutem vobis oſtenderent, vel ſepulchrum: in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, vt gratias ageret Deo, quod te integram ſibi reſeruaſſet, quod pauperem illam non feciſſet captiuitas, ſed inueniſſet, quod egeret quotidiano cibo, quod ſaturata Chriſto non ſentiret eſuriem, quod & voce, & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino viſum eſt, ita & factum eſt: Sit nomen Domini benedictum. Poſt aliquot dies ſano, integro, vegetóque corpuſculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulæ ſuæ, immo per te pauperes reliquit hæredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens

Baſilica D. Pauli.

Iob 1.

reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret conſcientia vitæ bonæ, & præmiis futurorum. Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, vna & breui lucubratione dictaui, non eloquij venuſtate, ſed voluntate in vos animi gratiſſimi, & Deo, & legentibus placere deſiderans.

ARGVMENTVM.

Fabiolam, nobilem Romanam, quæ, viro ob adulterium dimiſſo, alteri perperam nupſit, nunc D. Hieronymus laudat, quod, poſt errorem publica pœnitentia elutum, ad Chriſtum conuerſa, ſanctam traduxerit vitam, & cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, poſt reditum ex ſanctis Hieroſolymæ locis obierit.

HIERONYMVS AD Oceanum, epitaphium Fabiolæ.

EPISTO

EPISTOLA.

PLVRES anni ſunt, quod ſuper dormitione Blæſillæ Paulā, venerabilem fœminam, recenti adhuc vulnere, conſolatus ſum. quartæ ætatis circulus voluitur, ex quo, ad Heliodorum epiſcopū, Nepotiani ſcribens epitaphium, quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore conſumpſi ante hoc fermè biēnium Pammachio meo pro ſubita peregrinatione Paulinæ breuem epiſtolam dedi erubeſcens ad diſertiſſimū virum plura loqui, & ei ſua ingerere: ne non tam conſolari amicum viderer, quam ſtulta iactantia docere perfectum nunc mihi, fili Oceane, volenti, & vltro appetēti, debitum munus imponis, quod pro nouitate virtutum, veterem materiam nouam faciam. in illis enim vel parentis affectus vel mœror auunculi, vel deſiderium mariti temperandum fuit, &, pro diuerſitate perſonarum, diuerſa de ſcripturis adhibenda medicamina. in præſentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Chriſtianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum.

ſola

ſolatiũ monachorũ. Quidquid primũ arripuero, ſequentium cõparatione vileſcit. Ieiunium prædicem? ſed præualeſcunt eleemoſynæ. Humilitatem laudẽ? ſed maior eſt fidei ardor. Dicã appetitas ſordes, & in condemnationem veſtium ſericarum, plebeium cultum, & ſeruilia indumenta quæſita? plus eſt animum depoſuiſſe, quam cultum. difficilius arrogãtia, quàm auro caremus, & gemmis: his enim abiectis, interdum glorioſis tumemus ſordibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offerimus. Cælata virtus & conſcientiæ fota ſecreto, Deum ſolum iudcem reſpicit. Vnde nouis mihi eſt efferenda præconiis, &, ordine rhetorum prætermiſſo, tota de confeſſionis ac pœnitentiæ incunabulis aſſumenda. Alius forſitan, ſcholæ memor, Q. Maximum, Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem, & totam Fabiorum gentem proferret in medium: diceret pugnas: deſcriberet prælia: & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam veniſſe iactaret: vt quod in virga non poterat, in radicibus demonſtraret. Ego, diuerſorij Bethlehemitici, & præſepis Domini amator, in quo virgo puerpera Deum

Plus eſt animum deponere quã cultum.

fudit

ſudit infantem, ancillam Chriſti non de nobilitate veteris hiſtoriæ, ſed de eccleſiæ humilitate producam. Et quia ſtatim in principio quaſi ſcopulus quidam, & procella mihi obtrectatorum eius opponitur, quòd, ſecundum ſorti-ta matrimonium primum reliquerit: non laudabo cõuerſam, niſi prius ream abſoluero. Tanta prior maritus vitia habuiſſe narratur, vt ne ſcortum quidem & vile mancipium ea ſuſtinere poſſet. quæ ſi voluero dicere, perdam virtutem fœminæ: quæ maluit culpam ſubire diſſidij, quàm corporis ſui infamare partem, & maculas eius detegere. hoc ſolum proferam, quod verecundæ matronæ & Chriſtianę ſatis eſt. Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, &, ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris iubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas neque enim adultera vxor dimittenda eſt, & vir mœchus retinendus. Si, qui meretrici iungitur, vnum corpus facit: ergo, & quæ ſcortatori impuróque ſociatur, vnum cum eo corpus efficitur. Aliæ ſunt leges Cæſarum, aliæ Chriſti: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter

32. quæ. 5. Præcepit dominus.

Matth. 7.
1. Cor. 7.

1. Cor. 6.

præcipit

præcipit. apud illos viris impudicitiæ frena laxantur: &, ſolo ſtupro atque adulterio condemnato, paſſim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quaſi culpam dignitas faciat, non voluntas: apud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris: & eadem

32. quæſt. 5. Apud nos. ſeruitus pari conditione cenſetur. Dimiſit ergo, vt aiunt, vitioſum: dimiſit illius criminis noxium: dimiſit & illius penè dixi, quod clamante vicino, vxor ſola non prodidit. Sin autem arguitur, quare, repudiato marito, non innupta permanſerit: facilè culpam fatebor, dum tamen referam neceſſi-

1. Cor. 7. Rom. 7. tatem. Melius eſt, inquit, Apoſtolus, nubere, quam vri. Adoleſcentula erat: viduitatem ſuam ſeruare non poterat, videbat aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & ſe vinctam & captiuam ad coitum trahi melius arbitrata eſt, apertè confiteri imbecillitatem ſuam, & vmbram quandam miſerabilis ſubire coniugij, quam ſub gloria vniuiræ opera

1. Tim. 5. exercere meretricum. Idem Apoſtolus vult viduas adoleſcentulas nubere, filios procreare, nullam dare occaſionem aduerſario maledicti gratia, &

protinus.

Digitized by Google

protinus cur hoc velit, exponit: Iam enim quædam abierunt retrò poſt ſatanam. Igitur & Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe virum iure dimiſſum, nec euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vniuerſa cauſatio, viuentibus viris fœminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, vnũ incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excuſare culpam, cuius pœnitentiam ipſa confeſſa eſt? Quis hoc crederet, vt poſt mortẽ ſecundi viri in ſemetipſam reuerſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, iugo ſeruitutis excuſſo, agere ſe liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, ſaccum induere: vt errorem publicè fateretur: & tota vrbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ in baſilica quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in ordine pœnitẽtiam Epiſcopo, presbyteris, & omni populo collacrymantibus: ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas manus, ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant: Petrus trinam negationem trina con-

Pœnitentia publica.

feſſione deleuit. Aaron ſacrilegium, ob
Ioan. 21. conflatum ex auro vituli caput, frater-
Exod. 32. næ correxere preces. Dauid, ſancti &
2. Reg. 11. manſuetiſſimi viri, homicidium pari-
& 12. ter & adulterium ſeptem dierū emendauit fames: iacebat in terra: volutabatur in cinere: & oblitus regiæ poteſtatis, lumen quærebat in tenebris: illúmque tantum reſpiciens, quem offenderat lachrymali voce dicebat: Tibi ſoli
Pſal. 50. peccaui, & malum coram te feci. Et: Reddere mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Atque ita factum eſt, vt, qui me prius docuerat, virtutibus ſuis, quomodo ſtans non caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo cadens reſurgerem. Quem tam impium legimus inter reges, quàm Achab, de quo ſcriptura dicit: Non fuit alius talis vt Achab, qui venundatus eſt, vt faceret malum in conſpectu Domini? Hic cùm propter ſanguinem Nabuthæ correptus fuiſſet ab Helia, & audiſſet iram Domini per Prophetam: Occidiſti, & inſuper poſſediſti: & ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua: & reliqua: ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam: ieiunabátque

in ſacco, & ambulabat demiſſo capite. Tunc factus eſt ſermo Dei ad Heliam Thesbyten, dicens: Nónne vidiſti Achab humiliatum coram me? quia ergo humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius. O fœlix pœnitentia: quæ ad ſe Dei traxit oculos, quæ furentem ſententiam Dei, confeſſo errore, mutauit. Hoc idem & Manaſſen in Paralipomenon, & Niniuem feciſſe, legimus in Propheta, publicanum quoque in Euangelio: è quibus primus non ſolum indulgentiam, ſed & regnum recipere meruit: alter impendentem Dei fregit iram: tertius, pectus verberans pugnis, oculos non leuabat ad cælum: & multo iuſtificatior receſſit publicanus humili confeſſione vitiorum, quàm Phariſæus ſuperba iactatione virtutum. Non eſt loci huius, vt pœnitentiam prædicem, & quaſi contra Montanum Nouatúmque ſcribens, dicam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem. Et: Sacrificium Deo, ſpiritum contribulatum. Et: Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem. Et: Exurge, exurge Hieruſalem: & multa alia, quæ Prophetarum clangunt tubæ hoc vnum

Vera pœnitentia Deum nobis propitium reddit.

2. Par. 33.
Ioan. 3. 4.
Luc. 18.

Rom. 12.
Pſal. 50.
Ezech. 18.
Eſa. 50.

loquar, quod & legentibus vtile ſit, & præſenti cauſæ cõueniat. Non eſt con- *Luc.9.* fuſa Dominum in terris, & ille eam non confundet in cælo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput clauſum os. Non eſt ingreſſa Ec- *Num.12.* cleſiam Domini, ſed extra caſtra cum *Pſal.47.* Maria ſorore Moyſi, ſeparata conſedit: vt quam ſacerdos eiecerat, ipſe reuocaret. Deſcendit de ſolio deliciarũ ſuarum, accepit molam, fecit farinam, & diſcalciatis pedibus, tranſiuit fluenta lachrymarũ: ſedit ſuper carbones ignis, hi fuere in adiutorium. Faciem, per quã ſecundo viro placuerat, verberabat: oderat gemmas, linteamina videre non poterat: ornamenta fugiebat ſic dolebat, quaſi adulterium commiſiſſet: & multis impẽdiis medicaminum vnum vulnus ſanare cupiebat. Diu morati ſumus in pœnitentia: in qua, velut in vadoſis locis, reſedimus, vt maior nobis & abſque vllo impedimento ſe laudum eius campus aperiret. Recepta ſub oculis omnis Eccleſiæ communione, quid fecit? Scilicet in die bona malorum non oblita eſt: & poſt naufragium

rurſum

Digitized by Google

rurſum tentare noluit pericula naui- *Eccleſ. 11.*
gandi: quin potius omnem cenſum,
quem habere poterat, (erat autem am-
pliſſimus, & reſpondens generi eius)
dilapidauit, ac vendidit, & in pecuniam
congregatum, vſibus pauperum præ-
parauit: & prima omnium νοσοκομεῖον
inſtituit, in quo ægrotantes colligeret
de plateis, & conſumpta languoribus
atque inedia miſerorum membra fo-
ueret. Deſcribam ego nunc diuerſas
hominum calamitates, truncas nares,
effoſſos oculos, ſemiuſtos pedes, luri- *Fabiola*
das manus, tumentes aluos, exile fe- *pauperi-*
mur, crura turgentia, & de exeſis ac *bus mini-*
putridis carnibus vermiculos bullien- *ſtrabat.*
tes? Quoties morbo regio & pedore
confectos humeris ſuis ipſa portauit?
quoties lauit purulentam vulnerum ſa-
niem, quam alius aſpicere non valebat?
Præbebat cibos propria manu: & ſpi-
rans cadauer, ſorbitiunculis irrigabat:
Scio multos diuites & religioſos, ob
ſtomachi anguſtiam, exercere huiuſ-
modi miſericordiam per aliena mini-
ſteria, & clementes eſſe pecunia, non
manu, quos equidem non & teneritu-
dinem animi nequaquam interpretor
infidelitatem: ſed, ſicut imbecillitati-

ſtomachi veniam tribuo, ſic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero. Magna fides iſta contemnit. Scit
Luc.16. quid in Lazaro diues purpuratus aliquando nõ fecerit, quali ſuperba mens retributione damnata ſit. Ille quem deſpicimus, quem videre non poſſumus, ad cuius intuitum nobis vomitus erumpit, noſtri ſimilis eſt, de eodem nobiſcum formatus eſt luto, iiſdem compactus elementis: quidquid patitur, & nos pati poſſumus: vulnera eius exiſtimemus propria: & omnis animi in alterum duritia, clemẽti in noſmetipſos cogitatione frangetur. Non, mihi ſi linguæ centum ſint, oráque centum, Ferrea vox, Omnia morborum percurrere nomina poſſim, quæ Fabiola in tanta miſerorum refrigeria commutauit, vt multi pauperum ſani languentibus inuiderent. Quamquam illa ſimili liberalitate erga clericos & monachos, ac virgines fuerit. Quod monaſterium non illius opibus ſuſtentatũ eſt? quem nudum, & clinicum non Fabiolæ veſtimenta texerunt? in quorum ſe indigentiam non effudit præceps & feſtina largitio? Anguſta miſericordiæ eius Roma fuit: peragrabat ergo

 inſulas,

inſulas, & totum Etruſcum mare, Volſcorúmque prouinciam, & reconditos curuorum litorum ſinus, in quibus monachorum conſiſtunt chori, vel proprio corpore, vel tranſmiſſa per viros ſanctos ac fideles munificentia, circumibat: vnde repentè, & contra opinionem omnium Hieroſolymam nauigauit: vbi multorum excepta concurſu, noſtro parumper vſa eſt hoſpitio: cuius ſocietatis recordans, videor mihi adhuc videre, quam vidi. Ieſu bone, quo illa feruore, quo ſtudio intenta erat diuinis voluminibus? & veluti quandam famem ſatiare deſiderans, per Prophetas, Euangelia, Pſalmóſque currebat, quæſtiones & proponens, & ſolutas recondens in ſcriniolo pectoris ſui. Nec verò ſatiabatur audiendi cupidine, ſed addens ſcientiam, addebat dolorem, & quaſi oleum flammæ adiiciens, maioris ardoris fomenta cupiebat. Quodam die, cum in manibus, Moyſi Numeros teneremus, & me verecundè rogaret, quid ſibi vellet nominum tanta congeries: cur ſingulæ tribus in aliis atque aliis locis variè iungentur, quomodo *Eccleſ. 1.*

Digitized by Google

Baalam ariolus ſic futura Chriſti myſteria prophetauit, vt nullus propemodum Prophetarum tam apertè de eo vaticinatus ſit: reſpondi, vt potui, & viſus ſum interrogationi eius ſatisfacere.
Num. 22. Reuoluens ergo librum, peruenit ad eum locum, vbi catalogus deſcribitur omnium manſionum, per quas de
Num 33. Ægypto egrediens populus, peruenit vſque ad fluēta Iordanis: cúmque cauſas quæreret & rationes ſingularum, in quibuſdam hæſitaui: in aliis inoffenſo cucurri pede, in plerìſque, ſimpliciter ignorantiam confeſſus ſum: tunc verò magis cœpit vrgere, & quaſi non mihi liceret neſcire, quod neſcio, expoſtulare, ac ſe indignam tantis myſteriis dicere. Quid plura? Extorſit mihi negandi verecūdia, vt proprium ei opus huiuſcemodi diſputatiunculæ pollicerer: quod vſque in præſens tempus, vt nunc intelligo, Domini voluntate dilatum, reddetur memoriæ illius, vt ſacerdotalibus prioris ad ſe voluminibus veſtibus, per mundi huius ſolitudinem gaudeat ſe ad terram repromiſſionis aliquando veniſſe. Verum, quod cœpimus, proſequamur. Quærentibus nobis dignum tantæ fœminæ habita

habitaculum, cum illa ita ſolitudinem caperet, & diuerſorio Mariæ carere nollet: ecce ſubitò, diſcurrentibus nuntiis, oriens totus intremuit ab vltima Mæotide inter glacialem Tanaïn, & Maſſagetarum immanes populos, vbi Caucaſi rupibus feras gentes Alexandri clauſtra cohibent, erupiſſe Hunnorum examina, quæ pernicibus equis huc illúcque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent: aberat tunc Romanus exercitus, & bellis ciuilibus in Italia tenebatur: hanc gentem Herodotus refert ſub Dario Rege Medorum viginti annis orientem tenuiſſe captiuum, & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegiſſe vectigal. Abigat Ieſus ab orbe Romano tales vltra beſtias. Inſperati vbique aderãt, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miſerebantur infantiæ: cogebantur mori, qui nondum viuere cœperant: & neſcientes malum ſuum, inter hoſtium manus ac tela ridebant. Conſonus inter omnes rumor, petere eos Hieroſolymam, & ob nimiam auri cupiditatem ad hanc vrbem percurrere. Muri, neglecti pa-

Hunnorũ crudelitas

cis incuria, ſarciebantur: Antiochia obſidebatur: Tyrus, ſe volens à terra abrumpere, inſulam quærebat antiquam: tunc & nos compulſi ſumus parare naues, eſſe in litore, aduentum hoſtium præcauere, & ſæuientibus ventis, magis barbaros metuere, quàm naufragium, non tam propriæ ſaluti, quàm virginum caſtimoniæ prouidentes.

Bella domeſtica exterorũ pugnam ſuperant.

Erat in illo tempore quædam apud nos diſſenſio, & barbarorum pugnam domeſtica bella ſuperabant. Nos in oriente tenuerunt iam fixæ ſedes, & inueteratum locorum ſanctorum deſiderium. Illa, quia tota in ſarcinis erat, & in omni vrbe peregrina, reuerſa eſt ad patriam, vt ibi pauper viueret, vbi diues fuerat, manens in alieno, quæ multos prius hoſpites habuit, & ne ſermonem longius protraham, in conſpectu Romanæ vrbis pauperibus erogaret, quod illa teſte vendiderat. Nos hoc tantum dolemus, quod pretioſiſſimum de ſanctis locis monile perdidimus: recepit Roma, quod amiſerat, & procax ac maledica lingua gentilium oculorum teſtimonio confutata eſt. Laudent cæteri miſericordiam eius, humilitatem, fidem: ego ardorem animi

mi plus laudabo. Librum, quo Heliodorum quondam iuuenis ad eremum cohortatus ſum, tenebat memoriter, & Romana cernens mœnia, incluſam ſe eſſe plangebat oblita ſexus, fragilitatis immemor, ac ſolitudinis tantum cupida, ibi erat, vbi animo morabatur: non poterat teneri conſiliis amicorum: ita ex vrbe, quaſi de vinculis, geſtiebat erumpere. Diſpenſationem pecuniæ, & cautam diſtributionem, genus infidelitatis vocabat. Non aliis diſtributionem eleemoſynarum tribuere, ſed, ſuis pariter effuſis, ipſa pro Chriſto ſtipes optabat accipere. Sic feſtinabat, ſic impatiens erat morarum, vt illam crederes profecturam: itaque, dum ſemper paratur, mors eam inuenire non potuit imparatam. Inter laudes fœminæ ſubito mihi Pammachius meus exoritur. Paulina dormit, vt iſte vigilet præcedit maritū, vt Chriſto famulum derelinquat. Hic heres vxoris, & hæreditatis alij poſſeſſores. Certabant vir, & fœmina, quis in portu, Abrahæ tabernaculum figeret: & erat hæc inter vtrūque contentio, quis humanitate ſuperaret: vicit vterque, & vterq; ſuperatus eſt: ambos ſe victos & victores fatētur, *Gen.* 18.

dum quod alter cupiebat, vterque per-
fecit: iungunt opes, ſociant voluntates,
vt, quod æmulatio diſſipatura erat, cõ-
cordia creſceret. Necdum dictum iam
factum. Emitur hoſpitium, & ad ho-
ſpitium turba concurrit. Non eſt enim
Num.23. labor in Iacob, nec dolor in Iſraël. Ad-
ducunt maria, quos in gremio ſuo ter-
ra ſuſcipiat: mittit Roma properantes,
quos nauigaturos litus molle confo-
Act.27. ueat. Quod Publius ſemel fecit in in-
28. ſula Melite erga vnum Apoſtolum, &
ne contradictioni locum tribuam, in
vna naui, hoc iſti & frequenter fa-
ciunt, & in plures, nec ſolum inopum
neceſſitas ſuſtẽtatur, ſed prona in om-
nes munificentia aliquid & habenti-
bus prouidet. Xenodochium in portu
Romano ſitum, totus pariter mundus
Rom.8. audiuit. Sub vna æſtate didicit Britan-
nia, quod Ægyptus & Parthus noue-
rant verè. Quod ſcriptum eſt: Timen-
tibus Dominum, omnia cooperantur
in bonum: in obitu tantæ fœminæ vi-
dimus comprobatum. Quodam præ-
ſagio futurorum ad multos ſcripſerat
monachos, vt venirent, & ſe graui o-
nere laborantem abſoluerent, facerét-
que ſibi de iniquo mammona amicos,

Digitized by Google

qui eam reciperent in æterna taber-
nacula: venerunt, amici facti ſunt, dor-
miuit illa, quomodo voluit, & depoſi-
ta tandem ſarcina, leuior volauit ad
cælum. Quantum haberet viuentis Fa- *Luc. 16.*
biolæ Roma miraculum, in mortua
demonſtrauit. Necdum ſpiritum ex-
halauerat, necdum debitam Chriſto
reddiderat animam: Et iam fama vo-
lans, tanti prænuncia luctus, totius
vrbis populum ad exequias congre-
gabat. Sonabant Pſalmi, & aurata te- *Decanta-*
cta templorum, reboans in ſublime *tio Alle-*
quatiebat alleluya. Hic iuuenum cho- *luya in e-*
rus, ille ſenum, qui carmine laudes fœ- *xequiis,*
mineas, & facta ferant. Non ſic Furius *pro defun*
de Gallis, non Papirius de Samnitibus, *ctis.*
non Scipio de Numantia, non Pom-
peius de Ponti gentibus triumphauit:
illi corpora vicerant, hæc ſpirituales
nequitias ſubiugauit. Audio præceden-
tium turmas, & cateruatim in exequiis
eius multitudinem confluentem: non
plateæ, non porticus, non imminentia
deſuper tecta capere poterant proſpe-
ctantes: tunc ſuos in vnum populos
Roma conſpexit: fauebant ſibi omnes
in gloria pœnitentis: nec mirum, ſi de
eius ſalute homines exultarent, de cu-
ius

ius conuerſione angeli lætabantur in
Luc.15. cælo. Hoc tibi, Fabiola, ingenij mei
ſenile munus, has officiorum inferias
dedi. Laudauimus ſæpe virgines, vi-
duas, ac maritatas, quarum ſemper fue-
re candida veſtimenta, quæ ſequuntur
agnum, quocunque vadit. Felix præco-
nium, quod nulla totius vitæ ſorde
maculatur: procul liuor faceſſat, abſit
Apoc.14. inuidia. Si paterfamilias bonus eſt,
Matt.20. quare oculus noſter malus eſt? Quæ
Luc.10. incideràt in latrones, Chriſti humeris
15. reportata eſt. Multæ manſiones ſunt
Ioan.14. apud patrem. Vbi abundauit pecca-
Rom.5. tum, ſuperabundauit gratia. Cui plus
Luc.7. dimittitur, plus amat.

ARGVMENTVM.

Montanus, natione Phryx, à quo Cata-phrygarum hæreſis prodiit, aiebat, per Moyſen & Prophetas in veteri lege, & per Chriſtum in noua, Deum mundum ſaluare non potuiſſe, proptereáque, vt id tandem obtineret, Spiritum ſanctum à Chriſto promiſſum miſiſſe, qui in ſe, Priſcámque, & Maximillam fœminas deſcenderit: in Trinitate propterea vnam tantum ponebat perſonam: ſecundas nuptias immundas, & tanquam adulterin

adulteria reputabat: tres in anno ex præſcripto quadrageſimas obſeruari præcipiebat. Epiſcopos non primo hoc eſt Apoſtolorum, ſed tertio ponebat loco: Peccatorum confeſſionem nec faciebat, nec lapſos propterea homines ad pœnitentiam recipiebat. Hos errores ideo nunc omnes Marcella explicat, quia ad fœminam eruditiſſimam, rogatus tantum quid de illis ſentiret, ſcribit: & tam clara eſt eorum perfidia, vt illos expoſuiſſe, ſuperaſſe etiam ſit: explicat tamen epiſtolæ initio in redargutionem hæreſeos, quando in credentes deſcenderit Spiritus ſanctus.

HIERONYMVS AD Marcellam, aduerſus Montanum.

EPISTOLA.

TEſtimonia de Ioannis Euangelio congregata, quæ tibi quidam Montani ſectator ingeſſit, in quibus Saluator noſter ſe ad patrem iturum, miſſurúmque paracletum pollicetur, in quod promiſſa ſint tempus, & quo completa *Ioan.14.*

completa ſint tempore, Apoſtolorum acta teſtantur. Decima die dixit poſt aſcenſum Domini, hoc eſt quinquageſima poſt reſurrectionem Spiritũ ſanctum deſcendiſſe, linguáſque credentium eſſe diuiſas, ita vt vnuſquiſque omnium gentium ſermone loqueretur: quando quidam adhuc parum credentium, muſto eos ebrios aſſerebant: & Petrus, ſtans in medio Apoſtolorũ omníſque conuentus, ait: Viri Iudæi, & omnes, qui habitatis in Hieruſalem, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea. Non enim, ſicut vos exiſtimatis, hi ebrij ſunt: nam eſt hora diei tertia: ſed hoc eſt, quod dictum eſt per Ioël Prophetã: In nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de ſpiritu meo in omnem carnem: & prophetabunt filij, & filiæ eorum: & iuuenes viſiones videbunt, & ſeniores ſomnia ſomniabunt: & quidem in ſeruos meos & ancillas meas effundam de ſpiritu meo. Si igitur Apoſtolus *Petrus, ſuper quem Dominus fundauit Eccleſiam, & prophetiam, & promiſſionem Domini, illo tempore completam memorauit, quo modo poſſumus nobis aliud tẽpus vindicare? Quod ſi voluerint reſpondere,

Act.1.2. *Ioel.2.* **Chriſtus Eccleſiam ſuper Petrum fundauit.* *Matt.16.* *Act.21.11.* *1.Cor.12.*

Digitized by Google

dere, & Philippi deinceps quattuor filias prophetaſſe, & prophetam Agabum reperiri, & in diuiſionibus ſpiritus inter Apoſtolos, & doctores, prophetas quoque Apoſtolo ſcribente formatos ipſúmque Paulum Apoſtolũ, multa de futuris hæreſibus, & de fine ſæculi prophetaſſe: ſciant, à nobis non tam prophetiam repelli, quæ Domini eſt ſignata paſſione, quàm eos non recipi, qui cum ſcripturæ veteris & nouæ auctoritate non congruant. Primum in fidei regula diſcrepamus. Nos patrem & filium & ſpiritum ſanctum in ſua vnumquemque perſona ponimus, licet ſubſtantia copulemus: illi Sabellij dogma ſectantes, trinitatẽ in vnius perſonæ anguſtias cogunt. Nos ſecundas nuptias nõ tam appetimus, quàm concedimus, Paulo iubente, vt viduæ adoleſcentulæ nubant: illi intantum putant ſcelerata coniugia iterata, vt quicumque hoc fecerit, adulter habeatur. Nos vnam quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus, illi tres in anno faciunt quadrageſimas, quaſi tres paſſi ſint Saluatores. non quod & per totum annum excepta

2. Theſſ. 2.

1. Tim. 5.

Quadrageſima ſecundum traditionẽ Apoſtolorum eſt ieiunãda.

EEE.

Pentecoſte, ieiunare non liceat: ſed quod aliud ſit neceſſitate, aliud voluntate munus offerre. Apud nos Apoſtolorum locum epiſcopi tenent:apud eos epiſcopus tertius eſt: habent enim primos de Pepuſa Phrygiæ. Patriarchas: ſecundos,quos appellant Cenones: atque ita in tertium,ideſt,penè vltimum locum epiſcopi deuoluuntur, quaſi exinde ambitioſior religio fiat, ſi, quod apud nos primum eſt, apud illos nouiſſimum ſit. Illi ad omne penè delictum eccleſiæ obſerant fores: nos quo-

Ezec. 18. tidie legimus. Malo pœnitentiam pec-
Pſal. 40. catoris, quàm mortem. Et numquid
Hier. 3. qui cadet, non reſurget, dicit Dominus? Et conuertimini ad me filij conuertentes, & ego curabo contritiones veſtras.Rigidi autem ſunt, nõ quòd & ipſi peiora non peccent: ſed hoc inter nos, & illos intereſt, quod illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi iuſti: nos dum pœnitentiam agimus,facilius veniã promeremur. Prætermitto ſcelerata myſteria, quæ dicuntur de lactente puero, & de victuro martyre confarrata. Malo,inquam,non credere: ſit falſum omne quod ſanguinis eſt. Aperta eſt conuincenda blaſphemia dicentiũ,

Deum

Deum primum voluiſſe in veteri teſtamento per Moyſen, & prophetas ſaluare mundum, ſed, quia non potuerit explere, corpus ſumpſiſſe de virgine, & in Chriſto ſub ſpecie filij prædicantem, mortem obiſſe pro nobis, &, quia per duos gradus mundum ſeruare nequiuerit, ad extremum per Spiritum ſanctum in montanum, Priſcam, & Maximillam, inſanas fœminas, deſcendiſſe, & plenitudinem, quam Paulus non habuerit, dicens: Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, & nunc videmus per ſpeculum in ænigmate, abſciſſum & ſemiuirum habuiſſe Montanum. Hæc ſunt, quæ coargutione non indigent: perfidiam eorum expoſuiſſe, ſuperaſſe eſt: nec neceſſe eſt, vt ſingula deliramenta, quæ profe-runt, breuior epiſtolæ ſermo ſubuertat, cum & tu, ipſas ſcripturas apprimè tenens, non tam ad eorum mota ſis quæſtiones, quàm, quid ſentirem, à me volueris ſciſcitari.

1. Cor. 13.

Scholium.

* Petrus ſuper quem Dominus fundauit Eccleſiam.] *Multis hic Eraſmus contendit, Eccleſiam ſuper Petrum fundatã nõ eſſe, ſed ſuper Chriſtum: Verbaq́ illa, Super hãc petrã, non ſuper Petrum, ſed eius de Chriſto confeſſionẽ intelligi debere aſſerit. egregius certè Hieronymi interpres, qui ſensũ eius, vt libet, inuertit. Quis enim inficiatur, Super Chriſtum fundatã fuiſſe Eccleſiam? faſſus eſt id ſuperius Hieronymus, cum Romanam doctrinam à Petri fluere doctrina, illamq́ ſupra petrã Chriſtum fundatã eſſe dixerit. Petrus enim alterum poſt Chriſtum fundamentum ab ipſo Chriſto, uti prima fidei petra, ob confeſſionem, quam primus habuit de eo: in ipſo ædificio Eccleſiæ poſitus eſt: & ob hanc differentiã, Ædificabo, inquit, non fundabo Eccleſiam meam: quippe cum ipſe etiam ſuper ipſum Chriſtum fundatus eſſet. ridicula expoſitio illa eſt, ſuper hanc petram, id eſt, ſuper iſtam de me confeſſionẽ, ſi ſic Petrum ipſum confitentem excludat. idẽ enim Græce eſt Petrus, & petra, & Syro ſermone Cephas, quippe cum Cephas, teſte D. Ioanne Euangeliſta, Petrus interpretetur. proptereaq́ exponendum eſt: Tu es Petra, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

ARGV

ARGVMENTVM.

Riparius preſbyter ſcripſerat ad D. Hieronymum, quo modo Vigilantius hæreticus in martyrum reliquias, & ſollemnes, quæ in eorum templis fiebant Chriſtianorũ, vigilias, ſicut Nouatores hodie faciunt, debaccharetur. Reſpõdens nunc ei vir ſanctus veluti quodam pugnæ præludio velitatus, hæreſim generatim percutit oſtendens, ſi hæretici librum mittat, ſe longiori oratione eius ineptiis reſponſurum.

HIERONYMVS ADuerſus Vigilantium, ad Riparium preſbyterum.

EPISTOLA.

ACCEPTIS primum literis tuis, non reſpondere, ſuperbiæ: eſt reſpondere, temeritatis. De his enim rebus interrogas, quæ & proferre, & audire ſacrilegium eſt. Ais, Vigilantium, qui κατ' ἀντίφρασιν hoc vocatur nomine, nam Dormitantius rectius diceretur: os fœtidum rurſum aperire, & putorem ſpurciſſimum contra ſancto-

rum martyrum proferre reliquias, & nos, qui eas ſuſpicimus, appellare cinerarios, & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneremur. O infœlicem hominem, & omni lachrymarum fonte plangendum, qui hæc dicens, non ſe intelligat eſſe Samaritanum, & Iudæum, qui corpora mortuorum pro immundis habent, & etiam vaſa, quæ in eadem domo fuerint, pollui ſuſpicantur, ſequentes occidentem litteram, & non viuificantem ſpiritum. Nos autem non dico Martyrum reliquias, ſed ne Solem quidem, & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, & omne nomen, quod nominatur & in præſenti ſæculo & in futuro, colimus, & adoramus, ne ſeruiamus creaturæ potius, quam creatori, qui eſt benedictus in ſæcula. Honoramus autem reliquias martyrum, vt eum, cuius ſunt martyres, adoremus. Honoramus ſeruos, vt honor ſeruorum redundet ad Do-
Matt. 10. minum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me
Deut. 34. ſuſcipit. Ergo Petri & Pauli, immundæ ſunt reliquiæ? ergo Moyſi corpuſculum immundum erit, quod iuxta Hebraicam veritatem ab ipſo ſepultum eſt
Domi

Digitized by Google

Domino? & quotieſcumque Apoſtolorum, & prophetarum, & omnium martyrum Baſilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramur? accenſíque ante tumulos eorum cerei, idololatriæ inſignia ſunt? Plus aliquid dicam, quod redundet in auctoris caput, & inſanum cerebrum vel ſanet aliquando, vel deleat, ne tantis ſacrilegiis ſimplicium animæ ſubuertantur. Ergo & Domini corpus, in ſepulchro poſitum, immundum fuit? & Angeli, qui candidis veſtibus vtebantur, mortuo cadaueri atque polluto præbebant excubias: vt poſt multa ſæcula Dormitantius ſomniaret, immo eructaret immundiſſimam crapulam, & cum Iuliano perſecutore, ſanctorum Baſilicas aut deſtrueret, aut in templa conuerteret? Miror ſanctum epiſcopum, in cuius parochia eſſe presbyter dicitur, acquieſcere furori eius, & non virga Apoſtolica, virgáque ferrea confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat: nec meminerit illius dicti: Si videbas furem, currebas cum eo, & cũ adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebam omnes

Marc. 16.

1.*Cor.* 5.
Pſal. 49.
Pſal. 100.
Pſal. 138.

Digitized by Google

peccatores terræ, vt diſperderē de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. Et iterum, Nonne odientes te, Domine, odio habui, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfectò
Pſal. 115. odio oderam illos. Si non ſunt hono-
1. *Reg.* 13. randæ reliquiæ martyrum, quo modo legimus: Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius? Si oſſa mortuorum polluunt contingentes, quo modo Eliſæus mortuus mortuum ſuſcitauit, & dedit vitam corpus, quod iuxta Vigilantium iacebat immundum? Ergo omnia caſtra Iſraëlitici exercitus & populi Dei fuere immunda, quia Ioſeph & patriarcharum corpora portabant in ſolitudine, & ad ſanctam terram immundos cineres
Exod. 13. pertulerunt? Ioſeph quoque, qui in ty-
Ioſ. 24. po præceſſit Domini ſaluatoris no-
Gen. 50. ſtri, ſceleratus fuit? qui tanta ambitione Iacob in Hebron oſſa portauit, vt immundū patrem auo & atauo ſociaret immundis, & mortuorum mortuis copularet? O præcidendam linguam à medicis, immo inſanum curandum caput, vt, qui loqui neſcit, diſcat aliquando reticére. Ego vidi hoc aliquando portentum, & teſtimoniis ſcriptu-

rarum

Digitized by Google

rarum, quaſi vinculis Hippocratis, volui ligare furioſum: ſed abiit, exceſſit, euaſit, erupit, & inter Hadriæ fluctus, Cotiíque regis alpes in nos declamando clamauit. quidquid enim amens loquitur, vociferatio, & clamor eſt appellandus. Tacita me forſitã cogitatione reprehendas, cur in abſentem inuehar. Fatebor tibi dolorem meum. ſacrilegium tantum patienter audire non poſſum. legi enim Siromaſten Phinees, auſteritatem Eliæ, *Num.* 25.
zelum Simonis Cananæi, Petri ſeue- *3. Reg.* 18.
ritatem, Ananiam & Saphiram truci- *Matt.* 10.
dantis, Paulíque conſtantiam, qui E- *Act.* 1. 5.
lymam magum, viis Domini reſi- 13.
ſtentem, æterna cæcitate damnauit. Non eſt crudelis, pro Deo pietas. Vnde & in lege dicitur: Si frater tuus, & amicus, & vxor, quæ eſt in ſinu tuo, deprauare te voluerit à veritate: ſit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem eorum: & auferes malum de medio Iſraël tecum dicam: Ergo mar- *Act.* 8.
tyrum immundæ ſunt reliquiæ? Et quid paſſi ſunt Apoſtoli, vt immũdum Stephani corpus tanta funeris ambitione præcederent, vt facerent ei planctum magnum: vt eorum luctus in no-

Digitized by Google

ſtrum gaudium verteretur? Nam quod dicis eum vigilias execrari: facit & hoc contra vocabulum ſuum, vt velit dormire Vigilantius, & non audiat Saluatorem dicentem: Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum? Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus promptus eſt, ſed caro infirma. Et in alio loco propheta decantat: Media nocte ſurgebam, vt confiterer tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Dominum quoque in euangelio legimus pernoctaſſe, & Apoſtolos clauſos carcere tota nocte vigilaſſe, vt, illis pſallentibus, terra quateretur, cuſtos carceris crederet, magiſtratus & ciuitas terrerentur. Loquitur Paulus: Orationi inſiſtite, vigilantes in ea. Et in alio loco: In vigiliis frequenter. Dormiat itaque Vigilantius? & ab exterminatore Ægypti cum Ægyptiis dormiens ſuffocetur. Nos dicamus cum Dauid: Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël, vt veniat ad nos ſanctus & Hir, qui interpretatur vigil. Et ſi quando propter peccata noſtra dormierit, dicamus ad eum: Surge vt quid dormitas Domine? excitemúſque illum, & nauicula fluctuante, clamemus:

Matt.26. *Pſal.118.* *Luc.6.* *Ioan. 20.* *Col.4.* *2.Cor.11* *Exod.12.* *Pſal.120.* *Dan.4.* *Matth.8.*

Digitized by Google

memus: Magiſter ſaluos nos fac, perimus. Plura dictare volueram, ſi non epiſtolaris breuitas pudorem nobis tacendi imponeret, & ſi librorum ipſius ad nos voluiſſes mittere cantilenas, vt ſcire poſſemus, ad quæ reſcribere deberemus. nunc autem aërem verberauimus: & non tam illius infidelitatem, quæ omnibus patet, quàm noſtram fidem aperuimus cæterum, ſi volueris longiorem nos aduerſum eum librum ſcribere, mitte nænias illius, & ineptias, vt Ioannem Baptiſtam audiat prædicantem: Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Matth. 3.*

ARGVMENTVM.

Vigilantius, Gallus natione, Barcilonẽſis eccleſiæ, quæ in Hiſpania eſt presbyter, homo, auctore Gennalio, in diuinis ſcripturis imperitus, eloquens tamen, & argutus, cleri primùm improbato cælibatu, aiebat non eſſe martyres, aut eorum reliquias venerandas, neque ad eorum ſepulchra in eccleſia vigilandum, vt qui nos precibus ſuis adiuuare nequi

nequirent, & ſigna, quæ per eos fierent, incredulis duntaxat prodeſſent. Cereos fruſtra in templis clara luce accendi, præterea cauſſabatur. Eleemoſynas Hieroſolymam mitti debere negabat: hominiſque ſubſtantiam retinendam, paulatimque potius diſtribuendam, quàm omnem ſemel in pauperes effundendam, aſſeuerabat: monachorum deniq; in ſolitudine fugam vituperabat. Huius hæretici librum Riparius, & Deſiderius per Siſinnium fratrem Hieronymo, vt eius reſponſione confutaretur, miſerant. Reſpondet nunc acriter, ac excitata bile vir ſanctus, hæreſimque imperiti hominis omnẽ iugulat. Vtinam ſcioli & occulatiores noſtri temporis Vigilantij, tanti doctoris auctoritate, rationibuſque proſtrati, vna cum eo penitus obdormiſcerent.

HIERONYMVS ADuerſus Vigilantium.

EPISTOLA.

MVlta in orbe monſtra generata ſunt. Centauros, & Sirenas, vlulas, & onocrotalos in Eſaia legimus Iob
Eſa.34.
Iob 40.
Leuiatham & Behemoth myſtico ſermone deſcribit. Cerberum, & Stymphalidas, aprúmque Erimanthium, & leonem

Digitized by Google

leonem Nemeæum, Chymeram, atque hydram multorum capitum narrant fabulæ poëtarum. Cacū deſcribit Virgilius, triformem Geryonem Hiſpanię prodiderunt, ſola Gallia monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis & eloquentiſſimis abūdauit. Exortus eſt ſubitò Vigilantius, ſeu verius Dormitantius, qui immundo ſpiritu pugnet contra Chriſti ſpiritum, & martyrum neget ſepulcra veneranda, damnandas dicat eſſe vigilias, numquam niſi in paſcha Alleluya cantandum, continentiam, hæreſim: pudicitiam, libidinis ſeminarium, & quo modo Euphorbus in Pythagora renatus eſſe perhibetur, ſic in iſto Iouiniani mens praua ſurrexit: vt in illo, & in hoc diaboli reſpondere cogamur inſidiis. Cui iure dicetur: ſemen peſſimum, para filios tuos occiſioni peccatis patris tui. Ille Romanæ Eccleſiæ auctoritate damnatus, *Eſa. 4.* inter phaſides aues, & carnes ſuillas non tam emiſit ſpiritum, quàm eructauit: iſte caupo Calagurritanus, & in peruerſum propter nomen viculi mutus Quintilianus, miſcet aquā vino, & de artificio priſtino ſuæ venena perfidiæ catholicæ fidei ſociare conatur:

impu

impugnare virginitatem, odiſſe pudiciciam, in conuiuio ſæcularium contra ſanctorum ieiunia proclamare, dũ inter phialas philoſophatur, &, ad placẽtas liguriens, pſalmorum modulatione mulcetũr, vt tantum inter epulas, Dauid & Idithum, & Aſaph & filiorum Choræ cantica audire dignetur. Hæc dolentis magis effudi animo, quàm ridentis, dum me cohibere non poſſum, & iniuriam Apoſtolorũ ac martyrum ſurda nequeo aure tranſire. Pro nefas, epiſcopos ſui ſceleris dicitur habere conſortes: ſi tamen epiſcopi nominandi ſunt, quia non ordinant diaconos, niſi prius vxores duxerint, nulli cœlibi credentes pudicitiam, immo oſtẽdentes quam ſanctè viuant, qui malè de omnibus ſuſpicantur: & niſi prægnantes vxores viderint clericorum, infantéſque de vlnis matrum vagientes, Chriſti ſacramenta non tribuũt. Quid facient orientis eccleſiæ? quid Ægypti, & ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt? Hoc docuit Dormitantius, libidini frena permittens, & naturalem carnis ardorem, qui in adoleſcentia

tia

tia plerumque ferueſcit, ſuis hortatibus duplicans, immo extinguens coitu fœminarum: vt nihil ſit, quo diſtemus à porcis, quo differamus à brutis animantibus, quo ab equis, de quibus ſcriptum eſt: Equi inſaniẽtes in fœminas facti ſunt mihi: vnuſquiſque in vxorem proximi ſui hinniebat. Hoc eſt, quod loquitur per Dauid ſpiritus ſanctus: Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Et rurſum de Dormitantio, & ſociis eius: In chamo, & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Sed iam tempus eſt, vt ipſius verba ponentes, ad ſingula reſpondere nitamur. Fieri enim poteſt, vt rurſum malignus interpres dicat fictam à me materiam, cui Rhetorica declamatione reſpondeam, ſicut illam, quam ſcripſi ad Gallias, matri & filiæ inter ſe diſcordantibus. Auctores ſunt huius dictatiunculæ meæ ſancti presbyteri Riparius, & Deſiderius, qui parochias ſuas vicinia iſtius ſcribunt eſſe maculatas, miſerũtque libros per Fratrem Siſinnium, quos inter crapulam ſtertens euomuit: & aſſerũt repertos eſſe nonnullos, qui, fauentes vitiis ſuis,

Hier. 25.

Pſal. 31.

Digitized by Google

ſuis, illius blaſphemiis acquieſcant. Eſt quidem imperitus, & verbis, & ſcien-
2. *Tim.* 3 tia, & ſermone inconditus, ne vera quidem poteſt defendere: ſed, propter homines ſæculi, & mulierculas oneratas peccatis, ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis peruenientes, vna lucubratiuncula illius næniis reſpondebo, ne ſanctorum virorum, qui, vt hoc facerem, me deprecati ſunt, videar litteras reſpuiſſe. Nimirum reſpondet generi ſuo, vt qui de latronum & conuenarum natus eſt, ſemine: quos Cn. Pompeius, edomita Hiſpania, & ad triumphum redire feſtinans, de Pyrenæi iugis depoſuit, & in vnum oppidum congregauit, vnde & Conuenarum vrbs nomen accepit. Hucóſque latrocinetur contra Eccleſiam Dei: & de Vectonibus, Arrebacis, Celtiberíſque deſcendens, incurſet Galliarum eccleſias, portétque nequaquam vexillum Chriſti, ſed inſigne diaboli. Fecit hoc idem Pompeius etiam in orientis partibus: vt, Cilicibus & Iſauris piratis, latronibúſque ſuperatis, ſui nominis inter Ciliciam & Iſauriam conderet ciuitatem; ſed hæc vrbs hodie ſeruat

ſcita

Digitized by Google

ſcita maiorum, & nullus in ea ortus eſt Dormitantius. Galliæ vernaculum hoſtem ſuſtinent, & hominem mori capitis, atque Hippocratis vinculis alligandum, ſedentem cernunt in Eccleſia: & inter cætera verba blaſphemiæ, iſta quoque dicentem: Quid neceſſe eſt, te tanto honore non ſolum honorare, ſed etiam adorare illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis? Et rurſum in eodem libro: Quid puluerem, linteamine circumdatum, adorando oſcularis? Et in conſequentibus: Prope ritum gentilium videmus ſub prætextu religionis introductum in Eccleſias, ſole adhuc fulgente moles cereorum accendi, & vbicunque puluiſculum neſcio quod, in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatum, oſculantes adorare. Magnum honorem præbent huiuſmodi homines beatiſſimis martyribus, quos putant de viliſſimis cereolis illuſtrandos: quos agnus, qui eſt in medio throni, cum omni fulgore maieſtatis ſuæ illuſtrat. Quis enim, ô *Apoc.21.* inſanum caput, aliquando martyres adorauit? quis hominem putauit Deũ, nónne Paulus, & Barnabas, cum à Ly-

Act.4. caonibus Iupiter & Mercurius putarentur, & eis vellent hoſtias immolare, ſciderunt veſtimenta ſua, & ſe homines eſſe dixerunt? non quòd meliores non eſſent olim mortuis hominibus, Ioue, atque Mercurio: ſed quòd ſub gentilitatis errore honor eis Deo
Act.10. debitus deferretur. Quod & de Petro legimus: qui Cornelium, ſe adorare cupientem, manu ſubleuauit, & dixit: Surge, nam & ego homo ſum. Et audes dicere: Illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis? Quid eſt illud, neſcio quid? ſcire deſidero, expone manifeſtiùs, vt tota libertate blaſphemes. Puluiſculum, inquit, neſcio quod, in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatū. Dolet martyrum reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis, vel cilicio colligari, vel proiici in ſterquilinium, vt ſolus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo ſacrilegi ſumus, quando Apoſtolorum baſilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmomones rugiunt, & inhabitatores Vigi-

lantij

lantij illorum ſe ſentire præſentiam confitentur? Sacrilegus dicendus eſt, & nunc Auguſtus Arcadius, qui oſſa beati Samuëlis longo poſt tempore de Iudæa tranſtulit in Thraciam: Omnes Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui rem viliſſimam, & cineres diſſolutos in ſerico, & vaſe aureo portauerunt: Stulti omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis reliquiis, & tanta lætitia, quaſi præſentem, viuentémque Prophetam cernerent, ſuſceperunt, vt de Palæſtina vſque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem vna voce reſonarent? Videlicet adorabant Samuëlem, & non Chriſtum: cuius Samuël & leuita, & Prophetes fuit. Mortuum ſuſpicaris, & idcirco blaſphemas. Lege Euangelium: *Marc. 12.* Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob: non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Si ergo viuunt, honeſto iuxta te carcere non clauduntur. Ait enim, *Apoc. 6.* vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter arã Dei, animas Apoſtolorum & martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint, adeſſe præſentes. Senatoriæ videlicet

dignitatis ſunt, vt non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtáque cuſtodia in fortunatorum inſulis & in campis Elyſiis recludantur. Tu Deo leges pones? Tu Apoſtolis vincula iniicies, vt vſque ad diem iudicij teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo? de quibus ſcriptum eſt:
Apoc.14. Sequuntur agnum, quocunque vadit. Si agnus vbique: ergo & hi, qui cum agno ſunt, vbique eſſe credendi ſunt. Et cum diabolus, & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimia vbique præſentes ſint: martyres, poſt effuſionem ſanguinis ſui, arca operientur incluſi, & inde exire non poterunt? Dicis in libello tuo, quod, dum viuimus, mutuò pro nobis orare poſſumus: poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio? præſertim cum martyres, vltionem ſui
Apoc.6. ſanguinis obſecrantes impetrare non quiuerint. Si Apoſtoli, & martyres, adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti: quanto magis poſt coronas, victorias, & triumphos? Vnus
Exod.32. homo Moyſes ſexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam, &
Stepha

Digitized by Google

Stephanus, imitator Domini ſui, & primus martyr in Chriſto, pro perſecutoribus veniam deprecatur: & poſtquam cum Chriſto eſſe cœperint, minus valebunt? Paulus Apoſtolus ducentas ſeptuaginta ſex ſibi dicit in naui animas condonatas: & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cum Chriſto, tunc ora clauſurus eſt, & pro iis qui in toto orbe ad ſuum Euangelium crediderunt, mutire non poterit? Melíórque erit Vigilantius canis viuens, quàm ille leo mortuus? Rectè hoc de Eccleſiaſte proponerem: ſi Paulum in ſpiritu mortuum confiterer. Denique ſancti non appellantur mortui, ſed dormientes. Vnde & Lazarus, qui reſurrecturus erat, dormiſſe perhibetur. Et Apoſtolus vetat Theſſalonicenſes de dormientibus contriſtari. Tu vigilans dormis, & dormiens ſcribis: & proponis mihi librum apocryphum, qui ſub nomine Eſdræ à te, & ſimilibus tui legitur: vbi ſcriptum eſt, quod poſt mortem nullus pro aliis audeat deprecari: quem ego librum nunquam legi, quid enim neceſſe eſt in manus ſumere, quod Eccleſia non recipit?

Act. 7.
Act. 27.
Eccleſ. 9.
1. *Theſſ.* 4.
Rom. 10.

Digitized by Google

Niſi fortè Balſamum mihi, & Barbelum, & theſaurum Manichæi, & ridiculum nomen Leuſibore proferas: & quia ad radices Pyrenæi habitas, viciniúſque es Hiberiæ, Baſilidis, antiquiſſimi hæretici, & imperitæ ſcientiæ, incredibilia portenta proſequeris, & proponis, quod totius orbis auctoritate damnatur. Nam in commentariolo tuo, quaſi pro te faciens, de Salomone ſumis teſtimonium, quod Salomon omnino non ſcripſit: vt qui habes alterum Eſdram, habeas & Salomonem alterum: & ſi tibi placuerit, legito fictas reuelationes omnium Patriarcharum & Prophetarum: & cum illas didiceris, inter mulierum textrinas cantato, immo legendas propone in tabernis tuis: vt faciliùs per has nænias vulgus indoctum prouoces ad bibendum. Cereos autem non clara luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris: ſed vt noctis tenebras hoc ſolatio temperemus, & vigilemus ad lumen, nec cæci tecū dormiamus in tenebris. Quod ſi aliqui, propter imperitiam, & ſimplicitatem, ſæcularium hominum, vel certè religioſarum fœminarum, de quibus

quibus verè poſſumus dicere: Confiteor zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam: hoc pro honore martyrum faciunt: quid inde perdis? Cauſabantur quondam & Apoſtoli, quod periret vnguentum, ſed Domini voce correpti ſunt neque enim Chriſtus indigebat vnguento, nec martyres lumine cereorum: & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit, deuotióque mentis eius recipitur: & quicunque accendunt cereos, ſecundum fidem ſuam habent mercedem, dicente Apoſtolo: Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abũdet. Idololatras appellas huiuſmodi homines? Non diffiteor, omnes nos, qui in Chriſto credimus, de idololatriæ errore veniſſe, non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani: & quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus: ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari: illud fiebat idolis, & icc irco deteſtandum eſt: hoc fit martyribus, & icc irco recipiendum eſt: nam & abſque martyrum reliquiis per totas orientis Eccleſias, quando legendum eſt Euangelium, accenduntur luminaria, iam ſole rutilante, non vtique ad fugandas tenebras, ſed ad

Rom. 10.

Matt. 26.

Rom. 14.

ſignum lætitiæ demonſtrandum, vnde & virgines illæ Euangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas: & ad Apoſtolos dicitur: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et de Ioanne Baptiſta: Ille erat lucerna ardens, & lucens: vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in pſalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen ſemitis meis. Malè facit ergo Romanus Epiſcopus qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli ſecundum nos oſſa veneranda, ſecundum te vilem puluiſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria? & non ſolum vnius vrbis, ſed totius orbis errant Epiſcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur baſilicas mortuorum, in quibus puluis viliſſimus, & fauilla, neſcio, quæ iacet linteamine conuoluta vt polluta omnia polluat: & quaſi ſepulchra Phariſaica foris dealbata ſint, cum intus immundo cinere, iuxta te, immunda omnia oleant atque ſordeant? Et poſt hæc de barathro pectoris tui cœnoſam ſpurcitiam euomens,

Matt. 25. Luc. 12. Ioan. 15.

Pſal. 118.

mens,

mens, audes dicere: Ergo cineres ſuos amant animæ martyrum & circumuolant eos, ſempérque præſentes ſunt: ne fortè ſi aliquis precator aduenerit, abſentes audire non poſſint? O portentum in terras vltimas deportandum. Rides de reliquiis martyrum, & cum auctore huius hæreſeos Eunomio, Eccleſiis Chriſti calumniam ſtruis, nec tali ſocietate terreris, vt eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Eccleſiam loquitur? Omnes enim ſectatores eius baſilicas Apoſtolorum & martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cuius libros maioris auctoritatis arbitrantur, quàm Euangelia: & in ipſo credunt eſſe lumen veritatis: ſicut aliæ hæreſes paracletum in Montanum veniſſe contendunt, & Manichæum ipſum dicunt eſſe paracletum. Scribit aduerſum hæreſim tuam, quæ olim erupit contra Eccleſiam, (ne & in hoc quaſi repertor noui ſceleris glorieris) Tertullianus, vir eruditiſſimus, inſigne volumen, quod Scorpiacum vocat, rectiſſimo nomine: quia arcuato vulnere in Eccleſiæ corpus venena diffudit, quæ olim appellabatur Caina hæreſis:

& multo tempore dormiens, vel ſepulta, nunc à Dormitantio ſuſcitata eſt. Miror, quod non dicas, nequaquam perpetranda martyria: Deum enim, qui ſanguinem hircorum taurorúmque non quærat, multò magis hominum non requirere: quod cum dixeris, immo & ſi non dixeris, ita haberis quaſi dixeris: qui enim reliquias martyrum aſſeris calcandas eſſe, prohibes ſanguinem fundi, qui nullo honore dignus eſt. De vigiliis & pernoctationibus in baſilicis martyrum ſæpe celebrandis, in altera epiſtola, quam fermè ante biennium ſancto Ripario presbytero ſcripſeram, reſpondi breuiter. Quod ſi ideo eas exiſtimas reſpuendas, ne ſæpe videamur Paſcha celebrare, & non ſolemnes poſt annum exercere vigilias: ergo & die Dominico non ſunt Chriſto offerenda ſacrificia: ne reſurrectionis Domini crebro Paſcha celebremus: & incipiamus non vnum Paſcha habere, ſed plurima. Error autem & culpa iuuenum, viliſſimarúmque mulierum, qui per noctem ſæpe deprehenditur, non eſt religioſis hominibus imputandus: quia & in vigiliis Paſchæ tale quid fieri plerunque

conuin

conuincitur:& tamen paucorum culpa non præiudicat religioni: qui & abſque vigiliis poſſunt errare vel in ſuis, vel in alienis domibus. Apoſtolorum fidem Iudæ proditio non deſtruxit: & noſtras ergo vigilias malæ aliorum vigiliæ non deſtruent:quin potius pudicitiæ vigilare cogantur, qui libidini dormiunt: quod enim ſemel feciſſe bonum eſt, non poteſt malum eſſe, ſi frequenter fiat: aut, ſi aliqua culpa vitanda eſt, non ex eo, quod ſæpe, ſed ex eo, quod fit aliquando, culpabile eſt. Non vigilemus itaque diebus Paſchæ: ne expectata diu adulterorum deſideria compleantur, ne occaſionem peccandi vxor inueniat, ne maritali non poſſit recludi claue. Ardentius appetitur, quidquid eſt rarius. Non poſſum vniuerſa percurrere, quæ ſanctorum presbyterorum litteræ comprehendunt: de libellis illius aliqua proferam. Argumentatur contra ſigna, atque virtutes, quæ in baſilicis martyrum fiunt:& dicit: eas incredulis prodeſſe, non credentibus:quaſi nunc hoc quæratur, quibus fiant, & non qua virtute fiant. Eſto, ſigna ſint infidelium: qui quoniam ſermoni & doctrinæ

credere

credere noluerunt, ſignis adducantur ad fidem: & Dominus incredulis ſigna faciebat: & tamen non idcirco Domini ſuggilanda ſunt ſigna, quia illi infideles erant, ſed maiori admirationi erunt, quia tantæ fuere potentiæ, vt etiam mentes duriſſimas edomarent, & ad fidem cogerent. Itaque nolo mihi dicas, ſigna infidelium ſunt: ſed reſponde quo modo in viliſſimo puluere, & fauilla, neſcio qua, tanta ſit ſignorum virtutúmque præſentia. Sentio, ſentio, infeliciſſime mortalium, quid doleas, quid timeas. Spiritus iſte immundus, qui hæc te cogit ſcribere, ſæpe hoc viliſſimo tortus eſt puluere, immo hodiéque torquetur: & qui in te plagas diſſimulat, in ceteris confitetur. Niſi fortè in morem gentilium, impiorúmque, Porphyrij & Eunomij, has præſtigias dæmonum eſſe confingas, & non verè clamare dæmones, ſed ſua ſimulare tormenta. Do conſilium: ingredere baſilicas martyrum, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos ſocios tuos: & nequaquam cereis martyrum, qui tibi diſplicēt, ſed flammis inuiſibilibus combureris: & tunc fateberis, quod nunc negas: & tuum nomen,

Dæmones ad ſepulchra martyrum torquentur.

Cereorū vſus.

nomen, qui in Vigilantio loqueris,liberè proclamabis, te eſſe aut Mercurium propter nummorum cupiditatem, aut Nocturnum iuxta Plauti Amphytrionem: quo dormiente, in Alcmenæ adulterio duas noctes Iupiter copulauit, vt magnæ fortitudinis Hercules naſceretur, aut certè Liberum patrem pro ebrietate & cantharo ex humeris dependente,& ſemper rubente facie, & ſpumantibus labiis, effrenatíſque conuiciis. Vnde & in hac prouincia cum ſubitus terræmotus, noctis medio omnes de ſomno excitaſſet:tu prudentiſſimus & ſapientiſſimus mortalium,nudus orabas,& referebas nobis Adam & Euam de paradi- *Geneſ.3.*
ſo: & illi quidem apertis oculis erubuerunt,nudos ſe eſſe cernentes,& verenda texerunt arborum foliis: tu, & tunica,& fide nudus,ſubitóque timore perterritus, & aliquid habens nocturnæ crapulæ, ſanctorum oculis obſcœnam partem corporis ingerebas, vt tuam indicares prudentiam. Tales habet aduerſarios Eccleſia:hi duces contra martyrum ſanguinem dimicant: huiuſcemodi oratores contra Apoſtolos pertonant, immo tam rabidi canes
contra

Digitized by Google

contra Chriſti latrant diſcipulos. Ego confiteor timorem meum, ne forſitan de ſuperſtitione deſcendat. Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitauero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, baſilica, martyrum intrare non audeo: ita totus & corpore, & animo pertremiſco. Rideas forſitan, & mulierculaarum deliramenta ſubſannes. Non erubeſco earum fidem, quæ primæ viderunt Dominum reſurgentem, quæ mittuntur ad Apoſtolos, quæ in matre Domini Saluatoris ſanctis Apoſtolis commendantur. Tu ructato cum ſeculi hominibus: ego ieiunabo cum fœminis, immo cum religioſis viris, qui pudicitiam vultu præferunt, & pallida iugi continentia ora portantes, Chriſti oſtendunt verecundiam. Videris mihi dolere & aliud, ne, ſi inoleuerit apud Gallos continentia, & ſobrietas, atque ieiunium, tabernæ tuæ lucra non habeant: & vigilias diaboli, ac temulenta conuiuia tota nocte exercere non poſſis. Præterea iiſdem ad me relatum eſt epiſtolis, quod contra auctoritatem Apoſtoli Pauli, immo Petri, Ioannis, & Iacobi, qui dextras dederunt Paulo, & Barnabæ

Nō audet D. Hiero. peccator, baſilicas martyrū ingredi.

Marc. 16. Ioan. 19.

Gal. 2.

bæ communicationis, & præceperunt eis, vt pauperum memores eſſent, tu prohibeas Hieroſolymam in vſus ſanctorum aliqua ſumptuum ſolatia dirigi. Videlicet, ſi ad hæc reſpondero ſtatim latrabis, meam me cauſam agere, qui tanta cunctos largitate donaſti, vt niſi veniſſes Hieroſolymam, & tuas vel patronorum tuorum pecunias effudiſſes, omnes periclitaremur fame. Ego hoc loquar, quod beatus Apoſtolus Paulus in cunctis penè epiſtolis ſuis loquitur, & præcipit in Eccleſiis gentium per vnam ſabbati, hoc eſt, in die Dominico omnes conferre debere, quæ Hieroſolymam in ſanctorum ſolatia dirigantur: & vel per diſcipulos ſuos, vel per quos ipſi probauerint: & ſi dignum fuerit, ipſe aut dirigat, aut perferat quod collectũ eſt. In actibus quoque Apoſtolorum loquens ad Felicem præſidem, poſt annos, ait, plures eleemoſynam facturus in gentem meam, veni Hieroſolymam, & oblationes & vota, in quibus inuenerunt me purificatum in templo. Nunquid in alia parte terrarum, & in iis Eccleſiis, quas naſcentes fide ſua erudiebat, quæ

Eleemoſyna in vſu ſanctorũ tẽpore D. Hierony. mittebãtur Hieruſalem.
Rom. 15. 2. Cor. 9.
1. Cor. 16. Act. 24.

cunctis pauperibus etiam Iudæis, & Samaritanis, ſi tanta ſit largitas, ſtipes porrigendas: ſed Apoſtolus faciendam *Gal.6.* quidẽ docet ad omnes eleemoſynam ſed maximè ad domeſticos fidei. De quibus & Saluator in euangelio loquebatur: Facite vobis amicos de *Luc.16.* mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Numquid iſti pauperes, inter quorum pannos & illuuiem corporis, flagrans libido dominatur, poſſunt habere æterna tabernacula, qui nec præſentia poſſident, nec futura? Non enim ſimpliciter pau- *Matth.5.* peres, ſed pauperes ſpiritu beati ap- *Pſal 40.* pellantur, de quibus ſcriptum eſt: Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. In vulgi pauperibus ſuſtentandis nequaquam intellectu, ſed eleemoſyna opus eſt. In ſanctis pauperibus beatitudo eſt intelligentiæ, vt ei tribuat, qui erubeſcit accipere, & cum acceperit, dolet, metens carnalia, & ſeminans ſpiritalia. Quod autem aſſeris, eos melius facere, qui vtuntur rebus *1. Cor.9.* ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum ſuarum pauperibus diuidunt, quàm illos, qui poſſeſſionibus venundatis,

tis,ſemel omnia largiuntur: non à me
Matt. 19. eis, ſed à Domino reſpondebitur: Si
Marc. 3. vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus,& veni, ſequere me. Ad eum loquitur, qui vult eſſe perfectus, qui cum Apoſtolis patrem, nauiculam, & rete dimittit. Iſte, quem tu laudas, ſecundus & tertius gradus eſt,quem & nos recipimus, dummodo ſciamus, prima ſecundis & tertiis præferenda. Nec à ſuo ſtudio monachi deterrendi ſunt à te lingua viperea, & morſu ſæuiſſimo, de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes ſe clauſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit eccleſias? quis ſæculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo,ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens quis eſſe poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ nō erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſtretices abſque mercedibus mendicabunt, & grauiſſimo frigore, ſolus, atque contractus Dormitantius vigilabit in lectulo. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur: atque vtinam hoc omnes eſſent,

quod

Digitized by Google

quod pauci ſunt, de quibus dicitur: Multi vocati, pauci autem electi. vacui eſſent carceres. Monachus autem non doctoris, ſed plangentis habet officium: qui vel ſe, vel mundum lugeat, & Domini pauidus prǽſtoletur aduentum: qui ſciens imbecillitatem ſuam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur. vnde & mulierum, maximéque adoleſcentularum vitat aſpectum & intantum caſtigator ſui eſt: vt, etiam quæ tuta ſunt, pertimeſcat. Cur, inquies, pergis ad eremum? videlicet vt te non audiam, non videam, vt tuo furore non mouear, vt tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis: ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Reſpondebis: hoc nõ eſt pugnare, ſed fugere: ſta in acie: aduerſariis armatus obſiſte: vt, poſtquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam, nolo ſpe pugnare victoriæ, ne perdam aliquãdo victoriam. Si fugero, gladium deuitaui: ſi ſtetero, aut vincendum mihi eſt, aut cadendum. quid autem neceſſe eſt certa dimittere, & incerta ſectari? aut ſcuto, aut pedibus mors vitanda eſt. Tu, qui

Matt. 20

pugnas & ſuperari potes, & vincere ego cũ fugero, non vinco in eo, quod fugio: ſed ideo fugio, ne vincar. Nulla ſecuritas eſt, vicino ſerpente dormire. poteſt fieri, vt me nõ mordeat tamen poteſt fieri, vt aliquando me mordeat. Matres vocamus, ſorores, & filias: & non erubeſcimus vitiis noſtris nomina pietatis obtendere. Quid facit monachus in cellulis fœminarum? quid ſibi volunt ſola & priuata colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. Quod de libidine diximus, referamus ad auaritiam, & ad omnia vitia, quæ vitantur ſolitudine & iccirco vrbium frequentias declinamus, ne facere compellamur, quæ nos non tam natura cogit facere, quàm voluntas. Hæc vt dixi, ſanctorum preſbyterorum rogatu, vnius noctis lucubratione dictaui, feſtinante admodum fratre Siſinnio, & propter ſanctorum refrigeria ad Ægyptum ire properante. alioquin & ipſa materia apertam habuit blaſphemiam, quæ indignationem magis ſcribentis, quàm teſtimoniorum multitudinem flagitaret. Quod ſi Dormitantius, in mea rurſus maledicta vigilauerit & eodem

Monachus muliercularũ fugiat cõuentum.

Digitized by Google

eodem ore blaſphemo, quo Apoſtolos & martyres lacerat, de me quoque putauerit detrahendum, nequaquam illi breui lucubratiuncula, ſed tota nocte vigilabo, & ſociis illius, immo diſcipulis, vel magiſtris, qui niſi tumentes vteros viderint fœminarum, maritos earum Chriſti miniſterio arbitrantur indignos.

Finis libri tertij, & poſtremi Epiſtolarum D. Hieronymi.

Digitized by Google

Abdiæ cineres adorantur. 151.a

Abiſag rugitum propriè ſignificat. 155.b

Abiſag puella ſenile Dauidis corpus in lecto calefaciens, quid indicabat. 153.b 154.a

Abraham filium ſuum voluntate iugulauit. 257.b

Abraham cur fidei ſuæ ſignum in circunciſione ſuſcepit. 38.a

Abraham, amicus Dei, cum angelis ſuſcipit Deum. 140.b

Abrahæ primum de Chriſto facta eſt repromiſſio. 122.b

Abraham ante Chriſtum apud inferos, poſt Chriſtum, latro in paradiſo. 262.b

Abrahæ quercus. 357.b

Abſtinentia carnium. 382.b

abſtinentia omnibus omnino opitulatur virtutibus. 251.b

abſtinentia incredibili ſeipſum caſtigabat D. Paulus. 350.a

abſtinentia tunc præclara, cùm animus ieiunus eſt à vitiis. 251.a

abſtinentia grauis, & periculoſa pueris. 193.b

Achab quam & qualem egit pœnitentiam. 392.a

Achor vallis, id eſt, tumultus, atque turbarum. 359.b

Digitized by Google

actus Apoſtolorum quid contineant, & quo ſtylo ſcripti. 93.a
Adam, primus paradiſi colonus, per colubrum ad terras deductus. 9.a.b
Adam, paradiſi colonus: de poſſeſſione ſua eiectus à muliere. 157.b.158.a
Adam & Euam diabolus diuinitatis ſpe ſupplantauit. 309.b
Adam in Caluariæ loco habitauit, & mortuus eſt, atque ſepultus. 123.b
Adama, vna ex quinque ciuitatibus, quæ cum Sodoma & Gomorrha periere, numquam reſtaurabitur. 126.b
Adda vidua. 50.b
Ader turris, quæ interpretatur gregis, iuxta quam audiuerunt paſtores, Gloria in excelſis Deo, &c. 357.b
adonus, locus ſanguinum, & cur ſic vocatus. 359.a
adorare, vbi ſteterunt pedes domini, pars eſt fidei. 16.b
adorandum eſt in loco, vbi ſteterunt pedes domini. 127.b
adoratores veri. 181.b
adulatio ſubdola & palpans. 83.b
adulatores fugiendi, ſicut animæ peſtes 248.b
adulatores facilè corrumpunt hominum mentes. 248.a

adula

adulatoribus non habenda fides. 177.a
adulatorum verba mollia interiora feriunt ventris. 248.a
adulterantes omnes, quaſi clibanus. 218.a
aduocatus, qui eget patrono, ridẽdus. 23.b
æditui in lege veteri decimas accipiebant. 317.a
Ægyptia domina palliũ relinquendũ. 40.a
Ægyptus pro iſto mundo frequenter vſurpata. 126.b
ex Ægypto vocaui filium meum: hic locus in 70. interpr. non legitur. 20.b
Æſchinis de Demoſthene aduerſario ſuo præclarum apophthegma. 85.a
ætatum diuerſitas corporum naturam non mutat. 374.a
æterna qui neſciunt, vita breui ſe totos implicant. 243.b
Æthiopes argentei. 24.a
affectus multa nos facere cogit. 317.b
Agabus propheta. 399.a
Ἀγαμίαν *prædicauit D. Paulus* 1. *ad Corint.* 7. *capit.* 110
agere aliud, aliud conari. 270.a
Ἀγορανόμοι. 176.a
Alia, vrbs imminens mari rubro. 290.b
Alemanorum gens non tam lata quàm valida. 293.b
Alentus, ſanctus diaconus. 31.b

Aletius presbyter, vir ſanctus, doctus, ac diſertus. 56.b
Alexander potentiſſimus dominator orbis, Leonidis ſui pedagogi non potuit carere vitiis. 191.a
Alexãder magnus, aries, pardus, & caprarum hircus à Daniele vocatus. 284.a
Alexander Macedo ſuarum ipſius laudum præconem auebat Homerum. 284.b
Alexandria, ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere. 279.b
Alipius, papa verè ſanctus. 30.b
allegoriæ nubilo, in lege intelligebantur omnia. 14.b
Alleluya in eccleſia prima cantari ſolitum. 188.a
Alleluya in paſcha cantandum. 406.a
Alleluya in defunctorum exequiis concinitur. 397.a
ad altaria Chriſti impiorum equi ſtabulati. 272.b
Amalech vſque ad ſtirpem deletus 72.a
amaritudo comitatur laudem. 46.b
Amathas monachus, D. Antonij diſcipulus magiſtri corpus ſepeliuit. 275.b
ambitio Romani culminis. 33.a
qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidendenter. 134.b
amicitia, quæ deſinere poteſt, vera numquam

Digitized by Google

quam fuit. 152.b
amicus fidelis vix inuenitur. 152.b
in amicis res non quæritur, ſed volũtas. 51.b
amico quiddam rapere, furtum eſt. 165.b
amor ordinem neſcit. 50.b
amor læſus iraſci debet. 111.b
amore vicario homines inter ſe copulari debent. 247.a.b
amoris ſancti deſcriptio. 158.a.b
amor ſanctus impatientiã non habet. 235.a
amantibus nihil durum. 207.b
Amos paſtor, & ruſticus, quàm intellectu difficilis. 9.P.a.b
Amos, ſpiritalis chirurgicus, de Samaria pellitur, & cur. 23.a
amphora cœpit inſtitui currente rota. 58.a
Anaſtaſij ſummi pontificis commendatio. 386.a
Anatolius, ſacerdos Laodicenus. 82.a
Angelus, cubiculi D. Virginis Mariæ ianitor, & cunarum Chriſti cuſtos. 99.b
Angelus Paulæ cuſtos. 350.b
Anima, Dei filia. 229.a
animæ vires ſecum trahit etiam corporis imbecillitas. 41.a. ſed contra D. Paulus ait. ibid.
animæ locus principalis in qua ſit corporis parte. 315. a.b. ſecundum Chriſtianorum, & ethnicorum ſententiam. ibid.
ani

animas hominū in cœleſtibus fuiſſe prius, quam immittantur corporibus, ex quorundam impiorum opinione. 223.b
de animæ origine antiquorum opiniones variæ. 79.a.b
animalia etiam bruta ductores ſequuntur ſuos. 174.b
animo occupato quod fit, non bene fit. 15.b
Anna interpretatur, gratia. 237.a
Anna, viro tacente, prophetauit. 42.b
Anna precibus alui ſterilitatem cum fœcunditate mutauit. 189.b
Anna Samuëlem non ſibi, ſed tabernaculo Dei genuit. 170.b.171.a
Anna filium, quem obtulerat in tabernaculo Dei, numquam recepit. 197.a
Anna vidua annis octoginta quatuor, non recedebat de tēplo, ieiuniis & orationibus die ac nocte domino ſeruiēs, &c. 381.a
Anna, Phanuëlis filia, orationibus, & ieiuniis vſq; ad vltimam ſenectutem in templo domino ſeruiuit. 210.a
Anna orationibus ac ieiuniis pudicitiæ theſaurum ſeruauit, & ſaluatorem mundi prima ſuſcepit. 340.b
Antipatris oppidulum, quod de nomine patris appellauit Herodes. 354.b
D. Antonius Ægyptius. 289.b
D. Antonius monachorū primus à pleriſq; puta

Digitized by Google

putatur. 275.b
d. Antonius vidit, & allocutus eſt Hippocentaurum 277.a. item & Satyrũ. ibid.
d. Antonius leones D. Pauli eremit. mortem plangentes benedicit. 282.
d. Antonius feſtis ſolẽnibus D. Pauli eremit. tunica veſtiebatur. 283.a
d. Antonij mortẽ etiã elemẽta luxiſſe. 300.b
d. Antonij ſepulcrum ignotum. 300.a
apes ſuos etiam habent principes. 174.b
apum ſolertia & induſtria, ad quas prouerbia Salomonis homines mittunt. 173.a
Apocalypſis lib. ſeptẽ ſigillis obſignatꝰ. 87.a
Apocalypſis d. Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. 93.a
apocrypha cauenda. 196.a
Apollinarius, Hierapolitanus epiſc. 81.b
Apollonius magus, & philoſophus quot & quas luſtrarit regiones, vt compararet ſapientiam. 84.a.b
Apollonius, ſenator Romanus, quę nam ſcripſerit opuſcula. 82.a
Apoſtoli de piſcatione lacus Genezareth, ad hominum piſcationem tranſierunt. 171.a
Apoſtolis pauperior nemo fuit, & nemo tãtum pro Chriſto dereliquit. 40.a
Apoſtolos mirabãtur Phariſæi, quòd legem ſcirent, cùm litteras non didicerint. 86.a
nam erant θεοῦ διδακτοί. ibid b

Apoſto

Digitized by Google

Apoſtoli non caruere peccato. 147.b
Appion, Alexandrinus Grammaticus aduerſus quem ſcripſit Ioſephus. 81.a
aquæ Sihor turbidis huius ſaculi vitiis ſordidantur. 56.b
aquæ Siloë vadunt cum ſilentio. ibid.
aratri ſemel accepta ſtiuanõ dimitteda 40.a
arator ſtiuã tenẽs, Alleluya decãtat. 121.b
Aratum poëtam citat d. Paulus. 79.b
arbitrium liberum. 244.a. 338.b
arbor ex fructibus cognoſcitur. 180.a
qui in arca Noë non fuerit, peribit. 33.b
Archipreſbyteri ſinguli ſingularum eccleſiarum. 174. *& Archidiaconi.* ibid.
Argus centum oculis hoſtem in inſidiis latentem obſeruare nequiuit: huius apologi affabulatio. 232.b
Arrani dogmatis virus excluſum. 50.b
Ariel, ciuitas quondam fortiſſima, interpretatur, leo Dei. 353.b
Arimathia, viculus Ioſeph, qui dominum ſepeliuit. 354.b
Ariſtarchi eruditio. 105
Ariſtides philoſophus, vir eloquentiſſimus, librum pro Chriſtianis ſcripſit, philoſophorum ſententiis contextum. 81.a
Ariſtotelis argumenta in extremo Dei iudicio non proderunt. 18.b
Arma Chriſtianorum qualia. 85.b

Digitized by Google

Arnobius aduerſus gentes ſeptem ſcripſit libros. 82.b
Arnobius vt legendus. 74.a
arrogantia difficilius caremus, quàm auro. 389.b
Ars nulla abſque magiſtro diſcitur. 174.b
Aſella, exemplum pudicitiæ, & virginitatis inſigne. 67.a
aſellus Zachariæ. 58.b
aſelli bipedes. 58.a
aſer īterp̄tatur beatitudo vel diuitiæ. 237.a
aſino lyra ſuperfluè canere. 57.a
aſpides ſurdæ. 32.a
aſſentatores deuitandi, ſicut noxia fallacia blandimenta. 248.b
aſſueſcere à teneris quantum habeat vim in vtramque partem. 191.a
Aſterius Hypodiaconus. 30.a
aſtra nō ſunt mūda in cōſpectu Dei. 147.a
Athanaſius diaconus. 69.a. & 70.b
atrium templi Hieroſolymitani, erat templum foris. 125.b
auaritia Charybdis, eſt radix omnium malorum. 167.b
auaritia radix, gentilium cura. 206.a
auaritia quales habeat cuſtodes. 168.a
auaritia calcatur à pleriſq́ꝫ, & cum marſupio deponitur. 232.a
auaritia malum diligenter vitandum: cum

exhor

exhortatione contra auaritiam. 206.a
auarus, idolorum cultor. 113.b
auaro tam deeſt quod habet, quàm quod nõ habet. 94.a
auditus penetrabilis. 10.a
d. Auguſtinus, ſanctus & eruditus epiſcopus. 79.b.
d. Auguſtinus, Pelagianam extinxit hæreſim. 78.a
aulā regiā frequentare, periculoſum. 334.b
aures noſtræ ſpinis ſepiendæ, ne linguam audiant nequam. 248.a
auri ſacra fames. 277.a
Αὐτοδίδακτος qui ſine præceptoris opera, ſed ſua ſolius diligentia doctus euaſit. 105.a

B

BAbel in cãpo Sẽnaar ædificata. 122.b
Babylon, id eſt, confuſio. 49.b
Babylon magna cecidit, & facta eſt habitatio dæmonum. 130.a
Bal quid propriè. 62.b
baiuli litterarum. 235.a
balnea improbantur puellis. 185.b
baptiſma puerorum. 192.b
in baptiſmate Chriſto ſepelimur. 112.a
Barach, Debora prophetiſſæ filius. 237.b
Barach, id eſt, benedic, vox Syra. 296.a
beatus quis verè dicatur. 252.a
beatus qui ſeminat ſuper aquas. 356.a

beatus

beatus, qui ſeminat ſecus omnem aquam, vbi bos & aſinus calcant. 58.b
bella domeſtica exterorum pugnam ſuperant. 395.b
Beniamin, manè lupus rapax. 265.b
Benoni, hoc eſt, filius doloris. 356.a
Beſſorum feritas. 243.b
beſtiæ Chriſtum loquuntur. 276.a
beſtia, quæ aſcendit ex abyſſo. 125.b. faciet aduerſus duos Prophetas bellum. 126.a
Bethel interpretatur, domus Dei: in qua aſcenditur quotidie, ac diſcenditur. 260.a
Bethlehem, auguſtiſſimus orbis locus. 181.b
Bethlehem, id eſt, domus panis. 356.b
Bethoron duæ vrbes huius nominis, à Salomone conditæ. 354.b
bethphage, villa ſacerdotalium maxillarũ. 358.b
bibliorum verſio vſitata, qualis. 110.b
Bonoſus, quaſi filius ἰχθύος, id eſt, piſcis. 49.a
Bonoſus, diui Hieronymi obtrectator, & rabula naſutus. 22.b. 23.a
Bonoſus trans Euphratem, tulit lumbare ſuum. 49.b
Bonoſus caua verba, & in modum veſicarũ tumentia, buccis trutinatur inflatis. 23.b
bonum amare non poſſumus, niſi malum oderimus. 174.a.b
HHH

bonus homo de bono cordis theſauro profert bona. 180.a
bonis præſentibus, & futuris frui, difficile, imino impoſſibile. 259.b
bos laſſus pedẽ figit fortiꝰ, prouerbiũ. 26.b
brachium moraliter expoſitum. 315.a.b
Brachmanorum abſtinentia. 193.b
Britãnia vna dedicit æſtate quod Ægyptus, & Parthus nouerat vere. 396.b.397.a
Britanni orbe toto diuiſi. 128.b
Byſſus myſticè quid. 324.b

C

CÆcus cæcos in foueam ducit. 50.a
in cælum nos nudos & leues oportet euolare. 40.a
cælum, non animum mutat, qui trans mare currit. 36.a
Caiphas, perdito ſacerdotio, ſua publicè rupit veſtimenta. 513.b
Calaguritanus caupo. 406.a
calices carnis oſtendunt mortificationem: & ſemper animum ad martyrum præparatum. 55.a
calices habere, eſt potantibus. ibid.
Caluaria locus propè Hieruſalem, cur ſic vocetur. 123.b
Camelus animal tortuoſum. 333.b
Cameli Madian Epha, & Saba typicè quid indicent. ibid.
candelabrum tabernaculi, cui ſeptem inerant lucernæ. 320.a

Digitized by Google

canis ad vomitum reuertens. 229.a
canones Eccleſiaſtici. 68.b
canticum canticorum Salomonis quàm arduum, ac difficilè. 43.b
cantilena amatoria, mortifera Sirenarum carmina. 234.b
cantorum vitium frequens, quod. 2.b
Capharnaum & Chanaam ſignorũ Chriſti familiares. 360.b
capulus durus mollem otio exaſperat manum. 112.a
caput opertum linteo, galeam recuſat. ibid.
carbo ardẽs, q purgat labia peccatoris. 238.a
Cariathſephor, id eſt, viculus litterarum, & cur. 358.a
carmina lugubria in defunctorum funeribus. 261.b
caro omnis, fænum. 269.b
in carne noſtra non habitat bonum. 147.a
nihil eo, qui à carne vinciturim, becillius. 261.b
caro noſtra cum vitiis crucifigenda. 243.b. 244.a
carnem non manducare, bonum. 233.a
caſei, qui & quales olim homines. 1.b
caſtigat Deus omnẽ filiũ, quẽ recipit. 178.b
caſtigatiõe corporis erudiri debet anim'. 251
caſtigatio corporis tũc magnifica, cùm animus purus eſt vitiorum. 25.a

Digitized by Google

caſtitas inter mundi voluptates ſeruata difficilis. 136.b
caſtitate Iudith libidinem, id eſt, Holofernem truncauit, & vicit. 237.b
caſtitatis votum in matrimonio. 148.a
caſtorina, diui Hieronymi matertera, ad quam ſcribit. 53.a
caſtrutium cæcum conſolatur diuus Hieronymus. 51.b
κατηγορίαι Ariſtotelis. 104.b
catechiſta in Eccleſia primitiua. 105.a
Cato cẽſorius, Romani generis diſertiſſimus iam ſenex, litteras Græcas diſcere nec erubuit, nec deſperauit. 155.b
Cedar interpretatur, tenebræ. 350.a
Celeſtiana hæreſis. 77
Celſus ſcripſit aduerſus Chriſtianos. 80.b
κινάλαφια. 83.b
Cephas interpretatur, Petrus. 140.a
cera mellis hoſpitium, in ſacrificiis contempta, & cur. 199.a
Cerberus non triceps, ſed multiceps. 214.a
cereorum vſus. 413.b
Chaldæorũ lingua Heb. ſermoni vicina. 17.b
charitas nulli rei comparari poteſt. 152.b
charitate nihil imperioſius. 241.b
charitas inter Chriſtianos per mutua beneficia conuerti debet. 247.a.b
charitas benigna eſt, non æmulatur & non quærit quæ ſua ſunt. 68.a

Digitized by Google

charitas menſuram non habet. 122.a
charitas omnia ſuſtinet. 50.a
charitas patiens, & benigna: non Zelatur, non agit perperam, &c. 274.a.b
charitatem aquæ multæ extinguere, nō poterunt, & flumina nō operient eā. 207.b
chartatū vſus quādo, & quomodo cœpit. 1.b
Carybdis luxuria. 114.b
Charybdis fera. 214.a
Chebrō vel cariatharbe vrbs, quæ interpretatur, oppidū virorū quatuor, & cur. 358.a
Cherubin interpretatur, ſciētia multitudo. 92.b
cherubin paradiſi foribus præſidētia, Chriſti reſerata ſunt ſanguine. 262.b.263.a
cherubin de templo tranſmigrantes, Eccleſiam Domini fundauerunt. 358.b
cherubin in ſanctis ſanctorum. 125.a
chirurgici crudeles, & miſeri. 23.a
chirurgici ſpiritales, qui & quales. ibid.
chriſtiani fiunt, non naſcuntur. 188.b
chriſtianū eſſe, eſt grāde, non videri. 185.b
chriſtianus ab infideli non tantum fide, ſed etiam vita diſtingui debet. 243.b
chriſtiano nihil fœlicius, cui promittitur regnum cælorum. 166.b
chriſtiani nominis non eſt culpa, ſi ſimulator religionis in vitio ſit. 169.b
chriſtianum nomen quotidie in cælum fer-

Digitized by Google

tur Roma. 121.a
Chriſtus, caput noſtrum. 118.a
Chriſtus, flos noſter, & mortis interitus. 341.b
Chriſtus, Dei virtus & ſapientia. 87.a
Chriſtus eſt ſapientia, caſtitas, patientia, iuſtitia, cæteraq; virtutes. 226.b
Chriſtus, humilitatis magiſter. 7.a
Chriſtus de ſtirpe regia erat verus. 51.b
Chriſtus ante ſæcula prædeſtinatus, & præfiguratus in lege, & prophetis. 87.a.
ſcripturarum loci hoc probantes. ibid.
Chriſtus ſuis ſubiectus erat parentib. 133.a
Chriſtus ab apoſtata Iuliano Galilæus appellatus. 80.b
Chriſtus venit, vt meretrices donaret matrimonio. 12.a
in Chriſti villa, tota ruſticitas eſt. 121.b
quicunque in Chriſtum credit, viuit. 228.b
Chriſti qui non eſt, eſt antichriſti. 53.b
Chriſtum imitari, & eius ſequi veſtigia, tutiſſimum. 245.d
Chriſtus nihil medium amat. 47.a
in Chriſti ſeruitute non ſexuum, ſed mentium differentiam valere. 42.b
Chriſti ad Belial nulla conuentio. 243.b
Chriſtus cur Hieruſalem, & Lazarum fleuerit. 124.b. 125.a
Chriſtus Phariſæorũ Zelo crucifixus. 364.b
Chriſtus viuens, mortuus eſt, vt nos mor-

Digitized by Google

tuos viuificaret. 18.a

Chriſtus contra corporum naturam iannis clauſis in cubiculum eſt ingreſſus. 373.b

Chriſtus arte non illuditur. 177.b

Chromatius, beatus Papa. 274.b

cibus modicus ac temperatus, carni & animæ valde eſt vtilis. 169.b. 270.a

cibi dentibus alienis commoliti nauſeam faciunt. 44.b

cibum oratio & lectio ſequi debet. 47.a

Ciceronis νόμοι. 104.b

Cicero eloquentiæ fluuius. 186.b

Cicero, eloquentia mare. 99.a

Ciceronis flumina. 173.b

Ciceronis eloquentia pura. 185.b

Cidaris quid. 61.b. 317.b

Ciſon, torrens in terra ſancta. 360.b

clauis Dauid quid oſtendat. 186.a

Clementis Alexandrini, viri omnium eruditiſſimi, ſcripta. 83.b

clericatus, eſt onus, non honor. 267.a

clericorum ornatus, & veſtitus qualis eſſe debeat. 158.a

clericorum vita debet eſſe laudabilis, & ſancta. 176.b

clerici familiaritatem mulierum ignorare debent. 157.b

clericus facilè contemnitur, qui ſæpe ad prandium vocatus, non recuſat. 165.a

Digitized by Google

clerici de decimis & altari victum habere debent. 157.a
clericos hæreditates capere prohibuerunt Chriſtiani principes. 158.b
κλῆρος quid propriè: huius nominis interpretationem legito. 156.b. 157.a
cogitationes prauæ quo pacto domādæ. 173.b
collecta apud Chriſtianos quid propriè. 388.a.b
colloquia praua bonos mores corrūpūt. 79.b
ad concordiam exhortatio pia. 133.b
concupiſcentia, libidinis ſeminarium. 315.b
concupiſcentia ex phyſicorum ſententia in iecore conſiſtit. 315.b
concupiſcentiæ primi motus in noſtra non ſunt poteſtate. 338.b
conſcientia bona nullius oculos fugit. 138.a
conſcientia tota ſecreto Deum ſolum iudicem aſpicit. 389.b
Conſtātia fœmina, cuius filiam & generum olei vnctione à morte liberauit D. Hilarion. 306.b
Conſtantius imperat. Arianæ fautor hæreſeos, moriens magno dolore hoſti reliquit imperium. 271.b
Conſus, apud ethnicos Romanos conſiliorum Deus. 292.a
cōtēptus vbi eſt, ibi & frequēs iniuria. 115.b
contrariorum contraria eſſe remedia. 57.a
contumeliam qui patitur, non eſt miſer, ſed

Digitized by Google

qui facit. 75.a
conuenarum vrbs vnde id nominis accepit. 407.b
conuiuium confabulationis ac doctrina ſale condiri debet. 59.a
cordis habitaculum eſt in pectore. 315.a
corium pro corio, &c. 255.a
Cornelia, pudicitia ſimul & fœcunditatis exemplar. 229.a
Cornelius cẽturio adhuc ethnicus, dono ſancti ſpiritus fuit mundatus. 117.a
D. Cornelius Romæ fœlici martyrio coronatus. 276.a
cornicula garrienti detrahere. 23.b
cornix rancida, prouerbialiter dictum. 23.b
corporis refectionẽ qui prius quærit, quàm animæ, maledictus.
corpus tunicis aſſuetum onus non fert loricæ. 112.a
corpus nitens ſordidũ oſtendit animũ. 136.b
corpus quod multis vacauit vitiis, affligendum. 162.b
corpus vbicunque fuerit, illuc & congregabuntur aquilæ. 33.a
corpus Chriſti cõficitur ore ſacerdotũ. 115.b
corpus Chriſti in caniſtro, & ſanguis in vitro olim portabatur. 179.a
corpora hominum eadem reſurgent. 372.a
corpus animale ſeminatur, ſed ſurget cor-

Digitized by Google

pus ſpiritale.
correctio fraterna vt fieri debeat. 168.b.178
correctio priuata doctrinam non facit generalem. 132.b
corripit eum Dominus, quem diligit. 52.a
coruus, qui Paulum Erem. per annos ſexaginta panis fragmento pauit. 28.a.b
κόρυζα, pituita. 41.a
Craſſum ſemel tantùm in vita riſiſſe. 50.a
Crates Thebanus abiecit opes, ne perderetur ab eis. 18.a
creatura omnis Dei bona. 337.a
creatura, etiam ſi videantur eſſe, non ſunt, quia aliquando non fuerunt: & poteſt rurſum non eſſe, quod non fuit. 34.a.b
credenti totus mundus diuitiarum eſt. 94.a infidelis autem etiam obolo indiget. ibid.
credentis anima eſt Chriſti templũ. 185.a
credere omnia facilè, eſt inquieti, mobilis, & leuis animi. 248.a
Cretenſes ſemper mendaces. 79.b
crimen deſperationis ſolum eſt, cui mederi nequeat. 98.a
crucifixus, mundi ſalus. 35.a
crux Chriſti adoranda. 355.a
crucem in Euangelio ferimus. 329.a.b
crucem ſuam qui non tollit, Chriſti non eſt diſcipulus. 40.a
crucis vexillum erigendum. 70.a
crucis

Digitized by Google

crucis trophæum in monte Raphidim erectum. 72.b
crucis lignum in mara mittendum. 57.a
crucis ſignum, pietatis vexillum. 65.b
crucis ſigno os & ſtomachus ſignanda. 370.a.b
crucis ſignum dæmones fugat. 286.b
crucis & paſſionis Chriſti videre loca, quàm ſanctum & pium. 16.b
crucis loca Hieroſolymitana proſunt his, qui portant crucem ſuam. 182.a
Cuculla monachorum. 307.a
Cyprianus, vir eloquentia & martyrio pollens. 80.a
D. Cyprianus, inſtar puriſſimi fontis incedit placidus, ac dulcis. 186.b
D. Cyprianus Carthagine ſub Decio & Valeriano Imperat. martyrio fælici coronatus. 276.a

D

DÆmones variè diu & noctu nobis inſidiantur. 286.b
Daniel adhuc puer lõgæuos iudicauit. 180.b
Danielis abſtinentia. 204.a
Daniel cur vir deſideriorum appellatus. 16.a.b
dare, beatius eſt, quàm accipere. 165.b
Dauid, Simonides noſter, Pindarus, Alcæus, Flaccus, Catullus, &c. lyrâ Chriſtum perſonat. 92.a

Dauid

David paſtor in regem electus. 117.a
David homicidium, pariter & adulterium ſeptem dierum emendauit fames. 381.b
Dauidis mauſoleum. 130.b
Debora prophetiſſa, ac dux Iſraëlis. 237.b
Debora viro tacente prophetauit. 42.b
decimas decimarum in lege accipiebant ſacerdotes. 317.a
defunctorum exequiæ. 397.a
deitas vna in tribus perſonis ſubſiſtit. 34.b
Demetrias, Chriſti virgo. 208.a. ad quam de ſeruanda virginitate D. Hieronymus ſcribit. 208.a. Olibrius pater eius. 209.a
Demoſthenes, torrens eloquentiæ. 99.a
derogantibus aduerſus proximum tuum, noli eſſe conſentaneus. 248.a
deſperatio cauenda. 141.a
detractorum dentes ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus. 224
detractores cùm loqui neſciant, tacere non poſſunt. 224. b
detractoribus non ſe immiſcendum. 178.a quoniam repentè eorum veniet ruina & perditio.
detrahẽtium linguas triſtis diſſipat vultus. 177.b. 178.a
detrahendum nemini. 177.a
detrahere noli, ne eradiceris. 247.b
deus ſolus æternus, hoc eſt, qui exordium nõ habet,

Digitized by Google

habet,& eſſentiæ nomen verè tenet. 34.b
dei vna & ſola eſt natura. 34.a
deus qui nullis cõtra ſe viribus ſuperari poteſt, precibus & pænitẽtia vincitur. 35.b
deus loco claudi nequit.
deus prouidentiſſimus, & omnium ſalutem deſiderans, pænitentiam mauult peccatoris quàm eius mortem. 257.a
deum animalia etiam bruta ſentiunt & confitentur. 282.b
apud Deum nihil iniuſtum. 223.b
deus nihil nobis præcipit impoſſibile, aliàs eſſet iniuſtus. 247.a
deus cur iuret. 142.a
deus irrideri nequit. 177.b
dei nomen ſummus Pontifex portabat in fronte. 317.b
deus noſter crucifixus. 118.b
deuteronomium quid ſit, & quid iſte liber contineat. 88.a
δευτερόπρωτον. 160.b
diabolus, ſuorum fratrum accuſator. 126.b
diabolus pirata. 114.b
diaboli ignita iacula, quæ & qualia. 218.a
diaboli virtus omnis eſt in lumbis. 49.b
nihil eo, qui diabolum vincit, fortius. 166 b
diabolus hominum cauſa iumenta etiam corripit. 295.a
apud diabolum nihil tutum. 310.a
quod

Digitized by Google

quod eſt diaboli, eſt idololatria. 113.b
Diaconi veri ex adiunctis deſcriptio. 115.a
Diademate regio ſummus Pontifex ornatus erat in lege. 317.b
Didymus, vir eruditiſſimus, oculis captus. 51.b
Didymus ſacrarum ſcripturarum ſcientia omnes ſui temporis facilè vincebat. 105.a
Didymi liber de ſpiritu ſancto. 39.a
Digamiæ plantariam diluuij pœna ſubuertit. 339.b
dilectio vera vim obtinet grandem. 241.b
dilectio perfecta foras timorē mittit. 279.b
Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus. 81.b
Dioſcorus medicus, contra quem D. Hilarus ſcripſit. 82.b
diſcere multo tempore nos oportet, quod doceamus. 176.b
diſcere ea in terris nos oportet, quorum ſcientia nobis perſeueret in cælo. 93.b
diſcere nos oportet à Christo. 245.a
diues eſt ille, qui pane non indiget. 179.b
diues affatim, qui cum Christo eſt pauper. 111.b
diuites qui fieri cupiunt, in muſcipulam, & tentationes incidunt. 152.a
diuites difficilè in regnum cælorum intrāt. 256.b
diues epulo apud Lucam 12. capite, an ſit historia.

Digitized by Google

hiſtoria, vel parabola. 172.b
diuitem purpuratum gehennæ flamma ſuſcepit. 259.b
diuiti non obſunt opes, ſi eis bene vtatur 331.a
diuitiæ, cupiditates ſunt malæ. 258.a
diuitiæ camelorum prauitatibus comparatæ. 40.a
diuitiæ Chriſtianorum ſunt, victus & veſtitus. 94.a
diuturnum nihil, quod finem habet. 45.a
docti fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti. 86.a
doctorum veterum nonnulli quomodo ſint legendi. 74.a. 234.a
Doec Syrus mortificauit ſacerdotes Domini. 59.b. *& occidit in illa die trecentos quinque viros, qui portabāt Ephod, ibid.*
Does Nob, ciuitatem ſacerdotum, occidit in ore gladij à viro vſque ad mulierem, &c. 60.a
Domnio, vir ſanctiſſimus tempore D. Hieronymi, alter Loth.
Dor, vrbs Philiſthinorum quondam potentiſſima. 354.b

E

ECcleſia, inſula tuta. 49.a
Eccleſia gremium, tutiſſimum præſidium. 49.a

Eccleſia

eccleſia virgo. 162.b
eccleſia cur dicatur meretrix. 12.b
eccleſia peperit in domo ſynagogæ. 12.b. *nec egreſſa eſt de cubiculo, ſed ingreſſa.* ibid.
in eccleſia alius eſt ocul⁹, alius lingua, alius manus, alius pes, alius auris, &c. 161.b
in eccleſia hoc tempore ſunt boni & mali ſimul. 147.b
eccleſia ab impiis ſubuerſa. 272.b
eccleſia ab hæreticis diſcerpta. 32.b
eccleſia perſecutionibus creuit. 308.a. & *martyriis coronata.* ibid.
eccleſiam fraudare, ſacrilegium. 165.b
eccleſia Romana auctoritas. 36.a. 386.a
eccleſia Romana in iis quæ ad fidem pertinent, conſulenda. 33.a
qui extra eccleſiam Romanam agnum comederit, profanus. 33.b
eccleſiaſtica dignitas non facit Chriſtianũ. 117.a
eccleſiaſtici, eccleſiæ muri, ac turres. 143.a
eccleſiaſticus omnis ordo ſuis nititur rectoribus. 174.b. 175.a
Edom, homo terrenus, & ſanguineus. 90.b
ἐπαγωγὴ ad Logicam. 105.a
eleemoſynæ in vſus ſanctorum olim mittebantur Hieruſalem. 415.a
eleuſina ſacra. 81.a
eloquentiam qui quærit, Demoſthenem, vt

Marc.

Marc.Tullium legat. 59.a
eloquentiam triſtem non eſſe. 8.a
eloquentia quadrante digna. 23.b
eloquia Dei, animæ pabulum. 37.a
eloquia Dei caſta. 10.b
eloquiis diuinis animum implere, maximũ ad iuſtitiam eſt auxilium. 246.a
Elymam magnum D. Paulus æterna cæcitate damnauit. 404.b
Emaus, nunc Nicopolis. 354.b
Endor, torrens in terra ſancta. 131.a
Enos vrbs totius mundi prima quam de filij ſui nomine ædificauit Cain, quid myſtice ſignificet. 126.b
Ἔνθεος, deo afflatus. 105.a
enypoſtrata quid. 34.a
Epaphroditus de mortis vicinia à d. Paulo redditus. 265.a
Ἐπένδυμα, quod veſtimenti genus. 62.a
Ephodbad quid ſit. 59.b 322.b & 327.b
Ephrata, regio καρποφόρος, & vberrima. 356.b
Epimenidem poëtam citat d.Paulus. 79.b
Epiphaniorum feſtum d. Hieronymi tempore celebratum. 22 a
Epiphanius, Salaminæ Cipri epiſcop⁹. 284.a
Ἐπιρράμμα. 322.b
Epiſcopi boni ac pij vera deſcriptio. 116.a
Epiſcopus fieri non poteſt, qui filios habue-

rit luxurioſos, & non ſubditos. 192.a
Epiſcopum oportet eſſe ſine crimine. 318.b.
nam ore ſacro agni carnes conficit. ibid.
Epiſcopus quibus virtutibus, & qua doctrina inſtructus eſſe debeat. 85.b
Epiſcopi exemplum habere debent Apoſtolos. 183.b
Epiſcopo commiſſa eſt Eccleſia. 161.b
Epiſcopi gloria eſt, pauperum inopiæ prouidere. 159.a
Epiſcopi & principis elegans comparatio. 271.a
Epiſcopus vnicus vnius eccleſiæ. 174.b
Epiſcopi omnes, non ſunt Epiſcopi. 117.a
Epiſtolare officium, quod & quale. 58.b
Epiſtolæ d. Iacobi, Petri, Iudæ & Ioannis breues in verbis, & longæ in ſententiis. 93.a
Ἐπίθεμα, quid. 315.b
Ἐπωμὶς, humerale. 61.b. & 62.a
epulæ non ſunt ſuaues, niſi placentam redoleant. 59.a
Eremus deo familiariter gaudet. 117.b
Eremus animalium monſtroſorum ferax. 277.b
Eremi laudes, & vtilitates. 171.a
eruditur difficulter, quod rudes animi perbiberunt. 191.a
Eſaias nouacula acuta barbam, & crura radi[…]

radit peccantium. 80.a
Eſau & Iacob in vtero matris bella geſſerunt. 174.b
Eſcol, hoc eſt, botrus. 357.b
Eſdras, interpretatur adiutor. 66.b
Eſdras & Neemias, id eſt, adiutor & conſolator à Domino, in vnum volumen coarctantur apud Hebræos 92.b. & quanam in illo libro continerentur. ibidem. & 20.b
Eua per cibum eiecta de paradiſo. 217.b
Euagrius preſbyter. 35.a
Euangeliſtæ, quadriga domini, & verum Cherubin. 92.b
Euangeliſtæ tenent ſe mutuo, & per totum oculati ſunt, &c. 92.b
Euangelij ſanguis, auro legis veteris multo precioſior. 329.a
ad Euangelij fulgura omnis mortalium hebetatur ſenſus. 198.a
Eumenides furiæ cur ſic vocentur. 24.a
Eunuchus Æthiops mutans pellem ſuam gentium typus. 357.b
Euphorbus in Pythagora renatus fuiſſe perhibetur. 406.a
Euphrates, Meſopotamiæ fluuius. 23.a
Euſebius Cæſarienſis, & Euſebius Emiſenus. 82.a
Euſtochium, Chriſti virgo. 43.a

Euſtochium, virginitatis, & eccleſiæ monile pretioſum. 352.a.383.a.b
Euſtochij in Paulam matrem pietas. 376.a
Ἑξαπλᾶ, *Origenis.* 21.a
excommunicatio quàm periculoſa. 116.a
Exodi liber quid contineat. 88.a
Experius, vir probata fidei, & ætatis, atq; doctrinæ. 234.a
d. Exuperius Tholoſæ epiſcopus, viduæ Sareptenſis imitator, & quomodo. 179.a
hic corpus Chriſti in caniſtro, & ſanguinem in vitro portabat. ibid.
Ezechiel librum deuorauit, ſcriptum intus & foris. 140.b.141.a
Ezechielis prophetia quam difficilis. 43.b
Ezechiel ſtercore primum humano, deinde bubulo panem de omni ſemente conſperſum edere iuſſus. 23.a

F

FAbellas mileſias pluris fieri, quam Platonis libros. 42.a
Fabiola miniſtrabat pauperibus. 393.a
Fabiolæ Epitaphium. 389.a.& ſeq.
Facidia, vicus in Ægypto. 290.a
facies, ſpeculum mentis. 235.a
nihil tam facile eſt, quin difficile fiat, quod inuitus facias. 44.a

facno

facundia canina. 22.b

fama multum in vtramque partem mentitur. 11.a

famam non timet in Chriſto fides. 118.a

faunum vidit & allocutus eſt D. Antonius. 278.b

fœnum in cornu habere, paræmia. 107.b

ferrum aquæ ſupernatans. 172.a

feſtus dies beati Petri. 46.a

feſta vt celebranda. 47.a

fideli cum infideli pars nulla 243.b

fidei ſcutum nobis aſſumendum. 211.a

melius eſt panem mendicare, quam Fidem catholicam perdere. 32.a

fidei Romanæ fons puriſſimus. 375.b

fides Romana ore Apoſtolico laudata. 68.b

filius Dei ſuſtinuit ignominiam crucis. 52.a

filius ſapiens, gloria patris. 160.b

filios benè educare, non eſt parui apud Deũ meriti. 336.a

Firmus, preſbyter ſanctus. 28.a

flammeum virginale. 108.b

fons ſignatus. 32.b

fornicator in corpus ſuum peccat. 232.b

fornicator in regno Dei hæreditatem non habet. 113.b

Francus quidam per Hilarionem à dæmone liberatus. 293.b

fraudator regnũ Dei non poſſidebit. 113.b

frontonis grauitas. 173.b

frugalitas, pudicitiæ mater. 219.b

frumentum in lolium, auenamq́; degenerat. 33.a

fugitiuorum vrbes in veteri lege. 317.a

furiam hortatur D. Hieron. ne ad ſecundas conuolet nuptias. 229.a

furtum in monaſterijs, grauiſſimum peccatum. 369.b

G

GAas, Palæſtinæ mons. 359.b

Gabaon vrbs, vbi Ieſus naue imperauit ſoli & lunæ. 354.b.255.a

Galea ſalutis nobis induenda. 211.a

Gallia ſola monſtra non habuit: ſed viris ſemper fortiſſimis, & eloquentiſſimis abundauit. 406.a

in Gallia litterarum ſtudia tempore d. Hieronymi floruiſſe. 169.a

Ganges fluuius idem, qui & Phiſon. 168.a

Gazanus Matonites in inſtanti paralyſi ab Hilarione monacho curatus. 291.b

Geneſis libri periocha. 87.b.88.a

Geneſeos principium quam difficile. 43.b

gentes gentibus colliſæ. 274.a

Gerion triformis. 406.a

Gerulæ fiunt Chriſtiani. 189.a

Gigantum impietas totius orbis naufragiũ addu

adduxit. 9.b
Gog & Magog bella. 80.a
Gomorrha nunquam ædificari poterit, nam in cineres perpetuos relinquetur. 126.b
Græcis ingenita lenitas. 10.a
Gratia Domini mira. 296.a
Gratianus imp. ab exercitu ſuo proditus & ab obuijs vrbibus non receptus, ludibrio hoſti fuit. 271.b
d. Gregorius Nazianzenus, d. Hieronymi præceptor. 160.b
Grues vnam ſequuntur ordine literato. 163.b
Grumias teſtudineo gradu ad loquendum incedebat. 177.a
Gryphæ in montibus aurum ſeruantes. 168.a
Gymnoſophiſtarum viuendi modus. 193.b

H

Habacuc, luctator fortis, & rigidus, quid prædixerit. 91.a
hæreſis, germen malum, & acutum. 61.a
hæreſeos rabies fulta mundi præſidijs fremit. 36.a
aduerſus hæreſim erigenda trophea fulgentia. 70.a
hæreſis Caina. 412.b

hæreſis Nicolaitarum à quo radicem ſumpſit. 117.a. 386.a
hæretici ex parua ſcintilla maxima concitant incendia. 386.a
hæretici vulpes. 32.b
hæretici aſpidibus ſimiles. 32.a
hæreticorum deſcriptio per allegorias. 32.b
hæretici diſcindunt eccleſiam. 32.b
hæretici contra Deum ſuperbiunt, & os eorum tranſit ad cælum vſque. 51.b
hæretici pernicioſi ſemper pænitentiam ſimulantes. 27.b
hæretici ſanguine madent feritate lupos, & miluos rapacitate vincunt. 51.b
hæretici occultè nituntur ſubruere veritatem. 71.b
hæretici ſub melle venenũ occultant. 35.a. & transfigurant ſe in Angelum lucis. ibid.
hæretici non contenti perditione ſua volunt plures mortis habere participes. 72.b
hæretici in Dei ſanctorum Baſilicas ingredi non audent. & nolunt. 412.a
hæreticorum cænoſi lacus deuitandi, & ij ethnicorum inſtar habendi. 371.b
hæreticorum amicitia reijciendæ. 374.b
Hebraicæ linguæ cognitio ſacris ſcripturis intelligendis quam ſit vtilis. 21.a
Helenæ mauſoleum vbi. 351.a
Heli ſacerdos offendit deum ob vitia liberorum.

Digitized by Google

rorum. 192.a.356.b
Heli, quod lenior eſſet in filios, à deo punitus. 102.b
Helias plus propheta, quàm monachus. 275.b
Helias ad cœlorum regna cum pallio ire non potuit, ſed mundo immundo veſtimenta dimiſit. 267.a
Heraclitus, ſanctus diaconus. 51.a
Hercules ex Ioue & Alcmena noctibus duabus ſuſceptus. 414.a
Herinacei animalis deſcriptio. 216.a
Hermagora tumiditas. 93.b
Heſter inter purpuram, ſericum, & gemmas ſuperbiam in humilitate vicit. 333.a
Heſter in eccleſiæ typo populum liberauit de periculo. 92.a
Heſychius D. Hilarionis monachi diſcipulus. 302.b
Hieremias in ſuis lamentationibus ſub typo Hieruſalem quatuor mundi plagas quadruplici plangit alphabet. 43.b
Hierico à quo fundata. 359.a
d. Hieronymus, homo Romanus. 33.b
d. Hieronymus hæreticorum malleus. 71.a
d. Hieronymus, Romæ baptizatus. 36.b
d. Hieronymus ſtudia quæ & qualia fuerint. 173.b
d. Hieronymi ſtudia in antiquorum patrum

ſcriptis perquirendis. 6.a
d. Hieronymus quam diuinarum ſcripturarum fuerit ſtudioſus. 44.a
d. Hieronymus in vertendis ſacris biblijs, Hebraicam literam non Græcam eſt ſecutus. 21.a
d. Hieronymus linguam Hebræam ab adoleſcentia multo labore ac ſudore didicit. 375.a
d. Hieronymus Iudæo quodam vtebatur familiariter, quicum de lingua Hebræa cōferre poſſet. 18.b
d. Hieronymus ſcripſit librum de viris illuſtribus, Tranquillum, & Apollonium imitatus. 16.b
d. Hieronymus prophetarum 16. libros de Hebræo in Latinum vertit. 110.a. & librum Iob. ibid.
d. Hieronymus ſacerdos fuit. 330.b
d. Hieron. in monaſterio conſtitutus. 30.a
d. Hieronymus in eremo degens ab Arianis agitatus. 74.b. 75.a
d. Hieronymus quotidie proprio ſudore quærebat cibum. 76.a
d. Hieronymas d. Petri cathedram conſulit. 33.a
d. Hieronymus totos duodecim menſes ægrotauit. 14.b
d. Hieronym. habuit etiā reprehēſores. 20.b

d. *Hier. ſuſpicione non caruit quod eũ crebro virginum multitudo circundaret.* 65.a

Hieroſolyma trinominis. 355.a

Hieroſolyma cur ſancta nominetur ciuitas. 127.b

Hieroſolymitana peregrinatio, vide verbũ, Loca ſancta, & Peregrinatio.

Hieruſalem interpretatur viſio pacis 123.b

Hieruſalem vrbis nomina diuerſa. 123.b

Hieruſalem armillis ornata, quid ſit. 46.b

Hieruſalem cur meretrix ab Ezechiele dicta: 12.a

Hieruſalem cur Sodoma vocetur, & Ægyptus. 125.b

Hieruſalem ob dominicum ſepulchrum mirificè commendatur. 125.a

Hilarion ſacras ſcripturas memoriter tenens, poſt orationes & pſalmos, quaſi Deo præſente, recitabat. 287.a

Hilarionis parentes, & patria. 284.b. *iuuenis ſolitudinem ingreditur.* 285.a

Hilarionis peregrinationes. 301.a.b.& 302.a.b

Hilarionis viuendi modus valde mirus. 287.b. *eiuſdemq́; admirabilis conſtantia.* 288.a.b

Hilarionis ieiunia & veſtitus, & cibus, 285.b. 286.a

Hila

Digitized by Google

Hilarion biennium fleuit. 298. abſens D. Antonij cognouit obitum. ibid.
Hilarionis habitaculi ſcita deſcriptio. 299. b
Hilarionis miracula. 288. b. & 289. a. b. & ſeq.
Hilarionis teſtamentum. 306. b
D. Hilarius epiſcopus tempore D. Hieronymi, duodecim Quintiliani libros ſtylo, & numero eſt imitatus. 82. b
d. Hilarius, Gallico ſeſe attollẽs cothurno, à ſimpliciorum lectione procul abeſt. 286. b
D. Hilarij liber de ſynodis. 6. a
Hippocentaurum vidit & allocutus eſt D. Antonius. 278. a
Hippocrates diſcipulos adiurabat ante, quã doceret, & in verba ſua iurare compellebat. 165. a
Holda, viro tacente, prophetauit. 42 b
Homerocentones. 87. b
homicidium ex odio naſcitur. 53. a
homo interior ad imaginem Dei formatus. 39. b
Homines primi ritu ferino victum quærebant. 1. b
Homines cur hodie tam breuem agant vitam. 9. a. b
Hominum conditio quam miſera & calamitoſa, horrendis probatur exemplis. 271. b. 272. a

homo

homo Pannonius, animal terrenum. 51.a
homouſion quid. 35.a
honor vbi non eſt, ibi & contemptus. 115.b
hora fugit. 383.a
hora canonica. 206.a.b
hartēsij oratio inter paternos ſinus coaluit. 191.a
hortus concluſus. 32.b
Humilitas, omnium virtutum cuſtos. 250.a
humilitate nihil præſtantius, nihil amabilius. 250.a
humilitas maximè Dei perficit voluntatem. 251.b
humilitatis vexillum tenet dogma Chriſtianum. 16.a
humilitas publicani confeſſione ſaluata fuit: & iuſtitia phariſæi ſuperbia periit. 146.b
humilitas ſimulata peſſima. 250.a
Hunnorum crudelitas. 395.a
Hydra multorum capitum. 43.b.406.a
hypocritarum deſcriptio. 177.b
Hypoſtaſis quid propriè. 34.a
Hypoſtaſeon ratio ſubtilis. 34.a.b

I

IAnitores templi in lege decimas accipiebant. 317.a

iugi

ἰκάπιον, indumenti ſacerdotalis genus. 62.a
idololatria in quibus, & quot rebus conſiſtat. 114.a
idola omnia diabolo mancipantur. 113.b
Iebus, primum nomen Hieruſalem, quod interpretatur, calcata. 123.b
ieiunauit Chriſtus, vt nobis foret exemplo. 217.b. 218.a
cum ieiunas, facies tua ſit læta. 205.b
ieiunium, adiumentum eſt, non perfectio ſanctitatis. 251.a
ieiunium, non perfecta virtus, ſed cæterarũ virtutum fundamentum. 219.a
ieiunij veri deſcriptio. 163.b
ieiunium fortiſſimum, panis & aquæ. 164.a
ieiunij Sancti Deo placuerunt. 47.a
ieiunia pij habent pro ludo. 235.b
ieiunijs Angelorum impetratur conuerſatio. 218.b
ieiunio anima noſtra eſt hieiumilianda, Dauidis exemplo. 217.b
ieiunijs ardentes diaboli ſagittæ extinguẽdæ. 231.b
ieiunium ſolemne buccina concrepandum. 192.b
ieiunio Dauid ſuam humiliabat animam. 360.b
ieiunio dierum quadraginta exercitatus

Helias,

Digitized by Google

Helias, igneo curru raptus in cælū. 217.b
ieiunijs duplicatis D. Paulus ſuum ipſius corpus in ſeruitutem redigebat. 350.a
ieiunia Hebræorum antiquorum quot per anni ſpatium. 218.a
ieiunia veterum anachoretarum. 184.a
ieiunium quadrageſimale. 195.a
de ieiunijs diſputat magiſter, ventre pleno. 159.b
ieiunia immoderata. 194.b. 195.a
Iepte quod ſuam obtulerit filiam, in ſanctorum catalogo ponitur ab Apoſtolo. 258.b 265.b
Ieſus Naue, typus Ieſus Chriſti non ſolum geſtu, ſed etiam nomine. 89.b
Ieſu Naue vbi ſepultus. 369.b
Ieſus, ſacerdos magnus, habuit gloriā apud patrem prius, quam eſſet mundus. 319.a
Ieſus cur ſpinis coronatus. 216.a
Ieſus abſq; funere, & lacrymis in monte ſepultus. 264.b
immūdus, hæres non erit regni cælorū. 113.b
imperator vnicus eſſe debet. 174.b
imperatorum Romanorum, qui miſerabiliter obierunt, catalogus. 271.b
impietas impij non nocebit, in quacunq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua. 231.a
impius cum venerit in profundum malorū, contemnit. 241.a

Digitized by Google

impœnitentia, peccatum eſt in ſpiritum ſanctum. 97.b.98.a
incendia maxima ex parua ſcintilla concitantur. 386.a
incendium æternum. 33.a
incubi in deſertis locis degentes. 278.b
indignatio vbi eſt, ibi & quies nulla. 115.b
indurationis ſignum, eſt, pœnitentiam differre. 95.a
infantium inſtitutio Chriſtiana. 190.a
infantium ſalus, maiorum eſt lucrum. 192.
de infantibus non baptizatis. 192.b
infidelis per generationem fidelem quomodo ſanctificatur. 188.a
infidelibus incerta ſunt præmia futurorum. 212.b
infidelis omnibus indiget. 94.a
ingenia parua grandes non ſuſtinent materias. 261.a
inimicis qui remittere & parcere nolunt, in quantis verſantur periculis. 53.b
iniuria vbi eſt, ibi & indignatio. 115.b
innocentis hominis definitio. 243.b
innocentiæ ſpecies diuerſæ. 248.a
innocentiam in malis preſſam non dolere, difficile. 255
Innocentius, presbyter ſanctus. 5.b
inter

Digitized by Google

interpretum ſeptuaginta verſio corrupta. 18.b. & 20.b

inuidia ſerpentis mors intrauit in orbem terrarum. 364.b

D. Ioannes Baptiſta lucerna ardens, & lucens. 411.b

D. ioannes Baptiſta ante prophetauit, quàm natus eſt. 275.b

D. Ioannes Baptiſta à teneris annis abrenunciauit parentibus. 170.a. eiuſdem vitæ narratiuncula. ibid.b

D. Ioannes Baptiſta crine ſacro venerabilis. 189.b. epilogus eius vitæ. ibid.

D. Ioannis Bapt. cineres adorantur. 131.a

D. Ioannes Euang. ob generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat. 383.b. virgo virginem Domini matrem accepit. 384.a

D. Ioannes erat ruſticus, piſcator, & indoctus. 86.b

Iob exemplar patientiæ. 89.a

Iob vir ſanctus, immaculatus, & iuſtus, cur tanta perpeſſus. 2.a

Iob ſimilis non fuit ſuper terram. 255.a

Iob nulli nocuit hominum, & iuſtè cum omnibus vixit. 242.b

Iob poſt malorum exanima, vxor peſſima reſeruata fuit. 254.b

Iob Leuiathan & Behemoth myſtico ſer-

mone deſcribit. 405.*b*.406.*a*
*Iob peccator arguitur confeſſione ſui.*147.*b*
*Iob liber proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur, omnéſque dialecticæ leges determinat.*89.*a*. *ſingula in verba plena ſunt ſenſibus & myſteriis.* ibid.
Iob librum poſt Pentateuchum diuus Hieronymus collocat. 89.*a*
Ioëlis libri hypotheſis. 89.*b*
Ionadab filij, qui vinum & ſiceram non bibebant, quàm ſancti. 171.*a*
Ionas, columba pulcherrima, naufragio ſuo, Chriſti paſſionem præfigurat, & mundum ad pœnitentiam reuocat. 90.*b*
Ioppe, Ionæ fugientis portus. 354.*b*
Ioſaphat Domini laudes concinente, Dominus pro laudante ſuperabat hoſtes. 273.*b*
*Ioſeph pauit fratres ſuos in Ægypto.*140.*b*
Ioſeph qua in re nobis imitandus. 40.*a*
Ioſephus, vir Hebræus quàm doctiſſimus. 63.*b*.81.*a*
Ioſias, Rex ſanctus, interfectus Ægyptio mucrone. 51.*b*.52.*a*
Ioſue libri argumentum. 89.*b*
Iouinianus, guſtatis tantum imperialibus bonis fœtore prunarum ſuffocatus, interiit, oſtendens omnibus quid ſit humana potentia. 271.*b*
Iouinianus hæreticus, συγγεαφεὺς ἀγράμματος.
Digitized by Google

μητ©. 106.b
ira fugienda Chriſtianis. 339.a
ira viri iuſtitiam non operatur. ibid.
ira percitus Architas Tarentinus villicum negligentem verberare noluit. ibid.
iraſci, hominis eſt: & iniuriam non facere, Chriſtiani. 7.b
Irenæus Rhodanenſis, vir Apoſtolicorum temporum, Eccleſiæ Lugdunenſis Epiſcopus. 343.a
irriſoribus aures non accommodãda. 177.a
Iſaac, hæres mundi. 258.b
Iſaac, vir iuſtus, & Deo charus, cur non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore, benedixit. 38.a
Iſaac monachus, diui Antonij interpres. 299.a.b
Iſidorus, Epiſcopus confeſſor. 361.a
Socrates nonaginta & nouem annos in docendi, ſcribendique labore compleuit. 155.a
Iudæam qui contemplati ſunt, lucidius ſacram intuentur ſcripturam. 18.a
Iudas de apoſtolatus faſtigio in tartarum perditionis lapſus. 166.b
iudex ſolus & vnicus in vna & eadem prouincia eſſe debet. 174.b
in iudicium libro quot principes populi, tot ſunt figuræ. 89.b

iudicij Dei poſtremi horrendi deſcriptio. 118.b
Iudith orationibus & ieiuniis diabolum capite truncauit, ac pudicitia theſaurum ſeruauit. 340.b
Iudith ieiuniis caput Holofernis de mediis reportauit hoſtibus. 237.b
Iudith liber D. Hieron. tempore à quibuſdam non recipiebatur. 237.b
iugum ſuper nos tollendum. 245.a
iugum cum infidelibus Chriſtianis non eſt ducendum. 243.b
iugum ab adoleſcentia portare, bonum. 106.b
Iulianus Africanus temporum ſcripſit hiſtorias. 82.a
Iulianus, proditor animæ ſuæ, & Chriſtiani iugulator exercitus Chriſtum ſenſit in Media, quem primum in Gallia denegarat: dúmque Romanos propagare vult fines, perdidit propagatos. 271.b
Iulianus Auguſtus ſeptem libros aduerſus Chriſtum euomuit. 80.b. & ſuo ſe enſe lacerauit. ibid.
Iulij nomen vnde ductum. 301.b
Iupiter ignitus vna cum prole ſua exhibetur in iudicio Dei. 118.b
Iouis ſimulacrum in loco reſurrectionis Chriſti. 182.a

iuſtitia

iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit. 231.a.
iuſtitiæ cum iniquitate nulla participatio 243.b
iuſtitiæ ſpecies infinitæ. 246.b
iuſtus in die cadit ſepties, & reſurgit. 146.a
iuſti hic patiuntur, vt futura eis reſeruetur gloria. 52.a
iuſti, vt ſtellæ, fulgebunt. 86.a
iuuencus presbyter hiſtoriam Chriſti explicauit verſibus. 82.b
iuuenis falſo inſimulatus adulterij: ibi hiſtoriam hac de re legito ſtupore pleniſſimam. 343.b.344.a.b.& ſeq.

L

LAbor nullus cupiẽti difficilis. 207.a.b
lac, deliciæ ruſticanæ. 120.a
in lachrymis ſeminare nos oportet, vt in gaudio metamus. 151.a
Lactantius Arnobij diſcipulus, quos & quales ſcripſerit libros. 82.b
Lactantius, quaſi quidam fluuius eloquentiæ Tullianæ non tam noſtra confirmat, quàm facilè deſtruit aliena. 186.b
lacus contriti aquam non habent, quid ſit. 32.b
Lamech primus maledictus, & ſanguinarius, & primus digamus. 339.b

lamina aurea in pontificis fronte rutilans, quid ſignificabat. 329.a
lamina aurea ſummi pontificis, in qua ſcriptum erat nomen Dei. 324.b
lapidum, qui veſtimentis ſummi pontificis inſerebantur, nomina atque deſcriptio. 323.a.b
lapis oculos ſeptem habens. 359.b
lapis angularis. ibid.
lapidem qui in altum mittit, recidet in caput eius, prouerbialiter dictum. 178.a
latro credit in cruce, & ſtatim meretur audire: Amen dico tibi, &c. 166.b
latro crucem mutauit paradiſo, & homicidij pœnam fecit martyrium. 180.b
latro martyr, & de cruce in paradiſum illatus. 35.b. 188.b
latrones non timet nudus. 288.a
laudat vnuſquiſque, quod poſſidet. 129.b
laudatoribus noſtris non credendum. 177.a
Lazarus pauper & vlceribus plenus, in Abrahæ ſinum receptus. 259.b
leguminum eſus caſtitatem vouentibus euitandus. 233.a
Leones Pauli Erem. obitum lugentes. 282.b
lex ſpiritualis eſt. 87.a
lex Dei, animæ Chriſtianæ pabulum. 6.a
legem diuinam legentibus quanta ſit vtilitas. 245.b. 246.a

legis

legis auditores non iuſti ſunt apud Deum, ſed factores. 246.a
legis Dei meditatio in quo conſiſtat. 382.b
legis antiquæ fontes amari & ſteriles. 359.a
legem veterem obſeruanti nihil prodeſt Chriſtus. 14.b
legis Moſaicæ iugum. 133.a
leges inter arma ſilent. 80.a
liber ille, quem deuorauit Eſaias, ſeries omnis ſacrarum ſcripturarum eſt. 97.b
liber pater vt antiquitus pingebatur. 414.a
librorum canonicorum catalogus, & ſingulorum argumenta. 80.a
libertas vera eſt, non ſeruire peccatis. 250.b
libido ſola à Deo inſita ob liberorum procreationem, ſi fines ſuos egrediatur, redundat in vitium. 232.b
libidini vt reſiſtendum. 205.a
libidinoſa mens ardentius honeſta perſequitur. 136.b
librarij, qui & vnde dicti. 1.b
lingua noſtra mentiri ignorare debet. 249.b
lingua nequam non audienda. 248.a
lingua pruriens fugienda. 164.b
linguam maledicam indictum emendat ſilentium. 232.b

lingua maliloqua concordes diſſociat animas. 248 a.b

linguam tuam à malo prohibe, ſi cupis dies videre bonos. 241.b. 242.a

littera, id eſt, epiſtola, abſentes faciunt eſſe præſentes. 1.a

T. Liuij encomium. 84.a

loca quæ frequentauit Chriſtus, quàm veneranda. 99.b

loca in quibus frequentauit Chriſtus, viſitare, pars eſt fidei. 616.b

locorum ſanctorum pia & religioſa commendatio. 120.b. 121.a

ad loca ſancta toto concurritur orbe. 183.a

loca ſancta Hieroſolymitana olim, qui non adierat minus ſe religionis, & ſcientiæ habere putabat. 128.a

locorum ſanctorum Hieruſalem peregrinatio quibus hominibus prodeſt. 182.a

locorum ſanctorum perelegans & ampla deſcriptio. 354.a. & ſeq.

loca, vbi diuus Petrus & Paulus pro Chriſto ſanguinem fuderunt, ſunt benedicta. 127.b

λόγων, *ſummi Pontificis ornamentum.* 323.b

λόγος *quos habeat ſignificationes.* 86.b. *has Plato ac Demoſthenes neſciuit.* ibid.

longum nihil quod finem habet. 45.a

loquens

loquendum tardè & velociter audiendum. 374.b
lorica iuſtitiæ nobis aſſumenda. 211.a
Loth fides liberat ciuitatem. 140.b
vxor Loth cur in ſalis ſtatuam conuerſa. 140.b
D. Lucas profeſſione prius erat medicus. 93.a
Lucifer, qui olim occiderat, & ſupra ſidera thronum ſuum poſuerat, in oriente nunc degit, & regnat. 33.a
lucus ita dicitur, quod minime luceat. 24.a
lucis à tenebris nulla ſocietas. 243.b
luxuria reſtringenda. 55.a
Lydda vrbs, poſtea Dioſpolis appellata. 354.b. in qua Dorcas & Æneas ex mortuis ad vitam reuocati fuere. ibid.
Lyncis animalis natura. 3.b

M

MAcarius monachus, diui Antonij diſcipulus. 275.b
Machabæi martyres. 50.b
Maiuma, Gazæ emporium. 285.a
Malachia, Prophetarum poſtremus, quid prophetarit. 91.b
Malchus αὐτόχθων. 308. partem bonorum ſuorum conceſſit monaſteriis. 309.a. Saracenis captus. ibid.b. & 310.a
Malchi mira continentia. 311.a

malum in bono vincendum. 365.a
malorum æmulatio procliuis. 191.a
mala cogitare, ſceleratum eſt: ſed nequius, malè cogitata velle perficere. 97.a
malum odiſſe, & adhærere bono nos decet. 242.a
malorum ſolatium eſt, carpere bonos. 235.a
ad malum à pueritia procliuè cor hominis. 338.b
Mammona iniquus, quid ſit. 162.a
de Mammona iniquo amici ſunt faciendi. 234.a
mandata Dei ſuper aurum deſiderabilia, &c. 241
mandatorum Dei duo genera, in quibus tota clauditur iuſtitia. 241.b
mandata Dei qui impoſſibilia eſſe dicit, Deum eſſe putat iniuſtum. 247.a
Manichæus paracletus appellatus. 412.a
Mānam in arca Dei ac templo Salomonis ſeruatum. 125.a
manſiones apud Deum multæ. 152.b
manticam aliorum conſiderare, prouerbium. 26.a.b
Marcella vitæ ſolitariæ regulam à ſanctiſſimis Epiſcopis Athanaſio & Petro didicit. 383.a
Marcella hæreticos profligauit. 386.b

Mardo

Digitized by Google

Mardechæus inter purpuram, ſericum, & gemmas ſuperbiam in humilitate vicit. 333.a
Margaritum euangelij. 10.b
D. Maria fabri ſponſa inter fœminas nihil nobilius. 250.b
D. Mariæ virginitas perpetua. 156.a.b
Maria Magdalena ob ſedulitatem & ardorem fidei, Turrita nomen accepit, &c. 383.b
Marnas Gazæ luget incluſus, & euerſionem templi iugiter pertremiſcit. 189.a
martyrum animæ ſuos amant cineres, & circumuolant eos, &c. 412.a
ad martyrum tumulos in afflictione fideles currunt. 188.b
Maſſagetæ, immanes populi. 395.a
mater & filia, pietatis nomina. 133.a
D. Matthæus cur adhuc dicatur in Euangelio publicanus, cum poſt vocationem talis non fuerit. 12.b
Maximilla, mulier inſana impudentiſſima Montani hæreſiarchæ ſocia. 400.a
medium nihil amat Chriſtus. 47.a
mel in ſacrificiis non offerendum, & cur. 199.a
Melachim, id eſt, quatuor libri regum. 110.b

Melania matrona, quam ſancta & pia. 65.b
Melchiſedech, Rex Salem, quæ Iebus & Hieruſalem appellatur. 123.a
Melciades ſcripſit contra gentes. 81.b.82.a
Melito, Sardenſis Epiſcopus. 81.b
membranarum vſus quis & qualis diui Hieronymi tempore. 1.b
memento daretis & entelli, parœmia. 29.b
Menandrum poëtam citat diuus Paulus. 79.b
mendacibus etiam vera dicentibus, facilè non creditur. 2.a
mentiri non decet Chriſtianos. 249.b
meretrix eſt, quæ multorum libidini patet. 319.a.b
meretrix euangelica, Eccleſiæ typus. 12.a
meretrix ſuis baptizata lachrymis. 231.a
meretrix lachrymis Saluatoris pedes lauãs, quid indicet. 146.a
meretrices matrimonio donauit Chriſtus. 12.a
meretrices apud Salomonem ſuper infante litigantes, ſynagogæ & Eccleſiæ typus. 11.b
meretricis labia dulce mel diſtillant. 199.a
meretricis facies erubeſcere neſcit. 138.b
meretrix ſpecioſa, quæ D. Paulum monachum ad libidinem ſolicitabat. 276.b

Digitized by Google

merita ſanctorum. 283.b
Micheas Propheta vbi ſepultus. 361.a
μηδὲν ἄγαν. 219.a
miracula fiunt in martyrum baſilicis. 413.a
in miraculis naturæ non eſt immutatio, ſed Dei declaratur omnipotentia. 373.b
minuta duo, quæ vidua in gazophylacium miſit quid myſticè. 238.a
Minutius Felix, cauſidicus Romanus quæ & qualia ſcripſerit. 82.b
Mironia, viculus in Syria. 308.a.b. Euagrij monachi poſſeſſio. ibid.b
miſericordia artem non habet. 291.b
mithræ ſpecus. 188.b
modum in omnibus tenere, difficillimum: & quid ſit modus. 370.a
monachi vocabulum quid propriè ſit. 114.a.b
monachorum & clericorũ diſcrimen. 116.a
monachi in veteri teſtamento, & eorum vita. 170.a
monachorum principia ab Helia & Heliſæo repetuntur. 183.b
monachorum chorus, flos Eccleſiæ. 128.b
monachorum in Eccleſia primitiua quanta in toto orbe multitudo: & eorum vita quàm ſancta. 128.b.129.a.385
monachus, non ociari, ſed operari debet. 173.a. & quænam ei ſint agenda. ibid.b
monachis

monachis quænam ſint vitanda. 175.b. & 172.a
monachorum examina paſſim tempore D. Hieronymi. 182.a
monachorum viuendi forma ibi deſcribitur. 167.& ſeq.
monachorum patres, clerici. 230.a
monachorum ieiunia. 184.a.b
monachi voluntate martyres. 150.a
monachi principum aulas ingredi non debent. 183.a
monachus mulierum fugat conuentum. 417.b
monachi ſua reſeruãtes, deteſtabiles. 297.a
monachus perfectus in patria ſua eſſe non poteſt. 115.b
monachos frequenter aggreditur ſuperbia. 171.b
monachi huiuſce temporis exemplum habent Antonium, Hilarionem, Macariũ, cateróſque ſanctos alios veteres monachos. 183.b.& 184.a.b
monachi veri deſcriptio. 169.b
monachi primi, qui & quales fuerint. 275.b
monaſterium virginum & viduarum ſanctiſſimus mos antiquus. 99. a. b. 368. a. b
monaſtica vita perelegans & ſcita deſcriptio.

ptio. 120.a.b
mons Tarpeius, Romæ ſæpe de cælo fulminatus, quod cælo diſpliceret. 121.a
montes aurei, quos adire propter gryphas, ac dracones hominibus eſt impoſſibile. 168.a
montes ſummos fulmina feriunt. 272.a
Montani hæreſis impia, & nefanda. 400.a
Moraſtim ſepulchrum Micheæ Prophetæ. 361.a
mors ab Adam vſque ad Moyſen, etiam ſuper eos, qui non peccauerunt, regnauit. 261.a.b
mors & vita ſibi contraria, pœnitentia copulantur. 174.a
morimur quotidie. 2.a
mors animæ magis timenda, quàm corporis. 311.a
mortis diem ſemper memento, & nunquam peccabis. 384.a
mortis meditatio, ſapientum eſt vita, ex Platone in Phædr. 270.a
mors ſanctorum in conſpectu Domini pretioſa. 403.b
mortui Chriſtianorum, dormientes à Chriſto & Apoſtolo vocantur. 261.b
mortui plangendi. 143.a
mortuorum laudes in eorum funere. 261.b
mortuo

mortuorum in funeribus pſalmi & hymni decantandi Chriſtiana traditione. 282.a
mortuorũ ſepultura antiquis patribus maximæ curæ fuit exempla. 402.b.403.a
mortuorum corpora pro immundis habent Iudæi, 401.a
motus primi in noſtra non ſunt poteſtate. 338.b
Moyſes, vt præeſſet populo Iudæorum, annis quadraginta eruditus in eremo. 171.a. ex ouium paſtore, paſtor eſt hominum factus. ibid.
Moyſes contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnabat. 273.b
Moyſes ſuis precibus Dei impediebat potentiam. 202.a
Moyſes manibus in altum erectis aduerſus Amalech, crucis referebat ſignum. 72.b
Moyſes quadraginta diebus ac totidem noctibus familiaritate, ac ſermone Dei paſtus. 217.b
Moyſis velata facies quid indicet. 186.a
Moyſes moriens plangebatur. 264.b
Moyſi corpus à Domino ſepultum. 402.b. 403.a
mulieres mutabiles. 224.b
mulieres φιλόκοσμοι, id eſt, ornatus cupida. 198.b
mulier per filiorum generationem ſaluabitur,

bitur, ſi in fide permanſerit, &c. 192.a

mulierum ornatus impudicus, impudicæ mentis indicium, libidinis fomentum, & antichriſti velamen. 23.a.b

mulier purpurata, in cuius fronte ſcripta eſt blaſphemia. 129.b

mulieres diſſolutis veſtibus vtentes, &c. reprehenduntur. 225.4

mulieris ſanctæ munus. 65.b

mulier falſo adulterij inſimulata, & torta: de hac pietate ac miraculo ſtupendam ibi hiſtoriam legito. 345.b. *& ſeq. decollari non poteſt.* 347.a. *mortua reſurgit.* 348.a

mundus ex terra, aqua, aëre, & igne conſiſtit. 325.a

mundus immundus. 257.a

mundus non diligendus, nec ea, quæ in eo ſunt. 366.b. *& qualia ſint, quæ in mundo ſunt. ibid. &* 367.a

mundus odit iuſtos, quoniam de mundo non ſunt. 367.b

mundi ſarcina proijcienda. 40.a

mundus immugiet lugubre, iudicaturo Domino. 118.b

muris venter plenus quid mythologicè. 333.b

muſca moritura oleum ſuauitatis exterminant. 55.a

Digitized by Google

lingua maliloqua concordes diſſociat animas. 248 a.b

linguam tuam à malo prohibe, ſi cupis dies videre bonos. 241.b. 242.a

littera, id eſt, epiſtola, abſentes faciunt eſſe præſentes. 1.a

T. Liuij encomium. 84.a

loca quæ frequentauit Chriſtus, quàm veneranda. 99.b

loca in quibus frequentauit Chriſtus, viſitare, pars eſt fidei. 616.b

locorum ſanctorum pia & religioſa commendatio. 120.b. 121.a

ad loca ſancta toto concurritur orbe. 183.a

loca ſancta Hieroſolymitana olim, qui non adierat minus ſe religionis, & ſcientiæ habere putabat. 128.a

locorum ſanctorum Hieruſalem peregrinatio quibus hominibus prodeſt. 182.a

locorum ſanctorum perelegans & ampla deſcriptio. 354.a. & ſeq.

loca, vbi diuus Petrus & Paulus pro Chriſto ſanguinem fuderunt, ſunt benedicta. 127.b

λόγων, ſummi Pontificis ornamentum. 323.b

λόγος quos habeat ſignificationes. 86.b. *has Plato ac Demoſthenes neſciuit.* ibid.

longum nihil quod finem habet. 45.a

loquen

loquendum tardè & velociter audiendum. 374.b
lorica iuſtitiæ nobis aſſumenda. 211.a
Loth fides liberat ciuitatem. 140.b
vxor Loth cur in ſalis ſtatuam conuerſa. 140.b
D. Lucas profeſſione prius erat medicus. 93.a
Lucifer, qui olim occiderat, & ſupra ſidera thronum ſuum poſuerat, in oriente nunc degit, & regnat. 33.a
lucus ita dicitur, quod minime luceat. 24.a
lucis à tenebris nulla ſocietas. 243.b
luxuria reſtringenda. 55.a
Lydda vrbs, poſtea Dioſpolis appellata. 354.b. in qua Dorcas & Æneas ex mortuis ad vitam reuocati fuere. ibid.
Lyncis animalis natura. 3.b

M

MAcarius monachus, diui Antonij diſcipulus. 275.b
Machabæi martyres. 50.b
Maiuma, Gazæ emporium. 285.a
Malachia, Prophetarum poſtremus, quid prophetarit. 91.b
Malchus αὐτόχθων. 308. partem bonorum ſuorum conceſſit monaſteriis. 309.a. Saracenis captus. ibid.b. & 310.a
Malchi mira continentia. 311.a

Digitized by Google

malum in bono vincendum. 365.a
malorum æmulatio procliuis. 191.a
mala cogitare, ſceleratum eſt: ſed nequius, malè cogitata velle perficere. 97.a
malum odiſſe, & adhærere bono nos decet. 242.a
malorum ſolatium eſt, carpere bonos. 235.a
ad malum à pueritia procliuè cor hominis. 338.b
Mammona iniquus, quid ſit. 162.a
de Mammona iniquo amici ſunt faciendi. 234.a
mandata Dei ſuper aurum deſiderabilia, &c. 241
mandatorum Dei duo genera, in quibus tota clauditur iuſtitia. 241.b
mandata Dei qui impoſſibilia eſſe dicit, Deum eſſe putat iniuſtum. 247.a
Manichæus paracletus appellatus. 412.a
Mãnam in arca Dei ac templo Salomonis ſeruatum. 125.a
manſiones apud Deum multæ. 152.b
manticam aliorum conſiderare, prouerbium. 26.a.b
Marcella vitæ ſolitariæ regulam à ſanctiſſimis Epiſcopis Athanaſio & Petro didicit. 383.a
Marcella hæreticos profligauit. 386.b

Mardo

Google

Mardechæus inter purpuram, ſericum, & gemmas ſuperbiam in humilitate vicit. 333.a
Margaritum euangelij. 10.b
D.*Maria fabri ſponſa inter fœminas nihil nobilius.* 250.b
D.*Mariæ virginitas perpetua.* 156.a.b
Maria Magdalena ob ſedulitatem & ardorem fidei, Turrita nomen accepit, &c. 383.b
Marnas Gazæ luget incluſus, & euerſionem templi iugiter pertremiſcit. 189.a
martyrum animæ ſuos amant cineres, & circumuolant eos, &c. 412.a
ad *martyrum tumulos in afflictione fideles currunt.* 188.b
Maſſagetæ, immanes populi. 395.a
mater & filia, pietatis nomina. 133.a
D.*Matthæus cur adhuc dicatur in Euangelio publicanus, cum poſt vocationem talis non fuerit.* 12.b
Maximilla, mulier inſana impudentiſſima Montani hæreſiarchæ ſocia. 400.a
medium nihil amat Chriſtus. 47.a
mel in ſacrificiis non offerendum, & cur. 199.a
Melachim, id eſt, quatuor libri regum. 110.b

Digitized by Google

Melania matrona, quam ſancta & pia. 65.b
Melchiſedech, Rex Salem, quæ Iebus & Hieruſalem appellatur. 123.a
Melciades ſcripſit contra gentes. 81.b.82.a
Melito, Sardenſis Epiſcopus. 81.b
membranarum vſus quis & qualis diui Hieronymi tempore. 1.b
memento daretis & entelli, parœmia. 29.b
Menandrum poëtam citat diuus Paulus. 79.b
mendacibus etiam vera dicentibus, facilè non creditur. 2.a
mentiri non decet Chriſtianos. 249.b
meretrix eſt, quæ multorum libidini patet. 319.a.b
meretrix euangelica, Eccleſiæ typus. 12.a
meretrix ſuis baptizata lachrymis. 231.a
meretrix lachrymis Saluatoris pedes lauãs, quid indicet. 146.a
meretrices matrimonio donauit Chriſtus. 12.a
meretrices apud Salomonem ſuper infante litigantes, ſynagogæ & Eccleſiæ typus. 11.b
meretricis labia dulce mel diſtillant. 199.a
meretricis facies erubeſcere neſcit. 138.b
meretrix ſpecioſa, quæ D. Paulum monachum ad libidinem ſolicitabat. 276.b
merita

Digitized by Google

merita ſanctorum. 283.b
Micheas Propheta vbi ſepultus. 361.a
μηδὲν ἄγαν. 219.a
*miracula fiunt in martyrum baſilicis.*413.a
in miraculis naturæ non eſt immutatio, ſed Dei declaratur omnipotentia. 373.b
minuta duo, quæ vidua in gaZophylacium miſit quid myſticè. 238.a
Minutius Felix, cauſidicus Romanus quæ & qualia ſcripſerit. 82.b
Mironia, viculus in Syria. 308.a.b. *Euagrij monachi poſſeſſio.* ibid.b
miſericordia artem non habet. 291.b
mithræ ſpecus. 188.b
modum in omnibus tenere, difficillimum: & quid ſit modus. 370.a
monachi vocabulum quid propriè ſit. 114.a.b
monachorum & clericorũ diſcrimen. 116.a
monachi in veteri teſtamento, & eorum vita. 170.a
monachorum principia ab Helia & Heliſeo repetuntur. 183.b
monachorum chorus, flos Eccleſiæ. 128.b
monachorum in Eccleſia primitiua quanta in toto orbe multitudo: & eorum vita quàm ſancta. 128.b.129.a.385
monachus, non ociari, ſed operari debet. 173.a. *& quænam ei ſint agenda.*ibid.b
monachis

monachis quænam ſint vitanda. 175.b. & 172.a
monachorum examina paſſim tempore D. Hieronymi. 182.a
monachorum viuendi forma ibi deſcribitur. 167.& ſeq.
monachorum patres, clerici. 230.a
monachorum ieiunia. 184.a.b
monachi voluntate martyres. 150.a
monachi principum aulas ingredi non debent. 183.a
monachus mulierum fugat conuentum. 417.b
monachi ſua reſeruãtes, deteſtabiles. 297.a
monachus perfectus in patria ſua eſſe non poteſt. 115.b
monachos frequenter aggreditur ſuperbia. 171.b
monachi huiuſce temporis exemplum habent Antonium, Hilarionem, Macariũ, cæteróſque ſanctos alios veteres monachos. 183.b.& 184.a.b
monachi veri deſcriptio. 169.b
monachi primi, qui & quales fuerint. 275.b
monaſterium virginum & viduarum ſanctiſſimus mos antiquus. 99. a. b. 368. a. b
monaſticæ vitæ perelegãns & ſcita deſcriptio.

ptio. 120.a.b
mons Tarpeius, Romæ ſæpe de cælo fulminatus, quod cælo diſpliceret. 121.a
montes aurei, quos adire propter gryphas, ac dracones hominibus eſt impoſſibile. 168. a
montes ſummos fulmina feriunt. 272.a
Montani hæreſis impia, & nefanda. 400. a
Moraſtim ſepulchrum Micheæ Prophetæ. 361. a
mors ab Adam vſque ad Moyſen, etiam ſuper eos, qui non peccauerunt, regnauit. 261.a.b
mors & vita ſibi contraria, pœnitentia copulantur. 174.a
morimur quotidie. 2. a
mors animæ magis timenda, quàm corporis. 311. a
mortis diem ſemper memento, & nunquam peccabis. 384.a
mortis meditatio, ſapientum eſt vita, ex Platone in Phædr. 270.a
mors ſanctorum in conſpectu Domini pretioſa. 403.b
mortui Chriſtianorum, dormientes à Chriſto & Apoſtolo vocantur. 261.b
mortui plangendi. 143.a
mortuorum laudes in eorum funere. 261.b

Digitized by Google

mortuorum in funeribus pſalmi & hymni decantandi Chriſtiana traditione. 282.a
mortuorũ ſepultura antiquis patribus maxime curæ fuit exempla. 402.b.403.a
mortuorum corpora pro immundis habent Iudæi, 401.a
motus primi in noſtra non ſunt poteſtate. 338.b
Moyſes, vt præeſſet populo Iudæorum, annis quadraginta eruditus in eremo. 171.a. ex ouium paſtore, paſtor eſt hominum factus. ibid.
Moyſes contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnabat. 273.b
Moyſes ſuis precibus Dei impediebat potentiam. 202.a
Moyſes manibus in altum erectis aduerſus Amalech, crucis referebat ſignum. 72.b
Moyſes quadraginta diebus ac totidem noctibus familiaritate, ac ſermone Dei paſtus. 217.b
Moyſis velata facies quid indicet. 186.a
Moyſes moriens plangebatur. 264.b
Moyſi corpus à Domino ſepultum. 402.b. 403.a
mulieres mutabiles. 224.b
mulieres φιλόκοσμοι, id eſt, ornatus cupidæ. 198.b
mulier per filiorum generationem ſaluabitur,

Digitized by Google

bitur, ſi in fide permanſerit, &c. 192.a
mulierum ornatus impudicus, impudicæ mentis indicium, libidinis fomentum, & antichriſti velamen. 23.a.b
mulier purpurata, in cuius fronte ſcripta eſt blaſphemia. 129.b
mulieres diſſolutis veſtibus vtentes, &c. reprehenduntur. 225.a
mulieris ſanctæ munus. 65.b
mulier falſo adulterij inſimulata, & torta: de hac pietate ac miraculo ſtupendam ibi hiſtoriam legito. 345.b. & ſeq. decollari non poteſt. 347.a. mortua reſurgit. 348.a
mundus ex terra, aqua, aëre, & igne conſiſtit. 325.a
mundus immundus. 257.a
mundus non diligendus, nec ea, quæ in eo ſunt. 366.b. & qualia ſint, quæ in mundo ſunt. ibid. & 367.a
mundus odit iuſtos, quoniam de mundo non ſunt. 367.b
mundi ſarcina proijcienda. 40.a
mundus immugiet lugubre, iudicaturo Domino. 118.b
muris venter plenus quid mythologicè. 333.b
muſca moritura oleum ſuauitatis exterminant. 55.a

Muſica in luctu , importuna narratio. 43.a

N

NAbal carmelus à quibuſdam putatur ille diues epulo fuiſſe. 172.b
Nabuchodonoſor cur Dei dicatur ſeruus. 273.a
Nabuchodonoſor poſt efferationem corporis & cordis, & belluarum in eremo conuictum, mentem recepit humanam. 188.b
Nahum conſolator orbis, quid ſua prophetiâ, pranunciet. 71.a
Nabutha, quòd Deum & regem benedixiſſet, à populo lapidatus. 255 b
Naim oppidum, in quo vidua filium ſuſcitauit Christus. 360.b
Naſus fœtens ſecandus. 71.a
Naſus non videatur in facie, quid ſit. 24.a
Nathanael interpretatur, donũ Dei. 104.a
Nazareth, Christi nutricula 36.a.b
Nazareth interpretatur flos. 131.a
Ne quid nimis. 265.a
Nebridius, Saluinæ maritus, ex imperatorum familia natus. 332.b
obdormiuit in domino. 335.a
de neceſſitate facienda virtus. 230.b
negligentia facilius emendari poteſt, quam

amor

amor naſci. 49.a
Nepotianus, quaſi infantulus vagiens, & rudis puer, ſubitò veluti de Iordane natus. 365.b
Nepotiani pectus, bibliotheca chriſti. 267.b
Nepotiani presbyteri laudes, & virtutes. 267.a
neſcire aliquid ſecurè, melius eſt, quàm cum periculō diſcere. 206.a
Nicolaus Antiochenus, Nicolaitarum hæreſeos auctor extitit. 98.b
Nicolaum diaconum Dominus in Apocalypſi ſuâ damnat ſententiâ. 117.a
Niniue gentibus nunciabat ſalutem. 90.b
Niniue ciuitas, quæ peccato periit, fletibus ſtetit. 35.b
Niobe quòd fleuerat multum, in lapidem conuerſa. 270
Nitria, oppidum domini, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lauantur quotidie plurimorum. 361.a
No, vrbs, quæ poſtea in Alexandriam verſa eſt. ibid.a
Nobe, vrbs Palæſtina, quondam ſacerdotum, nunc occiſorum tumulus appellatur. 354.b
nobilitas ſumma apud Deum eſt, clarum eſſe virtutibus. 250.b

nocens nemini, maximam pietatis impleuit partem. 242.b
nocuit iam ille, qui nocere diſpoſuerit. 343.b
Noëmi interpretatur, conſolata: pia & pulchra eius hiſtoria. 238.a
Notarij qui dicantur apud d. Hieronymum. 44.b. 45.a
Nouatiani ſciſcimatici venena. 10.b
nucleum qui vult edere, frangat nucem, parœmia. 186.a
nuptiæ honorabiles. 339.b
nuptiarum ſecundarum incommoda. 236.b
de nuptijs ſecundis. D. Hieronymus cautè legendus. 339.b
nutrices infantium quales eſſe debeant. 191.a

O

OAſa, inuia ſolitudo. 301.a
Obedire maioribus bonum eſt: & parere præfectis. 224.b
Oblatio munda offertur Deo in omni loco. 91.b
Obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi, leuis eſt animi. 248.a
occupationes ſæculi à meditatione ſpirituali nos reuocant. 119.b

Digitized by Google

oculi puro lumine vigent. 10.a
oculi taciti, cordis fatentur arcana. 235.a
oculis clauſis, prouerbium. 21.a
oculi ſenectute caligant. 44.b
qui odit fratrem, eſt homicida. 53.a
olerum vſus Christianis adoleſcentibus maximè conducit. 233.a
non bene olet, qui bene ſemper olet. 225.b
oleum cur accenditur in templo Dei. 199.a
Olibrius demetriadis virginis pater. 209.a
operculum patella dignum prouerbium. 50.a 385.b
opprobrium aduerſus proximum non accipiendum, Dauidis exemplo. 248.b
opus Cherubin quid ſit. 63.b
opera bona & mala cognoſcuntur ex conuerſatione. 232.a
qui non operatur, nec manducet. 76.a
operibus ratio, & opera ratione indigent. 327.
opera bona, æternum ſunt viaticum. 45.a
orandum ante & ſtatim poſt cibum ſumptum: & cum in quietem eſt diſcedendum. 234.a
orandi tempora diuidenda. 206.a.b
orationem pij habent pro delicijs. 233.b
oratio, in qua tantùm verba laudantur, iacet. 185.b
orationes quantas habeant vires, probatur:

oratio confuſa turbatur. 50.b
orcus in tartaro. 214.a
Origenes vt interpres eſt legendus, ita vt dogmatiſtes eſt reſpuendus. 73.b.74.a
Origenis hæreſis. 69.a.7.a.b
Origenis hæreſeon Venena. 81.b
Origenis errore multos eſſe deceptos. 74.a
Origeniſtæ aſpidibus ſimiles. 32.a
Orionius à D. Hilarione dæmonum legione poſſeſſus, mirum in modum liberatur. 299.b
Oroſij presbyteri libri duo de animarum, origine. 27.a.b
Orta omnia occidunt. 45.a
Oſee propheta, qui accepit vxorem fornicariam, quid myſticè. 12.a
Ouis de ouilibus egreſſa lupi ſtatim patet morſibus. 309.b

P

PAchinum, Siciliæ promõtorium. 302.a
Paleæ futuro reſeruantur incendio. 147.b
Παλινῳδίαν, canere. 25.b
Pammachius, vir ſanctus, Deo non ſolùm diuitias ſed & ſeipſum obtulit. 257.b
Panes duodecim, qui per ſingulas hebdomadas offerebantur in tabernaculo, quid indicarent. 321.b
Pantenus Stoicus in India Chriſtum prædicauit.

dicauit. 81.*b*

Papa ſucceſſor piſcatoris. 33.*b*

Papias D. *Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus.* 343.*a*

Paradiſum mente ſemper deambulare debemus. 118.*a*

P*aralipomenon liber, inſtrumenti veteris* Ἐπιτομὴ, *ſine quo ſcripturam ſacram nemo intelligere poteſt.* 92.*a*

Παραλειπομένων, *librum quanto labore* D. *Hieronymus ex Hebræo in* L*atinum verterit.* 18.*a*.*b*.*hic liber vitioſus, & corruptus.* *ibid.*

Παραλειπομένων, *liber vnus eſt apud Hebræos, apud nos verò in duos diuiſus, propter magnitudinem.* 19.*a*

Parcæ ſic vocantur, quod nequaquam parcant. 24.*a*

P*aſcha* C*hriſti cum amaritudinibus manducatur.* 46.*a*.199.*a*

Paſſiones huius ſæculi ad futuram gloriam non ſunt condignæ. 118.*a*

P*aſtoris ignominia, detrimentum pecoris.* 230.*a*

patientia probationem operetur. 213.*b*

patiens vir, multum prudens. 396.*a*

P*atres antiqui interrogandi, ac dicent nobis.* 85.*b*.86.*a*

Patres antiqui qui ſint legendi. 166.*a*

Paula ex clariſſimis Romanorum familiis orta. 349. b. ab Angelo cuſtodiebatur. 350.b
Paula prius Chriſto conſecrata, quàm in vtero concepta. 289.b
Paula omnium Romæ matronarum fuit exemplum. 352.b
Paula contemptis facultatibus, crucem Domini, quaſi quoddam vexillum pietatis, leuauit. 65.b
Paula hæreticorum amicitias reiecit. 374.b
Paula virorum & virginum monaſteria conſtruxit. 368.a
Paulæ humilitatis commendatio. 362.a
Paula in Hieruſalem Chriſti crucem adorauit. 355.a
Paula omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. 350.b
Paulæ peregrinationum narratio. 354.a
Paulæ obitus pij narratio. 377.a. eiuſq́; funus. ibidem, b. & epitaphium. 379.a.b
Paulæ dormitione, ſeu obitu, d. Hieronymus confectus. 8.b
Paulinus, Antiochenæ vrbis Epiſcopus. 352.b
Paulini preſbyteri encomium. 257.b
d. Paulus ad pedes Gamalielis legem Moyſi & prophetas didicit. 85.a
d. Paulus, primus pietatis aries, quo fides

quatic

quatiebatur, euangelij retuſus eſt muro. 113.a

d. Paulus, eccleſiæ perſecutor, & manè lupus rapax. 365.b

d. Paul⁹ poëtas citat ethnicos, & quos. 79.b

d. Paulus, vas electionis, & gentium magiſter. 84.b. eius labores. & peregrinationes. ibid. & 85.a

d. Paulus, vas legis, & ſacrarum ſcripturarum armarium. 86.a

d. Paulus ſermone imperitus, ſed non ſcientia. 64.a. 364.a

d. Paulus, qui Chriſti vinctos ducebat ad concilium Iudæorum, Chriſti gloriatur vinculis. 36.a

d. Paulus ex perſecutore prædicator factus: & oculis carnalibus excæcatus, vt mente plus videret. 365.a

d. Paulus ad ſeptem ſcribit eccleſias. 93.a olim eius ad Hebræos epiſtola à pleriſq; extra numerum ponebatur. ibid.

d. Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lachrymis delere nolebāt. 140.b

Paulus Thebanus, Eremitarum primus. 93. annis mira ſanctitate & abſtinentia in deſerto vixit: cuius vitam ibi legito. 27.a.b. & ſeq.

Paulum Eremit. panis fragmento quotidie

pauit coruus, per annos ſexaginta. 28.a.b
Paulus eremita in meretricis faciem, linguam morſu præciſam expuit, quod ad venerem eum excitaret. 276.b
Pauli eremitæ merita. 283.b
Paulum erem. d. Antonius ſepelit & eum inter Angelos Prophetas, & Apoſtolos cernit. 280.b.281.b
Paulum erem. mortuum plangunt leones. 282.b
Pauli erem. tunica palmarum folijs cõtexta induebatur diebus feſtis D. Antonius. 283.a
pauperum nomen multis eſt auaritiæ cauſa, & occaſio. 291.b
pauperibus quod erogandum eſt, accipere, omnium prædonum ſuperat crudelitatem. 165.b.166.a
pauperes Chriſtus appellat beatos. 118.a
pauperem egeſtas commendabiliorem non facit, ſi inter ſordes per inopiam peccata non caueat. 331.a
paupertas ditiſſima. 223.a
pax quærenda, vt bella fugiamus. 174.a
pacem non venit mittere Chriſtus ſuper terram, ſed gladium. 14.a. interpretatio huius loci. ibid.
peccare non metuunt, qui peccatorum impunitatem eſſe putant. 243.b
anima

anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. 192.b
peccantium multitudine duci non oportet. 176.b
peccator coram hominibus arguendus, vt & cæteri metum habeant. 178.a
peccatores cur ſtatim à Deo minime puniãtur. 97.a.b
peccatoribus quando non iraſcitur Deus, magna eſt ira. 52.a
peccatum non eſt leue, quod in deum committitur. 242.b
peccatum omne, quod fecerit homo, extra corpus eſt. 232.b
aduerſus peccata ſemper armandus eſt animus. 248.a
peccatum auget locus. 98.b
à peccato nullus eſt mundus. 147.a
ſub peccato Deus omnia concluſit, vt omnium miſereatur. 145.a
peccatum vbi ſuperabundauit, ſuperabundauit & gratia. 12.b
peccatorũ cauſa ſuperãtur exercitus. 273.a
peccata patrum cur Deus in tertiam & quartam generationem reſtituat. 97.a
peccata leuia etiam plangenda. 362.a
peccatorũ diſcrimen Stoici tollebant. 242.a
pectus expoſitum tropologicè. 315.a.b
pedibus alatis, prouerbium. 4.b

Digitized by Google

Pelagiana hæreſis per d. Auguſtinum extincta. 78 a
pellem pro pelle. 255.b
Pentateuchus Moyſis quid contineat. 88.a
perfectum eſſe ſuadet d. Hieronymus. 257.a
perfectum eſſe nolle, eſt derelinquere. 115.b
peregrinationis Hieroſolymitanæ antiquitas. 128.a
perire non poſſe, ſecurius eſt, quàm iuxta periculum non periſſe. 134.a
Περίζωμα, id eſt, lumbare. 23.a
perſecutionibus creuit eccleſia. 308.a
perſonæ Trinitatis tres ſubſiſtentes, perfectæ, æquales, & coæternæ. 34.b
peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit. 235.a
d. Petrus & Paulus, Chriſtiani exercitus duces. 127.b. loca vbi pro Chriſto ſanguinem fuderunt ſunt benedicta. ibid.
per d. Petrum eccleſiam ſuã fundauit Chriſtus. 398.b
d. Petro piſcatore & paupere inter viros nihil illuſtrius. 250.b
d. Petro regni cœleſtis claues à Chriſto credita. 250.b
d. Petrus contra ſophiſtas, & mundi ſapientes miſſus. 7.a
d. Petri cathedra in omnibus ad religionem pertinentibus conſulenda. 33.a

D. Petrus & Paulus Neroniano gladio cruentati. 52.a
Phanuël interpretatur, vultus Dei. 237.a
Pharaonis cor cur indurauerit Deus. 95.a
Phares, id eſt, diuiſor. 156.a
d. Philippi filiæ quatuor virgines. 210.a. & Prophetiſſæ. ibidem
Philo Iudæus, alter Plato. 81.a
Philoſophia, mortis eſt meditatio. 384.a
Philoſophus, animal gloriæ. 258.a
Philoſophorum libri eruditionis doctrinaq; ſunt pleniſſimi. 83.a
Philoſophi, qui prouincias exteras luſtrarunt vt ſapientiam diſcerent. 84.a
Philoſtrati philoſophi ſcripta. 84.b
Photinus martyr. 81.b
Pilatus lauans manus quid allegoricè. 13.a
pij malis habentur ludibrio. 229.b
placere hominibus, ſeruorum non eſt Chriſti. 164.a
placere hominibus, eſt Chriſto diſplicere. 47.a
Platonis prudentia. 105.a
Platonis ſcripta intellectu difficillima. 42.a
Plato octogenarius ſcribens libros mortuus eſt. 155.a
Plato

Plato ſtultus cum diſcipulis adducetur ad iudicium Dei. 118.b
Plato quas peragrauit regiones vt ſapientiam diſceret: & eiuſdem calamitates. 84.a
Plinij lenitas. 173.b
pluuia eſt optima, quæ ſenſim deſcendit in terram. 233.b
Πνευματοφόρος, *ſpiritu lymphatus.* 105.a
Ποδήρης, *quod veſtis genus.* 321.a
pœnitẽtia. ſecunda poſt naufragium tabula. 133.b. 339.b
pœnitentia quantam habeat vim, præclaris monſtratur exemplis. 35.b. 392.a
pœnitentia vitam & mortem, quæ contraria ſunt, copulat. 145.b
pœnitentia lætificat cœlũ, & angelos. 145.b
ad pœnitẽtiam quotidie deus prouocat peccatores. 98.a
ob pœnitentiam regis Ezechiæ centum octoginta millia Aſſyriorum ab vno Angelo vna nocte deleta ſunt. 273 a.b
pœnitentiæ effectus. 145.b
pœnitentia olim publica. 391.a
Pontifex quot & quantis pollebat priuilegiis in lege veteri. 317.a.b. *& eius ornamenta.* ibid.
Pontificis veſtimentorum deſcriptio. 320.b 321.a

Pontifex eo non accedebat, vbi erat mors & peccatum. 317.b

Pontificis ſcientia quanta eſſe debeat. 330.a

Pontifex in lege vxorem virginem, ac de genere ſuo accipere debebat. 319.a

Pontifices Chriſti vxores ducant virgines, quid ſit. 162.a.b

porcorum duo millia à dæmonibus interfecta. 295.a

Porphyrius ſcripſit aduerſus Chriſtianos. 80.b

portenta nilsiaca. 23.b

potens eſt nimium, qui ſeruire non cogitur. 179.b

potentium conſortium vitandum. 184.b

potentes potenter tormenta patientur. 117.a

præcepta Dei ſemper meditanda. 245.a. & *cur.* ibid.b

præcepta Dei non impoſſibilia. 247.a

præcepta Dei cur Iudæi in veſtimentorum fimbriis ferebant. 246.a

prandiis opiparis mens onerata premitur. 119.b

Preſbyteri duobus dicitur modis, ætate, & moribus. 180.a.b

Preſbyteri ſermo ſcripturarum lectione condiri debet. 160.b

Digitized by Google

Preſbyteros in eccleſiis tacere peſſimum. 160.a

Preſbyteri exemplum habeant Apoſtolos. 182.b

contra presbyterum accuſatio non eſt accipienda citò. 178.a

Presbyteri ab impiis interfecti. 272.b

Preſidius diaconus. 30.a

primitiæ ciborum & omnium frugum offeruntur antiſtiti. 317.a

primogenita deo offerebantur in lege. 189.b

primogenita mundorum animalium in lege accipiebant ſacerdotes. 317. a. & immundorum pretia: & hominum primi partus redimebantur. ibid.

priſca, mulier, inſana & impia mõtani hæreſiarchæ ſocia. 400.a

probanda omnia, & quod bonum eſt, tenendum. 74.b

proculus, pontifex doctiſſimus, & ſanctus 179.a

promiſſa cæleſtia qui non habent, terrena ſapiunt. 243.b

Prophetæ, chirurgici ſpirituales. 23.a

Prophetæ cur videntes appellati. 87.a

Prophetarum ſpiritus, ſubiectus eſt prophetis. 160.b

Prophetæ multo aliud, quàm ſonant in litera, præfigurant. 89.b

Prophetæ

Digitized by Google

Propheta non caruere peccato. 147.b
Propheta nemo in patria ſua habet honorem. 115.a.b
prouidentia Dei certa lege currit. 325.b
Pſalmos pueri mercede decantent. 198.b
pſaltriæ & fidicinæ diaboli chorus. 234.b
pudicitia gradus præbet ad ſumma ſcandentibus, ſine qua nemo videbit Deum. 219.a
vbi pudicitia, ibi frugalitas. 229
pudicitia inter epulas ſeruatu difficilis. 136.b
pudicitiæ clauſtra frequenter vno, leníque ſermone tentantur. 220.a
pudicitia in mulieribus, res eſt tenera. 337.b
pudicitia ſeruata ſuum habet martyrium. 211.a. 311.a
pudor, quo inuenitur gloria & gratia: & pudor, qui parit peccatum. 239.a
pudor mulierum maximè proprius. 248.a
puellæ caput ornantes, & crines à fronte demittentes, & pigmentis vtentes, &c. carpuntur. 225.a
puerorum & puellarum inſtitutio ſancta, & verè Chriſtiana. 190.a

Digitized by Google

Q

QVadrageſimale ieiunium. 195.a
Quadrantem nouiſſimum ſoluere, quid ſit. 215.b
Quadratus, Apoſtolorum diſcipulus, & Athenienſis Epiſcopus. 81.a
quercus Abrahæ, ſub qua ipſe Chriſti diem vidit. 357.b
quies vbi non eſt, ibi mens à propoſito ſæpe deducitur. 115.b
Quintiliani nen. 173.b
quoniam Nazaræus vocabitur: hæc ſententia apud 70. interpr. non legitur. 20.b

R

RAab meretrix, Eccleſiæ typus. 156.a
Rachelis ſepulchrum vbi. 356.a
rationale ſummi pontificis quid ſignificet. 325.b
ratione cuncta ſunt plena. 325.b
Rechabfilij in veteri lege monachi. 183.b. eorum vita. ibid. & 184.a
rector vnicus cuiuſlibet Eccleſiæ, regni, imperij, familiæ, &c. 174.b. 175.a
regna regnis colliſa. 274.a
regnum cælorum à diebus diui Ioannis Baptiſtæ vim patitur. 262.b

regna

Digitized by Google

regna cælorum non capies niſi vim feceris. 207.b

religio vna. 129.a

religio Christiana perſonarum neſcit acceptionem. 250.b

reliquiæ ſanctorum venerandæ. 408.b 409.a

reliquiæ ſanctorum adorantur. 131.a

ad reliquias ſanctorum martyrum currunt Christiani. 188.b

reliquiæ martyrum ab impiis effoſſæ. 272.b

reſurrexerunt multa dormientium corpora in Christi reſurrectione. 262.b

reſurrectionis Christi loca proſunt his, qui cum Christo quotidie reſurgunt. 182.a

reſurrectionis futuræ vigorem oſtendit in ſe Christus. 10.a

reſurgent eadem corpora. 372.a

qua ætate hominum corpora reſurgent. 374.b

poſt reſurrectionem quomodo ſimiles erimus Angelorum. 372.b. & 373.a.342.b

reſurrectionem corporũ Prophetarum nullus manifeſtius, & cautius ſcripſit quàm Iob. 89.b

Rex vnicus eſſe debet. 174.b

Reges potentiſſimi in iudicio Dei latere nudo palpitabunt. 128.b

Regum miſerrima conditio. 272.a
Regum libri quid contineant. 89.b
Rhetorum præcepta in genere demonſtratiuo. 265.a
Rhinocorura, vrbs in Ægypto. 290.a
Riparius presbyter, ad quem ſcribit diuus Hieronymus. 31.a
riſus longus perpeti compenſandus eſt fletu. 362.b
Roboboth interpretatur, latitudines eius. 122.b
Roma totius orbis conſtructa victoriis. 45.a.b
Roma ſuis populis mater, & ſepulchrum facta. 45.b
Roma duos reges ſimul habere non potuit. 174.b
Romæ Chriſti vera confeſſio, & Apoſtolorum & martyrum trophæa. 121.a
Romanus orbis ruit. 272.b
Romæ diui Hieronymi deploratio. 45.a
Rumor falſus opprimitur citò. 135.a
Ruth Moabitis. 89.b

S

Saba interpretatur, conuerſio. 56.a
Sabellij impietas, & hæreſis. 75.b
Sabinianum, diaconum adulterum, & virginis ſacræ corruptorem, acriter monet, vt duriter agat pœnitentiam, diuus Hierony

Hieronymus, per totam epiſtolam. 94.a. & ſeq.
Saccus, orationis, & ieiunij ſignum. 55.a
in ſacco iacere, eſt pœnitentibus. 55.b
Sacerdotis officium. 85.b
Sacerdotes regni cælorum habent claues, & ante iudicij diem iudicant. 115.b
Sacerdotis labia cuſtodiunt ſcientiam, & lex requiritur ex eius ore. 315.b
Sacerdotis os, mens, manúſque concordare debent. 159.b
Sacerdotes ore Chriſti corpus conficiunt. 115.b
Sacerdotes vinolentos diuus Paulus damnat. 163.a
Sacerdotes ſeparabantur in lege. 48. ciuitates ad habitandum. 317.a
Sacerdotum legis veſtes. 61.b
Sacerdotes legis veteris oportebat non eſſe mutilos. 316.b
Sacerdos, cui ſemen fluxerit, ad menſam ſacerdotalem accedere prohibetur. ibid.b
pro ſacerdotis lapſu quis rogabit. 117.b
ſacerdotes de altario viuere debent. 116.a
ſacerdotibus qui non obtemperaſſet in lege veteri, lapidibus obruebatur. 116.a. *& in lege euangelica eiicitur ab Eccleſia, vt dæmonum ore rabido diſcerpetur.* ibidem.

ſacerdotes monogami. 165
ſacerdotis ignominia eſt, propriis ſtudere diuitiis. 159.a
ob ſacerdotum vitia, deſtruitur ſanctuarium. 102.b
ad ſacerdotes exhortatio pia & ſancta. 159.a.b.& ſeq.
ſacerdotium tenere, minus eſt, quàm mereri. 110.a
ſacerdotium negando merebatur Nepotianus. 266.b
ſacerdotium nouum in Dauide & Sadoch monſtratum. 89.b
ſacerdotium regale nos omnes ſumus. 318.a
ſacramenta diuina vbi quærenda. 59.a
ſacrificium Deo in omni loco offerendum. 91.b
ſacrificium dierum. 59.b
ſacrificium laudis. 280.b
ſal infatuatum ad nihil eſt vtile. 117.b
abſque ſale nullum fiebat ſacrificium. 167.a
Salamina Cypri, nunc Conſtantia dicitur. 352.b
ſalem, ſecundum nomen Hieruſalem, quod interpretatur pax. 123.b
Salomon in Hieruſalem natus eſt, & factus eſt in pace locus eius. 124.a

Salomon,

Salomon, id eſt, pacificus, & amabilis Deo ſuis ſcriptis corrigit mores, docet naturam, &c. 92.a

Salomone nemo ſapientior, attamen infatuatus amore mulierum. 167.a

Salomonis iudicij ſuper iurgio duarũ meretricum interpretatio. 11.b

Salomon, Chriſti figura. 11.b. & 14.a

Salomon ſolus in delicijs fuit, & forſitan ideò corruit. 207.a

Samaria, id eſt, cuſtos. 318.b

Samaritana mulier multorum fuit auctor ſalutis: & eſurientem & feſſum Chriſtum ſuſtentauit. 166.b.67.a

Sampſon de molari maxillæ dente produxit fontem. 361.a

Samuel puer ſeruiebat ante conſpectum Domini, &c. 56.a.b

Samuel geminus in templo nutritus. 50.b 180.b

Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. 89.b

ſancta ſanctorum cur Iudæi tantopere venerabantur. 125.a

ſanctorum corda, ſunt templum Dei. 250.a

ſancti omnes æmulos habent. 264.b

ſancti ſuper huius mundi fluctus, & flumina ſederunt. 122.b

Sanctorum nullus ſine certamine coronatus. 207.a

ſancti defuncti hic nos audiunt, licet abſentes. 412.a

ſapere in Deo melius, quàm ſapere in principibus. 163.a

ſapientia Dei in myſterio abſcondita. 87.a

ſapientiam ama, & ſeruabit te: honora illam, & amplexabitur te. 42.a

ſatanas ob ſuperbiam ex archangelico faſtigio ruit. 7.a

ſatanæ calliditas ſemper perſequitur ſancta. 65.b

ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis. 35.a

ſatanam Deus conteret ſub pedibus noſtris, & quomodo. 218.a

ſaturitas à lectione ſacrarum litterarum reuocat. 120.a

ſatyrus, qui D. Antoniũ in deſerto eſt allocutus, in Chriſtum ſe credere eſt profeſſus. 278.b. *qui & Alexandriam perductus, vt Conſtantino regi monſtraretur.* 279.a

ſcala Iacob quid myſticè. 231.a

ſchola tyrannica. 47.b

ſcribere quidquam, quod occultari velis, eſt intemperantis. ibid.

ad

ad ſcribendum nō citò proſiliendum. 176.b
ſcriptor imperitus nullus eſt, qui lectorem non inueniat ſimilem ſui. 42.a
ſcriptorum Eccleſiaſticorum catalogus, qui philoſophorum doctrinis ſuos reficiunt libros. 82.a
ſcriptura ſacra tota nitet, & fulget in cortice, ſed dulcius in medulla. 186.a
ſcripturarum ſacrarum ſimplicitas, & verborum quaſi vilitas nos offendere non debet. 93.b
ſcripturam ſacram ſibi contrariam eſſe non poſſe. 125.b
in ſcripturis ſacris latet ſenſus præter litteram. 89.b
ſcylla quid moraliter indicet. 114.b
ſcythiæ frigora tempore diui Hieronymi feruebant calore fidei. 189.a
Sebaſte eadem, quæ & Samaria. 360.a.
Auguſta etiam nominata. ibid.
ſedere, aptum eſt otioſis. 55.b
ſeminandum in iuſtitia. 328.b
ſenectus triſtis. 270.b
ſenectutis commodorum, & incommodorum catalogus. 41.a
ſenis elegans deſcriptio. 153.b
ſenes pituita laborant. 232.b
ſeneſcunt omnia, quæ orta ſunt & occidunt. 45.a

ſeneſcimus, velimus, nolimus. 236.a
ſenſus eſt in corde. 315.a
ſepulchrum Domini quàm venerabile. 125.a
ſepulchra martyrum vbique veneranda. 127.b. 359.b
ad ſepulchra martyrum torquentur dæmones. 413.b
ſepulchra dealbata, quid metaphoricè. 180.b
ſepultura mortuorum quāta veteribus patribus curæ fuerit. 402.b.403.a
Seraphim duo ter Trinitatem glorificantia, in theſauros Eccleſiæ condita. 238.a
Serapis Ægyptius Chriſtianus factus. 189.a
Serenilla, venerabilis fœmina, cur Feronimos dicta. 16.a
ſermone beſtiis differunt homines. 37.a
ſermo Aſianus tumidus. 169.a
ſermo ſit in omnibus moderatus. 248.a
ſermo non ſonet ad loquendum, quid hoc ſit. 24.a
ſermo bonus ſecreta non quærit. 200.a
ſermo fidelis, & omni acceptione dignus. 58.b
ſermo Chriſtiani ſale condiri debet. 167.a
ſermo Chriſtiani eſſe debet, eſt, eſt, non, non. 249.b

ſeruis

Digitized by Google

ſeruis ciborum reliquiæ conceduntur. 317.a
Sicera verbo omnis continetur potio, quæ inebriare poteſt. 163.a
Sichem non Sichar eſt legendum, hodie Neapolis. 360.b
ſilentium damnoſum reſoluendum. 239.b
Simon Leproſus cur ita vocetur, & quid myſticè. 12.b
Simon poſt baptiſmum infœlix, & cur. 319.b
Sion interpretatur, arx vel ſpecula. 355.b
Sior fluuius, qui interpretatur turbidus. 361.a
Sirenarum cantus diligenter fugiendi. 136.b
Socraticum hoc eloquium vſurpat diuus Hieronymus: hoc tantum ſcio, quod nihil ſcio. 92.b
Sodoma nunquam ædificari poterit, ſed in perpetuos cineres relinquetur. 126.b
Sodoma, ignis æterni figura. 127.a
ſol iuſtitiæ nunc oritur in occidente. 33.a
ſolitudo, diuo Hieronymo erat paradiſus. 171.a
Sophoclis ſenis ingenium & ſapientia. 155.a.b
ſpiritus promptus, caro infirma. 41.a
ſpiritus ſanctus in columbæ ſpecie allapſus. 46.b

Digitized by Google

Stoicorum globi, atque aëria deliramenta. 374.a
ſtudia litterarum inter arma ſilent. 80.a
ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus. 367.a
quod ſubſiſtit, non habet aliunde, ſed ſuum eſt. 34.a
Sunamitis interpretatur, coccinea. 155.b
ſuperbia ſub humilitatis prætextu latens, deformior. 250.b
ſuperbia iuſtitia Phariſæi periit. 146.b
ſus, lota ad volutabrum luti. 229.a
ſus artium repertricem, prouerbium. 122.a
Synodus Dioſpolitana miſerabilis. 77.b
Syria cæle. 128.b
Syrtes Libycæ, prouerbialiter dictum de vitiis. 167.b

T

TAbellarij, qui & vnde dicti. 1.b
tabernaculum Moyſi & Aaronis in tria diuiſum. 320.a. & quæ in eo offerebantur. ibid.
in tabernaculi ſacramento totus deſcribebatur mundus. 320.b
tacendi tempus, & tempus loquendi. 239.b
Tanais glacialis. 395.a
Tatianus diaconus. 74.b
templo Dei cum idolis nullus conſenſus. 243.b

Digitized by Google

templi ſui violatores vlciſcitur Chriſtus. 292.a. 250.a
aduerſus eos qui templorum reiiciunt ornatum. 269.a
tempora labuntur, & præterita liquentia, ad futura feſtinant. 326.b
temporum omnis retrò ſeries tranſacta non prodeſt. 45.a
tentationes proferendæ. 365.a
tentatio, eſt vita hominis ſuper terrã. 213.b
tentationes diaboli multæ & variæ. 286.b
tentationum hominis verè Chriſtiani catalogus. 254.b
Terebinthus vallis, vbi Dauid percuſſit Goliath. 61.a
poſt tergum non reſpiciendum. 39.b
in terra mala nobilium ſeminum frumenta degenerant. 319.b
terrena hærent cæleſtibus. 326.b
Tertullianus vt legendus. 74.a
Tertullianus creber in ſententiis, ſed in loquendo difficilis. 186.a
Tertulliano nihil eruditius nihilq; acutius: & qualia ſint eius ſcripta. 82.a
teſta recens odorem diu, quo primum eſt imbuta retinet. 191.a
teſtamenti vtriuſque forcipe ardens carbo comprehenſus. 238.a
teſtamentum Grunnij Corocotæ, porcelli,
decantant

decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium. 42.b
Thabatha, Palæſtinæ ciuitas. 284.b
Thabor mons, vbi transfiguratus eſt Dominus. 360.b
Thamar virginem polluit frater eius Abſalon. 102.a
Thamar, amiſſa pudicitia, ſcidit tunicam 317.b
Thanus idem eſt, qui & Adonis. 18.b
Themiſtocles, expletis centum & ſeptem annis, dolebat, quod tunc excederet è vita, quando cœpiſſet ſapere. 155.a
Theodorus monachus. 7:.b
Theodorus, vir Apoſtolicorum ſignorum atque virtutum. 82.a
Theophili Alexand. de Paſchate liber à D. Hieronymo è Græco in Latinum ſermonem tralatus. 8.a
Theraphim quid ſit. 60.a. & 61.a
Theſaurũ in fictilibus vaſis habemus 366.a
Tiara quid. 322.a
Tiberias nauigante Domino ſanctificata. 360.b
Timaſius repentè præcipitatus de altiſſimo dignitatis gradu, vixit inglorius. 271.a
Timere ſeruorum eſt. 159.b
Timotheus ab infantia ſacris litteris eruditus. 85.b
ad timorem hortatio. 203.a

Digitized by Google

Tintinnabula ſummi Pontiſicis quid ſignificent. 325.a
Thobiæ liber Chaldæo ſermone ſcriptus. 17.b. hunc Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecant. ibid.
Thobiæ librum fecit Latinum diuus Hieronymus. 17.b
tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. 94.a
τοπικὰ Ariſtotelis. 104.b
tormenta hic libenter patienda, vt futura nobis reſeruetur gloria. 52.a
tribulatio operatur patientiam. 213 b
tribulationes eueniũt propter peccata. 51.a
Trinitas homouſios. 35.a.75.b
Trinitas tres perſonas ſubſiſtentes qui non crediderit, anathema. 34.a
Tropologia & hiſtoria ſcripturæ longè differunt. 14.b
tunica Chriſti indiſciſſa. 34.b
tuta etiam hoc in ſæculo timenda. 49.b
Tyrus multis confoſſa vulneribus. 217.a

V

VAlens Imp. Gothico bello victus in Thracia, eundem locum & mortis habuit, & ſepulchri. 271.b
Valentinianus Imp. vaſtato genitali ſolo, & inultam patriam derelinquens, vomitu ſanguinis extinctus. ibid.

Valentinianus Imp. penè puer, poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine imperium, necatus, & cadauer exanime infamatus ſuſpendio. 271.b
vanitas Græcorum erudita. 10.a
vaſa aurea & argentea, teſtacea, & lignea, quid. 33.a
venter, receptaculum ciborum. 316.a
venter pinguis tenuem non gignit mentem. 163.b
venter aureus. 50.a
ventrem pro Chriſto habent multi. 95.a
ventre vacuo ſæpius dormiendum. 184.b
ventus Aquilo diſſipat nubes. 177.b
Venus ſine Cerere & Libero friget. 233.a
Veneris Amaſius in loco, vbi natus eſt Chriſtus plangebatur, & colebatur. 182.b
verbum non retinendum in tempore ſalutis. 239. b
verba noſtra pondere cogitanda. 249.b
de verbo omni otioſo reddēda ratio. 117.a.b
verecundia ornet prudentiam. 248.a
verecundia inutilis depellenda. 239.b
veritas amara. 23.a
veritas odium, & inimicitiam parit. 23.a
veritas & error certo diſiunguntur diſcrimine. 243.b
veritas non amat angulos, nec quærit ſuſurrones. 178.a
veritatis

veritatis diſcipuli, turbam errantem deuitare debent. 244
veritatem qui ſequitur, errare nequit. 245.q
verum dicere, non eſt detrahere. 132.b
à vertice vſque ad extremum vnguem, prouerbium. 18.b
veſtis diſſoluta pudicitiæ peſtis. 225.b
veſtis vilis animi iacentis eſt indicium. 136.b
veſtis ſit nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate notabilis. 205.b
veſtes ad vſus tantùm, non ad delicias conquirendæ. 119.b
veſtium luxus, in homine Christiano ſummè culpandus. 283.a
veſtitus Chriſtiani modeſtus, quis & qualis. 266.a.b
veſtium ſacerdotum legis omnes ſpecies. 61.b
vetuſtas omnia, opere, conficit, & conſumit. 45.a
via duplex hominibus propoſita. 244.a
in via Dei difficultates ſuperandæ. 207.a
per viam anguſtam niti, quid ſit. 244.b. 245.a
victima ſalutis, a ſacerdote flagitanda. 33.a
Victorius martyr inclitus, quod intelligit

eloqui nō poteſt, nec ornatè ſcribere. 186.b
victus & veſtitus, diuitiæ Chriſtianorum ſunt. 94.a
victus cogitatio, ſpinæ ſunt fidei. 206.a
videre ſpiritu, quā carne, multò meli⁹. 52.b
videbunt in quē compunxerūt, hæc prophetia in 70. interpr. non legitur. 20.b
viduarum Chriſtianarum & gentilium diſtinctio. 381.b.382.a
viduæ in eccleſia primitiua quàm piæ & religioſæ. 99.a.b
viduarū impudici cultus reprehēſio. 231.a.b
vidua iuuenes fugiat, & viros calamiſtratos. 338.a
viduarum epulæ, quales eſſe debeant. 337.a
vidua delicioſè viuens, eſt mortua. 231.b
vidua duo æra in gazophylacium mittens, Crœſi diuitiis præfertur. 94.a
vidua adoleſcentula, quæ ſe non vult continere, maritum potius accipiat, quàm diabolum. 340.a
viduæ veræ munus, & officium. 231.b
viduæ veræ deſcriptio vera, & abſoluta. 336.a
de viduitate ſeruādā? epiſtola. 227.b.228.a
Vigilantius hæreticus ? per antiphraſin hic nominatus. 402.a
Vigilantius, ſeu verius Dormitantius, immundo ſpiritu pugnabat contra Chriſti ſpiritum,

Digitized by Google

ſpiritum, &c. 406.a
Vigilãtius, caupo calaguritan⁹. 406.a. libidini permittebat frena. ibid.b. & 407.a
Vincentius preſbyter. 71.a
vincula ſpiritus maiora, quàm corporum. 74.a
vinum, libidinis incendium. 232.a
vinum non bibere, bonum. 233.a
vinum, puellis prohibendum. 193.q
vinum fugiat virgo. 204.a
in vino luxuria. 193.b
vinum, ſacerdotibus in templo miniſtrantibus prohibebatur. 316.b
virga nucea. 91.a
virga ferrea, apud Eſaiam quid. 33.a
virgiliocentones. 87.b
virginitas amiſſa irrecuperabilis. 203.b
virginitatis profeſſio nõ deſerenda. 199.a.b
virginum chorus, flos eccleſiæ. 128.b
virginum monaſteria antiquitus crebra. 185.a
virginũ inſtitutio vera, ſancta & pia. 190.a
virgines dei ab impiis habitæ ludibrio. 272 b
virginum ſanctarum propoſitum, quarundam non benè ſe gerentium nomen infamat. 227.a
virgines prophetiſſæ. 50.b
virginũ ſermo debet eſſe moderatus. 225.a

Digitized by Google

Virgines in conuictu vulgari, malè ſecuræ. 135.q. 136.a
Virgines quibus cibis vti, & quibus abſtinere debeant. 233.a
Virgini quanã hominum conſortia ſunt cauenda. 204.b
Virgini quinam doctores ſint conſulendi. 206.a
Virginibus, iuuenum fugienda ſunt conſortia. 234.b. *& choreæ.* ibid.
Virgines ſcenicas fugiant artes. 338.a
Virgo nec ſatis religioſa videatur, nec plus humilis, quàm neceſſe ſit, ne gloriam fugiendo quærat. 205 b
Virgo eſt illa beata, in cuius corde, præter amorem Chriſti, nullus alius verſatur amor. 226.b
Virgo foras pedes non moueat. 53.a
Virgo amet ſeceſſum. 205.b
Virginum ſacrarum cellula 105.b
virtutes moderatæ. 218.b
virtutes & vitia parentum, non imputantur liberis. 265.b
virtutes non ſexu, ſed animo iudicandæ. 383.b
virtus ſemper inuidiæ patet. 214 b
virtus quantum habeat boni, vitia demonſtrant. 141.b
virtutem habere, aliud eſt: & aliud virtutis
ſimilitu

Digitized by Google

ſimilitudinem. 250.a.b
virtus in infirmitate perficitur. 41.a
vita mortalium incerta. 148.b
vita hominum, cur in tam breue tempus hodie contracta. 9.b
vitæ humanæ breuitas, damnatio eſt delictorum. 9.a
vitæ noſtræ dies, anni ſeptuaginta. 259.a
vitæ noſtræ curſus ordinandus. 239.b
vita poſterior de priore iudicat. 255.a
vitia medium excedunt. 218.b
vitia blanda putantur. 23.a
vitia virtutum ſpecie celata, turpiſſima. 250.b
vitia virtutum amore ſuperanda. 174.a
vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie, vmbraq; virtutum. 192.b
vitiis ſeruiunt, qui non ſperant futura præmia virtutum. 243.b
ſine vitiis naſcitur nemo. 338.b
vitta hiacynthina, quæ ſummi ſacerdotis fronti aſtringebatur. 324.b
viuere contra Dei voluntatem, ſuperbum eſt. 241.a
viuere ſic nos oportet, tãquam nihil habentes: & omnia poſſidentes. 94.a
viue memor lethi, fugit hora. 384.q
aliud viuere moriturum, aliud mori victurum. 270.a.b

voluntas in homine, non natura damnatur. 316.b
voluptas, iuxta phyſicos, in iecore conſiſtit. 315.b
voluptatibus titillari aliud, & aliud obrui. 41.b
vox viui, quam & quantam habeat energiam. 85.a
voces aduerſæ ex vno hominis audiuntur ore. 191.a
vtilitas omnium hominum debet eſſe communis, vt tota iuſtitia, & præcepta adimpleantur Dei. 247.b
Vulcanum ſuis ignibus clauſum ardere. 23.b
vulnus aliorum, noſtra debet eſſe cautio. 235.a
vulneri magno, paulatim obducitur cicatrix. 43.b
vulpes vineam exterminant Chriſti. 32.b
vxor non habet poteſtatem corporis ſui. 197.a
vxores qui habent, ſint quaſi non habentes, ait D. Paulus. 165.b
vxori qui vinctus eſt, non diſſolutionem quærat, qui verò ſolutus, ne quærat vxorem. 39.b
vxores ducant ij, qui propter nocturnos metus, ſoli cubare non poſſunt. 108.b

vxor non dimittenda, niſi fornicationis cauſa. 390.a

X

X*Erxes, rex potentiſſimus, ſubuertit montes, & conſtrauit maria: ibi legito eius de humana miſeria, elegans apophthegma.* 273.b

Y

Y. *Litera Pythagoræ, quid ſignificet.* 192.b

ὑποδύτης, *quæ & qualis ſacerdotum veſtis.* 62.a.327.b

Z

Z*Acharias interpretatur, memor Domini ſui, & quid prophetarit.* 91.a

Zizania hoc tempore, mixta ſunt ſegetibus frumentorum. 147.b

Zoara, vrbs Palæſtinæ, quæ interpretatur, paruula. 358.a

Zona ſummi ſacerdotis, quid myſticè. 325.b

Finis elenchi.

GRÆCARVM QVARVNDAM DICTIONVM QVAE à D. Hieronymo latinæ factæ non ſunt interpretatio.

a. 1. pag. b. 2. indicat.

Folio 16. a Φερώνυμος, *nomē ferens: alludit autē ad nomina Deſiderij & Serenilla.*

fol. 17. b ἁγιόγραφα, *Sancta ſcriptura.*

fol. 23. a περίζωμα, *lumbare vel femorale.*

f. 24. a εὐμενίδες, *furia infernales.* κατ' ἀντίφρασιν, *quod minimè.* εὐμενεῖς, *hoc eſt beneuola ſint.*

f. 25. b Παλινῳδίαν, *recantationem.* ἐπιχειρήματα, *aggreſſiones, argumentationes.*

fol. 38. ταῦτά σοι ἐσχεδίασα, *hac tibi confeſtim diſcuſſi.*

f. 47 b περὶ ἀρχῶν, *de principiis.* φαρμακὸν θανάσιμον, *venenum mortiferum.*

fol 49. a ἰχθύος, *piſcis.*

fol. 57. a πικρὰ, *amara.*

f. 61. b κοσυμβωτὰς, *fimbriarum veſtimenta. ibidem* ἐπωμίδα, *Superhumerale.* ἐπὶ, *ſuper,* ὦμος, *humerus.*

fol. 63. a κενοτάφια, *vacua ſepulchra.*

fol. 81. b στρώματα, *commentaria, varia narrationes.*

fol. 83. b ὑποτυπώσεων, *deſcriptionum, delineationum.*

Digitized by Google

fol.86.b Θεοῦ διδακτοί, à Deo edocti.
f.88.a τὸ δόγμα, τὴν ἐμπειρίαν, τὴν μέθοδον, decretum, experientiam, rationem, ſeu methodum.
f.92.a ἐπιτομή, Breuiarium, ſeu cōpendium.
ibidem Φιλοΐστωρ, amator hiſtoriarum.
fol.105.a Εἰσαγωγήν, introductionem.
ibidem. Πνευματοφόρος, ferens ſpiritum, vel, plenus ſpiritu.
Ἔνθεος, Deo afflatus. αὐτοδίδακτος, A ſeipſo edoctus.
f.106. πάντας συγγραφεῖς, omnes ſcriptores.
f.109.b προσεφωνήσα, quod ante pollicitus ſum. περιοριστικὴν, deciſionem.
f.104.b τοπικὰ, localia, τόπους, locos, κατηγορίας, prædicamenta. περὶ ἑρμηνείας, de interpretatione. συμποσία, cōpotationes.
fol.110. a ταῦτα λέγων ὁ Παῦλος ἄντικρυς ἀγαμίαν κηρύσσει, hoc dicens Paulus, apertè cælibatum prædicat.
ibid.b τῶν ὑπομνημάτων, Commentariorum.
f.114.a τελώνιον, publicanorum menſa, nam τελός, menſam ſignificat.
f.117.b κέλευσμα, nautica acclamatio & adhortatio.
f.139.b γηροβόσκος, Senilem ætatem alens.
f.153.a παραινετικῶς, Exhortatoriè.
fol.176.a ἀγορανόμους, Ædiles, magiſtratus præfectos mercimoniis.

ἀγορὰ, forum. νόμος, lex.

fol.160.b δευτερόπρωτον, Secundum primum.

f.193.b φιλόκοσμον, ornatus ſtudioſum.

fol.226.b σπουδάσματα, Opuſcula.

f.229.b ὁ γραικὸς ἐπιθέμης, Græcus impoſtor.

f.256.a πανηγυρικοὺς, ſolemnes orationes.

f.261.a ἐργοδιώκτης, Exactor operis.

f.265.b ἐπενδύτην, Subuculam, interulam.

f.308.b αὐτοχθὸν, indigena.

f.321.a περισκελῆ, femoralia. σκέλος, crus. περὶ, Circum, quòd à cruribus ad genua pertingerent.

f.338.b προπαθείας, antepaſſiones, tentationes, perturbationes.

f.385. a τὸ πρέπον, decorum. ὄλβιος, Beatus, διδακτικὸν, Ad dicendum docilem.

f.393.a νοσοκομεῖον, locus vbi ægroti recipiuntur curanturq́ꝫ. νόσος, morbus, κομέω, curo.

f.396.b Ξενοδοχεῖον, locus in quo peregrini & hoſpites hoſpitaliter accipiuntur.

VERBO

Digitized by Google

VERBORVM QVORVN-
dam breuis Expoſitio.

a. 1. pag. b. 2. indicat.

Folio 1. b Caſcos, antiquos.

f. 2. b Hibera Excatra, hoc eſt Hidra, obtrectatorem Hiſpanum intelligit.

f. 3. b imis ceris. Pœnitus.

f. 4. b pennatis pedibus, litteris.

f. 6. a antiquariæ arti. In deſcribendis antiquorum libris.

ibid. b plagiatorem, furem librorum.

f. 14 b tropologiæ. figurati ſermonis d. Stilũ vertimus, id eſt, delemus.

fol. 19. b obelus, id eſt, veru.

f. 20. a ſupercilium, id eſt, arrogantiam, criticam cenſuram.

f. 24. a diſpoſui naſum. Alluſio ad nomen Bonaſi.

f. 32. a ſtrumoſus: ſtruma, tuber corporis, vulgò, ſcrofula.

f. 39. b domate, id eſt, ſolario, mæniano, tecto plano.

ibid. b paludamento, veste militari.

f. 42. a Mileſias fabellas, Aſinum aureum Apulei.

f. 49. a reguli. Baſcilici ſerpentis.

fol. 56. a interpretationem nominis, quia ἀποδημέω, peregrinor notat.

alliamen

fol.56. b alliamenta, liquamenta ex allio, Vaſcones vocant, alliade.

f.56.a Baccharum. Mulierum quæ tãquam mente captæ, orgia Bacchi cum vlulatu celebrant. Bipedes aſellos ignorantes, & mordaces imperitos.

ibidem. Amphora, &c. Cum magnum quid aggredimur, & exile quid facimus.

f.58.b Gallicis cãtheriis. Equis caſtratis, quibus etiamnum hodie Britãnia, pars Galliæ, abundãt.

f.59.a placentam. Libum farinaceum.

ibidem. Apicius. Romanorum helluonum maximus gurges.

f.66 a Attagenen. Attagen auis, & Acipenſer piſcis, cibi delicatiſſimi.

f.70.a macte, dictio, laudãtiu & adhortãtiu

f.74.b funem duxerunt. Præierunt, ductores fuerunt.

f.77.b eodem luto hæſitat. Se nequit extricare, ex Terentio.

f.88. Homerocentonas. Centones hic vocantur quædam carminum ſtructuræ, ex variis diuerſiſq; locis, in vnum ſenſum confarcinatæ.

ibid. circulatorum. Præſtigiatorum.

f.92.a Epithalamium carmen nuptiale. Intelligit autem Canticum canticorum.

f.103.a ſubantem. ſubare porcorum eſt.

cirra

Digitized by Google

f.106.a cirratorum. Comatorum, *mollium.*
f.107.b manum ferulæ ſubduximus, id eſt, in ſcholis fuimus.
fol.111.b antiquæ. Nobili.
f.114.b monachi, quia nomen habet à ſolitudine.
ibidem ſitarcia. Commeatus, annona.
f.119.a Adamantius, Origenes ita dictus, *ob infatigabilem in legendo ſcribendoq́ naturam: vt & chalcenterus, ab Æneis inteſtinis vel ferreis.*
f.120.a Cybelen, hoc eſt, ſaltando & caput mouendo, ſe furioſum ſimulat.
ibidem arena ſæuit. Quia in arena gladiatores pugnabant, & damnati feris obijciebantur.
f.122.b vt Ægyptus deorſum. Quia Ægyptus non pluitur, ſed Nilo irrigatur.
f.128.a ſummam manum, perfectionem.
f.129.a genuino dente, petulanti ore.
f.132.a multo ſale, id eſt, mordaci ſalſoq́ dicto.
f.134.a ſtibio fuco, quod quidam Antimonium vocant.
f.137. a toroſulum, obeſum, ac benè curata cute. ibidem. hæredipetam, hæreditatis captatorem. ibidem nitro, quia ſordium emundatorium eſt.
f.153.b palearibus: laxis pellibus, quæ ſub
bouis

Digitized by Google

bonis collo ad pectus vſq; pendent. transfertur ad ſenilem ætatem.

fol.154.b chameunia, humi cubatio.

f.158.a acoluthus, famulus qui ſemper ad parendum ad eſt.

ibid. calamiſtro, acu ex metallo ad criſpandos capillos.

ibid. cibario pane. pane vulgari & ſecundario.

f.159.a ſimilam, puriſſimè farinæ florem:

f.161.a orarium, quas nunc horas vocamus.

fol.163.a ciceram, qualis nunc ceruiſia, & birra dicitur.

fol.173.a Fiſcellam, ſportulam ex paluſtri iunco.

f.173.b gemmis vel ſurculis, duo præcipua inſitionum genera.

f.174.b ordine litterato, hinc enim cuneus militaris.

f.175.b cornicantes, garrientes Cornicum more.

f.178.a plenus venter, hinc verſus. Qui ſatur eſt, pleno laudat ieiunia ventre.

f.202.a flammeum virginale, velū rubrum quo nuptæ tegebantur.

fol.211.a feſcennina, nuptiales verſus petulantes.

ibidem magalia, attegias, mapalia, villaticas caſulas.

purpu

fol.215.a purpuriſſo & ceruſſa. Pigmento, quorum primo rubor genis, altero faciei candor inducebatur.

f.219.a comico verſu,id eſt, Terentiano.

f.221.b ſtaminis,tela ad texendum extenſa

f.225.b cincinnatulos,cincinni dicũtur capilli intorti,ac veluti incatenati.

f.231. a criſpantes mytras. Pileolos capitis incuruos,cui redimicula, hoc eſt vittarũ teniæ,poſteriori ex parte penderent.

ibidem ſtibio,ſtibium, ſpumæ nitentis lapis, valens ad dilatandos oculos.

f.252.b rhomphea,teli genus vel gladij.

f.261.b diuidis,alluſum fortè ad τὸ μείρειν, id eſt,diuidere.

fol.272. a abundantius, Alluſio ad nomen Abundantij.

f.283.a hemitritæo, ſexquitertiana.

fol.303.a ſcruta,vilia.

f.323. a caracalla, genus veſtis.

f.347.b Saraballa,genus veſtis fluxæ.

f.384.a Magdalena turrita, quia Midal Hebraicè,turrim ſignificat.

FINIS.

BIBLIOTECA NA… VITTORIO

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google